

GEORGE ELIOT

MOARA DE PE FLOSS

RAO CLASIC

GEORGE ELIOT

MOARA DE PE FLOSS

editura rao

Editura RAO București
Grupul Editorial RAO
C.P. 2-124 București, ROMÂNIA

GEORGE ELIOT
The Mill on the Floss
Everyman, London, 1996
First published in 1860

Traducere din limba engleză
CATINCA RALEA, EUGENIA POPESCU

Tiparul digital executat de
EDITURA RAO București

2000

ISBN 973-9460-70-4

CUPRINS

Cartea întîi
COPILĂRIA

Cartea a doua
ŞCOALA

Cartea a treia
PRĂBUŞIREA

Cartea a patra
VALEA UMILINŢEI

CARTEA ÎNTÎI

COPILĂRIA

Capitolul I

La moara Dorlcote

În locul unde rîul Floss își lărgește albia și apele lui aleargă printre malurile verzi către mare și către fluxul mîngîietor care-i gonește în întîmpinare, o cîmpie largă îi aține calea, cuprinzîndu-l într-o caldă îmbrățișare. Purtate de fluxul puternic, corăbiile negre, încărcate cu scînduri de brad mirosind reavăn, cu saci doldora de semințe grele, uleioase, de in sau maldăre de cărbune cu sclipiri întunecate alunecă spre orașul St. Ogg's ale cărui vechi acoperișuri din olane roșii și dană cu frontoane largi se ivesc între dealul împădurit și malul rîului, împrumutînd apei o nuanță caldă, purpurie, sub privirea furișă a soarelui de februarie. În depărtare, de o parte și de alta, se întind pășuni bogate și loturi de pămînt negru, unele pregătite să primească semințele plantelor cu frunze verzi și late, altele smălțuite de culorile cerealelor de toamnă cu fir plăpînd. Ici-colo, în spatele gardurilor vii, se mai zăresc rămășițele grămezilor de snopi aurii din anul trecut; pretutindeni, printre arbuști, răsare coroana cîte unui copac, iar corăbiile din depărtare par să-și înalțe catargele și să-și întindă pînzele cărămizii printre ramurile răsfirate ale frasinilor. În apropierea orașului cu acoperișuri roșii, pîrîul Ripple își varsă apele zglobii în albia rîului Floss. Cît de încîntător e acest pîrîu cu undele lui întunecate și nestatornice! Cînd rătăcesc pe mal și ascult susurul monoton al apei, ca glasul unei ființe duioase ce

nu te poate auzi, rîul pare o făptură vie, un tovarăş. Îmi amintesc de sălciile mari, plîngătoare... Îmi amintesc podul de piatră.

Aici se află moara Dorlcote. Cu toate că norii atîrnă ameninţători şi după-amiaza e pe sfîrşite, vreau să zăbovesc cîteva clipe aici, pe pod, şi s-o privesc. E plăcut s-o priveşti, chiar şi la sfîrşit de februarie, în acest anotimp desfrunzit: poate că vremea rece şi umedă adaugă şi mai mult farmec casei primitoare şi îngrijite, de o vîrstă cu ulmii şi castanii care o adăpostesc de vîntul din miazănoapte. Apele umflate ale rîului ajung pînă la dumbrava de sălcii, înecînd pe jumătate fîşia de iarbă care înconjoară ograda din faţa casei. Stau şi mă uit la şuvoiul de apă, la iarba proaspătă, la pulberea delicată de un verde-argintiu care îndulceşte contururile trunchiurilor groase şi ale ramurilor ce sclipesc pe sub crenguţele purpurii, golaşe, şi simt cît mi-e de dragă apa; invidiez raţele albe care se vîră cu capul la fund, printre sălcii, fără să se sinchisească că par atît de caraghioase pentru lumea mai uscată de deasupra lor.

Vuietul apei şi duduitul morii îţi dau o senzaţie de visătoare vătuire a auzului, care face priveliştea să pară şi mai calmă; e ca o perdea de sunete care te desparte de lumea dinafară. Apoi, deodată, se aude huruitul căruţei mari, cu coviltir, care se întoarce acasă, încărcată cu saci de grîne. Căruţaşul cumsecade se gîndeşte că, la o oră atît de tîrzie, prînzul lui se usucă amărît în cuptor; şi totuşi nu se va aşeza la masă decît după ce o să dea de mîncare cailor, animalele acelea puternice şi supuse, cu ochi răbdători, care, îmi închipui, îi aruncă printre ochelari cîte o privire de blîndă mustrare, fiindcă a pocnit atît de tare din bici, ca şi cum ar mai fi fost nevoie de un asemenea îndemn. Ia te uită cum urcă dealul spre pod, întinzînd gîtul şi grăbind pasul pe măsură ce se apropie de casă. Mă uit la copitele lor mari şi aspre, care parcă înşfacă pămîntul bătătorit, la grumajii lor puternici, răbdători, care se apleacă sub jugul greu, la muşchii viguroşi ai crupelor încordate. Mi-ar plăcea să-i aud nechezînd lîngă nutreţul pe care l-au cîştigat cu atîta trudă şi să-i văd cu grumajii

năduşiţi, fără hamuri, afundîndu-şi nările fremătînde în apa tulbure a jgheabului. Au ajuns pe pod: iată-i cum grăbesc pasul la vale şi coviltirul dispare după pomi, la cotitură.

Acum pot să-mi întorc din nou privirile către moară şi să mă uit la roata care se mişcă neîncetat, împroşcînd diamante de apă. Fetiţa priveşte şi ea. Stă nemişcată pe malul apei de cînd m-am oprit pe pod. Iar lîngă ea, o potaie albă cu o ureche cafenie ţopăie şi latră de parcă s-ar tot certa cu roata morii, fără să ajungă la nici un rezultat; poate că-i geloasă pentru că fetiţa cu bonetă de biber, în loc să se joace cu ea, urmăreşte absorbită mişcarea roţii. Dar cred că e timpul ca fetiţa să intre în casă unde o aşteaptă un foc bun. Lumina roşie a asfinţitului îşi mistuie lucirea sub cenuşiul din ce în ce mai adînc al cerului. Ar fi timpul să-mi urnesc şi eu braţele de pe piatra rece a podului şi să plec...

E adevărat că mi-au amorţit de tot. Adormisem cu coatele apăsate pe braţele scaunului, visînd că mă aflu pe podul din faţa morii Dorlcote, într-o după-amiază de februarie, cu mulţi ani în urmă. Înainte de a aţipi, tocmai voiam să vă povestesc despre ce vorbeam cu domnul şi doamna Tulliver, stînd în faţa focului, în salonul din stînga, în după-amiaza care mi-a apărut în vis.

Capitolul II

În care domnul Tulliver de la moara Dorlcote spune ce a hotărît în legătură cu Tom

— Ceea ce aş vrea eu, spuse domnul Tulliver, ceea ce aş vrea eu, zic, ar fi să-l dau pe Tom să înveţe carte; să înveţe ca să fie în stare să-şi cîştige o pîine. La asta mă gîndeam cînd i-am spus să plece de la „Academie“, de Buna Vestire. La 4 iunie am de gînd să-l dau la o şcoală ca lumea. Dac-aş fi vrut să-l fac morar

sau fermier, i-ar fi ajuns doi ani de „Academie“, că doar eu n-am învăţat nici pe sfert atîta. Toată cheltuiala lui tata pentru iducaţia mea a fost o nuia de mesteacăn la început şi alfabetul la sfîrşit. Dar Tom aş vrea s-ajungă cît de cît un om învăţat, cu carte, să poată prinde şiretlicurile oamenilor cu vorbă aleasă şi scriere cu înflorituri. M-aş bucura şi eu de un ajutor la procese, la judecăţi şi d'alde astea. Nu zic să fac băiatul chiar avocat; mi-ar părea rău să-l văd c-ajunge şarlatan. Dar l-aş face un fel de constructor sau supraveghetor, sau agent de licitaţie, sau preţuitor ca Riley, sau altă meserie de soi din care te-alegi doar cu cîştig şi pentru care nu-ţi trebuie decît un ceas cu lanţ gros şi un scaun cu spătar înalt. De fapt mai toate sînt la fel, şi eu socotesc că, avînd aşa meserie, te joci cu legea cum îţi place; că, poftim, Riley, de pildă, se uită la avocatul Wakem cum se uită o pisică în ochii alteia. Nici că-i pasă de el.

Domnul Tulliver vorbea cu nevastă-sa, o femeie blondă, plăcută la înfăţişare, care purta bonetă în formă de evantai. (Mi-e şi groază să mă gîndesc cîtă vreme a trecut de cînd se purtau bonete în formă de evantai – ca mîine vor fi iar la modă. Dar, la epoca aceea, cînd doamna Tulliver se apropia de 40 de ani, abia apăruseră la St. Ogg's şi lumea se prăpădea după ele.)

– Păi, dumneata ştii mai bine, domnule Tulliver; eu, una, n-am nimic împotrivă. Da' n-ar fi mai bine să tai niscaiva păsări şi să poftesc unchii şi mătuşile băiatului la masă săptămîna viitoare, s-auzi şi dumneata părerea soră-mii Glegg şi soră-mii Pullet? Avem cîteva păsări numa' bune de tăiat.

– N-ai decît să tai toate păsările din ogradă, Bessy, da' de întrebat n-am de gînd să întreb nici mătuşile, nici unchii, ce să fac cu băiatul meu, spuse domnul Tulliver, hotărît să nu se lase înduplecat.

– Dumnezeule! exclamă doamna Tulliver, scandalizată de această retorică violentă. Cum poţi vorbi aşa, domnule Tulliver? Da' ce să mă mai mir! Aşa ai dumneata obiceiul să vorbeşti de neamurile mele fără nici un pic de respect; şi cînd te gîndeşti că

soră-mea Glegg aruncă toată vina pe mine, măcar că eu sînt nevinovată ca un prunc în pîntecele mă-sii. Că doar pe mine nu m-a auzit nimeni spunînd despre copiii mei că n-au avut noroc de unchi și de mătuși care să trăiască pe picioarele lor. Da' dacă tot e vorba să-l trimitem pe Tom la altă școală, aș vrea să se ducă undeva unde să-l pot spăla și petici; altfel, ori că poartă americă, ori că poartă olandă totuna e: la fel se îngălbenesc după ce le speli de șase ori. Și apoi, cînd vine cufărul de la el și pe urmă pleacă îndărăt, să-i pot trimite băiatului și cîte o prăjitură sau o plăcintă cu carne de porc, sau niște mere... Că doar n-o să-i strice niscaiva merinde în plus, mînca-l-ar mama, chiar dacă nu-l ține nemîncat pe-acolo. Slavă Domnului, nu mă pot plînge că n-am ce da copiilor de mîncare.

– Bine, bine, o să căutăm o școală care să ne convină și să fie destul de aproape să se poată repezi careva cu căruța pînă la el, răspunse domnul Tulliver. Da' dacă n-oi găsi o școală destul de aproape, să nu-mi pui bețe în roate cu spălatul. Uite, ăsta-i cusurul tău, Bessy; dacă vezi un băț în drum, îți închipui că n-ai să poți trece peste el. Ai fi în stare să nu mă lași să tocmesc un căruțaș bun, numai pentru că are o aluniță pe față.

– Doamne ferește! se apără doamna Tulliver cu oarecare mirare. Cînd am avut eu vreodată ceva împotriva unui om pentru că are o aluniță pe față? Dacă vrei să știi, mie îmi plac alunițele, că frate-miu care s-a prăpădit avea o aluniță pe frunte. Da' nu-mi aduc aminte, dom'le Tulliver, să-mi fi spus vreodată că vrei să tocmești un căruțaș cu aluniță... Uite, John Gibbs, de pildă, ca și dumneata de altfel, n-avea nici o aluniță pe față și doar nu m-am împotrivit să-l tocmești; așa că l-ai tocmit și, dacă n-ar fi murit de umflătură – ți-aduci aminte, că doar l-am plătit pe doctorul Turnbull să-l îngrijească – ar mîna și azi căruța. O fi avut el vreo aluniță pe undeva, într-un loc mai ascuns, da' de unde să știu eu de ea, dom'le Tulliver?

– Ascultă, Bessy! Nu e vorba de aluniță; am luat-o și eu drept pildă pentru altceva; da' las-o baltă... că vorbirea asta e o

treabă tare încurcată! Eu de fapt mă gîndesc cum să fac să găsesc o şcoală potrivită pentru Tom, că s-ar putea să mă înşel şi de astă dată, cum m-am înşelat şi cu „Academia". Nu vreau să mai aud de „Academie" cît oi trăi; îl trimit oriunde, numai la „Academie" nu; o să-l dau la o şcoală unde băieţii mai fac şi altceva decît să lustruiască pantofii familiei şi să curețe cartofi. Ei, tare-i greu să ştii să alegi!

Domnul Tulliver se opri o clipă şi-şi vîrî mîinile în buzunarele pantalonilor, ca şi cum s-ar fi aşteptat să găsească acolo vreo soluţie. Şi, după toate aparenţele, păru că a şi găsit, căci peste o clipă declară:

– Ştiu ce am de făcut... o să mă sfătuiesc cu Riley. Vine mîine pe-aici să arbitreze povestea cu stăvilarul.

– Bine, domnule Tulliver, că am scos cearşafurile pentru patul cu musafiri şi Kezia le-a întins lîngă sobă. Nu-s ele cearşafurile cele mai bune, da's destul de bune ca să doarmă un om în ele, oricine-ar fi el; cît despre aşternuturile bune de olandă, ar trebui să mă căiesc că le-am cumpărat, dacă nu m-aş gîndi că o să ne prindă bine cînd ne-om prăpădi, c-o să ne înfăşoare în ele. De-ar fi să-ţi dai sufletul mîine, dom'le Tulliver, să ştii că sînt călcate frumos şi gata pregătite şi că miros a levănţică, aşa că o să fie o plăcere să te înfăşoare în ele. Le-am pus în dulapul de stejar din fund, ăl cu rufe, în colţul din stînga. Să nu crezi c-aş avea încredere să le scoată cineva de-acolo. Nu le scot decît eu cu mîna mea.

Şi, spunînd acestea, doamna Tulliver scoase din buzunar o legătură de chei strălucitoare şi, alegînd una, începu s-o mîngîie cu un zîmbet placid şi privind focul vesel din sobă. Dacă domnul Tulliver ar fi fost un om susceptibil în relaţiile conjugale, ar fi putut să-şi închipuie că nevastă-sa scosese cheia ca să-şi stimuleze imaginaţia şi ca să anticipeze momentul cînd el se va afla în situaţia care ar fi justificat folosirea cearşafurilor fine de olandă. Dar, din fericire, nu era susceptibil decît în ceea ce privea drepturile lui în istoria aceea cu forţa hidraulică. Şi, apoi, nici nu

prea avea obiceiul să-și asculte nevasta; din clipa în care pronunțase numele domnului Riley, părea că nu-l mai preocupă altceva decît examinarea tactilă a ciorapilor lui de lînă.

– Cred c-am nimerit-o, Bessy! spuse el, după o scurtă pauză. Riley e omul cel mai potrivit să ne găsească o școală; e om cu carte și umblă mereu în dreapta și-n stînga, arbitrînd și prețuind, și așa mai departe. O să vorbesc eu cu el mîine seară, după ce isprăvim treaba și avem mai mult timp. Mi-ar place să-l văd pe Tom c-ajunge un om în felul lui Riley, mă-nțelegi, un om în stare să le spună ca din carte și să știe o mulțime de cuvinte care nu prea înseamnă mare lucru, dar pe care dacă le știi nu mai poate nimeni să te încuie cu legile, un om priceput, serios în afaceri.

– Ei, răspunse doamna Tulliver, dacă e vorba ca băiatul să învețe să vorbească frumos, să știe de toate, să știe cînd să facă o plecăciune, să știe să-și facă freza, n-am nimic împotrivă. Dar am văzut mulți orășeni cu vorbă aleasă care au cămăși cu piepți falși și care poartă cîte un jabou pînă-l fac ferfeniță și pe urmă îl ascund sub plastron, așa cum face Riley. Și pe urmă mai e ceva: dacă Tom ajunge să locuiască la Mudport ca Riley, o să aibă o casă cu o bucătărioară, de-abia să te poți învîrti în ea, și n-o să mănînce niciodată ouă proaspete la ceai și o să doarmă sus la etaj unde, după cîte știu eu, trebuie să urci trei rînduri de scări, sau chiar patru, și unde poți arde de viu pînă s-ajungi jos.

– Nu, nu, răspunse domnul Tulliver. Nici nu mă gîndesc să-l trimit la Mudport. Aș vrea să-și deschidă un birou pe-aici prin apropiere, la St. Ogg's și să locuiască la noi. Dar, continuă domnul Tulliver după o pauză, mă cam tem că Tom n-are destul cap ca s-ajungă om deștept. Mă tem că are o minte înceată. Seamănă cu familia ta, Bessy.

– Da, asta așa e, spuse doamna Tulliver, acceptînd ultima remarcă numai în sensul ei pozitiv. E grozav cum îi place multă sare în supă, ca și lui frate-miu, ca și lui tata, cînd trăia.

– Oricum, spuse domnul Tulliver, e păcat că băiatul seamănă mai mult cu familia maică-sii decît fata. Uite, asta-i prost cu

amestecul de neamuri. Nu poţi să ştii niciodată ixact ce-o să iasă. A mică seamănă cu mine şi cu ai mei; e de două ori mai ageră decît Tom. Prea isteaţă pentru o femeie! Şi asta nu-i bine, continuă domnul Tulliver, dînd din cap cu îndoială. Cît e mică nu-i nimic, dar' o femeie prea deşteaptă e ca o oaie cu coadă lungă – asta nu-i ridică preţul.

– Da, să ştii că nu-i bine nici acum, cînd e mică, dom'le Tulliver, că tare-i neastîmpărată. Zău dacă ştiu cum face de nu-şi poate păstra şorţul curat nici două ore. Şi-acu, că tot veni vorba, pe unde-o fi umblînd? adăugă doamna Tulliver, ridicîndu-se de pe scaun şi îndreptîndu-se spre fereastră. Uite, e timpul să ne aşezăm la ceai şi ea tot hoinăreşte pe malul rîului, ca o sălbăticiune. Într-o bună zi o să cadă în apă.

Doamna Tulliver deschise cu o smucitură fereastra, se aplecă şi dădu de cîteva ori din cap, apoi se întoarse şi se aşeză din nou pe scaun.

– Zici că e deşteaptă, dom'le Tulliver, continuă ea, aşezîndu-se. Da' să ştii că în unele privinţe copilul ăsta e prost de-a binelea. O trimit uneori sus după cîte ceva şi uită de ce-am trimis-o şi e în stare să se aşeze pe podea, să-şi împletească părul şi să cînte de una singură ca o nebună de la balamuc, în timp ce eu stau şi o aştept. Asta nu s-a pomenit niciodată în familia noastră, slavă Domnului, după cum nimeni dintre ai noştri n-a avut pielea atît de oacheşă. Parc-ar fi o ţigancă! Nu vreau să mînii pe Domnu, da' tare mi-e greu să văd că n-am decît o fată, şi-i atît de caraghioasă.

– Prostii, spuse domnul Tulliver. E o fetiţă zdravănă, cu ochi negri, de ţi-e mai mare dragul s-o priveşti. Nu ştiu, zău, de ce ar fi mai prejos decît copiii altora. Şi, pe deasupra, citeşte aproape tot aşa de bine ca pastorul.

– Da, da' părul nu i se încreţeşte în ruptul capului şi nu poate să sufere să i-l pun pe moaţe, şi nu stă locului o clipă, şi numai eu ştiu cît mă necăjesc cînd vreau să i-l fac cu fierul.

– Tunde-i-l, tunde-i-l scurt, răspunse tatăl răspicat.

– Cum poţi spune una ca asta, dom'le Tulliver? E prea mare, are nouă ani, şi e înăltuţă pentru vîrsta ei. Nu se poate să-i tund părul scurt. Uită-te la vară-sa Lucy: are o coroană de bucle în jurul capului şi nici un fir nu se mişcă din loc. Mă doare inima să văd că sor-mea Deane are un copil aşa frumos. După părerea mea, Lucy seamănă mai mult cu mine decît seamănă copilul meu. Maggie, Maggie, continuă doamna Tulliver pe un ton jumătate supărat, jumătate blînd, adresîndu-i-se acelei mici erori a naturii, care tocmai intra în odaie, văd că degeaba-ţi spun să nu mai stai pe lîngă rîu! Într-o zi ai să cazi în apă şi ai să te îneci, şi o să-ţi pară rău că n-ai ascultat-o pe mama.

Maggie îşi smulse boneta de pe cap, descoperindu-şi părul care apăru ca o tristă confirmare a învinuirii aduse de maică-sa. Doamna Tulliver, dorind ca fetiţa să aibă părul cîrlionţat, aşa cum aveau fetele altora, i-l tăiase prea scurt în faţă pentru a mai putea fi dat peste urechi. Şi, fiindcă de obicei părul i se descreţea la o oră după ce era scos de pe moaţe, Maggie îşi arunca capul pe spate pentru ca şuviţele brune şi dese să nu-i mai cadă în ochii negri, strălucitori, gest care o făcea să semene cu un căluţ de Shetland.

– Ah, Doamne, Maggie, unde ţi-o fi capul? De ce-ţi arunci boneta? Du-o sus, fetiţa mamei, şi perie-ţi părul, pune-ţi alt şorţ şi schimbă-ţi pantofii...hai, că-i mai mare ruşinea! Pe urmă vino şi apucă-te de lucru la înnădit petice, ca o domnişoară cuminte.

– Ascultă mamă! izbucni Maggie bosumflată. Nu vreau să mai lucrez la petice.

– Ce spui? Nu vrei să înnădeşti peticele astea frumoase, să-i faci o cuvertură mătuşii Glegg?

– E o treabă prostească, răspunse Maggie scuturîndu-şi pletele, să rupi lucrurile în fîşii şi pe urmă să le coşi iar la loc. Şi nici nu vreau să fac nimic pentru mătuşa Glegg. Nu pot s-o sufăr!

Fetiţa ieşi din cameră, tîrîndu-şi de panglică boneta, în timp ce domnul Tulliver rîdea cu poftă.

– Frumos îți șade să rîzi, domnule Tulliver, spuse mama pe un ton cam necăjit. Dumneata îi dai apă la moară. Și mătușile ei spun că eu o stric.

Doamna Tulliver avea ceea ce se cheamă o fire blîndă. În copilărie nu plînsese niciodată din motive mai puțin serioase decît foamea sau înțepăturile de ac; fusese întotdeauna sănătoasă, frumușică, durdulie și prostuță. Pe scurt, frumusețea și blîndețea ei erau mîndria familiei; dar laptele și mierea nu sînt lucrurile care se păstrează cel mai bine și, cînd încep să se acrească, nu mai priesc de loc stomacurilor tinere. M-am întrebat întotdeauna dacă primele madone ale lui Rafael, cu pielea albă și expresia lor cam stupidă, și-ar fi păstrat placiditatea și atunci cînd pruncii lor cu brațe și piciorușe robuste ar fi crescut prea mari ca să se mai poată lipsi de îmbrăcăminte. Cred că ar fi devenit plîngărețe și tot mai arțăgoase, pe măsură ce plîngerile le-ar fi fost tot mai zadarnice.

Capitolul III

În care domnul Riley îl sfătuiește pe domnul Tulliver unde să-l trimită pe Tom

Persoana care purta cravată mare albă și cămașă cu jabou, sorbindu-și cu plăcere rachiul îndoit cu apă, în tovărășia bunului său prieten Tulliver, era domnul Riley, un om cu fața ca de ceară și cu mîini grăsuțe, destul de învățat pentru un prețuitor și agent de licitație, dar cu inima destul de largă ca să se poarte cu bunăvoință față de cunoscuții lui din provincie, oameni simpli și primitori din fire. Domnul Riley avea obiceiul să vorbească frumos despre asemenea cunoștințe, numindu-i „oameni din vechea gardă".

Acum tăceau. Domnul Tulliver se abținuse dinadins să vorbească pentru a șaptea oară despre răspunsul tăios prin care

Riley îl făcuse praf pe Dix şi despre felul în care Wakem fusese şi el, o dată în viaţă, pus cu botul pe labe, acum cînd afacerea cu stăvilarul fusese rezolvată prin arbitraj; se abţinea să repete că, dacă oamenii ar fi fost aşa cum trebuie şi dacă Scaraoţchi nu i-ar fi creat pe avocaţi, n-ar mai fi existat discuţii despre nivelul apei.

În general, domnul Tulliver era un om cu idei aşezate, moştenite din bătrîni; uneori însă judeca după cum îl tăia capul, fără ajutorul nimănui, ajungînd astfel la concluzii discutabile; printre altele că şobolanii, gărgăriţele şi juriştii ar fi opera lui Scaraoţchi. Din păcate n-avea cine să-i explice că asta înseamnă manicheism[1], căci altfel şi-ar fi dat seama de greşeala pe care o făcea. În ziua aceea însă era limpede că binele triumfase. Afacerea cu forţa hidraulică fusese cam încurcată, deşi, privită dintr-un anumit punct de vedere, părea clară ca lumina zilei; dar, deşi complicată, Riley îi venise de hac. Domnul Tulliver îşi sorbea rachiul cu apă, ceva mai concentrat decît de obicei; un om despre care lumea credea că pusese ceva bani deoparte nu s-ar fi cuvenit să arate atîta stimă pentru priceperea în afaceri a unui prieten.

Dar despre stăvilar se putea vorbi la nesfîrşit; era un subiect care putea oricînd fi reluat de la acelaşi punct şi în aceleaşi condiţii; şi, pe urmă, după cum ştiţi, mai era şi o altă problemă în privinţa căreia domnul Tulliver dorea foarte mult să audă părerea lui Riley. Tocmai de aceea, după ultima sorbitură, rămase cîteva clipe tăcut, frecîndu-şi genunchii, cu aerul că-l frămîntă ceva. Nu era el omul să sară de la una la alta. „Tare sucită mai e şi lumea asta, avea el obiceiul să spună, şi dacă o iei la goană cu căruţa, poţi să nimereşti cu oiştea în gard". Între timp, domnul Riley nu dădea nici un semn de nerăbdare. Şi de ce să fi dat? Probabil că nici chiar Hotspur[2] nu s-ar fi arătat

---

[1] Doctrină religioasă întemeiată de profetul persan Mani, în secolul III d. Hr.; afirma participarea diavolului la facerea lumii, motiv pentru care era considerată eretică.

[2] Erou din piesa *Henric al IV-lea* de Shakespeare. Tipizează cavalerul irascibil, nerăbdător.

nerăbdător, dac-ar fi stat în papuci, lîngă o vatră caldă, trăgînd din trabuc și sorbind gratis rachiu cu apă.

– E un lucru care mă cam frămîntă, spuse în cele din urmă domnul Tulliver, ceva mai încet decît vorbea de obicei, întorcînd capul și uitîndu-se drept în ochii celuilalt.

– A, făcu domnul Riley, fără prea mult interes.

Domnul Riley era un om cu pleoape grele ca de ceară și cu arcadele sprîncenelor așezate sus; păstra exact aceeași înfățișare în toate împrejurările. Această imobilitate a feței și obiceiul de a priza tutun înainte de a da un răspuns îl făceau, mai mult ca oricînd, să apară, în ochii domnului Tulliver, ca un oracol.

– E ceva foarte personal, urmă el, e vorba de fii-meu Tom.

La auzul acestui nume, Maggie, care stătea pe un scăunel lîngă foc, ținînd pe genunchi o carte mare, își dădu pe spate pletele grele și-și ridică repede privirea. De obicei, era greu s-o trezești pe Maggie din visare cînd stătea cu nasul într-o carte, dar numele lui Tom avea asupra ei efectul pe care l-ar fi avut șuieratul cel mai strident. Într-o clipă deveni atentă, cu ochii scăpărători, ca un cîine de pază care ar simți că se întîmplă ceva rău, gata să sară la oricine l-ar fi amenințat pe Tom.

– Pe la sfîrșitul lui iunie, aș vrea să-l trimit la altă școală, continuă domnul Tulliver. De Buna Vestire, termină cu „Academia". Vreo trei luni îl las în pace, da' după asta aș vrea să-l trimit la o școală mai bună, să iasă om învățat.

– Să știi, declară domnul Riley, că cel mai mare ajutor pe care i-l poți da în viață e o educație aleasă. Asta nu înseamnă, adăugă el pentru a nu-l jigni, că dacă n-ai fost prea mult pe la școală, nu poți fi un morar sau un fermier bun și pe deasupra și un om isteț și cu scaun la cap.

– Așa e, replică domnul Tulliver, clipind din ochi și aplecîndu-și capul într-o parte, da' tocmai aici e aici. Eu nu vreau să-l fac pe Tom fermier sau morar. N-ar avea nici un rost. Și pe urmă, dacă ar fi să-l fac morar sau fermier, ar vrea poate să vadă de moară și de pămînt, și mi-ar da a înțelege că mi-a venit timpul să mă las de treabă și să încep a cugeta la viața de apoi! Nu. Am văzut eu destui copii d-ăștia. Nu-s eu omul să-mi tai

craca de sub picioare. O să-l dau pe băiat la carte, să-l văd cu un rost al lui, să-şi poată face şi el un cuib, ca să nu mă dea pe mine afară dintr-al meu. Destul că o să-l stăpînească pe ăsta cînd n-oi mai fi eu. N-am de gînd să mănînc terci înainte să-mi pice dinţii...

Era clar că această problemă îl frămînta pe domnul Tulliver, şi pornirea care-l făcuse să peroreze cu o însufleţire şi o repeziciune neobişnuită nu se potoli imediat; dadu de cîteva ori din cap cu aerul unui om care ştie ce ştie, emiţînd cîte un „nu“, asemenea unui mormăit care se stinge.

Maggie urmărea cu mare atenţie aceste semne de furie care-i pătrunseră în inimă ca o săgeată. Tom era, după cîte înţelegea ea, considerat în stare să-l dea afară din casă pe propriul lor tată şi să le întunece, într-un fel, prin răutatea lui, viitorul. Maggie nu putea îndura una ca asta. Sări de pe scaun, uitînd de cartea grea de pe genunchi care căzu cu zgomot dincolo de grătarul din faţa căminului, şi se repezi la taică-său, strigînd pe un ton jumătate plîngăreţ, jumătate indignat:

– Tată, Tom n-ar fi niciodată în stare să se poarte urît cu dumneata, zău că n-ar fi...

Doamna Tulliver nefiind în odaie, întrucît supraveghea pregătirea unor feluri alese, iar domnul Tulliver simţindu-se mişcat, nimeni n-o mai certă pe Maggie din pricina cărţii. Domnul Riley luă cartea de jos, fără să spună nimic, şi începu s-o răsfoiască, în timp ce tatăl, rîzînd cu o urmă de duioşie pe faţa lui aspră, bătu uşurel fetiţa pe spate, apoi o luă în braţe şi o săltă pe genunchi.

– Şi, zi aşa, să nu care cumva să-l vorbească cineva de rău pe Tom? spuse domnul Tulliver, privind-o pe Maggie şi făcîndu-i cu ochiul. Apoi, întorcîndu-se către domnul Riley, adăugă pe un ton mai scăzut, ca şi cum Maggie n-ar fi putut să-l audă: Grozav pricepe ea tot ce vorbesc oamenii. Pricepe ca nimeni altu'. Şi s-o auzi cum citeşte... fără să se poticnească, de parc-ar şti totul pe dinafară. Şi toată ziua-i cu cartea-n mînă. Da' asta nu-i bine, nu, nu, nu-i bine, adăugă domnul Tulliver cu tristeţe,

potolindu-şi un entuziasm atît de condamnabil. Nu-i nici o scofală pentru o femeie să fie deşteaptă. Mă tem că nu-i a bună. Da' să nu-i fie de deochi – şi aici era evident că entuziasmul învinsese din nou – citeşte şi pricepe cărţile mai bine decît un om mare.

Cuprinsă de emoţie, Maggie roşi încîntată. Se gîndea că domnul Riley o să înceapă s-o respecte, el care pînă acum nici măcar n-o băgase în seamă. Domnul Riley răsfoia cartea. Fata nu putea desluşi nimic pe faţa aceea cu arcadele sprîncenelor ridicate, dar, în clipa următoare, Riley se întoarse către ea şi spuse:

– Ia vino-ncoace şi povesteşte-ne ceva despre cartea asta... uite nişte poze... vreau să ştiu ce înseamnă.

Maggie se făcu şi mai roşie în obraz, dar păşi cu hotărîre, oprindu-se lîngă braţul domnului Riley. Privi cartea, apucînd-o nerăbdătoare dintr-o parte şi, scuturîndu-şi pletele, spuse:

– Staţi, că vă spun eu despre ce-i vorba. Poza asta e groaznică, nu-i aşa? Mie mi-e frică, dar nu pot să-mi iau ochii de la ea. Baba din apă e o vrăjitoare... au băgat-o în apă ca să vadă dacă e vrăjitoare sau nu; dacă pluteşte înseamnă că e vrăjitoare, dacă se îneacă... Ştiţi, şi moare...înseamnă că e nevinovată, că e doar o biată babă nătîngă. Da' atunci la ce-i mai foloseşte, ştiţi, dacă se îneacă? Atîta doar că o să se înalţe la cer şi Dumnezeu o s-o răsplătească. Şi fierarul ăsta urît care rîde cu mîinile în şolduri – nu-i aşa că-i urît? Vă spun eu cine e. E diavolul, da, da, chiar el!

Maggie începu să vorbească mai tare şi cu mai multă însufleţire:

– Nu e fierar adevărat, e diavolul care ia înfăţişarea oamenilor răi şi umblă de colo-colo şi-i îndeamnă pe oameni la rele. De obicei se ascunde sub înfăţişarea unui om rău, fiindcă, ştiţi, dacă lumea ar vedea că-i diavol şi dacă el ar ţipa la oameni, aceştia ar fugi şi atunci nu i-ar mai putea convinge să facă ce vrea el.

Domnul Tulliver ascultase povestea lui Maggie încremenit de uimire.

– Da' ce-i cartea asta care a ajuns în mîinile fetei? izbucni el, în cele din urmă.

– *Povestea diavolului* de Daniel Defoe. Nu cred să fie cartea cea mai potrivită pentru un copil, își dădu cu părerea domnul Riley. Cum de-a ajuns la tine, Tulliver?

Maggie păru jignită și descurajată, în timp ce taică-său răspunse:

– Păi, e una din cărțile pe care le-am cumpărat la licitația lui Partridge. Toate erau legate la fel... uite ce legătură frumoasă... Și m-am gîndit că trebuie să fie cărți bune. Printre ele e și cartea lui Jeremy Taylor: *Viață și moarte cuvioasă*. Am citit de multe ori din ea, duminica (domnul Tulliver se simțea oarecum înrudit cu marele scriitor pentru că îl chema tot Jeremy), și mai sînt și o mulțime de alte cărți, mai cu seamă d-alea cu predici, așa cred, toate au aceleași coperte, și-am crezut că toate sînt de același fel. Da', după cîte văd eu, nu trebuie să judeci lucrurile după înfățișare. Tare sucită mai e și lumea asta!

– Ei, spuse domnul Riley cu un ton puțin superior, mîngîind-o pe Maggie pe păr, te sfătuiesc să lași *Povestea Diavolului* și să citești o carte mai frumoasă. N-ai cărți mai frumoase?

– Ba da, răspunse Maggie prinzînd puțin curaj și vrînd să arate că lecturile ei sînt variate. Știu că ce se povestește în cartea asta nu e frumos... dar mie îmi plac pozele și îmi place să-mi spun povești care să se potrivească cu ele, știți, așa, povești din capul meu. Da' mai am și *Fabulele* lui Esop și o carte despre canguri și altele și... Și... *Călătoria Pelerinului*[1].

– Ei, uite, asta-i o carte frumoasă, replică domnul Riley. E cît se poate de potrivită pentru tine.

---

[1] Titlul uneia dintre cărțile predicatorului englez John Bunyan (1628-1688).

– Da, dar și acolo se scriu o mulțime de lucruri despre diavol, răspunse Maggie triumfătoare, și o să v-arăt o poză care-i arată înfățișarea adevărată, pe cînd se lupta cu un creștin.

Și Maggie se repezi într-un colț al camerei unde se afla o mică bibliotecă, sări pe un scaun și scoase un exemplar vechi și zdrențuit din operele lui Bunyan, care se deschise singur la poza dorită, fără a mai fi nevoie s-o caute.

– Aicea e, făcu ea întorcîndu-se repede spre domnul Riley. Tom l-a colorat pentru mine cu vopselele lui, cînd a fost ultima oară în vacanță, corpul tot negru, știți, și ochii roșii ca focul, pentru că pe dinăuntru e numai foc, care se vede prin ochi.

– Ei, lasă, lasă, i-o tăie domnul Tulliver cu aerul că vrea să pună capăt discuției, căci începuse să se simtă cam prost auzind aceste observații asupra înfățișării personale a unei făpturi atît de puternice încît îi crease pe avocați. Închide cartea și să nu te mai aud vorbind despre asemenea lucruri. Ce spuneam eu!... Copilul ăsta tot citind cărți o să învețe mai multe lucruri rele decît bune... Maggie, ia du-te și vezi ce face maică-ta...

Maggie închise cartea cu sentimentul că fusese jignită, dar, cum n-avea nici un chef să vadă ce face maică-sa, alese o cale de mijloc și se vîrî într-un colț întunecos din spatele scaunului lui taică-său, dădăcindu-și păpușa pentru care o apuca uneori, în absența lui Tom, cîte o criză de afecțiune; îi neglija toaleta, dar o copleșea cu atîtea sărutări drăgăstoase, încît obrajii de ceară ai păpușii se decoloraseră și se ofiliseră de tot.

– Ai mai auzit vreodată una ca asta? întrebă domnul Tulliver, după ce dispăru fata. Păcat că nu-i ea băiat... ar fi știut să se descurce cu avocații. Zău c-ar fi știut... Tare mai e ciudat – urmă el pe un ton mai scăzut – știi, eu am luat-o pe maică-sa tocmai pentru că era frumușică și se trăgea dinte-un neam de oameni tare gospodari. Da' puteam să aleg pe oricare dintre surori. Numai că eu am ales-o pe ea tocmai fiindcă era mai molîie și mie nu mi-a plăcut să mă-nvețe nevasta ce-i bine și ce-i rău. Da' vezi că dacă un om are minte, nu știe niciodată cine i-o

moşteneşte. O femeie blîndă şi bună poate să-ţi facă băieţi proşti şi fete isteţe, de parcă s-ar fi întors lumea cu susu-n jos. Ciudată treabă!

Domnul Riley se mai lumină la faţă, priză puţin tutun, îşi scutură reverele şi spuse:

– Da' nici băiatu' nu-i prost, nu-i aşa? L-am văzut cînd am fost pe-aici ultima dată! Îşi potrivea o undiţă şi părea să ştie ce face.

– Nu pot spune că-i prost...se pricepe la treburi d-astea care se fac în aer liber, şi are un fel de bun-simţ şi ştie să apuce lucrul de unde trebuie. Dar e cam încet la vorbă, mă-nţelegi, citeşte cam prost, nu poate să sufere cărţile şi-am auzit că şi scrie prost. Cînd sînt străini de faţă, e ruşinos ca o fată mare şi n-ai să-l auzi niciodată spunînd vreo vorbă isteaţă, aşa ca asta mică... Dar, uite ce vreau eu... să-l dau la o şcoală unde să-i mai ascută limba şi peniţa, şi să-i mai lumineze mintea. Vreau s-ajungă ca ăia care mi-au luat-o 'nainte, fiindcă au avut mai multă şcoală decît mine. Ehei, dacă lumea rămînea aşa cum a făcut-o Dumnezeu, m-aş fi descurcat eu şi aş fi mers în pas cu cei mai buni, da' lucrurile s-au sucit rău de tot şi s-au ascuns în dosul unor vorbe de ne'nţeles, şi am început să mă împotmolesc din ce în ce mai tare. Toate se sucesc şi se răsucesc – şi cu cît umbli mai drept, cu atît te-ncurci mai rău.

Domnul Tulliver luă o gură de rachiu, o înghiţi încet şi dădu din cap amărît, convins de adevărul că un om cu mintea sănătoasă n-o prea duce bine în lumea asta smintită.

– Ai dreptate Tulliver, replică domnul Riley. E mai bine să dai o sută, două, în plus pentru educaţia băiatului, decît să-i laşi banii moştenire. Şi eu aş fi procedat aşa cu fiul meu, dac-aş fi avut unul, deşi mi-e martor Dumnezeu că n-am bani gheaţă de cheltuit ca dumneata, iar în schimb am şi o casă plină de fete.

– Da' nu se poate să nu ştii dumneata o şcoală potrivită pentru Tom, răspunse domnul Tulliver care nu se lăsa abătut de la

scopul urmărit, nici chiar de compătimirea pentru lipsa de bani gheaţă a domnului Riley.

Acesta luă o nouă priză de tutun şi îl lăsă pe domnul Tulliver să aştepte puţin, părînd că se gîndeşte înainte de a răspunde:

– Ştiu eu un loc foarte bun pentru un om care ar avea banii potriviţi, cum e cazul dumitale, Tulliver. De fapt, eu n-aş sfătui niciodată un prieten să-şi trimeată băiatul la o şcoală obişnuită, dacă ar putea să-şi permită mai mult. Dacă vrea omul să-i dea lui fecior-său o educaţie şi o instrucţie aleasă, într-un loc unde dascălul să nu-i fie numai prieten, ci şi un om ales...cunosc eu locul şi omul potrivit. Nu m-aş apuca să vorbesc de asta cu oricine, fiindcă nu cred că oricine ar putea reuşi, chiar dacă ar încerca; dar dumitale ţi-o spun, Tulliver, numai că te rog să rămînă între noi.

Privirea fixă şi întrebătoare cu care domnul Tulliver urmărise faţa de oracol a prietenului său deveni plină de interes.

– Ei, ia s-auzim, spuse el, aşezîndu-se mai bine pe scaun, cu aerul mulţumit de sine al omului care e socotit demn de o comunicare importantă.

– E vorba de un om care a învăţat la Oxford, începu domnul Riley pe un ton sentenţios, strîngînd apoi buzele şi uitîndu-se la domnul Tulliver spre a constata ce efect produsese o ştire atît de încurajatoare.

– Cum? Un pastor? întrebă domnul Tulliver cu oarecare îndoială.

– Da, şi chiar cu diplomă. După cît se pare, episcopul are o părere foarte bună despre el. De fapt, însuşi episcopul i-a dat vicariatul pe care-l deţine acum.

– Nu zău? se miră domnul Tulliver căruia orice informaţie în legătură cu aceste fenomene necunoscute i se părea surprinzătoare.

– Da' atunci, ce legătură poate avea el cu Tom?

– Adevărul e că-i place să dea lecţii şi vrea să-şi continue învăţătura, ştii că un pastor nu prea are ocazia s-o facă atunci

cînd îşi îndeplineşte îndatoririle în parohie. Vrea să ia unul sau doi elevi ca să-şi petreacă timpul cu folos; şi să ştii că s-ar purta cu ei ca şi cum ar fi din familie...asta-i mare lucru, şi Stelling o să fie tot timpul cu ochii pe ei.

– Da' oare o să-i dea bietului băiat destulă budincă? întrebă doamna Tulliver care-şi reluase locul; băiatul se prăpădeşte după budincă... Şi tocmai acum cînd e în creştere...mi-e groază să mă gîndesc c-ar putea să-l ţină nemîncat.

– Şi cam cît cere? întrebă domnul Tulliver, simţind din instinct că acest admirabil licenţiat îşi va oferi serviciile la un preţ ridicat.

– Păi, eu cunosc un preot care cere o sută cincizeci pentru elevi mai mici, şi nu se poate asemui cu Stelling, persoana de care vă vorbeam. Ştiu dintr-o sursă sigură că unul dintre oamenii cei mai de vază de la Oxford a spus odată despre Stelling că, dacă ar voi numai, ar putea obţine cele mai mari onoruri. Dar e modest şi nu ţine la onoruri universitare. E un om liniştit...

– Cu atît mai bine, cu atît mai bine, răspunse domnul Tulliver. Da' o sută cincizeci e prea mult. Nu mă gîndeam să dau atîta.

– Dă-mi voie să-ţi spun ceva, Tulliver: o educaţie aleasă nu e niciodată prea scumpă. Dar Stelling e un om cu pretenţii moderate...nu e un hrăpăreţ, şi nu mă îndoiesc că o să primească băiatul şi cu o sută, şi să ştii de la mine că la preţul ăsta nu prea găseşti mulţi pastori. Dacă vrei, am să-i scriu şi am să-i vorbesc de băiat.

Domnul Tulliver îşi freca genunchii, cufundat în gînduri şi cu ochii pironiţi pe covor.

– Da' poate c-o fi burlac, interveni doamna Tulliver şi eu n-am o părere prea bună despre menajere. Uite, de pildă, frate-miu care s-a prăpădit, a avut odată o menajeră care i-a luat jumătate din fulgii de la cea mai bună saltea, i-a făcut pachet şi i-a trimis la ea acasă. Cît despre albituri, nici nu se mai ştie cîte a furat... Stott o chema. Mi s-ar rupe inima să-l trimit pe Tom într-o casă

cu menajeră, şi cred că nici dumneata, dom'le Tulliver, nu te gîndeşti să faci una ca asta.

– Nu te necăji în privinţa asta, doamnă Tulliver, o asigură domnul Riley. Stelling e căsătorit. Are o nevastă cum ar putea să-şi dorească orice bărbat, o femeie micuţă şi drăguţă, cu un suflet cum rar mai găseşti; îi cunosc bine familia. Seamănă foarte mult cu dumneata la faţă... e blondă şi are părul buclat. Se trage dintr-o familie bună din Mudport, care n-ar fi consimţit s-o mărite cu oricine. Dar Stelling nu e oricine. E destul de pretenţios faţă de oamenii cu care are de-a face. Da, cred că n-ar avea nimic împotrivă să primească băiatul... după cîte ştiu eu.

– Nu văd ce-ar putea să aibă împotriva lui, protestă doamna Tulliver, cu oarecare urmă de indignare maternă, un băiat aşa drăguţ, cu pielea curată de ţi-e mai mare dragul să te uiţi la el.

– Uite, m-am gîndit la un lucru, spuse domnul Tulliver, întorcînd capul şi uitîndu-se la domnul Riley, după ce cercetase îndelung covorul. Nu cumva pastorul ăsta e prea învăţat pentru un băiat care vrea să ajungă om de afaceri? După părerea mea, pastorii ăştia au un fel de învăţătură care nu prea serveşte la cine ştie ce! Eu altceva vreau pentru Tom. Vreau să se priceapă la socoteli şi să scrie ca de tipar, să fie isteţ, să înţeleagă iute ce vrea să spună lumea, şi să ştie cum să îmbrace lucrurile în vorbe alese, încheie domnul Tulliver, dînd din cap. Să ştie să-i spună omului ce crede despre el, fără să aibă de pătimit pentru asta.

– Ah, dragul meu Tulliver, ripostă domnul Riley, ai o idee foarte greşită despre pastori: pastorii sînt cei mai buni profesori. Profesorii care nu sînt pastori nu prea sînt oameni de soi...

– Da, ca Jacobs ăla de la „Academie“, îl întrerupse domnul Tulliver.

– Sigur că da... ăştia sînt de cele mai multe ori oameni care nu au reuşit în alte meserii. Pe cînd un pastor este, prin profesiune şi educaţie, un domn; şi, pe deasupra, are destulă carte ca să-i dea băiatului o instrucţiune serioasă şi să-l pregătească temeinic pentru orice carieră. Nu zic că nu există şi pastori care

stau tot timpul cu nasu-n cărți; dar poți fi sigur că Stelling nu e dintr-ăștia... Și află de la mine că nu umblă deloc cu capu-n nori. Dă-i doar de înțeles ce vrei și o să-i fie de ajuns. Ai pomenit ceva despre socoteli, n-ai decît să-i spui lui Stelling: „Vreau ca fiul meu să fie un bun matematician", iar restul poți să-l lași în seama lui.

Domnul Riley făcu o mică pauză, în timp ce domnul Tulliver, oarecum liniștit în privința tutelei clericale, repetă în gînd, adresîndu-se unui imaginar domn Stelling: „Vreau ca fiimiu să știe aretmetică".

– Dragul meu Tulliver, continuă domnul Riley, dacă dai de un om cu o educație serioasă cum e Stelling, să știi că poate preda orice materie. Cînd un meseriaș știe cum să folosească sculele, poate să-ți facă o ușă tot atît de bine ca și o fereastră.

– Da, da, asta așa-i, aprobă domnul Tulliver care acum era aproape convins că pastorii sînt cei mai buni profesori din lume.

– Uite ce-o să fac, spuse domnul Riley, și să știi că n-aș face asta pentru oricine. O să mă duc pe la socrul lui Stelling, sau o să-i scriu vreo două rînduri cînd mă întorc la Mudport, să-l înștiințez că vrei să-ți trimiți băiatul la ginere-său, și cred că Stelling o să-ți scrie ca să-ți comunice condițiile.

– Da' nu e nici o grabă, nu-i așa? întrebă doamna Tulliver. Cred că n-o să-l lași pe Tom să se ducă la școala cea nouă înainte de sfîrșitul lui iunie, dom'le Tulliver. La gimnaziu a intrat de Buna Vestire, și vezi bine ce procopseală a fost!

– Ei, lasă, Bessy, cine se scoală de dimineață departe ajunge, spuse domnul Tulliver, făcînd cu ochiul și zîmbindu-i lui Riley cu mîndria omului care are o nevastă frumușică, dar mult mai slabă la minte decît el. De fapt ai dreptate, nu-i nici o grabă... aici ai nimerit-o, Bessy.

– Dar nici s-amîni treaba prea mult nu e bine, interveni domnul Riley încet. S-ar putea ca Stelling să mai primească și alte propuneri și sînt sigur că nu vrea să ia în gazdă mai mult de doi sau trei băieți, dacă i-o lua și pe ăștia. Eu, în locul dumitale, aș

pune lucrurile la punct cu Stelling chiar acum; nu e nevoie să-ţi trimiţi băiatul înainte de iunie, dar mie mi-ar plăcea să fiu sigur că nu mi-o ia altu' înainte.

– Da, asta cam aşa e, răspunse domnul Tulliver.

– Tată, sări Maggie care se strecurase pe nesimţite lîngă taică-său, şi, cu buzele întredeschise, ascultase ţinîndu-şi păpuşa cu capul în jos şi zdrobindu-i nasul de speteaza scaunului, tată, e departe locul unde pleacă Tom? N-o să ne ducem niciodată la el?

– Nu ştiu, fetiţa tatii, răspunse domnul Tulliver drăgăstos. Întreabă-l pe domnul Riley; dumnealui ştie mai bine.

Maggie se repezi la domnul Riley şi, oprindu-se în faţa lui, întrebă:

– Vreţi să-mi spuneţi cît de departe e, domnule Riley?

– E foarte, foarte departe! răspunse Riley, care era de părere că, atunci cînd vrei să te faci înţeles cu copiii cuminţi, trebuie să vorbeşti întotdeauna în glumă. Va trebui să împrumuţi cizmele de şapte poşte, din poveste.

– Prostii, răspunse Maggie, scuturîndu-şi părul cu dispreţ şi întorcîndu-se cu ochii plini de lacrimi.

Domnul Riley îi devenise nesuferit, era clar că în ochii lui trecea drept o fată proastă şi neînsemnată.

– Taci din gură, Maggie, nu ţi-e ruşine să pui întrebări şi să vorbeşti întruna? o mustră maică-sa. Vino-ncoa şi stai pe scăunel şi ţine-ţi gura, auzi? Dar, adăugă doamna Tulliver, care se alarmase la rîndul ei, e oare aşa de departe încît să nu-l pot spăla şi cîrpi?

– Vreo cincisprezece mile, nu mai mult, răspunse domnul Riley, o zi vă ajunge să vă duceţi şi să vă întoarceţi cu trăsura. Sau... Stelling e un om drăguţ şi primitor... o să fie încîntat să vă găzduiască peste noapte.

– Da' pentru rufe mă tem că-i prea departe, stărui doamna Tulliver amărîtă.

Apariţia bucatelor fu binevenită, căci amînă această discuţie, scutindu-l pe domnul Riley să-şi mai bată capul să găsească o

soluție sau un compromis – lucru pe care altfel l-ar fi făcut cu dragă inimă, căci, după cum vedeți, domnul Riley era un om foarte săritor. Şi, de fapt, cînd își dăduse osteneala să-l recomande pe domnul Stelling prietenului său Tulliver, nu urmărise să se aleagă cu vreun profit personal, sigur, palpabil, cu toate că anumite subtile indicații care ar pleda pentru contrariu, ar fi putut induce în eroare pe un observator perspicace. Căci nimic nu poate induce mai mult în eroare decît perspicacitatea, dacă se întîmplă să pornească pe o cale greșită; iar acea perspicacitate care te îndeamnă să crezi că oamenii acționează și vorbesc din motive bine determinate, cu un scop pe care și l-au propus în mod conștient, se irosește cu siguranță într-un joc imaginar. Urzelile veroase și înșelătoriile premeditate, îndreptate către un scop egoist, se întîlnesc doar la teatru; acestea presupun un proces de gîndire prea intens pentru ca mulți dintre semenii noștri să se poată face vinovați de ele. E destul de ușor să distrugi viața oamenilor din jur, fără să fie nevoie să-ți mai bați și capul pentru asta: o poți face acceptînd sau omițînd ceva din indolență, o poți face prin mici înșelătorii cotidiene care n-au un motiv precis, prin mărunte fraude compensate de mărunte luxuri, prin lingușeli și insinuări improvizate, pline de stîngăcie. Cei mai mulți dintre noi trăim de la mînă pîn-la gură, avînd un mic univers de dorințe imediate, și nu facem mult mai mult decît să înhățăm fărîma care să potolească foamea alor noștri, gîndindu-ne foarte rar la grînele de sămînță sau la recolta anului ce vine.

Domnul Riley, fiind un om de afaceri, nu se poate spune că era indiferent la propriul său interes; cu toate acestea, chiar și el se lăsa mai degrabă influențat de micile lui impulsuri imediate decît de planurile de viitor. Nu exista nici o înțelegere între el și venerabilul Walter Stelling; dimpotrivă, știa foarte puține despre acest pastor, cu toată diploma și calitățile lui... poate că nici nu știa atîta cît să justifice căldura cu care-l recomandase prietenului său Tulliver. Dar era convins că domnul Stelling era un desăvîrșit cunoscător al clasicilor, căci așa auzise de la Gadsby,

iar Gadsby avea un văr primar pedagog la Oxford, şi acest lucru îi îndreptăţea convingerea chiar mai mult decît ar fi făcut-o propriile lui observaţii, fiindcă, deşi domnul Riley căpătase o spoială de cultură clasică la şcoala din Mudport şi înţelegea, de bine de rău, latina, noţiunile lui în această materie nu erau dintre cele mai exacte. Sigur că-i mai rămăsese ceva din contactul pe care-l avusese în tinereţe cu *De Senectute*[1] şi *Cartea a patra a Eneidei*, dar cunoştinţele lui nu mai puteau fi considerate în nici un caz drept clasice, ele reflectîndu-se doar în stilul înflorit şi pompos pe care îl folosea în calitatea lui de agent de licitaţie. În afară de asta, Stelling îşi făcuse studiile la Oxford şi cei care au studiat la Oxford sînt... nu, nu, de fapt cei de la Cambridge sînt întotdeauna buni matematicieni. De altfel, un om cu studii universitare poate să predea orice materie; şi mai cu seamă un om ca Stelling care, cu prilejul unui eveniment politic, rostise un discurs la un dineu din Mudport şi se prezentase atît de bine, încît toată lumea fusese de părere că ginerele lui Timpson are o minte ageră. Şi era de aşteptat ca un om din Mudport, din parohia Sfintei Ursula, să nu piardă prilejul de a-i face un serviciu unui ginere de-al lui Timpson, căci Timpson era unul dintre oamenii cei mai influenţi din parohie şi constituia una dintre cele mai preţioase relaţii, pentru că făcea o mulţime de afaceri pe care ştia cui să le încredinţeze. Domnului Riley îi plăceau asemenea oameni, chiar fără să se gîndească la banii care, datorită judecăţii lor sănătoase, puteau fi mutaţi din buzunarele unora cu mai puţine merite în buzunarele lor personale; şi i-ar fi făcut plăcere, întorcîndu-se acasă, să-i poată spune lui Timpson: „Am găsit un elev bun pentru ginerele dumitale“. Timpson avea o mulţime de fete. Domnul Riley îl înţelegea. Şi, în afară de asta, de aproape cincisprezece ani se obişnuise ca, în fiecare duminică, să vadă chipul încadrat de bucle blonde al Luizei Timpson apărînd deasupra stranei. Era deci firesc ca bărbatul ei să fie un pedagog

[1] *Despre bătrîneţe*, eseu filozofic al lui Cicero (106-43 î.Hr.).

demn de laudă. De altfel, domnul Riley nu cunoştea un alt profesor pe care să fi avut vreun motiv să-l recomande mai degrabă decît pe Stelling; atunci de ce să nu-l fi recomandat? Prietenul lui, Tulliver, îi ceruse o părere; în relaţiile de prietenie se creează un fel de răceală dacă spui că nu poţi să-ţi dai nici o părere atunci cînd ţi se cere. Şi dacă te-apuci să-ţi dai părerea, e o prostie să n-o faci cu aerul convins al unui mare cunoscător. În momentul în care o exprimi, devine propria ta părere şi, după cum e şi firesc, începi să ţii la ea. Altfel, domnul Riley, necunoscînd nimic rău despre Stelling şi, în plus, dorindu-i binele, dacă se poate spune că nutrea vreo dorinţă în legătură cu el, de îndată ce-l prezentă, începu să se şi gîndească admirativ la omul recomandat de o autoritate atît de înaltă şi, curînd, ar fi devenit atît de interesat în acest subiect, încît dacă domnul Tulliver ar fi refuzat pînă la urmă să-l trimită pe Tom la Stelling, domnul Riley şi-ar fi socotit prietenul un om de modă veche, ba mai mult, un tîmpit şi jumătate.

Dacă îl consideraţi foarte vinovat pe domnul Riley că a făcut o recomandaţie pe motive atît de neîntemeiate, trebuie să vă spun că sînteţi aspri. De ce să pretindem unui agent de licitaţie şi preţuitor de acum treizeci de ani, care nu-şi mai amintea mare lucru de latina învăţată în şcoală, să se poarte cu acea corectitudine excesivă pe care n-o observi întotdeauna nici chiar la domnii intelectuali şi nici măcar în stadiul nostru actual de moralitate avansată?

De altfel, un om cu suflet de aur nu prea e în stare să dea înapoi de la o faptă bună, iar omul nu poate fi desăvîrşit. Chiar şi natura găzduieşte uneori paraziţi supărători pe spinarea unui animal căruia, de altfel, nu-i doreşte nici un rău. Ei şi ce? Admirăm grija naturii pentru paraziţi. Dacă domnul Riley ar fi evitat să dea o recomandaţie care nu era bazată pe dovezi certe, nu l-ar mai fi ajutat pe domnul Stelling să facă rost de un elev care plăteşte şi astfel nu i-ar mai fi făcut un bine venerabilului pastor. Şi, nu uitaţi că toate ideile vagi şi toate micile satisfacţii

– aceea de a se pune bine cu Timpson, de a da un sfat atunci cînd i se cere, de a-l impresiona pe prietenul său Tulliver şi de a-i trezi şi mai mult respect, de a spune ceva şi de a o spune cu convingere, precum şi alte mici amănunte care, împreună cu căldura căminului şi rachiul îndoit cu apă, înlocuiau în acea împrejurare conştiinţa domnului Riley – s-ar fi spulberat.

Capitolul IV

În care Tom este aşteptat să se întoarcă acasă

Maggie încercă o mare dezamăgire cînd nu i se dădu voie să plece cu taică-său în cabrioletă să-l aducă pe Tom de la „Academie"; dar doamna Tulliver spusese că afară e prea umed pentru ca un copil să plece de acasă cu boneta de sărbătoare. Maggie era însă cu totul de altă părere şi, ca o urmare a acestei neînţelegeri, în timp ce maică-sa îi peria părul atît de rebel, Maggie se smuci deodată de sub mîinile ei şi-şi băgă capul într-un lighean cu apă care se afla alături, hotărîtă parcă să se răzbune împiedicînd-o pe maică-sa s-o mai pieptăne cu bucle în ziua aceea.

– Maggie, Maggie! exclamă doamna Tulliver cu periile în poală, dîrză dar neputincioasă, ce-o să se aleagă de tine că tare mai eşti rea? Am să te spun mătuşii Glegg şi mătuşii Pullet cînd or să vină la noi săptămîna viitoare şi n-or să te mai iubească. Vai, Doamne, Doamne! Ia te uită la şorţuleţul tău curat: e ud de sus pînă jos. O să creadă lumea că m-a pedepsit Dumnezeu cînd mi-a dat asemenea copil... o să creadă că am vreun păcat pe suflet.

Morala continua, dar Maggie nu mai auzea nimic; pornise către podul casei, de sub acoperişul vechi şi înalt şi, în timp ce

fugea, își scutura apa din pletele negre, ca un terier scăpat de la scaldă. În zilele ploioase, cînd vremea nu era prea rece, podul constituia refugiul ei preferat, acolo își descărca nervii; acolo stătea de vorbă cu podeaua, cu rafturile roase de cari și cu grinzile întunecate, acoperite de broderii din pînză de păianjen. Avea acolo un fetiș pe care-l pedepsea pentru toate necazurile ei: trunchiul unei păpuși mari de lemn, care pe vremuri o privise cu niște ochi foarte rotunzi deasupra unor obraji foarte roșii, dar care acum era cu totul desfigurată din pricina unei lungi cariere de ispășiri pentru păcatele altora. Trei cuie înfipte în capul păpușii comemorau tot atîtea crize în cei nouă ani de vîrstă zbuciumată ai fetiței, această orgie răzbunătoare fiindu-i sugerată de poza Iaelei distrugîndu-l pe Sisera[1], din Biblie. Ultimul cui fusese înfipt cu mai multă patimă decît celelalte pentru că de data aceea fetișul o întruchipase pe mătușa Glegg. Dar puțin mai tîrziu, Maggie se gîndi că dacă înfige atîtea cuie, n-o să-i mai fie ușor să-și închipuie că păpușa suferă cînd o izbește cu capul de pereți și nici n-o s-o mai poată mîngîia sau să-i pună cataplasme după ce-și potolea furia; căci pînă și mătușa Glegg ar merita să fie compătimită după ce ar fi atît de chinuită și umilită, încît să-i ceară nepoată-sii iertare. De atunci nu mai înfipsese nici măcar un ac în capul păpușii: își potolea nervii frecîndu-i și izbindu-i capul de cărămida tare a hornurilor mari care sprijineau podul și care semănau cu doi stîlpi pătrați. Așa făcu și în dimineața asta cînd ajunse în pod, suspinînd atît de amarnic, încît nu mai vedea nimic în jur. Nici măcar nu-și mai amintea ce anume o necăjise. În cele din urmă însă, suspinele se liniștiră iar furia cu care izbea capul păpușii se mai potoli, iar cînd o rază de soare se ivi dintr-o dată strecurîndu-se prin plasa de sîrmă de pe rafturile mîncate de cari, Maggie aruncă fetișul cît colo și sări la fereastră. Într-adevăr, soarele reapăruse de după nori, huruitul morii i se părea din

---

[1] Personaje biblice; legenda arată că Iaela l-a ascuns în cortul ei pe Sisera, regele Canaanului, și că, de îndată ce acesta a adormit, i-a înfipt un cui în cap și l-a predat dușmanilor.

nou vesel, uşile hambarului erau larg deschise, iar Yap, terierul caraghios cu pete albe şi cafenii şi cu o ureche dată pe spate, ţopăia de colo-colo, adulmecînd de parc-ar fi fost în căutarea unui tovarăş de joacă. La aşa ceva nu se putea rezista. Maggie îşi scutură părul pe spate şi se repezi pe scări, apucînd în goană boneta, dar fără să şi-o pună pe cap; aruncă apoi o privire furişă în jur şi o zbughi pe coridor de frică să nu dea peste maică-sa. După cîteva clipe era în curte, învîrtindu-se ca un spiriduş şi cîntînd în gura mare: „Tom se-ntoarce acasă!", iar Yap ţopăia şi lătra în jurul ei, de parc-ar fi vrut să spună că, dacă e nevoie de zgomot, apoi el era cîinele nimerit pentru o asemenea treabă.

– Ia vezi, domnişoară, c-ai să ameţeşti şi-ai să cazi în noroi, spuse Luke, meşterul morar, un om de patruzeci de ani, înalt, lat în umeri, cu ochii şi părul negru, dar cu o faţă albă ca de făină, ceea ce-i mai îmblînzea înfăţişarea.

Maggie se opri şi, clătinîndu-se puţin, îi răspunse:

– Nu, Luke, nu ameţesc. Îmi dai voie să vin cu dumneata la moară?

Lui Maggie îi plăcea să zăbovească în moara spaţioasă de unde, adeseori, se întorcea cu părul negru pudrat de o pulbere albă care făcea ochii ei întunecaţi să pară şi mai strălucitori. Huruitul stăruitor, mişcarea neîncetată a pietrelor de moară – care-i dădeau un fior plăcut de spaimă nelămurită, ca în prezenţa unei forţe misterioase – grînele măcinate care curgeau şi curgeau fără încetare, pulberea albă, delicată, ce îndulcea toate contururile şi din pricina căreia pînă şi pînzele de păianjen păreau o horbotă ca-n basme, aroma dulce şi curată a grînelor, toate îi dădeau lui Maggie impresia că moara e o lume deosebită de cea dinafară, de viaţa ei de fiecare zi. Păianjenii, îndeosebi, erau pentru ea un prilej de neîncetate speculaţii. Se întreba dacă au cumva rude în afara morii, căci dacă ar fi avut, existau desigur neajunsuri în relaţiile lor de familie: un păianjen gras, pudrat, obişnuit să mănînce muşte bine acoperite cu făină, trebuie să se simtă prost la masa unui văr unde musca e servită „natur", iar

fiecare doamnă păianjen trebuie să fie pe drept cuvînt scandalizată de înfățișarea celeilalte. Dar partea din moară care-i plăcea cel mai mult lui Maggie era ultimul etaj, podul de cereale unde se aflau maldăre mari de boabe pe care putea să alunece neîncetat. Tare-i mai plăcea să se joace așa, stînd de vorbă cu Luke, în tovărășia căruia devenea foarte guralivă, dorind a-l face să aibă despre istețimea ei aceeași bună impresie pe care o avea și taică-său. Poate că de data asta simți din nou nevoia să-l impresioneze, căci, în timp ce tot aluneca pe movila de grîne pe lîngă care trebăluia el, Maggie i se adresă strigînd ceva mai tare, ca să nu fie acoperită de zgomotul morii:

– Nu-i așa, Luke, că tu nu citești nici o carte, în afară de Biblie?

– Nu, domnișoară, și nici Biblia n-o prea citesc! răspunse Luke foarte sincer. Nu prea mă omor io cu cititul.

– Da' dacă ți-aș împrumuta o carte de-a mea? Ce zici, Luke? E drept că n-am cine știe ce cărți frumoase pe care să le citești, dar pot să-ți dau *Călătoria lui Pug prin Europa,* din care afli tot ce vrei despre tot felul de oameni de prin toată lumea și, dacă nu înțelegi ce citești, te-ajută pozele... arată chipul și obiceiurile oamenilor și îndeletnicirile lor. Uite, de pildă, olandezii... sînt foarte grași și fumează, știi... și unu' stă pe un butoi.

– Lasă, domnișoară, că io nu dau doi bani pe olandezi. Nu-i nici o pagubă dacă nu știi nimic despre ei.

– Da, dar sînt semenii noștri, Luke... de ce să nu știm ce fac semenii noștri?

– Io, domnișoară, zic că nu sînt chiar semenii noștri; io atîta știu că stăpînu-meu ăl bătrîn, care știa multe, mereu zicea cică: „Dacă-mi semăn grîul și nu-mi încolțește înseamnă că mi-s olandez". Așa z'cea; asta însemna că olandezu-i prost, sau oricum, da' deștept nu-i. Nu-mi bat io capu' cu olandezii. Că ș-așa îs destui proști... și destui șarlatani pe lume fără să-i mai caut și prin cărți.

– Bine, răspunse Maggie cam descumpănită de faptul neașteptat că Luke avea păreri atît de categorice despre olandezi;

poate că ţi-ar plăcea *Natura însufleţită;* acolo nu-i vorba de olandezi, e vorba de elefanţi, de canguri, de pisici sălbatice, de peştele-soare şi de o pasăre care stă pe coadă... am uitat cum îi zice. Există ţări în care mişună vietăţi d-astea, în loc de cai şi vaci. Înţelegi? Nu ţi-ar place să citeşti despre ele, Luke?

– Nu, domnişoară, io trebe să ţiu socoteala făinii şi a grînelor... nu pot să-mi umplu mintea cu atîtea lucruri. Mi-ajunge treaba pe care o fac. Uite de ce-ajung oamenii la spînzurătoare... fiindcă ştiu prea multe... numa' cum să-şi cîştige pîinea nu ştiu. Io unul zic că-n cărţi îs mai multe minciuni decît lucruri adevărate; sau, oricum, în foile alea tipărite pe care le strigă pe stradă sînt numa' minciuni.

– Vai, Luke, tu eşti ca frate-miu Tom, replică Maggie încercînd să fie amabilă. Lui Tom nu-i place să citească. Şi îl iubesc atît de mult, Luke... îl iubesc mai mult decît orice pe lume. Cînd s-o face mare, am să am grijă de casa lui şi o să trăim mereu împreună. Şi am să-i spun tot soiul de lucruri pe care nu le ştie. Da' eu cred că Tom e deştept, cu toate că nu-i plac cărţile; nici nu ştii ce biciuşti şi cuşti de iepuri se pricepe să facă!

– Da, spuse Luke, da' să vezi ce-o să se înfurie cînd o vedea c-au murit toţi iepurii.

– Au murit? strigă Maggie, sărind de pe grămada de grîne transformată în tobogan. Cum, Luke? A murit şi ăla cu urechile blegi, şi iepuroaica tărcată pe care şi-a dat Tom toţi banii?

– Toţi îs morţi ca nişte cîrtiţe, răspunse Luke folosind o comparaţie inspirată de mortăciunile uşor de recunoscut ţintuite de peretele hambarului.

– Vai, Luke, suspină Maggie cu un ton de jale, în timp ce lacrimi mari i se rostogoleau pe obraji; Tom mi-a spus să am grijă de ei şi eu am uitat. Acu' ce mă fac?

– Ştiţi, domnişoară, erau închişi acolo, departe, în magazia cu scule şi n-avea nimeni grijă de ei. Io cred că domnişoru' Tom i-a spus lui Harry să le dea de mîncare, da' ce, te poţi bizui pe

Harry?... Aşa om scîrbos nici c-am mai pomenit! Nu se gîndeşte decît la burta lui... dar-ar boala-n el!

– Vai, Luke, Tom mi-a spus să nu cumva să uit de iepuri, să mă duc să-i văd în fiecare zi; da' cum să nu-i uit dacă nu mi-au venit în minte? Vai ce supărat o să fie! Sigur c-o să fie supărat şi amărît din cauza iepurilor... şi eu sînt amărîtă. Vai, Luke, ce mă fac?

– Nu te mai frămînta, domnişoară, o potoli Luke. Iepurii ăştia cu urechi blegi sînt tare plăpînzi, poate că mureau oricum, chiar dac-aveau de mîncare. Nu le prieşte să stea închişi. Nu-i place Domnului. El i-a făcut pe iepuri cu urechile pe spate şi numai cînd nu le place cîte ceva îşi blegesc urechile ca buldogii. Dom' Tom ar trebui să ştie să nu mai cumpere animale d-astea. Domnişoară, lasă nu te mai frămînta. Nu vrei să vii cu mine s-o vezi pe nevastă-mea? Că tocmai mă duc spre casă.

Invitaţia lui Luke era pentru Maggie un mijloc plăcut de a-şi uita necazul. Lacrimile începură încet, încet să i se usuce pe obraji în timp ce păşea mărunt alături de Luke, în drum spre căsuţa lui primitoare din celălalt capăt al cîmpiei – o căsuţă cu meri şi peri în ogradă şi cu o cocină de porci lipită de perete, care-i dădea o înfăţişare de gospodărie înfloritoare.

Doamna Moggs, nevasta lui Luke, era fără îndoială o cunoştinţă plăcută. Era întotdeauna bucuroasă de oaspeţi, servindu-i cu pîine şi sirop, şi avea în casă tot soiul de opere de artă. Maggie se cocoţă pe un scaun să se uite la nişte poze frumoase care-l arătau pe „Fiul Risipitor" în costumul lui Sir Charles Grandison[1], cu singura deosebire că, după cum te puteai aştepta de la un om al cărui caracter lăsa de dorit, nu avea, asemenea acelui erou desăvîrşit, bunul-gust şi voinţa necesare pentru a se lipsi de perucă; şi, tot uitîndu-se la poze, Maggie uită de faptul că în dimineaţa aceea avea un motiv să fie tristă. Dar senzaţia nelămurită de apăsare pe care i-o lăsase moartea

---

[1] Erou al romanului cu acelaşi nume aparţinînd scriitorului englez Samuel Richardson (1689-1761).

iepurilor o făcu să se înduioşeze şi mai tare de soarta acelui tînăr slab de înger; o înduioşa mai cu seamă poza care-l arăta lipsit de vlagă, rezemat de un pom, cu peruca sucită într-o parte, înconjurat de nişte porci arătînd a fi de rasă străină şi părînd să-l insulte parcă prin aerul vesel cu care se ospătau din nişte coji.

– Ce bine că taică-său l-a primit înapoi acasă... ţie nu-ţi pare bine, Luke? întrebă Maggie. Să ştii că s-a căit foarte tare şi a promis că nu mai face.

– Lasă domnişoară, răspunse Luke, că tot n-o să facă nici o scofală, oricît s-ar strădui taică-său pentru el.

Ideea asta o întrista pe Maggie, care ar fi dorit din toată inima ca povestea tînărului să nu se fi oprit aici.

Capitolul V

În care Tom se întoarce acasă

Tom trebuia să sosească în primele ore ale după-amiezei şi, în afară de Maggie, se mai afla cineva care aştepta cu inima tremurîndă s-audă huruitul roţilor cabrioletei, căci, dacă se poate spune despre doamna Tulliver că era în stare de un sentiment puternic, acel sentiment era dragostea pentru fiul ei. În sfîrşit, se auzi şi huruitul – acea rostogolire iute şi uşoară a roţilor cabrioletei – şi, în ciuda vîntului care răsfira norii şi nu părea să aibă nici un pic de respect pentru buclele ei şi pentru panglicile bonetei, doamna Tulliver ieşi în curte şi, uitînd de toate necazurile din dimineaţa aceea, o mîngîie pe Maggie pe părul care arăta ca o jignire la adresa maică-sii.

– Uite-l c-a venit! Băiatu' mamei scump! Doamne Dumnezeule! N-are guler la gît! Să ştii că l-a pierdut pe drum şi şi-a prăpădit tot costumu'.

Doamna Tulliver stătea cu braţele întinse, iar Maggie sărea cînd pe un picior, cînd pe celălalt, în timp ce Tom cobora din cabrioletă şi, reţinut ca orice bărbat faţă de emoţiile prea delicate, spuse doar:

– Hei, Yap! Unde eşti?

Cu toate astea, se lăsă sărutat fără să dea semne de plictiseală, deşi Maggie i se agăţase de gît de parc-ar fi vrut să-l sugrume, dar ochii lui albaştri-cenuşii rătăceau spre ţarcuri, spre miei şi spre rîu, unde-şi făgăduia să pescuiască încă de a doua zi de dimineaţă. Tom făcea parte din categoria de băieţi pe care-i întîlneşti în Anglia la tot pasul şi care la doisprezece sau treisprezece ani seamănă unii cu alţii ca nişte gînsaci. Avea păr castaniu-deschis, obraji albi ca laptele şi îmbujoraţi ca trandafirii, buze groase, nas şi sprîncene fără personalitate, într-un cuvînt, o fizionomie în care nu se puteau distinge decît trăsăturile specifice adolescenţei; înfăţişarea lui se deosebea total de cea a lui Maggie, pe care natura părea că o zămislise şi o colorase cu intenţii foarte precise. Dar aceeaşi natură ascunde uneori sub aparenţa sincerităţii, o mare viclenie, şi oamenii simpli îşi închipuie zadarnic că-i pot ghici intenţiile, în timp ce ea se pregăteşte pe ascuns să le răstoarne prezicerile făcute cu atîta certitudine. Sub înfăţişarea unor băieţi obişnuiţi pe care natura pare că-i produce în serie, ea ascunde firi cît se poate de rigide, scopuri imuabile şi însuşirile cele mai puţin schimbătoare; în timp ce fata cu ochii întunecaţi şi cu firea deschisă şi rebelă ar putea totuşi să devină o fiinţă pasivă în comparaţie cu această mică mostră alb-roză de masculinitate cu trăsături nedefinite.

– Maggie, şopti Tom cu un ton misterios, trăgînd-o într-un colţ de îndată ce maică-sa ieşi să se uite prin bagajele lui, iar căldura din salon alungă frigul care-i pătrunsese în oase în timpul călătoriei lungi cu trăsura, nici nu ştii ce am în buzunare!

Şi spunînd asta, Tom dădu din cap, încercînd să-i trezească curiozitatea.

– Nu ştiu! răspunse Maggie. Dar ce umflate sînt! Ce ai în ele? Bile sau alune?

Maggie se posomorî, amintindu-şi că Tom avea obiceiul să spună că n-are nici un rost să joace bile cu ea care era atît de ageamie!

– Bile? Nu! Am făcut schimb de bile cu băieţii mai mici şi alunele dacă nu-s verzi nu-s bune de nimic, prostuţo! Da' ia uită-te, şi Tom dădu să scoată ceva din buzunarul din dreapta.

– Ce-ai acolo? întrebă Maggie cu vocea sugrumată. Nu văd nimic decît ceva galben.

– Ei... e... ceva nou... ia ghiceşte, Maggie.

– Nu pot să ghicesc, răspunse Maggie simţind că-şi pierde răbdarea.

– Dacă eşti afurisită nu-ţi mai spun nimic, declară Tom vîrîndu-şi din nou mîna în buzunar şi privind-o pe Maggie cu un aer categoric.

– Nu, Tom, se rugă Maggie, apucîndu-l de braţul pe care băiatul se încăpăţîna să-l ţină în buzunar. Nu sînt supărată, numa' că nu pot să sufăr să ghicesc! Hai, nu fi rău!

Încet, încet, Tom lăsă braţul moale şi spuse:

– Ei, uite, na! E o gută nouă – două gute noi – una din ele e pentru tine, pentru tine şi numai pentru tine. Am refuzat să iau caramele şi turtă dulce pe din două cu băieţii, ca să pot strînge bani; şi Gibson, şi Spouncer s-au bătut cu mine, fiindcă n-am vrut. Uite şi cîrlige. Na!... Ce zici, mergem mîine să pescuim în vale, lîngă Round Pool? Poţi să prinzi şi tu peşti, şi să pui tu singură momeala... nu-i aşa c-o să fie grozav?

În loc de răspuns, Maggie se aruncă de gîtul lui Tom şi îl strînse în braţe lipindu-şi obrazul de obrazul lui, fără să scoată o vorbă, în timp ce el desfăşură încet guta. După cîteva clipe, Tom adăugă:

– Nu-i aşa că sînt un frate bun? Ţi-am cumpărat o gută care să fie numai a ta. Ştii, dacă nu voiam, n-o cumpăram.

– Da, eşti bun, foarte bun... Tare te mai iubesc, Tom!

Tom băgase guta la loc în buzunar și, după ce cercetă cîrligele, unul cîte unul, spuse:

– Și băieții s-au bătut cu mine, fiindcă n-am vrut cu nici un chip să cumpăr caramele pe din două.

– Vai de mine! Ce bine ar fi dacă la școala ta nu s-ar bate nimeni. Nu te-a durut?

– Pe mine? Să mă doară? Aș! răspunse Tom și, punînd cîrligele la loc, scoase un briceag mare, îi desfăcu încet lama cea lungă și o privi dus pe gînduri, încercîndu-i tăișul. Apoi adăugă: I-am dat una lui Spouncer de i-am învinețit ochiu'... așa-i trebuie, dac-a vrut să mă bată cu cureaua! Ce credea el că dacă mă bate cu cureaua, o să mă convingă!

– Ce curajos ești tu, Tom! Parc-ai fi Samson. Nu-i așa că, dacă s-ar repezi un leu furios la mine, te-ai lupta cu el?

– Cum o să se repeadă un leu la tine, proasto? Nu există lei decît în comedii!

– Nu, dar dac-am trăi într-o țară unde sînt lei... adică în Africa, unde e foarte cald... și unde leii mănîncă oameni... pot să-ți arăt cartea unde am citit despre asemenea întîmplări?

– Ei, atunci aș lua o pușcă și l-aș împușca!

– Da' dacă n-ai avea pușcă... știi, poți să pleci de-acasă nepregătit... așa cum ne ducem noi la pescuit; și s-ar repezi un leu mare și furios la noi și n-am avea cum să fugim de el, ce-ai face, Tom?

Tom nu-i răspunse nimic, dar, în cele din urmă, se întoarse să plece, aruncîndu-i plin de dispreț:

– N-aș face nimic, că nu există lei pe aici, așa că ce rost mai are să ne batem gura degeaba.

– Da, dar mie-mi place să-mi închipui ce-ar fi dac-ar fi, răspunse Maggie, luîndu-se după el. Încearcă numai să-ți închipui ce-ai face, Tom.

– Ah, nu mă mai bate la cap, Maggie! Tare mai ești proastă... Mă duc să-mi văd iepurii.

Maggie își simți inima zvîcnindu-i de frică. Nu îndráznea să-i dezvăluie tristul adevăr dintr-o dată; o porni după Tom în tăcere, dar tremurînd, frămîntîndu-se cum să-i spună în așa fel încît să-i potolească dintr-o dată și durerea, și furia; căci Maggie se temea de furia lui Tom mai mult decît de orice... furia lui se deosebea foarte mult de a ei.

– Tom, zise ea sfioasă cînd ajunseră în curte, cît te-au costat iepurii?

– Cinci șilingi și șase pence, răspunse Tom fără șovăială.

– Cred că în pușculița mea de fier din camera de sus am mult mai mult decît atît. O să-i spun mamei să ți-i dea ție.

– De ce? întrebă Tom. N-am nevoie de banii tăi, prostuțo. Eu am mai mulți bani decît tine, fiindcă sînt băiat. Eu primesc întotdeauna de Crăciun zece șilingi sau chiar douăzeci, fiindcă o să fiu bărbat, pe cînd tu capeți numai monede de cîte cinci șilingi, fiindcă ești fată.

– Da Tom, dar... dacă mama mă lasă să-ți dau cinci șilingi și șase pence din pușculița mea, să fie ai tăi și să-i cheltuiești... și să mai cumperi niște iepuri... Ce zici?

– Să mai cumpăr iepuri? N-am nevoie să mai cumpăr.

– Ba da, Tom, că ăștia au murit. Toți!

Tom se opri brusc din mers și se întoarse către Maggie.

– Asta-nseamnă că și tu și Harry ați uitat să le dați de mîncare! Sîngele îi năvăli în obraji, apoi, o clipă mai tîrziu, se făcu alb la față. O să-l fac praf pe Harry... o să pun să-l dea afară. Iar pe tine, nu mai pot să te sufăr. Nu te mai iau mîine la pescuit. Ți-am spus să ai grijă de ei și să te duci să-i vezi în fiecare zi.

Tom o porni mai departe.

– Da' dar am uitat... ce să fac dacă uit, Tom! Vai, dac-ai ști ce rău îmi pare! se tîngui Maggie, în timp ce lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji.

– Ești o fată rea, spuse Tom cu asprime și-mi pare rău că ți-am cumpărat guta. Nu mai pot să te sufăr.

– Ah, Tom, de ce nu ți-e milă de mine? suspină Maggie. Dacă tu ai uita ceva, eu te-aş ierta... nici nu mi-ar păsa ce-ai făcut... te-aş ierta şi te-aş iubi.

– Eşti o proastă... şi apoi eu nu uit niciodată nimic... niciodată.

– Vai, Tom, te rog să mă ierți. Dacă nu mă ierți, mor, răspunse Maggie, zguduită de suspine, agățîndu-se de brațul lui Tom şi lipindu-şi de umărul lui obrazul scăldat în lacrimi.

Tom se smuci de lîngă ea şi apoi, oprindu-se din nou, spuse pe un ton categoric:

– Ascultă, Maggie. Nu sînt eu un frate bun?

– Ba d... d... daaa, suspină Maggie, cu bărbia scuturată de sughițuri.

– Nu m-am gîndit eu tot trimestrul ăsta să-ți cumpăr o gută şi n-am pus eu bani deoparte pentru ea, n-am spus eu băieților că nu vreau să cumpăr caramele împreună cu ei şi nu s-a bătut Spouncer cu mine pentru că n-am vrut?

– Ba dddaaa... şi eu... te iu-iu-beesc aşa de mult, Tom.

– Da, dar tu eşti rea. Vacanța trecută mi-ai lins culorile de pe cutia cu acuarele, şi vacanța cealaltă ai lăsat undița pe marginea bărcii şi a căzut în apă cu toate că te pusesem s-o păzeşti, şi pe urmă ai intrat cu capul prin zmeul meu şi mi l-ai rupt... şi toate aşa, pe degeaba.

– Da' n-am vrut, spuse Maggie. Nu e vina mea.

– Ba e, răspunse Tom, trebuie să te gîndeşti la ce faci. Eşti o rea şi n-am să te iau mîine la pescuit.

După această concluzie îngrozitoare, Tom o lăsă pe Maggie şi alergă către moară, să-l salute pe Luke şi să se plîngă de Harry.

Maggie rămase cîteva clipe nemişcată, zguduită de suspine, apoi făcu stînga-mprejur, dădu buzna în casă şi pe urmă direct în pod, unde se aşeză pe duşumea, cu capul sprijinit de raftul mîncat de cari, copleşită de o suferință zdrobitoare. Tom se întorsese acasă şi ea care se gîndise mereu cît de fericită o să fie... iar acum, uite ce rău se purta! Dacă Tom n-o iubea, ce rost

mai aveau toate astea... Ah! Ce rău se purta cu ea! „N-am vrut eu să-i dau banii şi nu i-am spus ce rău îmi pare?" Maggie ştia că se poartă urît cu maică-sa, dar cu Tom nu se purtase niciodată urît... adică nu se purtase urît dinadins.

– Vai ce rău e cu mine! suspină Maggie cu glas tare, găsind o plăcere răutăcioasă în rezonanţa cavernoasă a podului lung şi gol.

Era prea nenorocită ca să-şi mai bată fetişul sau să-l pocnească de perete; era prea nenorocită ca să fie furioasă.

Ah, amare suferinţe ale copilăriei! cînd durerea e un sentiment nou şi ciudat, cînd speranţa nu a căpătat încă aripi să zboare peste zile şi săptămîni, şi cînd timpul care desparte o vară de alta pare fără de sfîrşit!

După un timp, Maggie începu a se gîndi că trebuie să fi trecut cîteva ceasuri de cînd stătea în pod, că trebuie să fie ora ceaiului şi probabil toţi îşi sorbeau ceaiul liniştiţi şi fără să se sinchisească de ea. Foarte bine! O să stea în pod şi o să moară de foame... o să se ascundă în spatele albiei şi o să rămînă acolo toată noaptea; şi atunci toţi or să se sperie, şi lui Tom o să-i pară rău. Aşa gîndea Maggie, plină de mîndrie, în timp ce se strecura în spatele albiei; dar după cîteva clipe începu iar să plîngă, spunîndu-şi că jos nici nu le pasă că ea se află acolo. Ce-ar fi dac-ar coborî şi s-ar duce din nou la Tom? Ar ierta-o oare? Poate c-ar fi taică-său acolo şi i-ar lua apărarea. Da, dar ea ar fi vrut s-o ierte Tom, aşa, din dragoste şi nu pentru că l-ar sili taică-său. Nu, nu se va duce jos dacă nu vine Tom s-o ia. Această hotărîre neclintită dură exact cinci minute pe care le petrecuse în spatele albiei, în întuneric; nevoia de a fi iubită, care la biata Maggie era foarte puternică, începu să se lupte cu mîndria şi curînd o învinse. Ieşi din spatele albiei în lumina de amurg care inunda podul lung şi, în aceeaşi clipă, auzi un pas grăbit pe scări.

Tom stătuse de vorbă cu Luke, hoinărise prin curte, îşi băgase nasul peste tot, cojise nişte nuiele fără nici un ţel precis – poate numai pentru că la şcoală nu putea să cojească nuiele – şi se distrase atît de bine, încît nici nu se gîndise la Maggie şi la

urmările pe care furia lui putea să le aibă asupra fetei. Voise s-o pedepsească și, acest lucru o dată rezolvat, își văzuse de alte treburi ca orice om practic. Cînd îl chemară la ceai, taică-său întrebă:

– Dar aia mică unde-i?

Doamna Tulliver îi luă vorba din gură:

– Da' unde ți-e surioara?

Amîndoi credeau că Maggie și Tom își petrecuseră după-amiaza împreună.

– Nu știu, răspunse Tom.

Nu voia s-o „pîrască" pe Maggie cu toate că era supărat pe ea, căci Tom era un băiat de onoare.

– Cum! n-a fost cu tine? întreabă tatăl, că doar tot timpul numai la tine se gîndea. Abia aștepta să te-ntorci acasă.

– N-am văzut-o de două ceasuri, răspunse Tom, mușcînd din prăjitura cu prune.

– Dumnezeule! Să știi că s-a înecat! strigă doamna Tulliver sărind de pe scaun și alergînd la fereastră. Cum de-ai lăsat-o? adăugă ea, ca orice femeie fără curaj, care aruncă vina pe altul, fără să știe pe cine și de ce.

– Las' că nu s-a înecat, o liniști domnul Tulliver. Dar am o bănuială că te-ai purtat rău cu ea, Tom.

– Da' de unde, tată, răspunse băiatul indignat. Trebuie să fie pe undeva prin casă.

– O fi în pod, spuse doamna Tulliver, cîntă și vorbește de una singură și-a uitat că-i ora ceaiului.

– Ia du-te și ad-o, îi porunci domnul Tulliver lui Tom pe un ton cam aspru, perspicacitatea sau dragostea lui pentru Maggie făcîndu-l să presimtă că băiatul se certase cu „aia mică", altminteri nu s-ar fi dezlipit ea nici în ruptul capului de frate-său. Și vezi de te poartă frumos cu ea, auzi? Că de nu, ai să ai de-a face cu mine!

Tom nu ieșea niciodată din cuvîntul lui taică-său, căci domnul Tulliver era un om categoric și, după cum avea obiceiul să

spună chiar el, n-ar fi îngăduit nimănui să-i oprească braţul care lovea cu biciul. Cu toate astea, Tom se duse cam în silă după Maggie, ţinîndu-şi bucata de prăjitură în mînă, hotărît să n-o ierte, socotind că-şi meritase pe deplin pedeapsa. Tom avea doar treisprezece ani şi e drept că, dacă ideile lui despre gramatică şi aritmetică erau cam vagi, apreciind că aceste materii ar fi contestabile, exista totuşi un domeniu în care convingerile îi rămîneau cît se poate de ferme şi de precise şi anume, era hotărît să pedepsească pe oricine merita acest lucru. De fapt nu s-ar fi împotrivit să fie pedepsit chiar el, dacă ar fi meritat-o; numai că el n-o merita niciodată.

Deci Tom fusese acela pe care-l auzise Maggie pe scară, atunci cînd nevoia ei de a fi iubită îi învinsese mîndria, şi cînd fusese gata să coboare, cu ochii umflaţi şi părul zburlit, să ceară iertare. Dacă nu ceilalţi, măcar taică-său o va mîngîia pe cap şi va spune: „Lasă, lasă, fetiţa tatii!" Grozav îl supune pe om nevoia de dragoste, această foame a sufletului care e tot atît de cumplită ca şi cealaltă foame prin care natura ne sileşte uneori să plecăm capul sub jug, sau să schimbăm faţa lumii.

Maggie cunoştea pasul lui Tom şi inima începu să-i bată mai repede, plină de speranţă. Băiatul se opri în capul scării şi spuse doar atît:

– Maggie, trebuie să vii jos!

Dar ea se repezi şi i se aruncă de gît, suspinînd:

– Ah, Tom, te rog să mă ierţi... nu mai pot îndura...o să mă port întotdeauna frumos... n-o să mai uit niciodată nimic... hai, nu mai fi supărat pe mine... te rog, dragă Tom.

Oamenii învaţă stăpînirea de sine numai pe măsură ce înaintează în vîrstă. După ce se ceartă, caută să nu se mai întîlnească, se exprimă în fraze politicoase şi păstrează astfel o demnă înstrăinare, pe de o parte dovedind tăria de caracter şi pe de altă parte, suferind în tăcere. O dată cu vîrsta, oamenii nu se mai apropie, în purtarea lor, de instinctele animalelor inferioare, ci acţionează, din toate punctele de vedere, ca membri ai unei

societăţi civilizate. Maggie şi Tom semănau încă destul de mult cu animalele tinere, astfel încît fata îşi lipi obrazul de obrazul lui Tom şi, suspinînd, îl sărută la nimereală, pe ureche. Cît despre băiat, existau în el fibre sensibile care se obişnuiseră să răspundă elanurilor drăgăstoase ale lui Maggie; astfel încît, prin purtarea lui, dădu dovadă de o slăbiciune care nu prea se potrivea cu hotărîrea de a o pedepsi. Tom începu s-o sărute şi el, spunînd:

– Hai, nu mai plînge, Maggie... uite, ia şi tu o bucăţică de prăjitură.

Suspinele lui Maggie începură să se potolească; se întinse către prăjitură şi muşcă o bucăţică; apoi Tom muşcă şi el, numai aşa, ca să-i ţină tovărăşie. Mîncară împreună şi, în timp ce mîncau, se atingeau cu obrazul, cu fruntea şi cu nasul, astfel încît ai fi putut face o umilitoare asemuire între ei şi doi căluţi prietenoşi.

– Hai Maggie, hai la ceai, spuse în cele din urmă Tom, cînd nu mai rămăsese nici o fărîmă de prăjitură.

Şi astfel sfîrşiră necazurile zilei, iar în dimineaţa următoare Maggie ţopăia cu undiţa într-o mînă şi cu un coş de paie în cealaltă, alegînd parcă dinadins locurile unde era noroiul mai mare; de sub boneta de biber faţa oacheşă îi strălucea fericită, pentru că Tom fusese bun cu ea. Maggie avusese totuşi grijă să-l roage pe Tom să-i agaţe el viermii în cîrlig, cu toate că-l crezuse pe cuvînt cînd o încredinţase că viermii nu simt nici o durere (de altfel, după părerea lui Tom, nici nu prea avea importanţă dacă simţeau). Tom ştia totul despre viermi, despre peşti şi despre multe altele; ştia care păsări sînt răufăcătoare, cum se deschid zăvoarele şi în ce parte trebuie ridicate mînerele porţilor. Maggie considera asemenea cunoştinţe drept lucruri nemaipomenite – e mult mai greu să ştii aşa ceva decît să-ţi aminteşti ce scrie-n cărţi; superioritatea lui Tom aproape c-o îngrozea, fiindcă fratele ei era singurul om pentru care ceea ce ştia ea erau „prostii" şi care nu se mira de deşteptăciunea ei. Şi, într-adevăr, Tom socotea că Maggie e o fetiţă prostuţă; toate fetele sînt proaste –

nu sînt în stare să arunce cu pietre şi să nimerească ţinta, nu ştiu să mînuiască un briceag şi se tem de broaşte. Cu toate astea, o iubea mult şi avea de gînd să-i poarte de grijă toată viaţa, s-o pună să-i vadă de casă şi s-o pedepsească ori de cîte ori va face vreo prostie.

O porniseră către Round Pool – eleşteul acela minunat care se formase pe vremuri din pricina inundaţiilor. Nimeni nu ştia ce adîncime avea şi, lucru ciudat, era aproape perfect rotund şi împrejmuit cu sălcii şi păpuriş înalt, astfel încît nu vedeai apa decît atunci cînd ajungeai aproape de mal. Ori de cîte ori vedea colţişorul ăsta care-i plăcea atît de mult, Tom se înveselea şi începea să-i vorbească lui Maggie în şoapte prietenoase, în timp ce scotea dintr-un coş plin de comori uneltele de pescuit. Aruncă undiţa lui Maggie în apă şi-i dădu să ţină băţul în mînă. Maggie se gîndi că peştii cei mici vor veni probabil la cîrligul ei, iar cei mari vor trage la undiţa lui Tom. Dar uitase cu totul de peşti şi privea, dusă pe gînduri, apa liniştită, cînd Tom îi şopti destul de tare ca să-l audă: „Maggie, Maggie fii atentă!" şi se repezi la ea ca nu cumva, din cauza smuciturii, să scape undiţa din mînă. Maggie se temea să nu fi făcut, ca de obicei, vreo prostie, dar în clipa următoare Tom trase undiţa ei din apă. La capătul firului era un lin mare care începu să se zbată pe iarbă.

Tom era foarte agitat.

– Ah, Maggie! prostuţo! Goleşte coşul!

Maggie nu avea impresia că făcuse cine ştie ce ispravă, dar îi era de ajuns că Tom îi zicea Maggie şi că e mulţumit de ea. În şoaptele şi tăcerile pline de visare, nu era nimic care să-i întunece fericirea; asculta zgomotul surd al peştilor care se ridicau la suprafaţă şi foşnetul slab din jur, de parcă sălciile, păpurişul şi apa ar fi şoptit şi ele fericite. Şi Maggie se gîndea că, dac-ai sta aşa pe malul eleşteului şi nu te-ar certa niciodată nimeni, ar fi ca-n rai. Dacă nu i-ar fi spus Tom, nu şi-ar fi dat seama că peştele se prinsese în cîrlig. Dar îi plăcea foarte mult să pescuiască.

Era una din dimineţile lor fericite. Se zbenguiră pe malul apei, apoi se aşezară jos, unul lîngă altul, gîndindu-se că viaţa

lor nu se va schimba niciodată. Vor creşte doar mai mari şi nu vor mai merge la şcoală şi toată viaţa va fi ca o nesfîrşită vacanţă. Vor trăi veşnic laolaltă şi se vor iubi mereu. Moara şi duduitul ei, castanul uriaş la umbra căruia se jucau clădind căsuţe, pîrîul Ripple, pe malurile căruia se simţeau ca acasă şi unde Tom descoperea şobolani de apă şi Maggie culegea pămătufurile roşietice din vîrful papurei de care apoi uita, lăsîndu-le să-i cadă din mînă – şi, mai presus de toate, rîul Floss pe lîngă care hoinăreau, închipuindu-şi că pornesc într-o lungă călătorie, urmărind cum goneşte fluxul de primăvară, şi ca să-l vadă pe înfricoşătorul Eagre[1] năpustindu-se ca o dihanie înfometată, sau să privească frasinul înalt care o dată se văitase şi gemuse ca un om – pentru ei, toate astea vor rămîne neschimbate. Tom socotea că oamenii din alte părţi ale globului aveau de ce să-i invidieze, iar lui Maggie, cînd citea cum trece Christiana „rîul peste care nu se află pod"[2], îi apărea în minte rîul Floss, scînteind printre păşunile verzi din dreptul frasinului înalt.

Şi, totuşi, viitorul avea să schimbe viaţa lui Tom şi a lui Maggie, cu toate că nu se înşelau cînd îşi închipuiau că gîndurile şi simţămintele de dragoste din anii copilăriei vor rămîne întotdeauna vii în mintea lor. N-am fi niciodată în stare să iubim atît de mult pămîntul strămoşesc dacă nu l-am asocia copilăriei noastre, dacă n-ar fi pămîntul de unde răsar din nou, în fiecare primăvară, florile pe care le culegeam cu mînuţele noastre de copil cînd stăteam în iarbă şi gîngurearn, dacă în tufişurile toamnei n-am vedea aceleaşi fructe de răsură şi măcriş şi aceleaşi pitulici pe care le numeam „Păsările Domnului", fiindcă nu dăunau recoltelor preţioase. Există schimbare să preţuiască mai mult decît dulcea monotonie în care toate ne sînt cunoscute, şi iubite tocmai pentru că sînt atît de cunoscute?

Poate oare o pădure tropicală cu palmieri, ferigi ciudate şi flori exotice cu petale mari, să mişte fibrele adînci şi sensibile ale sufletului meu mai mult decît pădurea familiară prin care

[1] Val mare al fluviului.

[2] Rîul morţii din *Călătoria Pelerinului* de John Bunyan.

hoinăresc în această zi de mai, cu frunzişul verde-cafeniu al stejarilor proiectat pe cerul albastru, cu steluţele albe şi veronicile cu ochi albaştri, cu iedera care mi se aşterne la picioare?... Florile acestea atît de cunoscute, trilurile păsărelelor de care mi-amintesc atît de bine, cerul cu strălucirea lui efemeră, pajiştile acoperite cu iarbă, fiecare avînd o personalitate aparte din pricina formelor capricioase ale gardurilor vii – toate astea for-mează limba maternă a imaginaţiei, o limbă plină de asociaţiile subtile şi indestructibile pe care ceasurile trecătoare ale copilăriei le-au lăsat în urmă. Poate că bucuria pe care-o simţim azi, cînd vedem razele soarelui sclipind pe iarba bogată, n-ar fi decît o slabă percepţie a unor suflete ostenite, dacă în inima şi în mintea noastră n-ar dăinui imaginea soarelui scînteind pe iarba din anii copilăriei, ceea ce transformă percepţia în dragoste.

Capitolul VI

În care sînt aşteptaţi unchii şi mătuşile

Era săptămîna Paştelui şi plăcintele cu brînză făcute de doamna Tulliver ieşiseră mai bune şi mai pufoase ca oricînd: „cea mai mică adiere le-ar face să-şi ia zborul ca nişte pene“, spunea Kezia, fata din casă, mîndră că se află în serviciul unei stăpîne în stare să facă asemenea prăjituri. Aşa că nici un anotimp şi nici o împrejurare nu putea fi mai prielnică unei petreceri de familie, chiar dacă familia Tulliver n-ar fi socotit că e bine să ceară sfatul mătuşii Glegg şi al mătuşii Pullet în legătură cu şcoala pe care avea s-o urmeze Tom.

– Pe sora Deane n-aş mai pofti-o de data asta, spuse doamna Tulliver. N-am pomenit femeie mai geloasă şi mai hrăpăreaţă! Nu pierde niciodată prilejul să-mi ponegrească copiii în faţa unchilor şi a mătuşilor.

– Nu, nu, răspunse domnul Tulliver, pofteşte-o şi pe ea, că nu apuc niciodată să mai stau şi eu de vorbă cu bărbatu-său, n-a mai dat pe la noi de vreo şase luni. Ce-ţi pasă ce spune soră-ta? Eu nu dau socoteală nimănui ce fac cu copiii mei.

– Aşa spui dumneata întotdeauna, domnule Tulliver. Da' ştiu eu că nici unul din neamurile dumitale, vreun unchi sau vreo mătuşă, nu-s în stare să lase moştenire copiilor nici măcar o hîrtie de cinci lire. Şi doar sora Glegg sau sora Pullet agonisesc bani pe ascuns – că pun deoparte toată dobînda lor, ba chiar şi banii de coşniţă; şi bărbaţii lor le cumpără toate celea!

Doamna Tulliver era o femeie blîndă, dar chiar şi o oaie se zbate, cît de cît, pentru mieii ei.

– Ei, asta-i acum! exclamă domnul Tulliver. Cînd ai mulţi oaspeţi la masă, trebuie să tai o pîine mare. Ce-mi tot vorbeşti de bănuţii surorilor tale, cînd au o juma' de duzină de nepoţi şi nepoate la care trebuie să-i împartă? Şi nu prea cred că soră-ta Deane îi strînge ca să-i lase unuia singur, să aibă lumea ce bîrfi după moartea ei.

– Nu ştiu ce o să facă, răspunse doamna Tulliver, că tare nu se pricep copiii mei să se poarte cu unchii şi cu mătuşile. Cînd vin pe-aici, Maggie e de o mie de ori mai rea ca de obicei şi nici Tom, mînca-l-ar mama, nu prea ţine la ei, cu toate că-i mai nimerit să se poarte rău un băiat decît o fată. Uită-te la Lucy Deane ce copil bun! – poţi s-o pui pe un scaun şi nici că se mai mişcă un ceas de-acolo şi nici nu cere s-o dai jos. Nu ştiu de ce, dar mi-e dragă fata asta de parc-ar fi a mea! De fapt, seamănă mai mult cu mine decît cu sora-mea Deane care de cînd o ştiu a fost searbădă, de parcă nici n-ar fi fost din neamul nostru.

– Păi, dacă ţii la fată, spune-i maică-sii şi lui tat-său s-o aducă şi pe ea. Şi nu vrei să pofteşti şi pe mătuşa şi pe unchiul Moss, şi pe cîţiva dintre copiii lor?

– Vai, dragă domnule Tulliver, ce vorbeşti dumneata! O s-avem opt musafiri, în afară de copii, aşa că trebuie să măresc masa cu două scînduri, ca să nu mai vorbim c-o să fie nevoie să

mai aduc şi cîteva farfurii în plus din serviciul de masă. Şi, pe urmă, ştii şi dumneata că surorile mele nu se potrivesc cu sora dumitale.

– Bine, bine, fă cum vrei, Bessy, răspunse domnul Tulliver, luîndu-şi pălăria şi pornind către moară.

Atîta timp cît nu era vorba de neamurile ei, doamna Tulliver era cea mai supusă nevastă; dar era născută Dodson, şi familia Dodson era o familie foarte respectabilă: nu găseai familie mai respectabilă în toată parohia şi nici în parohiile din jur. Se spusese întotdeauna că domnişoarele Dodson umblă cu nasul pe sus, aşa că nimeni nu s-a mirat cînd cele două fete mai mari s-au căsătorit atît de bine – e drept că nu s-au căsătorit foarte tinere, fiindcă aşa ceva nu se obişnuia în familia Dodson, unde fiecare lucru se făcea după un anumit tipic: albitul pînzeturilor, prepararea vinului din aglice, afumarea şuncilor sau păstrarea conservelor de coacăze; aşa că nici o fată din această familie nu putea privi cu indiferenţă privilegiul de a se fi născut o Dodson, în loc să se fi născut o Gibson sau o Watson. În familia Dodson, înmormîntările erau întotdeauna regizate cu o deosebită decenţă: panglicile de la pălărie nu băteau niciodată în albastru, mănuşile nu crăpau niciodată în dreptul degetului mare, toţi cei care trebuiau să plîngă, plîngeau, şi se găseau întotdeauna basmale pentru cele care trebuiau să le poarte. Cînd cineva din familie era lovit de vreo durere sau de vreo boală, toţi ceilalţi veneau în vizită la ruda nenorocită, de obicei în acelaşi timp, şi nu se sfiau să rostească adevărurile cele mai neplăcute pe care le cerea un adevărat sentiment de familie; iar dacă boala sau necazul erau din vina victimei, cei din familia Dodson nu se sfiau să i-o spună verde în faţă. Pe scurt, exista în această familie o anumită tradiţie care te învăţa cum e bine să procedezi în gospodărie şi în societate, şi singurul punct dureros al acestei superiorităţi era incapacitatea penibilă a membrilor familiei de a aproba bucatele sau purtarea familiilor care nu se conduceau după tradiţia Dodson. Cînd se aflau într-o casă străină, femeile din familia Dodson

mîncau la ceai doar pîine goală și refuzau orice fel de alimente conservate, neavînd încredere în calitatea untului și temîndu-se ca nu cumva conservele să fi început să fermenteze, din pricină că n-aveau destul zahăr sau că nu erau fierte de ajuns. Existau, e drept, unii membri din familia Dodson care aveau mai puține caracteristici ale familiei decît alții, asta era admis; dar de vreme ce erau „din familie“, erau în mod obligatoriu mai buni decît cei care nu erau „din familie“. Este remarcabil că, în timp ce nici un Dodson, ca individ, nu era mulțumit de vreun alt Dodson în parte, fiecare dintre ei era satisfăcut nu numai de propria lui persoană, ci și de familia Dodson în totalitatea ei. Chiar și cel mai neînsemnat membru al unei familii, cel mai lipsit de personalitate, este adesea doar o esență a obiceiurilor și tradițiilor familiale; iar doamna Tulliver rămînea o adevărată Dodson, cu toate că era un exemplar blînd al familiei, după cum berea tot bere se cheamă, chiar dacă e foarte slabă; și cu toate că în tinerețe suferise oarecum tirania surorilor mai mari și mai vărsa cîte o lacrimă din pricina mustrărilor lor, nu era ea omul care să schimbe ideile familiei. Era mulțumită că e „o Dodson“ și că are măcar un copil care să semene cu familia ei, cel puțin la trăsături, la culoarea pielii și prin faptul că-i plăcea sarea în mîncare și fasolea, ceea ce la un Tulliver nu se pomenise niciodată.

Dar în alte privințe, adevăratul spirit al familiei Dodson nu se trezise încă în Tom, așa că băiatul era tot atît de departe de a-și iubi neamurile din partea maică-sii ca și Maggie; de obicei, cînd reușea să afle din timp că sosesc unchii și mătușile, o ștergea de acasă luînd cu el cît mai multă mîncare și nu mai apărea toată ziua, simptom moral din care mătușa Glegg trăgea concluziile cele mai pesimiste în ceea ce privea viitorul lui. Maggie se necăjea că Tom o ștergea de acasă fără să-i spună și ei, dar e un lucru îndeobște cunoscut că sexul slab constituie o piedică serioasă în caz de fugă.

Miercuri, cu o zi înainte de sosirea unchilor și a mătușilor, pluteau în casă atîtea mirosuri plăcute de tot felul – aroma de

prăjitură cu prune la cuptor şi de jeleuri fierbinţi, amestecată cu aroma sosului – încît era greu să fii amărît. Speranţa plutea în aer. Tom şi Maggie năvăliră de cîteva ori în bucătărie şi, ca toţi jefuitorii, se învoiră să rămînă deoparte numai după ce li se îngădui să plece cu o pradă serioasă.

– Tom, spuse Maggie, în timp ce stăteau cocoţaţi în crengile socului şi mîncau plăcinte cu marmeladă, ai de gînd să fugi mîine de-acasă?

– Nu, răspunse Tom încet, după ce-şi terminase a doua plăcintă şi începuse să privească fix la a treia, pe care urmau s-o împartă pe din două. Nu, nu fug.

– Da' de ce? Fiindcă vine Lucy?

– Nu, răspunse Tom, deschizîndu-şi briceagul şi ţinîndu-l deasupra plăcintei; stătea cu capul aplecat într-o parte, plin de îndoială. (Era tare greu să împarţi acel poligon neregulat în două părţi egale.) Ce-am eu cu Lucy? E doar o fată... şi nici nu ştie să se joace cu mingea.

– Atunci, poate din cauza prăjiturii cu cremă? întrebă Maggie, străduindu-se să ghicească şi aplecîndu-se către Tom cu ochii ţintă la briceagul care tremura în aer.

– Nu, proasto, că e bună şi a doua zi. Rămîn din cauza budincii. Ştiu de care-o să fie! D-aia cu caise. Mamă, ce bună e!

O dată cu această exclamaţie briceagul coborî pe plăcintă şi o tăie în două. Rezultatul nu-l mulţumi însă pe Tom care se tot uita la cele două jumătăţi, cu îndoială. În cele din urmă spuse:

– Închide ochii, Maggie.

– De ce?

– N-are a face! Închide-i, dacă-ţi spun.

Maggie se supuse.

– Ei, acu' spune pe care-o vrei – pe a din dreapta sau pe a din stînga?

– O vreau pe-aia din care s-a scurs marmelada, răspunse Maggie ţinînd ochii închişi ca să nu-l supere pe Tom.

– De ce? Știu bine că aia nu-ți place, proasto. N-ai decît s-o iei, dacă pe aia o nimerești, da' fără șmecherii, că altfel nu ți-o dau. Dreapta sau stînga – hai, alege! Ei! strigă Tom exasperat, văzînd că Maggie deschide un ochi pe furiș.

Puterea ei de sacrificiu nu mergea chiar atît de departe; de fapt poate că nici n-o interesa atît de mult ca Tom să mănînce bucățica mai mare, cît o interesa ca să fie mulțumit de ea, fiindcă-i dădea bucățica cea mai bună. Așa că Maggie strînse tare pleoapele pînă cînd Tom îi spuse „Ei, pe care?" și atunci răspunse:

– Pe cea din stînga.

– Aia e! spuse Tom pe un ton supărat.

– Care? Bucata din care s-a scurs marmelada?

– Nu. Uite, ia-o, spuse Tom răspicat, întinzîndu-i jumătatea care, după cum se vedea, era cea mai bună.

– Ah, Tom, te rog, ia-o tu. Pentru mine-i totuna. Mie-mi place cealaltă. Ia-o tu pe asta, te rog.

– Nu vreau, răspunse Tom, furios, începînd să muște din bucata lui mai proastă.

Gîndindu-se că n-are rost să mai discute, Maggie începu să muște din prăjitură și-și termină partea înghițind repede și cu multă poftă. Dar Tom isprăvi înaintea ei, așa că rămase privind la Maggie cum înghite ultimele două îmbucături și simțind că nu i-ar fi stricat puțin mai multă prăjitură. Maggie nu știa că Tom se uită la ea; se legăna pe ramura de soc fără să vadă nimic în jur, avînd doar o vagă senzație de marmeladă și de lene.

– Vai ce lacomă ești! exclamă Tom după ce Maggie înghițise ultima îmbucătură.

Socotea că se purtase foarte frumos și gîndea că Maggie ar fi trebuit să țină seama de asta și să-l despăgubească. Dacă Maggie i-ar fi dat o bucățică din prăjitura ei mai înainte, Tom ar fi refuzat, dar, după cum e și firesc, nu poți avea același punct de vedere înainte și după ce înghiți ultima îmbucătură din propria ta prăjitură.

Maggie se făcu albă la faţă.

– Vai, Tom, de ce nu mi-ai cerut?

– Doar nu era să-ţi cer eu, lacomo! Trebuia să te gîndeşti singură la asta, că doar ştiai că ţi-am dat bucăţica cea mai bună.

– Da' ştii bine că am vrut să ţi-o las ţie.

– Da, da' nu puteam să umblu cu înşelătorii, ca Spouncer. El ia totdeauna bucăţica cea mai bună, dacă nu te repezi să-l plesneşti. Şi, dacă se întîmplă s-alegi cu ochii închişi şi să-ţi pice ţie bucata mai bună, schimbă mîinile. Da' eu, dacă fac juma' juma' cu cineva, o fac fără şmecherii – numai că eu nu sînt lacom!

Şi cu această jignitoare aluzie, Tom sări de pe cracă şi strigînd „hei!" aruncă o piatră, în semn de prietenie, către Yap, care nu-l slăbise din ochi pînă nu se topise ultima bucăţică de prăjitură, dînd din urechi şi agitîndu-se oarecum supărat. Cu toate acestea, Yap, care era un cîine de treabă, răspunse voios la chemarea lui Tom, de parcă ar fi fost tratat cu mărinimie.

Dar Maggie, care avea acea capacitate superioară de a fi nenorocită, capacitate proprie fiinţelor umane şi care le plasează mult deasupra celui mai melancolic cimpanzeu, rămase nemişcată pe craca ei, copleşită de sentimentul puternic de a fi învinuită pe nedrept. Ar fi dat orice pe lume să nu fi mîncat toată prăjitura şi să fi păstrat o bucăţică şi lui Tom. Nu pentru că prăjitura n-ar fi fost bună sau că ei nu i-ar fi plăcut prăjiturile, ci pentru că s-ar fi lipsit bucuroasă, numai să nu-i fi spus Tom că e lacomă şi să nu se fi supărat pe ea. Nu-i declarase el că n-o vrea! Ce era să facă? A mîncat-o fără să se mai gîndească! Lacrimile-i curgeau şiroaie şi, cîteva clipe, Maggie nu mai văzu nimic în jur. Curînd însă supărarea începu să-i treacă şi, vrînd să se împace, sări de pe cracă şi se duse să-l caute pe Tom. Dar Tom nu mai era pe cîmpul care se întindea dincolo de ograda cu căpiţe. Unde s-o fi dus oare cu Yap după el? Maggie alergă iute spre malul înalt din dreptul tufişului mare de ilice, de unde putea să vadă pînă departe, spre rîul Floss şi, în sfîrşit, îl zări, dar se întristă

din nou văzînd cît de departe ajunsese îndreptîndu-se spre rîu, și că mai avea un tovarăș în afară de Yap: pe neastîmpăratul Bob Jakin, care în clipa aceea nu se îndeletnicea cu speriatul păsărilor, ceea ce, în mod obișnuit, constituia la el o pornire și uneori chiar o ocupație oficială. Maggie nu se îndoia că Bob e un băiat rău, cu toate că nu-și prea dădea bine seama de ce; poate pentru că maică-sa era o femeie îngrozitor de grasă și de mare, care trăia într-o casă ciudată, rotundă, jos în vale. O dată, cînd Maggie și Tom hoinăreau pe-acolo, un cîine cafeniu-tărcat o zbughise din casă și se pornise pe lătrat; și cînd mama lui Bob ieșise după cîine și strigase tare, ca să acopere lătratul, spunîndu-le să nu le fie frică, Maggie crezuse că femeia îi ocăra și, de frică, inima îi bătuse atît de tare, încît i se păru că îi sparge pieptul. Maggie se gîndea că n-ar fi de mirare ca în casa cea rotundă să se găsească șerpi pe podele și lilieci în dormitor. O dată îl văzuse pe Bob scoțîndu-și șapca pentru ca să-i arate lui Tom un șarpe mic, care se afla înăuntru, iar altă dată avusese mîna plină cu pui de lilieci. În general avea apucături urîte, poate chiar puțin drăcești dacă te gîndești că umblă cu șerpi și lilieci și, pe deasupra, făcea în așa fel încît, atunci cînd Tom era în tovărășia lui, nici nu-i mai păsa de Maggie și n-o lăsa niciodată să meargă cu ei.

Trebuie să recunoaștem că Tom se simțea bine cu Bob. Și nici nu se putea altfel. Căci Bob cunoștea toate ouăle de pasăre, știa dacă sînt de rîndunică, de pițigoi sau de presură galbenă, găsea toate cuiburile de viespi, se pricepea să pună tot felul de capcane, se cățăra în pomi ca o veveriță și avea un fel de dar miraculos de a descoperi arici și nevăstuici. Avea curajul să facă tot felul de năzdrăvănii ca, de pildă, să găurească gardurile vii, să arunce cu pietre după oi și să omoare pisicile care rătăceau *incognito*. Asemenea calități la un inferior care putea fi oricînd tratat cu autoritate, în ciuda cunoștințelor lui superioare, exercitau asupra lui Tom, după cum era firesc, o fascinație fatală, așa

că în fiecare vacanță Maggie putea fi convinsă că va petrece zile nenorocite, pentru că Tom o va șterge de acasă cu Bob.

Nu mai era deci nici o speranță. Tom plecase și singura mîngîiere care-i mai rămăsese lui Maggie era să se așeze lîngă tufișul de ilice sau să se plimbe de-a lungul gardurilor vii, gîndindu-se că, de fapt, lucrurile stau cu totul altfel, și creîndu-și un mic univers după propriul ei plac. Asta era metoda lui Maggie de a se consola ori de cîte ori avea vreun necaz.

Între timp, uitînd cu totul de Maggie și de amărăciunea pe care învinuirile lui i-o lăsaseră în suflet, Tom alerga cu Bob, după ce îl întîlnise întîmplător, la o vînătoare grozavă de șobolani, care avea loc într-un hambar învecinat. Bob era un mare cunoscător al acestui sport și vorbea despre el cu un entuziasm ușor de închipuit la un om care e cît de cît bărbat, sau nu e cu totul neștiutor în ceea ce privește vînătoarea de șobolani.

Cu toate că era bănuit de o mare răutate, Bob nu avea înfățișarea unui om rău: fața lui cu nasul cîrn, încadrată de păr roșu foarte creț părea chiar atrăgătoare. Dar umbla veșnic cu pantalonii sumeși pînă la genunchi, ca să poată trece prin apă, ori de cîte ori era nevoie; iar virtutea lui, presupunînd că există, era fără îndoială „o virtute în zdrențe" care – chiar ținînd seama de părerea acelor filozofi colerici conform cărora orice merit prezentat în veșminte scumpe e lipsit de valoare – avea, în mod evident, toate șansele să rămînă nerecunoscută (poate pentru că e un lucru atît de rar).

– Știu pe unul care are nevăstuici, spuse Bob, cu vocea lui răgușită de adolescent, în timp ce mergea tîrșîindu-și picioarele, cu ochii la rîu, ca un animal-amfibie care caută un prilej să se arunce în apă. Stă mai la deal de Kennel Yard, la St. Ogg's, acolo stă, și e ăl mai mare vînător de șobolani din lume, zău că e. Io, vînător de șobolani vreau să mă fac, asta vreau. Cîrtițele nu face doi bani pe lîngă șobolani. Mamă, Doamne! Trebuie neapărat să faci rost de nevăstuici. Cîinii nu e buni la nimic. Uită-te la cîinele ăsta, continuă Bob, arătîndu-l pe Yap cu un aer

scîrbit, nimic nu faci cu el la şobolani. L-am văzut eu, cu ochii mei, la vînătoarea de şobolani din hambarul lui taică-tău.

Yap, simţind influenţa nefastă a acestui dispreţ, vîrî coada-ntre picioare şi se făcu mic lîngă Tom, care se simţea oarecum jignit, dar nu îndrăznea să contrazică dispreţul lui Bob pentru un cîine care făcea o figură atît de jalnică.

– Da, da, spuse el. Yap nu se pricepe la vînătoare. Da' cînd termin şcoala o să am eu cîinii mei buni, cîini adevăraţi pentru şobolani şi pentru toate celelalte!

– Fă rost de nevăstuici, dom' Tom, continuă Bob cu însufleţire, nevăstuici albe cu ochi trandafirii. Mamă, Doamne! Poţi să prinzi şobolani cu ele şi poţi să pui un şobolan şi-o nevăstuică într-o cuşcă şi să-i vezi cum se iau la bătaie! Zău, aşa să faci! Asta aş face eu că e şi mai caraghios decît doi oameni care se iau la trîntă, afară doar de ăia care vînd prăjituri şi portocale la bîlci, care cînd se bat, zboară toate alea din coşurile lor, am văzut cu ochii mei cum s-au storcoşit nişte prăjituri... Da' la gust erau tot aşa bune, adăugă Bob, după o pauză, ca explicaţie suplimentară.

– Da, Bob, spuse Tom pe gînduri, dar nevăstuicile sînt animale scîrboase care muşcă... te muşcă chiar dacă nu le întărîţi.

– Bine, da' altfel n-ar mai avea nici un haz! Dacă vrea vrunu' să pună mîna pe nevăstuica ta, o păţeşte pe loc... pe loc o păţeşte!

În clipa aceea, o întîmplare uimitoare îi făcu pe cei doi băieţi să se oprească brusc: ţîşnind din păpurişul vecin, un animal mic se aruncase în apă. Bob dădu să se înţeleagă că dacă ăsta n-o fi şobolan de apă, el personal, era gata să suporte orice consecinţe.

– Hei, Yap, hei! Uite-l! exclamă Tom, bătînd din palme, în timp ce botul mic şi negru ţîşni ca o săgeată pe malul celălalt. Şo pe el, băiete, şo pe el!

Yap dădu din urechi şi-şi încreţi fruntea, dar refuză să se arunce în apă, încercînd să vadă dacă nu cumva lătratul poate da acelaşi rezultat.

– Laşule! strigă Tom, şi-l izbi cu piciorul, simţindu-se umilit că un vînător ca el are un animal atît de nătîng. Bob nu spuse nimic şi trecu mai departe, pornind-o prin apa mică de lîngă malul rîului revărsat, ca să mai schimbe, să se mai distreze puţin.

– Rîul nu e chiar aşa umflat acum, observă Bob, plesnind apa din faţa lui cu piciorul şi încercînd senzaţia plăcută că e obraznic cu ea. Acu' un an pajiştile erau ca o pînză de apă, zău aşa.

– Da, dar..., spuse Tom, oricînd gata să găsească o contradicţie între două remarce care de fapt nu se contraziceau deloc, dar o dată s-au revărsat apele atît de tare, încît s-a făcut un lac, ăl de-i zice Round Pool. Ştiu eu c-aşa a fost, fiindcă mi-a spus tata. Şi s-au înecat toate oile şi vacile, şi bărcile pluteau pe cîmpii pînă departe.

– Nu-mi pasă dacă se revarsă, răspunse Bob. Io nu mă tem de apă, şi nu mă tem nici de pămînt. Aş înota... asta aş face.

– Da, da' dacă stai atîta vreme nemîncat, ce faci? întrebă Tom a cărui imaginaţie se însufleţise sub stimulentul unor asemenea temeri. Cînd o să fiu mare, am să-mi fac o barcă cu o casă de lemn în vîrf, ca arca lui Noe, şi-o să pun mîncare multă înăuntru, iepuri şi altele, să fie toate gata pregătite. Şi dacă vin apele, nici n-o să-mi pese... şi am să te iau şi pe tine dacă te văd înotînd, adăugă el, cu tonul unui patron binevoitor.

– Mie nu mi-e frică, răspunse Bob pentru care foamea nu era un lucru chiar atît de îngrozitor. Da' o să mă sui în barcă şi o să sucesc gîtul la iepuri, cînd ai să vrei să-i mănînci.

– Da, şi o să am un bănuţ de-o jumătate penny şi o să jucăm rişca, spuse Tom, căruia nici prin gînd nu-i trecea că o asemenea distracţie ar putea să prezinte mai puţin farmec cînd or să fie mari. Întîi am face împărţeala cinstit şi pe urmă am vedea cine cîştigă...

– Io am un bănuţ de juma' de penny... E al meu, spuse Bob mîndru, ieşind din apă şi aruncînd bănuţul în aer. Cap sau coroană?

– Coroană, răspunse Tom, pe care-l apucă subit o dorinţă de cîştig.

– E cap, spuse Bob repede, prinzînd bănuţul din aer.

– Ba nu e, zise răspicat Tom. Dă bănuţu' încoace... l-am cîştigat cinstit.

– Ba nu ţi-l dau, răspunse Bob, ţinîndu-l strîns în buzunar.

– Las' că te fac eu să mi-l dai... ai să vezi...

– Nu poţi să-mi faci nimic! îl întărîtă Bob.

– Ba pot!

– Ba nu poţi!

– Eu sînt stăpîn.

– Puţin îmi pasă de tine!

– Las' că te fac eu să-ţi pese, hoţule! strigă Tom, apucîndu-l pe Bob de guler şi începînd să-l scuture.

– Ia cară-te, zise Bob, izbindu-l pe Tom cu piciorul.

Lui Tom i se urcă sîngele la cap; se repezi la adversar şi-l culcă la pămînt, dar Bob se agăţă strîns ca o pisică şi-l trase pe Tom după el. Urmă o încăierare zdravănă, jos, pe pămînt. După vreo cîteva clipe, Tom îşi înfipse mîinile în umerii lui Bob şi, ţintuindu-l la pămînt, se consideră învingător.

– Ei, acu zi că-mi dai bănuţu', spuse el, cu răsuflarea tăiată, luptîndu-se să nu-i scape Bob din strînsoare.

Dar în clipa aceea, Yap, care dăduse o raită prin luncă, se întoarse lătrînd la locul acţiunii şi găsi o ocazie prielnică să-l muşte pe Bob de piciorul gol, nu numai fără riscul de a fi pedepsit, dar chiar acoperindu-se de glorie. Durerea pricinuită de muşcătura lui Yap, în loc să-l zăpăcească pe Bob şi să-l facă să slăbească strînsoarea, îl înverşună şi mai tare; încordîndu-şi puterile, băiatul îi dădu brînci lui Tom şi sări pe el. Dar, de data asta, Yap, care prima oară nu prea se alesese cu cine ştie ce, îşi înfipse dinţii într-un alt loc, aşa că Bob, hărţuit, îi dădu drumul lui Tom şi, gata gata să-l sugrume pe Yap, îl aruncă în rîu... între timp, Tom se ridicase iar în picioare şi, înainte ca Bob să aibă timp să-şi recapete echilibrul după ce-i făcuse vînt lui Yap, se

năpusti la el, îl culcă la pămînt şi-şi propti genunchii în pieptul lui.

– Ei, acu dă-mi bănuţu', zise Tom.

– Ia-l, răspunse Bob în silă.

– Nu, nu-l iau eu... dă-mi-l tu.

Bob scoase moneda de jumătate de penny din buzunar şi o zvîrli la pămînt.

Tom slăbi strînsoarea şi-l lăsă pe Bob să se ridice.

– Uite bănuţu', colo jos, zise el. N-am nevoie de bănuţu' tău, nici nu mă gîndeam să-l iau. Dar' ai vrut să mă-nşeli. Nu pot să sufăr înşelătoria. Nu mai merg cu tine, adăugă el, pornind înapoi spre casă, nu fără oarecare regret că pierde vînătoarea de şobolani şi alte plăceri la care trebuia să renunţe o dată cu aceea de a fi în tovărăşia lui Bob.

– Atunci lasă-l acolo, strigă Bob. Înşel, dacă-mi place, altfel ce haz mai are să joci. Şi ştiu şi un cuib de sticleţi undeva, da' ţie nu-ţi spun... Eşti scîrbos ca un curcan înfuriat...!

Tom îşi continuă drumul fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, urmat de Yap, al cărui zel se potolise după baia rece.

– Cară-te de aici cu javra aia plouată! Io n-aş ţine un cîine ca ăsta în ruptul capului, strigă Bob mai tare, făcînd un ultim efort să-şi manifeste dispreţul. Dar nu reuşi să-l facă pe Tom să se întoarcă, şi vocea începu să i se mai moaie puţin. Io ţi-am dat tot, ţi-am arătat tot... şi nu ţi-am cerut nimic, niciodată... Na-ţi briceagul cu mîner de corn pe care mi l-ai dat...

Şi, spunînd asta, Bob zvîrli briceagul după Tom. Dar gestul nu produse nici un efect, în afară de senzaţia lui Bob că, o dată cu pierderea briceagului, se făcuse un mare gol în viaţa lui.

Rămase nemişcat pînă cînd Tom intră pe poartă şi se făcu nevăzut dincolo de gardul viu. N-avea nici un rost să lase briceagul acolo, jos pe pămînt. Tom n-o să se amărască văzîndu-l, iar cît despre mîndrie sau supărare, acestea erau sentimente prea palide în comparaţie cu dragostea lui Bob pentru briceag. Chiar şi degetele îl împingeau să-l ia, rugîndu-l parcă să se ducă

să apuce mînerul acela aspru din corn de cerb cu care palma lui era atît de obişnuită, mînerul pe care-l strînsese în mînă de atîtea ori, doar aşa, din afecţiune, cînd ţinea briceagul nefolosit în buzunar. Şi avea două limbi şi tocmai le ascuţise! Ce rost mai are viaţa fără briceag, cînd ai apucat să guşti dintr-un trai mai fericit? Nu! Să arunci mînerul după baltag este un act de disperare uşor de înţeles, dar să-ţi arunci briceagul după un prieten fără inimă este, din toate punctele de vedere, o hiperbolă. E ca şi cum ai arunca un lucru dincolo de ţintă. Aşa că Bob o porni cu pasul lui tărăgănat către locul unde zăcea în noroi briceagul mult iubit şi trăi un fel de bucurie nouă cînd îl luă iar în mînă, după această despărţire vremelnică, şi cînd îi desfăcu limbile, una după alta, încercîndu-le ascuţişul cu degetul lui mare, tăbăcit. Bietul Bob! Nu prea îl impresionau chestiunile de onoare... nu prea avea fire de cavaler. De altfel, acel delicat parfum moral nici n-ar prea fi fost apreciat de către opinia publică din Kennel Yard, care reprezenta centrul sau inima universului în care trăia Bob, chiar dacă ar fi reuşit să se facă simţit pe acolo; cu toate astea, Bob nu era chiar laş şi hoţ, aşa cum îl judecase în pripă prietenul nostru Tom.

Dar Tom, după cum vedeţi, era un fel de personaj radamantin[1], avînd mai mult simţ al dreptăţi decît au de obicei băieţii de vîrsta lui, acel simţ al dreptăţii care cere ca orice vinovat să-şi capete pedeapsa şi care nu e chinuit de nici o îndoială în privinţa proporţiilor acestei pedepse. Cînd Tom se-ntoarse acasă, Maggie desluşi pe fruntea lui o umbră care-i întunecă plăcerea de a-l vedea sosind mult mai devreme decît se aşteptase ea; abia îndrăzni să-i vorbească, în timp ce Tom stătea tăcut şi arunca pietricele în stăvilarul morii. Nu-i plăcut să renunţi la o vînătoare de şobolani, o dată ce ţi-ai pus în gînd să iei parte la ea. Dar, dacă ar fi fost să-şi exprime sentimentul care-l domina în clipa aceea,

---

[1] Radamante, personaj mitologic, unul dintre judecătorii infernului, renumit pentru simţul său de dreptate.

Tom ar fi spus: „Dac-ar fi s-o iau de la început, la fel aş face". Aşa obişnuia el să-şi considere acţiunile trecute, pe cînd Maggie regreta întotdeauna că nu procedase altfel.

Capitolul VII

În care sosesc unchii şi mătuşile

Familia Dodson era, fără îndoială, o familie de oameni frumoşi, iar doamna Glegg nu era cea mai puţin frumoasă dintre surori. Văzînd-o în fotoliul doamnei Tulliver, nimeni n-ar fi putut să tăgăduiască că, la cei cincizeci de ani ai ei, era foarte atrăgătoare la chip şi la trup, cu toate că, după părere lui Tom şi a lui Maggie, mătuşa Glegg era întruchiparea urîţeniei. E foarte adevărat că mătuşa dispreţuia oamenii cărora le plăcea să se îmbrace frumos căci, după cum spunea adesea, cu toate că nu exista femeie cu haine mai bune decît ale ei, nu obişnuia să îmbrace haine noi înainte de a le uza pe cele vechi, aşa ca alte femei care n-aveau decît să poarte întruna şi să dea la fiecare spălat cele mai bune dantele de aţă. Dar o să vadă lumea cînd o fi să moară doamna Glegg, că ea avea în sertarul din dreapta al dulapului din camera cu tapet stropit, dantele mai bune decît fusese în stare să-şi cumpere doamna Wooll din St. Ogg's o viaţă întreagă, cu toate că doamna Wooll purta dantelele înainte de a le fi plătit. Acelaşi lucru se putea spune şi despre cîrlionţii falşi care îi împodobeau fruntea. Doamna Glegg avea, fără îndoială, în sertarele ei, cei mai mătăsoşi şi mai creţi cîrlionţi castanii, precum şi alţi cîrlionţi mai mult sau mai puţin coafaţi; dar să priveşti lumea într-o zi de lucru de sub un breton fals de păr creţ şi mătăsos, ar însemna să creezi o confuzie neplăcută între cele sfinte şi cele lumeşti şi să dai dovadă de lipsă de simţ al

realității. E drept că, atunci cînd făcea o vizită în zilele de lucru, doamna Glegg purta uneori bretoane false mai bune, dar numai pe cele de calitatea a treia, lucru pe care nu-l făcea niciodată cînd se ducea la surorile ei, și mai ales la doamna Tulliver, care, de cînd se măritase, o necăjise foarte rău purtînd părul ei natural, cu toate că, după cum se exprimase o dată doamna Glegg față de doamna Deane, s-ar fi cuvenit ca o mamă de familie cum era Bessy, cu un bărbat care bate toată ziua tribunalele, să știe mai bine ce trebuie să poarte. Dar Bessy fusese întotdeauna slabă de înger!

Și, dacă bretonul fals al doamnei Glegg arăta astăzi mai înfoiat și mai necoafat decît de obicei, era pentru că sub el se ascundea un plan: doamna Glegg avea de gînd să facă niște aluzii cît se poate de înțepătoare și de tăioase la adresa buclelor blonde ale doamnei Tulliver, despărțite prin cîte un val de păr lins, de fiecare parte a cărării. I se întîmplase de multe ori doamnei Tulliver să verse lacrimi din pricina răutăților emise de doamna Glegg cu privire la aceste bucle nedemne de o mamă de familie, dar convingerea că-i veneau bine îi dădea bineînțeles curaj. Doamna Glegg se hotărîse să rămînă astăzi cu boneta pe cap, desigur dezlegată și puțin înclinată într-o parte, cum o purta uneori cînd făcea o vizită și se întîmpla să fie în toane rele: într-o casă străină nu știi niciodată dacă nu cumva e curent. Din aceleași motive purta și o mică pelerină neagră care-i ajungea exact pînă la umeri și era departe de a-i cuprinde pieptul plin, în timp ce gîtul ei lung era apărat de un *chevaux-de-frise* din diferite franjuri. Trebuia să fii la curent cu moda acelor timpuri ca să-ți poți da seama cît de demodată era rochia pe care o purta doamna Glegg: o rochie de mătase de culoarea ardeziei. Dar, judecînd după anumite steluțe galbene și după mirosul de mucegai pe care-l răspîndea și care evoca imaginea unui scrin cu haine umede, rochia aparținea probabil unui rînd de straie destul de vechi ca să le vină rîndul la purtat.

Doamna Glegg îşi luă în mînă ceasul mare de aur, înfăşurîndu-şi în jurul degetelor lanţul cu mai multe rînduri şi îi comunică doamnei Tulliver, care tocmai dăduse o raită pe la bucătărie, că, oricare ar fi ora după orologiile şi ceasurile altora, după ceasul ei era douăsprezece şi jumătate.

– Nu ştiu ce-o fi păţit soră-mea Pullet, continuă ea. În familia noastră se obişnuia ca toţi să sosească în acelaşi timp. Mi-amintesc foarte bine că aşa era cînd trăia bietul tata, nu ca azi cînd o soră stă cîte o jumătate de ceas să le aştepte pe celelalte. Dar nu e vina mea că s-au schimbat obiceiurile în familie... eu n-am să vin niciodată în casa omului cînd ceilalţi sînt pe plecate. Mă mir de soră-mea Deane... că ea semăna mai mult cu mine. Dar dacă m-ai asculta pe mine, Bessy, ai servi masa puţin mai devreme, în loc s-o amîni, fiindcă cei care întîrzie ar trebui să înveţe cum să se poarte.

– Nu te teme soră dragă, or să vină toţi la timp, spuse doamna Tulliver cu tonul ei pe jumătate blînd, pe jumătate îmbufnat. Masa nu e gata înainte de unu şi jumătate. Dar dacă nu poţi aştepta pîn-atunci, pot să-ţi aduc o brînzoaică şi un pahar cu vin.

– Vai, Bessy! exclamă doamna Glegg cu un zîmbet amar, dînd aproape imperceptibil din cap. Credeam că-ţi cunoşti mai bine sora. Eu nu mănînc niciodată între mese şi n-am de gînd să-mi schimb obiceiurile acum. Numai că nu pot să sufăr prostia asta cu prînzul la unu şi jumătate, cînd poţi foarte bine să prînzeşti la unu. Altfel ai fost tu crescută, Bessy!

– Ce pot să fac, Jane? Domnul Tulliver nu vrea să se aşeze la masă înainte de ora două, iar de hatîrul tău o să mîncăm azi cu o jumătate de oră mai devreme.

– Da, da, ştiu eu cum e cu bărbaţii ăştia... sînt gata să amîne tot... după ei prînzul s-ar amîna pînă după ora ceaiului, dacă ar avea neveste destul de slabe să le facă-n voie. E păcat de tine, Bessy, că nu ai mai multă minte. Vezi să n-aibă copiii de suferit din pricina asta! Şi sper că n-ai pregătit cine ştie ce masă pentru

noi... sper că nu te-ai băgat la cheltuieli pentru surorile tale...care mai degrabă ar roade o coajă de pîine uscată decît să te-mpingă la ruină. De ce nu iei și tu exemplu de la sora-ta Deane – ea are mult mai multă minte decît tine. Gîndește-te că ai doi copii pentru care trebuie să agonisești, și bărbatu-tău ți-a prăpădit averea prin tribunale și e-n stare să și-o prăpădească și pe-a lui. Niște rasol din care poți scoate și o supă pentru servitori, adăugă doamna Glegg, pe un ton de puternic protest, și o budincă simplă, cu o lingura de zahăr și fără nici un fel de mirodenii, ar fi fost mult mai nimerite.

Cu doamna Glegg în această dispoziție, ziua se anunța veselă. Doamna Tulliver nu mergea niciodată atît de departe încît să se certe cu sora-sa, după cum nu se poate spune despre o pasăre de apă care ridică un picior în mod dezaprobator că se ceartă cu băiatul care aruncă în ea cu pietre. Dar problema asta a prînzului era o chestiune delicată și care fusese deseori discutată pînă atunci, astfel încît doamna Tulliver nu putea decît să-i răspundă așa cum îi mai răspunsese alteori:

– Domnul Tulliver zice că o să dea întotdeauna o masă bună pentru prieteni, atîta timp cît are cu ce-o plăti, și are dreptul să facă ce poftește în casa lui.

– Uite ce e, Bessy, eu n-am de unde să le las copiilor tăi destui bani din economiile mele ca să-i scap de ruină. Și nu cumva să-ți închipui c-o să v-alegeți cu ceva din banii domnului Glegg... bine ar fi să nu mă prăpădesc eu întîi... că el se trage dintr-o familie de oameni cu viață lungă... dar dacă moare și mă lasă pe mine asigurată cu ce-mi trebuie pentru restul zilelor, are el grijă să strîngă băierile pungii în așa fel, încît să se-ntoarcă banii la neamul lui.

Dar deodată se auzi un huruit de roți care puse capăt discuției, spre marea bucurie a doamnei Tulliver, grăbită să iasă în întîmpinarea sorei Pullet, căci ea trebuia să fie, de vreme ce huruitul era al unei trăsuri cu patru roți.

Doamna Glegg dădu din cap şi făcu o mutră acră, gîndindu-se la „trăsura cu patru roţi“. Părerile ei în această chestiune erau cît se poate de categorice.

Cînd trăsurica trasă de un cal se opri în faţa casei, sora Pullet apăru cu faţa scăldată-n lacrimi, nefăcînd de loc impresia că ar avea de gînd să se oprească din plîns, căci, deşi soţul ei şi doamna Tulliver erau gata s-o ajute să coboare, rămase nemişcată, dînd din cap cu tristeţe şi fixînd prin perdeaua de lacrimi un punct vag în depărtare.

– Ce e, soră, ce s-a întîmplat? întrebă doamna Tulliver.

Cu toate că nu era o femeie cu imaginaţie, doamna Tulliver se gîndi că s-ar fi putut ca oglinda mare de toaletă din dormitorul cel bun al sorei Pullet să se fi spart pentru a doua oară.

În loc de răspuns, doamna Pullet continuă să dea din cap, ridicîndu-se încet şi coborînd din trăsurică, după ce aruncă însă o privire spre domnul Pullet ca să vadă dacă e atent să nu i se murdărească rochia frumoasă de mătase. Domnul Pullet era un om mărunţel, cîrn, cu ochi mici sclipitori şi buze subţiri. Era îmbrăcat într-un costum negru, îngrijit, şi purta la gît o cravată albă, care părea să fi fost legată strîns dintr-un considerent mai înalt, care-l depăşea pe acel al simplei comodităţi personale. Între el şi soţia lui, o femeie masivă şi bine făcută, îmbrăcată într-o rochie cu mîneci bufante, o pelerină largă şi o bonetă mare cu două rînduri de pene şi panglici, exista cam acelaşi raport ca între o bărcuţă de pescuit şi o navă cu toate pînzele sus.

Ce spectacol patetic şi ce tablou izbitor al emoţiilor complexe create de o civilizaţie avansată poate oferi o femeie îndurerată, îmbrăcată după ultima modă! Ce serie nesfîrşită de gradaţii există între durerea unui hotentot şi cea a unei femei care poartă mîneci largi şi bufante, mai multe brăţări pe fiecare braţ, o bonetă monumentală şi panglici fine de mătase! Un om civilizat, cu mintea luminată, reacţionează la durere înăbuşind-o sau îmbrăcînd-o într-o formă cît se poate de subtilă, furnizînd astfel o problemă interesantă pentru un spirit analitic. Dacă doamna

Pullet, aşa cum era ea acum, cu inima frîntă şi cu ochii pe jumătate orbiţi de lacrimi, ar fi trecut peste prag cu un pas prea şovăielnic, ar fi putut să-şi mototolească mînecile ţepene şi, conştientă de această posibilitate, îşi veni în fire şi se strădui să nu se atingă de canatul uşii. Dîndu-şi seama că lacrimile i se rostogolesc repede pe obraji, îşi desfăcu panglicile şi le dădu încet pe spate – gest emoţionant, care, chiar şi într-un moment de nenorocire adîncă, dezvăluie speranţa că vor veni clipe fără lacrimi, cînd panglicile bonetei îşi vor recăpăta locul. Cînd plînsul se mai potoli, dădu capul pe spate înclinîndu-l astfel încît să nu-şi strice boneta, şi trecu prin acel moment îngrozitor cînd durerea, care a făcut ca totul în jur să pară searbăd, devine ea însăşi searbădă; îşi privi, dusă pe gînduri, brăţările, le aşeză închizătorile cu un gest graţios, firesc dar studiat, care i-ar fi făcut şi ei plăcere, dac-ar fi fost din nou liniştită şi în starea ei normală.

Doamna Pullet atinse uşor canaturile uşilor, cu umerii (pe vremea aceea o femeie era pur şi simplu ridicolă pentru un ochi de cunoscător dacă nu avea umerii laţi de un iard şi jumătate) şi, încordîndu-şi muşchii feţei în străduinţa de a vărsa noi lacrimi, intră în salonul unde se afla doamna Glegg.

– Ei, soră, ce s-a întîmplat de-ai întîrziat aşa? întrebă doamna Glegg cam înţepată, strîngîndu-i mîna.

Înainte de a răspunde, doamna Pullet se aşeză, ridicîndu-şi cu grijă pelerina:

– Şi-a dat duhul! exclamă, folosind, fără să vrea, o impresionantă expresie retorică.

„A, vasăzică de data asta nu e vorba de oglindă", gîndi doamna Tulliver.

– A murit alaltăieri, urmă doamna Pullet. Şi avea picioarele groase cît corpul meu, adăugă ea după o pauză, cu durere. Au scos lichid din ea de nu ştiu cîte... ah, şi apa... puteai să înoţi în ea dacă voiai.

– Atunci e mai bine că s-a dus (cine-o mai fi şi asta), spuse doamna Glegg prompt şi răspicat, cu tonul unui om hotărît. Dar eu una n-am de unde să ştiu despre cine vorbeşti.

– Las' că eu ştiu, răspunse doamna Pullet, suspinînd şi dînd din cap. Nu mai e în toată parohia nici un caz de dropică la fel ca ăsta. Cum să nu ştiu, dacă e vorba de doamna Sutton, bătrîna de la Twentylands.

– Bine, da' nu e neam cu noi şi, după cîte ştiu, nici nu e o cunoştinţă mai apropiată, spuse doamna Glegg, care plîngea întotdeauna exact atît cît se cuvenea, cînd se întîmpla ceva „neamurilor" ei, dar niciodată în alte împrejurări.

– Cum să nu fie, dacă i-am văzut picioarele cînd erau umflate ca o băşică de porc... Era o cucoană bătrînă care şi-a înzecit averea şi şi-a administrat-o singură pînă-n ultima clipă, şi ţinea mereu punga cu chei sub pernă. Eu nu cunosc mulţi ca ea în parohie.

– Şi lumea zice c-a înghiţit atîtea leacuri de puteai să umpli o căruţă cu ele, adăugă domnul Pullet.

– Ah, suspină doamna Pullet, a mai avut ea o boală cu mulţi ani în urmă, cînd n-avea încă dropică, şi doctorii nu ştiau ce are. Mi-a spus mie cînd am fost pe la ea, de Crăciun, uite-aşa mi-a spus: „Doamnă Pullet, dac-o fi să suferi vreodată de dropică, să te gîndeşti la mine". Chiar aşa a spus, repetă doamna Pullet, pornindu-se din nou pe plîns. Astea au fost chiar cuvintele ei. O îngroapă sîmbătă... L-au poftit pe Pullet la înmormîntare.

– Sophy, spuse doamna Glegg, care nu-şi mai putea stăpîni bunul-simţ să nu protesteze, Sophy, mă mir cînd văd că te frămînţi aşa şi-ţi nenoroceşti sănătatea din pricina unor străini. Asta n-am pomenit-o nici la bietu' taică-tău, nici la mătuşă-ta Frances şi, după cîte ştiu, nici la alte neamuri de-ale noastre. Cred că dac-ai auzi că vărul Abbott a murit peste noapte şi n-a apucat să-şi facă testamentul, tot nu te-ai frămînta mai mult.

Doamna Pullet nu răspunse, căci nu isprăvise de plîns. Era mai degrabă măgulită decît revoltată că soră-sa o ceartă pentru

că plînge prea mult. Nu oricine își putea îngădui să plîngă pentru niște vecini care nu i-au lăsat nici o moștenire; dar doamna Pullet se măritase cu un fermier înstărit și avea destul timp și bani ca să-și permită să plîngă sau să facă orice poftea, păstrînd în același timp cel mai înalt grad de respectabilitate.

– Să nu credeți cumva că doamna Sutton a murit fără să-și facă testamentul, interveni domnul Pullet, avînd impresia că cele spuse de el justificau lacrimile nevesti-sii. E drept că avem o parohie bogată, și cu toate astea se spune că nimeni n-ar putea să lase după moarte atîta avere cît a lăsat doamna Sutton. Și nu și-a împărțit moștenirea, a lăsat toți banii grămadă unui nepot dinspre partea lui bărbat-său.

– Atunci la ce i-a mai folosit atîta avere, comentă doamna Glegg, dacă tot n-a avut cui s-o lase decît rudelor lui bărbat-său. E păcat să-ți rupi bucățica de la gură pentru atîta lucru... măcar că nu sînt dintre ăia care n-ar dori să lase la bancă, pentru a fi împărțiți moștenitorilor, mai mulți bani decît își închipuie unii c-ar avea. Da' tare-i rău să-ți încapă averea pe mîinile străinilor!

– Așa e, soră, confirmă doamna Pullet, care-și revenise destul cît să-și poată scoate șalul și să-l împăturească frumos, da' să știi că domnu' care-o moștenește pe doamna Sutton e om de treabă... suferă de astmă și-n fiecare seară se culcă la opt. Chiar el mi-a spus-o, fără nici o sfială, într-o duminică în care a venit la biserica noastră. Poartă blană de iepure pe piept și cînd vorbește îi tremură vocea... E un om cu purtări foarte alese. I-am spus că și eu sînt mai tot timpul bolnavă. Și el mi-a răspuns: „Doamnă Pullet, îmi dau seama ce simțiți". Uite-așa a spus... chiar așa. Ah, suspină doamna Pullet, dînd din cap la gîndul că erau puțini oameni în stare s-o înțeleagă într-adevăr în privința alifiilor ei roze sau albe, a doctoriilor tari în sticluțe mici și a acelor slabe în sticle mari, a hapurilor care se vînd cu un șiling bucata și a picăturilor de optsprezece penny. Soră, acu' pot să mă duc să-mi scot boneta. Ai spus să-mi scoată cutia de pălării? întrebă ea, întorcîndu-se către bărbatu-său.

Domnul Pullet avusese un lapsus de neînţeles şi uitase de cutie, aşa că, plin de remuşcări, ieşi fuga să repare greşeala.

– Lasă, soră, că ţi-o aduce sus, spuse doamna Tulliver, care ar fi vrut să plece imediat, de teamă ca nu cumva doamna Glegg să înceapă a-şi exprima părerea în legătură cu faptul că Sophy era primul om din familia Dodson care şi-a nenorocit sănătatea cu fel de fel de leacuri.

Doamnei Tulliver îi plăcea să se ducă în camera de sus cu soră-sa Pullet, să se uite cu de-amănuntul la pălărie, înainte ca aceasta să şi-o pună pe cap, şi să discute cu ea despre pălării în general. Asta făcea parte din slăbiciunile lui Bessy, lucru pentru care doamna Glegg o compătimea. Bessy se îmbrăca mult prea bine, avînd în vedere situaţia ei, şi era prea mîndră ca să-şi îmbrace fetiţa în hainele bune pe care i le dăruia doamna Glegg din straturile de la fundul dulapului ei. Era păcat, ba chiar o prostie, să cumperi îmbrăcăminte unui asemenea copil, în afară, doar, de pantofi. Totuşi, în această privinţă, doamna Glegg era nedreaptă cu soră-sa Bessy care se străduise din răsputeri s-o convingă pe Maggie să poarte boneta de pai şi rochia de mătase vopsită, prefăcută dintr-o rochie a mătuşii Glegg. Dar toate eforturile duseseră la nişte rezultate pe care doamna Tulliver se simţise obligată să le îngroape în inima ei de mamă. În prima duminică în care o îmbrăcă, Maggie declară că rochia miroase a vopsea scîrboasă şi, turnînd sosul peste friptura de vacă, folosi acest prilej ca să toarne puţin sos şi pe rochie. Încîntată de ce făcuse, luă boneta cu panglici verzi şi o umflă pînă o făcu să semene cu un boţ de brînză garnisit cu salată veştedă. Ca o scuză pentru Maggie, trebuie să vă spun că Tom îşi bătuse joc de ea atunci cînd o văzuse cu boneta pe cap şi-i spusese că seamănă cu o paparudă bătrînă. Mătuşa Pullet avea şi ea obiceiul să dăruiască haine, dar hainele ei erau întotdeauna destul de frumoase ca să fie pe placul lui Maggie şi al maică-sii. Dintre toate surorile ei, doamna Tulliver o prefera, fără îndoială, pe sora Pullet, şi această preferinţă era reciprocă. Dar doamna Pullet

regreta că Bessy are copii atît de neastîmpăraţi şi neîndemînatici; era gata să facă tot ce putea pentru ei, dar ce păcat că nu erau buni şi drăguţi ca fetiţa surorii Deane. Cît despre Maggie şi Tom, ei considerau că mătuşa Pullet e suportabilă, mai cu seamă pentru că era altfel decît mătuşa Glegg. Tom nu accepta niciodată să viziteze familia Pullet sau familia Glegg mai mult decît o dată pe vară. Bineînţeles că de data aceea unul sau altul dintre unchi îi dădea ceva bani de buzunar; dar la mătuşa Pullet în pivniţă se aflau o grămadă de broaşte rîioase în care putea să dea cu pietre, aşa că prefera să se ducă la ea. Maggie se cutremura la vederea broaştelor, care o chinuiau şi noaptea în somn, dar îi plăcea tabachera cu muzică a unchiului Pullet. Totuşi, atunci cînd doamna Tulliver nu se afla de faţă, surorile erau de părere că sîngele familiei Tulliver nu se amesteca bine cu sîngele familiei Dodson, că de fapt copiii bietei Bessy erau nişte Tulliveri, şi că Tom, cu toate că aducea cu cei din familia Dodson, părea că o să se deosebească tot atît de mult de ei ca şi taică-său. Cît despre Maggie, aceasta semăna leit cu mătuşa Moss, sora domnului Tulliver, o femeie ciolănoasă care se măritase cît se poate de prost, care nu avea veselă-n casă şi al cărei bărbat avea mare bătaie de cap cu plata chiriei. Dar de îndată ce doamna Pullet se văzu singură sus cu doamna Tulliver, amîndouă începură s-o bîrfească, după cum era şi firesc, pe doamna Glegg; discutînd între patru ochi, cele două surori ajunseră la concluzia că nu poţi şti niciodată ce surpriză neplăcută te aşteaptă de la sora Jane. Dar *tête-à-tête*-ul lor fu întrerupt de apariţia doamnei Deane, însoţită de micuţa Lucy, şi doamna Tulliver asistă cu durere în inimă la aranjarea buclelor blonde ale fetiţei. Era cu totul de neînţeles ca doamna Deane, cea mai slabă şi mai searbădă dintre domnişoarele Dodson, să aibă un copil care ar fi putut oricînd fi luat drept copilul doamnei Tulliver. Şi, cînd se afla lîngă Lucy, Maggie părea întotdeauna de două ori mai oacheşă ca de obicei.

Aşa se întîmplă şi de astă dată, cînd veni din grădină cu Tom, cu tatăl lor şi cu unchiul Glegg. Maggie îşi aruncase negli-

jent boneta pe spate şi, intrînd în cameră cu părul ei aspru şi lins, se năpusti asupra lui Lucy care stătea rezemată de genunchii maică-sii. Contrastul dintre cele două verişoare era bineînţeles evident şi, la prima vedere, net în defavoarea lui Maggie, cu toate că un cunoscător ar fi descoperit la aceasta din urmă anumite elemente care promiteau mai mult decît perfecţiunea delicată a lui Lucy. Fetele se deosebeau tot atît de mult între ale ca un căţel lăţos cu păr aspru şi întunecat, de un pisoi alb. Lucy întinse la sărut o guriţă drăguţă ca un boboc de trandafir; la ea totul era drăguţ: gîtul rotund cu colierul de coral, năsucul drept, care nu era deloc cîrn, sprîncenele mici, cu o linie clară, puţin mai închise la culoare decît buclele şi potrivite cu ochii ei căprui care priveau cu o plăcere sfioasă spre Maggie, mai înaltă cu un cap decît ea, deşi nu era nici măcar cu un an mai mare. Maggie o privea întotdeauna pe Lucy cu încîntare. Îi plăcea să-şi închipuie o lume în care oamenii nu cresc niciodată mai mari decît copiii de vîrsta ei, cu o regină care să semene cu Lucy, purtînd o coroniţă pe cap şi un sceptru în mînă... numai că regina era de fapt Maggie, şi doar înfăţişarea era a lui Lucy.

– Ah, Lucy, izbucni ea, după ce o sărută. Ai să stai cu mine şi cu Tom, nu-i aşa? Hai Tom, sărut-o!

Tom se apropiase şi el de Lucy, dar n-avea de gînd s-o sărute. Nici vorbă de aşa ceva; venise împreună cu Maggie lîngă ea, pentru că era mai uşor decît să spună: „Bună ziua“ tuturor mătuşilor şi unchilor. Rămase în picioare, privind în gol, roşind şi avînd aerul încurcat şi zîmbetul vag al băieţilor timizi, cînd se află într-o adunare, sau al cuiva care ar fi nimerit din greşeală într-o lume în care i-ar fi găsit pe toţi dezbrăcaţi, ceea ce îl punea în mare încurcătură.

– Ia te uită! exclamă tare şi răspicat mătuşa Glegg. Se poate să intre în casă un băiat şi o fată fără să spună bună ziua unchilor şi mătuşilor? Cînd eram eu mică, aşa ceva nici nu se pomenea.

– Duceţi-vă şi vorbiţi cu unchii şi mătuşile voastre, dragii mamei, îi îndemnă doamna Tulliver, cu un aer îngrijorat şi trist.

Voia să-i poruncească în taină lui Maggie să se ducă să-şi perie părul.

– Ei, ce mai faceţi? Sper că sînteţi cuminţi? li se adresă mătuşa Glegg cu glas tare, pe acelaşi ton răspicat, luîndu-i de mînă şi zgîriindu-i cu inelele mari, sărutîndu-i apoi pe obraji, ceea ce nu prea îi încînta pe copii. Capul sus, Tom, capul sus! Băieţii care se duc la internat trebuie să stea cu capul sus. Ia uită-te la mine. Tom păru că preferă să se abţină de la această plăcere, căci încercă să-şi smulgă mîna dintr-a mătuşii. Dă-ţi părul pe după urechi, Maggie, şi vezi să nu-ţi alunece rochia pe umăr!

Mătuşa Glegg avea obiceiul să le vorbească pe un ton tare şi răspicat, de parcă i-ar fi crezut surzi sau idioţi. După părerea ei, aceasta era metoda prin care-i făcea să simtă că nu sînt de capul lor şi, totodată, un mijloc excelent de a le potoli apucăturile de copii neastîmpăraţi. Copiii lui Bessy erau foarte rîzgîiaţi... trebuia să se ocupe cineva de ei şi să-i pună la punct.

– Vai, dragii mei, exclamă mătuşa Pullet, cu un ton compătimitor, ce repede aţi crescut! Tare mă tem să nu crească prea mari şi fără vlagă, adăugă ea, privind-o cu tristeţe pe Bessy peste capetele copiilor. Cred că fata are păr prea des. Eu în locul tău, i l-aş mai rări şi l-aş tunde scurt. Nu-i face bine la sănătate; de asta e atît de oacheşă. Să ştii că-i aşa. Nu crezi, soră Deane?

– Nu ştiu, soră, nu ştiu ce să spun, răspunse doamna Deane, strîngînd iar din buze şi uitîndu-se la Maggie cu un ochi critic.

– Nu, nu, interveni domnul Tulliver, fata e sănătoasă, n-o doare nimic. Şi pe urmă, dacă-i vorba de asta, mai există pe lume şi grîu arnăut, nu numa' grîu alb, şi unora le plac mai mult boabele negre. Dar de tuns ar fi mai bine s-o tunzi ca să-i stea părul mai neted.

În sufletul lui Maggie se născu o hotărîre îngrozitoare, stăvilită însă de dorinţa de a afla de la mătuşa Deane dacă o va lăsa sau nu pe Lucy să mai rămînă la ei. Mătuşa Deane nu-i prea îngăduia fetei să vină pe acolo. După ce invocă mai multe motive de refuz, doamna Deane i se adresă chiar lui Lucy:

– Nu e așa că nu vrei să rămîi aici fără mama, Lucy?

– Ba da, mamă, te rog să mă lași, răspunse Lucy cu sfială și gîtul ei delicat se roși de tot.

– Bravo Lucy! Las-o să rămînă, doamnă Deane, las-o să rămînă, spuse domnul Deane, un om gras dar vioi, cu un fizic care putea fi întîlnit în toate păturile societății engleze: un creștet chel, favoriți roșcovani, o frunte mare și un trup solid dar nu greoi. Poți vedea nobili care să semene cu domnul Deane, după cum poți vedea și băcani sau muncitori cu ziua care să aibă aceeași înfățișare; numai că privirea pătrunzătoare a ochilor lui căprui era mai puțin obișnuită decît îi erau trăsăturile. Ținea strîns în mînă o tabacheră de argint masiv și, din cînd în cînd, schimba cîte o priză de tabac cu domnul Tulliver, a cărui tabacheră era doar suflată în argint, așa că era desigur o glumă între ei cînd domnul Tulliver spunea că vrea să facă schimb de tabachere. Domnul Deane primise tabachera în dar de la superiorii lui, o dată cu o cotă parte dintr-o afacere, în semn de recunoaștere a serviciilor prestate în calitate de director. Domnul Deane era omul cel mai stimat din St. Ogg's, și unii erau chiar de părere că domnișoara Susan Dodson, despre care se spusese la un moment dat că se măritase cel mai prost dintre toate surorile, o să ajungă să aibă trăsură și casă mai bună decît însăși soră-sa Pullet. Căci un om care s-a băgat într-o mare afacere de mori și vapoare ca aceea a societății „Guest and Co.", la care se adăugase și un concern bancar, poate ajunge foarte departe. Iar doamna Deane, după cum se exprimaseră cele mai bune prietene ale ei, era destul de mîndră și de „hrăpăreață" ca să nu-și lase bărbatul să stea degeaba, și să-l tot îndemne.

– Maggie, stărui doamna Tulliver, chemîndu-și fata și vorbindu-i la ureche de îndată ce chestiunea șederii lui Lucy fusese rezolvată, du-te și perie-ți părul... hai, că-i mai mare rușinea! Ți-am spus de atîtea ori să nu vii aici dacă nu te duci mai întîi la Martha... știi bine că ți-am spus!

– Tom, vino cu mine, șopti Maggie, trăgîndu-l de manșetă cînd trecu prin dreptul lui, iar Tom o urmă fără mofturi. Vino cu mine sus, îl îndemnă după ce ieșiră din cameră. Am o treabă cu tine, înainte de prînz.

– N-avem timp de nici un fel de treburi înainte de prînz, spuse Tom cu gîndul la mîncare și nemairăbdînd nici un fel de proiect intermediar.

– Las' că pentru asta e timp... hai, Tom!

Băiatul o urmă pe Maggie la etaj, în camera mamei și o văzu cum se repede la un sertar din care scoase o pereche de foarfece mari.

– Ce vrei să faci cu ele, Maggie? întrebă Tom, devenit curios.

În loc de răspuns, Maggie își apucă șuvițele de păr din față și le tăie pînă la jumătatea frunții.

– Vai Maggie, ai s-o pățești! Zău c-ai s-o pățești, exclamă Tom, mai bine oprește-te!

„Clanț!" făcu iar foarfecele, în timp ce Tom căuta s-o convingă. Fără să vrea, băiatul se gîndi ce caraghios o să-arate soră-sa, și asta îl înveseli.

– Hai, Tom, tunde-mă la spate, spuse Maggie înfierbîntată de propria ei îndrăzneală și dornică să ducă treaba la bun sfîrșit.

– Să știi că-ai s-o încasezi, răspunse Tom, dînd din cap mustrător și punînd mîna cu oarecare șovăială pe foarfece.

– N-are a face... hai, mai repede! porunci Maggie, bătînd din picior.

Se roșise toată la față. Șuvițele negre erau foarte dese și nimic nu-l putea ispiti mai tare pe un băiat care gustase din plăcerea oprită de a tunde coama unui ponei. Vorbesc pentru cei care cunosc plăcerea de a intra cu foarfecele într-o masă de păr des. „Clanț", făcu din nou foarfecele, un hîrșîit, apoi altul și încă unul, și șuvițele din spate căzură grele pe podea, iar Maggie rămase tunsă inegal, în scări, dar cu o senzație de ușurare, de eliberare, de parcă ar fi ieșit din pădure în cîmpul larg deschis.

– Vai, Maggie, exclamă Tom țopăind în jurul ei, plesnindu-se pe genunchi și rîzînd. Vai, ce caraghioasă ești! Ia uită-te în oglindă – parc-ai fi prostănacu' de la noi de la școală în care aruncăm cu coji de nucă.

Maggie simți că i se frînge inima. La început se gîndise mai cu seamă să scape de părul care-o necăjea și de remarcele neplăcute pe care le făceau toți în legătură cu pieptănătura ei; se mai gîndise și la faptul că acest act plin de curaj va constitui o victorie asupra maică-sii și a mătușilor. Nu ținea să aibă păr frumos – nici nu putea fi vorba de așa ceva – avea numai ambiția să fie considerată o fetiță deșteaptă și nimeni să nu aibă nimic de spus împotriva ei. Dar acum, cînd Tom începuse să rîdă de ea și să-i spună că arată ca un prostănac, chestiunea căpăta cu totul alt aspect. Se uită în oglindă; Tom continua să rîdă și să bată din palme, în timp ce obrajii ei îmbujorați începură să pălească și buzele să-i tremure.

– Ah, Maggie, ce faci? Trebuie să te întorci imediat la masă!

– Nu rîde de mine, Tom, strigă Maggie înfierbîntîndu-se și plîngînd de ciudă; apoi bătu din picior și-l îmbrînci.

– Ho, nebuno! Atunci de ce l-ai mai tăiat? Eu mă duc jos. Miroase a mîncare! Se vede c-au adus la masă.

Tom alergă jos, lăsînd-o pe Maggie pradă sentimentului amar al ireparabilului, care constituia o experiență aproape zilnică pentru sufletul ei de copil. Acum, cînd faptul era consumat, își dădea bine seama că făcuse o mare nebunie și că avea să audă mult mai multe lucruri neplăcute în legătură cu părul ei decît auzise pînă atunci. Căci Maggie făcea toate lucrurile dintr-o pornire pasionată, apoi vedea nu numai urmările, dar și ceea ce s-ar fi întîmplat dacă n-ar fi făcut nimic, și în mintea ei toate amănuntele și împrejurările apăreau exagerate de o imaginație activă. Tom nu se lăsa purtat niciodată de elanurile nesăbuite în care se avînta Maggie, căci avea discernămînt din instinct și simțea ceea ce putea să-i folosească sau să-i dăuneze. Și de aceea, cu toate că avea o fire mult mai voluntară și mai rigidă

decît Maggie, se întîmpla foarte rar ca maică-sa să-i spună că nu-i cuminte. Iar dacă Tom făcea totuşi o prostie, o susţinea pînă-n pînzele albe: nici că-i păsa! Dacă rupea biciul de la trăsurica lui taică-său în timp ce izbea cu el în poartă, nu era vina lui – biciul n-avea decît să nu se prindă în balamale. Dacă Tom Tulliver izbea cu biciul într-o poartă, era convins nu că izbirea porţilor de către toţi băieţii din lume ar fi fost un act justificabil, ci că el, Tom Tulliver, avea toate justificările să pocnească în poartă cu biciul şi că n-avea pentru ce să se căiască de ce-a făcut. Dar Maggie, care plîngea acum în faţa oglinzii, simţea că nu poate nici în ruptul capului să coboare la masă şi să rabde privirile şi vorbele aspre ale mătuşilor, în timp ce Tom, şi Lucy, şi Martha care servea masa, şi poate chiar taică-său, şi unchii vor rîde de ea; dacă putuse Tom să rîdă de ea, desigur că şi ceilalţi vor face la fel; şi, dacă nu şi-ar fi tăiat părul, ar fi putut sta acum lîngă Tom şi lîngă Lucy şi să mănînce şi ea budincă de caise şi prăjitură cu cremă! Acum nu-i rămînea decît să plîngă! Stătea neputincioasă în mijlocul şuviţelor negre, ca Ajax[1] în mijlocul oilor înjunghiate. S-ar putea ca această nenorocire să pară cu totul lipsită de temei muritorilor care au trecut prin multe în viaţă, celor nevoiţi să se gîndească la cheltuielile de Crăciun, la vreo iubire trecută sau la vreo prietenie care i-a dezamăgit; dar pentru Maggie, nenorocirea ei era tot atît de mare, sau poate chiar şi mai mare, decît ceea ce noi obişnuim să numim, prin contrast, adevăratele necazuri ale unui om în toată firea.

Fiecare dintre noi a auzit, cînd era mic, în chip de consolare, cuvintele: „Va veni o vreme cînd ai să ai necazuri adevărate“, iar cînd am devenit maturi am repetat şi noi, la rîndul nostru, aceste cuvinte altor copii. Cînd eram mici şi purtam şosete plîngeam cu sughiţuri cînd ne pierdeam de mama sau de doică şi rămîneam singuri într-un loc străin; şi, totuşi, nimeni nu-şi mai

---

[1] Erou grec. În tragedia lui *Sofocle* cu acelaşi nume, Ajax, dorind să-l ucidă pe Ulise, este indus în eroare de zeiţa Atena şi înjunghie, în locul rivalului său, o turmă de oi.

aminteşte durerea adîncă a acelor clipe şi nu se mai înduioşează din pricina ei, aşa cum se înduioşează cînd îşi aduce aminte de suferinţele îndurate în urmă cu cinci sau zece ani. Cu toate acestea, fiecare dintre acele clipe de trăire adîncă a lăsat urme şi dăinuie încă în sufletul nostru, dar urmele lor s-au împletit strîns, pentru totdeauna, cu fibrele simţămintelor mai rezistente ale tinereţii şi maturităţii. Iată de ce necazurile copiilor noştri ne fac să zîmbim şi nu ne vine a crede că pot şi ei să sufere cu adevărat. Nu e oare cu putinţă să-ţi retrăieşti intens copilăria, nu numai amintindu-ţi ce făceai şi ce ţi se întîmpla atunci, ce-ţi plăcea şi ce nu-ţi plăcea pe vremea cînd purtai rochiţă sau pantaloni scurţi, ci contopindu-te cu ea şi simţind exact ceea ce simţeai pe vremea cînd timpul care despărţea o vară de alta părea fără de sfîrşit? E oare cu putinţă să încerci din nou sentimentul care te-a copleşit cînd colegii de şcoală te-au exclus din joc, pentru că aruncaseşi mingea prost, şi pentru că o făcuseşi dinadins, sau atunci cînd, neştiind cum să-ţi omori vremea într-o zi ploioasă de vacanţă, ai trecut de la lene la pozne, de la pozne la impertinenţe şi de la impertinenţe la îmbufnare; sau să retrăieşti ce-ai simţit atunci, în semestrul acela cînd mama n-a vrut să-ţi facă o „jachetă", cu toate că toţi băieţii de vîrsta ta aveau jachete noi! Dacă ar fi într-adevăr cu putinţă să retrăim necazurile anilor de atunci, presupunerile nedesluşite şi ideile ciudate, lipsite de perspectivă, pe care le avem despre viaţă şi care dădeau atîta intensitate suferinţei, cu siguranţă că durerile copiilor noştri nu ne-ar mai face să zîmbim.

– Domnişoară Maggie, a poruncit coniţa să veniţi imediat jos, spuse Kezia, dînd buzna în odaie. Dumnezeule, ce-aţi făcut? De cînd sînt n-am văzut aşa sperietoare!

– Taci din gură, Kezia, strigă Maggie furioasă. Pleacă de-aici şi lasă-mă-n pace!

– Bine, da' v-am spus că trebuie să coborîţi acu' imediat. Aşa zice cucoana, răspunse Kezia, venind către Maggie şi luînd-o de mînă ca s-o ridice de pe podea.

– Lasă-mă-n pace, Kezia. Nu vreau să mănînc, spuse Maggie, smucindu-se din mîna fetei care încerca s-o ridice de pe jos. Nu vreau să vin!

– Bine, cum credeţi. Eu nu pot să mai stau. Trebuie să mă duc să servesc la masă.

Şi spunînd asta, Kezia ieşi din odaie.

– Maggie, prostuţo, o strigă Tom, băgînd capul pe uşă după cîteva clipe. De ce nu vii la masă? Dac-ai şti ce bunătăţi sînt! Mama a zis să vii. De ce plîngi, gîsculiţo?

Ah, ce îngrozitor! Tom era atît de crud şi de nepăsător! Dacă Maggie l-ar fi găsit pe el plîngînd pe covor, ar fi plîns şi ea de mila lui. Şi mîncarea era atît de bună şi ei îi era atît de foame! Vai ce nenorocită se simţea!

Şi totuşi Tom nu era chiar atît de crud. Nu-i venea să plîngă alături de Maggie şi, cu toate c-o vedea atît de supărată, nu-i pierise pofta de prăjituri, dar se apropie de ea, îşi lipi obrazul de obrazul ei şi-i spuse mîngîietor, pe şoptite:

– Hai, nu vii, Maggie? Vrei să-ţi aduc o bucăţică de budincă după ce mănînc?... sau o prăjitură cu cremă, sau ce vrei tu?

– Da-a-a, răspunse Maggie, începînd să se simtă ceva mai bine.

– S-a făcut, spuse Tom plecînd. Dar cînd ajunse lîngă uşă, se mai întoarse o dată, adăugînd: Da' mai bine ai veni şi tu la masă. Ştii, la desert avem nuci şi vin de aglice.

Maggie se oprise din plîns şi, după plecarea lui Tom, rămase pe gînduri. Tom se purtase frumos cu ea şi asta îi mai potolise supărarea, iar gîndul că putea să mănînce nuci şi să bea vin de aglice începuse s-o frămînte.

Se ridică cu greu din mijlocul şuviţelor de păr risipite pe podea şi coborî scara. Apoi se opri cu umărul rezemat de uşa întredeschisă a sufrageriei şi aruncă o privire înăuntru. Îi văzu pe Tom şi Lucy cu un scaun gol între ei, iar pe o măsuţă de alături zări prăjiturile cu cremă... Nu mai putea răbda! Se strecură

înăuntru şi se îndreptă spre scaunul gol. Dar, nici n-apucă bine să se aşeze şi începu să regrete c-a venit şi că nu rămăsese sus.

Cînd dădu cu ochii de ea, doamna Tulliver scoase un ţipăt şi se zăpăci atît de tare, încît scăpă din mînă lingura mare de sos care căzu în farfurie, lucru cu consecinţe cît se poate de serioase pentru faţa de masă. Kezia nu-i spusese de ce refuzase Maggie să vină la masă, fiindcă nu voise s-o necăjească pe stăpînă tocmai cînd tăia carnea, iar doamna Tulliver nu bănuise nimic rău; îşi închipuise doar că fata are iar toane şi că, în felul ăsta, se pedepseşte singură, lipsindu-se de o parte din prînz.

Ţipătul doamnei Tulliver făcu toate capetele să se întoarcă spre Maggie, care se roşi, simţind cum încep să-i ardă obrajii şi urechile, în timp ce unchiul Glegg, un domn bătrîn, cu părul alb şi cu un aer cumsecade, spuse:

– Ia te uită! Cine o fi fetiţa asta? Că eu n-o cunosc. Ia spune, Kezia, nu cumva e o fetiţă pe care-ai cules-o de pe drum?

– Văd că s-a apucat să se tundă singură, rosti domnul Tulliver încet către domnul Deane, rîzînd cu poftă. Ai mai pomenit aşa fetiţă năzdrăvană?

– Te-ai cam pocit, domnişoară, îşi dădu cu părerea domnul Pullet.

Aceasta era poate observaţia cea mai usturătoare pe care o făcuse în viaţa lui.

– Mai mare ruşinea, îşi rosti sentinţa mătuşa Glegg pe un ton dojenitor, mai răstit şi mai aspru decît oricînd. Fetiţele care-şi tund singure părul ar trebui bătute cu biciul şi hrănite doar cu pîine şi apă. N-ar trebui să li se îngăduie să stea la masă cu unchii şi mătuşile lor.

– Da, da, adăugă domnul Glegg, cu intenţia de a da o întorsătură hazlie acestor mustrări. Ar trebui băgată la închisoare. Acolo o să-i taie şi părul care i-a mai rămas, ca să i-l potrivească mai bine.

– Acum chiar că arată ca o ţigancă, spuse la rîndul ei mătuşa Pullet, compătimitoare. N-ai avut noroc, soră, că fata a ieşit aşa

de oacheşă. Băiatul e destul de blond. Da' fata, tare mă tem că o să sufere în viaţă, că prea-i oacheşă.

– E o fată rea. Îmi mănîncă sufletul, îşi vărsă focul doamna Tulliver, cu lacrimi în ochi.

Maggie avea impresia că ascultă un cor de mustrări şi batjocuri. La început se înroşise de necaz, şi un timp revolta o făcu să îndure mai uşor ruşinea. Tom îşi închipui că Maggie prinsese curaj din pricina budincii şi a prăjiturilor cu cremă care tocmai apăruseră pe masă. Şi, convins de asta, îi şopti:

– Vai, Maggie, ţi-am spus eu c-ai s-o păţeşti.

Încercase să fie drăguţ cu ea, dar Maggie era convinsă că Tom îşi bate joc de nenorocirea ei. Curajul o părăsi cu totul, simţi că i se pune un nod în gît şi, dîndu-se jos de pe scaun, fugi la taică-său şi se lipi de umărul lui, izbucnind într-un plîns cu sughiţuri.

– Lasă, lasă, fata tatii, o mîngîie domnul Tulliver, luînd-o în braţe. Nu mai plînge. Ai făcut bine că ţi-ai tăiat părul dacă nu-ţi plăcea aşa lung. Hai, nu mai plînge. Las-că te apără tata.

Ah, minunate vorbe de dragoste! Niciodată Maggie n-avea să uite clipele cînd taică-său „îi ţinea partea". Avea să le păstreze în inimă şi să-şi amintească de ele mulţi ani mai tîrziu, atunci cînd toată lumea avea să spună că domnul Tulliver nu se purtase bine cu copiii lui.

– Ah, Bessy, tare-o mai rîzgîie bărbat-tu pe fată! Îi spuse doamna Glegg doamnei Tulliver, în secret, dar destul de tare ca s-audă şi ceilalţi. Bagă de seamă c-o s-o nenorocească. Tata ne-a crescut altfel şi de-aia sîntem ce sîntem astăzi.

Necazurile domestice ale doamnei Tulliver păreau să fi atins o culme de unde începi să devii insensibil. Nici nu mai luă în seamă vorbele soră-sii şi, dîndu-şi panglicile bonetei pe spate, începu să taie budinca, afişînd un aer de tăcută resemnare.

O dată cu desertul veni şi eliberarea lui Maggie: ziua era caldă, aşa încît copiii fură trimişi să-şi mănînce nucile şi să-şi bea vinul în chioşc. O zbughiră printre tufişurile îmbobocite ale

grădinii, cu vioiciunea unor animale mici care scapă de sub un clopot de sticlă fierbinte.

Doamna Tulliver le dăduse voie să plece cu un scop bine determinat: acum, cînd masa se sfîrşise şi cînd puteai să stai de vorbă în linişte, venise momentul potrivit să aducă la cunoştinţa rudelor intenţiile domnului Tulliver în legătură cu Tom, şi socotea mai nimerit ca băiatul să nu fie de faţă. Copiii erau obişnuiţi să-i audă pe părinţi vorbind despre ei, de parcă ar fi fost nişte păsări care oricît şi-ar fi lungit gîtul şi ar fi încercat să audă, tot n-ar fi fost în stare să priceapă nimic. Dar, ca niciodată, doamna Tulliver se arătă discretă, deoarece îşi dăduse seama că lui Tom nu-i plăcea deloc gîndul că ar putea fi trimis la şcoala unui pastor, socotind că asta echivala cu faptul de a fi fost trimis să înveţe la o şcoală condusă de un jandarm. Doamna Tulliver îşi dădea seama cu regret că bărbat-său va face tot cum îl taie capul, orice ar spune sora Glegg sau sora Pullet; dar se gîndea că, dacă treaba va ieşi prost, nu va mai putea nimeni să spună că Bessy îl lăsase pe soţul ei să facă o prostie, fără a-şi informa rudele despre ce e vorba.

– Domnule Tulliver, spuse, întrerupînd o discuţie dintre bărbatul ei şi domnul Deane, ar fi timpul să le comunici mătuşilor şi unchilor copiilor noştri ce ai de gînd să faci cu Tom.

– Foarte bine, răspunse domnul Tulliver cam înţepat. N-am nimic împotrivă să spun tuturor ce am de gînd să fac cu băiatul. Am hotărît, continuă el, uitîndu-se la domnul Glegg şi la domnul Deane, am hotărît să-l trimit la un domn Stelling, un pastor de la King's Lorton, despre care am auzit că-i grozav de deştept şi-l poate învăţa o mulţime de lucruri.

Se înălţă un murmur general de uimire, care semăna cu murmurul pe care-l poţi auzi într-o biserică de ţară, atunci cînd, din amvon, preotul face vreo aluzie la treburile din timpul săptămînii ale credincioşilor. Unchii şi mătuşile copiilor erau la fel de uimiţi ca şi acei credincioşi, cînd auziră că în aranjamentele de familie ale domnului Tulliver se amestecă un pastor. Cît despre unchiul

Pullet, se simțea atît de uimit, de parcă domnul Tulliver i-ar fi spus că are de gînd să-l trimită pe Tom la lordul cancelar; căci domnul Pullet aparținea acelei clase dispărute de răzeși englezi, care se îmbrăcau în haine bune, plăteau taxe și impozite mari, se duceau la biserică și duminica mîncau o masă îmbelșugată, dar nici prin gînd nu le trecea că s-ar putea vorbi despre originea Constituției engleze, în ceea ce privește biserica și statul, mai mult decît despre originea sistemului solar și a stelelor fixe. E trist, dar totuși adevărat, că în mintea domnului Pullet, episcopul se confunda cu un fel de baronet, care putea sau nu să predice; și, de vreme ce pastorul parohiei în care trăia el era de familie nobilă și avea o mare avere, ideea că un pastor poate fi și profesor, îi era prea străină domnului Pullet ca s-o conceapă cu ușurință. Îmi dau seama că e greu pentru niște oameni care trăiesc în timpurile civilizate de azi, să-și închipuie că domnul Pullet putea fi atît de ignorant, dar acești oameni ar trebui să se gîndească ce rezultate extraordinare poate da o înclinație naturală atunci cînd e ajutată să se dezvolte în condiții prielnice. Iar domnul Pullet avea o mare înclinație către ignoranță. Fu primul care dădu glas uimirii:

– Da' de ce să-l trimiți la un pastor? întrebă el, clipind din ochi cu mirare și uitîndu-se la domnul Glegg și la domnul Deane ca să vadă dacă ei pricepeau ceva.

– Cum de ce? Pentru că, după cîte am înțeles eu, pastorii sînt cei mai buni dascăli, răspunse bietul domn Tulliver, care, pierdut în labirintul acestei lumi încurcate, era gata oricînd să se agațe cu disperare de orice argument. Uite, de pildă, Jacobs de la „Academie", care nu e pastor, nu l-a învățat pe băiat mai nimic. Așa că am hotărît să-l trimit la o școală unde să aibă altfel de dascăl. Și, după cît înțeleg, domnu' ăsta Stelling e tocmai ce trebuie. Vreau să-l trimit pe băiat cam pe la 21 iunie, încheie el pe un ton hotărît, lovind ușor în tabacheră și luînd o priză de tutun.

– O să-ţi ceară o taxă foarte piperată! Pastorii ăştia au pretenţii foarte mari, spuse domnul Deane, trăgînd adînc tutun pe nas, cum avea el obiceiul ori de cîte ori voia să rămînă pe o poziţie neutră.

– Ia zi, vecine Tulliver, ce crezi, o să se priceapă pastorul să-l înveţe cum să deosebească o probă de grîu bună de una proastă? întrebă domnul Glegg căruia-i plăcea să glumească şi care, de cînd se retrăsese din afaceri, considera că-şi poate îngădui şi că e chiar nimerit să ia lucrurile în glumă.

– Ei, am eu nişte planuri în legătură cu băiatu', spuse domnul Tulliver, făcînd o pauză şi ridicînd paharul.

– Dacă-mi îngăduiţi şi mie să spun ceva, că rar apuc şi eu să scot o vorbă, interveni doamna Glegg pe un ton plin de subînţelesuri amare, aş vrea să ştiu cu ce o să se aleagă băiatul dacă i se dă o educaţie prea înaltă faţă de poziţia lui bănească?

– Vedeţi, spuse domnul Tulliver, fără să se uite la doamna Glegg şi adresîndu-se bărbaţilor care se aflau în odaie, m-am gîndit să nu-l învăţ pe Tom meseria mea. M-am gîndit şi m-am tot gîndit şi cînd am văzut ce-a făcut Garnett cu fii-său, m-am hotărît. Vreau să-şi facă o meserie în care nu-i nevoie de capital. Vreau să ştie destulă carte ca să nu-l poată încuia nici un avocat, sau alţii de felul ăsta, şi să poată să m-ajute şi pe mine din cînd în cînd la afaceri.

Doamna Glegg scoase un fel de sunet lung, gutural. Stătea cu buzele strînse şi zîmbea cu o expresie de milă şi dispreţ.

– Bine ar fi dacă unii oameni n-ar avea de-a face cu avocaţii, urmă ea după sunetul acela introductiv.

– Da' ia spune-mi, pastorul ăsta conduce o şcoală primară ca cea de la Market Bewley? întrebă domnul Deane.

– Nu, nici vorbă, răspunse domnul Tulliver. Nu vrea să ia decît vreo doi-trei elevi... Ca să aibă mai mult timp să se ocupe de ei, înţelegi?

– Aha, şi în felul ăsta copiii învaţă mai repede. Dacă sînt prea mulţi nu prea învaţă cine ştie ce, spuse domnul Pullet, care

simţea că începe să înţeleagă cît de cît problema asta atît de complicată.

– Da, dar mă tem că vrea mulţi bani, reveni domnul Glegg.

– Ei, cît să vrea? O sută pe an, bani peşin, răspunse domnul Tulliver, oarecum mîndru de ideea lui îndrăzneaţă. Dar să ştiţi că asta-i o investiţie bună. Educaţia o să-i servească lui Tom drept capital în viaţă.

– Aici s-ar putea să ai dreptate, spuse domnul Glegg. Da, da, vecine Tulliver, s-ar putea să ai dreptate:

Cînd s-au dus bani, avere şi moşii,
Tot ce-ţi rămîne-i învăţat să fii.

Mi-amintesc c-am văzut o dată versurile astea într-o vitrină, la Buxton. Numa' că noi ăştia care n-avem învăţătură, e mai bine să ne ţinem banii. Ce zici, vecine Pullet, n-am dreptate? spuse domnul Glegg frecîndu-şi genunchii cu un aer foarte încîntat.

– Mă mir de dumneata, domnule Glegg, interveni nevastă-sa. La vîrsta şi la situaţia dumitale n-ar trebui să te porţi aşa. Nu-ţi stă bine.

– Ce nu-mi stă bine, doamnă Glegg? întrebă bărbat-său, făcînd glumeţ cu ochiul celor de faţă. Poate vorbeşti de haina albastră pe care-o port azi?

– Mi-e milă de dumneata, domnule Glegg, cînd te văd ce slab eşti din fire. Am spus că nu-ţi stă bine să glumeşti cînd vezi că neamurile dumitale alunecă spre pierzanie.

– Dacă de mine e vorba, sări domnul Tulliver profund jignit, să ştii că nu trebuie să-ţi baţi capul şi să te frămînţi. Pot să-mi văd şi singur de treburi, fără să-i supăr pe alţii.

– A, acum mi-aduc aminte, spuse domnul Deane schimbînd subiectul ca să salveze situaţia. Mi-aduc aminte că mi-a spus cineva că Wakem are de gînd să-şi trimită băiatul – ştiţi, băiatul ăla infirm – să înveţe carte la un pastor. Nu-i aşa Susan? adăugă el, adresîndu-se nevestei-sii.

– Nu ştiu, răspunse doamna Deane, strîngîndu-şi iar buzele.

Doamna Deane nu era omul să ia parte la o discuţie în care oamenii se înţepau unii pe alţii.

– Foarte bine, spuse domnul Tulliver pe un ton glumeţ, ca să-i arate doamnei Glegg că nu-i pasă de ea. Dacă Wakem are de gînd să-şi trimită băiatul la un pastor, înseamnă că nu greşesc dacă-l trimit şi eu pe Tom; Wakem e un pungaş fără pereche, mai mare decît toţi pungaşii ieşiţi din mîna lui Scaraoţchi, dar nu pot să afirm că ştie întotdeauna ce are de făcut. Uite, spune-mi care-i măcelarul lui, şi-o să-ţi spun unde să te duci să cumperi carne.

– Bine, dar băiatul lui Wakem e cocoşat, interveni doamna Pullet, care avea impresia că toată povestea are un aer funebru. De asta nu-i de mirare că îl trimite să înveţe la pastor.

– Da, da, spuse domnul Glegg, luînd în serios observaţia doamnei Pullet. Trebuie să te gîndeşti la asta, vecine Tulliver. Băiatul lui Wakem nu poate munci, aşa că taică-său e nevoit să-l facă domn, bietul copil...

– Domnule Glegg, îl întrerupse doamna Glegg clocotind de indignare, dar hotărîtă să se stăpînească, ai face mai bine dacă ţi-ai ţine gura. Domnului Tulliver nu-i pasă de părerea ta şi nici de-a mea. Există oameni care îşi închipuie că ştiu ce trebuie să facă, fără să mai întrebe şi pe alţii.

– Cred că de dumneata e vorba, dacă într-adevăr gîndeşti ce spui, replică domnul Tulliver, începînd din nou să fiarbă de furie.

– Las' că nu mai spun nimic, răspunse doamna Glegg tăios. Nu mi-a cerut nimeni sfatul, aşa că mai bine tac.

– Ar fi prima oară cînd te abţii, spuse domnul Tulliver. Numai sfaturi ştii să dai. E singurul lucru pe care-l dăruieşti oricînd cu dragă inimă.

– Da, da' uiţi că dacă n-am dăruit încă nimic, în schimb am împrumutat altora cu dragă inimă, răspunse doamna Glegg. Cunosc persoane care-mi datorează bani şi am o presimţire c-o să mă căiesc c-am împrumutat bani rudelor.

– Lăsaţi cearta, se amestecă domnul Glegg încercînd să-i liniştească, dar nereuşind să-l potolească pe domnul Tulliver.

– După cîte ştiu eu, am semnat o poliţă, se repezi acesta. Şi-n afară de asta, cu toată rudenia, ţi-am dat o dobîndă de cinci la sută.

– Haide, soră, interveni doamna Tulliver cu un ton rugător, bea-ţi vinul şi serveşte-te cu migdale şi stafide.

– Îmi pare rău, Bessy, răspunse doamna Glegg ca un cîine care profită să se repeadă la un om cînd îl vede fără băţ în mînă. E o prostie să vorbeşti acum despre migdale şi stafide.

– Nu te mai aprinde aşa, soră, încercă s-o potolească doamna Pullet care începuse să plîngă încet. Dacă ţi se suie sîngele la cap, acu după-masă, s-ar putea, Doamne fereşte! să te lovească damblaua. Şi ştii că de-abia am ieşit din doliu... că doar toate am purtat rochii la fel, şi voal, şi de-abia le-am pus bine. E mai mare ruşinea să se întîmple aşa ceva între surori.

– Cred şi eu că-i mai mare ruşinea, ripostă doamna Glegg. Rău am ajuns dacă soră-mea mă pofteşte la ea numai ca să se certe cu mine şi să mă ia peste picior.

– Stai, Jane dragă, nu te mai aprinde aşa... linişteşte-te... linişteşte-te, o domoli domnul Glegg.

Dar domnul Tulliver, care nu-şi descărcase încă toţi nervii, îi acoperi vocea, izbucnind din nou:

– De unde ai scos-o că vreau să mă cert cu dumneata? Dumneata nu laşi lumea în pace! Te tot iei în beţe cu toţi. Să ştii că eu nu mă iau la ceartă cu o femeie niciodată, dacă-şi vede de treabă.

– A, va să zică nu-mi văd de treabă! răspunse doamna Glegg cu vocea gîtuită de furie. Am cunoscut oameni mult mai de seamă decît dumneata, care au murit demult şi care s-au purtat mult mai respectuos cu mine decît te porţi dumneata. Şi bărbatu-meu stă cu braţele încrucişate şi se uită cum îşi bate joc de mine un fitecine care nu şi-ar fi îngăduit niciodată o asemenea

îndrăzneală, dacă anumite persoane din familia noastră nu s-ar fi măritat atît de prost.

– Dacă-i vorba pe-aşa, se răţoi domnul Tulliver, află că familia mea e tot atît de bună ca a dumitale... ba chiar mai bună, fiindcă la noi în familie n-am pomenit femeie atît de afurisită.

– Frumos îţi şade, domnule Glegg, izbucni doamna Glegg, ridicîndu-se de pe scaun, frumos îţi şade să stai cu mîinile în sîn şi s-asculţi cum mă batjocoreşte lumea. Nu mai rămîn o clipă în casa asta! Dumneata n-ai decît să rămîi şi să vii acasă cu cabrioleta... Eu mă duc pe jos.

– Lasă, sufleţele, spuse domnul Glegg cu tristeţe, ridicîndu-se şi pornind după nevastă-sa.

– Cum ai putut să-i vorbeşti în felul ăsta, domnule Tulliver? i se adresă doamna Tulliver cu lacrimi în ochi.

– Las-o să plece, răspunse Tulliver furios. Nici măcar un torent de lacrimi n-ar fi putut să-l potolească. Las-o să plece. Cu cît pleacă mai repede, cu atît mai bine. Acum ştiu că n-o să încerce să mi se suie în cap.

– Soră Pullet, murmură doamna Tulliver cu voce stinsă, crezi c-ar servi la ceva să te duci după ea şi să încerci s-o linişteşti?

– Vezi-ţi mai bine de treabă, interveni domnul Deane. Las-că vă împăcaţi altă dată.

– Atunci ce ziceţi, dragele mele, n-ar fi mai bine să ne ducem să vedem ce fac copiii, propuse doamna Tulliver, ştergîndu-şi lacrimile.

Era o idee cît se poate de bună. După plecarea femeilor, domnul Tulliver se simţi ca un om care ar fi alungat nişte muşte obraznice din cameră. Nimic nu-i plăcea mai mult decît să stea de vorbă cu domnul Deane, lucru care se întîmpla rar, acesta fiind foarte ocupat cu afacerile. Domnul Deane era, după părerea lui, omul cel mai „competinte“ pe care-l cunoscuse vreodată şi, pe deasupra, era plin de duh şi avea limba ascuţită, corespunzînd astfel în mod plăcut înclinaţiei asemănătoare pe care o avea

domnul Tulliver, dar care la el rămăsese nerealizată. Acum, cînd plecaseră femeile care-i tulburaseră tot timpul cu fleacuri, nimic nu-i mai împiedica să vorbească despre lucruri serioase. Acum puteau să-şi spună fiecare părerea despre ducele de Welligton[1] a cărui atitudine faţă de problema catolică îl pusese într-o lumină cu totul nouă; puteau să facă haz de purtarea ducelui la bătălia de la Waterloo pe care n-ar fi fost niciodată în stare s-o cîştige dacă în spatele lui nu s-ar fi aflat o armată întreagă de englezi, ca să nu mai vorbim de Blucher[2] şi de prusaci care, după cum aflase domnul Tulliver de la o persoană bine informată, apăruseră exact cînd trebuia. Dar în privinţa asta nu erau toţi de aceeaşi părere.

Domnul Deane, de exemplu, nu prea era dispus să acorde credit prusacilor, căci felul nesatisfăcător în care îşi construiau vapoarele şi în care făceau tranzacţii cu bere de Danzig îl făcea să aibă o impresie cam proastă despre curajul prusac în general. Văzînd că nu prea avusese succes cu teoria lui, domnul Tulliver declară că tare se temea că Anglia n-o să mai fie niciodată cum fusese pe vremuri. Dar domnul Deane, care era asociat la o firmă prosperă, avea bineînţeles păreri mai optimiste despre viaţă. Îl rugară să povestească cum merg importurile, mai cu seamă importurile din piele şi zinc şi, ascultîndu-l, domnul Tulliver se mai linişti, spunîndu-şi că mai e pînă-n ziua în care toată ţara va ajunge la cheremul papistaşilor şi al radicalilor şi cînd oamenii cinstiţi nu vor mai avea nici o şansă.

Unchiul Pullet asculta, clipind din ochi, cum cei doi discutau probleme înalte. Pullet nu se pricepea la politică – socotea că politica e un dar înnăscut – dar, după cîte înţelegea el, acest

---

[1] Arthur Wellesley, duce de Wellington (1769-1852) om de stat şi militar englez, a comandat armatele aliate împotriva lui Napoleon la Waterloo.

[2] Gebhard Leberecht Blucher (1742-1819), feldmareşal prusac, s-a distins în bătălia de la Waterloo.

duce de Wellington nu era nici mai bun şi nici mai rău decît trebuia să fie.

Capitolul VIII

În care domnul Tulliver se dovedeşte a fi un om slab

– Ce te faci dacă soră-mea Glegg îţi cere banii înapoi? De unde ai să scoţi cinci sute de lire? îl întrebă doamna Tulliver pe bărbat-său în aceeaşi seară, făcînd o tristă trecere în revistă a zilei respective.

Cu toate că trăise alături de el treisprezece ani, doamna Tulliver era tot atît de lipsită de experienţă ca la început. Cînd cerea ceva soţului, avea, de pildă, darul să-i vorbească în aşa fel, încît, în cele din urmă, domnul Tulliver să facă exact contrariul. Există pe lume oameni care nu se maturizează niciodată; ei rămîn ca acei peştişori cuminţi care par să-şi păstreze pînă-n ultima clipă iluziile din tinereţe că pot înota în linie dreaptă, trecînd prin peretele de sticlă care-i înconjură. Doamna Tulliver era ca unul dintre aceşti peştişori aurii: după ce timp de treisprezece ani se lovise cu capul de acelaşi mediu rezistent, se repezea din nou spre el cu un avînt la fel de deosebit.

Cuvintele ei intenţionau să-l convingă pe domnul Tulliver că nu i-ar fi deloc greu să facă rost de cinci sute de lire; iar cînd doamna Tulliver se arătă nerăbdătoare să afle cum o să facă rost de ele – fără să ipotecheze moara şi casa (pe care declarase că n-o să le ipotecheze niciodată) – cu atît mai mult cu cît în ziua de azi nimeni nu se grăbeşte să-ţi împrumute bani dacă nu-i dai o garanţie, domnul Tulliver, înfierbîntîndu-se, spuse că doamna Glegg e liberă să facă ce pofteşte cu banii – să-i ceară sau să nu-i

ceară – dar că el îi va restitui oricum. Nu voia să aibă nici o obligaţie faţă de surorile neveste-sii. Cînd un om se însoară cu o fată care are o droaie de surori, se poate aştepta la nenumărate necazuri, dacă e dispus să le înghită. Dar domnul Tulliver nu era dispus.

Punându-şi boneta de noapte, doamna Tulliver mai vărsă în tăcere cîteva lacrimi, dar nu trecu mult şi se cufundă într-un somn adînc. legănată de gîndul că va mai discuta despre toate astea a doua zi, cînd urma să se ducă împreună cu copiii să ia ceaiul la sora Pullet, la Garum Firs. Nu se aştepta să rezolve ceva prin discuţia cu soră-sa, dar i se părea cu neputinţă ca întîmplările petrecute să se încăpăţîneze a rămîne neschimbate, oricît te-ai plînge de ele.

Domnul Tulliver, în schimb, adormi mai greu, căci se gîndea şi el la o vizită pe care voia s-o facă a doua zi şi părerile lui în această problemă nu erau atît de vagi şi de liniştitoare ca ale blîndei sale tovarăşe de viaţă.

De cîte ori se afla sub influenţa unui sentiment puternic, domnul Tulliver simţea un impuls spre acţiune, lucru care nu se prea potrivea cu senzaţia aceea neplăcută că viaţa ar fi foarte încurcată şi ciudată, care-l copleşea cînd era mai liniştit; dar se prea poate să fi existat o legătură directă între aceste fenomene aparent contradictorii, de vreme ce nu te poţi convinge că un scul de lînă e încîlcit pînă nu tragi tare de un fir.

A doua zi, domnul Tulliver, împins de această dorinţă de acţiune, o porni călare, îndată după prînz (nu era dispeptic) către Basset, să facă o vizită soră-sii Moss şi bărbatului ei. Luînd hotărîrea irevocabilă de a-i plăti doamnei Glegg datoria de cinci sute de lire, domnul Tulliver îşi amintise, cum era şi firesc, că are o poliţă pentru trei sute de lire pe care le împrumutase cumnatului său Moss. Dacă sus-numitul cumnat reuşea să-şi plătească datoria într-un anumit termen, lucrul acesta ar fi atenuat, în mare măsură, impresia greşită că domnul Tulliver se afla într-o încurcătură, impresie pe care hotărîrea lui îndrăzneaţă ar

fi putut s-o creeze unor oameni slabi din fire, care doresc să cunoască precis cum trebuie procedat într-o anumită situaţie, chiar înainte de a se convinge că va fi uşor.

Situaţia în care se afla domnul Tulliver nu era nici nouă, nici neobişnuită, dar, asemenea altor împrejurări ale vieţii cotidiene, ea ascundea complicaţii care aveau să se facă simţite mult mai tîrziu: domnul Tulliver trecea drept un om mult mai înstărit decît era în realitate. Şi, cum toţi avem tendinţa să credem despre noi ceea ce crede lumea, domnul Tulliver obişnuia să se gîndească la faliment şi la ruină cu acelaşi sentiment de vagă milă pe care îl are un om cumpătat şi slăbănog, atunci cînd aude că vecinul lui, un tip congestiv şi grăsan, a fost lovit de apoplexie. Era obişnuit să audă glume măgulitoare în legătură cu situaţia lui avantajoasă de posesor al unei mori şi al unui petic de pămînt, şi aceste glume, cum era şi firesc, îi hrăneau convingerea că e om cu stare. Glumele astea dădeau un gust plăcut paharului de băutură în zilele de tîrg şi, dacă n-ar fi fost dobînzile semestriale, domnul Tulliver ar fi uitat cu totul că există o ipotecă de două mii de lire asupra proprietăţii pentru care era atît de invidiat. Dar nu ajunsese la această ipotecă numai din vina lui: o mie de lire reprezentau zestrea pe care fusese nevoit s-o dea soră-sii la nuntă. Şi dacă ai vecini care te poartă prin tribunale, nu poţi să achiţi ipotecile, cu atît mai mult cînd te bucuri de o reputaţie aşa de bună în ochii cunoştinţelor, încît îţi cer cu împrumut cîte o sută de lire, pe o garanţie prea mare ca să fie pusă pe hîrtie. Prietenul nostru Tulliver era un om bun din fire şi nu-i plăcea să respingă pe nimeni cu asprime, nici măcar pe soră-sa care nu numai că venise pe lume nedorită, de altminteri ca toate surorile, creînd astfel necesitatea unor ipoteci, dar făcuse şi o căsătorie nesăbuită şi, ca o încoronare a tuturor acestor păcate, născuse opt copii. În această privinţă, domnul Tulliver era conştient de slăbiciunea lui; dar se scuza singur spunîndu-şi că, înainte de a se mărita cu Moss, Gritty fusese fată frumoasă – şi, uneori, spunînd asta, glasul îi tremura uşor. În dimineaţa aceea însă, se

afla într-o dispoziţie de om de afaceri şi, călărind de-a lungul potecilor din Basset cu hîrtoapele lor adînci – plasate atît de departe de tîrg, încît munca pentru îngrăşarea pămîntului şi pentru recoltele sărace ale acestei parohii înghiţea cea mai mare parte din profituri – simţi cum se înfurie din ce în ce mai tare pe Moss, un om fără capital care, dacă umbla ciuma printre vite sau cădea mana, putea fi sigur că pe el pacostea în nici un caz n-o să-l cruţe, şi care, cu cît încercai mai mult să-l scoţi din mocirlă, cu atît se înfunda mai rău. De fapt îi va aduce un serviciu dacă îl va sili să facă rost de cele trei sute de lire: îi va deschide ochii, ca să nu mai repete şi anul ăsta prostia pe care o făcuse anul trecut cu lîna. Domnul Tulliver fusese prea îngăduitor cu cumnatsău; şi, pentru că lăsase dobînda să meargă timp de doi ani, Moss ar fi putut crede că domnul Tulliver n-o să-i mai pomenească nimic în legătură cu capitalul propriu-zis. Dar domnul Tulliver era hotărît să nu mai încurajeze pe aceşti oameni de nimic, iar plimbarea de-a lungul potecilor din Basset nu numai că nu-i slăbea hotărîrea şi nu-i înmuia sufletul, ba dimpotrivă. Din cînd în cînd cîte o scuturătură pricinuită de urmele adînci de copite, rămase din zilele noroioase de iarnă, îl făcea să-l pomenească plin de năduf pe Scaraoţchi, tatăl avocaţilor, care cu propriile lui copite sau în alt chip, contribuise cu siguranţă la starea de acum a drumurilor şi văzînd pămînturile nesfîrşite lăsate în paragină şi gardurile rupte – cu toate că nu făceau parte din ferma cumnatului Moss – se înfuria şi mai tare pe un asemenea agricultor lipsit de noroc. Chiar dacă acest pămînt înţelenit nu era proprietatea lui Moss, ar fi putut foarte bine să fie: Basset arăta la fel peste tot. După părerea domnului Tulliver, era o parohie de cerşetori, şi această părere era fără îndoială bine întemeiată. Basset avea un pămînt sărac, drumuri proaste, un moşier sărac care nu locuia nici el acolo, şi un fel de paracliser şi el tot sărac. Dacă cineva, vreodată, adînc impresionat de capacitatea minţii omeneşti de a învinge împrejurările vitrege, ar susţine totuşi că locuitorii din parohia Basset ar aparţine unei categorii umane

superioare, n-aş avea nimic de obiectat împotriva acestei teorii abstracte; ştiu însă că mintea oamenilor din Basset se potrivea de fapt perfect cu situaţia din parohie. Potecile noroioase, năpădite uneori de iarbă, care pentru un străin păreau că nu duc nicăieri decît că dau una într-alta, duceau totuşi, dacă le urmai cu răbdare, undeva, departe, la drumul mare; erau însă în Basset mulţi oameni pe care potecile îi duceau, de cele mai multe ori, într-un loc de desfrîu, cunoscut, în mod oficial, sub numele de „Markis o'Granby"[1], dar pe care clienţii obişnuiţi îl numeau „La Dickinson". O încăpere mare, joasă, cu nisip presărat pe podele şi cu miros iute de tutun, amestecat cu mirosul nelămurit al reziduurilor de bere; domnul Dickinson stătea sprijinit de canatul uşii, cu faţa tristă, plină de coşuri, care la lumina zilei părea tot atît de nelalocul ei ca o lumînare gata să se stingă, rămasă de peste noapte; toate astea nu păreau a fi prea ademenitoare. Totuşi, aproape că nu era om în Basset care să treacă prin dreptul cîrciumii, pe la ora patru, în după-amiezile de iarnă, fără să se simtă atras de ea în mod fatal. Şi dacă vreo femeie din Basset voia să demonstreze că bărbat-său nu e pus pe petreceri, nu reuşea să te convingă decît dacă-ţi spunea că, un an întreg, omul nu cheltuise nici un ban la Dickinson. Doamna Moss avea şi ea obiceiul să afirme acest lucru despre soţul ei ori de cîte ori domnul Tulliver era în toane rele – ca în ziua aceasta – şi îi căuta nod în papură. Şi, după toate celelalte, domnul Tulliver se mai înfurie şi pe poarta fermei care, cînd încercă s-o deschidă cu cravaşa, reacţionă cum reacţionează toate porţile cărora le lipseşte balamaua de sus, devenind o primejdie pentru picioarele omului sau ale calului respectiv. Domnul Tulliver era cît pe-aci să descalece şi să poarte calul de căpăstru prin gropile noroioase ale fermei peste care clădirile mari, pe jumătate acoperite cu cherestea, aruncau o umbră mohorîtă ce se întindea pînă la silueta alungită a casei dărăpănate – clădită pe un nivel mai ridicat decît restul

[1] Marchizul de Granby.

curţii – dar un argat apăru la timp, împiedicîndu-l să renunţe la hotărîrea de a nu descăleca de pe cal în tot timpul vizitei. Dacă un om vrea să se poarte aspru, trebuie să rămînă în şa şi să vorbească de sus, ca să nu întîlnească privirea care imploră, ci să privească numai orizontul îndepărtat. Doamna Moss auzise tropotul calului şi, cînd frate-său ajunse în dreptul casei, o găsi în uşa bucătăriei; avea un zîmbet cam obosit şi ţinea în braţe un copilaş cu ochi negri. Doamna Moss semăna cu frate-său, dar faţa îi era mai stinsă, mai ofilită şi mînuţa dolofană a copilului, lipită de faţa maică-sii, arăta şi mai limpede că obrazul era veşted.

– Îmi pare bine că te văd, frate, spuse ea cu căldură. Nu ştiam că vii azi pe la noi. Ce mai faci?

– Binişor, binişor, doamnă Moss... binişor, răspunse el, cam rece şi fără chef de vorbă, de parcă i s-ar fi părut o îndrăzneală din partea ei să pună o asemenea întrebare.

Doamna Moss îşi dădu seama pe dată că frate-său nu e în toane bune, căci i se adresa cu „Doamnă Moss“ doar cînd era supărat sau faţă de lume străină. Dar doamna Moss găsea că e firesc ca oamenii cărora le merge prost să fie priviţi de sus. Nu pornea de la ideea că toţi oamenii sînt egali; era o femeie prolifică, răbdătoare şi blîndă.

– Unde e bărbat-tu? Îmi închipui că nu e acasă, continuă domnul Tulliver, după o pauză gravă, în care patru dintre copii dădură buzna afară, ca nişte puişori de găină ce-şi caută mama dispărută în dosul coteţului.

– Nu, răspunse doamna Moss. E prin cîmpul de cartofi de colo. Georgy, dă fuga pînă la Far Close şi spune-i tatei că a sosit unchiul. Nu vrei să descaleci să guşti ceva, frate?

– Nu, nu, nu pot să descalec. Trebuie să mă întorc imediat acasă, spuse domnul Tulliver, uitîndu-se în altă parte.

– Ce mai face doamna Tulliver şi copiii? Întrebă doamna Moss supusă, neîndrăznind să stăruie cu invitaţia ei.

– Binişor, binişor. La 21 iunie îl trimit pe Tom la altă şcoală... asta o să mă coste o groază de bani şi e cam prost că banii mei sînt la alţii.

– Te-aş ruga să fii atît de bun să-i laşi pe copii să vină într-o zi să-şi vadă verii. Ăştia mici abia aşteaptă s-o vadă pe verişoara Maggie. Şi eu, ce să mai spun, că doar e fina mea, şi ştii cît ţin la ea... Şi nimeni n-ar fi în stare să facă pentru ea mai mult ca mine, chiar dacă sînt mai procopsiţi. Sînt sigură că şi ei îi place să vină la noi: are inimă bună, şi tare mai e isteaţă şi deşteaptă!

Dacă doamna Moss ar fi fost viclenia întruchipată şi nu una dintre femeile cele mai naive de pe pămînt, tot n-ar fi putut născoci ceva mai nimerit ca să-l cîştige pe frate-său, decît s-o laude pe Maggie. Domnul Tulliver găsea foarte rar oameni care s-o laude pe fetiţă de bunăvoie; de obicei, era nevoit să-i laude singur meritele. Dar mătuşii Moss, Maggie îi apărea întotdeauna în lumina cea mai bună: casa mătuşii era Alsatia[1] ei, unde se afla la adăpostul legilor; dacă răsturna ceva, dacă-şi rupea rochia, mătuşa Moss socotea că e cît se poate de firesc. Ochii domnului Tulliver se îmblînziră deci fără voia lui şi, încetînd să mai ocolească privirea soră-sii, spuse:

– Da, da, cred că ţine mai mult la tine decît la celelalte mătuşi. Seamănă cu neamul nostru – n-a luat nimic de la neamurile maică-sii.

– Bărbatul meu spune că seamănă leit cu mine cînd eram tînără, zise doamna Moss, măcar că eu n-am fost niciodată aşa isteaţă şi nici nu m-am prăpădit după cărţi. Da' cred că Lizzy a mea seamănă cu Maggie – şi ea-i deşteaptă. Ia vin' la mama Lizzy, să te vadă unchiu, că nu prea te cunoaşte... creşti aşa de repede!

Lizzy, o fetiţă de şapte ani cu ochii negri, se ruşină cînd maică-sa o împinse spre domnul Tulliver, căci copiii Moss erau îngroziţi de unchiul de la moara Dorlcote. Fetiţa era mult inferioară lui Maggie, atît ca personalitate, cît şi ca putere de expri-

[1] Mănăstire carmelită din Londra. Delincvenţii care se retrăgeau în incinta mănăstirii scăpau de rigorile legii.

mare, pentru ca asemănarea cu ea să fie foarte măgulitoare pentru dragostea paternă a domnului Tulliver.

– Da, da, seamănă puțin, spuse el, uitîndu-se binevoitor la fetița cu șorțul murdar. Amîndouă mi-o amintesc pe mama. Ai o droaie de fete, Gritty, adăugă el pe un ton compătimitor, dar și cu o nuanță de mustrare.

– Patru, să-mi trăiască, suspină doamna Moss mîngîind-o pe Lizzy pe cap și potrivindu-i părul de o parte și de alta a cărării. Și băieți tot atîția. Fiecare băiat are perechea lui.

– Da, dar o să trebuiască să se descurce singure în viață, adăugă domnul Tulliver, simțind că începe să i se înmoaie inima și încercînd, prin cîte o aluzie viguroasă, să arate că se ține tare. Nu trebuie să se obișnuiască să depindă de ajutorul fraților.

– Nu, dar nădăjduiesc că băieții or să le iubească și or să-și aducă aminte că bietele fete se trag din aceeași mamă și același tată cu ei. Și sînt sigură că băieții n-or să sărăcească din pricina asta, spuse doamna Moss, învingîndu-și sfiala obișnuită și izbucnind ca o flacără pe jumătate stinsă.

Domnul Tulliver își plesni ușor calul pe crupă, apoi trase de frîu și spuse supărat: „Ho potolește-te!“, spre uimirea bietului animal nevinovat.

– Și, cu cît sînt mai mulți, cu atît trebuie să se iubească mai tare, adăugă doamna Moss, privindu-și copiii ca să vadă dacă au înțeles povața. Apoi, întorcîndu-se iar către frate-său, continuă: Asta nu înseamnă că îl cred pe Tom în stare să se poarte urît cu soră-sa, cu toate că ei nu sînt decît doi, ca mine și ca tine, frate.

Săgeata îl lovi pe domnul Tulliver drept în inimă. Morarul nu avea cine știe ce imaginație, dar chipul lui Maggie era veșnic prezent în gîndurile lui, așa că nu-i trebui mult să stabilească o comparație între relațiile dintre el și soră-sa și relațiile care existau între Tom și Maggie. Ar fi oare cu putință să-i meargă vreodată prost lui Maggie, iar Tom să se poarte urît cu ea?

– Da, aa-i, Gritty, spuse morarul cu vocea îndulcită. Numai că eu am făcut întotdeauna tot ce-am putut pentru tine, adăugă el, ca și cum s-ar fi apărat de o învinuire.

– Eu nu zic că nu-i aşa, frate, şi să nu crezi că sînt nerecunoscătoare, răspunse biata doamnă Moss, care era prea istovită de muncă şi de copii ca să mai aibă puterea de a fi mîndră. Da' uite că vine şi bărbatu' meu. Mult ţi-a mai trebuit ca s-ajungi pîn-aci!

– Mult? Asta numeşti tu mult? răspunse domnul Moss cu suflarea tăiată, simţindu-se nedreptăţit. Am venit într-o goană. Nu vrei să descaleci, domnule Tulliver?

– Bine, descalec, şi mergem să stăm puţin de vorbă în grădină, spuse domnul Tulliver, gîndindu-se că dacă soră-sa nu va fi de faţă va da poate dovadă de mai multă hotărîre.

Domnul Tulliver descălecă şi, împreună cu domnul Moss, se duse în grădină, îndreptîndu-se către umbrarul vechi de tisă, în timp ce soră-sa, pierdută în gînduri, se uita în urma lor, bătînd uşor sugaciul pe spate.

În umbrar, găsiră nişte păsări care se distrau rîcîind de zor în ţărînă şi care, la intrarea celor doi bărbaţi, ţîşniră afară, cotcodăcind şi bătînd din aripi. Domnul Tulliver se aşeză pe bancă şi, ciocănind cu băţul în pămînt, din loc în loc, plin de curiozitate, ca şi cum bănuia că e gol pe dinăuntru, începu discuţia spunînd sau mai degrabă mîrîind:

– Văd că iar ai semănat grîu în Corner Close şi n-ai pus nici un pic de îngrăşăminte. N-o să te alegi cu mai nimic anu' ăsta!

Domnul Moss, care cînd se însurase cu domnişoara Tulliver trecea drept cel mai fercheş băiat din Basset, era acum neras de o săptămînă şi avea expresia posomorîtă şi abătută a unui cal de povară. Răspunse pe un ton răbdător, dar în acelaşi timp cam ursuz:

– Ce vrei, fermierii săraci ca mine fac şi ei ce pot. Numai ăia care au bani de aruncat pot să-şi îngăduie să bage în pămînt jumătate din ceea ce scot la recoltă.

– Nu ştiu cine are bani de aruncat, dacă nu ăia care se pot împrumuta de o sumă şi nu plătesc dobîndă, i-o reteză domnul Tulliver care căuta cearta cu lumînarea. Asta era introducerea cea mai potrivită pentru a-şi cere banii înapoi.

– Ştiu că am rămas în urmă cu dobînda, răspunse domnul Moss, dar anul trecut am avut ghinion cu lîna şi pe urmă nevastă-mea nu s-a putut scula din pat, aşa că treburile au mers mai prost ca de obicei.

– Da, da, mormăi domnul Tulliver, unora le merg întotdeauna treburile prost. Sacii goi nu stau niciodată în picioare.

– Nu înţeleg ce ai cu mine, domnule Tulliver, se văită domnul Moss. Trudesc mai greu ca un zilier.

– La ce-ţi foloseşte munca, spuse domnul Tulliver răspicat, cînd te însori şi n-ai capital pentru fermă decît un pic de zestre de la nevastă? Eu, unu', de la început am fost împotrivă, dar n-aţi vrut să mă ascultaţi – nici tu, nici ea. Acum nu pot să te mai păsui cu dobînda: am de plătit cinci sute de lire doamnei Glegg şi o să am cheltuieli şi cu Tom, aşa că o să rămîn fără bani chiar dacă îmi plătesc toţi datornicii. Gîndeşte-te şi vezi ce poţi face să-mi restitui cele trei sute de lire.

– Bine, dacă-i aşa, răspunse domnul Moss privind în gol, vînd tot ce am şi gata. Dacă-i vorba să-ţi plătesc şi dumitale şi proprietarului, trebuie să scot toate vitele în vînzare.

Rudele sărace sînt fără îndoială o pacoste – existenţa lor ni se pare cu totul nedorită şi, de cele mai multe ori, nu fac decît boacăne. Domnul Tulliver reuşise să se enerveze pe domnul Moss, exact cum dorise, aşa că se simţi în stare să declare furios, ridicîndu-se de pe bancă:

– N-ai decît să faci ce ştii. Eu nu pot să găsesc bani şi pentru mine şi pentru alţii. Trebuie să-mi văd de treburile mele şi de ai mei. Nu pot să te mai păsuiesc. Trebuie să faci cît mai curînd rost de bani.

Şi, rostind aceste cuvinte, domnul Tulliver ieşi brusc din umbrar. Fără să mai arunce o privire domnului Moss, se duse pînă la uşa bucătăriei, unde nepotu-său cel mai mare îi ţinea calul şi unde soră-sa aştepta într-o stare de nerăbdare şi panică pe care doar sugaciul i-o mai potolea gîngurind dulce şi apăsîndu-i cu mînuţele faţa ofilită. Cu toate că avea opt copii, doamna Moss nu

se consolase niciodată de faptul că gemenii îi muriseră, în timp ce domnul Moss considera că se pot consola de pierderea lor.

– Nu pofteşti în casă, frate? întrebă ea uitîndu-se cu nelinişte la bărbat-său care venea încet spre ei în timp ce domnul Tulliver era cu piciorul în scară.

– Nu, nu la revedere, spuse el trăgînd de dîrlogi şi luînd-o din loc.

Ieşi din curte şi o porni hotărît, neînduplecat, de-a lungul drumeagului cu făgaşuri adînci. Dar, înainte să ajungă la a doua cotitură, de unde nu se mai vedeau clădirile dărăpănate ale fermei, îl fulgeră deodată un gînd. Opri calul, ţinîndu-l cîteva clipe în loc, şi începu să dea din cap amărît de parcă s-ar fi aflat în faţa unui lucru chinuitor pe care-l cerceta cu de-amănuntul. Era clar că, după ce acţionase atît de prompt cu cîteva clipe înainte, domnul Tulliver revenise la ideea lui că viaţa e tare încurcată. Întoarse calul şi porni încet, înapoi. În timp ce-şi îmboldea calul, vorbi cu glas tare, exprimînd sentimentul care-l făcuse să ia calea întoarsă:

– Biata fetiţă! Cînd m-oi prăpădi eu, n-o să aibă pe nimeni lîngă ea, decît pe Tom.

Domnul Tulliver îşi făcu din nou apariţia în curte şi fu pe dată zărit de cîţiva dintre nepoţi, care alergară să-i ducă mamei vestea atît de neaşteptată. Iată de ce, atunci cînd se apropie de casă, domnul Tulliver o găsi pe soră-sa tot în prag. Legăna copilaşul în braţe ca să-l adoarmă şi, cu toate că se vedea cum plînsese, nu dădu nici un semn de amărăciune, şi spuse doar atît:

– Bărbatu-meu s-a întors la cîmp. Vrei să vorbeşti cu el?

– Nu, Gritty, răspunse domnul Tulliver cu blîndeţe. Nu te mai amărî... Voiam numa' să-ţi spun că... o să încerc s-o scot la capăt fără bani, o vreme... da' trebuie să fiţi şi voi mai cu cap şi să vă descurcaţi mai bine.

Doamna Moss nu se aşteptase la atîta bunătate. O podidiră lacrimile şi nu mai fu în stare să scoată nici o vorbă.

– Hai, lasă, lasă... am să v-o trimit p-aia mică sau o s-o aduc o dată pe-aici împreună cu Tom, înainte de a-l trimite la şcoală. Nu trebuie să te mai amărăşti... Am să fiu întotdeauna un frate bun.

– Îţi mulţumesc pentru vorba asta, frate, îngăimă doamna Moss, ştergîndu-şi lacrimile. Apoi, întorcîndu-se către Lizzy, adăugă: Ia dă fuga şi adu oul vopsit pentru verişoara Maggie.

Lizzy o zbughi în casă şi apăru în scurt timp cu un pacheţel învelit în hîrtie.

– E răscopt, şi l-am vopsit cu buruieni... e foarte frumos. L-am făcut anume pentru Maggie. Nu vrei să-l pui în buzunar?

– Ba, da. Cum să nu? răspunse domnul Tulliver, băgînd oul în buzunar. La revedere.

Şi astfel, respectabilul morar o porni din nou spre casă pe drumurile desfundate din Basset; acum era şi mai nelămurit cum să facă s-o scoată la capăt, dar simţea totuşi că, într-un fel, scăpase de o primejdie. I se năzărise că, dacă el se poartă urît cu soră-sa, se va purta şi Tom urît cu Maggie, peste ani de zile, atunci cînd taică-său nu va mai fi lîngă ea s-o apere; oamenii simpli, ca domnul Tulliver, sînt adesea înclinaţi să îmbrace sentimente frumoase în idei greşite.

Aşa îşi explica domnul Tulliver, în mod confuz, de ce dragostea şi grija pe care i-o purta fetiţei lui îl făcuseră mai simţitor faţă de propria lui soră.

Capitolul IX

În vizită la Garum Firs

În timp ce domnul Tulliver se gîndea la nenorocirile care ar putea să se abată asupra fiicei lui în viitor, Maggie se lupta cu

necazurile prezentului. Copiii nu au presimţiri dar nici nu se pot consola cu gîndul că nenorocirile trec şi se uită.

În ziua aceea, Maggie călcase de fapt cu stîngul încă de dimineaţă. Plăcerea de a o vedea pe Lucy şi de a merge după-masă la Garum Firs, unde avea să asculte cutiuţa cu muzică a unchiului Pullet, pierise încă de dimineaţă de la ora unsprezece, cînd sosise frizerul de la St. Ogg's. Frizerul se arătase cît se poate de indignat de halul în care se afla părul lui Maggie apucînd, una după alta, şuviţele tăiate în scări şi exclamînd: „Ia uitaţi-vă! Vai, vai, vai!" pe un ton de dezgust amestecat cu milă. Pentru Maggie, cuvintele lui reprezentau opinia imuabilă a întregii lumi. În dimineaţa aceea, domnul Rappit, frizerul, cu buclele lui pomădate în formă de creastă ondulată, care semănau cu o falsă piramidă de flăcări pe o urnă monumentală, era pentru Maggie cel mai fioros dintre contemporani; se hotărî să aibă grijă să nu calce niciodată pe strada lui la St. Ogg's.

Pe de altă parte, pregătirile dinaintea unei vizite fiind socotite o treabă serioasă în familia Dodson, Martha primise poruncă să termine curăţenia în odaia doamnei Tulliver cu o oră mai devreme decît de obicei, astfel încît hainele de sărbătoare să nu fie scoase din dulap în ultima clipă, după cum se întîmplă uneori în familiile de oameni neglijenţi, unde panglicile nu sînt niciodată bine înfăşurate, lucrurile nu se împachetează deloc sau aproape deloc în poleială şi unde faptul că hainele de duminică se află la îndemîna oricui şi nu sînt ascunse cu grijă nu supără pe nimeni. La ora douăsprezece, doamna Tulliver îşi şi îmbrăcase rochia de vizită, cu o husă protectoare de olandă cafenie, de parc-ar fi fost o mobilă tapisată cu saten care trebuia ferită de muşte. Maggie se tot încrunta şi dădea din umeri, încercînd parcă să scape de gulerul de dantelă apretată, în timp ce maică-sa îi repeta întruna:

– Stai cuminte, Maggie... Nu te mai strîmba aşa.

Tom, cu obrajii lui strălucitori, părea să facă cinste costumului albastru de sărbătoare pe care-l purta cu calmul cuvenit, căci, după o mică discuție, reușise să obțină ceea ce-l interesa cel mai mult de obicei cînd își schimba hainele, și anume să mute întreg conținutul din buzunarele hainelor de toate zilele în cele pe care le purta acum.

Cît despre Lucy, ea era tot atît de drăguță și de îngrijită ca și în ajun; nu-și murdărea și nu-și rupea niciodată hainele și se simțea întotdeauna bine în ele, astfel încît privea cu mirare și cu milă la Maggie care se tot strîmba și se tot sucea sub gulerul pe care cu siguranță că l-ar fi smuls de la gît dacă n-ar fi fost încă prea proaspătă umilința suferită de curînd în legătură cu părul ei; așa că se resemnă să se sucească și răsucească, aruncînd priviri urîcioase castelelor din cărți de joc pe care le construiau în răgazul ce-i mai despărțea de ora mesei, părinții socotind această distracție potrivită pentru băieții și fetițele în haine de sărbătoare. Tom știa să construiască piramide perfecte. Casele lui Maggie, în schimb, se dărîmau cînd le punea acoperișul; întotdeauna se întîmpla așa cu toate lucrurile pe care le făcea Maggie, ceea ce îl îndreptățea pe Tom să tragă concluzia că fetele nu sînt niciodată în stare să facă nimic. Dar iată că Lucy se dovedi uimitor de pricepută la construirea castelelor; manevra cărțile atît de ușor și avea mișcări atît de delicate, încît Tom binevoi să-i admire construcțiile tot atît de mult cît și pe ale lui și era cu atît mai binevoitor, cu cît Lucy îl rugase s-o învețe și pe ea cum se construiește. Maggie ar fi fost gata să admire casele lui Lucy și ar fi renunțat la construcțiile ei nereușite ca să le contemple pe celelalte, fără urmă de invidie, dacă gulerul n-ar fi scos-o din sărite și dacă Tom n-ar fi rîs batjocoritor și n-ar fi făcut-o „proastă“ ori de cîte ori i se dărîmau casele.

– Nu rîde de mine, Tom, izbucni ea furioasă. Nu sînt proastă. Știu o mulțime de lucruri de care tu nici habar n-ai.

– Nu mai spune, domnişoară Miorlăilă! Eu nu fac niciodată mutre... Tu, în schimb, te strîmbi tot timpul. Uite, Lucy e drăguţă! Nu se strîmbă. Pe Lucy o iubesc mai mult decît pe tine. Mai bine era ea sora mea.

– E foarte urît să vorbeşti aşa. Eşti un nesuferit! izbucni Maggie, ridicîndu-se repede de pe podea şi răsturnînd pagoda minunată pe care o clădise Tom.

Maggie nu provocase dezastrul dinadins, dar toate dovezile pledau împotriva ei. De furie, Tom se făcu alb la faţă, dar nu spuse nimic; ar fi plesnit-o, dar ştia că e o laşitate să dai într-o fată, şi Tom Tulliver se hotărîse să nu fie niciodată laş.

Maggie rămase descumpănită, îngrozită, iar Tom, alb ca varul, se ridică de pe podea, din mijlocul ruinelor pagodei, şi dădu să plece. Lucy privea amuţită, ca un pisoi care se opreşte din lipăit.

– Vai, Tom, îl imploră Maggie în cele din urmă, apropiindu-se de el. N-am făcut-o dinadins... zău că nu.

Dar Tom nici n-o luă în seamă. Scoase din buzunar cîteva boabe de mazăre uscată şi începu să arunce cu ele în fereastră, proiectîndu-le cu unghia de la degetul mare, la început fără o ţintă precisă, apoi cu intenţia de a nimeri într-o muscă scoasă la pensie care-şi expunea imbecilitatea în lumina soarelui de primăvară, vădit împotriva intenţiilor Naturii care-l însărcinase pe Tom şi boabele lui de mazăre să distrugă fără întîrziere această făptură lipsită de apărare.

Şi astfel, dimineaţa deveni apăsătoare pentru Maggie. Tom se arătă indiferent tot drumul pînă la Garum Firs şi, din pricina asta aerul proaspăt şi lumina soarelui îşi pierdură orice farmec pentru Maggie. Tom o chemă pe Lucy să-i arate un cuib pe care-l clădeau nişte păsărele, fără să se sinchisească să i-l arate şi lui Maggie, apoi coji cîte o nuia de salcie pentru ei amîndoi, dar nu se gîndi să-i dea şi lui Maggie una. Lucy o întrebase:

– Maggie, nu vrei şi tu una? Dar Tom se făcuse că n-aude.

Cu toate astea, cînd ajunseră la Garum Firs și văzu păunul cu coada răsfirată în fața zidului ogrăzii cu căpițe, Maggie uită o clipă de necazuri. Și ăsta era doar unul dintre lucrurile minunate pe care le putea vedea la Garum Firs. Totul la fermă era minunat: cocoșii de Bantam pestriți și moțați, găinile de Friesland cu penele zbîrlite, bibilicile care cîrîiau și săreau de colo-colo, lăsînd să le cadă penele bălțate, colorate atît de frumos; porumbeii gușați, și o coțofană domesticită; mai era și o capră, și o frumusețe de cîine tărcat – jumătate dulău, jumătate mops – mare cît un leu. Pe urmă mai erau și o mulțime de garduri și de porți vopsite în alb și moriști de tot felul care sclipeau în lumina soarelui; și pietrișul de pe potecile din grădină care forma fel de fel de figuri frumoase; totul la Garum Firs era rar, nemaiîntîlnit. Tom socotea că pînă și mărimea neobișnuită a broaștelor rîioase se datora tot faptului că lucrurile de la ferma unchiului Pullet erau neobișnuite, căci e firesc ca broaștele care nu plătesc chirie să fie mai grase. Casa nu era nici ea mai prejos; corpul principal al clădirii, acoperit în întregime cu stuc alb, strălucitor, avea două aripi ieșite mai în afară cu foișoare crenelate.

Unchiul Pullet văzuse de la fereastră oaspeții care se apropiau și dădu fuga să tragă zăvorul de la ușa din față, întotdeauna ferecată de frica vagabonzilor, care cu siguranță că aflaseră de vitrina cu păsări împăiate de la intrare, și abia așteptau prilejul să năvălească în casă și să fugă cu vitrina, cărînd-o pe cap. Mătușa Pullet apăru și ea în ușă și, cînd soră-sa ajunse destul de aproape ca s-o poată auzi, strigă:

– Pentru Dumnezeu, Bessy, ține-ți copiii... Nu-i lăsa să urce scara. Stai să vină Sally cu un preș vechi și cu cîrpa de praf să le șteargă pantofii.

Preșurile pe care le avea doamna Pullet la intrare nu serveau să-ți ștergi tălpile de ele; chiar și răzătoarea era ținută doar de frumusețe și avea un înlocuitor. Nimic nu-l revolta pe Tom mai mult decît ștersul pantofilor; i se păru că nu-i un lucru demn de un bărbat. Dar își spuse în sinea lui că aceasta e doar prima

dintre neplăcerile la care se putea aştepta cînd venea la mătuşa Pullet. Odată îl pusese să stea cu ghetele înfăşurate în cîrpe, lucru care îl făcuse să-şi schimbe părerea pripită că o vizită la Garum Firs e o desfătare pentru un băiat căruia îi plac animalele, sau mai bine zis căruia îi place să arunce cu pietre în ele.

Fetele şi doamna Tulliver avură şi ele parte de o neplăcere, şi anume: urcarea scărilor de stejar lustruite. Covoarele frumoase, care ar fi trebuit să acopere aceste scări, erau făcute sul şi păstrate într-o cameră de musafiri, aşa că urcuşul pe treptele lunecoase ar fi putut constitui, într-o epocă barbară, un fel de încercare sau de calvar, din care numai virtutea neprihănită putea ieşi victorioasă, fără să-şi frîngă picioarele. Mania lui Sophy de a avea întotdeauna scările lustruite era pentru doamna Glegg prilej de veşnice reproşuri. Doamna Tulliver însă se abţinu să facă vreo observaţie, mulţumind în sinea ei lui Dumnezeu că atît ea, cît şi copiii ajunseseră sus nevătămaţi.

– Ştii, Bessy, doamna Grey mi-a trimis boneta cea nouă, o anunţă doamna Pullet pe un ton patetic în timp ce soră-sa îşi potrivea pălăria pe cap.

– Nu mai spune, soră! se miră doamna Tulliver cuprinsă de o subită curiozitate. Şi-ţi place?

– O să-mi mototolesc toate hainele din dulap dacă le scot şi le pun iar la loc, spuse doamna Pullet, luînd o legătură de chei din buzunar şi uitîndu-se lung ala ele, dar ar fi păcat să pleci fără s-o vezi. Nu se ştie niciodată ce se poate întîmpla.

Şi, făcînd această cugetare profundă care o hotărî să aleagă o cheie din legătură, doamna Pullet dădu uşor din cap.

– Ştiu că ţi-e greu s-o scoţi din dulap, replică doamna Tulliver, dar tare aş vrea să văd ce calotă ţi-a făcut.

Doamna Pullet se ridică de pe scaun cu un aer melancolic şi descuie uşa unui dulap foarte lustruit, în care oricine ar fi bănuit că se găseşte boneta cea nouă. Dar nici vorbă de aşa ceva. O asemenea presupunere nu putea fi făcută decît de un om care nu cunoştea obiceiurile familiei Dodson. În acest dulap, doamna

Pullet căuta un obiect destul de mic ca să poată fi ascuns între teancurile de rufărie, şi anume o cheie.

– Vino cu mine în camera de musafiri, spuse ea.

– Pot să iau şi copiii, soră? întrebă doamna Tulliver care observase că Maggie şi Lucy ardeau de nerăbdare să meargă şi ele.

– Ştiu şi eu? făcu doamna Pullet gîndindu-se ce să-i răspundă. Cred c-ar fi mai bine să-i luăm... Dacă-i lăsăm aici, pun mîna pe lucruri.

Porniră deci în procesiune de-a lungul coridorului lunecos, slab luminat de partea de sus, în formă de semilună, a ferestrei, care în rest era acoperită de un oblon. Totul avea un aer cît se poate de solemn. Mătuşa Pullet se opri şi descuie o uşă care dădea într-o cameră şi mai solemnă decît coridorul: o cameră întunecoasă unde abia puteai desluşi, în lumina slabă filtrată de afară, nişte mobile ce semănau a cadavre învăluite în giulgiuri albe. Iar mobilele care nu fuseseră înfăşurate în pînză erau întoarse cu picioarele în sus. Lucy se agăţă de rochia lui Maggie, iar Maggie simţi cum inima începu să-i zvîcnească puternic.

Mătuşa Pullet desfăcu oblonul pe jumătate, şi descuie dulapul încet, cu băgare de seamă şi cu un aer trist, care se potrivea de minune cu solemnitatea funebră a întregii scene. Lucrurile din dulap răspîndeau un parfum plăcut de trandafiri, aşa că era o plăcere să stai să te uiţi la foiţele de poleială care se desfăceau una după alta. Totuşi, boneta o dezamăgi pe Maggie, care ar fi preferat ceva mai neobişnuit, ceva să-ţi ia ochii. Doamna Tulliver însă se arătă extrem de impresionată. Cîteva clipe cercetă pălăria pe toate feţele, fără să scoată o vorbă, apoi îşi rosti părerea cu emfază:

– Află soră, că de-acum înainte n-am să mai spun nimic împotriva calotelor mari!

Era o mare concesie şi doamna Pullet o aprecie cum se cuvine. Simţi că trebuie să spună şi ea ceva.

– Vrei să vezi cum îmi vine? întrebă cu vocea ei stinsă. O să mai deschid puţin oblonul.

– Păi, dacă nu te deranjează să-ţi scoţi boneta...

Doamna Pullet îşi scoase boneta, dînd la iveală părul castaniu, mătăsos, cu un mănunchi de bucle pe frunte, aşa cum purtau pe vremea aceea femeile aşezate, în puterea vîrstei, şi punîndu-şi boneta nouă se roti încet, ca un manechin de prăvălie, pentru ca doamna Tulliver să o poată privi din toate părţile.

– Parcă ar avea prea multă panglică în partea stîngă. Tu ce zici, soră? întrebă doamna Pullet.

Doamna Tulliver cercetă cu atenţie locul indicat şi-şi lăsă capul într-o parte.

– Nu, cred că e bine aşa. Dacă schimbi ceva s-ar putea să-ţi pară rău.

– Da, cred că ai dreptate, răspunse mătuşa Pullet, scoţîndu-şi boneta şi privind-o cu un aer gînditor.

– Cît te costă? întrebă doamna Tulliver, în timp ce se gîndea cum să facă să imite cît de cît acest *chef d'oeuvre*[1], întrebuinţînd o bucată de mătase pe care o avea în casă.

Doamna Pullet îşi strînse buzele şi dădu din cap; apoi spuse în şoaptă:

– Pullet a plătit-o. Mi-a spus că nu vrea să vadă la biserica din Garum bonetă mai frumoasă ca a mea; n-au decît să-şi facă şi altele bonete frumoase, dar a mea trebuie să le-ntreacă pe toate.

Doamna Pullet începu, cu mişcări domoale, să potrivească garniturile pălăriei ca s-o pună la loc în dulap. Gîndurile ei păreau s-o fi pornit pe un făgaş trist, căci dădu cu amărăciune din cap şi, în cele din urmă, rosti:

– Ei, soră, s-ar putea să n-apuc s-o pun nici de două ori. Ce poţi să ştii?

---

[1] Capodoperă (*franc.*).

– Nu mai vorbi așa, protestă doamna Tulliver. Sper că vara asta n-o să ai necazuri cu sănătatea.

– Nu, dar s-ar putea să ne moară vreo rudă, cum s-a întîmplat cînd mi-am făcut boneta de saten verde. Poate se prăpădește vărul Abbott și nu se cade să nu purtăm doliu după el măcar jumătate de an.

– Ar fi mare păcat, confirmă doamna Tulliver, gîndindu-se că s-ar putea într-adevăr să aibă loc un deces inoportun. Și dacă porți boneta anul următor nu-ți mai face aceeași plăcere, mai ales cînd calotele se schimbă atît de des; în fiecare vară apar alte modele.

– Ei, așa-i pe lumea asta, constată doamna Pullet, punînd boneta la loc și încuind dulapul. Tăcu cîteva clipe dînd din cap; apoi, cînd ieșiră din încăperea aceea solemnă și intrară din nou în camera ei, începu să plîngă și spuse:

– Soră, dacă n-ai să mai vezi cumva boneta asta pînă m-oi prăpădi, să-ți aduci aminte de ziua cînd ți-am arătat-o.

Doamna Tulliver simți că ar trebui să se arate întristată, dar era o femeie zdravănă și sănătoasă care nu plîngea așa cu una, cu două; nu putea plînge ca soră-sa și își dăduse de multe ori seama că ăsta-i un neajuns mai ales la înmormîntări. Se strădui să verse cîteva lacrimi, dar nu reuși decît să se strîmbe caraghios. Maggie, care era numai ochi și urechi, își închipui că trebuie să existe ceva trist și misterios în legătură cu boneta mătușii și că o socoteau prea mică să priceapă asemenea lucruri; în același timp era supărată fiindcă-și dădea seama că dacă i s-ar fi explicat despre ce e vorba ar fi înțeles perfect nu numai asta, ci și multe altele.

Cînd apărură iar în camera de jos, unchiul Pullet spuse, cu aerul omului care știe tot, că nevastă-sa le arătase probabil boneta – altfel n-ar fi zăbovit atît de mult. Lui Tom, timpul i se păruse și mai lung; se plictisise de cînd tot stătea înțepenit pe marginea canapelei, în fața unchiului Pullet, care se uita la el cu

ochii lui cenuşii, strălucitori şi îi spunea din cînd în cînd cîte ceva, adresîndu-i-se cu: „Tinere".

– Ia spune, tinere, ce vă învaţă pe voi acolo, la şcoală? Era întrebarea preferată a unchiului Pullet.

Şi de fiecare dată Tom se ruşina şi, frecîndu-şi faţa cu mîinile, răspundea: „Nu ştiu". Ori de cîte ori rămînea singur cu unchiul Pullet se simţea atît de stingherit încît nu mai vedea nimic: nici litografiile de pe pereţi, nici prinzătorile de muşte, nici minunatele ghivece de flori; nu mai vedea nimic altceva decît ghetrele unchiului Pullet. Dar asta nu însemna că Tom era copleşit de superioritatea intelectuală a unchiului, ba era chiar hotărît să nu se facă fermier, pentru că nu i-ar fi plăcut să aibă picioare atît de subţiri şi să fie atît de bleg ca unchiul Pullet – care nu era decît un papă-lapte, şi nimic mai mult. Timiditatea unui copil nu e întotdeauna un semn de respect; în timp ce tu încerci să-l faci să se simtă la largul său, gîndindu-te că vîrsta şi înţelepciunea ta îl copleşesc, e mai mult ca sigur că în sinea lui el te socoteşte un caraghios. Şi singura consolare pe care aş putea să v-o ofer e aceea că, probabil, şi copiii din Grecia antică gîndeau acelaşi lucru despre Aristotel. Aceşti tineri sfioşi te consideră demni de admiraţie şi de invidie numai cînd văd că te pricepi să struneşti un cal nărăvaş, cînd iei la bătaie un căruţaş sau cînd ştii să ţii o puşcă în mînă. În orice caz, am certitudinea că aşa gîndea Tom Tulliver. Cînd era foarte mic şi mai purta dantele la boneţică, puteai să-l vezi adesea uitîndu-se pe furiş printre uluci, ameninţînd cu degeţelul lui arătător, răstindu-se la oi şi gîngăvind un „bîrr" menit să umple de groază creierele uimite ale acestor dobitoace; dovedise astfel de timpuriu dorinţa de a domina animalele inferioare, sălbatice sau domestice, inclusiv cărăbuşii, cîinii vecinilor, şi surorile mai mici care au fost, de cînd lumea, un arbitru al fericirii rasei noastre. Dar domnul Pullet nu încăleca decît cai mici şi era omul cel mai paşnic din lume, socotind că armele de foc sînt primejdioase, de vreme ce se pot descărca singure, fără iniţiativa nimănui. Tom avea deci

toate motivele ca atunci cînd îl descria pe unchiul Pullet unui prieten, să-l înfățișeze ca pe un bleg; dar avea grijă să adauge că e „un om foarte bogat".

Singura circumstanță atenuantă pentru un *tête-à-tête* cu unchiul Pullet era că acesta avea tot felul de pastile și de bomboane de mentă prin buzunare și, cînd nu știa ce să mai spună, umplea golul propunînd o asemenea consolare în doi.

Întrebarea „îți plac bomboanele de mentă, tinere?" nu cerea decît un răspuns tacit atunci cînd era însoțită de oferirea articolului respectiv.

Cînd apărură fetițele, unchiul Pullet se gîndi la o nouă consolare: niște prăjiturele pe care le ținea în dulap, sub cheie, și cu care se trata de unul singur în zilele ploioase. Dar cei trei copii nici n-apucaseră bine să ia prăjiturelele care făcuseră să le lase gura apă, că mătușa Pullet le ceru să nu mănînce pînă nu se aduc tava și farfuriile, fiindcă prăjiturile sînt sfărîmicioase și vor umple toată podeaua cu firimituri. Lui Lucy nu-i păru prea rău: prăjiturile erau atît de frumoase, încît se gîndea că-i păcat să le mănînce. Tom însă pîndi un moment în care cei mari stăteau de vorbă și înfulecă prăjitura din două mușcături, începînd s-o mestece pe furiș. Cît despre Maggie, fermecată, ca de obicei, de o litografie care-i înfățișa pe Ulise și pe Nausica, achiziționată de unchiul Pullet pentru că era „o poză frumoasă din Scriptură", făcu o mișcare greșită, scăpă prăjitura din mînă și o zdrobi sub pantof, motiv de mare agitație pentru mătușa Pullet și de mare amărăciune pentru Maggie, care văzu cum pierde ocazia să mai audă vreodată tabachera cu muzicuță. Dar, după ce se gîndi puțin, își aduse aminte că Lucy avea destulă trecere pentru a putea îndrăzni să ceară o melodie. Așa că îi șopti ceva la ureche, iar Lucy, care făcea întotdeauna ceea ce i se spunea, se strecură pe nesimțite lîngă unchiu-său și, roșindu-se pe gît și pipăindu-și gulerașul de dantelă, spuse:

– Unchiule, te rog să faci muzicuța să cînte. Vrei?

Lucy își închipuia că tabachera cîntă atît de frumos numai datorită unui talent deosebit al unchiului Pullet; de altfel mai toți vecinii lui de la Garum erau de aceeași părere. În primul rînd o cumpărase el, apoi se pricepea să-i întoarcă arcul și știa dinainte ce melodie o să cînte; vorbind în general, faptul că poseda un instrument muzical atît de neobișnuit era o dovadă că domnul Pullet nu era cu desăvîrșire imbecil, așa cum s-ar fi putut crede dacă nu știai nimic de tabacheră. Dar, ori de cîte ori era rugat să-și arate talentele, refuza s-o facă imediat, ca să nu le scadă din valoare. „Lasă, o să vedem" – era răspunsul pe care-l dădea de obicei, avînd grijă să nu-și trădeze cu nimic încuviințarea, pînă nu trecea o anumită perioadă de timp. Unchiul Pullet avea un program precis pentru toate împrejurările sociale mai importante, punîndu-se astfel la adăpost de orice încurcătură penibilă și, mai ales, de libertatea de a acționa, cu care n-ar fi știut ce să facă.

Așteptarea o făcu poate pe Maggie să se bucure și mai mult cînd auzi melodia și, pentru prima oară, uită că are o piatră pe inimă: faptul că Tom era supărat pe ea. După ce ascultă *Taci, dulce cor de păsărele,* Maggie, care stătea nemișcată cu mîinile împreunate, strălucea de atîta fericire, încît privind-o, maică-sa gîndi că fata era totuși uneori frumușică, deși avea pielea atît de neagră. Cînd muzica încîntătoare se sfîrși, Maggie sări în picioare și, fugind la Tom, îl luă de gît exclamînd:

– Ah, Tom, nu-i așa că e frumos?

Pentru ca nu cumva să-l credeți pe Tom nesimțitor din pricină că se supără din nou pe Maggie cînd îl mîngîie așa, din senin, într-un moment cînd nu avea chef de mîngîieri, trebuie să vă spun că băiatul ținea în mînă un pahar cu vin de aglice și Maggie îl zgudui atît de tare, încît îl făcu să verse jumătate din conținut. Tom ar fi fost un papă-lapte dacă n-ar fi strigat furios: „Ce faci!", cu atît mai mult, cu cît toți ceilalți îl susținură, dezaprobînd purtarea lui Maggie.

– De ce nu ești cuminte, Maggie, o dojeni maică-sa.

– Eu nu vreau să primesc la mine în casă decît fetițe cuminți, spuse mătușa Pullet.

– Ești cam sălbatică, domnișoară, remarcă domnul Pullet.

Biata Maggie se așeză din nou pe scaun. Îi pierise tot cheful de muzică și cei șapte drăcușori puseră din nou stăpînire pe sufletul ei.

Doamna Tulliver se gîndi că dacă rămîneau în casă, copiii puteau să-și dea iar în petic, așa încît îi sfătui să se joace pe afară, mai cu seamă că între timp se odihniseră după oboseala de pe drum. Cu toate că le dădu încuviințarea să se joace în curte, mătușa Pullet avu totuși grijă să le recomande să nu calce decît pe aleile pietruite din grădină și, dacă vor să se uite cum mănîncă păsările, să le privească de la distanță, de pe piatra de încălecat. Mătușa Pullet nu le mai dădea voie să se apropie de păsări de cînd îl prinsese pe Tom fugărind păunul, cu gîndul că de frică s-ar putea să-i cadă vreo pană.

Discuția despre pălării și grijile ei de mamă o făcuseră pe doamna Tulliver să uite pentru moment de cearta cu doamna Glegg, dar acum, cînd marea problemă a bonetei fusese amînată pentru mai tîrziu, iar copiii încetaseră s-o mai tulbure, frămîntările din ajun puseră din nou stăpînire pe ea.

– Am o piatră pe inimă, spuse în chip de introducere, de cînd a plecat sora Glegg de la mine așa cum a plecat, și Dumnezeu mi-e martor că nu-mi place să-mi necăjesc surorile.

– Deh, răspunse mătușa Pullet, nu știi niciodată la ce să te aștepți de la Jane. Tu știi că eu n-aș vorbi despre lucrurile astea cu oameni care nu-s din familie – poate doar cu doctorul Turnbull – dar după părerea mea Jane e cam zgîrie-brînză. I-am spus-o de multe ori lui Pullet, și o știe și el.

– Da, da, mi-ai spus-o... uite, lunea trecută s-a împlinit o săptămînă de cînd mi-ai spus-o. Ții minte, luasem ceaiul cu ei și ne întorceam acasă, confirmă domnul Pullet, începînd să-și mîngîie genunchiul și acoperindu-l cu batista, cum obișnuia să facă ori de cîte ori avea loc o discuție interesantă.

– Așa e! reluă doamna Pullet. Tu ții mai bine minte ce spun, decît mine. Vai, Pullet are o memorie grozavă, continuă ea, uitîndu-se la soră-sa cu un aer patetic. Nu știu ce m-aș face dacă l-ar lovi damblaua, că el ține întotdeauna minte cînd trebuie să-mi iau doctoriile, mai cu seamă acum cînd iau trei feluri de doctorii.

– Trebuie să iei pilulele alea vechi seara, o dată la două zile, picăturile alea noi la unsprezece și la patru, și licoarea care fierbe, cînd te simți mai bine, repetă domnul Pullet, făcînd mici pauze din pricina bomboanei de pe limbă.

– Ei, bine ar fi dacă s-ar mai duce și sora Glegg din cînd în cînd la doctor, în loc să mestece revent turcesc ori de cîte ori se simte prost, spuse doamna Tulliver, care nu era în stare să privească subiectul vast al medicinei decît în legătură cu doamna Glegg.

– Te-apucă groaza, declară mătușa Pullet, ridicînd mîinile în aer și lăsîndu-le iar să cadă, cînd te uiți la oameni cum își bat joc de propria lor sănătate. De vreme ce există doctori, de ce să nu-i folosești? De ce să dai norocului cu piciorul? Nu se cade să nu chemi doctorul cînd ai cu ce să-l plătești; i-am spus-o și lui Jane de atîtea ori. Și ar fi mai mare rușinea să ne afle lumea.

– Nouă n-are de ce să ne fie rușine, afirmă domnul Pullet, că doar doctorul Turnbull n-are pacient mai bun decît tine în toată parohia, acum cînd bătrîna Sutton s-a prăpădit.

– Știi, Bessy, că Pullet păstrează toate sticluțele mele de doctorii? spuse doamna Pullet. Nu vrea să vîndă nici una. Zice că n-au nici o valoare, dar că, după moartea mea, ar fi bine să le vadă cei pe care îi interesează. Am și umplut două rafturi din magazie dar, adăugă ea cu lacrimi în ochi, nu știu dacă om apuca să-l umplem și pe al treilea. S-ar putea să mă prăpădesc înainte și să nu ajung să strîng nici măcar o duzină din cele pe care le-am luat în ultima vreme. Cutiile cu pastile sînt în dulapul din dormitor – ține bine minte, soră – dar de la hapuri n-am putut păstra decît rețetele.

– Nu mai vorbi de moarte, soră, se sperie doamna Tulliver. Dacă te prăpădeşti, cine o să mă mai apere de sora Glegg? Şi numai tu poţi s-o convingi să se împace cu domnul Tulliver, că sora Deane nu a ţinut niciodată cu mine, şi chiar dac-ar ţine, tot n-ar avea atîta greutate cît are un om cu stare.

– Ştii, Bessy, bărbat-tu e cam sucit, i-o trînti doamna Pullet, care, cu inima ei bună, era gata să plîngă de soarta soră-sii, de parc-ar fi fost vorba de propria ei soartă. Niciodată nu s-a purtat cum trebuie cu familia noastră şi copiii seamănă cu el... băiatul e rău şi fuge de unchi şi de mătuşi, iar fata e mojică şi neagră. N-ai avut noroc, Bessy, îmi pare rău de tine, fiindcă, dintre toate surorile, la tine am ţinut cel mai mult şi ne-au plăcut întotdeauna aceleaşi modele de rochii.

– Ştiu că domnul Tulliver e cam repezit şi vorbeşte ce nu trebuie, răspunse doamna Tulliver, ştergîndu-şi o lacrimă, da' nu l-am pomenit niciodată să se împotrivească atunci cînd am vrut să-mi poftesc neamurile la mine.

– N-aş vrea să cobesc, Bessy, reluă doamna Pullet cu un aer compătimitor, că o să ai destule necazuri şi fără asta; dar bărbat-tu mai are pe cap o soră săracă, şi cu o droaie de copii şi pe urmă am auzit că toată ziua umblă prin tribunale. Tare mă tem că n-o să mai aibă nimic să-ţi lase după moarte. Da' să nu crezi c-aş spune asta faţă de un străin.

După cum era şi firesc, asemenea păreri despre situaţia ei n-o înveseleau cîtuşi de puţin pe doamna Tulliver. Cu toate că nu avea o imaginaţie prea bogată, se gîndi totuşi că se afla probabil într-o situaţie grea, de vreme ce şi alţii erau de această părere.

– Ce pot să fac, soră? Eu n-am nici o putere, spuse ea, încercînd să-şi revizuiască purtarea din trecut, de teamă ca nu cumva să se creadă că meritase nenorocirile ce-o aşteptau în viitor. Nu cred să fie vreo femeie care să se zbată pentru copiii ei mai mult decît mine; şi cînd am făcut curăţenie de Buna Vestire şi am scos toate baldachinele şi draperiile de la paturi am muncit cît cele două slujnice la un loc; şi anul ăsta am făcut un

vin din flori de soc... o minune! – îl servesc întotdeauna cu vinul de Xeres, deşi sora Glegg o să spună că fac lux. Şi-mi place să mă îmbrac îngrijit, nu să umblu prin casă ca o sperietoare, şi nimeni din parohie nu poate spune că duc vorba de colo-colo sau fac cuiva vreun rău, că doar eu nu doresc răul nimănui. Şi dacă îmi trimite careva vreo plăcintă cu carne, n-are decît de cîştigat, fiindcă se ştie că nici una dintre vecinele mele nu face plăcinte mai bune ca mine. Cît despre rufărie, e atît de bine rînduită, încît dac-ar fi să mor pe neaşteptate n-ar avea de ce să-mi fie ruşine. Nici o femeie nu poate face mai mult de-atît.

– Da, Bessy, dar asta nu ajută la nimic, dacă bărbat-tu toacă toţi banii, îi replică doamna Pullet, aplecînd capul într-o parte şi privind-o pe soră-sa în ochi, cu tristeţe. Totuşi, dacă daţi faliment şi scoateţi lucrurile la vînzare, e o mîngîiere să ştii cînd îţi cumpără alţii mobila că ai păstrat-o bine. Cît despre rufăria ta de zestre, nu găseşti alta mai bună în toată ţara. Dar ar fi o mare nenorocire pentru familia noastră, adăugă doamna Pullet, dînd uşor din cap.

– Ce să fac, soră? se tîngui doamna Tulliver. Domnul Tuliver nu e omul care să se lase condus de alţii – pe mine una nu m-ar asculta nici dacă m-aş duce la pastor şi l-aş pune să mă înveţe pe dinafară ce să-i spun ca să iasă lucrurile bine. Şi, pe urmă, eu n-am pretenţia să ştiu în ce e bine să bagi banii şi alte lucruri de-astea. Eu nu înţeleg nimic din treburile bărbaţilor... nu sînt ca sora Glegg.

– Semeni cu mine, Bessy, o asigură doamna Pullet. Şi dacă vrei să ştii părerea mea, află că Jane ar face mai bine să-şi curăţe oglinda de la toaletă... săptămîna trecută am văzut o mulţime de pete pe ea... în loc să vrea să-i conducă pe alţii care au mai multă greutate decît dînsa şi să le spună cum să-şi folosească banii. De fapt eu nu m-am potrivit niciodată cu Jane: ei îi plăceau stofele în dungi şi mie cele cu buline. Şi ţie îţi plac bulinele, Bessy, în privinţa asta n-am înţeles întotdeauna.

– Da, Sophy. Mi-amintesc că o dată am avut amîndouă aceeaşi ştofă cu buline albe pe fond albastru... mai am şi-acum un petic într-o cuvertură. Dac-ai vrea să te duci pe la sora Glegg şi s-o convingi să se împace cu bărbatu-meu, ţi-aş rămîne foarte recunoscătoare. Tu ai fost întotdeauna bună cu mine.

– Ar fi mai potrivit să se ducă chiar Tulliver să se împace cu ea şi să-şi exprime părerea de rău că i-a vorbit aşa de urît. De vreme ce-i datorează bani, nu trebuie să ţină nasul pe sus, răspunse doamna Pullet care nu se lăsa orbită de preferinţa pe care o avea faţă de doamna Tulliver şi nu uita că oamenilor cu avere li se cuvine totuşi oarecare respect.

– Degeaba, ripostă biata doamnă Tulliver, cu un ton aproape morocănos. Aş putea să mă pun şi în genunchi, pe pietre, în faţa lui bărbatu-miu, şi tot nu şi-ar pleca fruntea.

– Ascultă, Bessy, nu trage nădejdia c-am s-o conving eu pe Jane să-şi ceară iertare, răspunse doamna Pullet. O ştii ce supărăcioasă e. Mi-e teamă că într-o bună zi o să-şi iasă din minţi, cu toate că nimeni din familia noastră n-a ajuns pînă acum la balamuc.

– Nu mă gîndisem să-şi ceară ea iertare. Aş vrea numai să uite ce s-a întîmplat şi să nu ne mai ceară banii, că poate să facă şi ea atîta lucru pentru o soră. Şi pe urmă, cu vremea, or să se îndrepte toate, Tulliver o să uite ce-a fost şi or să fie iar prieteni.

După cum vedeţi, doamna Tulliver nu ştia că bărbat-său era hotărît să achite datoria de cinci sute de lire; şi, oricum, nu-şi putea închipui că va izbuti s-o facă.

– Să ştii, Bessy, că nu vreau să te las în ghearele ruinei fără să te ajut, se tîngui doamna Pullet. Nu mă dau în lături cînd e vorba să-ţi fac un bine, şi nu vreau să zică lumea că am început să ne certăm între noi. O să-i spun eu asta şi lui Jane. Şi dacă Pullet îmi dă voie, mîine mă duc pe la ea. Ce spui, domnule Pullet?

– Eu n-am nimic împotrivă, o asigură domnul Pullet, căruia nu-i păsa de scandal atîta timp cît domnul Tulliver nu-i cerea lui banii. Domnul Pullet îşi făcea veşnic griji în privinţa investiţiilor

pe care le făcea, şi găsea că nu poţi avea siguranţă decît dacă-ţi investeşti banii în pămînt.

Mai discutară puţin, întrebîndu-se dacă n-ar fi bine să meargă şi doamna Tulliver cu ei la sora Glegg, apoi doamna Pullet, constatînd că sosise ora ceaiului, se întoarse ca să ajungă la un sertar din care scoase un şerveţel fin de damasc, pe care îl prinse de rochie în chip de şorţuleţ. Şi, într-adevăr, după cîteva clipe se deschise uşa, dar în locul tăvii de ceai, apăru Sally ţinînd în braţe ceva atît de înfiorător, încît şi doamna Pullet şi doamna Tulliver scoaseră cîte un ţipăt, iar domnul Pullet înghiţi bomboana pe care-o ţinea în gură – lucru extraordinar care, după cum povesti el mai tîrziu, i se întîmpla doar pentru a cincea oară în viaţă.

Capitolul X

În care Maggie se poartă mai rău decît ar fi dorit

Lucrul acela înfiorător care marcase un moment atît de important în viaţa unchiului Pullet, era însăşi micuţa Lucy: mai mult de jumătate din trup – de la picioare pînă la bonetă – era ud şi mînjit de noroi albicios; ţinea mînuţele murdare în sus şi avea un aer cît se poate de jalnic. Ca să puteţi înţelege cum ajunsese această arătare în salonul mătuşii Pullet, trebuie să vă întoarceţi la momentul cînd cei trei copii ieşiseră să se joace în curte şi cînd drăcuşorii care încă de dimineaţă puseseră stăpînire pe Maggie reapăruseră, după o scurtă absenţă, şi mai îndîrjiţi. După toate neplăcerile îngrămădite pe capul lui Maggie în dimineaţa aceea, Tom, căruia soră-sa îi devenise şi mai nesuferită după gestul ei prostesc ce-l făcuse să verse vinul, o

amărî și mai mult spunînd: „Hai, Lucy, vino cu mine“ și pornind-o spre locul cu broaște, fără să se uite măcar la Maggie, rămasă pironită locului, ca o mică meduză cu șerpii din cap ciopîrțiți. Lucy era bineînțeles fericită că vărul Tom se poartă atît de drăguț cu ea; se uita încîntată la el cum gîdila cu o bucățică de sfoară un broscoi umflat care ajunsese la capătul terenului și de care îi despărțea un grilaj de fier. Totuși, Lucy ar fi vrut ca și Maggie să se bucure de acest spectacol, cu atît mai mult, cu cît ar fi găsit cu siguranță un nume pentru broscoi și le-ar fi istorisit povestea vieții lui. Lucy era fermecată de poveștile lui Maggie despre vietățile pe care le întîlneau din întîmplare și era aproape convinsă că erau adevărate: așa era, de pildă, povestea cu doamna Urechelniță. Doamna Urechelniță spălase rufe și unul dintre copiii ei căzuse în cazanul cu apă clocotită; și de asta alerga ea așa: ca s-aducă doctorul. Tom, care avea un mare dispreț față de născocirile lui Maggie, strivise urechelnița: un mijloc inutil dar simplu de a dovedi că povestea nu era decît o minciună. Lucy însă n-ar fi admis pentru nimic în lume că era doar o născocire și în orice caz socotea asemenea născociri drept foarte frumoase și dorința de a afla povestea broaștei dolofane, împreună cu bunătatea ei firească o făcură să alerge la Maggie și să-i spună:

– Ah, Maggie, am găsit o broască mare, caraghioasă! Vino s-o vezi și tu!

Maggie nu-i răspunse nimic; se încruntă și mai tare și-i întoarse spatele. De vreme ce Tom părea c-o preferă pe Lucy, însemna că aceasta devenise, în mintea lui Maggie, părtașa răutății lui Tom. Pînă atunci, Maggie nu și-ar fi putut închipui niciodată c-o să se supere pe Lucy care era așa de mică și de drăguță, după cum n-ar fi putut să-și închipuie că va putea vreodată să chinuie un șoricel alb; dar e drept că pînă atunci Tom n-o prea băgase în seamă pe Lucy, așa că Maggie fusese singura care s-o răsfețe și s-o laude. De data asta însă, Maggie se gîndi că i-ar face plăcere s-o plesnească, s-o ciupească, și s-o

facă să plîngă, cu atît mai mult, cu cît asta l-ar fi supărat pe Tom pe care degeaba l-ar fi plesnit, chiar dacă ar fi îndrăznit s-o facă, fiindcă lui tot nu i-ar fi păsat de palmele ei. Maggie era sigură că, dacă Lucy n-ar fi fost cu ei, Tom s-ar fi împăcat mai repede cu ea.

De fapt, la un moment dat te plictiseşti să tot gîdili un broscoi care nu e deosebit de sensibil, aşa că după un timp Tom începu să-şi caute altă distracţie. Dar într-o grădină atît de bine îngrijită, în care n-ai voie să calci decît pe poteci pietruite, nu există prea multe variaţii. Singura plăcere pe care ţi-o pot sugera toate aceste interdicţii e aceea de a le încălca. Astfel încît Tom începu să se frămînte cum să facă să se ducă la eleşteul de lîngă cîmpul din spatele grădinii.

– Lucy, spuse el, dînd din cap cu înţeles, în timp ce strîngea sfoara, ia ghici ce am de gînd să fac?

– Ce? întrebă Lucy curioasă.

– Să mă duc la eleşteu şi să mă uit la ştiuci. Dacă vrei, poţi să vii şi tu, spuse tînărul sultan.

– Vai, Tom, ai tu curaj să te duci la eleşteu? Mătuşa a spus că n-avem voie să ieşim din grădină.

– O să ies prin capătul celălalt al grădinii şi n-o să ne vadă nimeni. Şi chiar dacă ne vede, nu-mi pasă... fug înapoi, acasă.

– Da, da' eu nu pot să fug, spuse Lucy, care în viaţa ei nu fusese supusă la o ispită atît de mare.

– Nu-i nimic, că pe tine nu se supără nimeni, o asigură Tom. Ai să spui că eu te-am luat...

Tom o porni spre eleşteu. Lucy mergea lîngă el, cu paşi mărunţi, gustînd plăcerea neobişnuită de a face un lucru nepermis şi fiind curioasă să vadă cu ochii ei „ştiuca", acea celebritate despre care nu ştia prea bine dacă e peşte sau pasăre. Maggie îi văzu ieşind din grădină şi nu se putu abţine să nu se ia după ei. Furia şi gelozia, ca şi iubirea, nu pot suporta să piardă din ochi obiectul care le stîrneşte; Maggie nu putea prin urmare să îndure ca Tom şi Lucy să facă sau să vadă ceva

despre care ea nu știa nimic. Îl urmărea deci la o distanță de cîțiva metri, reușind să se ascundă de Tom care nu vedea nimic, concentrat să pîndească știuca – un monstru cît se poate de interesant, despre care se spunea că e foarte bătrîn, foarte mare și are o poftă de mîncare grozavă. Dar, ca oricare celebritate, știuca nu se arăta niciodată cînd o pîndeai; Tom zări totuși ceva trecînd prin apă ca o săgeată, ceea ce-l făcu să-și schimbe poziția de pe malul eleșteului.

– Hai Lucy, strigă el, cu vocea scăzută. Vino încoace! Bagă de seamă! Calcă pe iarbă... nu umbla pe unde-s urme de copite, adăugă el, arătîndu-i cu degetul un fel de peninsulă de iarbă uscată înconjurată de noroi călcat în picioare.

Disprețul lui Tom față de fete se datora și faptului că nu știau cum să umble prin noroi. Lucy veni spre el, pășind cu grijă, așa cum o învățase Tom, și se aplecă să vadă un fel de cap auriu în formă de săgeată care zvîcnea prin apă. Tom îi spuse că e un șarpe de apă și Lucy reuși în cele din urmă să-i vadă corpul unduitor, dar se minună grozav că un șarpe poate să înoate. Între timp, Maggie se apropiase din ce în ce mai mult – simțea că trebuie să-l vadă și ea, cu toate că nimic, nici chiar șarpele, nu-i făcea nici o plăcere, din moment ce Tom nu i-l arătase și ei. În cele din urmă, Maggie ajunse lîngă Lucy și Tom, care simțise că se apropie, dar se făcuse că n-o vede, se întoarse spre ea și-i spuse:

– Șterge-o de-aici, Maggie, nu vezi că nu mai e loc pe iarbă? Nu te-a poftit nimeni să vii.

În clipa aceea, Maggie simți cum se dezlănțuie în ea o pasiune destructivă, cumplită pînă la a provoca o tragedie, dacă se poate spune că pasiunea poate fi cauza unică a unei tragedii: dar μεγεθοζ[1] esențială existentă în această pasiune cerea concretizarea imediată în acțiune și singurul lucru de care Maggie

---

[1] Forța, măreția (grec.

se simţi în stare, fu s-o îmbrîncească cu braţul ei subţire şi negricios pe Lucy cea albă-trandafirie, în noroiul cu urme de copite.

Tom îşi ieşi din fire şi-i dădu lui Maggie două palme usturătoare peste braţ. Apoi alergă s-o ridice pe Lucy, care zăcea în noroi, plîngînd neputincioasă. Maggie se dădu înapoi şi se opri la rădăcina unui•copac, cîţiva metri mai încolo de eleşteu, privind în jur fără nici o urmă de remuşcare.

De obicei, Maggie se căia îndată după ce făcea cîte o faptă necugetată, de data asta însă fusese atît de nenorocită din cauza purtării lui Tom şi a lui Lucy, încît era încîntată să le strice cheful – ar fi fost încîntată să strice cheful oricui. Şi, la urma urmei, de ce să-i pară rău? Oricît de rău i-ar fi părut, Tom tot nu s-ar fi grăbit s-o ierte.

– Las' că te spun eu mamei, domnişoară Mag, strigă Tom răspicat, după ce Lucy se ridicase din nou în picioare, gata să plece.

Tom n-avea obiceiul „s-o spună", dar în cazul de faţă dreptatea cerea ca Maggie să primească o pedeapsă cît mai aspră. Să nu vă închipuiţi însă că Tom era în stare să-şi exprime părerile într-un mod atît de abstract: el nu pronunţa niciodată cuvîntul „dreptate" şi nici prin gînd nu-i trecea că dorinţa lui de sancţionare putea să aibă un nume atît de frumos. Cît despre Lucy, era prea copleşită de nenorocirea abătută asupra ei – îşi stricase rochia frumoasă de sărbătoare şi avea senzaţia neplăcută că e udă şi murdară – ca să se mai gîndească la cauza nenorociri, cu totul misterioasă pentru ea. Nu-şi dădea seama cum de reuşise s-o înfurie pe Maggie; dar simţea că verişoara ei se purtase foarte urît, aşa că de data asta nu-l rugă pe Tom să n-o „spună" şi continuă să alerge pe lîngă el, plîngînd cu suspine, în timp ce Maggie, încremenită sub copac, se uita în urma lor, cu mica ei faţă de meduză.

– Sally, strigă Tom cînd ajunseră în uşa bucătăriei.

Sally se uită la ei amuțită de uimire, cu gura plină de pîine cu unt și cu furculița de prăjit pesmeții în mînă.

– Sally, du-te și spune-i mamei că Maggie a îmbrîncit-o pe Lucy în noroi.

– Doamne, da' unde-ați găsit noroiul ăsta? Pe unde-ați umblat? întrebă Sally, încruntîndu-se, în timp ce se apleca să examineze „corpul delict".

Tom nu avea o imaginație destul de vie și de bogată ca să fi prevăzut această întrebare drept o consecință posibilă, dar își dădu îndată seama de semnificația ei și de faptul că Maggie nu va mai fi socotită singura vinovată. Așa că tăcu și se depărtă de ușa bucătăriei lăsîndu-i lui Sally plăcerea de a deduce singură răspunsul, căci este îndeobște cunoscut că oamenii cu mintea ageră preferă să deducă singuri lucrurile decît să primească lămuririle de-a gata.

După cum vă puteți închipui, Sally nu zăbovi nici o clipă, ci o prezentă imediat pe Lucy în ușa salonului, căci a introduce în casa de la Garum Firs un lucru atît de murdar era, după părerea lui Sally, o povară prea mare pentru a fi suportată de mintea unui singur om.

– Doamne, Dumnezeule, strigă mătușa Pullet, după ce emisese întîi un țipăt nearticulat, n-o băga înăuntru, Sally. Las-o la ușă și ai grijă să nu calce decît pe mușama.

– Vai, să știți că a căzut într-o baltă scîrboasă, cu noroi, exclamă doamna Tulliver, apropiindu-se de Lucy, să vadă cît de tare se stricaseră hainele pentru care se simțea răspunzătoare față de sora Deane.

– Nu vă supărați, coniță, da' domnișoara Maggie a îmbrîncit-o în noroi, preciză Sally. Mi-a spus domnu' Tom. Și cred c-au fost la eleșteu că numai acolo e atîta noroi.

– Vezi, Bessy? Ce-ți spuneam eu? zise doamna Pullet cu un ton de tristețe profetică. Așa-s copiii tăi... Nu știi niciodată ce prostii sînt în stare să facă!

Doamna Tulliver rămase fără grai: se simţea cea mai nenorocită mamă de pe pămînt, o chinuia ca de obicei gîndul că lumea o să creadă că trebuie să fi ispăşit cine ştie ce păcate ca să aibă copii atît de răi. Doamna Pullet, în schimb, începu să-i dea lui Sally instrucţiuni amănunţite cum să facă să nu strice lucrurile din casă, în timp ce o curăţa pe Lucy; ceaiul urma să fie servit de bucătăreasă, iar Maggie şi Tom, care fuseseră răi, vor mînca, drept pedeapsă, în bucătărie.

Doamna Tulliver se duse să-i caute pe cei doi copii obraznici, spunîndu-şi că trebuie să fie pe undeva pe aproape. Dar după multe căutări nu reuşi să dea decît de Tom; stătea încruntat, dar cu un aer nepăsător, sprijinindu-se de gardul alb ce împrejmuia curtea cu păsări şi ţinînd în mînă o bucată de sfoară atîrnată de partea cealaltă a gardului şi cu care încerca să înfurie curcanul.

– Tom, nu te mai astîmperi deloc! Unde-i soră-ta? întrebă doamna Tulliver supărată.

– Nu ştiu, răspunse Tom.

Îi pierise pofta s-o vadă pe Maggie pedepsită după cum merita, căci îşi dăduse seama că asta nu era cu putinţă fără ca el însuşi să nu sufere nedreptatea de a fi învinuit că nu se purtase cum trebuie.

– Da' unde-ai lăsat-o? îl întrebă maică-sa privind în jur.

– Sub copacul din faţa eleşteului, răspunse Tom pe care părea că nu-l mai interesează nimic în afară de sfoară şi de curcan.

– Atunci du-te şi ad-o imediat încoace, obraznicule! Şi cum de ţi-a trecut prin minte să te duci la eleşteu şi s-o iei şi pe sor-ta în noroiul ăla? ştii bine că nu pierde niciodată ocazia să facă o prostie.

De cîte ori îl învinuia pe Tom, doamna Tulliver obişnuia să lege de Maggie, într-un fel sau altul, purtarea lui urîtă.

Dar gîndul că fata rămăsese singură lîngă eleşteu trezi o veche spaimă în sufletul doamnei Tulliver care se urcă pe piatra de încălecat, încercînd s-o zărească pe Maggie – copilul ăsta

blestemat care-i aducea numai necazuri – şi astfel să-şi mai liniştească temerile; iar Tom porni, fără să se grăbească, spre copacul cu pricina.

– N-am mai pomenit copii să stea atîta lîngă apă, spuse ea cu glas tare, fără să-şi dea seama că n-o ascultă nimeni. Într-o bună zi o să mă trezesc că mi-i aduce acasă morţi şi înecaţi. Ce bine ar fi dacă rîul ăsta ar fi mai departe de casă.

Văzînd că nu reuşeşte s-o zărească pe Maggie şi în plus mai apare şi Tom singur, teama încolţită în sufletul ei crescu şi copleşi cu totul pe doamna Tulliver, care se repezi în întîmpinarea băiatului.

– Mamă, Maggie nu e nicăieri pe lîngă eleşteu, spuse Tom. A plecat.

Cred că vă daţi seama cum au căutat-o pe Maggie şi ce spaimă au tras, şi cît de greu le-a fost celorlalţi s-o convingă pe maică-sa că nu se află în fundul eleşteului. Doamna Pullet declară că, dacă fata mai trăieşte, s-ar putea să aibă parte de un sfîrşit şi mai tragic... Nu se ştie niciodată! Iar domnul Pullet, zăpăcit şi copleşit de întorsătura totală pe care o luaseră lucrurile – ceaiul amînat şi păsările speriate de lumea care alerga de colo-colo – îşi luă tîrnăcopul, în chip de instrument de cercetări, şi desprinse din cui o cheie cu care să descuie coteţul de gîşte, gîndindu-se că ar putea constitui o ascunzătoare potrivită pentru Maggie.

După un timp, Tom le dădu ideea că Maggie plecase acasă (fără a considera potrivit să adauge că în împrejurări asemănătoare şi el ar fi procedat la fel), iar maică-sa primi această presupunere cu un sentiment de uşurare.

– Te rog din suflet, soră, porunceşte să înhame caii la trăsură şi să mă ducă acasă... poate o găsim pe drum. Lucy nu poate să meargă pe jos cu hainele murdare, spuse ea, privind victima nevinovată care stătea pe canapea înfăşurată într-un şal şi cu picioarele goale.

Mătuşa Pullet era bucuroasă să folosească mijlocul cel mai rapid pentru restabilirea ordinii şi liniştii în casă. Aşa că, puţin

după aceea, doamna Tulliver se afla în trăsurică privind în zare, plină de nelinişte, chinuită de întrebarea: „Ce-o să spună bărbatu-meu, dacă se pierde Maggie?“

Capitolul XI

Maggie încearcă să fugă de propria ei umbră

Maggie îşi făcuse, ca de obicei, planuri mai mari decît îşi închipuise Tom. Hotărîrea luată după plecarea lui frate-său şi a lui Lucy nu era atît de simplă: nu voia să plece acasă. Nu! Voia să fugă la ţigani şi Tom să n-o mai vadă niciodată! Dar asta nu era o idee nouă pentru Maggie; i se spusese de atîtea ori că arăta ca o ţigancă şi era „pe jumătate sălbatică“, încît, ori de cîte ori se simţea nenorocită, socotea că singurul mijloc de a scăpa de oprobriul public şi de a trăi în conformitate cu împrejurările, ar fi fost să locuiască într-un cort cafeniu, pe izlaz; era convinsă că ţiganii vor fi bucuroşi s-o primească în mijlocul lor şi o vor privi cu mult respect, fiindcă ştia mai multe decît ei. Îi spusese o dată şi lui Tom de toate astea, propunîndu-i să-şi vopsească faţa ca să fie şi el oacheş şi să fugă împreună; dar Tom refuzase cu dispreţ, spunînd că ţiganii sînt hoţi, că n-au ce mînca şi n-au nici cai, ci numai măgari. Maggie era însă acum atît de nenorocită, încît se gîndea că viaţa printre ţigani ar fi singurul ei refugiu; se ridică de sub copac cu convingerea că trece printr-o mare criză în viaţă; va alerga fără să se oprească pînă la izlazul Dunlow, unde va da cu siguranţă de o şatră de ţigani; şi nesuferitul de Tom, şi restul rudelor, care-i găseau mereu nod în papură, n-or s-o mai vadă niciodată. În timp ce fugea, îşi aminti de taică-său, dar se resemnă cu gîndul că se desparte de el, hotărînd că îi va trimite din cînd în cînd cîte o scrisoare, pe ascuns, printr-un ţigănuş care

o să fugă apoi fără să-i spună unde e fata, asigurîndu-l doar că se simte bine, că e fericită şi că o să-l iubească întotdeauna.

Nu trecu mult şi Maggie îşi pierdu suflul, începînd să gîfîie; totuşi cînd Tom se duse s-o caute la eleşteu, fetiţa străbătuse trei cîmpii şi se afla la capătul potecii care dădea la drumul mare. Se opri să mai răsufle puţin, gîndindu-se că nu e plăcut să fugi de acasă şi că se va simţi bine abia după ce va ajunge la izlazul cu ţigani, dar era hotărîtă să-şi ducă planul la îndeplinire. După un timp ajunse la bariera care dădea spre potecă; nu ştia unde o va duce, fiindcă de la moara Dorlcote la Garum Firs veniseră pe alt drum, dar asta o făcu să se simtă în siguranţă: nu risca s-o ajungă nimeni din urmă. După un timp, văzu cu groază doi bărbaţi care mergeau pe potecă în faţa ei. Nu se gîndise nici o clipă că s-ar putea întîlni cu un străin – n-o preocupa decît un singur gînd şi anume că va fi urmărită de ai ei. Cei doi străini care o speriaseră erau jerpeliţi şi roşii la faţă, iar unul dintre ei purta un băţ pe umăr, de capătul căruia era agăţată o boccea. Dar, spre uimirea lui Maggie care se temea ca străinii să nu-şi dea seama că fugise de acasă, omul cu bocceaua se opri şi, pe un ton plîngăreţ şi linguşitor, o întrebă dacă nu vrea să miluiască un om nevoiaş dîndu-i un bănuţ. Maggie avea în buzunar o monedă de şase penny pe care i-o dăruise unchiul Glegg. O scoase şi o dădu omului, zîmbindu-i politicos şi sperînd în sinea ei că e mulţumit.

– N-am mai mult, spuse încercînd să se scuze.

– Mulţumesc, domnişoară, răspunse omul, pe un ton mai puţin respectuos şi recunoscător decît se aşteptase Maggie, care observă chiar că omul zîmbise şi îi făcuse tovarăşului său cu ochiul.

Fata o luă iute la picior; îşi dădu seama că cei doi rămăseseră pe loc, poate ca să se uite după ea şi, cîteva clipe mai tîrziu, îi auzi rîzînd. Deodată îi trecu prin minte că s-ar putea ca oamenii aceia s-o creadă o idioată; Tom îi spusese că de cînd îşi ciopîrţise părul arăta ca o idioată şi vorbele lui o duruseră atît de tare, încît nu le mai putea uita. Pe deasupra, Maggie purta în ziua aceea o

bonetă şi o capă – nu avea haină cu mîneci. Era limpede că nu putea face impresie bună asupra trecătorilor, aşa încît se gîndi că ar fi mai bine să o ia din nou pe cîmp, dar de cealaltă parte a potecii, ca să nu nimerească iar pe moşia unchiului Pullet. Trecu de prima poartă pe care n-o găsi zăvorîtă şi, după umilinţa îndurată, se simţi fericită că nu mai întîlni pe nimeni în timp ce se strecura de-a lungul gardurilor vii. Maggie era obişnuită să se plimbe singură pe cîmp, unde avea mai mult curaj decît pe drumul mare. Din cînd în cînd, era nevoită să sară cîte un pîrleaz mai înalt, dar asta nu o necăjea; mergea prea repede ca s-o mai fi putut ajunge cineva din urmă, şi spera că în curînd va zări izlazul Dunlow sau un altul, căci taică-său îi spusese o dată că după ce mergi o bucată de drum, nu se poate să nu dai de un izlaz. Maggie începuse să obosească şi să simtă foamea, dar ştia că pînă nu ajunge la ţigani n-avea cine să-i dea o bucăţică de pîine cu unt. Afară era lumină ca-n miezul zilei, căci mătuşa Pullet, conform vechilor obiceiuri ale familiei Dodson, lua ceaiul la ora patru şi jumătate după soare, şi la cinci după ceasul din bucătărie. Aşa că, deşi trecuse un ceas de la plecarea lui Maggie, umbrele serii încă nu învăluiră cîmpia şi nimic nu-i sugera că se apropie noaptea. Totuşi avea impresia că străbătuse un drum foarte lung şi se mira că nu vede nici urmă de izlaz. Pînă atunci drumul ei trecuse prin Garum, o parohie bogată, cu multe păşuni, şi nu zărise decît o singură dată un ţăran în depărtare. Într-o privinţă era mai bine aşa, căci un ţăran nepriceput ar fi putut considera fuga lui Maggie la izlazul Dunlow nelalocul ei. Şi totuşi ar fi fost poate mai bine să întîlnească pe cineva care să-i arate drumul, dar fără s-o întrebe nimic în legătură cu treburile ei. Ajunse, în cele din urmă, la marginea cîmpurilor verzi şi se trezi privind printre ulucile unui gard o potecă mărginită în dreapta şi în stînga de o fîşie lată de iarbă. Era prima dată cînd vedea o potecă atît de lată şi îşi spuse că izlazul trebuie să fie pe aproape, poate pentru că zări un măgar cu un butuc legat de picior păscînd iarba de lîngă drum, şi odată,

cînd se plimbase cu trăsurica pînă la izlazul Dunlow, mai văzuse un măgar chinuit cu o asemenea povară. Maggie prinse din nou curaj și, strecurîndu-se printre ulucile gardului, o porni mai departe, cu toate că îi apăreau mereu în minte Apollyon[1], și un hoț de drumul mare cu un pistol în mînă, și un pitic îmbrăcat în galben, care rînjea cu gura pînă la urechi și clipea mereu, și alte făpturi primejdioase. Biata Maggie era, pe de o parte, sperioasă ca orice om cu imaginație bogată, iar pe de altă parte, mînată de îndrăzneala pe care ți-o dă un impuls nestăpînit. Se aruncase în această aventură îmboldită de dorința de a cunoaște țiganii cu care se credea înrudită; acum însă, cînd se vedea pe această potecă necunoscută și ciudată, nu mai îndrăznea să se uite în jur, de frică să nu dea cu ochii de vreun diavol ascuns sub înfățișarea unui fierar, cu șorț de piele, care să se rînjească la ea cu mîinile în șolduri. Și simți cum i se taie răsuflarea cînd zări pe costișă două tălpi mici și goale. Lui Maggie îi părură ceva hidos, supranatural: o specie drăcească de ciupercă; fusese prea tulburată ca să observe de la început hainele zdrențuite și capul acoperit cu o claie de păr negru, încîlcit, care apăreau în continuarea tălpilor. Era un băiat adormit, și Maggie grăbi pasul, călcînd în vîrful picioarelor, de frică să nu-l trezească: nu-i trecu prin gînd că poate fi unul dintre prietenii ei, țiganii, care erau, după cîte își închipuia ea, foarte blînzi din fire. Și chiar așa stăteau lucrurile, căci la următoarea cotitură a drumului Maggie văzu într-adevăr cortul negru, mic, în formă de semicerc, în fața căruia se ridica o coloană de fum albastru, și unde avea să-și găsească adăpost și să fie ferită de toate necazurile ce-i întunecaseră viața și de care nu reușise să scape atîta amar de vreme, cît trăise printre oamenii civilizați. Lîngă coloana de fum zări o femeie înaltă... era fără îndoială țiganca-mamă care îi va servi ceai cu gustări și Maggie era mirată că nu se simțea mai încîntată. I se părea curios că după atîta căutare îi găsește pe

---

[1] Numele unui diavol care ar apărea în drumul pelerinilor, provocîndu-i la luptă.

ţigani în mijlocul uliţei, şi nu pe un izlaz; da, era într-adevăr cam dezamăgită, căci nu-şi putea închipui viaţa printre ţigani fără un izlaz nemărginit şi plin de taine, cu cariere de nisip în care să te poţi ascunde să nu te mai găsească nimeni. Cu toate astea merse mai departe, gîndindu-se, cu un sentiment de uşurare, că s-ar putea ca ţiganii să nu ştie că există idioţi pe lume şi deci nu era nici un pericol să fie luată, în mod greşit, drept o idioată. Era limpede că Maggie atrăsese atenţia, căci femeia înaltă care se dovedi a fi o ţigancă tînără cu un copil în braţe îi veni încet în întîmpinare. Maggie se uită cam speriată la femeia necunoscută care se apropia, dar prinse curaj la gîndul că mătuşa Pullet şi ceilalţi aveau dreptate cînd ziceau că seamănă cu o ţigancă, căci chipul cu ochi negri şi strălucitori încadrat de plete lungi semăna într-adevăr cu ceea ce vedea Maggie, înainte de a-şi fi tăiat părul, cînd se uita în oglindă.

– Unde te duci, domnişorico? o întrebă ţiganca pe un ton mieros şi plin de respect.

Era minunat, întocmai cum se aşteptase Maggie; ţiganii îşi dăduseră imediat seama că au de-a face cu o domnişoară şi erau gata să se poarte cu ea cum se cuvine.

– Chiar aici, răspunse Maggie, simţind că repetă nişte cuvinte pe care le mai rostise cîndva, în vis. Am venit să stau cu voi, dacă se poate.

– Foarte frumos! Atunci poftim! Ce mîndreţe de domnişoară, spuse ţiganca, luînd-o de mînă.

Maggie găsi că femeia e foarte drăguţă, dar n-ar fi stricat să fie mai curată.

Cînd ajunseră lîngă foc, Maggie văzu mai mulţi oameni strînşi grămadă. Jos pe pămînt stătea o ţigancă bătrînă, care-şi încălzea genunchii mestecînd din cînd în cînd, cu un fel de făcăleţ, o mîncare ce fierbea într-un ceaun rotund, din care se răspîndea un abur mirositor; lîngă ea, doi copii mici, cu părul vîlvoi, zăceau pe burtă, sprijiniţi în coate ca nişte sfincşi, iar mai încolo, un măgar paşnic îşi aplecase capul deasupra unei lungane

care stătea întinsă pe spate şi îl scărpina pe nas, fericindu-l din vreme în vreme cu cîte-o mînă de fîn şterpelit cine ştie de unde. Totul era învăluit în razele piezişe ale soarelui, iar scena i se părea lui Maggie frumoasă şi idilică; totuşi, ar fi dorit să-i vadă scoţînd mai repede ceştile de ceai; totul va fi perfect după ce-i va învăţa pe ţigani să se spele în lighean şi să prindă dragoste de cărţi. Se simţi însă cam stingherită văzînd că femeia cea tînără începe să discute cu bătrîna într-o limbă neînţeleasă, iar fata care dădea fîn măgarului se ridică şi începu să holbeze ochii fără nici o vorbă de bun venit. În cele din urmă, bătrîna spuse:

– Şi zi, ai venit să stai cu noi, frumoaso? Şezi acilea, şi povesteşte-ne de unde vii.

Era ca-n basme: Maggie se simţea încîntată că i se spune „frumoaso“ şi că lumea se poartă atît de bine cu ea. Se aşeză jos şi declară:

– Am plecat de-acasă fiindcă eram nefericită. Vreau să mă fac ţigancă. Dacă mă lăsaţi, stau cu voi şi vă învăţ o grămadă de lucruri.

– Ce domnişorică deşteaptă! se minună femeia cu copilul, aşezîndu-se lîngă Maggie şi lăsînd copilul să se tîrască pe jos în patru labe. Şi ce mîndreţe de bonetă şi de rochie! adăugă ea, scoţîndu-i lui Maggie boneta şi cercetînd-o, în timp ce-i tot bolborosea ceva bătrînei, în limba aceea necunoscută.

Fata înaltă îi smulse boneta din mînă şi şi-o puse în cap de-a-ndoaselea, rînjind. Dar Maggie era hotărîtă să nu spună nimic şi să se poarte ca şi cum nici nu i-ar fi păsat de bonetă.

– Nu vreau să mai port boneta. Mi-ar place o basma roşie ca a dumitale, spuse uitîndu-se la prietena de lîngă ea. Pînă ieri am avut şi eu părul lung, da' l-am tăiat. Cred însă c-o să crească foarte repede la loc, adăugă ea în chip de scuză, gîndindu-se că ţiganii nu pot să sufere părul scurt.

Maggie dorea atît de mult să fie pe placul ţiganilor, încît uitase şi de foame.

– Vai, ce domnişoară frumoasă şi bogată! Sînt sigură că-i bogată! spuse bătrîna. Aşa-i că stăteai într-o casă frumoasă?

– Da, era drăguţă şi îmi plăcea rîul unde ne duceam la pescuit... numai că uneori eram tare nenorocită! Aş fi vrut să-mi aduc şi cărţile. Le aduceam eu, dar am plecat în mare grabă. Pot să vă povestesc însă aproape tot ce scrie-n cărţi... le-am citit de mii de ori... şi o să vă placă. Şi pot să vă povestesc şi despre geografie... adică despre lumea în care trăim... e foarte folositor şi interesant. Aţi auzit vreodată de Columb?

Începuseră să-i strălucească ochii şi se îmbujorase la faţă... abia sosise printre ţigani şi îi şi învăţase ceva şi cîştigase o mare influenţă asupra lor. Iar ţiganii, la rîndul lor, rămăseseră uimiţi de vorbele lui Maggie, cu toate că erau mult mai atenţi la lucrurile din buzunarul ei, pe care prietena din dreapta i-l golise pe nesimţite.

– Acolo locuieşti matale? întrebă bătrîna, cînd auzi de numele lui Columb.

– Nu! răspunse Maggie cu o nuanţă de compătimire în glas. Columb a fost un om minunat care a descoperit jumătate din globul pămîntesc şi, ştiţi, l-au pus în lanţuri şi s-au purtat foarte urît cu el... aşa scrie în cartea mea de geografie... dar povestea asta e prea lungă ca să v-o povestesc înainte de ceai... Tare-aş vrea o ceaşcă cu ceai!

Ultimele cuvinte îi scăpară lui Maggie, fără voia ei; de la tonul superior cu care-i dăscălea, trecuse brusc la un ton morocănos.

– Aoleo, săraca! îi e foame! spuse ţiganca mai tînără. Dă-i din merindele alea reci. Ăi fi făcut cale lungă pînă aici, drăguţo! Ia spune, un' ţi-e casa?

– Departe... departe, la moara Dorlcote, răspunse Maggie. Tatăl meu e domnul Tulliver, dar nu trebuie să afle unde sînt, că dacă află mă ia înapoi. Unde e regina ţiganilor?

– Vrei să te duci la ea, domnişoară? o întrebă femeia cea tînără.

Între timp, fata cea înaltă se tot zgîia la Maggie și rînjea. Purtările ei nu erau deloc plăcute.

– Nu, răspunse Maggie. Mă gîndeam doar că dacă nu e o regină bună, o să vă pară bine cînd o să moară și o să vă puteți alege alta. Eu dac-aș fi regină, m-aș purta frumos și blînd cu toată lumea.

– Uite, ia un pic de mîncare. E foarte gustoasă, o îndemnă bătrîna întinzîndu-i un codru de pîine uscată și o bucată de slănină rece pe care le scoase dintr-o traistă cu resturi de mîncare.

– Mulțumesc, spuse fetița, uitîndu-se la mîncare fără să se atingă de ea. Dar nu vreți să-mi dați mai bine un pic de pîine cu unt și puțin ceai? Nu-mi place slănina.

– N-avem nici ceai, nici unt, răspunse bătrîna, încruntîndu-se puțin ca și cum s-ar fi săturat s-o tot lingușească pe Maggie.

– Atunci dați-mi o bucățică de pîine cu melasă.

– Ce melasă? N-avem melasă, răspunse bătrîna pe un ton morocănos, după care cele două femei începură să vorbească aprins în limba lor necunoscută.

Între timp, unul dintre cei doi sfincși se repezi la bucata de pîine cu slănină și începu s-o înfulece. În clipa aceea, fata înaltă, care se îndepărtase puțin, se întoarse spunînd ceva care avu un efect puternic asupra celor din jur. Bătrîna păru că uită cu totul de foamea lui Maggie și începu să mestece de zor cu lingura în oală, în timp ce fata și femeia se strecurară sub cort de unde aduseră niște linguri și strachini. Maggie începu să tremure și se temu să nu-i dea lacrimile. Deodată, fata cea înaltă scoase un țipăt ascuțit și, în clipa următoare apăru în goană băiatul pe care Maggie îl văzuse dormind la marginea drumului: un pici nespălat, cam de vîrsta lui Tom. Băiatul căscă ochii cînd o văzu pe Maggie, după care ceilalți începură iar să bodogănească. Nu pricepea nici o boabă. Se simțea singură și părăsită, gata să izbucnească în plîns; țiganii păreau că n-o mai bagă deloc în seamă și, printre ei, Maggie se simțea cu totul lipsită de apărare.

Dar o nouă spaimă o făcu să-şi înghită lacrimile: în faţa ei apărură doi bărbaţi care se dovediră a fi de fapt cauza acestei agitaţii subite. Cel mai în vîrstă purta o boccea pe care o aruncă jos apoi începu să se răstească la femei, iar acestea îi răspunseră în cor, cu ţipete ascuţite. Între timp, o potaie neagră se repezi lătrînd la Maggie, care începu să tremure de frică, speriindu-se şi mai tare cînd bărbatul mai tînăr ţipă la cîine şi zvîrli după el cu un ciomag pe care-l ţinea în mînă.

Maggie îşi dădu seama că nu era cu putinţă ca ea să ajungă vreodată regina unor astfel de oameni, şi nici măcar să-i înveţe lucruri plăcute şi folositoare.

Apoi amîndoi bărbaţii părură că întreabă ce-i cu Maggie, căci se tot uitau la ea şi tonul discuţiei luă un aer potolit, acel aer pe care îl implică, pe de o parte, curiozitatea şi, pe de altă parte, posibilitatea de a o vedea satisfăcută. În cele din urmă, femeia mai tînără spuse pe tonul mieros şi plin de respect pe care-l avusese la început:

– Domnişoara asta frumoasă a venit să stea la noi. Nu-ţi pare bine?

– Cum să nu, foarte bine, răspunse bărbatul cel tînăr care se uita la degetarul de argint şi la celelalte mărunţişuri scoase din buzunarul lui Maggie.

Apoi, le dădu pe toate înapoi femeii tinere, păstrînd doar degetarul şi şoptindu-i ceva, iar femeia, la rîndul ei, le vîrî în dată în buzunarul lui Maggie. Între timp, cei doi bărbaţi se aşezară pe jos şi se năpustiră asupra mîncării din ceaun – o tocană de cartofi cu carne – atunci luată de pe foc şi răsturnată într-o strachină galbenă.

Maggie începu să-şi spună că Tom avea poate dreptate în privinţa ţiganilor... dacă omul nu-i dădea imediat degetarul înapoi, însemna că erau nişte hoţi. Ea le-ar fi dăruit cu dragă inimă ţiganilor degetarul, fiindcă nu ţinea deloc la el; dar gîndul că se afla printre hoţi o împiedica să se bucure că ţiganii se purtau din nou cu respect şi atenţie fată de ea... Toţi hoţii, în afară

de Robin Hood, erau oameni răi. Femeile îşi dădură seama că Maggie începuse să se teamă de ei.

– N-avem nimic de mîncare potrivit pentru o domnişoară, spuse bătrîna cu vocea ei mieroasă. Şi tare-i înfometată, mititica.

– Uite, drăguţă, încercă să mănînci puţin din asta, o îndemnă femeia mai tînără, întinzîndu-i o lingură de fier şi o strachină cafenie plină cu mîncare de cartofi. Maggie, care îşi aminti că bătrîna păruse supărată pe ea cînd spusese că nu-i place pîinea cu slănină, nu îndrăzni să refuze tocana, cu toate că frica îi tăiase foamea. Ce bine ar fi fost dacă domnul Tulliver ar fi trecut pe acolo cu trăsurica şi ar fi luat-o cu el! Sau măcar dacă Jack Moartea-Căpcăunilor sau Domnul Inimă-de Aur[1] sau Sfîntul Gheorghe de pe monedele de jumătate de penny, cel care a omorît balaurul, ar fi trecut pe acolo, din întîmplare! Dar Maggie se gîndi, cu părere de rău, că asemenea eroi nu apăruseră niciodată prin împrejurimile oraşului St. Ogg's... asemenea minuni nu se întîmplau niciodată pe acolo.

După cum vedeţi, Maggie Tulliver era departe de a fi un copil bine instruit sau informat, aşa cum e în ziua de azi orice fetiţă de opt-nouă ani. Urmase doar un an şcoala de la St. Ogg's şi avea atît de puţine cărţi, încît uneori era nevoită să citească dicţionarul şi de aceea mintea ei de copil cînd trăda o ignoranţă surprinzătoare, cînd un surprinzător bagaj de cunoştinţe. Ştia, de pildă, că există cuvinte ca „poligamie" şi, de vreme ce auzise şi de „polisilabic", ajunsese la concluzia că „poli" înseamnă „mulţi"; dar, pe de altă parte, nici nu-i trecea prin minte că ţiganii nu consumau coloniale. În capul ei era un haos, un amestec ciudat de discernămînt şi de vise oarbe.

În ultimele cinci minute, părerile ei despre ţigani se schimbaseră cu totul. De unde pînă atunci îi socotise nişte oameni plini de respect, care puteau fi educaţi, acum îşi spunea că aveau poate de gînd s-o omoare de îndată ce o să se înnopteze, s-o taie

[1] Eroi ai unor basme şi balade englezeşti.

bucăţele şi s-o gătească. Îi trecu chiar prin minte bănuiala că ţiganul cel bătrîn cu privirea fioroasă era diavolul în persoană şi putea oricînd să-şi lepede veşmîntul înşelător şi să se prefacă în fierarul care rînjeşte sau într-un căpcăun cu ochi de jar şi aripi de balaur. Ce rost mai avea să încerce să mănînce tocana! Şi totuşi se temea ca nu cumva să-i jignească pe ţigani, arătîndu-le ce părere proastă are despre ei. Şi, cu o curiozitate aprinsă, pe care n-ar fi întrecut-o nici aceea a unui teolog, Maggie se întrebă dacă, fiind într-adevăr de faţă, diavolul ar fi putut să-i ghicească gîndurile.

– Ce, nu-ţi place cum miroase tocana, drăguţă? întrebă ţiganca cea tînără, care băgase de seamă că Maggie nu gustase deloc din mîncare. Hai, mănîncă puţin. Încearcă!

– Nu, mulţumesc, răspunse Maggie, străduindu-se din răsputeri să zîmbească prietenos. Cred că nu mai am timp... parc-a început să se înnopteze. Cred c-ar fi timpul să mă-ntorc acasă. Vin eu altă dată şi v-aduc un coş plin de tarte cu marmeladă şi alte bunătăţi.

Şi, în timp ce enunţa aceste intenţii iluzorii, Maggie se ridică de pe scaun, sperînd că Apollyon poate fi tras pe sfoară. Dar speranţele ei se spulberară din nou cînd ţiganca cea bătrînă spuse:

– Stai un pic, domnişorico... Stai... Te ducem noi acasă... n-avea nici o grijă... da' stai să mîncăm... O să te ducem călare, ca pe o doamnă.

Maggie se aşeza din nou. Nu prea avea încredere în făgăduiala bătrînei, dar nu trecu mult şi o văzu pe fata cea înaltă punînd căpăstrul pe măgar şi aruncîndu-i cîţiva desagi în spinare.

– Ei, domnişorico, i se adresă ţiganul mai tînăr, ridicîndu-se şi aducînd măgarul în faţa ei. Spune-ne unde stai? Cum îi zice acolo un' ţi-i casa?

– Moara Dorlcote, răspunse Maggie, însufleţindu-se. Tata e domnul Tulliver... el acolo stă.

– Moara aia mare, puţin mai încolo de St. Ogg's?

– Da, răspunse Maggie. E departe? Aş vrea, dacă se poate, să mă duc pe jos!

– Nu, nu, trebuie să ne grăbim că acu' se întunecă. Şi măgaru' o să te ducă foarte bine. Ai să vezi.

În timp ce vorbea, ţiganul o ridică pe Maggie şi o aşeză pe măgar. Fetiţa se simţi mai uşurată cînd îşi dădu seama că bătrînul nu mergea cu ea, ci rămîne la şatră; totuşi nu era însă sigură c-o s-o ducă într-adevăr acasă.

– Uite boneta cea frumoasă, drăguţă, spuse femeia tînără punîndu-i lui Maggie pe cap boneta dispreţuită cu cîteva clipe mai înainte, dar care acum era bine venită. Aşa-i că o să le spui că ne-am purtat frumos cu tine? N-am spus noi că eşti o frumuseţe de domnişoară?

– Da, da, vă mulţumesc, răspunse Maggie. Vă sînt foarte recunoscătoare. Dar aş vrea să mergi şi dumneata cu mine.

Maggie se gîndi că, oricum, era mai bine decît să meargă singură cu unul dintre bărbaţii care o îngrozeau; e în orice caz mai vesel să fii omorîtă de un grup mai mare.

– A, va să zică la mine ţii cel mai mult? întrebă femeia. Da' nu pot să viu... Mergeţi prea iute... şi nu pot să mă ţin după voi.

Asta însemna că ţiganul avea să stea şi el pe măgar ţinînd-o pe Maggie în faţa lui. Fetiţa nu putea să se împotrivească – era tot atît de neputincioasă ca şi măgarul – dar i se părea că trăieşte un vis urît, înfiorător. În timp ce femeia o mîngîia pe spate şi-i spunea „la revedere", măgarul, îmboldit de ţigan, o porni la trap de-a lungul drumului către locul de unde apăruse Maggie cu un ceas în urmă; lungana şi puştiul zdrenţăros, care erau acum plini de bunăvoinţă, se înarmară şi ei cu beţe şi îi urmară vreo sută de metri, strigînd cît îi ţinea gura.

Nici chiar Leonora[1], în călătoria ei supranaturală din miez de noapte, însoţită de iubitul prefăcut în fantomă, nu fusese mai

[1] Eroina baladei cu acelaşi nume a scriitorului german Gottfried August Bürger (1747-1794).

îngrozită decît era biata Maggie în călătoria aceasta atît de firească, pe măgarul ce mergea în pas domol, însoţită de un ţigan care îşi făcea socoteala să cîştige o jumătate de coroană. Lumina roşie a asfinţitului părea plină de tîlcuri ascunse, desigur în strînsa legătură cu răgetul înfricoşător al celui de-al doilea măgar, rămas priponit la şatră. Cele două căsuţe joase cu acoperişul de stuf – singurele case pe care le întîlniră în drumul lor – păreau să dea priveliştii un aer şi mai mohorît: n-aveau ferestre şi uşile erau zăvorîte: păreau să fi fost locuite de vrăjitoare; şi Maggie se simţi uşurată cînd văzu că măgarul nu se opreşte în faţa lor.

În cele din urmă – ce fericire! – ajunseră la capătul potecii care i se păruse cea mai lungă din lume şi ieşiră la drumul mare. Pe drum trecea o trăsură, iar la răscruce se afla un stîlp pe care Maggie era sigură că îl mai văzuse, şi pe el scria: „St. Ogg's – două mile". Însemna deci că ţiganul avea într-adevăr de gînd s-o ducă acasă; poate că era totuşi un om bun şi fusese jignit să vadă că Maggie nu voia să meargă cu el. Această convingere se întări şi mai mult pe măsură ce fata îşi dădu seama că recunoaşte drumul. Tocmai se gîndea cum să deschidă vorba, să-l împace pe ţigan şi în acelaşi timp să-l facă să-i uite laşitatea, cînd, deodată, la o răscruce, Maggie dădu cu ochii de un călăreţ pe un cal alb.

– Stai! Opreşte! strigă ea. Uite-l pe tata! Tată! tată!

Bucuria ei neaşteptată era aproape dureroasă şi, pînă să se apropie taică-său, îi şi dăduseră lacrimile. Domnul Tulliver se mira s-o vadă căci, venind de la Basset, se mai abătuse pe undeva şi deci nu trecuse încă pe acasă.

– Da' ce-i cu tine, ce s-a întîmplat? întrebă el, oprindu-şi calul, în timp ce Maggie sări de pe măgar şi alergă spre el.

– Io gîndesc că domnişoara s-a rătăcit, spuse ţiganul. A venit la noi la şatră... acolo, la capătul drumului de la Dunlow şi acuma o duceam acasă... că pe-aici zicea că stă. Şi e cam departe, mai cu seamă că de azi dimineaţă tot umblu pe drumuri.

– Da, tată. Aşa e. A fost tare cumsecade că m-a adus acasă, spuse Maggie. E un om foarte bun şi de treabă.

– Uite, poftim, spuse domnul Tulliver scoţînd cinci şilingi din buzunar. Ai făcut şi tu o dată o treabă bună. Nu mi-ar fi plăcut să-mi pierd fetiţa. Hai, urc-o pe şa în faţa mea. Ia spune, Maggie, ce-i cu tine? Ce s-a întîmplat? întrebă domnul Tulliver după ce o porniră la drum şi fata îşi sprijini capul de pieptul lui, suspinînd. Cum de-ai pornit-o aşa, de capul tău, şi te-ai rătăcit?

– Vai, tată! suspină Maggie. Am fugit, fiindcă eram grozav de nenorocită... Tom s-a supărat tare pe mine. N-am putut să îndur...

– Hai, lasă, lasă, o linişti domnul Tulliver, încercînd s-o mîngîie. Cum ţi-a dat prin gînd să fugi şi să-l laşi singur pe tata? Ce s-ar face tata fără fetiţa lui?

– Nu, nu mai fug, tată! Nu mai fug niciodată.

În seara aceea, cînd ajunseră acasă, domnul Tulliver făcu un scandal mare care avu efectul surprinzător că Maggie nu auzi nici o vorbă de dojană din partea maică-sii şi nici o răutate din partea lui Tom în legătură cu ideea ei nesăbuită de a fugi la ţigani. O cam îngrozea purtarea neobişnuită a celorlalţi şi îşi spuse în sinea ei că se purtase atît de urît, încît nimeni nu voia să mai pomenească de ea.

Capitolul XII

Acasă la domnul și doamna Glegg

Dacă am vrea să facem o vizită domnului şi doamnei Glegg, ar trebui să pătrundem mai întîi în oraşul St. Ogg's – oraş venerabil, cu acoperişuri din olane şi antrepozite cu frontoane largi, în care corăbii negre venind din Nordul îndepărtat îşi lasă încărcătura, luînd în schimb preţioase mărfuri indigene: brînza

bine fermentată şi lîna fină cu care cititorii mei rafinaţi au făcut desigur cunoştinţă prin intermediul celor mai frumoase pastorale clasice.

Oraşul St. Ogg's este una din acele aşezări străvechi care par o continuare, o excrescenţă a naturii, asemenea cuiburilor pe care le construiesc păsările *bower*[1] sau ca galeriile întortocheate ale furnicilor albe. Acest oraş poartă, asemenea unui copac milenar, urmele creşterii şi istoriei sale îndelungate, şi s-a născut şi s-a dezvoltat în acelaşi loc, între rîu şi deal, încă de pe vremea cînd legiunile romane îşi stabiliseră tabăra pe coasta dealului, cu spatele spre oraş, şi cînd regii pletoşi ai mărilor[2] au venit în sus, pe rîu, şi au privit pămîntul roditor cu ochi lacomi şi sălbatici. St. Ogg's e un oraş care poartă pecetea „vremurilor uitate". Năluca viteazului rege saxon[3] mai pluteşte uneori pe străzile oraşului, vrînd parcă să mai arunce o privire către locurile tinereţii şi ale dragostei lui; o umbră şi mai mohorîtă îi iese în cale: umbra temută a danezului păgîn[4], străpuns cu sabia, pe cînd se afla în mijlocul oştenilor, de o mînă nevăzută şi răzbunătoare. În serile de toamnă, umbra se înalţă ca o ceaţă albă din movila-i funerară de pe deal şi pluteşte prin curtea palatului străvechi de pe malul rîului – locul unde danezul a fost ucis în chip atît de ciudat pe vremea cînd vechiul palat nu exista încă. Construcţia acestui vechi şi frumos aşezămînt a fost începută de normanzi. Palatul, ca şi oraşul, stă mărturie gîndurilor şi faptelor unor generaţii învrăjbite; dar astea s-au întîmplat atît de demult, încît azi privim toate acele discordii cu o caldă indulgenţă plină de afecţiune, bucuroşi că cei care au clădit balcoanele noi de piatră închise cu ferestre, faţada şi turnurile gotice din cărămizi mici, delicate, cu ornamentaţii în

---

[1] Pasăre australiană, din familia păsării paradisului, care-şi construieşte cuiburi complicate, împodobite cu pene, scoici etc.

[2] Aluzie la vikingi, care au atacat de pe mare Anglia în secolele VIII-XI.

[3] Referire la Alfred, rege erou al Angliei (871), care a luptat împotriva cotropitorilor danezi.

[4] Aluzie la unul dintre sîngeroşii conducători ai năvălitorilor danezi care au cotropit insula britanică în secolul al IX-lea.

formă de trifoi, ferestrele şi crenelurile cu chenare de piatră, nu au comis sacrilegiul de a dărîma vechiul corp al clădirii, construit pe jumătate din lemn, cu sala de ospeţe acoperită cu grinzi de stejar.

Dar poate că şi mai vechi decît acest palat sînt ruinele zidului care face acum parte din clopotniţa bisericii parohiale şi despre care se spune că ar fi o rămăşiţă din capela originară închinată Sfîntului Ogg, patronul acestei vechi aşezări, despre a cărui istorie există mai multe manuscrise conţinînd diferite versiuni. Eu înclin către cea mai scurtă, căci, chiar dacă nu e întru totul adevărată, prezintă cel puţin avantajul de a conţine mai puţine mistificări.

„Ogg, fiul lui Beorl, spune hagiograful meu, era luntraş şi-şi agonisea pîinea trecînd călătorii peste rîul Floss. Într-o seară cînd bătea un vînt năprasnic, văzu o femeie, cu un copil în braţe, care se jeluia la malul rîului; era în zdrenţe, avea o faţă chinuită şi trudită şi se ruga cu lacrimi în ochi s-o treacă pe malul celălalt. Văzînd-o, omul o întrebă:

– De ce vrei să treci pe partea cealaltă? Mai zăboveşte pînă-n zori şi adăposteşte-te aici. Fii înţeleaptă, femeie, nu fi nechibzuită.

Cu toate astea, femeia îi dădu înainte cu jelania şi rugămintile. Atunci Ogg, feciorul lui Beorl, se apropie de ea şi-i spuse:

– Bine, am să te trec! E de ajuns că inima ta o cere.

Şi o trecu pe malul celălalt. Dar cînd să păşească pe pămînt, zdrenţele femeii se prefăcură în veşminte albe care-i unduiau de-a lungul trupului ca apa, faţa îi strălucea de-o frumuseţe neasemuită, iar în jurul capului avea o aureolă ce arunca raze de lumină. Şi femeia spuse:

– Ogg, fecior al lui Beorl, fii binecuvîntat căci n-ai întrebat şi nu te-ai împotrivit inimii care cerea, ci, cuprins de milă, i-ai adus pe dată alinare. De azi încolo, oricine va păşi în barca ta va fi ferit de furtună; şi, ori de cîte ori vei porni în ajutorul cuiva, vei scăpa vieţile tuturor: oameni şi dobitoace.

Şi cînd apele se revărsau, mulţi îşi găseau salvarea pe luntrea lui binecuvîntată. Dar cînd Ogg, feciorul lui Beorl, muri,

nici n-apucă să-şi dea bine sufletul că luntrea legată la mal se desprinse şi se pierdu în largul oceanului, purtată de apele ce se retrăgeau, pînă cînd se făcu nevăzută. Cu toate astea, se spune că la căderea nopţii, atunci cînd se revarsă apele, Ogg, feciorul lui Beorl, se iveşte cu luntrea lui pe întinsul apelor, iar Fecioara Binecuvîntată stă la cîrmă şi răspîndeşte în jur o lumină strălucitoare cum e aceea a lunii, iar vîslaşii învăluiţi în umbra deasă a nopţii prind din nou curaj şi se apucă de treabă cu nădejde."

După cum vedeţi, această legendă din vremurile de demult vorbeşte de revărsarea apelor care, chiar dacă uneori cruţau oamenii, erau necruţătoare faţă de dobitoacele neputincioase şi se năpusteau asupra tuturor vieţuitoarelor mărunte, ucigîndu-le cu o moarte năprasnică. Şi totuşi oraşul trecuse prin nenorociri şi mai mari decît revărsările de ape: războaiele civile îl transformaseră într-un adevărat cîmp de bătălie, unde mai întîi puritanii îi mulţumiseră lui Dumnezeu pentru sîngele vărsat de regalişti, pentru ca pe urmă, regaliştii să-i mulţumească lui Dumnezeu pentru sîngele vărsat de puritani. În acele vremuri, mulţi oameni cinstiţi îşi pierdură averea de dragul conştiinţei şi, săraci lipiţi pămîntului, îşi părăsiră oraşul de baştină, pornind în lume. Se mai pot vedea şi azi multe case pe care bieţii oameni le-au părăsit la nenorocire: clădiri cu frontoane ciudate, aşezate cu faţa la rîu, înghesuite între depozite construite mai de curînd şi străbătute de galerii neaşteptate, care cotesc mereu în unghi drept pînă te scot la un mal noroios, veşnic scăldat de revărsările fluxului. Peste tot, casele de cărămidă par pîrguite.

În vremea doamnei Glegg, nu exista încă eleganţa aceea modernă, distonantă: nu vedeai nici vitrine mari de sticlă la prăvălii, nici faţade noi de stuc şi nici o altă încercare nefericită de a da oraşului St. Ogg's, acest oraş de cărămidă roşie, vechi şi frumos, aspectul unei aşezări ridicate peste noapte. Vitrinele prăvăliilor erau mici şi modeste, căci nevestele şi fiicele fermierilor venite după cumpărături în zilele de tîrg nu s-ar fi lăsat ademenite să cumpere în altă parte decît în dughenele cu care se

obişnuiseră de o viaţă; negustorii, la rîndul lor, nu voiau să-şi vîndă marfa muşteriilor care le călcau o singură dată în prăvălie. Vai, cînd te gîndeşti că pînă şi vremurile doamnei Glegg par îndepărtate acum, de cînd schimbările au mărit distanţa dintre ani! Pe vremea aceea, războiul şi zvonurile de război încetaseră să mai frămînte minţile oamenilor şi, dacă fermierii îmbrăcaţi în sumane cafenii, care-şi răsturnau sacii cu grîne de probă şi-şi lăudau marfa în mijlocul tîrgului, îşi mai aduceau uneori aminte de aceste zvonuri, le priveau doar în lumina vremurilor bune din trecut, cînd preţurile erau încă ridicate. Trecuse vremea cînd pe rîul cu albie lată se iveau corăbii nepoftite; acum Rusia însemna doar ţara de unde vine sămînţa de in – şi cu cît venea mai multă, cu atît mai bine – inul din care se făceau frînghii pentru pietrele de moară verticale cu braţe în formă de coasă, care huruiau şi măcinau şi împingeau făina la o parte de parc-ar fi fost însufleţite. Existau trei rele de care trebuia să se teamă omenirea: catolicii, recoltele proaste şi fluctuaţiile misterioase ale negoţului. În ultimii ani nici chiar revărsările apelor nu pricinuiseră cine ştie ce pagube. Oraşul St. Ogg's nu privea nici în trecut, nici în viitor. Moştenise, fără să-şi dea seama, un lung trecut istoric şi nu se uita la nălucile care-i bîntuiau uliţele. Cîte amintiri nu fuseseră lăsate în urmă şi cîte nu se mistuiseră asemenea dealurilor ce se pierd în depărtare, de pe vremea cînd Sfîntul Ogg cu luntrea lui şi cu Maica Domnului la cîrmă apăreau pe întinsul apelor. Vremurile doamnei Glegg erau ca o cîmpie netedă ce-i făcea pe oameni să nu mai creadă în vulcani şi în cutremure, să-şi spună că ziua de mîine va fi aidoma zilei de ieri, şi că forţele uriaşe, ce zguduiseră cîndva pămîntul, se potoliseră pentru totdeauna. Trecuseră vremurile cînd oamenii se aflau sub puterea credinţei, vremuri în care erau şi mai neputincioşi în faţa ei decît sînt azi: catolicii erau cumpliţi, căci de îndată ce puneau mîna pe putere acaparau proprietăţile şi ardeau oamenii de vii; cu toate astea, la St. Ogg's nici un enoriaş cinstit şi întreg la minte nu se lăsase convins să creadă în papă. Un bătrîn îşi mai amintea încă de o gloată de prostime în

care băgase spaima John Wesley[1] cînd ţinuse o predică la tîrgul de vite; dar, multă vreme, nimeni nu se aşteptase ca predicatorii să mişte sufletele oamenilor. Din cînd în cînd, cîte o izbucnire înflăcărată de la un amvon dizident, care predica despre botezul pruncilor, era singura manifestare a unui zel nepotrivit cu acele vremuri liniştite şi stabile. Protestantismul se încetăţenise fără să-i mai pese de schisme sau de prozeliţi; „dizidenţa" se moştenea o dată cu o strană mai bună şi cu oarecare legături de afaceri. Preoţimea privea dizidenţa cu uimire şi cu dispreţ, socotind-o ca pe un obicei nesăbuit pe care-l întîlneşti mai cu seamă în familiile de băcani şi de lumînărari, cu toate că se putea întîlni şi la unii angrosişti mai înstăriţi. Dar, o dată cu problema catolică, se iscaseră şi oarecare controverse care tulburaseră întrucîtva liniştea; rectorul mai vîrsnic ţinea din cînd în cînd predici istorice şi bine argumentate, în timp ce domnul Spray, pastorul congregaţilor, începuse să ţină predici politice, făcînd o distincţie subtilă între convingerea lui fermă în dreptul catolicilor la vot şi ferma lui convingere în pierzania lor veşnică. Dar majoritatea celor care ascultau predicile domnului Spray nu erau în stare să-i priceapă subtilităţile, iar unii dizidenţi de modă veche se arătau adînc îndureraţi de faptul că domnul Spray „ţine cu catolicii", în timp ce alţii erau de părere că ar face mai bine să se lase de politică. Spiritul cetăţenesc nu se bucura de prea mare trecere la St. Ogg's, iar cei care se ocupau de probleme politice erau priviţi cu ochi bănuitori şi socotiţi ca nişte indivizi periculoşi. Cei mai mulţi dintre ei făceau afaceri mărunte sau nu făceau afaceri deloc şi, în orice caz, aveau toate şansele să dea faliment.

Aşa stăteau lucrurile la St. Ogg's pe vremea doamnei Glegg şi în acea perioadă din istoria familiei ei în care se certase cu domnul Tulliver. Era perioada în care ignoranţa se simţea mult mai în largul ei decît acum: în lumea bună era primită cu toate

---

[1] John Wesley (1703–1791), predicator englez; fondatorul sectei metodiştilor.

onorurile şi nimeni n-o silea să se ascundă sub veşmintele îngrijite ale cunoaşterii. Pe vremea aceea nu existau reviste ieftine şi la îndemîna oricui, iar medicii de ţară nici nu se gîndeau să-şi întrebe pacientele dacă le place să citească, socotind că e firesc să prefere bîrfeala. Pe vremea aceea, doamnele purtau rochii scumpe de mătase cu buzunarele mari, în care vîrau cîte un os de berbec ca să le păzească de crampe. Doamna Glegg ţinea şi ea un os de berbec în buzunar. Îl moştenise de la bunică-sa împreună cu o rochie de brocart, atît de ţeapănă, încît stătea singură în picioare, ca o armură, şi cu un baston cu măciulie de argint, căci familia Dodson devenise cu mai multe generaţii în urmă o familie respectabilă.

Doamna Glegg avea două saloane în casa ei frumoasă din St. Ogg's – unul în faţă şi altul în spatele locuinţei – două posturi de observaţie, de unde să privească slăbiciunile semenilor şi să se bucure de fiecare dată de tăria excepţională a propriului ei caracter. De la ferestrele din faţă, doamna Glegg putea să vadă toată strada Tofton, pînă la marginea oraşului şi să-şi dea seama că din ce în ce mai multe femei, nevestele unor oameni care nu se retrăseseră încă din afaceri, obişnuiau să „umble de colo-colo“ şi să poarte ciorapi de bumbac, ceea ce deschidea o tristă perspectivă asupra generaţiilor viitoare. Cînd stătea la ferestrele din spatele casei, doamna Glegg putea privi grădina şi livada frumoasă, care se întindeau pînă la rîu, şi să cugete asupra nebuniei domnului Glegg de a-şi petrece tot timpul printre „flori şi zarzavaturi“. Domnul Glegg care fusese sortator de lînă şi se retrăsese din afaceri ca să se poată bucura de anii ce-i mai rămăseseră, considera că această ultimă îndeletnicire era mult mai greu de suportat decît afacerile şi, ca să se mai distreze, devenise amator de munci manuale şi se odihnea executînd singur treaba pe care ar fi făcut-o în mod obişnuit doi grădinari. Faptul că economisea simbria unui grădinar ar fi putut eventual s-o facă pe doamna Glegg să-i treacă cu vederea această nebunie, dacă ar fi fost de conceput ca o femeie cu mintea întreagă să poată măcar simula

că respectă slăbiciunea bărbatului ei. Dar, este îndeobşte cunoscut că o asemenea îngăduinţă conjugală e caracteristică doar reprezentantelor mai slabe ale sexului respectiv, care nu-şi dau seama ce răspunderi are o nevastă, fiind obligată să pună necontenit frînă plăcerilor bărbatului, plăceri care rar se întîmplau să fie înţelepte sau demne de laudă.

Domnul Glegg, la rîndul lui, era preocupat de două probleme care părea a fi o sursă inepuizabilă de interes. Pe de o parte, se minuna de descoperirile pe care le făcea în domeniul ştiinţelor naturii, constatînd că în grădina lui mişună tot felul de omizi ciudate, de melci fără casă şi de gîngănii care, după cîte ştia el, nu atrăseseră niciodată atenţia nimănui. Domnul Glegg observase că există o coincidenţă deosebită între aceste fenomene zoologice şi marile evenimente contemporane, cum ar fi, de exemplu, faptul că înainte de incendiul de la York Minster văzuse pe frunzele trandafirilor nişte urme misterioase în formă de serpentină şi observase abundenţa de melci fără casă; se tot întrebase care să fie tîlcul acestor fenomene, pînă cînd nenorocirea cu incendiul lămurise totul. (Domnul Glegg avea o minte deosebit de activă care, eliberată de grijile negoţului cu lînă, se concentra acum asupra altor probleme.) Al doilea subiect de meditaţie al domnului Glegg îl constituiau contradicţiile sufletului femeiesc, întruchipat de doamna Glegg. Faptul că o fiinţă care, din punct de vedere genealogic, fusese plămădită din coasta bărbatului şi care, în cazul de faţă, ducea o viaţă onorabilă fără a fi nevoită să mişte măcar un deget, putea să nu fie niciodată de acord cu propunerile lui, nici măcar cu cele mai binevoitoare sau cu concesiile cele mai convenabile, era pentru domnul Glegg un mister pe care zadarnic încercase să-l dezlege, cercetînd primele capitole ale Facerii. Domnul Glegg se însurase cu cea mai mare dintre domnişoarele Dodson pentru că o socotise drept o fericită întruchipare a chibzuinţei şi a spiritului femeiesc de economie şi, fiind el însuşi un om care ştia să cîştige bani şi să-i păstreze, se aşteptase la o mare armonie conjugală. Şi totuşi se întîmplă

adesea ca acel amestec ciudat pe care îl constituie caracterul femeii să aibă un gust neplăcut în ciuda ingredientelor fără cusur care-l compun, după cum se poate întîmpla ca o zgîrcenie perfectă și sistematică să fie însoțită de anumite condimente în stare să-i strice savoarea. Adevărul este că și domnul Glegg era zgîrcit într-un fel cît se poate de binevoitor; vecinii spuneau despre el că „ține punga strînsă", ceea ce însemna de fapt că era un zgîrie-brînză cumsecade. Dacă spuneai că-ți place coaja de la brînză, domnul Glegg avea întotdeauna grijă să ți-o păstreze, simțind o bucurie naivă că poate să-ți facă o plăcere, și obișnuia să țină pe lîngă casă tot felul de animale a căror întreținere nu costa prea mult. Domnul Glegg nu era cîtuși de puțin ipocrit sau farsor: ar fi vărsat lacrimi sincere pentru o văduvă nevoită să-și vîndă mobila, dar n-ar fi scos din buzunar o bancnotă de cinci lire ca s-o salveze, pentru că a da cinci lire unei persoane „care-o duce greu" era, după părerea domnului Glegg, o risipă necugetată și nu un act de „milostenie"; concepea caritatea doar sub forma unor ajutoare mărunte și nu ca pe un lucru care ar putea tămădui nenorocirea. Trebuie totuși spus că domnul Glegg era tot atît de econom cu banii altora pe cît era cu banii lui. Cînd călătorea pe socoteala altuia, ar fi fost gata să facă un drum oricît de lung, ca să ocolească o barieră[1], de parcă ar fi plătit din buzunarul lui, și depunea tot zelul de care era în stare, ca să convingă o cunoștință oarecare să întrebuințeze un surogat mai ieftin al cremei de ghete. Acest înrădăcinat obicei de a economisi, ca un scop în sine, constituia o însușire caracteristică oamenilor de afaceri din generația trecută, care munceau plini de rîvnă adunînd încetul cu încetul avere, așa cum însușirea caracteristică a gonaciului e să hăituiască vulpea; acest obicei făcuse din ei o „rasă" aparte, pe cale să dispară în zilele noastre cînd oamenii se îmbogățesc peste noapte și cînd se trece rapid de la mizerie la îndestulare și risipă. Pe vremuri era greu să dobîndești „independență

---

[1] În Anglia acelor vremuri, se percepeau taxe la trecerea barierelor.

materială“ fără să-ţi mănînci de sub unghie, însuşire care se putea întîlni în orice colţ de provincie, la oameni cu firi tot atît de deosebite între ele ca speciile de fructe acrişoare. Adevăraţii Harpagoni sînt personalităţile deosebite, excepţionale, spre deosebire de onorabilii contribuabili, care, dacă au strîns o dată cureaua de nevoie, nu se mai dezvaţă nici în zilele bătrîneţii lor prospere (cînd au case pline de plante decorative şi de lăzi cu vinuri) să privească viaţa ca pe un ingenios proces de a trăi pe sponci şi care, cînd au un venit net de cinci sute pe an, sînt oricînd gata să renunţe la un lux devenit de curînd impozabil şi să trăiască exact ca pe vremea cînd n-aveau decît un capital de cinci sute de lire. Domnul Glegg făcea şi el parte din această categorie de oameni, pe care miniştrii de finanţe îi găseau atît de greu de mînuit. Şi acum, cînd ştiţi toate astea, veţi înţelege mai uşor de ce domnul Glegg nu se îndoise niciodată că făcuse o alegere bună cînd o luase pe doamna Glegg de nevastă, în ciuda faptului că natura dăduse un gust cam acrişor virtuţilor celei mai mari dintre domnişoarele Dodson. Un om afectuos din fire, care consideră că nevastă-sa corespunde ideii lui fundamentale despre viaţă, ajunge repede la convingerea că nici o altă femeie nu i s-ar fi potrivit mai bine şi, cu toate micile înţepături şi certuri de fiecare zi, rămîne tot atît de legat ca la început. Fiind înclinat spre meditaţie şi scăpînd de grijile pe care i le aducea negoţul de lînă, domnul Glegg se tot minuna în fiecare zi de mecanismul ciudat al sufletului femeiesc, aşa cum i se înfăţişase de-a lungul anilor de căsnicie. Cu toate astea, socotea că talentele de gospodină ale doamnei Glegg erau demne de a fi date de exemplu tuturor femeilor, şi considera o adevărată debandadă faptul că alte femei nu împătureau şerveţelele de masă atît de frumos şi de ordonat ca nevasta lui, sau că prăjiturile pe care le coceau nu erau la fel de fragede, iar brînza goldană făcută de ele nu avea acea venerabilă densitate pe care o avea brînza ieşită din mîna nevesti-sii. Pînă şi acel amestec ciudat de mirosuri de băcănie şi medicamente pe care-l răspîndea dulapul doamnei Glegg

constituia pentru soțul ei mireasma cea mai potrivită pentru un dulap. Dacă ar fi trecut o săptămînă fără ca domnul Glegg să se certe cu nevastă-sa, cred că li s-ar fi făcut poftă de ceartă și am certitudinea că, dacă ar fi avut o nevastă blîndă și supusă, ideile lui și-ar fi pierdut orice urmă de savoare și ar fi devenit searbede.

Domnul Glegg era fără îndoială un om blînd: îl supăra mai rău să vadă că nevastă-sa e certată cu alții – chiar și cu Dolly, slujnica – decît să se certe el însuși cu ea. Și iată de ce scandalul dintre nevastă-sa și domnul Tulliver îl necăjise atît de tare, încît a doua zi, plimbîndu-se dimineața prin grădină, nu mai simți aproape nici o plăcere privind la verzele lui timpurii. Cu toate astea, se duse să-și ia micul dejun cu speranța că, după o noapte de somn, furia doamnei Glegg se potolise ca să lase loc acelei bune-cuviințe casnice la care nevastă-sa ținea atît de mult. Doamna Glegg obișnuia de altfel să se laude că în familia Dodson nu se pomeniseră niciodată certuri înverșunate ca în alte familii care se făcuseră de rîs, că nici un membru direct al familiei Dodson nu-și împărțise averea la străini și nici măcar un văr de-al lor nu fusese vreodată renegat – și de ce-ar fi fost, de vreme ce n-aveau nici un văr care să nu fi avut banii investiți în afaceri sau măcar cîteva case proprii?

Exista întotdeauna o umbră a serii din ajun, care dispărea de pe fruntea doamnei Glegg atunci cînd se așeza să-și ia micul dejun: bretonul de bucle false. Doamna Glegg socotea că un breton de bucle e un lux exagerat dimineața, cînd te ocupi cu gospodăria, și nu ajută cu nimic la pregătirea prăjiturilor netede și pufoase. La ora zece și jumătate, convenientele cereau bretonul, dar pînă atunci doamna Glegg își putea menaja liniștită buclele false, fără să păgubească pe nimeni. Lipsa acelei umbre arăta însă și mai clar în dimineața de-atunci, că urmele severității mai dăinuiau încă. Dîndu-și seama de acest lucru, domnul Glegg, care se așezase la masă în fața unei farfurii cu *porridge*[1] amestecat cu

[1] Fiertură de ovăz, mîncare tipic englezească.

lapte, menit, conform unui vechi obicei de om fără pretenţii, să-i potolească foamea de dimineaţă, se hotărî să fie precaut şi s-o lase pe doamna Glegg să deschidă vorba, spunîndu-şi că toanele femeii sînt un lucru atît de gingaş, încît le poate stîrni chiar şi o atingere cît de uşoară. Oamenii cărora pare că le face plăcere să fie în toane rele au darul să se menţină în această stare, impunîndu-şi tot felul de privaţiuni. La fel făcu şi doamna Glegg, care în dimineaţa aceea îşi pregăti ceaiul mai slab decît de obicei şi refuză să mănînce unt. Era grav că o poftă atît de mare de ceartă, gata să se dezlănţuie din orice, nu găsea nici o remarcă de a domnului Glegg de care să se agaţe. Dar curînd se dovedi că însăşi tăcerea lui putea fi folosită drept pretext, căci, în cele din urmă, se auzi apostrofat pe acel ton caracteristic soţiei iubite:

– Frumos, domnule Glegg! Asta-i mulţumirea pe care o primesc după ce atîţia ani de zile ţi-am fost o soţie cum nu se poate mai bună. Dacă era vorba să te porţi aşa cu mine, mai bine mi-o spuneai înainte de a se prăpădi tata, şi atunci, cînd m-aş fi hotărît să-mi fac un cămin, alegeam pe altcineva... că doar aveam de unde alege.

Domnul Glegg se opri din mîncat şi ridică uimit ochii din farfurie – nu cu uimirea pe care ţi-o dă un lucru nou, neaşteptat, ci cu acea uimire calmă şi obişnuită cu care privim misterele de fiecare zi.

– Cum adică, doamnă Glegg? Ce-am mai făcut?

– Cum ce-ai făcut, domnule Glegg? Cum ce-ai făcut? Îmi pare rău că te aud vorbind aşa.

Neştiind ce să răspundă ca să n-o supere, domnul Glegg începu iar să mănînce.

– Sînt bărbaţi pe lume, continuă doamna Glegg, după o pauză, care-ar trebui să ştie cum să se poarte, nu să ia partea altora, împotriva nevestelor. Poate că mă înşel eu şi te pricepi dumneata mai bine decît mine, dar eu, una, ştiu că bărbatul

trebuie să țină cu nevasta, nu să sară în sus de bucurie cînd vede cum o batjocorește lumea.

– Bine, da' cum poți spune una ca asta! strigă bărbat-său, înfierbîntîndu-se, căci, oricît ar fi fost de cumsecade, nu era chiar atît de blînd ca Moise. M-am bucurat eu vreodată de nenorocirea dumitale?

– Să știi că-i mai urît să faci un lucru pe ascuns, decît să i-o spui omului verde în față. Mai bine mi-ai spune deschis că nu dai un ban pe ce zic eu, decît sa-mi dai de înțeles că toată lumea are dreptate în afară de mine, și să te așezi la masă dimineața, după o noapte ca asta în care n-am închis ochii o clipă, să stai încruntat și să nu scoți o vorbă de parc-aș fi un gunoi pe care-l calci în picioare.

– Eu, încruntat? întrebă domnul Glegg, prefăcîndu-se că se înfurie. Parc-ai fi un om beat care crede că toți și-au băut mințile în afară de el.

– Te rog să nu te înjosești vorbindu-mi urît, domnule Glegg. Să știi că asta te scade foarte mult în ochii mei; chiar dacă dumneata nu-ți dai seama, urmă doamna Glegg pe un ton de compătimire vehementă. Un om în situația dumitale ar trebui să fie un exemplu și să vorbească mai înțelept.

– Da? Parcă dumneata stai s-asculți o vorbă înțeleaptă? răspunse domnul Glegg, ridicînd tonul. Lucrul cel mai înțelept pe care ți-l pot spune și pe care ți l-am mai spus o dată și aseară e că greșești dacă pentru o ceartă de nimic îți ceri datoria înapoi. Ar trebui să-ți lași banii acolo unde sînt, că stau bine. Eu credeam că te-ai răzgîndit peste noapte. Dar dacă ții morțiș să-ți ceri banii înapoi, nu te pripi să-i ceri acum, că asta o să ațîțe și mai mult scandalul din familie; mai bine așteaptă pînă se ivește o ipotecă frumoasă, că altfel trebuie să pui avocatul să găsească un plasament și asta o să te coste o grămadă de bani.

Doamna Glegg își spuse că ideea nu e rea, dar se mulțumi să dea din cap și să scoată un sunet gutural, arătînd astfel că

tăcerea ei nu înseamnă o împăcare, ci doar un armistiţiu. De fapt, nu trecu mult şi ostilităţile începură din nou.

– Ţi-aş fi foarte recunoscător dacă mi-ai da o ceaşcă de ceai, spuse domnul Glegg, văzînd că nevastă-sa nu se pregăteşte ca de obicei să-i servească ceaiul, după ce şi-a isprăvit porţia de *porridge*. Doamna Glegg ridică ceainicul, dînd uşor din cap, şi spuse:

– Îmi pare bine că pomeneşti de recunoştinţă, domnule Glegg, că oricît m-am zbătut pentru alţii, nu m-am ales cu nici un fel de recunoştinţă, deşi în familia dumitale nu există nici o femeie ca mine, şi asta am s-o spun şi-n ceasul morţii. Cu toate astea, nu poţi pretinde că nu m-am purtat întotdeauna frumos cu neamurile dumitale. Măcar că nu se pot asemui cu mine şi nimeni nu mă poate sili să spun altceva.

– În loc să le cauţi nod în papură neamurilor mele, mai bine nu te-ai mai certa cu ale dumitale, doamnă Glegg, o înţepă bărbat-său furios. Te-aş ruga să-mi dai cana cu lapte.

– Vorbeşti cu păcat, domnule Glegg, ripostă nevastă-sa, turnîndu-i cu o generozitate neobişnuită lapte în ceaşcă, de parcă ar fi vrut să spună că, dacă vrea lapte, n-are decît să bea pînă i se face rău. Şi-ţi dai şi dumneata seama că-i aşa. Nu sînt eu femeia care să mă cert cu neamurile mele. Dumneata n-ai decît s-o faci, că doar ai mai făcut-o.

– Da' ieri, cînd ai plecat de la sora dumitale valvîrtej, ce-a fost? N-a fost ceartă?

– Eu nu m-am certat cu soră-mea, domnule Glegg, şi dacă spui asta, să ştii că te-nşeli. Domnul Tulliver nu mi-e rudă şi, de certat, el s-a certat cu mine şi m-a dat afară din casă. Dar poate că dumneata ai fi vrut să stau acolo şi să mă las batjocorită. Poate ţi-a părut rău că nevasta dumitale n-a înghiţit mai multe jigniri şi vorbe de ocară. Dar dacă vrei să ştii, dumneata te-ai făcut de rîs şi nu eu.

– Ia auziţi ce spune, oameni buni! Aşa ceva nu s-a mai pomenit niciodată în parohia asta, exclamă domnul Glegg,

înfierbîntîndu-se. Cum poate o femeie care are tot ce-i trebuie, care își poate păstra banii de zestre neatinși, care are cabrioleta renovată și tapițată cu atîta cheltuială, și care după moartea mea o să aibă mai mult decît a visat vreodată...să-și iasă din fire în halul ăsta, și să latre și să muște ca un cîine turbat! Zău că nu pricep de ce a făcut Dumnezeu femeile așa! (Ultimele cuvinte fură rostite pe un ton furios plin de amărăciune. Domnul Glegg împinse ceașca și lovi cu palmele masa).

– Bine, domnule Glegg. Dacă așa crezi, e mai bine că mi-ai spus-o, replică doamna Glegg, desfăcîndu-și șervetul de la gît și împăturindu-l cu mișcări nervoase. Dar dacă afirmi că am mai mult decît am visat vreodată, dă-mi voie să-ți spun că am dreptul să pretind o mulțime de lucruri pe care nu le capăt. Cît despre vorbele dumitale cum că aș fi ca un cîine turbat, află de la mine: ai mare noroc că nu știe lumea cum te porți cu mine; altfel te-ai face de rîs... Asta-i prea de tot, și să nu crezi că am de gînd să înghit...

Și aici, vocea doamnei Glegg se gîtui de parcă ar fi fost cît pe aci să izbucnească în plîns; oprindu-se brusc din discuție, trase cu putere cordonul soneriei.

– Sally, spuse ea cu vocea sugrumată, ridicîndu-se de pe scaun, fă focul în camera de sus și lasă obloanele. Domnule Glegg, spune te rog ce vrei să mănînci la prînz. Eu mănînc terci.

Și doamna Glegg, rostind această sentință, se îndreptă spre raftul cu cărți, scoase de acolo *Odihna veșnică a sfinților* de Baxter[1] și se urcă în camera de sus. Aceasta era cartea pe care doamna Glegg obișnuia s-o țină deschisă în fața ochilor, în anumite împrejurări: în diminețile ploioase de duminică, sau cînd auzea c-a mai murit cineva din familie, sau, ca în cazul de față, cînd cearta ei cu domnul Glegg ajunsese cu o octavă mai sus decît de obicei.

---

[1] Tratat de morală scris în 1658 de către clericul puritan Richard Baxter (1615–1691).

Dar, retrăgîndu-se, doamna Glegg mai luă ceva cu ea, ceva care împreună cu *Odihna veșnică a sfinților* și cu terciul ar fi putut s-o potolească puțin cîte puțin și s-o ajute să suporte existența de la parter, făcînd-o să se întoarcă acolo puțin înainte de ora ceaiului. Acest ceva era, pe de o parte, sugestia domnului Glegg c-ar face mai bine să lase cei cinci sute de lire unde erau, pînă se ivește o investiție bună, iar pe de altă parte, aluzia pe care bărbat-său o făcuse în treacăt la moștenirea frumușică pe care voia să i-o lase după moarte. Domnul Glegg, ca toți oamenii de felul lui, se ferea să vorbească despre testament, așa că în momentele ei de deprimare, doamna Glegg se temea ca nu cumva bărbat-său să procedeze așa cum auzise ea că procedaseră alți bărbați, și anume să nutrească planul josnic ca după moartea lui s-o lase pe drumuri, crezînd c-o face astfel să-l regrete și mai mult. De altfel, dacă s-ar fi întîmplat așa, era hotărîtă să nu poarte aproape deloc doliu la bonetă și să plîngă doar atît cît ar fi plîns dacă domnul Glegg i-ar fi fost al doilea soț. Dacă însă testamentul îi va dovedi că a ținut la ea, se va întrista ori de cîte ori se va gîndi la bietul răposat; chiar și patima lui prostească pentru flori și pentru grădină, și insistența cu care vorbea despre melci o vor înduioșa după ce totul se va fi sfîrșit atît de frumos. Ideea de a-i supraviețui domnului Glegg și de a vorbi frumos despre el, ca despre un om care a avut, poate, slăbiciunile lui, dar care s-a purtat cu ea cum trebuie, deși avea atîtea rude sărace, ideea de a încasa cît mai des niște rente frumușele și de a le ascunde prin tot felul de unghere, dejucînd planurile oricărui hoț, fie el cît de deștept (căci, după părerea doamnei Glegg, băncile de economii și casele de bani anihilau plăcerea proprietății – ca și cum în loc să te hrănești cu mîncare, te-ai hrăni cu pastile) și, în sfîrșit, ideea de a fi privită cu respect de familia ei și de toți vecinii, cum nu poate spera să fie privită decît o femeie care se bucură de cinstea prezentă și viitoare de a fi „o văduvă cu stare“ – toate astea o făceau să privească viitorul cu sufletul împăcat și chiar cu satisfacție. Așa că, atunci cînd bunul domn Glegg, care

după cîteva ceasuri de săpat în grădină își recăpătase buna dispoziție și, mișcat la priveliștea scaunului gol al nevesti-sii și a lînei pe care o tricota, ghemuită într-un colț, se duse la ea și-i spuse că tocmai bătuseră clopotele pentru bietul domn Marton, doamna Glegg răspunse generoasă, de parcă n-ar fi suferit nici o jignire:

– Ei, asta-nseamnă că s-a mai ivit o afacere bună pentru careva.

Cartea lui Baxter stătuse deschisă cel puțin opt ore, căci era aproape cinci; și dacă unii oameni se ceartă des, e totuși firesc ca certurile lor să nu se prelungească peste anumite limite.

În seara aceea, domnul și doamna Glegg vorbiră despre familia Tulliver în termeni destul de prietenoși. Domnul Glegg ajunse chiar să admită că Tulliver face ce face și o tot nimerește prost și că nu s-ar mira dacă și-ar pierde toată averea. Iar doamna Glegg, alăturîndu-se părerii lui, declară că o persoană ca ea nu trebuie să țină seama de purtarea unui om ca Tulliver și, de dragul soră-sii, o să-i mai lase un timp banii, că dacă i-ar plasa într-o ipotecă, nu s-ar alege cu mai mult de patru la sută.

Capitolul XIII

În care domnul Tulliver încurcă ițele și mai rău

A doua zi, datorită schimbării survenite în planurile doamnei Glegg, doamna Pullet își îndeplini sarcina de mijlocitoare cu o ușurință neașteptată. Doamna Glegg i-o tăie scurt de la început, supărată că doamna Pullet își poate închipui că soră-sa mai mare nu știe cum trebuie să se poarte în chestiunile de familie. Argumentul doamnei Pullet, cum că ar fi rușine față de vecini dacă

lumea ar avea motiv să spună că a fost o ceartă în familie, era cît se poate de jignitor. Dacă depindea numai de doamna Glegg ca numele familiei să nu se facă de rîs, doamna Pullet putea dormi liniștită.

– Îmi închipui că nu te-aștepți, spuse doamna Glegg în chip de concluzie, c-o să mă duc pe la moară înainte de a veni Bessy la mine, sau c-o să-i cad domnului Tulliver în genunchi și o să-i cer iertare că îndrăznesc să-i fac un bine. Asta nu. Dar mie nu-mi place să port pică oamenilor și, dacă domnul Tulliver o să vorbească frumos cu mine, am să vorbesc și eu frumos cu el. Numai că nimeni n-are dreptul să mă-nvețe cum să mă port.

Văzînd că nu mai e nevoie să pledeze cauza familiei Tulliver și gîndind că e firesc să-și îngăduie o diversiune, mătușa Pullet povesti despre necazurile avute în ajun din pricina vlăstarului acelor oameni care păreau să n-aibă parte de noroc. Doamna Glegg ascultă deci povestea îmbogățită cu multe amănunte furnizate de memoria prodigioasă a domnului Pullet. Și, în timp ce mătușa Pullet o plîngea pe biata Bessy că n-avusese noroc cu copiii declarîndu-se aproape hotărîtă să plătească întreținerea lui Maggie la un internat îndepărtat – lucru care tot n-ar fi împiedicat-o pe fetiță să fie atît de oacheșă, dar ar fi reușit poate să-i îndrepte alte cusururi – mătușa Glegg o acuza pe Bessy de slăbiciunile ei, făcînd apel la toți martorii care aveau să mai fie în viață cînd Maggie și Tom vor porni pe căi greșite, că ea, doamna Glegg, spusese de la început ce-o să se întîmple. Adăugă că se miră și ea cum se face că toate prezicerile ei se adeveresc întotdeauna.

– Atunci pot să mă duc pe la Bessy să-i spun că nu ești supărată și că toate rămîn ca și pînă acum? întrebă doamna Pullet înainte de a pleca.

– Da, Sophy, poți, răspunse doamna Glegg. Poți să-i comunici domnului Tulliver și lui Bessy că eu n-am de gînd să mă port urît pentru că alții se poartă urît cu mine. Îmi dau seama că eu, ca soră mai mare, trebuie să fiu un exemplu în toate, și asta

şi fac. Şi nimeni care ţine la adevăr nu poate spune că n-am dreptate.

Şi acum, închipuiţi-vă efectul pe care l-a produs asupra doamnei Glegg, atît de mulţumită de nobila ei mărinimie, o scurtă scrisoare de la domnul Tulliver primită în seara aceea, după plecare doamnei Pullet, şi care o înştiinţă că poate fi liniştită în privinţa celor cinci sute de lire, căci le va primi cel tîrziu în cursul lunii viitoare împreună cu dobînda cuvenită pînă în momentul plaţii. Scrisoarea o informa de asemenea că domnul Tulliver nu voia să se poarte urît cu ea şi era oricînd bine venită în casa lui, dar n-avea nevoie de favoruri nici pentru el, nici pentru copiii lui.

De fapt, însăşi biata doamnă Tulliver grăbise declanşarea catastrofei, prin acea nezdruncinată încredere a ei că aceleaşi cauze pot duce oricînd la rezultate diferite. Doamna Tulliver observase de multe ori cum soţul ei făcea un anumit lucru numai pentru că lumea nu-l credea în stare să-l facă, sau pentru că îl compătimea socotindu-l nepriceput, sau pentru că cineva îl călcase cumva pe coadă. Totuşi, în ziua aceea, doamna Tulliver se gîndi că masa va fi mai veselă dacă îi spune bărbatului ei, cînd vine la ceai, că sora Pullet s-a dus la sora Glegg să dreagă lucrurile şi nu trebuie să se mai frămînte pentru plata datoriei. Domnul Tulliver nu renunţase nici o clipă la ideea de a-şi plăti datoria; socoti totuşi şi mai nimerit să trimită de îndată o scrisoare doamnei Glegg prin care să înlăture orice posibilitate de neînţelegere. Doamna Pullet n-avea decît să se roage pentru el! Domnului Tulliver nu-i plăcea să scrie scrisori şi considera că legătura dintre limba vorbită şi cea scrisă, care e cunoscută sub numele de ortografie, e unul dintre lucrurile cele mai ciudate din această lume ciudată. Cu toate astea, era atît de enervat, încît termină scrisoarea mai repede decît ar fi făcut-o altă dată şi dacă ortografia lui se deosebea de aceea a doamnei Glegg, lucrul nu avea nici o importanţă, deoarece doamna Glegg aparţinea, ca şi

el, acelei generaţii pentru care ortografia nu era decît o chestiune de apreciere personală.

Şi totuşi, scrisoarea nu o determină pe doamna Glegg să-şi schimbe testamentul şi să desfiinţeze clauza prin care copiii domnului Tulliver moşteneau a şasea şi a şaptea parte din mia ei de lire, pentru că doamna Glegg era o femeie cu principii. Nu voia că lumea să spună după moartea ei că fusese nedreaptă cu neamurile; în problemele de moştenire, calităţile personale erau subordonate ideii fundamentale a legăturii de sînge şi doamna Glegg socotea drept o adevărată ruşine să te laşi condus de capricii în împărţirea averii şi să nu stabileşti un raport direct între moştenire şi gradele de rudenie – o ruşine care-ţi poate otrăvi viaţa. Familia Dodson respectase întotdeauna acest principiu, o întruchipare a sentimentului de cinste şi dreptate tradiţională cu care asemenea familii se mîndresc şi care dădea atît de mult farmec vieţii de provincie.

Dar, cu toate că nu reuşi să clintească principiile doamnei Glegg, scrisoarea adînci şi mai mult prăpastia dintre cele două familii. Cît priveşte părerea ei despre domnul Tulliver, după primirea scrisorii, doamna Glegg ceru să fie scutită de a mai pomeni vreodată numele lui: îl socotea un om atît de corupt, încît nici măcar nu voia să se mai gîndească la el. Şi nu se hotărî să se ducă s-o vadă pe sora ei Bessy decît la începutul lui august, în ajunul plecării lui Tom la şcoală. Dar nu coborî nici măcar o clipă din cabrioletă şi îşi manifestă nemulţumirea abţinîndu-se în mod ostentativ să dea sfaturi şi să facă observaţii, căci, aşa cum îi spusese şi soră-sii Deane: „Mi-e milă de biata Bessy, dar dacă şi-a ales un barbat ca ăsta, n-are decît să suporte consecinţele". Şi doamna Deane fusese de acord că Bessy e de plîns.

În seara aceea, Tom îi spuse soră-sii:

– Vai, Maggie, iar a început mătuşa Glegg să vină pe la noi. Ce bine că plec la şcoală! De-acu' încolo o să încasezi tu şi partea mea.

Maggie era şi-aşa destul de nenorocită la gîndul că Tom pleacă de acasă şi bucuria lui i se păru foarte răutăcioasă. În noaptea aceea, Maggie adormi plîngînd.

Domnul Tulliver se pripise procedînd aşa cum procedase, ceea ce îl obligă să se pripească şi a doua oară în alegerea omului care să vrea să-i împrumute cinci sute de lire cu dobîndă. „Nu trebuie să împrumut de la un client al lui Wakem", îşi spusese domnul Tulliver. Şi totuşi, după două săptămîni, făcu exact acest lucru, nu pentru că ar fi fost un om lipsit de voinţă, ci din pricini obiective: singura persoană pe care reuşi s-o găsească era un client de-al lui Wakem. Domnul Tulliver, ca şi Oedip, avea un destin şi în cazul de faţă, tot ca şi Oedip, ar fi avut dreptul să se plîngă că faptele lui nu fuseseră în realitate săvîrşite de el, ci impuse de o forţă dinafară.

CARTEA A DOUA

ŞCOALA

Capitolul I

Primul semestru petrecut de Tom la King's Lorton

Primele trei luni petrecute de Tom Tulliver la King's Lorton sub supravegherea venerabilului pastor Walter Stelling au însemnat pentru eroul nostru o perioadă destul de grea. Viaţa la „Academia" domnului Jacobs nu i se păruse niciodată un lucru prea complicat. Acolo avea cu cine să se joace şi, cum se pricepea la toate jocurile în aer liber – mai cu seamă la trîntă – se bucura în ochii celorlalţi copii de o superioritate care i se părea trăsătura caracteristică a personalităţii lui. Nici chiar domnul Jacobs, numit de obicei „bătrînul ochelarist" din pricină că avea veşnic ochelarii pe nas, nu-i inspira lui Tom cine ştie ce teamă sau respect; dacă apanajul unui bătrîn ipocrit ca el, care priza tabac, era să scrie caligrafic, înconjurîndu-şi iscălitura cu înflorituri, să nu facă greşeli de ortografie şi să rostească cu o perfectă dicţiune „numele meu este Norval", Tom se simţea mulţumit că nu e muncit de ambiţii atît de meschine. Nu, n-avea de gînd să devină institutor şi să prizeze tabac, asta nu era de el; voia să ajungă om cu vază, ca taică-său, care în tinereţe se ducea la vînătoare şi călărea o iapă neagră şi frumoasă – un animal grozav, nu glumă, despre care Tom auzise vorbindu-se de sute de ori. Se va duce la vînătoare, ca taică-său, şi toată lumea îl va respecta. Cînd eşti mare, gîndea el, nu se mai sinchiseşte nimeni

dacă scrii corect sau caligrafic. Cînd el, Tom, va fi un om în toată firea, va fi stăpîn peste toate şi va face tot ce pofteşte.

Tom se împăcase foarte greu cu ideea că îşi va continua studiile, în loc să înveţe meseria lui taică-său pe care o socotise întotdeauna foarte atrăgătoare: n-aveai altceva de făcut decît să te plimbi călare, să dai ordine în dreapta şi-n stînga şi să te duci la tîrg. Şi iată că un pastor avea să-i bage în cap lecţii despre Sfînta Scriptură, să-l silească probabil să înveţe Evanghelia, Epistolele Sfinţilor Apostoli şi Colectul[1]. Neavînd cunoştinţe precise, îi era foarte greu să-şi închipuie că şcoala şi profesorul cel nou erau cu totul altfel decît „Academia" domnului Jacobs. Şi, pentru orice eventualitate, gîndindu-se că ar putea găsi colegi binevoitori, luase cu el o cutiuţă de capse. Nu că ar fi avut mare nevoie de ele, dar îi puteau servi să arate băieţilor străini cît de bine se pricepe el la armele de foc. Aşa că bietul Tom, cu toate că-şi dădea seama cît de absurde erau iluziile lui Maggie, îşi făurea şi el iluziile lui, pe care experienţa de la King's Lorton avea să i le spulbere fără milă.

Nici nu apucase să stea două săptămîni acolo şi începu să-şi dea seama că viaţa, care se complicase nu numai cu gramatica latină, dar şi cu reguli noi de ortografie engleză, era o treabă foarte grea, întunecată ca de o pîclă deasă de marea lui timiditate. După cum aţi văzut, Tom nu se dădea niciodată bătut cînd era vorba de îndemînare. În schimb îi venea atît de greu să scoată pînă şi un sunet ca răspuns la întrebările domnului sau doamnei Stelling, încît îl apuca groaza chiar şi cînd era întrebat la masă dacă mai vrea budincă. În ceea ce priveşte capsele, era atît de amărît, că aproape se hotărîse să le arunce în lacul învecinat. Nu numai că era singurul elev al domnului Stelling, dar începuse chiar să fie ros de unele îndoieli în privinţa armelor de foc şi chiar în privinţa concepţiei lui despre viaţă. Domnul Stelling părea să n-aibă nici o consideraţie pentru puşti sau pentru cai. Şi

[1] Culegere de rugăciuni scurte.

totuşi, Tom nu reuşea să-l dispreţuiască pe domnul Stelling, aşa cum îl dispreţuise pe „bătrînul ochelarist“. Chiar dacă exista ceva care să sune fals la domnul Stelling, Tom nu era în stare să-şi dea seama. Căci, pînă şi un om înţelept, în toată firea, nu poate deosebi sunetul butoaielor care se rostogolesc, de bubuitul tunetului, decît după un proces îndelungat de comparare a faptelor.

Domnul Stelling avea mai puţin de treizeci de ani, era destul de înalt, lat în umeri, cu un păr lins de culoarea inului, ochi mari cenuşii întotdeauna larg deschişi, o voce sonoră de bas, şi un aer sfidător de încredere în sine, care tindea spre impertinenţă. Îşi începuse cariera cu mare elan şi avea intenţia să producă o puternică impresie asupra semenilor săi. Pastorul Walter Stelling nu era om să rămînă toată viaţa un reprezentant al „clerului inferior“. Ca orice englez adevărat, era ferm hotărît să-şi croiască un drum în viaţă: în primul rînd ca profesor, căci erau cîteva posturi vacante de director de colegiu şi domnul Stelling era hotărît să pună mîna pe unul dintre ele, şi în al doilea rînd ca predicator. Avea intenţia să ţină predici impresionante menite să mărească numărul credincioşilor din parohia lui cu tot mai mulţi admiratori din parohiile vecine şi să producă mare senzaţie ori de cîte ori ţinea locul vreunui confrate mai puţin înzestrat de natură. Ca stil de predică alesese improvizaţia, considerată în parohiile rurale din King's Lorton ca un lucru care ţinea aproape de miracol. Cunoştea pe dinafară cîteva pasaje din Massillon[1] şi Bourdaloue[2] care produceau mare efect atunci cînd erau rostite cu vocea lui adîncă de bas. Alături de acestea, contribuţiile originale, comparativ slabe, ale predicatorului, enunţate însă cu aceeaşi voce puternică şi impresionantă, erau adesea considerate de către auditori tot atît de frumoase ca şi primele. Doctrina lui Stelling nu ţinea de nici o şcoală. Avea poate o urmă de evanghelism, căci pe vremea aceea evanghelismul se bucura de

[1] Jean-Baptiste Massillon (1663–1742), cunoscut pastor francez.

[2] Douis Bourdaloue (1632–1704), preot iezuit francez.

o mare autoritate în eparhia de care ţinea King's Lorton. Pe scurt, domnul Stelling era hotărît să facă o carieră prin merit personal, căci unicul sprijin dinafară n-ar fi putut să-i vină decît de la un mare om al legii, care nu devenise încă lord cancelar şi cu care avea unele legături. Un pastor cu planuri atît de mari începe bineînţeles prin a se încurca în datorii, căci nu poţi pretinde de la un om ca el să trăiască tot atît de modest ca unul care intenţionează să rămînă toată viaţa un biet vicar şi, dacă cele cîteva sute pe care i le avansase domnul Timpson din averea fetei lui nu-i ajunseseră pentru cumpărarea unor mobile frumoase, a unui stoc de vin, a unui pian cu coadă şi pentru aranjarea unei grădini de toată frumuseţea, e limpede că domnul Stelling trebuia să-şi procure toate aceste lucruri prin alte mijloace sau să renunţe la ele, alternativa ce ar fi însemnat o amînare absurdă a rezultatelor unui succes de care nu se îndoia. Domnul Stelling era atît de lat în umeri, atît de plin de voinţă, încît se simţea în stare de orice. Va deveni celebru, mişcînd conştiinţele enoriaşilor şi, în acelaşi timp, va publica o piesă greacă şi va mai improviza cîteva conferinţe noi. Nu alesese încă piesa, căci, nefiind căsătorit decît de doi ani, îşi dedicase tot timpul liber doamnei Stelling, dar îi vorbise acestei femei superioare despre ambiţiile lui, şi femeia avea mare încredere în soţul ei ca într-un om care ştia totul în această privinţă.

Treapta imediată spre un succes viitor avea însă s-o reprezinte în următoarele şase luni Tom Tulliver. Căci, printr-o coincidenţă ciudată, domnul Stelling dusese oarecare tratative în legătură cu un alt elev din regiune şi s-ar fi putut ca părinţii acestuia să ia o hotărîre favorabilă, dacă tînărul Tulliver, care, după cum observase domnul Stelling faţă de soţia lui, era cam necopt, va face într-un timp scurt progrese uimitoare. Iată de ce se arăta foarte sever cu Tom cînd se punea chestiunea lecţiilor. Era clar că, dacă nu-l trata cu oarecare severitate, băiatul n-avea să-şi dezvolte calităţile prin intermediul gramaticii latine. Nu că domnul Stelling ar fi fost un om rău sau aspru, dimpotrivă, era jovial la

masă și îi corecta lui Tom provincialismele și purtarea, cu un aer glumeț. Dar bietul Tom era cu atît mai încurcat și intimidat de această dublă noutate, cu cît n-avusese niciodată prilejul să audă glume ca acelea făcute de domnul Stelling. Și pentru prima dată în viața lui avea sentimentul dureros că îi lipsește ceva. Cînd domnul Stelling spunea în timp ce servea friptura: „Ia spune, Tom, ce ai prefera tu să declini[1], friptura sau traducerea ei în latină?“ Tom, care chiar și în împrejurări mai fericite ar fi înghițit greu un joc de cuvinte, se fîstîcea și era apucat de o panică menită să întunece totul în afară de dorința de a nu mai avea de-a face cu latina. Bineînțeles că răspunsul era friptura, după care urmau rîsete, farse cu farfuriile și, pînă la urmă, Tom deducea că în mod misterios refuzase carnea de vacă și se purtase ca un prost. Dacă ar fi avut un coleg pe care să-l vadă suportînd aceste corvezi cu zîmbetul pe buze, ar fi ajuns mai repede să le considere niște lucruri normale. Există două forme de educație costisitoare pe care un părinte le poate oferi fiului său atunci cînd îl trimite ca unic elev la un pastor: una să se bucure de neglijența totală a domnului respectiv, cealaltă să se bucure de grija lui neprecupețită. În primele luni petrecute de Tom la King's Lorton, domnul Tulliver avea să plătească o sumă serioasă pentru privilegiul celei de-a doua forme de educație.

Respectabilul morar și producător de malț îl lăsase pe Tom la pastor și se întorsese acasă încîntat. Își spunea că fusese foarte inspirat cînd se hotărîse să ceară sfatul lui Riley în legătură cu educația băiatului. Ochii domnului Stelling erau atît de mari, vorbea cu atîta ușurință, cu atîta siguranță, răspunzînd la toate remarcile bîiguite ale domnului Tulliver cu „Da, dragul meu domn“, sau „Sigur, sigur“, sau „Vreți desigur ca fiul dumneavoastră să devină un om care să-și croiască drum în viață“, încît fericitul părinte se simțise încîntat că a găsit un pastor ale cărui cunoștințe să se poată aplica atît de bine intereselor lui curente.

---

[1] Joc de cuvinte; verbul „a declina“ este folosit aici și în sensul de „a refuza“.

Domnul Tulliver socotea că pastorul Stelling era omul cel mai abil pe care-l întîlnise vreodată, cu excepția consilierului Wylde pe care-l ascultase la ultimele instanțe și cu care ar fi putut chiar să-l asemuiască pe Stelling, amîndoi avînd același fel de a-și vîrî degetul mare în răscroiala vestei. Domnul Tulliver făcea parte dintre oamenii care confundă obrăznicia cu abilitatea. Aproape toți laicii îl socotea pe Stelling abil și plin de calități. Frații săi clericali însă îl considerau un om mediocru. Dar domnului Tulliver îi povestise cîteva istorioare despre escrocherie și „incendiarism“[1] și îi ceruse părerea despre felul în care trebuie hrăniți porcii. Făcuse toate acestea într-un mod atît de laic și de judicios, cu atîta spontaneitate și politețe, încît morarul își spuse: „Iată omul care-mi trebuie pentru Tom“. Și nu se gîndi nici o clipă că acest om superior ar putea să nu aibă cunoștințe în toate domeniile sau să nu știe precis ce trebuie să-l învețe pe Tom pentru ca băiatul să poată ține piept avocaților. Bietul Tulliver nu știa toate astea și era deci înclinat să ajungă la concluzia că Stelling este tocmai omul de care are nevoie. Ar fi nedrept să rîdem de el, căci am cunoscut oameni mult mai învățați care trăgeau concluzii tot atît de generale și de nesăbuite.

Cît despre doamna Tulliver, află că părerile doamnei Stelling în ceea ce privește aerisitul rufelor și foamea nepotolită a băieților în perioada de creștere coincid întru totul cu părerile ei, ba mai mult încă, deși doamna Stelling era atît de tînără și copilul pe care avea să-l nască în curînd era abia al doilea, avusese aproape aceleași puncte de vedere cu ea în privința purtării și calităților pe care trebuie să le aibă o dădacă. În drum spre casă, doamna Tulliver îi spusese deci soțului ei că e foarte mulțumită să-l lase pe Tom pe mîna unei femei care, cu toate că e atît de tînără, pare plină de judecată și de simțăminte materne și te roagă atît de frumos să-i dai sfaturi.

---

[1] Aluzie la incendierea bunurilor asigurate.

– Îmi închipui că o duc binişor, spuse doamna Tulliver. Toate-s frumoase în casă şi rochia de moar pe care o purta trebuie să fi costat bani buni. Are şi sora Pullet una la fel.

– Păi, întări domnul Tulliver, eu gîndesc că în afară de vicariat trebuie să mai aibă el un venit. Poate că le mai dă şi tatăl ei cîte ceva. Şi se mai alege cu o sută şi de la Tom... şi pe urmă băiatul n-o să-i dea prea mare bătaie de cap că doar mi-a spus şi mie că la el predarea e un dar natural. Şi asta-i extraordinar! adăugă domnul Tulliver, întorcînd capul într-o parte şi atingînd uşor calul cu vîrful biciului.

Poate tocmai pentru că predarea lecţiilor constituia la domnul Stelling un dar natural, proceda el cu acea uniformitate de metodă şi cu acea totală independenţă faţă de împrejurările concrete, caracteristică acţiunilor animalelor care, după cum se ştie, învaţă totul direct de la natură. Simpaticul castor al domnului Broderip[1], după cum ne spune acest minunat naturalist, depunea acelaşi zel ca să construiască un baraj într-o cameră londoneză de la al treilea etaj, pe care l-ar fi depus pentru aceeaşi construcţie într-un rîu sau un lac din nordul Canadei. Era ceea ce se cheamă „funcţia naturală a lui Binny de a construi", iar lipsa apei sau a unei eventuale progenituri constituiau un accident de care nu putea fi ţinut răspunzător. Acelaşi instinct sigur îl făcea pe domnul Stelling să urmeze metoda lui naturală de a băga în capul lui Tom Tulliver sistemul de gramatică latină de la Colegiul Eton şi geometria euclidiană, considerînd asta ca singura bază a unei culturi serioase, toate celelalte mijloace de educaţie fiind o curată şarlatanie, care nu putea produce decît semidocţi.

Pornind de la aceste criterii solide, nu am putea privi decît cu compătimire orice manifestare de cunoştinţe generale sau speciale pornită de la un om care nu a primit o educaţie sistematică; toate astea sînt bune şi frumoase, dar e clar că un astfel

---

[1] William John Broderip (1794–1859), naturalist englez, autor al unor articole de ştiinţă popularizată.

de om nu-și poate forma o opinie pe care să te poți baza. Deși era adept al acestei teorii, domnul Stelling nu se lăsa influențat, ca alți profesori, de marea precizie sau de întinderea propriei sale erudiții. Cît despre părerile lui în legătură cu geometria euclidiană, nu cred să existe altele mai lipsite de părtinire. Domnul Stelling era departe de a fi un om care să se lase influențat de entuziasm, fie el religios sau intelectual. Pe de altă parte, nu considera deloc că totul ar fi înșelătorie. Considera religia ca pe un lucru excelent și pe Aristotel ca pe o mare autoritate, decanatele și veniturile canonicilor – instituții utile, Marea Britanie – bastionul providențial al protestantismului, și credința în cele nevăzute – un mare sprijin pentru sufletele îndurerate; credea în toate aceste lucruri cum crede un hotelier elvețian în frumusețea peisajului din jur și în plăcerea pe care această frumusețe o oferă vizitatorilor cu simț artistic. Tot așa credea domnul Stelling și în metoda lui de educație. Era perfect convins că metoda pe care o folosea era cea mai potrivită pentru fiul domnului Tulliver. Bineînțeles că atunci cînd morarul vorbise de „planuri" și de „socoteli" cu timiditate și în mod nelămurit, domnul Stelling îl liniștise asigurîndu-l că înțelege ce i se cere; cum ar fi putut pretinde ca bietul om să aibă o părere judicioasă în această problemă? Datoria domnului Stelling era să-l instruiască pe Tom după singura metodă pe care o considera valabilă – de fapt nici nu cunoștea alta: nu-și pierduse el vremea învățînd lucruri neobișnuite. Ajunse foarte repede la concluzia că bietul Tom e complet cretin căci, dacă muncind din greu, reușea să-i bage anumite declinări în cap, o abstracție cum ar fi fost relațiile dintre cazuri și terminații nu putea cu nici un chip să pătrundă în mintea băiatului, astfel încît să-l facă să poată recunoaște pe sărite un genitiv sau un dativ. Și domnul Stelling începu să bănuie că Tom nu e numai prost din naștere, ci și încăpățînat sau, în orice caz, indiferent, și îi făcu o morală severă, reproșîndu-i că nu se ține serios de treabă.

– Nu te preocupă ceea ce faci, îl mustra domnul Stelling și, din păcate, reproșul era întemeiat.

Lui Tom îi era foarte ușor să deosebească un cîine din rasa *pointer* de unul din rasa *setter*, o dată ce i se arătase în ce constă diferența, iar capacitatea lui de percepție nu prezenta nici un fel de deficiențe. Cred că avea aceeași putere de percepție ca și pastorul Stelling, căci Tom putea să spună precis cîți cai galopează la un moment dat în spatele lui, putea arunca o piatră drept în mijlocul unei anumite încrețituri a apei, putea ghici, la milimetru, cîte lungimi de băț sînt pînă în partea cealaltă a terenului de joc, și putea desena pe tăbliță pătrate aproape perfecte, fără să facă nici un fel de calcul. Dar domnul Stelling nu ținea deloc seama de aceste lucruri. Vedea doar că pe Tom nu-l ajuta mintea cînd era vorba de abstracțiile simbolizate în mod hidos pentru bietul băiat de paginile *Gramaticii Eton* și că se afla într-o stare vecină cu tîmpenia de cîte ori trebuia să demonstreze că două triunghiuri date sînt egale, cu toate că își dădea seama îndată și cu mare precizie că așa este. De unde domnul Stelling trase concluzia că mintea lui Tom, fiind cu totul impermeabilă la etimologie și demonstrații, trebuia neapărat cultivată și brăzdată tocmai cu aceste unelte brevetate: ideea că geometria și clasicii servesc să cultive mintea, pregătind-o pentru recepționarea oricărei recolte substanțiale, era metafora preferată a domnului Stelling.

N-am nimic împotriva teoriei domnului Stelling; dacă e vorba să existe o singură metodă aplicabilă tuturor minților omenești, teoria lui mi se pare tot atît de valabilă ca oricare alta. Știu numai că lui Tom Tulliver i-a priit exact cît i-ar fi priit dacă l-ar fi îndopat cineva cu brînză pentru a-l tămădui de o boală de stomac care îl împiedica s-o digere. E uimitor ce rezultate diferite poți obține atunci cînd schimbi o metaforă cu alta! Numește, de exemplu, creierul un stomac intelectual și iată că ingenioasa concepție asupra clasicilor și a geometriei ca fiind pluguri și grape nu pare să mai rezolve nimic. Apoi pot veni alții

care, conducîndu-se după păreri autorizate, să numească mintea o coală de hîrtie albă sau o oglindă, în care caz cunoştinţele despre procesul digestiv devin cu totul nepotrivite. E, fără îndoială, o idee ingenioasă să numeşti cămila o corabie a deşertului, dar nu cred că-ţi poate fi de vreun folos cînd încerci să dresezi acest animal folositor. Ah, Aristotel, dacă ai fi avut norocul să fii „cel mai nou dintre moderni“ în loc să fii „cel mai mare dintre antici“, nu ai fi amestecat oare laudele tale pentru vorbirea metaforică – considerînd-o drept semn de mare inteligenţă – cu lamentaţiile că inteligenţa se arată atît de rar în vorbirea lipsită de metafore? E atît de greu să defineşti un lucru fără să-l compari cu altul! Tom Tulliver, nefiind prea vorbăreţ din fire, nu obişnuia să folosească metafore ca să-şi exprime părerile asupra caracterului limbii latine şi de aceea n-a numit-o niciodată un „instrument de tortură“ şi n-a ajuns atît de departe încît s-o numească „o pisălogeală“ şi o „materie antipatică“ decît după ce reuşi, de bine de rău, să intre în semestrul următor şi să ajungă la *Delectus*[1]. În faţa obligaţiei de a învăţa declinările şi conjugările latine, Tom era total incapabil să înţeleagă cauza şi scopul suferinţelor lui, de parcă ar fi fost un şoarece nevinovat prins în crăpătura unei buturugi de frasin pentru a tămădui vitele oloage. Astăzi, un om luminat nu poate concepe ca un băiat de doisprezece ani, dintr-o familie ce nu aparţinea în mod strict „maselor“, despre care se spune că ar deţine monopolul ignoranţei, să nu înţeleagă cum de a apărut un lucru ca „latina“ pe lume. Şi totuşi asta era situaţia cu Tom. Ar fi fost greu să-l faci pe Tom să conceapă că a existat odată un popor care vindea şi cumpăra oi şi vaci şi care rezolva treburile de fiecare zi prin intermediul acestei limbi şi ar fi fost mai greu să-l faci să înţeleagă de ce i se cere lui s-o înveţe, de vreme ce legăturile ei cu acele treburi încetaseră să mai existe. În măsura în care Tom învăţase ceva despre romani la „Academia“ lui Jacobs,

[1] Antologie şcolară.

cunoştinţele lui erau corecte, dar nu mergeau mai departe de faptul că romanii erau pomeniţi în Noul Testament. Iar domnul Stelling nu era omul să slăbească sau să moleşească mintea unui elev prin simplificări şi explicaţii, sau să scadă efectul tonic al etimologiei, amestecînd-o cu spoiala de cunoştinţe sau cu informaţiile superficiale care se predau în mod obişnuit fetelor. Totuşi, în urma acestui tratament viguros, Tom deveni, în mod ciudat, mai asemănător decît oricînd cu o fată. Avea o fire mîndră şi, pînă atunci, a fi mîndru i se păruse un lucru foarte uşor de realizat, dispreţuindu-l pe „bătrînul ochelarist" şi bazîndu-se în acest sens pe drepturi indiscutabile. De astă dată însă, mîndria lui avu de suferit multe lovituri. Tom era prea clarvăzător ca să nu-şi dea seama cît de deosebită de-a lui era concepţia domnului Stelling despre lucruri. În ochii lumii era desigur superioară faţă de cea a oamenilor în mijlocul cărora trăise Tom şi, în contact cu ea, băiatul părea prost şi necivilizat: dar asta nu-l lăsa indiferent şi mîndria lui se transformase într-o stare de nelinişte care-i anula satisfacţia de a fi băiat, trezindu-i susceptibilităţi de fată. Avea o fire foarte hotărîtă, poate chiar îndărătnică, dar nu dădea dovadă de revoltă sau de o nesăbuinţă lipsită de raţiune. Ceea ce predomina la el erau sensibilităţile umane şi, dacă ar fi crezut că, stînd într-un picior timp îndelungat, sau dîndu-se încetişor cu capul de pereţi, sau întreprinzînd orice altă acţiune de acest fel, ar fi învăţat mai uşor şi ar fi căpătat aprobarea domnului Stelling, ar fi făcut-o sigur, fără nici o şovăială. Dar Tom nu auzise niciodată că asemenea măsuri ar lumina mintea sau ar ajuta memoria şi nu era receptiv la ipoteze sau experienţe. Îşi spuse că ar putea căpăta ajutor rugîndu-se, dar cum rugăciunile pe care le spunea în fiecare seară aveau o formulare fixă, învăţată pe dinafară, nu îndrăznea să le completeze cu un fragment improvizat, lucru nou şi neobişnuit care, după cîte ştia el, nu cunoştea precedent. Dar într-o zi cînd dăduse de cinci ori greş cu supinurile conjugării a treia şi domnul Stelling, convins că băiatul trebuie să fie neatent dat fiind că depăşise li-

mitele posibile ale prostiei, îi făcuse o morală cît se poate de serioasă arătîndu-i că dacă nu va profita de ocazia minunată pe care o avea ca să studieze supinurile, se va căi amarnic cînd va fi mare, Tom, mai nenorocit ca oricînd, se hotărî să recurgă la singurul mijloc pe care îl avea la îndemînă. În seara aceea, după rugăciunea obişnuită pentru părinţi şi „surioară" (începuse să se roage pentru Maggie încă de pe vremea cînd fetiţa era în leagăn) şi, după ce se rugă să aibă puterea să urmeze întotdeauna poruncile Domnului, adăugă, tot în şoaptă, „şi Te rog ajută-mă să ştiu întotdeauna la latină". Se opri o clipă ca să se gîndească în ce fel ar trebui să se roage în legătură cu geometria euclidiană: dacă să ceară să poată înţelege ce înseamnă sau dacă exista vreo altă stare mintală în care să poţi învăţa mai uşor geometria lui Euclid. În cele din urmă adăugă: „şi fă ca domnul Stelling să spună că nu mai trebuie să învăţ geometria euclidiană. Amin".

Faptul că a doua zi reuşi să nu facă nici o greşeală la supinuri îl încurajă să persevereze în adaosul la rugăciune şi neutraliză scepticismul pe care l-ar fi putut crea faptul că domnul Stelling continua să-i ceară să-l înveţe pe Euclid. Credinţa lui slăbi însă atunci cînd, ajungînd la verbele neregulate, văzu că nu primeşte nici un ajutor. Era clar că disperarea lui Tom în faţa capriciilor timpului prezent al verbelor nu constituia pentru divinitate un *nodus*[1] demn de ajutor şi, de vreme ce ele reprezentau punctul culminant al dificultăţilor lui, la ce ar mai fi servit să continue să se roage? Ajunse la această concluzie într-o seară în care stătea singur şi posomorît în birou şi îşi pregătea lecţiile pentru a doua zi. Şi în timp ce citea, simţi cum îl podidesc lacrimile, cu toate că îi era silă şi ruşine să plîngă, şi nu se putu împiedica să nu se gîndească cu oarecare duioşie chiar şi la Spouncer cu care obişnuia să se certe şi să se bată. Cu Spouncer s-ar fi simţit la largul lui, ba ar fi avut chiar un sentiment de superioritate faţă de el. Apoi, moara, şi rîul, şi cîinele Yap,

[1] Dificultate, complicaţie, punct nodal *(lat.)*.

ciulindu-şi urechile, gata să răspundă la cea mai mică chemare de-a lui apăreau în mintea lui Tom ca într-un fel de delir, ori de cîte ori degetele lui dădeau de briceagul mare din buzunar, de sfoara de la bici, sau de alte relicve ale trecutului. Deci, după cum spuneam, Tom începuse să se comporte ca o fată; şi în epoca aceea de verbe neregulate, descurajarea lui creştea şi mai mult datorită unui nou mijloc de perfecţionare a spiritului, născocit de doamna Stelling ca să-l ocupe în orele lui libere. Soţia pastorului născuse de curînd al doilea copil şi, cum nu exista nimic mai bun pentru un băiat decît să se facă util, tînăra femeie considera că-i face lui Tom un serviciu punîndu-l să păzească pe îngeraşul de Laura, în timp ce dădaca se ocupa de sugaci, care era cam plăpînd. Doamna Stelling se gîndea că ar fi o ocupaţie foarte plăcută pentru Tom s-o plimbe pe Laura în orele însorite ale acelor zile de toamnă, căci asta l-ar face să se simtă la vicariatul Lorton ca acasă şi i-ar da impresia că face parte din familie. Îngeraşul de Laura nu ştia încă să umble bine şi ori de cîte ori se hotăra să încerce, era legată în jurul mijlocului cu o panglică pe care Tom o ţinea de un capăt, de parcă ar fi ţinut un căţel în zgardă. Dar cum îngeraşul se hotăra rar să umble, Tom trebuia de cele mai multe ori să care acest copil încîntător de jur împrejurul grădinii, astfel încît doamna Stelling să-l poată vedea pe fereastră. Dacă există cineva care să considere acest lucru ca nedrept sau ca o tiranie faţă de Tom, îl voi ruga să ţină seama de faptul că există unele virtuţi femeieşti care, deşi compatibile între ele, se întrunesc totuşi greu. Atunci cînd nevasta unui vicar sărac se străduieşte, în ciuda dificultăţilor, să se îmbrace cît se poate de elegant şi să-şi facă o pieptănătură care obligă dădaca să servească uneori drept cameristă, şi mai mult încă, atunci cînd mesele şi salonul familiei Stelling oglindeau acel efort de eleganţă şi perfecţiune pentru care femeile obişnuite îşi închipuie că e nevoie de un mare venit, ar fi exagerat să-i pretindem doamnei Stelling să fi angajat o a doua dădacă sau să fi îndeplinit ea însăşi această funcţie. Domnul Stelling îşi dădea

foarte bine seama cum stăteau lucrurile: vedea că nevasta lui face minuni şi era mîndru de ea; bineînţeles că nu era lucrul cel mai potrivit pentru ţinuta tînărului Tulliver să care în braţe un copil dolofan, dar făcea în schimb destulă mişcare cînd se plimba cu domnul Stelling, iar în semestrul următor, acesta avea să se îngrijească să-i găsească un profesor de gimnastică. Printre mijloacele numeroase prin care domnul Stelling încerca să-şi facă o viaţă mai fericită decît cea a semenilor lui era şi acela că renunţase cu totul să poruncească în propriul lui cămin. Ei şi? Doar se căsătorise cu „fiinţa cea mai blîndă de pe lume“, după cum spunea şi domnul Riley, care cunoscuse buclele blonde şi faţa zîmbitoare a doamnei Stelling de pe vremea cînd era fată, şi de aceea considera că orice discuţie sau neînţelegere s-ar fi iscat între soţi nu putea să fie decît din vina bărbatului.

Probabil că, dacă Tom ar fi fost mai rău la suflet, l-ar fi urît pe îngeraşul Laura, dar era prea bun ca să încerce asemenea sentimente. Avea acele calităţi care te fac să devii un adevărat bărbat, apărător dîrz al celor slabi. Mă tem însă că o ura pe doamna Stelling şi hotărîse o dată pentru totdeauna că nu-i plac cîrlionţii blonzi şi cozile dese, asociindu-le în mintea lui cu o comportare arogantă şi cu aluzii repetate la „îndatoririle“ celor din jur. Dar nu se putea opri să nu se joace cu micuţa Laura şi să nu se bucure c-o distrează: sacrifică pentru ea pînă şi capsele, pierzînd speranţa că vor servi vreodată o cauză mai măreaţă şi gîndindu-se că scînteia şi pocnetul ar putea s-o încînte, lucru pentru care fu certat de doamna Stelling, căreia nu-i plăcea ca fetiţa să se joace cu focul. Laura era un fel de tovarăş de joacă – şi, vai, cît de dor îi era lui Tom de asemenea tovarăşi. În sufletul lui, tînjea după Maggie şi ar fi dorit să fie aici cu el; ajunsese să-i placă pînă şi zăpăceala fetei, zăpăceală care l-ar fi scos din minţi pe vremea cînd era acasă şi considera că-i face o mare cinste dacă o lasă să ţopăie lîngă el cînd se plimbau.

Dar n-apucă să se sfîrşească acest semestru posomorît, că Maggie veni să-i facă o vizită. Doamna Stelling invitase fetiţa

să vină să stea cu frate-său oricînd vrea: aşadar, pe la sfîrşitul lui octombrie, cînd domnul Tulliver plecă la King's Lorton, o luă şi pe Maggie, care avea impresia că face o călătorie nemaipomenită şi începe astfel să cutreiere lumea. Era prima vizită pe care o făcea domnul Tulliver lui Tom, căci băiatul trebuia obişnuit să nu se gîndească prea mult la ai lui.

– Ei, băiete, i se adresă el, după ce domnul Stelling ieşi din cameră s-o anunţe pe nevastă-sa că au oaspeţi, şi după ce Maggie îl sărută pe Tom în voie – îmi place cum arăţi! Văd că-ţi prieşte şcoala!

Tom ar fi dorit din tot sufletul să arate mai prost.

– Nu prea mă simt bine, tată, zise el, aş vrea să-i spui domnului Stelling să nu mă mai pună să învăţ pe Euclid. Îmi dă dureri de dinţi! (Durerea de dinţi era singura boală de care suferise Tom.)

– Euclid, băiete?...Dar ce mai e şi asta? întrebă domnul Tulliver.

– Nu ştiu nici eu prea bine: definiţii şi axiome şi triunghiuri, şi... şi... E o carte din care trebuie să învăţ! Şi nu pricep nimic!

– Hai, hai, lasă, spuse domnul Tulliver dojenitor, nu-i frumos să vorbeşti aşa. Trebuie să înveţi ce zice profesorul. Ştie el mai bine de ce ai tu nevoie!

– Las' c-am să te ajut şi eu acum, Tom, îl consolă Maggie cu un aer de superioritate. Dacă vrea doamna Stelling, stau mai mult! Mi-am adus şi cutia şi şorţuleţele. Nu-i aşa, tată?

– Tu să mă ajuţi pe mine, prostuţo! exclamă Tom atît de amuzat de cele spuse de Maggie, încît se gîndea chiar cu plăcere ce uimită va fi cînd va vedea o pagină din geometria euclidiană. Aş vrea să te văd făcînd măcar una din lecţiile mele! Şi pe urmă învăţ şi latina! Fetele nu învaţă niciodată lucruri de astea! Sînt prea proaste!

– Las' că ştiu eu foarte bine ce-i latina, răspunse Maggie cu convingere. Latina e o limbă. Există cuvinte latineşti în dicţionar. Uite, de exemplu *bonus*, care înseamnă cadou.

– Ai greşit-o, domnişoară! spuse Tom, care în sinea lui era totuşi uimit. Te crezi tare deşteaptă, dar *bonus* înseamnă „bun". Asta e! *Bonus, bona, bonum.*

– Bine, dar nu văd de ce nu poate să însemne şi cadou, spuse Maggie cu curaj. Un cuvînt poate să însemne mai multe lucruri deodată. Asta se întîmplă aproape cu fiecare cuvînt. Uite, de pildă, *lawn* înseamnă pe englezeşte teren acoperit cu iarbă, şi mai înseamnă şi materialul din care se fac batistele.

– Bravo, fetiţa tatii, spuse domnul Tulliver rîzînd, în timp ce Tom simţi că-i cam piere cheful văzînd cîte ştie Maggie, deşi era bucuros că rămîne să stea cu el. Desigur că, după ce îi va vedea cărţile, îngîmfarea ei se va transforma în veneraţie faţă de el.

În invitaţia insistentă pe care o făcuse lui Maggie, doamna Stelling nu vorbise decît de o săptămînă. Dar domnul Stelling, care o luase pe Maggie pe genunchi şi o întrebase de unde furase ochii ăştia negri, stărui spunînd că trebuie să stea două săptămîni. Maggie îl găsi pe domnul Stelling foarte drăguţ, iar domnul Tulliver era mîndru să-şi lase fetiţa într-o casă unde existau oameni în stare să-şi dea seama cît e de deşteaptă. Aşa că stabiliră să rămînă acolo două săptămîni.

– Ei, şi-acu' hai cu mine în birou, îi spuse Tom lui Maggie, în timp ce taică-său porni la drum. Ce tot dai aşa din cap, prostuţo? continuă el; căci, deşi părul ei era altfel aranjat acum, periat şi dat după urechi, Maggie continua, din reflex, să-şi dea capul pe spate ca să nu-i cadă părul în ochi. Parc-ai fi nebună!

– N-am ce face, răspunse Maggie enervată, nu mă mai necăji! Vai, ce multe cărţi! exclamă ea, văzînd bibliotecile. Tare mi-ar plăcea să am şi eu atîtea cărţi!

– N-ai fi în stare să citeşti nici una, spuse Tom triumfător. Toate sînt în latineşte.

– Nu-i adevărat! îl contrazise Maggie, uite, aici pe cotor scrie în englezeşte *Declinul şi prăbuşirea Imperiului Roman*[1].

---

[1] Tratat aparţinînd istoricului englez Edward Gibbon (1737-1794).

– Ei, şi ce înseamnă cuvintele astea? Sînt sigur că nici tu nu ştii! spuse Tom, dînd din cap.

– Dar aş putea afla foarte uşor, făcu Maggie cu dispreţ.

– Cum asta?

– Păi m-aş uita prin carte, să văd despre ce e vorba.

– Ai face mai bine să te potoleşti, domnişoară, o sfătui Tom, văzînd-o că apucă volumul. Domnul Stelling nu lasă pe nimeni să pună mîna pe cărţi fără încuviinţarea lui. Dacă o iei, tot eu o păţesc.

– Bine, bine, atunci dă-mi să văd cărţile tale, ceru Maggie, întorcîndu-se să-l ia pe Tom de gît şi frecîndu-şi de obrazul lui năsucul rotund.

Tom, bucuros că Maggie e cu el şi are cu cine să se certe şi asupra cui să triumfe, o apucă de mijloc şi începu să ţopăie cu ea în jurul mesei mari din birou. Ţopăiră şi se zbînţuiră din ce în ce mai tare, pînă cînd părul lui Maggie scăpă de după urechi şi începu să se învîrtejească asemenea unui pămătuf însufleţit. Dansul în jurul mesei deveni din ce în ce mai sălbatic, pînă cînd, în cele din urmă, lovind pupitrul domnului Stelling, îl trîntiră cu zgomot la pămînt, răsturnînd nişte dicţionare grele aşezate pe el. Din fericire, biroul era la parter şi ocupa o aripă a casei care avea un singur etaj, aşa că zgomotul nu avu un ecou prea mare. Totuşi Tom rămase cîteva clipe năucit, aşteptînd cu groază apariţia domnului sau a doamnei Stelling.

– Am uitat să-ţi spun, Maggie, zise Tom în cele din urmă, aşezînd pupitrul la loc, aici n-avem voie să facem zgomot. Dacă spargem ceva, doamna Stelling ne va face să strigăm *peccavi*[1].

– Ce-i aia? întrebă Maggie.

---

[1] Am păcătuit *(lat.)*.

– Aşa se spune pe latineşte cînd primeşti o mustrare zdravănă, răspunse Tom oarecum mîndru de cunoştinţele lui de latină.

– E o femeie supărăcioasă? întrebă Maggie.

– Oho! Şi încă cum! o asigură Tom, dînd tare din cap.

– Eu cred că toate femeile sînt supărăcioase, mai supărăcioase decît bărbaţii, constată Maggie. Mătuşa Glegg e mult mai supărăcioasă decît unchiul Glegg şi mama mă ceartă mult mai rău decît tata.

– Da, dar şi tu ai să fii într-o zi femeie, îi trînti Tom, şi n-ar trebui să vorbeşti aşa!

– Da, dar eu am să fiu o femeie deşteaptă, spuse Maggie, dîndu-şi părul pe spate.

– Ai vrea tu! Dar ai să fii o încrezută şi o rea, şi o să te urască toată lumea.

– Tu n-ai să mă urăşti! Ar fi foarte urît să mă urăşti, că doar sînt sora ta.

– Da, dar dacă ai să fii rea şi nesuferită, tot am să te urăsc!

– Vai, Tom, nu, te rog nu! N-am să fiu nesuferită. Am să fiu foarte bună şi drăguţă cu tine şi cu toată lumea. N-ai să mă urăşti de-a binelea, aşa-i Tom?

– Hai, lasă, că nu-i nimic! Vino-ncoace, că trebuie să-mi văd de lecţii. Uite ce am de învăţat... spuse Tom, trăgînd-o pe Maggie spre el şi arătîndu-i teorema pe care trebuia s-o demonstreze, în timp ce ea îşi dădea părul pe după urechi, pregătindu-se să-i arate că-i în stare să-l ajute la „Euclid“.

Începu să descifreze cu o mare încredere în forţele ei, dar după cîteva clipe se încurcă, înroşindu-se toată de enervare. Nu mai avea încotro, va trebui să-şi recunoască ignoranţa, şi nu-i plăcea să se simtă umilită.

– Ce prostie! exclamă. Şi e o materie foarte urîtă. N-ar trebui să existe oameni care să vrea să-i dea de rost.

– Vezi, domnişoară, spuse Tom punînd cartea deoparte şi dînd din cap, vezi că nu eşti aşa de deşteaptă cum credeai?

– Nu-i vorba de asta, răspunse Maggie, bosumflîndu-se. Dacă vrei să ştii, eu aş reuşi să-i vin de hac, dacă aş învăţa ce trebuie înainte, cum ai făcut tu.

– Asta s-o crezi tu, deşteapto! îi trînti Tom. E şi mai greu cînd ai învăţat ce trebuie înainte, că atunci trebuie să ştii ce-i regula de trei simplă şi ce e axioma V. Şi acu' lasă-mă în pace că trebuie să învăţ! Uite, gramatica latină. Ia vezi cum te descurci cu ea.

După experienţa umilitoare cu matematica, Maggie găsi că studiul gramaticii latine o liniştea; o încînta fiecare cuvînt nou şi nu-i trebui mult să descopere că există o versiune în engleză la sfîrşitul cărţii care o va ajuta să cunoască latina fără prea multe eforturi. Hotărî de la început să sară peste regulile de sintaxă. Exemplele erau atît de pasionante! Frazele misterioase, smulse dintr-un context necunoscut, păreau coarnele unor animale ciudate sau frunzele unei plante rare aduse din ţări îndepărtate şi dădeau frîu liber imaginaţiei, fiind cu atît mai fascinante, cu cît erau exprimate într-o limbă străină pe care ea, Maggie, ar fi putut oricînd s-o înveţe. Gramatica asta latină, despre care Tom spusese că-i prea grea pentru fete, era într-adevăr interesantă; şi era mîndră că ea, Maggie, o găsise interesantă. Exemplele cele mai fragmentare îi plăceau cel mai mult. *Mors omnibus est communis*[1] i s-ar fi părut searbăd dacă n-ar fi fost în latină, limbă pe care ea voia s-o înveţe, iar „omul binecuvîntat de soartă pe care-l felicitau toţi pentru că avea un fiu atît de înzestrat" îi stimula în mod plăcut imaginaţia şi era cu totul pierdută în „păduricea deasă de unde nu se vedea nici măcar o stea", cînd Tom strigă:

– Hei, Maggie, dă-mi gramatica!

[1] Moartea nu ocoleşte pe nimeni *(lat.)*.

– Vai, Tom, ce carte frumoasă! se entuziasmă fata, sărind din fotoliul cel mare pe care stătea și întinzîndu-i gramatica. E mult mai frumoasă decît dicționarul. Eu aș putea să învăț foarte repede latina. Nu e grea deloc.

– Las' că știu eu ce-ai făcut, spuse Tom, ai citit traducerea englezească de la sfîrșit. Asta poate s-o facă și un bou.

Tom luă cartea și o deschise cu aerul hotărît al unui om aferat, gest care însemna că are de învățat o lecție pe care un bou nu s-ar încumeta niciodată s-o învețe. Maggie se întoarse jignită către bibliotecă, încercînd să se distreze ghicind titlurile.

Dar după cîteva clipe, Tom o strigă din nou:

– Vino-ncoace, Maggie și ascultă-mă să vezi dacă știu. Stai acolo, în capul mesei, unde stă domnul Stelling cînd mă ascultă.

Maggie făcu întocmai și luă cartea deschisă de Tom.

– De unde vrei să începi, Tom?

– De la *Appellativa arborum*[1], fiindcă trebuie să repet ce-am învățat toată săptămîna.

În primele trei rînduri, Tom reuși să se descurce destul de bine și Maggie începu să uite de rolul ei de sufler, meditînd la ce-o fi însemnînd mas[2], care se ivise de două ori în text, cînd Tom se împotmoli cu totul la *sunt etiam volucrum.*

– Nu-mi spune, Maggie: *sunt etiam volucrum... sunt etiam volucrum... ut ostreia, cetus*[3]...

– Nu, spuse Maggie, dînd din cap și deschizînd gura gata să-i sufle.

– *Sunt etiam volucrum,* repetă Tom foarte rar, ca și cum cuvintele următoare aveau să vină mai repede dacă le dădea astfel să înțeleagă că sînt așteptate.

– C, E, U, – spuse Maggie, pierzîndu-și răbdarea.

---

[1] Denumirea arborilor *(lat.).*

[2] Masculin *(lat.).*

[3] Fragmente citate greșit de Tom.

– A, știu, ține-ți gura, o repezi Tom, *ceu passer, hirundo; ferarum... ferarum...* – Tom își luă creionul și desenă mai multe puncte, apăsat, pe coperta cărții... – *ferarum...*

– Vai, Tom dragă, spuse Maggie, greu mai merge! *Ut...*

– *Ut ostrea...*

– Nu, nu, spuse Maggie, *ut, tigris...*

– A, da, acum știu, spuse Tom, era tigris, vulpes... Uitasem: *ut tigris, vulpes et piscium.*

Cu bîlbîieli și repetări, Tom reuși să parcurgă și următoarele cîteva rînduri.

– Ei, și acum, zise el, vine ce am de învățat pentru mîine. Dă-mi puțin cartea.

După ce mormăi cîteva clipe, bătînd cu pumnul în masă, Tom îi dădu cartea înapoi.

– *Mascula nomina in a'*[1]... începu el.

– Nu, Tom, spuse Maggie, asta nu vine acum. Acum vine *nomen non creskens genittivo*[2]...

– *Creskens genittivo,* o maimuțări Tom cu un rîs batjocoritor, căci Tom învățase fragmentul pe care-l sărise la lecția din ajun, și un tînăr gentleman nu trebuie să știe foarte multă latină sau s-o știe foarte bine ca să-și dea seama de absurditatea vrednică de dispreț a unui lucru care sună fals. *Creskens genittivo,* ce prostuță ești Maggie!

– De ce rîzi de mine, Tom? Tu nu ți-ai amintit nici măcar un cuvînt. Și pe urmă eu văd cum se scrie. De unde vrei să știu cum se citește?

– Aiurea! ți-am spus eu că fetele nu pot învăța latina. E: *nomen non crescens genittivo.*

– Foarte bine! zise Maggie, bosumflîndu-se. Ce, crezi că eu nu pot să spun asta ca tine? și pe urmă tu nu ții deloc seama unde și cît să te oprești. Uite, ar trebui să te oprești de două ori mai mult la punct și virgulă decît la virgulă, dar tu te oprești cel mai mult în locurile unde n-ar trebui să te oprești deloc.

---

[1] Nume masculine terminate în *a.*

[2] Nume care nu au genitiv. Aici Maggie pronunță greșit cuvîntul *crescens.*

– Hai, lasă gura că vreau să merg mai departe...

După cîteva clipe fură chemaţi să petreacă restul serii în salon şi Maggie se arătă atît de vioaie faţă de domnul Stelling, care cu siguranţă că-i admira inteligenţa, încît Tom fu puţin uimit şi speriat de îndrăzneala fetei. Dar Maggie se potoli imediat, auzindu-l pe domnul Stelling că pomeneşte de o fetiţă despre care auzise că ar fi fugit la ţigani.

– Ce fetiţă ciudată!... spuse doamna Stelling, vrînd să glumească.

Glumele pe socoteala presupusei ei ciudăţenii nu erau cîtuşi de puţin pe gustul lui Maggie. Se temea că domnul Stelling nu are totuşi o părere chiar atît de bună despre ea, şi se duse la culcare cam abătută. I se părea că doamna Stelling se uitase dezaprobator la părul care-i atîrna drept pe spate. Cu toate astea, lui Maggie cele două săptămîni petrecute alături de Tom i se părură minunate. Avea voie să stea în bibliotecă în timpul orelor, şi prin lecturile ei repetate reuşise să pătrundă în miezul lecţiilor de gramatică latină. Astronomul care ura toate femeile îi dăduse atîta de gîndit, încît într-o zi îl întrebă pe domnul Stelling dacă toţi astronomii urăsc femeile sau dacă asta se întîmplase numai cu astronomul respectiv. Dar, anticipînd răspunsul domnului Stelling, spuse:

– Eu cred că toţi astronomii le urăsc, fiindcă, ştiţi, ei trăiesc în turnuri înalte şi dacă femeile ar veni acolo i-ar ţine de vorbă şi i-ar împiedica să se uite la stele.

Domnului Stelling îi plăcea foarte mult s-o audă pe Maggie vorbind şi erau foarte buni prieteni.

Maggie îi spuse lui Tom că ar vrea şi ea să urmeze cursurile domnului Stelling şi să înveţe aceleaşi materii ca el. Ştia că poate învăţa geometria, căci se uitase din nou prin carte şi văzuse ce însemnau literele A B C: erau numele laturilor.

– Sînt sigur că nu se poate, îi răspunse Tom, dar am să-l întreb totuşi pe domnul Stelling.

– Lasă, i-o taie micuţa drăcoaică îngîmfată. Am să-l întreb eu.

– Domnule Stelling, i se adresă ea în aceeaşi seară, pe cînd se aflau cu toţii în salon. Nu credeţi că dacă mi-aţi da mie lecţii

în locul lui Tom aş reuşi să-l învăţ pe Euclid şi toate materiile pe care le-ar face el?

– Nu, n-ai putea, interveni Tom indignat. Fetele nu-l pot învăţa pe Euclid. Nu-i aşa, domnule Stelling?

– Eu cred că pot prinde cîte puţin din toate, răspunse domnul Stelling. Fetele au o mare doză de inteligenţă superficială. Dar nu pot aprofunda nimic. Sînt agere la minte, dar nu pot atinge miezul lucrurilor.

Tom, încîntat de acest verdict, îşi arătă triumful făcîndu-i semn din cap lui Maggie, în spatele scaunului pe care stătea domnul Stelling. Cît despre Maggie, se simţea mai umilită decît oricînd. Ce mîndră fusese întotdeauna cînd i se spusese că e ageră la minte. Şi iată că această agerime devenise un semn de inferioritate. Ar fi fost mai bine să fie înceată la minte, ca Tom.

– Vezi, domnişoară, îi spuse Tom cînd rămaseră singuri. Vezi că nu-i mare scofală să fii isteţ? N-ai să reuşeşti niciodată să aprofundezi nimic.

Maggie era prea abătută de soarta ei năprasnică pentru ca să mai aibă chef să răspundă.

Dar cînd Luke veni cu cabrioleta să ia acel „mic mecanism de isteţime superficială“ şi să-l ducă acasă, şi cînd biroul rămase din nou pustiu, Tom începu să-i ducă foarte tare dorul. Cît timp stătuse Maggie la ei, Tom fusese parcă şi el mai isteţ şi învăţase mai bine. Iar Maggie îl întrebase pe domnul Stelling de atîtea ori despre Imperiul Roman şi dacă existaseră într-adevăr oameni care să spună pe latineşte „N-aş da pe asta nici o para chioară sau o ceapă degerată“, sau dacă frazele fuseseră doar traduse în latineşte, încît Tom ajunsese în cele din urmă să conceapă că existaseră cîndva oameni atît de norocoşi încît să ştie latina fără s-o înveţe cu ajutorul *Gramaticii Eton*. Această idee fericită constitui un adaos preţios la cunoştinţele istorice pe care Tom le dobîndise în timpul semestrului şi care de altminteri se limitau la o istorie rezumată a evreilor.

Semestrul acela posomorît se sfîrşi, totuşi, într-o zi. Şi cînd văzu ultimele frunze îngălbenite fluturînd în bătaia vîntului rece, Tom se simţi nespus de fericit. După-amiezele întunecate şi

prima ninsoare de decembrie i se părură băiatului mult mai vesele decît soarele de august. Ca să fie şi mai sigur de trecerea celor trei săptămîni care-i mai rămăseseră pînă la vacanţă, înfipse douăzeci şi unu de beţe într-un colţ al grădinii, din care smulgea apoi în fiecare zi cîte unul, zvîrlindu-l cît colo, cu o forţă care le-ar fi proiectat pînă la capătul iadului, dacă beţele ar fi avut proprietatea să călătorească atît de departe.

Dar merita să faci orice sacrificiu, chiar să înveţi şi gramatica latină, ca să trăieşti fericirea de a zări lumina strălucitoare din salonaşul de acasă, în timp ce cabrioleta trecea fără zgomot peste podul vătuit de zăpadă; fericirea de a intra din aerul rece de afară la căldura şi sărutările şi zîmbetele celor din căminul bine cunoscut, unde modelul covorului şi vatra şi vătraiul erau „noţiuni primare" tot atît de indiscutabile ca şi întinderea materiei. Nu există sentiment să se poată compara cu tihna resimţită în casa unde te-ai născut, unde obiectele existente ţi-au devenit dragi înainte de a cunoaşte strădania alegerii şi unde lumea din afară pare o simplă prelungire a propriei tale personalităţi. Acceptăm şi iubim toate aceste obiecte după cum am acceptat sentimentul propriei noastre existenţe şi al propriului nostru trup. Scoasă la licitaţie, mobila din casa părintească ar putea să pară banală sau chiar urîtă, iar o persoană cu gust mai rafinat ar dispreţui-o. Ce deosebeşte oare omul de brută sau – ca să fim mai exacţi – „omul britanic de bruta străină", dacă nu această năzuinţă spre lucruri tot mai bune şi mai frumoase! Dar Dumnezeu ştie unde ne-ar putea duce această năzuinţă, dacă afecţiunile noastre n-ar avea tendinţa să rămînă legate de acele vechi nimicuri – dacă tot ceea ce iubim şi tot ceea ce e sfînt în viaţa noastră n-ar avea rădăcini adînci şi imuabile în memorie. Mulţumirea pe care o simţi cînd vezi un tufiş de soc ivindu-se deasupra frunzişului încîlcit de pe un mal acoperit cu gard viu, şi care pare mai cald şi mai atrăgător decît cel mai frumos *cistus* sau *fuchsia* răspîndite pe un gazon catifelat şi unduios, constituie o preferinţă nejustificabilă pentru un grădinar de seră sau pentru oricare alt om cu mintea strict orînduită şi impermeabilă faţă de slăbiciunile oricărei afecţiuni neîntemeiate pe o evidentă

superioritate de calităţi. Şi singurul motiv pentru care prefer tufişul de soc este că-mi trezeşte o amintire din copilărie, e o imagine familiară faţă de care nu reacţionez doar prin sensibilitatea mea actuală la formă şi culoare; e o noţiune care m-a întovărăşit demult în viaţa mea şi care s-a împletit cu bucuriile mele, pe vremea cînd bucuriile erau intense.

Capitolul II

Vacanţa de Crăciun

Bătrînul şi blîndul Moş Crăciun, cu părul de nea şi faţa îmbujorată, îşi făcuse în anul acela datoria din plin, aducînd daruri bogate în căldură şi culoare şi, o dată cu ele, parcă şi mai mult ger şi zăpadă.

Zăpada se aşternuse peste fermă şi peste malurile rîului, în valuri mai moi decît braţele şi picioruşele pruncilor; se lăsase pe fiecare acoperiş în pantă, terminîndu-se brusc cu un tăiş neted şi făcînd ca roşul-închis al frontoanelor să pară şi mai intens: atîrna greu pe lauri şi pe crengile brazilor, pînă cădea de pe ele cu o bufnitură uşoară; vătuise cîmpul aspru de napi, pe care oile păreau nişte pete întunecate. Toate porţile erau blocate de mormane de zăpadă şi, ici-colo, cîte un animal pe care nimeni nu-l băga în seamă stătea ca împietrit, cu o expresie de tristeţe neclintită. Nicăieri nu se zărea nici o licărire, nici o umbră; pînă şi cerul era ca un nor nesfîrşit, palid şi încremenit – nici un sunet, nici o mişcare nicăieri, doar rîul întunecat, curgînd şi gemînd ca o durere care nu se mai potoleşte. Şi, în timp ce întindea peste lumea din afară acest văl de vrajă rece, moşul zîmbea, căci de fapt nu urmărea decît să dea interiorului casei mai multă strălucire, să facă să pară şi mai vii culorile dinăuntru şi să te îndemne să te bucuri şi mai mult de aroma caldă a mîncării: dorea să creeze o claustrare plăcută care să încălzească legăturile

primare de rudenie, astfel încît strălucirea chipurilor familiare să fie tot atît de binevenită ca tainicul luceafăr al dimineții. Dar moșul nu era tot atît de darnic cu cei fără de cămin – bunătatea lui nu se făcea simțită în casele fără foc și cu mîncare puțină, acolo unde fețele oamenilor erau lipsite de strălucire și aveau o privire fixă, grea – privirea mizeriei fără speranță. Dar bătrînul Crăciun avea totuși intențiile cele mai bune și dacă nu aflase cum să fericească în mod egal oamenii, era pentru că părintele lui, timpul, care vindecă totul, ascunde încă această taină în inima lui puternică, ce bate încet și rar.

Cu toate că Tom se bucura că e din nou acasă, Crăciunul ăsta nu era chiar atît de fericit ca acelea de pînă atunci. Parcă-i lipsea ceva. Și totuși ilicele erau tot atît de bogate și pline de bobițe roșii, iar în seara de ajun, Tom cu Maggie împodobiseră toate ferestrele, polița de deasupra căminului și ramele tablourilor la fel de frumos ca de obicei, împletind ciorchinii deși și stacojii cu ramuri de iederă cu boabe negre. Și sub ferestrele lor auziseră, după miezul nopții, un cor care lui Maggie i se păruse a fi glasuri de îngeri, cu toate că Tom îi spusese cu o insistență plină de dispreț că de fapt colindătorii sînt membri ai corului bisericesc printre care și bătrînul Patch, paracliserul parohiei. Maggie se cutremură totuși, plină de venerație, auzind colindele care-i învăluiră visele, și imaginea oamenilor în haine simple fu alungată de viziunea unor îngeri așezați pe un nor îndepărtat. Cîntarea de la miezul nopții contribuise, ca de obicei, să ridice ziua aceea deasupra nivelului zilelor obișnuite; și pe urmă mai era și mirosul pîinii prăjite și al berii, care venea de la bucătărie la ora micului dejun, iar imnurile preferate, ramurile verzi, predica scurtă conferită slujbei bisericești un caracter festiv. Și cînd se întoarseră de la biserică și după ce-și scuturară zăpada de pe ghete bătînd din picioare, dădură peste unchiul și mătușa Moss cu toți cei opt copii ai lor, ale căror fețe păreau să reflecte focul viu din salonaș. Budinca de Crăciun, frumoasă ca de obicei, apăru la masă înconjurată de simbolicele flăcări albastre, care dădeau impresia că fusese smulsă în mod eroic din focurile

infernului în care o zvîrliseră nişte puritani dispeptici; desertul fu tot atît de minunat ca de obicei, cu portocalele-i aurii, nucile cafenii, consistenţa cristalină a jeleului de mere cu nuanţe mai deschise şi mai închise la culoare şi brînza goldană. Dacă te luai după toate aceste lucruri, Crăciunul părea neschimbat, era aşa cum îl ştia Tom de cînd lumea. Şi totuşi era ceva nou, pîrtiile de săniuş şi bulgării de zăpadă erau parcă mai buni decît în alţi ani.

Da, Crăciunul era vesel, dar domnul Tulliver părea departe de a fi mulţumit. Era mînios şi sfidător, iar Tom, deşi întotdeauna îi ţinea partea lui taică-său în toate certurile şi îi împărtăşea sentimentul că e nedreptăţit, nu se putea împiedica de astă dată să nu se simtă şi el copleşit, ca şi Maggie de altfel, atunci cînd domnul Tulliver începu să discute din ce în ce mai aprins şi mai furios, pe măsură ce se apropiau de sfîrşitul mesei şi aveau mai mult timp de vorbit. Atenţia pe care Tom ar fi concentrat-o asupra nucilor şi vinului fu abătută de la aceste bunătăţi de sentimentul că pe lume există duşmani şi pungaşi şi oamenii mari reuşesc cu greu să-şi rezolve afacerile fără să se certe. Iar lui Tom nu-i plăcea să se certe decît în cazul cînd cearta se putea sfîrşi repede printr-o luptă dreaptă cu un adversar pe care avea toate şansele să-l pună la pămînt. Şi discursurile aprinse ale lui taică-său îl făceau să se simtă stingherit, cu toate că nu-şi dădea seama de asta şi nu concepea că taică-său ar putea fi vinovatul.

Personificarea răului, care de data asta stîrnise împotrivirea dîrză a domnului Tulliver, era domnul Pivart care, posedînd terenuri pe malul rîului Ripple, în sus, luase măsuri ca acestea să fie irigate, ceea ce era sau trebuia să fie în mod categoric (pe baza principiului că apa e apă) o ştirbire a cantităţii de forţă hidraulică fixata prin lege ca revenindu-i domnului Tulliver. În comparaţie cu Pivart, Dix, care avea o moară pe malul aceluiaşi rîu, era un blînd discipol al „bătrînului Harry“[1]. Dix fusese pus cu botul pe labe la arbitraj şi sfaturile lui Wakem

[1] Una dintre denumirile populare englezeşti ale diavolului.

nu-i prea aduseseră cine știe ce folos; domnul Tulliver considera că Dix nu ajunsese la nici un rezultat în materie de legi și, în comparație cu furia lui împotriva lui Pivart, disprețul pentru un adversar anihilat ca Dix începuse să capete aspectul unei legături de prietenie. În ziua aceea, domnul Tulliver nu avea decît un singur auditor-bărbat, pe domnul Moss, care, după cum afirma singur, habar n-avea de „isența morilor“ și nu era în stare să facă altceva decît să aprobe argumentele domnului Tulliver despre baza „apriorică“ a relațiilor de familie și a obligațiilor bănești. Dar domnul Tulliver nu vorbea cu intenția, inutilă de altfel, de a-și convinge auditoriul – ci vorbea ca să-și descarce sufletul, în timp ce bunul domn Moss se căznea să țină ochii deschiși și să nu se lase copleșit de somnul produs de o masă excelentă asupra unui trup ostenit de prea multă muncă. Doamna Moss, care era mai interesată de acest subiect decît bărbat-său, preocupînd-o de fapt tot ce avea legătură cu fratele ei, asculta și rostea și ea cîte o vorbă, ori de cîte ori i-o permiteau grijile materne.

– Dar Pivart e un nume nou prin locurile astea, nu-i așa, frate? întrebă ea. Pe vremea tatii, nu avea încă pămînt prin meleagurile noastre și nici înainte să mă mărit eu.

– Nume nou? Da, cred că e un nume nou, răspunse domnul Tulliver, subliniind mînios cuvintele. Moara Dorlcote e a neamului nostru de mai bine de o sută de ani și nimeni n-a auzit vreodată de vreun Pivart să-și bage nasul în rîu pînă în ziua cînd a venit individul ăsta care a cumpărat ferma lui Bincome cît ai zice pește, înainte ca cineva să poată scoate măcar o vorbă. Dar las' că-ți arăt eu ție, Pivart! adăugă domnul Tulliver, ridicînd paharul cu aerul că-și exprimase hotărîrea cît se poate de limpede.

– Sper că n-ai să fii silit să te judeci cu el? întrebă doamna Moss cu oarecare îngrijorare.

– Nu știu ce voi fi silit să fac eu, dar știu ce-am să-l silesc să facă cu erigațiile și digurile lui, dacă există pe lume vreo lege să țină cu cei care au dreptate. Și să nu crezi că nu știu cine e în spatele lui. E Wakem; Wakem care-l susține și-l ațîță. Sînt sigur

că Wakem îi spune că legea nu-l poate atinge. Dar n-o fi Wakem singurul care știe să mînuiască legea. Or mai fi și alții. E drept că de încuiat n-o să-l poată încuia decît un mare pungaș, dar se găsesc ei și pungași mai mari ca el, care să știe și mai multe despre șmecheriile legii, că altfel n-ar fi ajuns Wakem să piardă procesul lui Brumley.

Domnul Tulliver era un om cît se poate de cinstit și se mîndrea cu cinstea lui, dar socotea că în ceea ce privește legea nu poți dobîndi dreptatea decît dacă folosești un escroc mai mare care să înșele pe unul mai mic. Justiția era un fel de luptă de cocoși în care cinstea păgubită era cea care trebuia să facă rost de pasărea cea mai curajoasă și cu pintenii cei mai puternici.

– Gore nu e fraier, nu e nevoie să mi-o spui tu, zise el cu un ton arțăgos, ca și cum biata Gritty ar fi susținut calitățile avocatului. Dar vezi tu, el nu cunoaște legile chiar atît de bine ca Wakem. Și apa e ceva cu totul deosebit. Nu poți s-o aduni cu furca. De asta a dat atîta bătaie de cap „bătrînului Harry" și avocaților. Dacă te uiți cu atenție, e destul de limpede ce-i bine și ce e rău în problema apei. Rîu-i rîu și dacă ai o moară îți trebuie apă că altfel nu merge, și degeaba îmi spui că erigația și toate prostiile lui Pivart n-au să-mi oprească roata. Știu eu mai bine. Mă pricep la tot ce-are legătură cu apa. Auzi? Să-mi spuie mie ce zic inginerii!! E limpede, cred eu, că digurile lui Pivart îmi aduc pagube. Dar dacă asta-i ingineria lor, am să-l pun eu într-o zi pe Tom să se ocupe de asta și să vadă dacă n-o să găsească mai mult tîlc în ingineria lor decît le convine lor să arate.

Auzind de proiectele lui taică-său, Tom privi cam speriat în jur și, fără să se gîndească, luă din mîna micuței Moss pîrîitoarea cu care se juca. Fetița, știind cu o precizie extraordinară ce vrea, își exprimă îndată sentimentele printr-un țipăt ascuțit și nu se potoli nici după ce primi pîrîitoarea înapoi, simțind pesemne că nedreptatea inițială de a i se fi luat jucăria rămînea valabilă. Doamna Moss duse repede copilul în altă cameră, mărturisindu-i

doamnei Tulliver, care o întovărăşea, convingerea ei că bietul copil trebuie să aibă motive serioase să plîngă aşa: înţelegînd prin asta că, dacă doamna Tulliver îşi închipuie că fetiţa urlă pentru că vrea pîrîitoarea, înseamnă că n-o cunoaşte. Urletele justificate fiind în sfîrşit potolite, doamna Moss se uită la cumnată-sa şi spuse:

– Îmi pare rău că bietul frate-miu se necăjeşte atîta cu povestea asta cu apa.

– Aşa-i fratele dumitale, doamnă Moss. Înainte de a mă mărita, n-am pomenit niciodată lucruri din astea, spuse doamna Tulliver cu oarecare reproş.

Ori de cîte ori vorbea despre soţul ei cu doamna Moss sau în orice caz, de cîte ori purtarea lui lăsa oarecum de dorit, doamna Tulliver îşi desemna soţul sub denumirea: „fratele dumitale". Doamna Tulliver, deşi era femeie blîndă şi nu se supăra niciodată, avea totuşi o fărîmă din spiritul acela fără de care n-ar fi fost în acelaşi timp o Dodson şi femeie, cu toate că era unul dintre membrii mai puţin tipici ai familiei şi se vedea mereu nevoită să ţină piept propriilor ei surori. Doamna Tulliver avea totuşi conştiinţa superiorităţii ei asupra surorii lui bărbat-său, care soră, în afară de faptul că nu prea avea stare şi era oarecum nevoită să depindă de frate-său, dădea totuşi dovadă de acea supunere blajină a femeii voinice, blînde, neîngrijite şi prolifice, care avea destulă afecţiune disponibilă nu numai pentru propriul soţ şi numeroşii ei copii, ci şi pentru un număr oricît de mare de rude mai îndepărtate.

– Tot nădăjduiesc şi mă rog lui Dumnezeu să n-ajungă la tribunal, spuse doamna Moss, că nu se ştie niciodată cum se poate sfîrşi un proces. Nu cîştigă întotdeauna cel care are dreptate. Din cîte am înţeles, domnul Pivart ăsta e om bogat şi oamenii cu stare întorc aproape întotdeauna lucrurile după cum le convine lor.

– Dacă-i vorba de asta, spuse doamna Tulliver, netezindu-şi rochia, am văzut eu cum sînt bogaţii chiar şi în familia mea; că

surorile mele sînt căsătorite cu oameni care-şi pot permite să facă tot ce vor. Da' într-o zi o să-mi pierd minţile cu toată vorbăria asta despre legi şi erigaţie; şi surorile mele dau toată vina pe mine, că ele nu ştiu ce înseamnă să fii măritată cu un om ca fratele dumitale. De unde să ştie? Sora Pullet face tot timpul numai ce vrea ea.

– Eu una nu cred că mi-ar place să am un bărbat care să n-aibă pic de minte şi să trebuiască să i-o împrumut eu pe a mea, declară doamna Moss. E mult mai uşor să faci ce-ţi spune bărbatul, decît să-ţi baţi capul să-l înveţi tu ce să facă el.

– Dacă veni vorba de făcut ce-ţi spune bărbatul – reluă doamna Tulliver, încercînd să imite tonul surorii Glegg – sînt sigură că fratele dumitale ar fi trebuit să aştepte mult şi bine pînă să găsească o nevastă care să-l lase să comande în toate aşa cum fac eu. În ultima vreme, de dimineaţă de cînd ne trezim şi pînă seara cînd ne culcăm, n-aud vorbindu-se decît despre „legi şi erigaţie". Şi nu l-am contrazis niciodată. Îi spun doar „fă cum vrei, domnule Tulliver, dar orice-ai face fereşte-te s-ajungi la tribunal".

După cum am mai văzut, doamna Tulliver avea totuşi oarecare influenţă asupra soţului ei. De altfel, toate femeile îşi influenţează într-un fel sau altul bărbaţii. Îi pot convinge să facă ce vor ele sau exact contrariul; pledoaria doamnei Tulliver contribuia fără îndoială să influenţeze complexul de impulsuri care ameninţau să-l împingă pe domnul Tulliver la judecată. Insistenţele doamnei Tulliver ar putea fi comparate cu acea pană proverbială care a avut meritul, sau lipsa de merit, să rupă şalele cămilei cu toate că din punct de vedere strict obiectiv fusese mai degrabă vina încărcăturii anterioare de pene care pusese şalele cămilei într-un pericol atît de iminent, încît fără această biată ultimă pană, nevinovată în alte împrejurări, nu s-ar fi putut produce o catastrofă atît de mare. Nu vreau să spun că insistenţele slabe ale doamnei Tulliver ar fi putut să aibă efectul penei de care vorbeam, dacă ar fi fost vorba numai de propria ei

personalitate; dar ori de cîte ori nu-l aproba pe bărbat-său, domnul Tulliver vedea în ea un reprezentant al familiei Dodson. Şi domnul Tulliver avea principiul că trebuie să le arate Dodsonilor că nu vor ajunge să-l domine sau, mai exact, că un Tulliver bărbat valora mai mult decît patru femei Dodson, chiar dacă una dintre ele era doamna Glegg.

Dar nici chiar un argument direct al acelei tipice mostre Dodson împotriva ideii lui de a se judeca nu l-ar fi putut întări mai mult în convingerea că e bine să se judece, decît o făcea simpla amintire a existenţei lui Wakem, veşnic împrospătată în zilele de tîrg de imaginea vie a acestui avocat atît de priceput. Tulliver ştia precis că Wakem se află (vorbind în mod metaforic) în spatele irigaţiilor lui Pivart: Wakem încercase să-l întărîte pe Dix şi să-l facă să se judece pentru baraj, şi era limpede că tot Wakem îl făcuse pe domnul Tulliver să piardă procesul în legătură cu dreptul de circulaţie pe apă şi pe pod care făcea ca proprietatea lui să devină un loc accesibil pentru toţi vagabonzii cărora le plăcea mai degrabă să provoace stricăciuni pe o proprietate privată, decît să meargă ca orice om cinstit pe drumul mare. Toţi avocaţii erau mai mult sau mai puţin pungaşi, dar pungăşia lui Wakem era mai supărătoare decît altele, căci se opunea formei de dreptate pe care o reprezentau interesele şi părerile domnului Tulliver. Şi, ca o amărăciune în plus, morarul păgubit fusese silit de curînd, atunci cînd împrumutase cele cinci sute de lire, să recurgă la serviciile lui Wakem pentru interesele lui. Wakem era un tip cu nas coroiat, abil, rece ca un castravete şi care părea întotdeauna sigur de succes. Era de-a dreptul supărător că avocatul Gore nu semăna mai mult cu Wakem, ci era un omuleţ chel, cu trăsături rotunde, purtări prietenoase şi mîini grăsuţe: un cocoş de luptă pe care trebuia să fii nesăbuit ca să pariezi, dacă ai fi avut de ales între el şi Wakem. Gore era un om şiret: slăbiciunea lui nu consta în scrupulozitate; dar, oricît ai clipi din ochi cu înţeles, tot nu te poţi compara cu un om care vede printr-un zid de piatră, şi oricîtă încredere ar fi avut domnul

Tulliver în principiul că apa-i apă, şi în concluzia că Pivart nu are pe ce să se bazeze în afacerea cu irigaţia, avea totuşi o bănuială că Wakem stăpînea mai bine legile ca să combată această concluzie raţional indiscutabilă, decît le stăpînea Gore ca s-o susţină. Dar dacă ajungeau la tribunal, domnul Tulliver avea totuşi o şansă, şi anume să-l folosească pe avocatul Wylde de partea lui, în loc să-l aibă ca adversar pe acest şarlatan care se pricepea atît de bine să dea din gură, iar perspectiva de a vedea un martor de-al lui Wakem nădușind şi zăpăcindu-se, cum se întîmplase altă dată cu martorul domnului Tulliver, i se părea atrăgătoare, dacă nu de altceva, măcar de dragul unui simţ al dreptăţii. Domnul Tulliver rumegase mult aceste probleme încurcate, călărind pe calul lui sur şi dînd din cap cînd într-o parte cînd într-alta după cum atîrna balanţa, dar rezultatul rămînea deocamdată neclar: nu se putea concretiza decît în urma unor repetate discuţii aprinse în cadrul vieţii casnice şi sociale. Acest stadiu iniţial, în care domnul Tulliver relata cazul şi îşi exprima părerile faţă de întregul cerc de cunoştinţe, cerea în mod obligatoriu timp şi, la începutul lui februarie, cînd Tom plecă din nou la şcoală, nu apăruse aproape nimic nou în descrierea făcută de taică-său cazului Pivart, şi nici o indicaţie mai precisă a măsurilor pe care ar fi avut de gînd să le ia împotriva acelui nebun ce încălca principiul că apa-i apă. Repetarea ca şi fricţiunea generează mai degrabă căldură decît progres, şi înfierbîntarea domnului Tulliver era din ce în ce mai evidentă. Iar dacă în legătură cu alte aspecte ale problemei nu apăruse nici o dovadă nouă, existau în schimb dovezi noi că Pivart se ţinea de brîu cu Wakem.

– Tată, spuse Tom într-o seară aproape de sfîrşitul vacanţei, unchiul Glegg spune că avocatul Wakem o să-şi trimită băiatu' la domnul Stelling. Nu-i adevărat că-l trimite în Franţa cum se spunea. Şi nu cred că vrei să fiu coleg cu băiatul lui Wakem, nu-i aşa?

– Ba nu mă supără deloc, băiete, ripostă domnul Tulliver – numa' să nu înveţi nimic rău de la el. E un biet schilod care seamănă la faţă cu maică-sa. Nu cred să fi luat prea multe de la tat-său, şi pe urmă, dacă Wakem îl trimite la domnul Stelling înseamnă că are o părere bună despre pastor şi Wakem e un om care ştie să deosebească făina de tărîţe.

În fundul sufletului, domnul Tulliver era mîndru că fiul lui se va bucura de aceleaşi avantaje ca şi fiul lui Wakem. Tom însă nu se împăca deloc cu această idee; ar fi fost mult mai uşor dacă fiul avocatului nu era schilod, căci atunci ar fi avut perspectiva să-l atace cu toată libertatea provenită dintr-o înaltă sancţiune morală.

Capitolul III

Noul coleg de şcoală

Tom se întoarse la şcoală într-o zi rece şi umedă de ianuarie, zi foarte potrivită cu această fază austeră a destinului său. Dacă n-ar fi avut în buzunar un pachet de zahăr candel şi o păpuşică olandeză pentru micuţa Laura, n-ar fi existat nici o rază de bucurie la care să se gîndească şi care să mai împrăştie tristeţea generală. Tom se gîndea cu plăcere la clipa cînd Laura va întinde botişorul şi mînuţele să ia bucăţelele de zahăr candel şi, ca să întărească şi mai mult aceste plăceri ale imaginaţiei, scoase pachetul, făcu o găurică în hîrtie şi muşcă dintr-un cristal, ceea ce avu un efect atît de liniştitor în spaţiul limitat şi în mirosul umed al coviltirului, încît repetă operaţia de mai multe ori pe parcursul drumului.

– Ei, Tulliver, ne pare bine să te vedem iarăşi printre noi, exclamă domnul Stelling cu cordialitate. Dezbracă-te şi, pînă se

servește masa, vino în birou. Te așteaptă un foc bun și un nou coleg.

În timp ce-și scotea fularul de lînă și haina groasă, Tom se simți cuprins de timiditate și de neliniște. Îl văzuse pe Philip Wakem la St. Ogg's, dar se grăbise întotdeauna să întoarcă capul. Chiar dacă Philip n-ar fi fost fiul unui om atît de rău, tot nu i-ar fi plăcut să aibă un coleg infirm. Și, la drept vorbind, lui Tom nu-i prea venea să creadă că un om rău poate avea un fiu de treabă. Domnul Tulliver era un om de treabă și Tom era gata să se ia la bătaie cu oricine ar fi susținut contrariul. Urmîndu-l pe domnul Stelling în birou, se simțea stingherit, dar, în același timp, gata să sfideze pe oricine.

– Uite, îți prezint pe viitorul tău coleg, Tulliver, spuse pastorul, intrînd în bibliotecă: tînărul Philip Wakem. Vă las singuri, să faceți cunoștință. Îmi închipui că ați auzit unul de altul, doar sînteți oarecum vecini.

Tom părea încurcat. Philip se ridică și îl privi cu timiditate. Tom nu prea voia să-i întindă mîna și nu era deloc hotărît să înceapă o discuție cu el.

Domnul Stelling se gîndi că e mai înțelept să plece și ieși închizînd ușa în urma lui: timiditatea băieților dispare doar cînd cei mari nu sînt de față.

Philip era în același timp prea mîndru și prea timid ca să se apropie de Tom. Credea, sau mai degrabă simțea, că lui Tom îi era silă să se uite la el. Nu-i plăcea nimănui să-l privească, și infirmitatea lui era și mai evidentă cînd umbla. Nu-și strînseră deci mîna și nici nu schimbară vreo vorbă. Tom se duse la sobă să se încălzească; din cînd în cînd, azvîrlea cu coada ochiului cîte o privire spre Philip, care părea că desenează distrat întîi un obiect, apoi altul, pe o bucată de hîrtie aflată în fața lui. Se așezase din nou și, în timp ce desena, se gîndea ce să-i spună lui Tom, încercînd să-și învingă aversiunea de a face primul pas. Tom începu să privească fața lui Philip din ce în ce mai stăruitor, căci putea să se uite la ea fără să vadă cocoașa, și nu era cîtuși

de puțin o față neplăcută. Tom găsea că are o față de om bătrîn și se întrebă cu cît o fi Philip mai mare decît el. Un anatomist – sau chiar un simplu fizionomist – ar fi văzut de îndată că infirmitatea lui Philip nu era din naștere, ci rezultatul unui accident din copilărie, dar nu te puteai aștepta ca Tom să fie în stare să facă asemenea distincții: pentru el, Philip era, pur și simplu, un cocoșat. Încerca o bănuială vagă că infirmitatea lui Philip avea oarecari legături cu șarlatania avocatului despre care îl auzise pe taică-său vorbind de atîtea ori cu furie, iar el, Tom, se temea oarecum de Philip, fără s-o recunoască decît pe jumătate, considerînd că trebuie să fie un băiat pizmaș care, nefiind în stare să se bată, întrebuința orice mijloace ca să facă rău pe ascuns. Existase în apropierea „Academiei" domnului Jacobs un croitor cocoșat, un om considerat ca foarte nesuferit și care fusese adesea huiduit de băieții cu simț cetățenesc, exclusiv pentru defectele lui morale, așa că Tom avea o experiență pe care să se bazeze. Și totuși, cît de puțin semăna chipul urît al acelui croitor cu fața acestui băiat melancolic; părul castaniu ce-i încadra obrazul se cîrlionța la capete ca părul unei fete și Tom considera acest lucru demn de dispreț. Wakem ăsta era un tip palid și plăpînd și era clar că nu va fi în stare să se joace de-a nimic mai ca lumea; dar mînuia creionul ca nimeni altul și, după toate aparențele, făcea desen după desen cu cea mai mare ușurință. Ce desena oare? Tom se încălzise la sobă și nu știa ce să mai facă. Era totuși mai plăcut să ai drept coleg un cocoșat nesuferit, decît să stai singur, să privești ploaia prin fereastra bibliotecii și să lovești cu piciorul în lavabou. Se va întîmpla cîte ceva nou în fiecare zi – o ceartă sau altceva – și Tom se gîndi c-ar fi mai bine să-i arate de la început lui Philip că șmecheriile lui răutăcioase n-or să-i meargă cu el. Deodată, se depărtă de cămin și, venind lîngă Philip, privi hîrtia cu desene.

– Vai, uite un măgăruș cu două coșuri, și un prepelicar, și niște potîrnichi prin lanuri, exclamă el, cu limba dezlegată de uimire și de admirație. Ce n-aș da să desenez și eu așa!

Semestrul ăsta o să învăţ şi eu desenul, da' oare o să pot să fac şi eu cîini şi măgari ca ăştia?

– Poţi să-i faci şi fără să înveţi, răspunse Philip. Pe mine nu m-a învăţat nimeni.

– Cum nimeni? întrebă Tom cu uimire. Păi, eu cînd desenez cîini şi cai, capetele şi picioarele nu ies niciodată cum trebuie, cu toate că văd foarte bine cum ar trebui să fie. Pot desena case şi tot soiul de hornuri care coboară de-a lungul zidului şi ferestre în acoperiş. Dar sînt convins că aş şti să fac şi cîini şi cai dacă m-aş strădui mai mult, adăugă el, gîndindu-se că Philip ar putea să-şi închipuie în mod greşit că se „dă bătut" dacă e prea sincer în ceea ce priveşte imperfecţiunea realizărilor lui.

– Da, spuse Philip, e foarte uşor. Trebuie doar să te uiţi bine la lucruri şi să le tot desenezi mereu. Şi ce greşeşti o dată poţi îndrepta a doua oară.

– Da' nu ai învăţat chiar deloc? reluă Tom, începînd să se întrebe dacă nu cumva cocoaşa lui Philip era pricina unor însuşiri deosebite. Credeam că ai fost mult timp la şcoală.

– Da, răspunse Philip zîmbind. Dar am învăţat latină şi greacă, şi matematică şi scris, şi lucruri d-astea.

– Nu-i aşa că nu-ţi place latina? întrebă Tom pe un ton confidenţial, coborîndu-şi vocea.

– Ba îmi place, da' nu prea mă ocup de ea, spuse Philip.

– Atunci poate că nu ai ajuns la *propria quae maribus*[1], spuse Tom, clătinîndu-şi capul într-o parte şi într-alta, de parcă ar fi vrut să spună: „asta e piatra de încercare", e uşor să vorbeşti de latină dacă n-ai ajuns la *ea!*

Philip simţi o oarecare indulgenţă amară pentru prostia latentă a acestui băiat zdravăn şi plin de viaţă, dar, cum era politicos din pricina sensibilităţii sale excesive, precum şi din dorinţa de a se înţelege cu el, se abţinu să rîdă şi spuse încet:

– Eu am isprăvit cu gramatica. Am trecut la altceva!

---

[1] Nume proprii care sînt atribuite persoanelor de genul masculin *(lat.)*.

– Atunci nu înveţi aceleaşi lecţii cu mine! replică Tom dezamăgit.

– Nu. Dar dacă vrei, pot să te ajut. Mi-ar părea bine să te ajut, dacă pot.

Tom nu-i spuse „mulţumesc“ căci era copleşit de faptul că fiul lui Wakem nu părea chiar atît de răutăcios cum se aşteptase.

– Spune-mi, întrebă el, îl iubeşti pe taică-tău?

– Da, răspunse Philip, roşindu-se. Tu nu-l iubeşti pe al tău?

– Ba da... da' te-am întrebat numa' aşa..., spuse Tom care se cam ruşină, cînd îl văzu pe Philip roşind şi fîstîcindu-se.

Lui Tom îi venea foarte greu să se împace cu gîndul că fiul avocatului Wakem e altfel decît îşi închipuise el şi îşi spunea că, dacă Philip nu l-ar fi iubit pe taică-său, asta ar fi explicat întrucîtva situaţia.

– Ai să înveţi şi desenul? îl întrebă el pe Philip, vrînd să schimbe vorba.

– Nu, răspunse băiatul. Tata vrea să mă ocup acum de altele.

– Adică de ce, de latină, de geometria lui Euclid şi de alte lucruri d-astea? întrebă Tom.

– Da, răspunse Philip care se oprise din desenat şi-şi rezema capul într-o mînă, în timp ce Tom stătea sprijinit în coate şi se uita cu o admiraţie din ce în ce mai mare la cîine şi la măgar.

– Şi nu-ţi pare rău? întrebă Tom cu curiozitate.

– Nu. Îmi place să ştiu tot ce ştiu ceilalţi. Mai tîrziu am tot timpul să învăţ ce vreau eu.

– Nu înţeleg de ce trebuie să înveţi latina, spuse Tom. Nu serveşte la nimic.

– Face parte din educaţia unui gentleman, răspunse Philip. Există anumite lucruri pe care trebuie să le ştie orice gentleman.

– Cum, crezi că Sir John Crake, şeful vînătorilor, a învăţat latineşte? întrebă Tom care se gîndise adesea că i-ar plăcea să semene cu Sir John Crake.

– Sigur. A învăţat şi el cînd era mic, replică Philip! Dar acum cred că a uitat!

– Atunci e bine că pot să uit şi eu, spuse Tom fără nici o intenţie ironică, ci cu o satisfacţie sinceră că, în ceea ce priveşte latina, nu exista nimic care să-l împiedice să semene cu Sir John Crake. Numai că trebuie s-o ştii cît eşti la şcoală, altfel trebuie să înveţi multe rînduri din „glosar" pe dinafară. Să ştii că domnul Stelling ţine foarte mult la asta. Te ridică de zece ori în picioare dacă spui *nam* în loc de *iam*[1]... nu te lasă să greşeşti nici măcar o literă... ţi-o spun eu!

– Nu-i nimic, zise Philip, rîzînd pe înfundate. Am memorie bună şi sînt unele lecţii care îmi plac foarte mult. Îmi place istoria grecilor şi tot ce are legătură cu ei. Mi-ar fi plăcut să fiu grec şi să lupt împotriva perşilor şi pe urmă să mă întorc acasă şi să scriu tragedii, sau să fiu un mare înţelept pe care-l ascultă toţi ca pe Socrate şi să mor de o moarte frumoasă. (După cum vedeţi, Philip ţinea totuşi să-l impresioneze cu superioritatea lui intelectuală pe barbarul muschiulos.)

– Dar ce, grecii au fost mari luptători? întrebă Tom care întrezări o perspectivă în această direcţie. Există în istoria grecilor oameni ca David, şi Goliath, şi Samson? Astea sînt singurele părţi din istoria evreilor care-mi plac.

– Da, există poveşti foarte frumoase despre greci, despre eroii din timpurile străvechi care au ucis fiare sălbatice, aşa cum a făcut Samson. În *Odiseea* – care-i un poem foarte frumos – există un uriaş mai grozav decît Goliath – Polifem – care avea un singur ochi în mijlocul frunţii, şi Ulise, un om mic de statură, dar foarte înţelept şi şiret, a luat un molid înroşit în foc şi i l-a înfipt în singurul ochi, făcîndu-l să mugească ca o mie de tauri.

– Vai, ce grozav! exclamă Tom, sărind într-un picior şi depărtîndu-se de masă. Nu vrei să-mi spui şi mie toate poveştile astea? Ştii, eu n-am să învăţ greaca... nu-i aşa? adăugă el, oprindu-se din sărit cu oarecare îngrijorare că ar putea totuşi fi silit s-o înveţe. Oare dacă vrei să fii un gentleman trebuie să

[1] Acum *(lat.)*.

înveţi şi greaca? Crezi că domnul Stelling o să mă pună s-o învăţ?

– Nu, nu cred... sigur că nu, răspunse Philip. Dar poţi citi poveştile astea fără să ştii greceşte. Le am eu în englezeşte.

– Da, dar mie nu-mi place să citesc. Îmi place mai mult să mi le povesteşti tu. Dar, ştii, numai alea cu lupte. Soră-mea Maggie vrea mereu să-mi spună poveşti, dar sînt poveşti tîmpite. Aşa-s toate poveştile pe care le spun fetele. Ştii multe poveşti cu lupte?

– Sigur! Ştiu o mulţime, şi nu numai cu greci. Pot să-ţi povestesc despre Richard Inimă de Leu şi Saladin, şi despre William Wallace[1] şi Robert Bruce[2] şi James Douglas[3]. Ştiu cîte vrei.

– Eşti mai mare ca mine, nu? întrebă Tom.

– De ce? *Tu* cîţi ani ai? Eu am cincisprezece.

– Eu abia merg pe paisprezece, spuse Tom. Dar am snopit în bătaie pe toţi băieţii de la „Jacobs", acolo unde am fost înainte de a veni aici. Şi eram cel mai tare la căţărat şi la jocul cu mingea. Ce bine ar fi să ne lase domnul Stelling să mergem la pescuit. Ţi-aş arăta cum se pescuieşte. Tu ştii să pescuieşti? Nu e greu deloc! Trebuie doar să stai în picioare şi să nu faci nici un zgomot.

Tom voia şi el să încline balanţa în favoarea lui. Cocoşatul nu trebuia să-şi închipuie că dacă ştie poveşti cu lupte poate să se măsoare cu un luptător adevărat ca Tom Tulliver. Philip tresări la aluzia lui Tom că n-ar fi în stare să ia parte la sporturile active şi răspunse morăcănos:

---

[1] William Wallace (1272-1305), erou popular scoţian, a luptat pentru independenţa ţării sale împotriva regelui englez Eduard I.
[2] Robert Bruce (1274-1329), erou naţional, rege al Scoţiei (1306), luptător pentru independenţa ţării.
[3] James Douglas (secolul al XIII-lea), erou naţional scoţian, partizan al lui Bruce.

– Nu pot să sufăr pescuitul. Eu cred că oamenii ăștia care stau și privesc undița ore întregi sînt niște neghiobi – tot privesc și aruncă și iar aruncă și nu prind nimic.

– Dar atunci cînd prind cîte o știucă mare, sînt sigur că nu mai spui că-s neghiobi, făcu Tom, care nu prinsese nimic „mare" în viața lui, dar a cărui imaginație era stimulată de indignarea că acest sport este defăimat.

Era limpede că fiul lui Wakem e un nesuferit și trebuie ținut la respect. Din fericire pentru armonia primei lor întrevederi, băieții fură chemați la masă și Philip fu silit să renunțe să-și mai dezvolte opiniile nesănătoase în materie de pescuit. Dar Tom își spuse că nici n-ar fi putut să se aștepte la altceva din partea unui cocoșat.

Capitolul IV

Tînăra generație

Sentimentele contradictorii care caracterizaseră prima întrevedere dintre Tom și Philip continuară să dăinuie în relațiile lor, chiar și după cîteva săptămîni de intimitate școlară. Tom nu renunță nici o clipă la ideea că Philip, fiind fiul unui „pungaș", era dușmanul lui firesc și nu reuși niciodată să învingă cu totul repulsia pe care i-o trezea infirmitatea celuilalt, pentru că Tom era un băiat care ținea cu încăpățînare la primele lui impresii. Și, așa cum se întîmplă întotdeauna cu oamenii la care percepția predomină asupra gîndirii și emoției, fenomenele exterioare rămîneau pentru el exact ceea ce fuseseră în prima clipă.

Pe de altă parte, nu se putea să nu-ți placă tovărășia lui Philip cînd era bine dispus: se pricepea grozav la temele de latină socotite de Tom ca un fel de rebusuri care se puteau rezolva numai dacă aveai noroc. Și pe urmă, spunea povești minunate

de vitejie despre Hal de la Wynd şi despre alţi eroi care îi plăceau lui Tom, fiindcă-şi zdrobeau duşmanii cu lovituri puternice. În schimb avea o părere cam proastă despre Saladin care tăia o pernă în două cu paloşul, cît ai clipi din ochi. De ce să tai perne? Era o poveste tîmpită şi Tom n-avea chef s-o mai audă. Dar cînd Robert Bruce se sălta în scări pe calul lui negru şi ridica securea cea grozavă, crăpînd dintr-o singură lovitură coiful şi ţeasta preapripitului cavaler de la Bannockburn[1], Tom se simţea plin de înflăcărare şi simpatie şi, dacă ar fi avut o nucă de cocos la îndemînă, ar fi crăpat-o pe loc cu vătraiul. Cînd era bine dispus, Philip îl răsplătea pe Tom cu maximum de talent, amplificînd trosnetul, zăngănitul şi înverşunarea fiecărei lupte cu toată artileria de epitete şi comparaţii de care dispunea. Dar Philip nu era întotdeauna mulţumit sau bine dispus. Susceptibilitatea morocănoasă de care dăduse dovadă la prima lor întîlnire fusese semnul unei suferinţe morale, un amestec de irascibilitate nervoasă şi de amărăciune produsă de sentimentul că e infirm. Ori de cîte ori îl apuca un acces de susceptibilitate, avea impresia că privirile tuturor sînt pline de milă jignitoare sau de repulsie prost mascată sau – în cel mai bun caz – pline de indiferenţă. Şi indiferenţa avea asupra lui Philip efectul pe care îl are aerul rece al primăverii din nord asupra unui copil al sudului. Greşeala pe care o făcea Tom, luînd o atitudine protectoare atunci cînd se aflau împreună în aer liber, îl făcea pe Philip să se poarte brutal cu acest băiat plin de bunăvoinţă; şi ochii lui trişti şi liniştiţi începeau să arunce fulgere care erau departe de a exprima veselie. Era deci firesc ca Tom să rămînă bănuitor faţă de cocoşat. Dar îndemînarea înnăscută a lui Philip la desen era încă o verigă care-i apropia; căci Tom descoperise, cu silă, că noul lui profesor nu-l punea să deseneze cîini şi măgari, ci pîraie, podeţe de ţară şi ruine, totul neted ca o suprafaţă de grafit, arătînd că natura e, înainte de toate, mătăsoasă şi catifelată. Şi

[1] Localitate în Scoţia, unde Robert Bruce a repurtat în 1314 o victorie decisivă asupra englezilor.

dat fiind că pe vremea aceea Tom nu era prea sensibil la pitorescul unui peisaj, nu e de mirare că operele domnului Goodrich, profesorul său, îi păreau o formă neinteresantă de artă.

Domnul Tulliver, intenționînd oarecum să-l vadă pe Tom stabilit într-o profesiune care cerea să știi să desenezi planuri și hărți, întîlnindu-se cu domnul Riley la Mudport, i se plînse că Tom nu învăța nimic de felul ăsta; domnul Riley, îndatoritor, îl sfătuise să-l pună pe băiat să ia lecții de desen. Domnul Tulliver nu trebuia să regrete că va plăti o sumă în plus:

„Las' să-l facă pe Tom un bun desenator, că asta îi va servi oricum". Așa că rămase hotărît ca Tom să ia lecții de desen. Și pe cine să aleagă domnul Stelling ca profesor dacă nu pe domnul Goodrich, care era socotit pe o rază de treisprezece mile, drept un as în meseria lui. Tom învăță să-și ascută bine creionul și să redea peisajul „în linii foarte mari", lucru care băiatului i se părea extrem de plictisitor, din cauza pronunțatei sale înclinații spre detaliu.

Dar nu uitați că toate acestea s-au întîmplat în acea epocă întunecată în care nu existau școli de desen, înainte ca învățătorii să fi devenit oameni de o mare integritate și înainte ca reprezentanții bisericii să fi ajuns personalități cu mintea luminată și de o vastă cultură. Și nu e nicidecum o născocire că, în zilele acelea puțin binecuvîntate de soartă, mai existau, în afară de domnul Stelling, și alți clerici cu minte îngustă și nevoi mari și ale căror venituri – printr-o confuzie logică la care în mod ciudat este expusă soarta, fiind oarbă și de genul feminin – erau proporționale nu cu nevoile, ci cu intelectul lor, deși venitul nu are evident nici o legătură cu acesta. Problema pe care trebuiau s-o rezolve sus-numiții domni era aceea de a schimba proporția dintre nevoi și venituri și, cum e greu să-ți sugrumi nevoile, era mult mai simplu să-ți mărești venitul, iar pentru asta exista doar un singur mijloc. Toate îndeletnicirile modeste în care oamenii sînt siliți să depună o muncă de calitate pentru un preț de nimic erau interzise clerului. N-aveau deci nici o vină dacă singura lor resursă era să producă o muncă inferioară la un preț ridicat. În

plus, nu te puteai aştepta ca domnul Stelling să-şi dea seama că educaţia e o treabă delicată şi dificilă, după cum nu te poţi aştepta ca un animal înzestrat cu puterea de a face o gaură în stîncă să aibă păreri generale despre excavare. Facultăţile domnului Stelling fuseseră de timpuriu obişnuite să urmeze o singură cale, şi alte facultăţi nu mai avea. Dar, printre contemporanii lui Tom ai căror taţi îi supuneau unei educaţii clericale ca să descopere după un timp că au rămas tot atît de ignoranţi, erau mulţi care aveau chiar mai puţin noroc decît Tom Tulliver. În acele vremuri de demult, educaţia era aproape exclusiv o chestiune de noroc – de cele mai multe ori de nenoroc. Se poate spune că un jucător de biliard sau de zaruri are mult mai multă certitudine cînd ia tacul sau zarul în mînă, decît aveau părinţii de modă veche, ca domnul Tulliver, cînd alegeau o şcoală sau un preparator pentru fiii lor. Oameni minunaţi, care toată viaţa lor au fost siliţi să scrie după un sistem fonetic improvizat, şi care, reuşind în afaceri în ciuda acestui neajuns, au cîştigat bani destui ca să ofere fiilor lor un început mai bun decît cel de care avuseseră ei parte, sînt nevoiţi să rişte în ceea ce priveşte conştiinţa şi competenţa învăţătorului, despre care li s-a vorbit şi care părea să promită mult mai mult decît s-ar fi gîndit ei vreodată să ceară, inclusiv restituirea rufelor, furculiţei şi lingurii. Aveau noroc dacă nu cunoşteau vreun negustor de postavuri ambiţios care să-şi fi făcut băiatul pastor şi dacă acest tînăr, la vîrsta de douăzeci şi patru de ani, nu-şi încheiase viaţa desfrînată de studenţie printr-o căsătorie nesăbuită; căci altfel, aceşti taţi neştiutori, în dorinţa de a face totul pentru odraslele lor, n-ar fi putut să scape de fiul negustorului decît dacă se întîmpla să fie fondatorii unei şcoli primare, pe care nu o vizitase încă nici un inspector şi unde doi sau trei băieţi ar fi putut să se bucure singuri de toate avantajele unei clădiri mari şi impunătoare împreună cu un director ştirb, surd şi cu vederea proastă, a cărui neatenţie şi erudită confuzie ar fi fost sporite de ei prin suma de trei sute de lire de cap – fără îndoială un savant copt cînd fusese

angajat la început; dar orice lucru copt pe lumea asta are un stadiu ulterior, mult mai puțin căutat pe piață.

În comparație cu mulți alți tineri englezi de pe vremea lui, care mai tîrziu fuseseră nevoiți să se lupte în viață cu crîmpeie de cunoștințe mai mult sau mai puțin relevante și cu o mare cantitate de ignoranță cît se poate de relevantă, Tom Tulliver nu era chiar atît de nenorocos. Domnul Stelling era un om sănătos, lat în umeri, cu o ținută de gentleman și cu convingerea că în perioada de creștere un băiat are nevoie de multă carne de vacă și de oarecare afecțiune sinceră, și de aceea îi plăcea să-l vadă pe Tom arătînd bine și mîncînd cu poftă. Domnul Stelling nu era un om cu o conștiință exigentă sau cu un simț adînc al nenumăratelor probleme ce țin de îndatoririle de fiecare zi. Competența lui nu era chiar la nivelul înaltelor sale îndeletniciri. Dar oamenii incompetenți trebuie și ei să trăiască, și fără avere personală e greu să trăiești cu eleganță dacă nu lucrezi în domeniul educației sau în domeniul civil. Și apoi era vina conformației intelectuale a lui Tom, dacă facultățile lui nu puteau fi hrănite cu genul de cunoștințe pe care le avea de împărtășit domnul Stelling. Un băiat născut cu o capacitate deficienta de percepție a semnelor și abstracțiilor trebuie să sufere consecințele deficienței lui congenitale, cum ar fi suferit dacă s-ar fi născut cu un picior mai scurt. Doar metoda de educație, consfințită prin practicile îndelungate ale venerabililor noștri strămoși, nu putea fi înlocuită din cauza prostiei neobișnuite a unui băiat care la epoca aceea nu făcea altceva decît să existe. Și domnul Stelling era convins că un băiat care pare atît de prost în ceea ce privește semnele și abstracțiile trebuie să fie prost în oricare alt domeniu, chiar dacă onorabilul domn ar fi fost în stare să-l învețe și altceva. Venerabilii noștri strămoși aveau obiceiul să aplice la degete un instrument ingenios de tortură care se numește „șurub" și pe care-l strîngeau pînă scoteau la iveală fapte care nu există: porneau de la ideea preconcepută că faptele există și deci ce puteau face altceva decît să strîngă șurubul? Tot așa se întîmpla și cu domnul Stelling, care avea o părere preconcepută

că toţi băieţii care au oarecari posibilităţi de gîndire pot învăţa ceea ce era normal să li se predea; dacă erau proşti, atunci şurubul trebuia strîns, exerciţiile trebuiau repetate cu mai multă severitate şi drept pedeapsă erau obligaţi să înveţe o pagină din Virgiliu, în scopul încurajării şi stimulării unei înclinaţii extrem de moderate pentru versurile latine.

Dar în al doilea semestru al anului, şurubul fu totuşi slăbit. Philip făcuse progrese atît de mari la învăţătură şi era atît de ager la minte, încît domnul Stelling obţinu mult mai multe satisfacţii de pe urma dexterităţii băiatului care nu avea nevoie de prea mult ajutor, decît obţinea prin procesul anevoios de a învinge prostia lui Tom. Domnii care posedă umeri laţi şi multă ambiţie îşi dezamăgesc uneori prietenii nereuşind în viaţă, poate pentru că realizările mari cer, în afară de o năzuinţă deosebită spre recompense înalte, şi alte calităţi neobişnuite. Şi asta poate pentru că aceşti domni robuşti sînt de fapt cam indolenţi, *divinae particulum aurae*[1] fiind împiedicat să se avînte din pricina prea marii pofte de mîncare a respectivilor. Exista probabil un motiv anume pentru care domnul Stelling amîna realizarea multor proiecte nobile – un motiv pentru care nu începuse în orele lui libere redactarea piesei greceşti, sau a altor lucrări ştiinţifice – ci, după ce se încuia cu hotărîre în biroul său, se apuca să citească unul dintre romanele lui Theodore Hook[2]. Încetul cu încetul, Tom era ţinut mai puţin din scurt cu lecţiile în care se împotmolea şi, cu ajutorul lui Philip, reuşea să dea impresia că se străduise să înveţe, într-un fel confuz şi pe dibuite, fără să mai fie întrebat şi astfel să se dea de gol că mintea lui era complet nevinovată în acea materie. În situaţia aceasta nouă, Tom considera şcoala mult mai suportabilă; îşi continuă deci învăţătura destul de mulţumit, culegînd cunoştinţe eterogene, mai cu seamă din domenii care nu aveau nici o legătură cu scopurile educaţiei.

---

[1] Focul sacru *(lat.)*.

[2] Romancier şi dramaturg englez (1788-1841), autor al unor romane puţin cunoscute astăzi.

Sistemul prin care era educat consta pur şi simplu din exerciţii de lectură, scris şi ortografie, realizate prin înşiruirea minuţioasă a unor idei de neînţeles şi prin mari eşecuri în efortul de a le învăţa pe dinafară. Şi, totuşi, această educaţie avea o influenţă binefăcătoare asupra lui Tom, poate pentru că nu era un băiat „în abstract", care să existe doar pentru a ilustra influenţa dăunătoare a unei educaţii greşite, ci un băiat în carne şi oase, cu înclinaţii care nu se lăsau cu totul la cheremul împrejurărilor.

Ţinuta lui, de exemplu, se îmbunătăţise mult şi asta se datora în oarecare măsură domnului Poulter, învăţătorul satului, care, fiind un vechi soldat şi fost luptător în Spania, era folosit pentru a-i da lui Tom lecţii de educaţie fizică, ceea ce le făcea mare plăcere atît unuia, cît şi celuilalt. Domnul Poulter, despre care cei de la „Lebăda neagră" spuneau că ar fi semănat cîndva groaza în inimile francezilor, nu mai avea nimic înfricoşător. Părea mai degrabă pipernicit şi dimineaţa cam tremura, nu din pricina vîrstei, ci din pricina răutăţii îngrozitoare a băieţilor de la King's Lorton, răutate pe care numai ginul îl ajuta s-o poată suporta cu oarecare curaj. Cu toate acestea se ţinea drept, cu un aer marţial, purta hainele periate cu mare grijă şi pantalonii bine strînşi cu cureaua. Miercurea şi sîmbăta după-amiaza cînd venea la Tom era întotdeauna însufleţit de gin şi de amintiri, ceea ce-i dădea un aer deosebit de animat, făcîndu-l să semene cu un cal de luptă scos la pensie, cînd aude toba. Lecţiile de educaţie fizică se prelungeau întotdeauna cu povestiri războinice care-l interesau pe Tom mai mult decît poveştile lui Philip din *Iliada;* căci în *Iliada* nu existau tunuri şi pe urmă Tom fusese cam indignat cînd aflase că Hector şi Ahile erau probabil simple născociri.

În schimb, ducele de Wellington trăia, iar Bony[1] murise de curînd, aşa încît nu puteai bănui că amintirile domnului Poulter din războiul din Spania ar fi un produs al imaginaţiei. După cîte

[1] Prescurtare de la Bonaparte.

se părea, domnul Poulter fusese o figură cunoscută la Talavera[1] și contribuția lui la groaza cu care era privit de către inamic regimentul de infanterie din care făcea parte era serioasă. În unele după-amieze, cînd memoria îi era mai stimulată decît de obicei, povestea că ducele de Wellington își exprimase (într-un cerc strict intim, ca să nu stîrnească gelozii) stima față de Poulter, un om cu mari merite. Însuși chirurgul de la spital, care-l îngrijise cînd fusese rănit de un glonte, se arătase adînc impresionat de cît de bun de carne fusese domnul Poulter, căci nimeni altul n-ar fi reușit să se vindece atît de repede. Dar în problemele mai puțin personale, legate de ostilitățile importante la care luase parte, domnul Poulter se arăta mai reținut, avînd doar grijă să nu confere greutatea autorității lui unor noțiuni vagi cu privire la istoria militară. Domnul Poulter privea cu dispreț nemărturisit pe oricine ar fi pretins că știe ce se întîmplase la asediul Badajos[2]; ar fi vrut să-l vadă pe acel flecar fugărit și cu răsuflarea tăiată, așa cum i se întîmplase lui, și atunci să vedem dacă i-ar mai fi convenit să vorbească despre asediul de la Badajos!

Dar se întîmpla uneori ca Tom să-l enerveze pe profesor, cînd insista să afle și despre alte chestiuni militare decît cele ce aveau legătură cu experiențele personale ale domnului Poulter.

– Dar generalul Wolfe[3]? Nu-i așa c-a fost un mare luptător? întrebă Tom, care-și închipuia că toți eroii marțiali comemorați pe firmele cîrciumilor luptaseră cu Napoleon.

– Da', de unde, răspundea domnul Pouter cu dispreț. Nici vorbă de așa ceva. Capu' sus! adăuga el pe un ton sever de comandă, care-l încînta pe Tom și îl făcea să se simtă de parcă ar fi fost un întreg regiment întruchipat într-o singură persoană.

---

[1] Localitate din Spania unde ducele de Wellington a învins, în 1809, armatele franceze.

[2] Localitate din vestul Spaniei, cucerită de Wellington în 1812.

[3] Comandant al armatelor engleze din Canada, în timpul războiului de șapte ani cu Franța (1759).

Nu. Nici gînd! continua domnul Poulter, făcînd o pauză în materia pe care o preda. Ar fi mai bine ca în fața mea nici să nu pomeniți de generalul Wolfe. N-a făcut altceva decît să moară de o rană pe care a primit-o. Şi, după părerea mea, ăsta-i un lucru nedemn. Oricare alt om în locul meu s-ar fi prăpădit de o mie de ori în urma rănilor pe care le-am primit. O singură lovitură de sabie, din cele pe care le-am primit eu, l-ar fi ucis pe generalul Wolfe!

– Domnule Poulter – spunea Tom de fiecare dată cînd acesta făcea cîte o aluzie la sabie – tare aş vrea să aduceți sabia şi să faceți exerciții cu ea.

De cîte ori auzea această cerere, domnul Poulter dădea din cap cu înțeles şi zîmbea cu superioritate, aşa cum făcea probabil Jupiter cînd Semele[1] îşi manifesta dorințele – prea ambițioase. Pînă într-o după-masă, cînd domnul Poulter care fusese reținut douăzeci de minute în plus la „Lebăda neagră", din cauza unei ploi torențiale, pornită din senin, aduse sabia numai ca să i-o arate lui Tom.

– Asta-i chiar sabia cu care ați luptat, domnule Poulter? întrebă Tom, pipăind mînerul. Ați tăiat vreodată cu ea capul unui francez?

– Să-i tai capul? Cum să nu! Şi dacă ar fi avut trei capete, i le-aş fi retezat pe toate trei.

– Dar ați mai avut şi puşcă şi baionetă, nu-i aşa? stărui Tom. Mie îmi place mai mult puşca şi baioneta, fiindcă aşa poți întîi să împuşti duşmanu' şi pe urmă să-l străpungi. Bang! Fşt!

Tom mimă gesturile pentru a indica plăcerea dublă de a apăsa pe trăgaci şi de a străpunge inamicul cu baioneta.

– Da, dar cînd e vorba de lupte corp la corp, sabia-i totul, mărturisi domnul Poulter, molipsindu-se fără să vrea de entuziasmul lui Tom şi trăgînd sabia atît de brusc din teacă, încît Tom făcu repede un salt înapoi.

---

[1] Fiica lui Cadmos, rege al Tebei, sedusă de Jupiter.

– Dar dacă vreţi să faceţi exerciţii... spuse Tom, care-şi dădea totuşi seama că nu se comportase aşa cum se cuvine să se poarte un englez, daţi-mi voie să mă duc să-l chem şi pe Philip, c-o să-i placă!

– Cum, băiatul ăla cocoşat! ripostă domnul Poulter cu dispreţ. De ce să-l chemi? La ce i-ar servi?

– Păi, ştie o mulţime de lucruri despre lupte, spuse Tom, despre cum se lupta pe vremuri cu arcuri şi săgeţi şi securi.

– Atunci bine. Să vină, că am să-i arăt ceva cu totul altfel decît arcurile şi săgeţile lui, afirma domnul Poulter, tuşind şi ridicîndu-se în timp ce îşi rotea încheietura mîinii ca s-o dezmorţească.

Tom dădu fuga în casă să-l cheme pe Philip care îşi petrecea timpul liber în salon, încercînd melodii la pian şi cîntîndu-le din gură. Era fericit. Stătea cocoţat, ca o boccea informă pe scaunul înalt, cu capul dat pe spate, privirea pironită pe cornişa din faţa lui şi răcnea cît îl ţinea gura cuvinte improvizate la o melodie de Arne[1], care-i plăcea lui.

– Hai, Philip, strigă Tom, dînd buzna în cameră, nu mai sta aşa, să urli la, la, la! Vino să-l vezi pe bătrînul Poulter cum face în grajd exerciţii cu sabia!

Şocul provocat de această întrerupere – discordanţa dintre tonul lui Tom şi muzica la care Philip vibra cu întreaga lui făptură – ar fi fost de-ajuns să-l scoată din sărite, chiar dacă nu era vorba de Poulter, profesorul de educaţie fizică; la rîndul lui, Tom, grăbindu-se să spună ceva pentru ca domnul Poulter să nu creadă că se temuse de sabie atunci cînd sărise în lături, se agăţase de propunerea de a-l chema pe Philip, deşi ştia foarte bine că acesta nu putea suferi să-l audă vorbind de lecţiile de educaţie fizică. Tom n-ar fi făcut niciodată un lucru atît de nedelicat, dacă n-ar fi fost sub influenţa puternică a propriei lui mîndrii.

---

[1] Thomas Arne (1710-1778), compozitor englez.

Philip începu să tremure şi se opri din cîntat. Apoi, roşind, spuse cu violenţă:

– Pleacă necioplitule, tîmpitule! Nu mai răcni aşa la mine. Nu meriţi să vorbeşti decît cu caii de povară.

Tom îl mai supărase şi altă dată pe Philip, dar era prima dată cînd acesta din urmă îl asalta cu proiectile verbale care-l loveau atît de direct.

– Ba merit să vorbesc chiar cu cineva mai bun decît tine, stîrpitură laşă ce eşti, strigă Tom aprinzîndu-se cînd văzu furia lui Philip. Ştii bine că nu pot da în tine, că eşti ca o fată. Dar tatăl meu e un om cinstit, pe cînd tatăl tău e un pungaş. Aşa spune toată lumea! Toată lumea!

Tom ieşi în goană, trîntind uşa în urma lui; supărarea îl făcuse uimitor de neatent, căci să trînteşti uşile cînd ar fi putut să te audă doamna Stelling care se afla probabil prin apropiere, era o crimă ce n-ar fi putut fi ispăşită decît prin douăzeci de versuri din Virgiliu. Şi, într-adevăr, după cîteva clipe doamna Stelling coborî din camera ei, mirată întîi de zgomot, şi apoi de faptul că imediat după aceea Philip se oprise din cîntat. Îl găsi ghemuit pe o pernă de pe podea şi plîngînd amarnic.

– Ce s-a întîmplat, Wakem? Ce-a fost zgomotul ăla? Cine a trîntit uşa?

Philip ridică privirea şi-şi şterse repede ochii.

– Păi... Tulliver, a venit să... să mă cheme să ies cu el...

– Şi de ce eşti atît de amărît? întrebă ea.

Dintre cei doi elevi, doamna Stelling îl prefera pe Tom, căci era mai îndatoritor şi o ajuta la tot felul de treburi. Dar tatăl lui Philip plătea mai mult decît domnul Tulliver, aşa încît încerca să-i dea impresia că se poartă cît se poate de bine cu el.

Cu toate astea, Philip reacţiona la încercările ei de a-i arăta înţelegere cum ar reacţiona o moluscă pe care o mîngîi, la invitaţia să iasă din cochilie. Doamna Stelling nu era o femeie afectuoasă, cu suflet iubitor, ci o femeie a cărei rochie cădea întotdeauna bine şi care, atunci cînd te întreba de sănătate, îşi

aranja cordonul sau își potrivea buclele cu gîndul într-altă parte. Aceste lucruri reprezintă, fără îndoială, o mare forță socială, dar nu reprezintă forța dragostei, sigura cu care-l putea cîștiga pe Philip, făcîndu-l să iasă din rezerva lui obișnuită.

Răspunse la întrebarea ei mințind:

– M-a apucat iar durerea de măsele și asta m-a făcut să-mi ies din minți.

Lucrul ăsta se mai întîmplase altă dată și Philip era bucuros că-și amintise de el – o inspirație fericită care îi oferise o scuză pentru faptul că plîngea. Fu silit, de aceea, să accepte apa de colonie și apoi să refuze creozotul; dar asta era mai ușor.

Între timp, Tom, căruia i se întîmpla pentru prima dată să înfigă o săgeată otrăvită în inima lui Philip, se întoarse în grajd unde îl găsi pe domnul Poulter cu privirea fixă și gravă, irosindu-și măiestria de spadasin pe niște șobolani care, deși se arătau preocupați, nu păreau să-l aprecieze la justa lui valoare. Dar domnul Poulter constituia el singur un public – cu alte cuvinte avea față de el însuși mai multă admirație decît ar fi avut o armată întreagă de spectatori. Nu băgă de seamă că Tom se întoarse, fiind prea aferat de lovituri și fandări – solemnul unu, doi, trei, patru; și Tom, simțindu-se puțin îngrijorat de privirea fixă a domnului Poulter și de sabia avidă care părea dornică să străpungă altceva decît aerul, se mulțumi să admire spectacolul de la o distanță cît mai mare. Simți farmecul exercițiului de scrimă numai cînd domnul Poulter se opri, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte și abia atunci îl încercă dorința de a-l mai vedea o dată:

– Domnule Poulter, spuse Tom cînd sabia își reluă în sfîrșit locul în teacă, nu vreți să mi-o lăsați și mie cîteva zile?

– Nu, tinere, răspunse profesorul, dînd din cap cu hotărîre, ai putea să te rănești!

– Nu, n-aveți nici o grijă, că nu mă rănesc. N-am s-o scot prea des din teacă, dar am să pun „la picior arm'!“, și o să mai fac și alte exerciții d-astea.

– Nu, nu se poate, ți-am mai spus că nu se poate, hotărî domnul Poulter, dînd să plece. Ce-ar spune domnul Stelling?

– Vă rog, domnule Poulter, vă rog să mi-o lăsați. Dacă mi-o lăsați o săptămînă, vă dau moneda mea de cinci șilingi. Uitați, spuse Tom, ispitindu-l cu o monedă mare de argint.

Pezevenghiul calculase efectul cu înțelepciunea unui filozof.

– Dar, ripostă domnul Poulter cu și mai mare gravitate, să n-o vadă nimeni, auzi?

– Am s-o țin sub pat, răspunse Tom, sau în fundul cufărului.

– Ia să vedem dacă poți s-o scoți din teacă fără să te rănești.

După ce făcură de cîteva ori încercarea, domnul Poulter se gîndi că dăduse dovadă de o conștiinciozitate scrupuloasă, și adăugă:

– Și acum, domnule Tulliver, să știi că iau moneda numai ca să mă *asigur că nu vei face nici un rău cu sabia.*

– N-aveți nici o grijă, domnule Poulter, îl încredință Tom încîntat, dîndu-i moneda de argint și apucînd sabia, dar gîndindu-se că n-ar fi stricat să fie mai ușoară.

– Dar ce te faci dacă te prinde domnul Stelling cînd o duci în casă? întrebă domnul Poulter, ridicînd o nouă problemă, dar punînd, pînă una alta, moneda în buzunar.

– Nu mă prinde, că sîmbăta după-masă stă întotdeauna în biroul de sus, răspunse Tom, căruia nu-i plăcea să facă nimic pe ascuns, dar nu se dădea totuși înapoi de la o mică stratagemă atunci cînd era vorba de o cauză atît de măreață.

Așa că duse sabia sus, în camera lui, cu un sentiment în care triumful se îmbina cu oarecare teamă că s-ar putea întîlni cu domnul sau cu doamna Stelling. Odată ajuns în cameră, începu să se întrebe ce să facă și, în cele din urmă, ascunse sabia în dulap, după niște haine atîrnate pe un umăr.

În seara aceea adormi gîndindu-se cum o va uimi pe Maggie la viitoarea ei vizită, cînd îi va arăta sabia pe care și-o va lega de brîu cu fularul de lînă roșie, și îi va spune că sabia e a lui și se va face soldat. În afară de Maggie nu era nimeni atît de prost să-l creadă, sau căruia să îndrăznească să-i spună că are o sabie. Iar

Maggie avea într-adevăr să vină peste o săptămînă să-l vadă pe Tom, înainte de a pleca la internat cu Lucy.

Dacă vă închipuiţi cumva că un băiat de treisprezece ani nu poate fi atît de copilăros, înseamnă că sînteţi foarte înţelepţi şi, dedicîndu-vă unei profesiuni civile care vă cere să vă arătaţi mai degrabă paşnic decît înfricoşător, nu vi s-a întîmplat niciodată, de cînd v-a crescut barba, să luaţi o atitudine marţială sau să vă încruntaţi în faţa oglinzii. E puţin probabil că armata noastră ar fi menţinută dacă n-ar exista acasă oameni paşnici cărora le place să-şi închipuie că sînt soldaţi. Războiul, ca şi alte spectacole dramatice, ar putea eventual să dispară, dacă n-ar mai avea „public".

Capitolul V

A doua vizită a lui Maggie

După ultima lor discuţie, cei doi băieţi rămaseră multă vreme certaţi şi un timp nu-şi mai vorbiră decît dacă era strictă nevoie. Firile lor opuse făceau ca resentimentul să se poată transforma uşor în ură, şi la Philip transformarea părea să fi început: nu era rău din fire, dar susceptibilitatea îl făcea capabil de antipatii violente. Cred că nu greşim dacă afirmăm, bazîndu-ne pe autoritatea unui mare clasic, că boul nu este făcut să se folosească de dinţi ca de o armă de atac; şi Tom era un băiat bun şi bovin, care ataca problemele complicate într-o manieră cu totul ingenios bovină. Dar îl atinsese pe Philip în punctul lui cel mai sensibil şi îl făcuse să sufere atît de dureros, încît ai fi putut crede că Tom calculase dinainte cum s-o facă în cele mai mici amănunte, împins de sentimentele cele mai duşmănoase. Tom nu vedea nici un motiv să nu se împace după ultima ceartă, aşa cum se mai împăcaseră de atîtea ori, purtîndu-se unul faţă de

celălalt ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat; căci, deși pînă atunci nu-i spusese niciodată lui Philip că taică-său ar fi un pungaș, se obișnuise atît de mult cu această idee, integrată în mod atît de firesc în relațiile dintre el și colegul acesta ciudat, care nu putea nici să-i placă, nici să-i displacă, încît faptul de a fi exprimat această idee cu voce tare nu însemna pentru el un lucru atît de grav ca pentru Philip. Și, de altfel, avea și dreptul s-o spună, de vreme ce Philip țipa la el și îl înjura. Dar, cînd își dădu seama că primele lui tentative de împăcare nu sînt împărtășite, se hotărî să revină la o atitudine mai puțin prietenoasă și să nu-i mai ceară niciodată ajutorul nici la desen, nici la lecții. Se purtau politicos unul cu altul, doar atît de politicos cît era nevoie ca să nu-și dea seama domnul Stelling că sînt certați, căci pastorul ar fi „interzis“ asemenea prostii cu toată puterea.

Totuși, cînd sosi, Maggie nu se putu opri să nu-l privească pe noul coleg cu un interes din ce în ce mai mare, deși era fiul lui Wakem, avocatul acela rău care-l necăjise atît de tare pe domnul Tulliver. Maggie sosise la King's Lorton tocmai la ora lecțiilor și rămăsese în birou, în timp ce domnul Stelling îl asculta pe Philip. Tom îi scrisese cu cîteva săptămîni în urmă că Philip știe o mulțime de povești: povești grozave, nu tîmpite ca ale ei. Iar acum, după propriile observații, ajunsese la convingerea că trebuie să fie foarte deștept. Nădăjduia că și el o va găsi deșteaptă după ce vor discuta. Și, pe urmă, Maggie simțea oarecare duioșie față de făpturile infirme; îi plăceau mai mult mieii cu gîtul strîmb decît cei zdraveni care, după cum i se părea, nu se bucurau atît de tare cînd îi mîngîia, ori lui Maggie îi plăcea să mîngîie mai ales acele ființe care considerau că-i foarte plăcut să fie mîngîiate de ea. Îl iubea foarte tare pe Tom, dar se gîndea adesea ce bine ar fi fost dacă Tom i-ar fi prețuit mai mult dragostea.

– Tom, mie Philip Wakem mi se pare drăguț, spuse ea cînd ieșiră împreună din bibliotecă, să petreacă în grădină timpul care le mai rămăsese pînă la masă. N-avea cum să-și aleagă tatăl, știi, și am citit despre oameni foarte răi care au copii foarte buni, și despre oameni buni care au copii răi, și dacă Philip e bun, cred

că trebuie să ne fie şi mai milă de el, fiindcă taică-său e un om rău. Ţie îţi place Philip, nu-i aşa?

– E cam ciudat, răspunse Tom tăios, şi e foarte acru cu mine, de cînd i-am spus că taică-său e un pungaş. Şi aveam dreptul să i-o spun, fiindcă e adevărat; şi, pe urmă, el a început... M-a insultat. Dar aşteaptă-mă puţin aici, Maggie, vrei? Am nişte treabă sus!

– Nu pot să vin şi eu? sări Maggie care, în prima zi a revederii iubea pînă şi umbra lui Tom.

– Nu. E ceva de care ai să afli puţin mai tîrziu, spuse Tom, dînd fuga sus.

După-masă, băieţii se duseră în bibliotecă şi se băgară cu nasul în cărţi, pregătindu-şi lecţiile pentru a doua zi ca să aibă seara liberă în onoarea sosirii lui Maggie. Tom tocea gramatica latină mişcînd din buze fără să scoată un sunet, ca un catolic fervent dar nervos, care tot spune Tatăl Nostru; iar Philip, în capătul celălalt al camerei, răsfoia două volume şi avea o expresie atît de silitoare şi în acelaşi timp atît de mulţumită încît aţîţă curiozitatea lui Maggie. Nu dădea deloc impresia că-şi învaţă lecţiile. Maggie se aşeză pe un scăunel care forma un unghi aproape drept faţă de locurile unde stăteau cei doi băieţi, privind cînd la unul, cînd la celălalt; şi Philip, ridicîndu-şi o dată ochii de pe carte şi îndreptîndu-şi privirea către cămin, întîlni cei doi ochi negri, întrebători, aţintiţi asupra lui. Sora asta a lui Tulliver i se părea foarte drăguţă: semăna prea puţin cu fratele ei; ar fi vrut să aibă şi el o surioară. Se întrebă de ce oare ochii negri ai fetei îi aminteau de poveştile cu prinţese prefăcute în animale? Poate pentru că ochii aceia erau plini de inteligenţă avidă şi de afecţiune nerăsplătită.

– Ascultă Maggie, spuse Tom în cele din urmă, închizîndu-şi cărţile şi punîndu-le deoparte, cu aerul hotărît şi energic al unui maestru desăvîrşit în arta de a lăsa treaba pe a doua zi. Eu mi-am isprăvit lecţiile. Vino cu mine sus!

– Pentru ce? îl întrebă Maggie cu oarecare bănuială, după ce ieşiră din cameră, căci îşi aminti că Tom se mai urcase o dată sus, mai devreme. Nu cumva e vorba de vreo farsă?

– Nu, nu, Maggie, răspunse Tom cu tonul lui cel mai mieros, e ceva care o să-ți placă grozav!

O cuprinse cu brațul pe după gît, în timp ce ea îl apucă pe după mijloc și, așa înlănțuiți, se urcară sus.

– Ascultă Maggie, să nu spui nimănui ce vezi acum. Auzi? Dacă spui, mă pedepsește și-mi dă cincizeci de versuri.

– E ceva viu? întrebă Maggie, care în imaginația ei ajunsese deocamdată la concluzia că Tom ținea probabil clandestin în cameră, o nevăstuică.

– Ai să vezi, răspunse el. Du-te acolo în colț și nu te uita pînă nu-ți spun eu, adăugă el în timp ce încuia ușa camerei de dormit. Am să-ți spun cînd să te întorci. Dar să nu cumva să țipi.

– Dacă mă sperii, țip, declară Maggie, căpătînd deodată o expresie serioasă.

– N-ai de ce să te sperii, proasto! Du-te acolo în colț și să nu te prind că tragi cu ochiul!

– Nici nu mă gîndesc! făcu Maggie cu dispreț și își ascunse fața în pernă ca o persoană care știe ce înseamnă simțul onoarei.

Tom privi cu grijă în jur în timp ce se îndrepta spre cămăruța unde-și ținea hainele. Apoi intră în despărțitura îngustă închizînd ușa în urma lui. Maggie rămase cu fața în pernă; nu mai era nevoie să facă apel la principii, căci, stînd în atitudinea asta care îndemna la visare, uită repede unde se află și începu să se gîndească la bietul băiat infirm, dar atît de deștept! Deodată, Tom strigă:

– Gata Maggie, poți să te uiți!

Doar o pregătire îndelungată și o organizare premeditată a efectelor l-ar fi putut face pe Tom în stare să prezinte o imagine atît de izbitoare ca aceea care i se înfățișă lui Maggie, cînd ridică privirea. Nefiind mulțumit de înfățișarea pașnică a unei fețe cu sprîncene albicioase, ochi prietenoși albaștri-cenușii și obraji trandafirii și bucălați care nu voiau să pară fioroși cu nici un chip, oricît s-ar fi încruntat în fața oglinzii (Philip îi spusese cîndva de un om care atunci cînd se încrunta forma cu

sprîncenele o potcoavă şi Tom încercase cu toată puterea să se încrunte ca să arate şi el la fel), se folosise de un mijloc sigur ca să devii fioros: dopul ars, cu care îşi făcuse o pereche de sprîncene negre, împreunate în mod satisfăcător deasupra nasului, şi care se asortau cu o negreaţă potrivită cu mai puţină grijă în jurul bărbiei. Îşi legase o batistă roşie împrejurul şepcii de postav, ca să-i dea aspectul unui turban, şi se încinsese cu fularul de lînă roşie peste piept, în chip de eşarfă – o cantitate de roşu suficientă ca, împreună cu sprîncenele înfricoşătoare de pe frunte şi hotărîrea cu care apucase sabia, ţinînd-o astfel încît vîrful să atingă podeaua, să creeze o idee mai mult sau mai puţin exactă despre starea lui de spirit sălbatică şi sîngeroasă.

Maggie păru o clipă uluită – şi Tom se bucură din plin de această clipă – dar în secunda următoare, fata începu să rîdă, bătînd din palme şi strigînd:

– Vai, Tom, semeni cu Barbă-Albastră! Ăla din piesă!

Era clar că sabia n-o impresionase pentru că nu era scoasă din teacă. Mintea ei superficială avea nevoie de ceva mai direct ca să-şi dea seama că un lucru e fioros şi Tom se pregăti să-i dea lovitura de graţie. Încruntîndu-se cu efort sporit, chiar dacă rezultatul nu se dovedi la înălţimea intenţiei, Tom trase cu grijă sabia din teacă şi o îndreptă către Maggie.

– Nu, Tom, te rog, nu! exclamă Maggie cu un ton de teamă reţinută, retrăgîndu-se în celălalt colţ al camerei. Să ştii că ţip. Zău că ţip! Nu, te rog, nu! Vai ce rău îmi pare c-am venit sus!

Colţurile gurii lui Tom schiţară un zîmbet superior, pe care însă îl înăbuşi îndată ca fiind incompatibil cu seriozitatea unui mare războinic. Lăsă încet să cadă teaca pe podea ca să nu facă prea mult zgomot, apoi declară neînduplecat:

– Sînt ducele de Wellington. Înainte, marş!

Şi o porni înainte cu piciorul drept puţin îndoit, continuînd să îndrepte sabia către Maggie care, tremurînd şi cu lacrimi în ochi se urcă pe pat – singurul mijloc de a mări distanţa dintre ei.

Tom, mulțumit că are un spectator al exhibițiilor lui militare, cu toate că spectatorul era doar Maggie, își continuă jocul dezlănțuindu-se într-atîtea lovituri și fandări, cîte ar fi fost de așteptat din partea ducelui de Wellington.

– Tom, nu mai vreau! Țip! strigă Maggie la prima mișcare a sabiei. Ai să te rănești. Ai să-ți tai capul!

– Un, doi, scandă Tom cu hotărîre, cu toate că la „doi" îi tremură puțin încheietura mîinii. Apoi spuse „trei", și mai încet, și în clipa aceea sabia se balansă în jos, iar Maggie scoase un țipăt puternic.

Sabia căzuse. Căzuse cu tăișul pe piciorul lui Tom și, o clipă mai tîrziu, căzu și el. Maggie sări de pe pat continuînd să țipe și îndată se auziră pași grăbiți pe scară. Domnul Stelling intră primul, căci se afla în biroul lui de la etaj. Îi văzu pe cei doi copii pe jos. Tom leșinase, iar Maggie îl apucase de gulerul jachetei și îl scutura urlînd cu ochii ieșiți din orbite. Biata fată! Credea că frate-său murise! Și totuși îl scutura de parcă asta l-ar fi putut readuce la viață. Dar o clipă mai tîrziu începu să plîngă de bucurie căci Tom deschisese ochii. Nu putea încă să-l plîngă că se rănise la picior – i se părea că toată fericirea consta acuma în faptul că Tom se afla în viață.

Capitolul VI

O scenă de dragoste

Bietul Tom suportă durerile cu eroism, hotărît să nu-l pîrască pe domnul Poulter și să spună doar ceea ce era absolut necesar. Banul de cinci șilingi rămase un secret, chiar și față de Maggie. O teamă îngrozitoare îl apăsa însă pe suflet, atît de îngrozitoare încît nici măcar nu îndrăznea să pună întrebarea care ar fi putut

atrage după sine „da"-ul fatal. Nu îndrăznea să întrebe chirurgul sau pe domnul Stelling: „Oare o să rămîn șchiop?" Se stăpîni să nu urle de durere, dar după ce piciorul fu pansat și Tom rămase singur cu Maggie, care se așezase lîngă patul lui, cei doi copii plînseră împreună cu capul pe aceeași pernă. Tom se gîndea cum va merge în cîrje, ca băiatul rotarului, și Maggie, care nu ghicise la ce se gîndea Tom, plînse fiindcă plîngea el. Nici doctorul, nici domnul Stelling nu se gîndiseră că lui Tom ar putea să-i fie teamă și că ar fi trebuit să-l liniștească spunîndu-i cîteva cuvinte de încurajare. Dar Philip pîndi cînd plecă doctorul și, ațimîndu-i calea domnului Stelling îi puse tocmai acea întrebare, pe care Tom nu îndrăznise s-o rostească.

– Vă rog să mă iertați, dar ce-a spus domnul Askern despre Tulliver? O să rămînă șchiop?

– Nu, nu, răspunse domnul Stelling. Doar o bucată de vreme!

– Și credeți că i-a spus și lui Tulliver?

– Nu, nu i s-a spus nimic în legătură cu asta.

– Atunci îmi dați voie să mă duc să-i duc eu vestea?

– Sigur. Acum, dacă mi-ai atras atenția, mă gîndesc că s-ar putea să-și facă griji. Du-te la el, dar să nu faci gălăgie!

Primul gînd al lui Philip, după ce auzise de accident, fusese „Va rămîne oare șchiop? dacă rămîne, o să-i fie foarte greu!" și, de milă, Philip uită toate jignirile aduse de Tom și pe care pînă atunci nu i le iertase. Simți că nu mai există nici o antipatie între ei și că sînt atrași pe un făgaș comun de suferință și triste privațiuni. Philip nu se preocupa de aspectul fizic al nenorocirii și de efectele ei asupra vieții lui Tom, ci își dădea seama clar, în mintea lui, de ceea ce se petrecea, probabil, în sufletul lui Tom. Philip avea doar paisprezece ani, dar aproape toți acești ani purtaseră pecetea sorții lui crude și iremediabile.

– Doctorul Askern a spus că o să te faci repede bine, Tulliver, știai? rosti el cu oarecare timiditate, apropiindu-se încet de patul lui Tom. L-am întrebat adineauri pe domnul Stelling, și mi-a spus că n-o să treacă mult și ai să poți umbla ca înainte.

Tom ridică ochii cu răsuflarea tăiată, cum se întîmplă atunci cînd ai, deodată, o mare bucurie, apoi scoase un oftat lung şi-l privi pe Philip cu ochii lui albaştri-cenuşii, drept în faţă, ceea ce nu mai făcuse de mai bine de două săptămîni. Cît despre Maggie, menţionarea unei posibilităţi la care nu se gîndise pînă atunci o izbi ca o nouă lovitură; şi ideea că Tom ar fi putut să rămînă şchiop se dovedi a fi mai puternică decît asigurarea că o asemenea nenorocire nu avea să se întîmple; se agăţă de gîtul lui şi izbucni din nou în plîns.

– Nu fi prostuţă, Maggie, o linişti Tom cu duioşie, simţindu-se deodată foarte viteaz. Las' că mă fac eu repede bine.

– La revedere, Tulliver, spuse Philip, întinzîndu-i o mînă mică şi delicată pe care Tom o strînse cu putere.

– Ascultă, Wakem, spuse Tom, roagă-l pe domnul Stelling să-ţi dea voie, pînă mă fac bine, să vii să-mi ţii de urît şi să-mi povesteşti despre Robert Bruce, ştii tu...

Din ziua aceea, Philip îşi petrecu tot timpul liber cu Tom şi Maggie. Lui Tom îi plăcea la fel de mult ca şi înainte să asculte poveşti de vitejie, dar stăruia mereu că aceşti eroi care făcuseră atîtea minuni de eroism şi ieşiseră nevătămaţi purtau armuri grozave din cap pînă-n picioare ceea ce, după părerea lui Tom, făcea ca lupta să devină un lucru uşor. Dacă ar fi purtat un pantof de fier, nu şi-ar fi rănit nici el piciorul. Ascultă plin de interes o nouă poveste spusă de Philip, despre un om care avea o rană îngrozitoare la picior şi durerea îl făcea să ţipe atît de tare, încît prietenii lui, nemaiputîndu-l răbda, l-au debarcat pe o insulă pustie, lăsîndu-i doar nişte săgeţi otrăvite cu care să poată ucide animale menite să-i servească drept hrană.

– Ştii, eu n-am ţipat nici un pic, se mîndri Tom, şi pot să-ţi spun că mă durea tot atît de tare ca şi pe el. E o laşitate să ţipi.

Dar Maggie susţinea că atunci cînd te doare foarte tare ai voie să ţipi, şi că e o dovadă de cruzime să nu suporţi ţipetele

unui om care suferă. Maggie voia să știe dacă Filoctet[1] avea o soră și de ce nu se dusese cu el să-l îngrijească pe insula pustie.

Într-o zi, la puțină vreme după ce le istorisise povestea, Philip se afla singur cu Maggie în bibliotecă, în timp ce doctorul îi schimba lui Tom pansamentul. Philip își vedea de cărțile lui, și Maggie, după ce se plimbă încolo și-ncoace prin cameră, fără a avea chef să facă nimic deosebit fiindcă în cîteva clipe urma să urce din nou la Tom, se duse și se sprijini cu coatele pe masă lîngă Philip, ca să vadă ce face, căci erau prieteni vechi acum și se simțeau bine împreună.

– Ce citești acolo, în grecește? întrebă ea. Sînt sigură că-s versuri. Se vede după rîndurile scurte.

– E despre Filoctet, omul șchiop de care-ți spuneam ieri, răspunse Philip, sprijinindu-și capul cu mîna și privind-o pe Maggie, de parcă ar fi fost bucuros că-l întrerupsese.

Maggie, cu gîndul aiurea ca de obicei, continua să se aplece sprijinindu-se în coate și dînd din picioare, în timp ce privirea ochilor ei negri devenea din ce în ce mai fixă și mai pierdută, de parcă ar fi uitat cu totul de Philip și de cartea lui.

– Maggie, spuse Philip după o clipă continuînd să se sprijine într-un cot și s-o privească, dac-ai fi avut un frate ca mine, crezi că l-ai fi iubit tot atît de mult ca pe Tom?

Maggie tresări ușor, trezindu-se din visare, și întrebă:

– Ce?

Philip repetă întrebarea.

– Da, sigur, chiar mai mult, răspunse ea pe dată. Nu, nu mai mult, fiindcă nu cred că aș putea să te iubesc mai mult decît pe Tom, dar mi-ar părea atît de rău... atît de rău pentru tine!

Philip se făcu stacojiu. Cu toate că voise s-o întrebe dacă l-ar fi iubit tot atît de tare ca pe Tom, deși era infirm, totuși se crispă

---

[1] Filoctet – personaj mitologic. Legenda spune că-n urma unei mușcături de șarpe a suferit asemenea dureri, încît Ulise l-a abandonat în insula Lemnos. Filoctet este eroul unei tragedii de Sofocle.

în fața milei pe care Maggie o exprimase atît de direct. Maggie era doar un copil, dar simți că greșise. Pînă atunci se purtase în mod instinctiv ca și cum nu și-ar fi dat seama de infirmitatea lui Philip. Marea ei sensibilitate și faptul că de mică fusese supusă criticilor familiei o învățaseră acest lucru tot atît de bine cît ar fi învățat-o educația cea mai aleasă.

– Dar tu ești atît de inteligent, Philip! Și știi să cînți la pian și din gură, adăugă ea repede. Tare aș fi vrut să fii fratele meu! Mi-ești foarte drag. Și ai sta cu mine acasă cînd nu e Tom și m-ai învăța o mulțime de lucruri, nu-i așa? Greaca și toate celelalte?

– Dar tu pleci în curînd și pe urmă o să te trimită la școală, spuse Philip și ai să uiți de mine și n-am să-ți mai fiu drag. Iar cînd o să ne vedem din nou ai să fii mare și abia dacă ai să mă mai bagi în seamă.

– Nu, n-am să te uit, sînt sigură! șopti Maggie dînd din cap cu gravitate. Eu nu uit niciodată nimic, și mă gîndesc la toată lumea cînd sînt departe. Uite, dac-ai ști cît mă gîndesc la bietul Yap – are o gîlmă în gît și Luke zice că o să moară. Dar nu cumva să-i spui lui Tom, că s-ar necăji grozav! Nu l-ai văzut niciodată pe Yap: e un cîine ciudat, nu-l iubește nimeni, decît Tom și cu mine.

– Spune-mi, Maggie, îți sînt tot atît de drag ca Yap? întrebă Philip, zîmbind cu tristețe.

– Sigur! Cum să nu! răspunse Maggie rîzînd.

– Mi-ești foarte dragă, Maggie. N-am să te uit niciodată și cînd am să fiu foarte nenorocit, am să mă gîndesc la tine și la cît de mult aș vrea să am o soră cu ochi negri, ca ai tăi!

– De ce îți plac ochii mei? întrebă Magie încîntată.

Nu auzise niciodată pe nimeni, în afară de taică-său, spunînd că are ochi frumoși.

– Nu știu, răspunse Philip. Nu sînt ca alții. Parcă ar încerca să vorbească... să vorbească blînd. Nu-mi prea place să se uite oamenii la mine, dar îmi place cînd te uiți tu, Maggie.

– Mi se pare că tu ţii mai mult la mine decît Tom, spuse ea cu oarecare tristeţe.

Apoi, întrebîndu-se cum să-l convingă pe Philip că ar putea să-i fie tot atît de drag ca Tom, cu toate că era infirm, spuse:

– Ţi-ar place să te sărut, aşa cum îl sărut pe Tom? Dacă vrei, te sărut!

– Da, aş vrea foarte mult! Pe mine nu mă sărută nimeni!

Maggie îl luă de gît şi îl sărută cu conştiinciozitate.

– Aşa! spuse, acum am să-mi amintesc întotdeauna de tine. Şi cînd o să ne vedem din nou iar o să te sărut, chiar dacă trece multă vreme pînă atunci. Dar acum, mă duc. Cred că domnul Askern a isprăvit cu piciorul lui Tom.

Cînd taică-său veni a doua oară, Maggie îi spuse:

– Vai, tată, Philip Wakem e atît de bun cu Tom!... şi atît de deştept... şi zău că-l iubesc! Şi tu îl iubeşti, Tom, nu-i aşa? Spune că-l iubeşti! adăugă ea stăruitoare.

Tom se roşi puţin uitîndu-se la taică-său şi spuse:

– Cînd o să plec de la şcoală, n-o să mai fiu prieten cu el; dar acum, de cînd mă doare piciorul, ne-am împăcat şi m-a învăţat să joc dame, şi pot să-l şi bat la joc.

– Bine, bine, spuse domnul Tulliver, dacă se poartă frumos cu tine, poartă-te şi tu frumos cu el, ca să nu-i rămîi dator! E o biată făptură schiloadă şi seamănă cu răposata maică-sa! Dar să nu te împrieteneşti prea mult cu el, nu de alta, da' are şi sînge de-a' lu' tat-său în vine! Da, da, aşchia nu sare departe de trunchi!

Firile opuse ale celor doi băieţi înfăptuiră ceea ce simpla indicaţie a domnului Tulliver n-ar fi reuşit să înfăptuiască niciodată: şi, în ciuda blîndeţii lui Philip şi a respectului pe care i-l arătă Tom în perioada cît zăcu bolnav, nu ajunseră niciodată să fie prieteni. După plecarea lui Maggie, cînd Tom începu să umble la fel ca înainte, căldura şi prietenia care se aprinseseră din milă şi recunoştinţă pieriră încetul cu încetul, lăsînd locul vechilor relaţii dintre cei doi băieţi. Philip se arăta adesea

morocănos şi arogant iar înţelegerea şi bunăvoinţa lui Tom faţă de el se topiră puţin cîte puţin, cedînd locul vechilor suspiciuni şi vechii antipatii faţă de el: un băiat ciudat, cocoşat, şi fiul unui pungaş. Ca să-şi poată suda relaţiile la flacăra unui sentiment trecător, băieţii şi bărbaţii trebuie să fie făcuţi din metale care să se poată alia, căci altfel relaţiile se rup în mod inevitabil de îndată ce sentimentele se răcesc.

Capitolul VII

Trecerea porţilor de aur

Şi, astfel, Tom continuă pînă în cel de-al cincilea semestru – adică pînă împlini vîrsta de şaisprezece ani – să trăiască la King's Lorton, în timp ce Maggie creştea, în tovărăşia verişoarei Lucy, cu o rapiditate socotită de mătuşile ei profund condamnabilă, la internatul domnişoarei Firniss din Laceham, un vechi oraş aşezat pe malul rîului Floss. La început, cînd îi scria lui Tom, îi trimitea întotdeauna salutări şi lui Philip, punînd o grămadă de întrebări despre el, la care Tom îi răspundea cu fraze scurte descriindu-i durerile lui de dinţi, o seră în curs de construcţie în grădina unde ajuta şi el şi alte lucruri asemănătoare. Şi, în vacanţă, cînd îl văzu din nou pe Tom, Maggie află cu părere de rău că Philip se arăta mai ciudat şi mai arţăgos ca oricînd, şi îşi dădu seama că cei doi băieţi nu mai sînt prieteni. Iar cînd îi aminti lui Tom că ar fi trebuit să-l iubească întotdeauna pe Philip pentru că fusese atît de bun cu el cînd îl duruse piciorul, băiatul îi răspunse:

– Nu e vina mea. Eu nu-i fac nimic!

Maggie nu-l mai văzu aproape deloc pe Philip în perioada şcolii; în vacanţa de vară băiatul era întotdeauna la mare, şi de

Crăciun nu-l putea întîlni decît din cînd în cînd, foarte rar, pe stradă, la St. Ogg's. De cîte ori se întîlneau, Maggie își amintea că-i făgăduise să-l sărute, dar, ca orice domnișoară care fusese la internat, aflase că un asemenea fel de a saluta era de neconceput și că nici Philip nu se putea aștepta la asta. Făgăduiala era anulată, ca atîtea alte făgăduieli frumoase și iluzorii ale copilăriei: anulată asemenea făgăduielilor făcute în paradis, cînd timpul nu fusese încă împărțit în anotimpuri, și cînd pomii ninși de floare creșteau alături de pomii încărcați de piersici coapte – făgăduieli ce nu se mai împlineau o dată ce treceai dincolo de porțile de aur.

Cînd tatăl lor se văzu încurcat în procesul cu care îi amenințase atîta vreme, și Wakem, în același timp agentul lui Pivart și al „bătrînului Harry", pledă împotriva lui, pînă și Maggie simți cu oarecare tristețe cît de greu era să-și închipuie că vor mai putea fi vreodată prieteni cu Philip. Pe domnul Tulliver îl înfuria însuși numele lui Wakem și Maggie îl auzise odată pe taică-său spunînd că dacă băiatul acela ghebos va trăi destul ca să moștenească averea agonisită de taică-său prin mijloace necinstite, se va abate cu siguranță un blestem asupra lui.

– Caută să ai cît mai puțin de-a face cu el la școală, băiete, îl sfătui domnul Tulliver pe Tom.

Și Tom îi făcuse pe plac, cu atît mai mult, cu cît domnul Stelling avea la epoca aceea încă doi elevi noi; căci, dacă ascensiunea acestui domn în societate nu se înfăptuia cu rapiditatea meteorului – așa cum admiratorii elocvenței sale improvizate s-ar fi așteptat să se întîmple cu un predicator a cărui voce reclama un spațiu cît mai larg – el se bucura totuși de o prosperitate care îi permitea mărirea cheltuielilor în continuă disproporție cu veniturile sale.

Cît despre lecțiile lui Tom, acestea continuau cu o monotonie de moară, mintea lui mișcîndu-se încet, pe jumătate înăbușită într-un mediu de idei neinteresante sau neclare. Dar în fiecare vacanță aducea acasă desene din ce în ce mai mari: reproduceri

satinate de peisaje, și acuarele în tonuri vii de verde, împreună cu tomuri de manuscrise pline de teme și probleme în care caligrafia era cu atît mai frumoasă, cu cît Tom își concentrase toate eforturile asupra ei. În fiecare vacanță aducea acasă cîte una sau două cărți noi, dovezi ale faptului că parcursese diferite epoci ale istoriei, doctrina creștină sau literatura latină; iar această trecere în revistă, în afară de faptul că îl făcuse să se aleagă cu cîteva cărți, avusese și oarecare rezultate. Urechea și limba lui Tom se obișnuiseră cu un mare număr de cuvinte și de expresii considerate a fi semnele educației și, cu toate că nu se concentrase cu adevărat asupra nici uneia dintre lecții, ele lăsaseră în mintea lui un bagaj de noțiuni vagi, fragmentare și inutile... Domnul Tulliver, văzînd că băiatul dă dovadă de cunoștințe care depășeau posibilitățile lui critice, își spuse că educația lui Tom e probabil ceea ce trebuie să fie: e adevărat că nu vedea nici o hartă și că Tom nu făcuse destule „socoteli", dar nu se plînse pe fața domnului Stelling. Învățătura asta era o treabă complicată și chiar dacă l-ar lua pe Tom de la pastor, unde ar putea să-l trimită cu mai mult folos?

Cînd Tom ajunse în ultimul trimestru pe care avea să-l petreacă la King's Lorton, anii îl schimbaseră simțitor față de ziua cînd se întorsese de la „Academia" domnului Jacobs. Era acum un tînăr înalt, care se purta fără urmă de stîngăcie și cu exact atîta timiditate cît e nevoie ca să constituie un simptom de demnitate și respect, care-l prindea; purta jachetă și gulere tari, aștepta cu nerăbdare să-i mijească mustața, uitîndu-se în fiecare zi la briciul nou și neîntrebuințat de care făcuse rost în ultima vacanță. Philip nu mai venea la școală – plecase în trimestrul din toamnă ca să se poată duce iarna în sud să-și vadă de sănătate. Și datorită acestei schimbări, Tom simți cu și mai multă intensitate acea senzație de neliniște și bucurie pe care o încerci cu cîteva luni înainte de a părăsi pentru totdeauna școala; pe de altă parte, avea oarecare speranțe că tot în acest trimestru se va da sentința în procesul lui taică-său, și aceasta făcea perspectiva

întoarcerii acasă şi mai plăcută – deoarece Tom, care-şi făcuse o părere personală despre proces în urma discuţiilor cu tatăl său, nu se îndoia nici o clipă că Pivart va pierde.

Tom nu mai primise de cîteva săptămîni nici o veste de acasă – ceea ce nu-l mirase prea mult, căci taică-său şi maică-sa nu obişnuiau să-şi manifeste dragostea prin scrisori inutile – cînd, spre marea lui uimire, într-o dimineaţă rece şi mohorîtă, către sfîrşitul lui noiembrie, i se spuse, puţin după ce intrase în bibliotecă, la ora nouă, că soră-sa se află în salon. Ştirea îi fusese adusă de doamna Stelling care îi îngădui să se ducă singur acolo.

Maggie crescuse şi ea înaltă şi avea cozi strînse într-un coc; era aproape tot atît de înaltă ca Tom, cu toate că avea doar treisprezece ani; părea de fapt mai mare decît el. Îşi scosese boneta şi-şi împinsese mai spre spate cozile grele, descoperindu-şi fruntea de parcă n-ar fi putut suferi acea greutate în plus; faţa ei tînără avea o expresie neobişnuit de istovită, cînd îşi îndreptă privirea îngrijorată spre uşă. După ce Tom intră în cameră, Maggie se apropie de el, fără să scoată nici o vorbă, îl luă de gît şi-l sărută cu căldură. Tom era obişnuit s-o vadă cînd veselă cînd tristă, aşa că nu se simţi îngrijorat de gravitatea deosebită cu care îl salută.

– Cum de-ai venit aşa devreme pe o dimineaţă atît de rece? Te-a adus cabrioleta? întrebă Tom, în timp ce Maggie se îndreptă spre canapea şi-i făcu semn să se aşeze lîngă ea.

– Nu, am venit cu diligenţa şi de la barieră pe jos.

– Da' cum de nu eşti la şcoală? Doar n-aţi luat încă vacanţă?

– Tata m-a chemat acasă, spuse Maggie cu buzele tremurînde, sînt acasă de trei-patru zile.

– Da' de ce? Nu se simte bine? întrebă Tom îngrijorat.

– Nu prea. E foarte necăjit. Procesul s-a terminat şi am vrut să-ţi spun şi ţie, fiindcă m-am gîndit că e mai bine să ştii înainte de a te întoarce acasă, şi nu mi-a venit să-ţi scriu.

– Nu cumva a pierdut? întrebă Tom cu nerăbdare, sărind în picioare și postîndu-se în fața lui Maggie cu mîinile în buzunar.

– Ba da, dragă Tom, răspunse fata tremurînd, ridicîndu-și privirea spre el.

Tom tăcu cîteva clipe cu ochii pironiți în podea. Apoi spuse:

– Bine, da' atunci tata va trebui să plătească o grămadă de bani.

– Da, făcu Maggie încet.

– Ei, ce să-i faci, n-avem încotro, spuse Tom cu curaj; nu-și dădea încă seama de rezultatele concrete ale pierderii unei sume atît de mari de bani. Dar îmi închipui că tata trebuie să fie tare supărat, adăugă el, uitîndu-se la soră-sa și gîndindu-se că expresia ei agitată se datora probabil numai faptului că fetele iau întotdeauna lucrurile într-un anumit fel.

– Da, răspunse Maggie, tot încet. Apoi, simțind nevoia unor explicații mai ample din pricină că Tom nu înțelegea, spuse tare și repede, ca și cum cuvintele ar fi erupt din gura ei: Vai, Tom, o să piardă și moara, și pămîntul, și tot. N-o să ne mai rămînă nimic.

Tom îi aruncă o privire uimită după care se făcu palid și începu să tremure. Nu spuse nimic, dar se așeză din nou pe canapea privind în gol prin fereastra din fața lui. Tom nu-și făcuse niciodată griji în privința viitorului. Taică-său călărise întotdeauna pe un cal bun, ținuse o casă îmbelșugată și avusese aerul vesel și încrezător al omului cu destule proprietăți pe care să se sprijine la nevoie. Băiatul nu-și închipuise niciodată că taică-său ar putea „da faliment"; asta era o nenorocire care îi fusese înfățișată întotdeauna ca o mare rușine, și rușinea era o noțiune pe care n-o putea asocia cu nici una dintre rudele lui și cel mai puțin, cu taică-său. Simțul de mîndrie și onoare al familiei făcea parte din însuși aerul în care se născuse și crescuse Tom. Știa că există oameni la St. Ogg's al căror fel de viață le depășea posibilitățile și își auzise întotdeauna neamurile vorbind despre asemenea persoane cu dispreț și dezaprobare. Fără să aibă

nevoie de dovezi precise, Tom nutrise de mic convingerea că taică-său putea să cheltuiască o mulțime de bani dacă avea chef și, de vreme ce educația lui la domnul Stelling îl făcuse să vadă viața sub o prismă mai luxoasă, se gîndise adesea că, atunci cînd va crește mare, va face impresie în lume cu calul și cîinii și șaua și alte accesorii necesare unui tînăr elegant și va fi la înălțimea oricărui băiat de aceeași vîrstă din St. Ogg's, care i s-ar socoti superior în societate fiindcă tatăl lui ar practica o profesiune liberă sau ar fi posesorul unei mari fabrici de ulei. Cît despre prezicerile și îndoielile mătușilor și unchilor lui, acestea nu-i făcuseră niciodată vreo altă impresie, în afară doar de aceea că mătușile și unchii erau o tovărășie neplăcută. Îi știuse întotdeauna cusurgii. Taică-său se pricepea mai bine ce să facă, decît ei toți.

Mustața îi mijise, dar gîndurile și așteptările lui Tom fuseseră pînă atunci doar reproducerea, în diverse variante, a visurilor copilărești pe care le trăise cu trei ani în urmă. Acum însă fusese trezit de un șoc puternic.

Maggie se sperie de tăcerea și paloarea lui Tom, care tremura ca varga. Și totuși trebuia să-i mai spună ceva – ceva și mai rău. În cele din urmă îl cuprinse în brațe și rosti într-un hohot de plîns:

– Vai, Tom, dragul meu Tom, nu te frămînta prea mult – fii tare...

Tom întoarse pasiv obrazul ca să primească sărutările ei stăruitoare și, simțind că i se umezesc ochii, și-i șterse pur și simplu cu mîna. Asta păru că-l trezește, căci se scutură și spuse:

– Am să mă întorc cu tine acasă, Maggie. Nu ți-a spus tata să mă chemi?

– Nu, Tom, tata nu vrea să vii, răspunse Maggie, și îngrijorarea care o chinuia la gîndul ce avea să simtă Tom o ajută să-și stăpînească emoția. „Ce va face oare după ce-i va spune tot?" Dar mama, săraca, vrea să vii, continuă ea; dac-ai ști cum plînge! Vai, Tom, e groaznic acasă!

Buzele lui Maggie se făcură şi mai albe şi fata începu să tremure aproape de tot atît de tare ca Tom. Bieţii copii se agăţară unul de altul – tremurînd amîndoi – unul de teamă nelămurită, iar celălalt la gîndul groaznicului adevăr şi, cînd în cele din urmă Maggie începu iar să vorbească, abia dacă reuşi să scoată mai mult de-o şoaptă.

– ... şi... şi... bietul tata!

Vorbele îi rămaseră în gît. Dar Tom nu mai putea suporta aşteptarea şi, în teama lui, începu să-şi spună că din pricina datoriilor, taică-său va trebui poate să intre la închisoare.

– Spune-mi, Maggie! Unde e tata? întrebă el cu nerăbdare, unde e, Maggie?

– E acasă! răspunse fata, găsind că e mai uşor să răspundă la această întrebare. Dar, adăugă ea după o pauză, nu mai e cum era... a căzut de pe cal... şi atunci nu mai recunoaşte pe nimeni în afară de mine... Pare să-şi fi pierdut minţile... Bietul tata, bietul de el!

Şi la aceste cuvinte, Maggie izbucni într-un plîns care era cu atît mai puternic, cu cît se străduise din răsputeri să şi-l stăpînească. Tom simţi pe suflet acea greutate care stăvileşte lacrimile. Pentru el imaginea nenorocirilor lor nu era atît de clară ca pentru Maggie care venea de acasă; simţea doar povara zdrobitoare a ceea ce părea o catastrofă cumplită. Oftînd, strînse aproape convulsiv braţul în jurul umerilor lui Maggie, dar faţa îi era împietrită şi fără lacrimi, ochii fără expresie, ca şi cum o perdea de nori negri i s-ar fi lăsat deodată în cale.

După cîteva clipe însă, Maggie se opri brusc: în minte îi apăruse un gînd care o speriase ca un clopot de alarmă.

– Hai să mergem, Tom, să nu zăbovim, tata o să-mi simtă lipsa. La zece trebuie să fim la barieră, să prindem diligenţa.

Vorbise prompt şi cu hotărîre, ştergîndu-şi ochii şi ridicîndu-se să-şi ia boneta.

Tom se ridică şi el, mînat de acelaşi impuls.

– Stai puţin, Maggie, trebuie să vorbesc întîi cu domnul Stelling. Pe urmă plecăm.

Se gîndi să se ducă în bibliotecă unde se aflau elevii, dar pe drum se întîlni cu domnul Stelling care auzise de la nevastă-sa că Maggie păruse necăjită cînd întrebase de frate-său şi acum, socotind că cei doi fraţi rămăseseră destulă vreme singuri, venea să întrebe ce se întîmplase şi să-şi exprime regretul.

– Vă rog să-mi daţi voie să plec. Trebuie să mă întorc acasă, spuse Tom brusc, întîlnindu-l pe domnul Stelling pe coridor. Trebuie să plec imediat cu soră-mea. Tata a pierdut procesul şi toată averea şi e foarte bolnav.

Domnul Stelling simţi ceea ce simte orice om cu suflet milostiv: se gîndi, ce e drept, că va pierde nişte bani, dar asta nu-l supără prea tare; în schimb îi era grozav de milă de cei doi copii pentru care tinereţea începuse o dată cu durerea. Dîndu-şi seama în ce stare venise Maggie şi cît de nerăbdătoare era să se întoarcă iar acasă, le grăbi plecarea, şoptindu-i doar cîteva vorbe doamnei Stelling care îl urmase şi care ieşi îndată din cameră.

Tom şi Maggie se aflau în prag, gata de plecare, cînd apăru doamna Stelling cu un coşuleţ pe care-l atîrnă de braţul fetei spunînd:

– Nu uita să mănînci ceva pe drum, drăguţă.

Maggie simţi că sufletul i se umple de dragoste pentru această femeie pe care n-o iubise niciodată prea mult şi, fără să scoată o vorbă, o sărută. Era la biata Maggie prima manifestare a acelui nou sentiment propriu nenorocirii – acea sensibilitate la cele mai elementare servicii ale semenilor, pe care le înalţă la rangul de cald umanitarism, după cum, pentru un om cuprins de panică, pierdut printre gheţari, simpla prezenţă a altui om stîrneşte valuri adînci de afecţiune.

Domnul Stelling puse mîna pe umărul lui Tom şi spuse:

– Dumnezeu să te binecuvînteze, fiule. Să-mi scrii cum îţi merge.

Apoi îi strînse mîna lui Maggie, dar nu se auzi nici o vorbă de rămas bun. Tom se gîndise adesea ce bucuros va fi în ziua în care va părăsi şcoala „pentru totdeauna" şi iată că anii petrecuţi la şcoală îi apăreau acum ca o vacanţă care lua sfîrşit.

Curînd siluetele firave ale celor doi tineri se pierdură pe drum – dispărînd pe după gardurile vii. Păşeau alături, în noua lor viaţă plină de griji, şi niciodată pentru ei soarele nu avea să mai strălucească neîntunecat de amintirea nenorocirilor. Pătrunseseră pe un drum plin de spini şi, în urma lor, porţile de aur ale copilăriei se închiseseră pentru totdeauna.

CARTEA A TREIA

PRĂBUȘIREA

Capitolul I

Ce se întîmplase acasă

Toţi cei care, din întîmplare, îl văzuseră pe domnul Tulliver în clipa cînd aflase că pierduse procesul şi că Pivart şi Wakem triumfaseră se gîndiseră că, pentru un om atît de violent şi plin de încredere în el, cum era morarul, suportase lovitura cît se poate de bine. Aşa credea şi el: se gîndea că o să le arate oamenilor că, dacă Wakem sau oricare altul socoteau că e la pămînt, se înşelau amarnic. Nu putea să nu-şi dea seama că spezele acestui proces care durase atîta vreme vor înghiţi mai mult decît poseda el; dar îşi închipuia că dispune de o grămadă de mijloace prin care să poată înlătura orice rezultat ce nu-i convenea şi să evite impresia celorlalţi că se ruinase. Încăpăţînarea şi sfidarea arătate de obicei, scoase din vechiul lor făgaş, îşi găsiseră o supapă în întocmirea imediată a unor planuri prin care să facă faţă greutăţilor, rămînînd totuşi domnul Tulliver de la moara Dorlcote. În mintea lui se îngrămădeau atîtea proiecte, încît era firesc să fie foarte aprins la faţă atunci cînd încălecă să plece de la Lindum spre casă, după discuţia ce avocatul lui, domnul Gore. Se gîndea la Furley, deţinătorul ipotecii pe pămîntul lui, un cetăţean rezonabil şi care, după părerea domnului Tulliver, îşi va cunoaşte interesul şi va fi bucuros nu numai să cumpere toată proprietatea, inclusiv moara şi ferma, dar îl va accepta şi pe domnul Tulliver drept chiriaş şi îi va avansa nişte bani pe care morarul urma să-i restituie cu o dobîndă mare, din profiturile

afacerii, el păstrîndu-și din grîne doar atîta cît era necesar pentru nevoile familiei. Cine ar da cu piciorul unei investiții atît de rentabile? În nici un caz Furley, căci domnul Tulliver hotărîse că Furley îi va întîmpina propunerile cu tot entuziasmul. De altfel există pe lume oameni care nu au mintea înfierbîntată din pricina pierderii unui proces și sînt totuși înclinați să vadă în propriul lor interes sau în propriile lor dorințe un motiv în stare să determine acțiunile altora. Nu exista nici o îndoială (în mintea morarului) că Furley va face întocmai cum era de dorit și, dacă o va face, atunci lucrurile nu vor sta chiar atît de prost. E drept că domnul Tulliver și familia lui vor trebui să se restrîngă și să trăiască mai modest, dar asta numai pînă cînd profiturile afacerii vor fi acoperit împrumutul luat de la Furley și se putea foarte bine ca acest lucru să se întîmple destul de repede ca să-i mai rămînă domnului Tulliver mulți ani de trăit în tihnă. Era clar că va putea acoperi cheltuielile procesului fără a trebui să se mute din vechea lui casă și astfel să dea impresia unui om ruinat. Trecea, bineînțeles, prin clipe grele. Și pe urmă mai era si garanția pentru bietul Riley, care murise subit în aprilie, lăsîndu și prietenul împovărat cu o datorie de două sute cincizeci de lire – ceea ce contribuise ca registrele domnului Tulliver să nu constituie o lectură tocmai plăcută, acum în preajma Crăciunului. Nu fusese niciodată unul dintre oamenii meschini sau lași care refuză să dea o mînă de ajutor unui tovarăș de drum în viața asta complicată. Dar într-adevăr supărător era faptul că, numai cu cîteva luni în urmă, creditorul care îi împrumutase cele cinci sute de lire pentru restituirea datoriei către doamna Glegg începuse să se arate îngrijorat de soarta banilor lui, ațîțat bineînțeles de Wakem, și domnul Tulliver, care continua să creadă că va cîștiga procesul și căruia nu-i venea prea ușor să adune suma menționată pînă la data scadenței, acceptase cu imprudență, drept garanție, să facă, în loc de chitanță, un contract de vînzare asupra mobilei din casă și a altor bunuri. În curînd va plăti toți banii, își spuse el, și nu era grav dacă dădea această garanție mai curînd decît

alta. Dar acum, consecinţele acestui contract îi apărură într-o lumină nouă şi-şi aminti că nu mai era mult pînă la intrarea lui în vigoare, în caz că nu va putea plăti banii. Cu două luni înainte, ar fi declarat cu hotărîre că nu va suporta niciodată să aibă vreo obligaţie faţă de neamurile nevesti-sii, dar acum îşi spunea cu aceeaşi hotărîre că era cît se poate de drept şi de firesc ca Bessy să se ducă la familia Pullet să le explice cum stau lucrurile: nu se poate s-o lase pe Bessy să-şi vîndă mobila şi pentru Pullet aceasta ar putea constitui o garanţie ca să-i dea banii cu împrumut – la urma urmei nu era vorba de un dar sau de o favoare. Domnul Tulliver nu i-ar fi cerut niciodată nimic unui om atît de fricos, dar Bessy n-avea decît s-o facă, dacă voia.

Un om, cu cît e mai mîndru şi mai încăpăţînat, cu atît e mai înclinat să-şi schimbe punctul de vedere şi să se contrazică singur, din senin: nimic nu i se pare mai greu decît să admită că a fost învins şi că trebuie s-o pornească iar de la început. Şi, după cum vedeţi, domnul Tulliver, cu toate că nu era decît un morar şi un simplu fabricant de malţ – e drept, foarte bun – era atît de mîndru şi greu de înduplecat, de parcă ar fi fost un personaj de mare greutate dintr-o piesă, trăind stări de spirit care constituie sursa unei tragedii vibrante şi cu ecouri adînci, personaj ce umple scena cu veşmintele-i domneşti şi-l transformă pe cel mai anost cronicar într-o făptură sublimă. Mîndria şi încăpăţînarea morarilor şi a altor oameni neînsemnaţi pe care îi întîlnim în fiecare zi fără să-i băgăm în seamă au şi ele tragedia lor; dar e o tragedie tăcută, ascunsă, ce se transmite de la o generaţie la alta fără să fie consemnată – o tragedie ca aceea care mocneşte, poate, în sufletele tinere însetate de fericire, dar trăind o soartă devenită subit mohorîtă, din pricina tristeţii unui cămin unde dimineţile nu aduc nici o rază de speranţă şi unde dezamăgirea unor părinţi îmbătrîniţi, nemaiaşteptînd nimic de la viaţă, apasă asupra copiilor ca aerul umed şi greu ce încetineşte funcţiile vitale; sau poate ca tragedia sfîrşitului treptat ori brusc al unei pasiuni zdrobite, chiar dacă acest sfîrşit nu se alege decît cu o

înmormîntare de cartier. Există animale pentru care menţinerea unei anumite poziţii e o lege vitală – o singură zdruncinătură, şi nu se mai dezvoltă niciodată; există oameni pentru care nevoia de a domina e o lege vitală – ei admit să fie umiliţi doar atîta vreme cît pot refuza s-o creadă şi cît continuă să fie convinşi că situaţia lor nu s-a schimbat.

În timp ce se apropia de St. Ogg's, pe unde trebuia să treacă în drumul spre casă, domnul Tulliver continuă să fie convins că-i domină pe toţi. Dar ce l-o fi făcut oare, văzînd că diligenţa de Laceham intră în oraş, să se urce în ea pînă la staţia de sosire şi să-l pună pe funcţionarul de acolo să-i scrie lui Maggie o scrisoare prin care îi cerea să se întoarcă a doua zi acasă? Domnul Tulliver era prea enervat şi îi tremura mîna prea tare ca să poată scrie singur şi voia ca scrisoarea să fie încredinţată vizitiului, s-o ducă dimineaţa la şcoala domnişoarei Firniss. Simţea nevoia nelămurită s-o aibă pe Maggie lîngă el, neîntîrziat. Îi scrisese să se întoarcă a doua zi cu diligenţa.

Ajungînd acasă, refuză să recunoască faţă de doamna Tulliver că are greutăţi şi o certă cînd văzu cît se necăjeşte la vestea pierderii procesului, spunîndu-i furios că n-are de ce să se amărască. În seara aceea nu-i comunică nimic despre contractul de vînzare şi despre cererea pe care urma să i-o facă doamnei Pullet, căci pînă atunci nu-i pomenise nimic despre acea tranzacţie şi îi explicase necesitatea de a face inventarul bunurilor ca un lucru legat doar de testament. O nevastă care ţi-e evident inferioară din punct de vedere intelectual presupune, ca şi alte mari avantaje, şi unele dezavantaje, printre altele nevoia de a-i spune din cînd în cînd cîte o mică minciună.

A doua zi după-amiază, domnul Tulliver o porni din nou călare spre biroul domnului Gore, la St. Ogg's. Gore urma să-l fi întîlnit pe Furley în cursul dimineţii şi să-l fi descusut în legătură cu treburile domnului Tulliver. Dar morarul nici n-apucă să facă jumătate din drum că se întîlni cu un funcţionar de la biroul domnului Gore, care-i aducea o scrisoare. Avocatul fusese

chemat de urgență în altă parte și nu putuse să-l aștepte pe domnul Tulliver la birou așa cum conveniseră, dar îl aștepta a doua zi dimineață la ora unsprezece, iar pînă atunci îi trimitea niște știri importante printr-o scrisoare.

– Aha! exclamă domnul Tulliver, luînd scrisoarea fără s-o deschidă. Atunci spune-i lui Gore că am să mă văd cu el mîine la unsprezece și, întorcînd calul, o porni îndărăt spre casă.

Funcționarul, uimit de privirea febrilă a domnului Tulliver, îl urmări cîteva clipe din ochi, apoi o porni și el la drum. Citirea unei scrisori era pentru domnul Tulliver o treabă ce nu se rezolva cu una cu două; îi trebuia foarte mult ca să înțeleagă un text scris sau chiar tipărit; așa că puse scrisoarea în buzunar cu gîndul s-o deschidă acasă, în fotoliu. Dar după un timp își spuse că poate era în scrisoare ceva ce nu trebuia să afle doamna Tulliver și de aceea era mai bine să nu-i arate scrisoarea deloc. Opri deci calul, scoase scrisoarea și o citi. Era scurtă și spunea în esență că domnul Gore aflase, din surse secrete dar sigure, că Furley fusese în ultima vreme foarte strîmtorat și pierduse toate garanțiile – printre altele și ipoteca pe bunurile domnului Tulliver, cedîndu-i-le lui Wakem.

O jumătate de oră mai tîrziu, chiar căruțașul domnului Tulliver îl găsi leșinat la marginea drumului, cu o scrisoare deschisă lîngă el, și cu calul sur suflînd neliniștit asupră-i.

Seara, cînd Maggie ajunse acasă răspunzînd chemării lui taică-său, domnul Tulliver se trezise din leșin. Își revenise de vreo oră și, după ce aruncase cîteva priviri vagi și indiferente în jurul lui, mormăise ceva despre o scrisoare, repetînd apoi cu un ton enervat ceea ce spusese. La cererea doctorului Turnbull, scrisoarea domnului Gore fusese adusă și așezată pe pat, iar enervarea pacientului păru să se calmeze. Bolnavul rămase un timp cu ochii pironiți pe scrisoare, de parcă l-ar fi ajutat să-și adune gîndurile. Dar un nou val de memorie apăru, alungîndu-l pe celălalt. Întoarse privirea de la scrisoare către ușă și, după ce

se uită neliniştit ca şi cum s-ar fi străduit să vadă un lucru pe care ochii lui erau prea slabi să-l desluşească, rosti: „Fetiţa!“

Repetă din cînd în cînd cuvîntul, enervat, părînd că nu-şi dă seama de nimic în afară de această singură dorinţă stăruitoare. Şi cum nu dădea semne că ar recunoaşte-o pe nevastă-sa sau pe ceilalţi, biata doamnă Tulliver, ale cărei facultăţi slabe fuseseră aproape cu totul paralizate de această acumulare subită de necazuri, se tot ducea să vadă dacă nu cumva vine diligenţa de Laceham, deşi nu era încă ora de sosire.

În cele din urmă diligenţa sosi, şi din ea coborî o biată fată îngrijorată care nu mai era „fetiţă“ decît în mintea iubitoare a lui taică-său.

– Vai, mamă, dar ce s-a întîmplat? întrebă Maggie cu buzele palide, în timp ce maică-sa se apropie de ea plîngînd.

Nici nu-i trecea măcar prin minte că taică-său ar putea fi bolnav, fiindcă scrisoarea sosise în urma instrucţiunilor date de el la biroul din St. Ogg's.

Dar în întîmpinarea ei venea acum doctorul Turnbull: medicul e îngerul păzitor al căminului în suferinţă şi Maggie alergă tremurînd, cu o privire întrebătoare către bătrînul şi blîndul ei prieten, un om care îl cunoştea de cînd se născuse.

– Nu te speria, drăguţă, o linişti doctorul, luîndu-i mîna într-ale lui. Tatăl tău a avut un atac şi nu şi-a recăpătat încă memoria complet. Dar te-a chemat şi o să-i facă bine să te vadă. Să fii cît mai calmă. Lasă-ţi lucrurile aici şi vino cu mine sus!

Maggie făcu întocmai, cu bătaia aceea groaznică de inimă care face ca existenţa să pară o simplă pulsaţie dureroasă. Avînd o imaginaţie sensibilă, se speriase de calmul cu care vorbise doctorul Turnbull. Cînd intră în cameră, taică-său era tot cu ochii îndreptaţi către uşă şi fata dădu de privirea aceea ciudată, lîncedă şi neputincioasă care o căutase în zadar. Cu o mişcare şi o licărire bruscă, domnul Tulliver se ridică în capul oaselor, iar Maggie alergă spre el şi îl strînse speriată în braţe, acoperindu-l cu sărutări.

Bietul copil! Cunoscuse prea devreme una din acele clipe supreme în care tot ce nădăjduieşti, tot ce te-a bucurat, ce te sperie, sau tot ce poţi îndura dispare, devenind brusc lipsit de importanţă, se pierde, ca o amintire banală, în acea dragoste simplă, primitivă care te leagă de fiinţele apropiate în clipele lor de încercare sau durere.

Dar licărirea aceea de recunoaştere constituise un efort prea mare pentru puterile slăbite, zdrobite, ale tatălui ei. Căzu din nou într-o stare de apatie şi rigiditate care durā mai multe ceasuri, fiind întreruptă doar de cîte o revenire scurtă a conştiinţei, cînd accepta pasiv tot ce i se dădea şi părea să aibă un fel de satisfacţie copilărească văzînd că Maggie e în preajma lui – satisfacţia pe care o are un sugaci cînd e adus înapoi în braţele dădacei.

Doamna Tulliver trimise după surorile ei; după care, la parter, urmară tînguiri şi ridicări de braţe spre cer: atît unchii, cît şi mătuşile îşi dădeau seama că Bessy şi familia ei ajunseră la ruina totală pe care o prevăzuseră, şi sentimentul lor general era că asupra domnului Tulliver se abătuse o pedeapsă şi ar fi o impietate să i te împotriveşti arătîndu-te prea blînd. Dar Maggie auzi puţine din toate astea, nemişcîndu-se aproape nici o clipă de la căpătîiul tatălui ei, a cărui mînă o ţinea într-una în mîna ei. Doamna Tulliver dorea să-i trimită vorbă lui Tom să se întoarcă acasă şi părea că se gîndeşte mult mai mult la fiu decît la bărbat; dar unchii şi mătuşile se împotriviră. Era mai bine ca Tom să rămînă la şcoală, de vreme ce domnul Turnbull spusese că, după părerea lui, nu există un pericol imediat. Dar a doua zi către seară, cînd Maggie se mai obişnuise cu crizele de inconştienţă ale lui taică-său, şi cu speranţa să-şi revină, începu şi ea să se gîndească stăruitor la Tom şi, cînd o auzi pe maică-sa plîngînd noaptea şi bolborosind: „Bietul băiat... de ce să nu se întoarcă acasă?“ Maggie o mîngîie:

– Mamă, las' că mă duc eu să-l iau şi să-i spun totul. Mă duc mîine dimineaţă, dacă tata nu-şi revine şi nu are nevoie de mine.

O să fie tare greu pentru Tom să se întoarcă acasă fără să fie pregătit.

Şi a doua zi de dimineaţă, Maggie plecă, după cum am văzut, să-l ia pe Tom. În diligenţa care-i aducea spre casă, cei doi fraţi schimbară şoapte triste şi întretăiate.

– Se pare că domnul Wakem are o ipotecă sau ceva în legătură cu pămîntul, spuse Maggie. Se pare că tocmai scrisoarea în care i se comunica toate astea l-a îmbolnăvit pe tata.

– Eu cred că pungaşul îşi pusese de la început în gînd să-l ruineze pe tata, declară Tom sărind de la impresiile cele mai vagi la o concluzie categorică. Las' că-i arăt eu lui cînd mă fac mare. Să nu te prind că mai vorbeşti vreodată cu Philip.

– Vai, Tom! exclamă Maggie pe un trist ton de protest; dar nu-i venea să discute nimic atunci, şi cu atît mai puţin să-l supere pe Tom, contrazicîndu-l.

Capitolul II

Teraphimii[1], sau zeii căsniciei doamnei Tulliver

Trecuseră cinci ore de cînd plecase Maggie de acasă şi coborînd cu Tom din diligenţă, fata se îngrozi la gîndul că taică-său îi simţise lipsa, chemîndu-şi „fetiţa" în zadar. Dar nu-şi închipui că ar fi putut surveni vreo altă schimbare.

O luă la fugă pe aleea pietruită şi intră în casă înaintea lui Tom. La intrare fu izbită de un miros puternic de tutun. Uşa salonului era întredeschisă – de acolo venea mirosul. Ciudat, foarte ciudat! Putea oare vreun musafir să fumeze într-o situaţie ca asta? Şi maică-sa era oare acolo? Iar dacă era, trebuia să i se

[1] Teraphimi, mici imagini reprezentînd oracole casnice ale vechilor evrei.

spună că Tom se întorsese acasă. Maggie se opri cîteva clipe uimită. Tocmai dădea să deschidă uşa cînd se apropie Tom de ea, aşa că intrară în salon împreună. În jilţul unde stătea de obicei domnul Tulliver, se găsea acum un om grosolan şi murdar, a cărui faţă i se părea lui Tom oarecum cunoscut; fuma şi lîngă el se găseau un ulcior şi un pahar.

Într-o clipă Tom întrezări tot adevărul: „Să-ţi vină portărelul în casă“ şi „Să ţi se scoată lucrurile la vînzare“ erau expresii pe care le auzise de mic. Însemnau ruşinea şi nenorocirea de a „da faliment“, de a pierde toţi banii, de a fi ruinat – de a coborî la starea de muncitori sărmani. Părea firesc să se întîmple aşa, de vreme ce taică-său pierduse tot ce avea şi Tom nu se gîndi că această formă de nenorocire putea să aibă vreo altă cauză decît pierderea procesului. Dar prezenţa imediată a acestei ruşini constituia pentru el o experienţă mai dureroasă şi mai concretă decît teama îngrozitoare resimţită pînă atunci, astfel încît în clipa aceea avu impresia că adevăratele lui necazuri abia începeau: era ca atingerea unui nerv iritat, urmată de o durere spontană şi ascuţită.

– Ce mai faceţi, domnule Tulliver? spuse străinul, scoţîndu-şi pipa din gură, stingherit şi cu o politeţe de om necioplit.

Feţele celor doi copii speriaţi îl cam stînjeneau.

Dar Tom se întoarse repede, fără să răspundă. Ceea ce vedea era prea îngrozitor. Maggie nu înţelesese ce însemna prezenţa acestui străin, cum înţelesese Tom. Îl urmă pe frate-său întrebîndu-l în şoaptă:

– Cine o fi, Tom? Ce s-o fi întîmplat?

Apoi, deodată, cuprinsă de o spaimă nelămurită că prezenţa străinului ar putea să însemne o schimbare în starea sănătăţii lui taică-său, o zbughi pe scări, oprindu-se la uşa dormitorului ca să-şi smulgă boneta de pe cap şi să intre în vîrful picioarelor. Acolo totul era liniştit. Bătrînul zăcea culcat, cu ochii închişi, indiferent la tot ce se petrecea în jur, aşa cum îl lăsase. Lîngă el se afla o servitoare. Maică-sa nu era acolo.

– Unde e mama? întrebă Maggie în şoaptă.

Femeia nu ştia. Maggie ieşi repede şi i se adresă lui Tom:

– Tata zace liniştit în pat, hai s-o căutăm pe mama. Mă întreb unde o fi?

Doamna Tulliver nu era jos şi în nici unul dintre dormitoare. Nu mai rămăsese decît o singură cameră la mansardă în care Maggie n-o căutase – un fel de cămară unde maică-sa păstra toată lenjeria şi lucrurile preţioase, pe care nu le despacheta şi nu le scotea decît la zile mari. Tom, care mergea în faţa soră-sii în timp ce străbăteau coridorul, deschise uşa acelei cămăruţe şi strigă:

– Mamă!

Doamna Tulliver stătea pe un scaun, cu toate comorile acumulate de-a lungul anilor, în jurul ei. Una dintre lăzile cu rufărie era deschisă: ceainicul de argint fusese despachetat din numeroasele foi de hîrtie care îl înfăşuraseră şi vesela cea bună era aşezată deasupra lăzii închise; linguri, şi frigări, şi polonice erau răspîndite rînduri, rînduri, pe rafturi. Biata femeie dădea din cap şi plîngea cu gura schimonosită de durere, privind la numele „Elizabeth Dodson“, brodat în colţul unor feţe de masă pe care le ţinea în poală.

Auzind glasul lui Tom, le lăsă să cadă şi se ridică.

– Ah, băiatu' mamii! Băiatu' mamii!, hohoti ea, luîndu-l de gît. Cînd te gîndeşti că am trăit să văd una ca asta! Sîntem ruinaţi... o să ne vîndă toate lucrurile. Cînd te gîndeşti că taică-tău m-a luat ca să mă aducă în starea asta! Nu ne-a mai rămas nimic... o să ajungem cerşetori... o să mergem la azil!...

Îl sărută, apoi se aşeză la loc şi luînd o faţă de masă în poală o desfăcu puţin ca să se uite la model, în timp ce copiii stăteau lîngă ea, tăcuţi şi amărîţi, cu ecoul prelungit al cuvintelor „cerşetori“ şi „azil“ în minte.

– Cînd mă gîndesc la toate pînzeturile astea pe care le-am tors cu mîna mea, continuă ea, scoţînd diferite lucruri şi punîndu-le deoparte cu o emoţie cu atît mai ciudată şi vrednică

de milă, cu cît această femeie blondă și grăsuță era de obicei atît de placidă. Dacă avusese vreodată un necaz pînă atunci, fusese o furtună într-un pahar cu apă. Și le-a țesut Job Haxey, și le-a adus în spinare; mi-aduc aminte că stăteam în ușă și-l priveam cum vine... s-a întîmplat înainte de a-mi fi trecut măcar prin minte să mă mărit cu tatăl vostru... și modelul pe care l-am ales singură și l-am albit așa frumos, și am brodat numele meu cu niște cusături cum nu s-au mai văzut – o să trebuiască să taie pînza ca să scoată numele, că e o cusătură mai deosebită – și trebuie să le vindem pe toate și or să ajungă prin case străine, și poate c-o să le taie cu cuțitul sau or să se rupă înainte să mă prăpădesc. N-o să te alegi cu nici una, băiete – spuse ea ridicînd către Tom ochii plini de lacrimi – și doar pentru tine le păstram. Toate cu modelul ăsta voiam să ți le dau ție. Lui Maggie i-ar fi rămas alea cu pătrate mari – cînd pui farfuriile pe ele nu se văd așa bine.

În prima clipă, Tom se simți mișcat, dar un moment mai tîrziu îl apucă furia. Se roși la față, strigînd:

– Dar crezi că mătușile or să te lase să le vinzi, mamă? Ele știu de toate astea? N-or să te lase să-ți vinzi lenjeria, nu-i așa? Ai trimis să le cheme?

– Da. L-am trimis pe Luke de îndată ce au venit portăreii, și a fost mătușa Pullet pe aici... și, vai, ce mai plîngea... spune că tat-tu mi-a făcut neamurile de rîs, că toată lumea vorbește de asta... și o să cumpere ea fețele de masă cu picățele că tot n-a avut niciodată destule cu modelul ăsta și așa n-or să ajungă pe mîini străine, dar de astea cu pătrate are mai multe decît îi trebuie. (Zicînd asta, doamna Tulliver începu să așeze fețele de masă înapoi în ladă, împăturindu-le și netezindu-le cu un gest automat.) A fost și unchiul Glegg și spune că trebuie să cumpărăm paturi, cearșafuri și lucruri d-astea pe care să dormim, dar trebuie să vorbească întîi cu mătușa și or să vină cu toții să ne sfătuim. Da' știu că nici unul n-o să ia vesela, adăugă ea, întorcînd privirea către cești și farfurioare – că toți le-au găsit

cusur cînd le-am cumpărat, din cauza rămurelelor aurii, printre flori. Dar n-au ei veselă mai frumoasă. Nici măcar mătuşa Pullet – şi am cumpărat-o cu banii mei pe care i-am strîns de cînd aveam cincisprezece ani, şi ceainicul de argint tot aşa... taică-tău nu mi-a dat nici un ban pentru ele. Cînd mă gîndesc că m-a luat de nevastă ca să pătimesc toate astea!

Doamna Tulliver izbucni iar în plîns şi hohoti cîteva clipe cu batista la ochi, dar dînd-o apoi deoparte, spuse cu un aer dezaprobator, continuînd să hohotească pe jumătate, ca şi cum ar fi fost silită să vorbească înainte de a-şi putea stăpîni plînsul:

– Şi doar i-am tot spus mereu: Fă ce vrei, da' nu te judeca! Ce puteam să mai fac? Trebuia să stau şi să mă uit cum mi se duce averea, averea mea şi cea care trebuia să le rămînă copiilor mei. N-ai să mai ai nimic, băiatu' mamii... dar să ştii că biata maică-ta n-are nici o vină!

Şi îi întinse un braţ, ridicînd spre el cu deznădejde ochii ei albaştri de copil lipsit de apărare. Bietul băiat se apropie de maică-sa, o sărută şi rămaseră aşa, îmbrăţişaţi. Şi, pentru prima oară, Tom se gîndi la taică-său cu un sentiment de reproş. Pornirea lui firească de a găsi o vină celor din jur – pornire care nu se manifestase pînă atunci în ceea ce îl privea pe taică-său, Tom avînd tendinţa să considere că domnul Tulliver are întotdeauna dreptate numai pentru că era tatăl lui, fusese împinsă pe un nou făgaş de disperarea maică-sii; şi furia lui împotriva lui Wakem începu să se amestece cu un alt soi de furie. Poate că taică-său contribuise într-adevăr la ruina lor şi la faptul că oamenii vorbeau de ei cu dispreţ; dar nimeni nu avea să vorbească vreodată cu dispreţ de Tom Tulliver! Forţa şi hotărîrea lui firească începeau să se afirme, fiind trezite de un dublu stimulent: mînia împotriva mătuşilor şi sentimentul că trebuie să se poarte ca un bărbat şi să aibă grijă de maică-sa.

– Nu te mai frămînta, mamă, spuse el cu căldură. În curînd o să-mi iau o slujbă şi am să cîştig ceva bani.

– Dumnezeu să te binecuvînteze, băiete! spuse doamna Tulliver puţin mai liniştită. Apoi, privind în jur cu tristeţe, adăugă: N-aş fi fost atît de amărîtă dacă am fi putut păstra măcar lucrurile cu numele meu pe ele!

Maggie urmărise scena cu o furie crescîndă. Reproşurile subînţelese împotriva lui taică-său – tatăl care zăcea sus, între viaţă şi moarte – îi goniseră toată mila pentru suferinţele maică-sii în legătură cu feţele de masă şi vesela; şi, pe urmă, furia aceasta stîrnită de dragostea pentru tatăl ei sporise şi din cauza unei porniri egoiste împotriva înţelegerii tacite dintre Tom şi maică-sa, înţelegere prin care ea era lăsată în afara nenorocirii comune. Aproape că nu se mai sinchisea de indiferenţa obişnuită pe care i-o arăta maică-sa, dar era foarte receptivă la orice consfinţire a acesteia, oricît de pasivă, atunci cînd venea de la Tom. Nu s-ar putea spune că biata Maggie era însufleţită doar de devotament pur, ci avea mari pretenţii de la cei pe care îi iubea.

În cele din urmă, izbucni pe un ton enervat, aproape violent:

– Mamă, cum poţi vorbi aşa? Ca şi cum nu ţi-ar păsa decît de lucrurile însemnate cu numele tău şi nu şi de cele însemnate cu numele tatii. Ca şi cum nici nu te-ai sinchisi de bietul tata! Şi cînd te gîndeşti că el zace acolo sus şi poate că n-o să ne mai vorbească niciodată. Tom, ar trebui să-mi dai dreptate – n-ar trebui să permiţi nimănui să-l vorbească de rău.

Maggie, sufocîndu-se aproape de mînie şi de necaz, părăsi camera şi-şi reluă locul la căpătîiul lui taică-său. Îl iubea şi mai mult acum, cînd se gîndea că oamenii îl vor judeca aspru, că-l vor dezaproba. Maggie nu putea să sufere reproşurile: toată viaţa ei i se reproşaseră diverse lucruri, fără ca asta să aibă alt rezultat decît certuri şi supărare. Taică-său o apărase şi o iertase întotdeauna, şi amintirea dragostei lui constituia pentru ea una din forţele lăuntrice care o ajutau să facă şi să îndure orice pentru el.

Tom se cam înfurie de ieşirea lui Maggie. Auzi! Să-l înveţe pe el şi pe maică-sa ce să facă! Ar fi trebuit să-şi dea seama pînă acum că nu-i poate teroriza şi nu poate să-şi dea aere faţă de ei.

Se duse totuşi în camera lui taică-său şi ceea ce văzu acolo îl mişcă atît de puternic, încît uită tot ceea ce simţise în ultima oră. Cînd îl văzu cît e de impresionat, Maggie se duse la el, lîngă pat, îl luă de gît şi cei doi copii uitară totul în afară de faptul că amîndoi aveau acelaşi tată şi că îi copleşea aceaşi nenorocire.

Capitolul III

Consiliul de familie

A doua zi dimineaţă la ora unsprezece, unchii şi mătuşile se întruniră să se sfătuiască. Focul ardea în camera mare şi biata doamnă Tulliver, avînd impresia greşită că se aflau la o ocazie deosebită, cum ar fi fost de pildă o înmormîntare, desfăcuse ciucurii cordonului de la sonerie şi dăduse drumul perdelelor care pînă atunci fuseseră prinse în ace, potrivindu-le să cadă frumos în falduri şi dînd din cap cu tristeţe în timp ce privea picioarele şi tăbliile bine lustruite ale meselor, cărora nici chiar sora Pullet n-ar fi putut să le găsească vreun cusur.

Domnul Deane nu putea să vină – era plecat cu nişte treburi; dar doamna Deane apăru la timp în frumoasa ei cabrioletă nouă cu coşul ridicat, cu servitorul în livrea pe capră, ceea ce lămurise pe doamnele din St. Ogg's care-i erau prietene asupra multor trăsături ale caracterului ei. Domnul Deane reuşise în viaţă cu aceaşi rapiditate cu care domnul Tulliver decăzuse; şi în casa doamnei Deane, rufăria şi vesela Dodsonilor începuseră să aibă o situaţie oarecum subordonată, ca un simplu supliment al articolelor mai arătoase, de acelaşi fel, cumpărate în ultimii ani: schimbare ce prilejuise o anumită răceală în relaţiile dintre ea şi doamna Glegg, care considera că Susan devenise „ca toţi ceilalţi“ şi în curînd ea, doamna Glegg, va rămîne singura păstră-

toare a adevăratului spirit Dodson, împreună, poate, doar cu acei nepoţi care păstrau viu numele de Dodson pe proprietăţile îndepărtate ale familiei, în Wolds. Oamenii care trăiesc departe au întotdeauna mai puţine păcate decît cei pe care îi vedem în fiecare zi şi, cînd ne gîndim la aşezarea geografică a etiopienilor şi la cît de puţin aveau de-a face cu grecii, ni se pare de prisos să ne mai întrebăm de ce Homer îi considera „fără de păcat".

Doamna Deane sosi cea dintîi şi, după ce se aşeză în camera mare, coborî şi doamna Tulliver, cu faţa ei frumoasă puţin desfigurată de plîns; nu era ea femeie să verse şiroaie de lacrimi, în afară de clipele cînd perspectiva să-şi piardă mobila devenea deosebit de clară; dar simţea că ar fi fost cu totul nepotrivit să apari calm într-un moment ce acela.

– Vai, soră, ce grea e viaţa! exclamă ea, intrînd în salon. Ce nenorocire!

Doamna Deane era o femeie cu buze subţiri, care ţinea discursuri scurte şi bine chibzuite în ocazii speciale şi pe care le repeta apoi soţului ei, întrebîndu-l dacă nu-i aşa că vorbise cît se poate de potrivit.

– Da, soră, spuse ea plină de precauţii; trăim într-o lume schimbătoare şi nu ştii ce poate aduce ziua de mîine. Dar e bine să fii pregătit pentru orice şi dacă te loveşte vreun necaz să-ţi aminteşti că n-a picat chiar aşa, din senin. Îmi pare foarte rău de tine, că doar mi-eşti soră, şi dacă doctorul îi recomandă domnului Tulliver să ia jeleu, trag nădejdia că ai să-mi spui şi mie, şi am să-ţi trimit cu plăcere nişte borcane cu jeleu, că doar e drept să aibă ce-i trebuie cît e bolnav.

– Mulţumesc, Susan, răspunse doamna Tulliver, cu un ton pierdut, luîndu-şi mîna grăsuţă de pe mîna subţire a soră-sii. Dar deocamdată nu e vorba de jeleu. Apoi, după o scurtă pauză adăugă: Sus am o duzină de borcane... Dar n-am să mai pun niciodată jeleu în ele.

Rosti ultimele cuvinte cu o voce gîtuită de emoţie, dar sunetul roţilor îi schimbă şirul gîndurilor. Sosiseră domnul şi doamna

Glegg, urmați aproape îndată de domnul și doamna Pullet. Doamna Pullet intră plîngînd: era un mod sintetizat prin care își exprima, în toate ocaziile, vederile despre viață în general și despre cazul de față în special.

Doamna Glegg își pusese buclele cele mai înfoiate și niște haine mototolite care păreau să fi fost scoase de curînd dintr-o ladă unde stătuseră îngropate multă vreme; niște haine alese cu înaltul scop moral de a trezi în sufletul lui Bessy și al copiilor ei o umilință fără margini

– Doamnă Glegg, nu vrei să vii mai aproape de foc, i se adresă bărbat-său, nevrînd să se așeze pe scaunul mai comod înainte de a i-l oferi ei.

– Vezi bine că m-am așezat aici, domnule Glegg, răspunse această femeie superioară, dumneata n-ai decît să te coci dacă vrei!

– Bine, făcu domnul Glegg, așezîndu-se mulțumit pe scaun. Ei, și cum se simte bietul Tulliver?

– Doctorul Turnbull l-a găsit mai bine azi-dimineață, răspunse doamna Tulliver, e mai atent și mi-a vorbit; dar pe Tom tot nu l-a recunoscut încă – se uită la bietul băiat de parcă ar fi un străin, cu toate că o dată a spus ceva despre Tom și ponei. Doctorul spune că memoria lui s-a întors cu mulți ani în urmă și nu-l recunoaște pe Tom, fiindcă se gîndește la el cum arăta cînd era copil. Vai, Doamne!

– Eu cred că i s-a urcat apa la creier, spuse mătușa Pullet, întorcîndu-se de la oglindă unde, cu un aer trist, își potrivise boneta. Mare minune dacă se mai ridică din pat! Și dacă se ridică, n-o să mai fie cum era... ca domnul Carr, săracul! Trei ani l-au hrănit cu lingura ca pe un copil. Nu se mai putea servi deloc de mîini și de picioare, da' el avea un fotoliu pe roate și pe cineva care să-l împingă, și mă cam îndoiesc că tu ai să ai așa ceva, Bessy!

– Soră Pullet, spuse doamna Glegg cu severitate, dacă nu mă înșel, noi ne-am întrunit aici să discutăm și să ne sfătuim ce e de

făcut ca să scăpăm de această ruşine abătută asupra familiei noastre, şi nu ca să vorbim despre oameni care nu-s de-un neam cu noi. După cîte ştiu eu, domnul Carr nu-i din familia noastră şi n-are cu noi nici în clin nici în mînecă.

– Soră Glegg, o rugă doamna Pullet, punîndu-şi din nou mănuşile şi mîngîindu-şi nervos degetele, dacă vrei să vorbeşti urît despre domnul Carr, te rog să n-o faci faţă de mine; eu ştiu cît a suferit, adăugă ea cu un oftat. Răsufla atît de greu, că puteai să-l auzi chiar dacă erai la două camere distanţă.

– Sophy, o repezi doamna Glegg cu silă şi indignare, vorbeşti atît de mult despre bolile oamenilor, încît ajunge să fie de-a dreptul indecent. Dar ţi-am mai spus o dată că n-am bătut atîta cale ca să vorbesc despre cunoştinţe, fie că respiră greu, fie că respiră uşor. Dacă nu ne-am întrunit cu scopul să auzim fiecare ce vor face ceilalţi pentru a ajuta o soră şi pe copiii ei să n-ajungă la azil, eu mă întorc acasă. Îmi închipui că unul singur nu poate face nimic fără ceilalţi. Nu vă aşteptaţi să fac eu tot.

– Dragă Jane, răspunse doamna Pullet, nu prea văd că te-ai grăbit să faci mare lucru. După cîte ştiu eu, e prima dată că vii aici de cînd s-a aflat c-a sosit portărelul, pe cînd eu am fost ieri şi m-am uitat la toate lucrurile şi la rufăria lui Bessy, şi i-am spus că am să cumpăr feţele de masă cu picăţele. Eu cred c-am vorbit cinstit fiindcă, în ceea ce priveşte ceainicul pe care nu vrea să-l dea la străini, e la mintea cocoşului că n-am ce face cu două ceainice de argint, dacă au amîndouă ţîşnitoare dreaptă – dar damascul cu picăţele mi-a plăcut întotdeauna.

– Tare-aş vrea să nu fiu nevoită să vînd ceainicul şi porţelanurile şi serviciul al bun de salată, spuse biata doamnă Tulliver cu rugăminte în glas, şi cleştele de zahăr: sînt primele lucruri pe care le-am cumpărat.

– Dar n-ai ce să-i faci! interveni domnul Glegg; dacă vreunul dintre neamuri se hotărăşte să le cumpere, n-are decît, dar altfel, toate lucrurile trebuie scoase la licitaţie fără nici o deosebire.

– Şi să nu-ţi închipui, se amestecă unchiul Pullet dînd dovadă de o neobişnuită independenţă de spirit, că familia dumitale îţi va da pe lucruri mai mult decît fac. Oricum, n-o să-ţi dea cine ştie ce pe ele la licitaţie.

– Vai, Doamne! exclamă doamna Tulliver, cînd mă gîndesc că porţelanurile mele or să fie scoase la licitaţie!... Le-am cumpărat cînd m-am măritat, aşa cum le-ai cumpărat şi tu pe ale tale, Jane, şi tu, Sophy; ştiu că nu ţi-au plăcut din cauza rămurelelor, dar mie-mi plăceau. Şi n-am spart nimic, că le spălam singură – şi lalelele şi trandafirii de pe ceşti sînt aşa de frumoase că ţi-e mai mare dragul să le priveşti. Nici ţie nu ţi-ar plăcea să-ţi vezi porţelanurile vîndute pe nimic sau făcute bucăţele, cu toate că ale tale n-au nici un fel de culoare, Jane, sînt albe şi cu dungi în relief, şi n-au fost aşa scumpe ca ale mele. Şi pe urmă mai e şi serviciul de salată... soră Deane, îmi închipui că-l vrei, că doar te-am auzit spunînd că-i frumos!

– N-am nimic împotrivă să cumpăr cîteva din lucrurile mai bune, spuse doamna Deane cu superioritate. Nu strică niciodată să ai cîte un lucru în plus în casă.

– Lucrurile cele mai bune zici? exclamă doamna Glegg care tăcuse destulă vreme pentru ca indignarea să-i devină din ce în ce mai clocotitoare, îmi vine rău cînd vă aud pe toţi cum vorbiţi de „lucrurile cele mai bune“, şi cum să cumpăraţi una şi alta, ca de pildă argintăria sau porţelanurile. Ar trebui să te gîndeşti la ce ţi se întîmplă, Bessy, şi să nu-ţi mai umble mintea la argintărie şi porţelanuri. Gîndeşte-te mai bine dacă o să te mai alegi măcar cu un pat cu somieră pe care să dormi, o pătură cu care să te înveleşti şi un scăunel pe care să te aşezi. Şi să nu uiţi că dacă ai să le capeţi, o să fie pentru că ţi le-au cumpărat neamurile, că doar pe ele poţi să te bizui, că bărbat-tu zace neputincios şi nu mai are nici măcar o lăscaie. Şi să ştii că-ţi spun asta spre binele tău, c-ar trebui să-ţi dai seama în ce situaţie te afli şi ce ruşine a aruncat bărbat-tu asupra familiei de care depinzi cu totul – şi să fii mai modestă.

Doamna Glegg se opri, căci e obositor să vorbeşti cu prea mult patos pentru binele altora. Doamna Tulliver terorizată dintotdeauna de autoritatea familială a sorei Jane, care o făcuse de copil să rabde jugul de soră mai mică, spuse încercînd să se scuze:

– Să ştii, dragă Jane, că n-am cerut niciodată nimănui să facă ceva pentru mine. V-am cerut doar să cumpăraţi nişte lucruri care vă plac, ca să nu se prăpădească prin cine ştie ce case străine. N-am pretins niciodată nimănui să-mi cumpere lucrurile ca să mă ajute pe mine şi copiii mei, cu toate că e vorba de olanda pe care am tors-o cu mîna mea şi, cînd s-a născut Tom, m-am gîndit – e primul lucru la care m-am gîndit cînd l-am văzut în leagăn – că toate lucrurile pe care le-am cumpărat cu banii mei şi de care am avut atîta grijă or să fie într-o zi ale lui. Dar n-am cerut niciodată ca surorile mele să-şi cheltuiască banii pentru mine. Şi nimeni nu ştie ce-a făcut bărbatu-meu pentru soră-sa, că azi am fi dus-o mai bine dacă nu i-ar fi împrumutat bani pe care nu i-a mai cerut niciodată înapoi.

– Hai, lasă, interveni domnul Glegg împăciuitor, să nu privim lucrurile prea în negru. Ce e făcut, e bun făcut. O să ne străduim cu toţii să-ţi cumpărăm cele trebuincioase, cu toate că doamna Glegg are dreptate cînd spune că trebuie să fie lucruri simple şi folositoare. Nu trebuie să ne gîndim la lucruri inutile. O masă, un scaun, două, lucruri de bucătărie, un pat bun... şi de-al d-astea. Să-ţi spun drept, eu am trăit cîndva şi zile în care îmi era totuna dacă mă culcam pe un sac sau dormeam pe podea. Ne înconjurăm de o grămadă de lucruri nefolositoare numai pentru că avem bani de risipit.

– Domnule Glegg, spuse nevastă-sa, te rog să-mi dai voie să vorbesc şi să nu-mi iei vorba din gură; după cum spuneam, Bessy, nu-i frumos să te lauzi că nu ne-ai cerut niciodată să-ţi cumpărăm ceva. Şi dacă-i vorba de asta, ar fi trebuit să ne ceri! Spune-mi, rogu-te, cum ai să te descurci dacă nu te-ajută neamurile? Dacă nu te-ar ajuta, ai fi silită să cerşeşti. Şi ar fi bine să-ţi

bagi asta în cap şi să fii modestă şi să ne ceri să facem pentru tine ce putem, în loc să tot spui şi să te lauzi că nu ne-ai cerut niciodată nimic.

– Ai pomenit de familia Moss şi de ce-a făcut domnul Tulliver pentru ei, spuse unchiul Pullet, care devenea deosebit de inspirat atunci cînd era vorba de bani. N-au fost pe-aici? S-ar cădea să facă şi ei cîte ceva şi, dacă Tulliver le-a dat bani cu împrumut, ar trebui să-i siliţi să vi-i dea înapoi.

– Asta aşa e, spuse doamna Deane. M-am gîndit şi eu la asta. Cum de nu-s şi ei aici cu voi? S-ar cădea să facă şi ei ceva.

– Vai, se tîngui doamna Tulliver, nu le-am trimis vorbă despre ce i s-a întîmplat domnului Tulliver şi ei locuiesc atît de departe, pierduţi printre potecile de la Basset, că n-aud niciodată nimic decît atunci cînd vine domnul Moss la tîrg. Nici măcar nu m-am gîndit la ei. Dar mă mir că nu s-a gîndit Maggie, că ea totdeauna a ţinut la mătuşa Moss.

– Da' unde-s copiii, Bessy, de ce n-au venit încoace? întrebă doamna Pullet, auzind numele lui Maggie. Ar trebui să audă ce au de spus unchii şi mătuşile lor; cît despre Maggie, i-am plătit jumătate din taxele şcolare, aşa că ar trebui să ţie mai mult la mine decît la mătuşa Moss. S-ar putea să mă lovească damblaua cînd mă întorc acasă şi să mă prăpădesc. Nu se ştie ca pămîntul!

– Dacă ar fi fost după *mine*, spuse doamna Glegg, copiii ar fi fost aici cu noi de la bun început. E timpul să ştie pe cine să se bizuie şi ar trebui să le spună cineva care e situaţia lor în lume şi ce-i aşteaptă, şi să simtă că trebuie să sufere din cauza tatălui lor.

– Bine, soră, las' că mă duc să-i chem! răspunse doamna Tulliver resemnată. Era complet zdrobită şi se gîndea cu o disperare oarbă la comorile din cămară.

Se duse să-i cheme pe Tom şi pe Maggie, care se aflau în camera tatălui lor şi, tocmai dădea să coboare din nou cînd zări uşa de la cămară şi îi veni o idee. Se îndreptă spre uşă, lăsînd copiii să coboare singuri.

Cînd cei doi copii intrară în salon, sfioşi şi cam în silă, unchii şi mătuşile păreau să fi discutat cu înflăcărare; şi cu toate că Tom – a cărui inteligenţă practică fusese deşteptată şi împinsă spre acţiune de puternicul stimulent pe care îl reprezentau emoţiile trăite de o zi încoace – copsese în mintea lui un plan pe care avea intenţia să-l propună unuia dintre unchi sau mătuşi, nu simţea totuşi nici cea mai mică simpatie faţă de ei şi îi era groază să-i întîlnească pe toţi deodată, întocmai cum i-ar fi fost groază de o doză mare şi concentrată dintr-o doctorie pe care abia dacă ar fi suportat-o în doze mici. Cît despre Maggie, în dimineaţa aceea era cît se poate de descurajată: fusese trezită la ora trei, după o odihnă scurtă, şi simţea acea oboseală stranie şi visătoare pe care o încerci după ce veghezi într-o cameră de bolnav, în orele reci ale dimineţii, cînd se crapă de ziuă, iar lumina şi viaţa de afară par să nu mai aibă nici o importanţă, reprezentînd doar o limită a orelor de veghe din odaia întunecată. Intrarea celor doi copii întrerupse discuţia. Dădură mîna cu unchii şi mătuşile – ceremonie tristă şi tăcută – şi, în cele din urmă, unchiul Pullet rosti, în timp ce Tom se apropia de el:

– Ei, tinere, tocmai spuneam că am avea nevoie de pana ta. Îmi închipui că după atîta învăţătură trebuie să scrii foarte frumos.

– Da, da, întări unchiul Glegg cu un ton de reproş pe care ar fi vrut să-l facă să pară blînd, trebuie să căutăm să ne folosim de toată învăţătura asta care l-a costat pe taică-tău atîţia bani.

Cînd s-au dus bani, avere şi moşii,
Tot ce-ţi rămîne-i învăţat să fii.

A venit vremea să ne arăţi la ce-ţi foloseşte să fi învăţat. Să vedem dacă ai să poţi reuşi mai bine decît mine, care am făcut avere fără carte. Numai că eu am început cu puţin: puteam s-o duc cu un castron de porridge şi cu o coajă de pîine cu brînză. Dar traiul bun pe care l-ai dus şi învăţătura o să te facă să-ţi fie mult mai greu decît mi-a fost mie.

– N-are încotro, greu sau uşor, trebuie să se descurce, interveni mătuşa Glegg cu energie. Nu-i dă mîna să se uite la greutăţi. Şi să nu cumva să-şi închipuie că neamurile or să-l ţină în lux şi trîndăvie. Trebuie să ispăşească păcatele lui taică-său, să se dezobişnuiască de traiul bun şi să muncească din greu. Şi să fie modest şi recunoscător faţă de unchii şi mătuşile lui pentru binele pe care îl fac maică-sii şi lui taică-său, că de n-ar fi ei i-ar azvîrli în stradă şi ar ajunge la azil, şi soră-sa la fel, continuă doamna Glegg, uitîndu-se încruntată la Maggie care se aşezase pe canapea lîngă mătuşa Deane la care ţinea pentru că era mama lui Lucy; trebuie să se hotărască să fie modestă şi să muncească, pentru că n-o să mai aibă slugi care s-o slujească. Ar trebui să-şi bage asta bine în cap, să vadă de casă şi să-şi respecte şi să-şi iubească mătuşile care au făcut atîta pentru ea, şi au agonisit bani ca să aibă ce lăsa moştenire nepoatelor şi nepoţilor.

Tom rămăsese în picioare în faţa mesei din mijlocul grupului. Se roşise în obraji, dar nu părea cîtuşi de puţin modest, şi tocmai se pregătea să spună, pe un ton respectuos, un lucru la care se gîndise mai de mult, cînd se deschise uşa şi maică-sa intră din nou în cameră.

Biata doamnă Tulliver avea în mînă o tavă mică pe care aşezase ceainicul de argint, o ceaşcă şi o farfurioară, serviciul de salată şi cleştele de zahăr.

– Uite, soră, la ce m-am gîndit... spuse privind către doamna Deane, în timp ce aşeza tava pe masă. M-am gîndit că poate, dacă te-ai uita din nou la ceainic – e mult de cînd nu l-ai mai văzut – ţi-ar plăcea. Face ceai foarte bun şi are şi suport. Poţi să te serveşti de el în fiecare zi sau să-l păstrezi pentru Lucy cînd o fi la casa ei. Mi s-ar rupe inima să-l cumpere ăia de la „Leul de aur“, adăugă biata femeie cu lacrimi în ochi. E ceainicul pe care l-am cumpărat cînd m-am măritat şi, uite, cînd mă gîndesc c-o să-l zgîrie şi o să-l aşeze în faţa unor călători, sau a cine ştie ce oameni, cu monograma mea pe el... Uite aici literele: E.D.; şi o să le vadă toată lumea...

– Ah, Doamne, exclamă mătuşa Pullet, dînd din cap cu adîncă tristeţe, tare-i rău să vezi că monograma familiei încape pe cine ştie ce mîini... Asta nu s-a mai întîmplat niciodată pînă acum. Deloc n-ai avut noroc, Bessy!... Dar la ce-ar servi să cumpărăm ceainicul cînd şi aşa se duce toată rufăria şi lingurile şi alte lucruri... unele cu numele tău întreg însemnat pe ele... şi cînd te gîndeşti că ceainicul mai are şi ţîşnitoarea dreaptă...

– Cît despre ruşinea familiei, adăugă doamna Glegg, tot n-ar servi la nimic dacă am cumpăra ceainicul... Ruşinea e că o femeie din neamul nostru a luat un om care a dus-o de rîpă. Ruşinea e că o să-şi vîndă lucrurile la mezat... şi o să afle toată lumea... n-avem ce face, o să afle.

Auzind aluzia făcută la taică-său, Maggie se ridică de pe canapea. Tom văzu însă la timp mişcarea fetei şi obrajii ei îmbujoraţi, şi o împiedică să vorbească.

– Taci Maggie, spuse el cu autoritate, dînd-o la o parte.

Pentru un băiat de cinsprezece ani, Tom dădea dovadă de o stăpînire de sine şi de o judecată practică deosebită, reuşind să vorbească încet şi respectuos, cu toate că vocea îi tremura destul de tare, căci vorbele maică-sii fuseseră ca un cuţit înfipt în inimă.

– Uite, mătuşă, spuse el, uitîndu-se drept în ochii doamnei Glegg, dacă crezi că e o ruşine pentru familie că trebuie să ne vindem toate lucrurile, n-ar fi mai bine să faci ceva să împiedici toate astea? Şi dacă dumneata şi mătuşa Pullet, continuă el uitîndu-se la aceasta din urmă, aveţi de gînd să ne lăsaţi nişte bani moştenire, mie şi lui Maggie, n-ar fi mai bine să ni-i daţi acum şi să plătiţi datoria pentru care ni se vînd lucrurile, ca să nu se mai despartă mama de mobila ei?

Urmară cîteva clipe de tăcere, căci toţi cei de faţă, chiar şi Maggie, erau uimiţi de tonul matur al lui Tom. Primul care-i răspunse fu unchiul Glegg:

– Ei, tinere, tinere, nu te pripi! Văd că pari să pricepi oarecum lucrurile. Dar ai uitat dobînda. Mătuşile tale capătă o

dobîndă de cinci la sută pe banii lor şi ar pierde-o dacă v-ar da banii de pe acum. Aşa-i că la asta nu te-ai gîndit?

– Aş putea să muncesc şi să le dau în fiecare an banii de dobîndă, răspunse Tom prompt. Aş face orice să nu se despartă mama de lucrurile ei.

– Bravo băiete! exclamă unchiul Glegg cu admiraţie.

Vorbele domnului Glegg fuseseră menite mai mult ca o încurajare pentru Tom decît ca o reflecţie asupra posibilităţii de punere în practică a propunerilor lui. Dar, din păcate, ele avură darul s-o enerveze pe nevastă-sa.

– Da, domnule Glegg, făcu ea ironică şi furioasă. Îmi închipui că-ţi face plăcere să-mi iroseşti banii pe care ai pretins că i-ai lăsat la dispoziţia mea şi banii pe care-i am în dar de la tata – nu de la dumneata, domnule Glegg, ci de la tata – şi pe care i-am economisit şi i-am înmulţit singură ca să am tot mai mulţi de dat cu dobîndă aproape în fiecare an; şi acum vrei să-i îngropi în mobila altora şi să împingi oamenii la un lux şi la o risipă pentru care nu au mijloace... vrei să-mi schimb testamentul sau să adaug un codicil şi să las două sau trei sute mai puţin cînd m-oi prăpădi – eu care am făcut întotdeauna tot ce se cuvine şi am fost întotdeauna prevăzătoare, eu, cea mai mare din familie; vrei să-mi irosesc eu banii pe alţii care au avut aceleaşi posibilităţi ca şi mine, dar au fost păcătoşi şi risipitori? Dumneata, soră Pullet, n-ai decît să faci cum vrei şi să-l laşi pe bărbatul dumitale să-ţi prade banii pe care ţi i-a dat; dar eu am principiile mele.

– Vai, Jane, ce uşor te înfierbînţi! interveni doamna Pullet, o să ţi se urce sîngele la cap şi-o să trebuiască să-ţi pună ventuze. Îmi pare rău de Bessy şi de copii. Sînt sigură c-am să mă gîndesc la ei nopţi întregi, că tare rău mai dorm cu doftoriile astea noi. Dar n-ar folosi la nimic să încerc să fac ceva pentru ei, dacă nu întinzi şi tu o mînă.

– Uite, trebuie să te gîndeşti la un lucru, trase concluzia domnul Glegg... Nu serveşte la nimic să acoperim datoria ca să salvăm mobila cînd rămîn toate cheltuielile de judecată care vor

înghiți pînă la ultimul șiling, ba mai mult chiar decît valorează tot pămîntul și inventarul. Așa mi-a spus avocatul Gore. O să trebuiască să ne păstrăm bani ca să-l întreținem pe bietul Tulliver, în loc să-i cheltuim pe mobilă, că mobila nici n-o poți mînca, nici n-o poți bea. Tare te mai pripești Jane, ca și cum eu n-aș ști ce e bine.

– Atunci vezi cum vorbești, domnule Glegg, spuse nevastă-sa tare și răspicat, dînd din cap către el, cu înțeles.

Între timp, Tom își pierduse siguranța și buzele începuseră să-i tremure; dar era hotărît să nu cedeze. Se va purta ca un bărbat. Maggie, în schimb, după ce fusese o clipă încîntată de discursul lui Tom, începuse iar să tremure de mînie. Din clipa în care Tom rostise ultimele cuvinte, maică-sa rămăsese agățată de brațul lui. Deodată, Maggie sări în picioare și se postă în fața rudelor, cu fulgere în priviri, de parcă ar fi fost o leoaică tînără.

– Atunci de ce-ați mai venit? izbucni ea, ca să vorbiți și să vă amestecați în treburile noastre și să ne mustrați? Dacă nu aveți de gînd să faceți nimic pentru biata mama, sora voastră, dacă nu vă pasă că e amărîtă și dacă nu vreți să dați nici un ban, cu toate că n-ați fi sărăcit dacă ați fi ajutat-o la nenorocire, atunci nu mai veniți pe-aici să-i tot găsiți pricină tatii, că el era mai bun decît voi și era cumsecade și v-ar fi ajutat dacă ajungeați la ananghie. Tom și cu mine nici nu vrem să mai auzim de banii voștri: dacă n-o ajutați pe mama, mai bine ne lipsim de ei. Ne descurcăm noi și singuri!

După ce-și aruncă astfel disprețul în obrazul unchilor și al mătușilor, Maggie tăcu, fixîndu-i cu ochii ei mari și negri, cu aerul că e gata să suporte orice consecință.

Doamna Tulliver părea speriată: izbucnirea asta nesăbuită era de rău augur. Avea impresia că-i așteaptă un cataclism iminent. Tom era supărat pe Maggie; nu servea la nimic să vorbească așa! Mătușile tăcură uimite cîteva clipe. În cele din urmă hotărîră că purtarea fetei era atît de inadmisibilă, încît un comentariu ar fi fost mult mai potrivit decît orice răspuns.

– Ai să vezi ce necazuri o să ai cu copilul ăsta, Bessy, rosti doamna Pullet. De cînd sînt n-am pomenit atîta îndrăzneală şi nerecunoştinţă! E nesuferită! N-ar fi trebuit să dau bani s-o trimit la învăţătură, că-i mai rea ca niciodată...

– Vorbeşti de parcă eu n-aş fi spus asta de nu ştiu cîte ori, o întrerupse doamna Glegg. Alţii poate că se miră, dar eu nu. O tot spun mereu... de ani de zile... Ascultaţi-mă pe mine, n-o să se aleagă nimic de copilul ăsta, nu seamănă deloc cu neamul nostru. Cît despre învăţătură, eu n-am fost niciodată de părere că e un lucru bun. Ştiam eu ce ştiam, cînd am spus că nu vreau să dau nici un ban pentru şcoala fetei.

– Hai, lasă, interveni domnul Glegg, să nu ne mai pierdem vremea cu vorba. Să ne apucăm de treabă! Tom, adu un toc şi cerneală...

În timp ce vorbea domnul Glegg, văzură o siluetă înaltă şi întunecată trecînd repede prin dreptul ferestrei.

– A, a venit doamna Moss. Se vede că a aflat de nenorocire, observă doamna Tulliver, ieşind din cameră să-i deschidă uşa, în timp ce Maggie o urmă în grabă.

– Foarte bine, spuse doamna Glegg, poate să-şi spună şi ea părerea în legătură cu lucrurile care credem noi că ar trebui cumpărate. Se cade să dea şi ea ceva, că doar e vorba de frate-său.

Doamna Moss era prea emoţionată ca să se împotrivească doamnei Tulliver, cînd aceasta o trase cu un gest automat în salon, fără să-şi dea seama că e nedelicat din partea ei s-o ducă între atîţia oameni în primele clipe dureroase după sosire. Femeia aceasta înaltă, cu părul negru şi cu un aer istovit, contrastă puternic cu surorile Dodson cînd intră în cameră, cu rochia ei sărăcăcioasă, cu şalul şi boneta care arătau de parcă le-ar fi aruncat pe ea în grabă în acea nepăsare totală a omului foarte amărît. Doamna Moss părea că nu vede pe nimeni dintre cei de faţă în afară de Maggie, care stătea agăţată de braţul ei, şi de Tom. Se duse drept la el şi îi strînse mîna.

– Vai, bieţii mei copii, izbucni ea, ce aspru trebuie să mă judecaţi! Sînt o mătuşă netrebnică, din acelea care iau tot şi nu dau nimic. Ce face bietu' frate-miu?

– Doctorul Turnbull spune că e mai bine, o asigură Maggie. Stai jos, mătuşă Gritty, şi nu te mai amărî aşa!

– Ah, fetiţa mea, nu ştiu ce să fac, spuse doamna Moss, lăsîndu-se condusă de Maggie pînă la canapea şi continuînd să pară că nu-i observă pe ceilalţi. Frate-miu mi-a dat trei sute de lire cu împrumut, şi acu' are nevoie de ei; toţi aveţi nevoie de ei, săracii de voi, dar nu vă putem plăti decît dacă ne vindem toate lucrurile, şi nu de alta da-i vorba de bieţii mei copii – opt copii – şi cel mai mic nici n-a apucat încă să vorbească bine, şi mă simt de parcă le-aş fura pîinea de la gură. Dar nu mi-am închipuit niciodată că frate-miu...

Şi biata femeie se opri căci o podidise plînsul.

– Trei sute de lire, Dumnezeule! exclamă doamna Tulliver care, cînd spuse că bărbat-său îi făcuse mult bine soră-sii, nu se gîndise la nici o sumă anume. Auzind-o însă acum menţionată, se înfurie aşa cum se înfurie orice nevastă cînd află că bărbat-său a făcut un lucru fără ştirea ei.

– Ce nebunie, declară doamna Glegg. Un tată de familie nu avea dreptul să dea bani cu împrumut. Şi sînt sigură că dacă s-ar şti tot adevărul, am afla că i-a dat fără nici o garanţie.

Vocea doamnei Glegg atrase atenţia doamnei Moss, care ridică ochii şi spuse:

– Ba există garanţie. Cînd a luat banii, soţul meu a dat în schimb o chitanţă. Că nu sîntem noi oameni să jefuim copiii unui frate şi ne gîndeam că după ce se îndreaptă puţin lucrurile o să dăm banii înapoi.

– Bine, spuse domnul Glegg cu blîndeţe, dar n-ar putea cumva soţul dumitale să găsească nişte bani să plătească datoria? Nu de alta, dar ar fi ca o mică avere pentru oamenii ăştia, dacă bineînţeles domnul Tulliver nu va fi declarat falit. Soţul

dumitale are vite, şi eu cred că ar putea încerca să facă rost de bani, nu că n-aş regreta pentru dumneata, doamnă Moss...

– Vai, nici nu ştiţi ce ghinion a avut soţul meu cu vitele... ferma suferă mai tare ca oricînd din lipsă de vite, şi am vîndut tot grîul şi sîntem în urmă cu chiria... asta nu înseamnă că n-am vrea să plătim datoria şi zău că aş munci zi şi noapte dacă ar folosi la ceva... dar e vorba de bieţii copii... patru dintre ei sînt mititei de tot, săracii...

– Nu mai plînge, mătuşă, nu te mai frămînta aşa, îi spuse în şoaptă Maggie, care o ţinea de mînă.

– Ia spune-mi, dar domnul Tulliver ţi-a dat toţi banii deodată? întrebă doamna Tulliver care nu reuşea să-şi ia gîndul de la cele petrecute fără ştirea ei.

– Nu, în două rînduri! răspunse cumnată-sa, ştergîndu-şi ochii şi străduindu-se să-şi înghită lacrimile. A doua oară mi i-a dat după ce am fost bolnavă, tare bolnavă, acu' patru ani cînd mi-au mers toate pe dos, şi atunci am făcut o nouă chitanţă. N-am fost toată viaţa decît o povară. Tot numa' boli şi ghinioane...

– Da, doamnă Moss, spuse doamna Glegg cu convingere. Familia dumitale n-a avut niciodată noroc. Şi e cu atît mai rău pentru sora mea!

– M-am urcat în căruţă, de cum am auzit ce s-a întîmplat! spuse doamna Moss uitîndu-se la doamna Tulliver. N-aş fi zăbovit atît dacă ai fi socotit de cuviinţă să-mi trimiţi vorbă, şi n-ai fi crezut că nu ne gîndim la frate-miu, ci numai la noi. Dar banii îmi stăteau ca o piatră pe inimă, aşa că trebuia să vorbesc de ei. Şi să ştii, domnule Glegg, că eu şi soţul meu vrem să facem cum e mai bine, adăugă ea, dacă asta-i singura nădejde a fratelui meu. Sîntem obişnuiţi cu necazurile şi nu cerem prea multe de la viaţă. Dar cînd mă gîndesc la copii, mi se rupe inima...

– Doamnă Moss, e de datoria mea să te previn, o întrerupse domnul Glegg, că, dacă Tulliver dă faliment şi are în posesia lui

o chitanţă în valoare de trei sute de lire semnată de soţul dumitale, veţi fi siliţi să restituiţi banii. Cesionarii or să vină pe capul dumitale să ţi-i ceară.

– Vai, Doamne, exclamă doamna Tulliver cu gîndul la faliment şi nu la legătura pe care ar avea-o doamna Moss cu acesta.

Biata doamnă Moss asculta speriată şi supusă, în timp ce Maggie se uita mîhnită şi cu uimire la Tom, căutînd să vadă dacă nu cumva arată că ar fi înţeles ceva din această nenorocire şi că ţine la biata mătuşă Moss. Dar Tom stătea cu ochii pironiţi pe faţa de masă şi cu gîndul aiurea.

– Şi dacă nu dă faliment, continuă domnul Glegg, trei sute de lire, după cum spuneam adineauri, ar însemna pentru bietul om o mică avere. Nu se ştie dacă nu cumva rămîne paralizat şi dacă se mai ridică vreodată din pat. Îmi pare rău că ai greutăţi, doamnă Moss, dar pe de altă parte cred că ar fi bine să faci rost de bani, că de nu, s-ar putea să te silească să-i dai. Te rog să nu te superi pe mine că ţi-am spus adevărul.

– Unchiule, spuse Tom, ridicîndu-şi deodată privirea şi trezindu-se din contemplarea meditativă a feţei de masă. Eu nu cred că e bine să dea banii dacă tata e împotrivă! Dumneata ce zici?

Domnul Glegg păru o clipă uimit, apoi spuse:

– Da, poate că da, Tom. Dar atunci înseamnă că ar fi distrus chitanţa. Trebuie s-o căutăm. Ce te face să crezi că ar fi împotrivă?

– Păi, spuse Tom roşindu-se, dar încercînd să discute pe un ton hotărît, cu toate că vocea lui de copil tremura, mi-aduc foarte bine aminte că, înainte de a mă duce la şcoală la domnul Stelling, tata mi-a spus într-o seară, cînd stăteam amîndoi singuri în faţa focului...Tom şovăi o clipă apoi continuă: Mi-a spus ceva în legătură cu Maggie şi pe urmă mi-a adăugat: „Eu am fost întotdeauna bun cu sora mea cu toate că s-a măritat împotriva voinţei mele – şi i-am împrumutat şi bani lui Moss, dar nu-l voi

necăji niciodată să mi-i dea înapoi, mai bine îi pierd, iar voi copiii nu trebuie să vă gîndiţi că din pricina asta o să rămîneţi săraci!" Şi acum cînd tata-i bolnav şi nu mai poate vorbi, n-aş vrea să facem un lucru care să fie împotriva voinţei lui.

– Bine, fiule, spuse domnul Glegg, pe care bunăvoinţa îl îndemna să-i facă lui Tom pe voie, dar care nu putea să renunţe deodată la sila lui faţă de nesăbuinţa de a distruge o garanţie sau de a înstrăina orice lucru ce ar putea produce o schimbare serioasă în starea materială a cuiva. Atunci, dacă vrem să prevenim ceea ce ar putea să se întîmple în cazul cînd taică-tău dă faliment, trebuie să distrugem chitanţa...

– Domnule Glegg, îl întrerupse nevastă-sa cu un ton sever, bagă de seamă ce spui. Te cam amesteci în treburile altora şi cam vorbeşti fără rost. Vezi să nu spui mai tîrziu că e vina mea.

– N-am mai auzit aşa ceva... declară domnul Pullet care se grăbise să-şi înghită bomboana ca să-şi exprime uimirea. Auzi, să distrugi o chitanţă! Să ştiţi că pentru un lucru ca ăsta se poate ajunge la puşcărie!

– Bine, Tom, dar dacă chitanţa face atîţia bani, interveni doamna Tulliver, de ce să n-o dau şi să-mi salvez lucrurile? Şi aşa nici nu-i amestecăm pe unchiul şi pe mătuşa Moss în afacerea asta, dacă tu crezi că taică-tău o să se supere cînd s-o face bine.

Doamna Tulliver nu studiase niciodată problema schimbului şi-şi storcea mintea să găsească idei originale în legătură cu acest subiect.

– Tţ, tţ, tţ, tţ, voi femeile nu vă pricepeţi la lucrurile astea, făcu unchiul Glegg, nu există alt mijloc de scăpare pentru domnul şi doamna Moss decît să distrugeţi chitanţa.

– Atunci nădăjduiesc c-ai să mă ajuţi s-o distrug, unchiule, spuse Tom cu gravitate. Dacă tata nu se mai face bine, o să-mi pară foarte rău că am lăsat să se facă un lucru împotriva voinţei lui, un lucru pe care eu l-aş fi putut împiedica. Şi sînt sigur că ar

fi foarte necăjit dacă aş uita ce mi-a spus în seara aceea. Ar trebui să ţin seama de dorinţa tatii în privinţa averii lui.

Nici chiar doamna Glegg nu se putu abţine să nu aprobe cuvintele lui Tom. Se gîndea că băiatul vorbise ca un adevărat Dodson, cu toate că dacă taică-său ar fi fost Dodson nu şi-ar fi pierdut banii ca un păcătos.

Maggie s-ar fi stăpînit cu greu să sară de gîtul lui Tom, dacă mătuşa Moss n-ar fi împiedicat-o ridicîndu-se să-i strîngă mîna lui Tom, şi rostind cu o voce sugrumată:

– Dacă există un Dumnezeu, n-ai să sărăceşti din pricina asta dragu' mamii! Şi dacă taică-tău are nevoie de bani, Moss şi cu mine o să-i plătim chiar dacă nu mai există chitanţă. O să ne purtăm aşa cum s-au purtat şi alţii cu noi, că dacă copiii mei n-au avut parte de alt noroc cel puţin au părinţi cinstiţi...

– De fapt, adăugă domnul Gelgg, care căzuse pe gînduri după cele spuse de Tom, dacă taică-tău dă faliment nu le facem nici un rău creditorilor. M-am gîndit la asta fiindcă am fost şi eu creditor şi am văzut înşelătorii cu nemiluita. Dacă a avut intenţia să-i dea mătuşă-tii banii înainte de a se băga în povestea asta nenorocită cu procesul, e ca şi cum ar fi distrus singur chitanţa, căci oricum se hotărîse să piardă banii. Dar să ştii, tinere, că există o grămadă de lucruri de care trebuie să ţii seamă atunci cînd e vorba de treburi băneşti, adăugă domnul Glegg, uitîndu-se mustrător la Tom, căci s-ar putea, dîndu-i de mîncare unuia, să iei bucata de la gura altuia. Dar îmi închipui că tu nu înţelegi lucrurile astea.

– Ba da, spuse Tom hotărît, ştiu că dacă datorez unui om nişte bani nu am nici un drept să-i dau altuia. Dar dacă tata a hotărît să-i dea banii mătuşă-mii înainte de a se încurca în datorii, avea tot dreptul s-o facă.

– Bravo tinere, nu te credeam atît de isteţ, exclamă unchiul Glegg cu naivitate, dar poate că taică-tău a distrus singur chitanţa. Hai să ne uităm dacă n-o găsim în ladă.

– E în camera tatii. Hai să mergem şi noi, mătuşă Gritty, şopti Maggie.

Capitolul IV

O rază care se stinge

Chiar şi în intervalul dintre crizele spasmodice şi de rigiditate care, de cînd căzuse de pe cal, se repetau regulat, domnul Tulliver se afla într-o asemenea stare de apatie, încît nu părea să-şi mai dea seama cînd intră sau iese cineva din cameră. Zăcuse toată dimineaţa liniştit, cu ochii închişi, aşa că Maggie îi spuse mătuşii Moss să nu se mire dacă taică-său n-o vede.

Intrară încet în cameră şi doamna Moss se aşeză lîngă căpătîiul patului, în timp ce Maggie îşi relua locul obişnuit pe pat, punîndu-şi mîna pe mîna lui taică-său, fără ca expresia feţei lui să se schimbe.

Domnul Glegg şi Tom intraseră şi ei, păşind în vîrful picioarelor şi căutau acum cheia lăzii vechi de stejar, într-o legătură pe care Tom o adusese din biroul lui taică-său.

Reuşiră să deschidă lada care se afla în faţa tăbliei patului şi proptiră capacul cu un drug de fier, fără să facă prea mult zgomot.

– Uite o cutie de tablă, şopti domnul Glegg. Chitanţa e un lucru mic aşa că desigur a pus-o acolo. Ia scoate cutia, Tom. Dar stai întîi să iau hîrtiile astea. Trebuie să fie actele casei şi ale morii... să vedem ce e dedesubt...

Domnul Glegg scoase pergamentele şi, din fericire, se dăduse puţin înapoi cînd drugul de fier cedă şi capacul greu căzu cu un zgomot asurzitor care făcu să răsune toată casa.

Poate că în zgomotul acela fusese ceva mai mult decît o simplă vibraţie puternică, pentru că avu un rezultat instantaneu

asupra bolnavului şi, pentru o clipă, făcu să dispară cu totul efectul paraliziei. Lada aparţinuse tatălui său şi, înainte de asta, bunicului său, iar pentru domnul Tulliver, deschiderea lăzii însemnase întotdeauna un act solemn. Toate lucrurile pe care le cunoşti de mult, pînă şi mînerul unei ferestre sau clanţa unei uşi, au un zgomot al lor, care reprezintă un fel de glas familiar – un glas care te face să tresari, te trezeşte şi mişcă în sufletul tău resorturi adînci.

În clipa aceea, în care toţi ochii erau aţintiţi asupra lui, domnul Tulliver se ridică şi aruncă o privire cît se poate de lucidă asupra lăzii, a pergamentelor din mîna domnului Glegg şi a cutiei de tablă din mîna lui Tom.

– Ce vreţi să faceţi cu actele acelea? întrebă cu tonul violent pe care-l folosea ori de cîte ori era enervat. Ia vino-ncoace Tom! Ce faci acolo? Scotoceşti în lada mea?

Tom se supuse cu oarecare teamă. Era prima dată cînd taică-său îl recunoştea. Dar în loc să-i mai spună ceva, domnul Tulliver continuă să se uite cu o privire din ce în ce mai bănuitoare la domnul Glegg şi la acte.

– Ce s-a întîmplat? întrebă el răstit. Ce faceţi acolo cu actele mele? Vrea să-mi înşface Wakem tot?... De ce nu-mi spuneţi ce-aţi făcut? adăugă el enervat în timp ce domnul Glegg se apropia de căpătîiul patului.

– Nu, nu, dragă Tulliver, îl asigură domnul Glegg, încercînd să-l potolească. N-a venit încă nimeni să ia nimic. Am venit numai să vedem ce e în ladă. Ai fost bolnav, ştii, şi a trebuit să ne ocupăm puţin de afacerile tale. Dar nădăjduiesc că în curînd ai să te simţi destul de bine să-ţi vezi singur de treburi.

Domnul Tulliver se uită în jurul lui, gînditor – la Tom, la domnul Glegg şi la Maggie. Apoi deodată, dîndu-şi seama că e cineva aşezat lîngă el, la capul patului, se întoarse şi o văzu pe soră-sa.

– A, Gritty, spuse el cu tonul afectuos şi trist cu care se obişnuise să-i vorbească, ai venit şi tu? Cum de-ai putut să-ţi laşi copiii singuri?

– Vai, frate, răspunse blînda doamnă Moss, prea impulsivă ca să fie prudentă. Mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a fost dat să te văd iar sănătos. Am crezut că n-ai să ne mai recunoşti niciodată.

– Cum, m-a lovit damblaua? întrebă domnul Tulliver îngrijorat, uitîndu-se la domnul Glegg.

– Ai căzut de pe cal şi te-a cam zdruncinat... asta-i tot, răspunse acesta. Dar ai să te faci iar bine, în curînd.

Domnul Tulliver îşi pironi ochii pe cearşaf şi cîteva clipe rămase tăcut. Faţa i se întunecase din nou. Ridică privirea şi, uitîndu-se la Maggie, spuse cu un ton mai scăzut:

– Va să zică ai primit scrisoarea, fata tatii?

– Da, tată, spuse ea, sărutîndu-l cu căldură.

Îl privea pe taică-său de parcă s-ar fi sculat din morţi şi acum putea să-i arate cît de mult îl iubise întotdeauna.

– Unde-i maică-ta? întrebă el atît de cufundat în gînduri, încît primi sărutul cu indiferenţa unei făpturi necuvîntătoare.

– E jos cu mătuşile. S-o chem?

– Vai, biata Bessy!

Şi în timp ce Maggie ieşea din cameră, privirea lui se întoarse către Tom.

– Să ai grijă de ele, dacă mă prăpădesc. Mă tem c-ai s-o duci cam greu cu banii. Dar trebuie să ai grijă să plăteşti toţi creditorii. Şi să nu uiţi că am băgat cincizeci de lire de-ai lui Luke în afaceri – mi le-a dat cu ţîrîita şi n-are nici o chitanţă. E primul pe care trebuie să-l plăteşti.

Unchiul Glegg dădu fără să vrea din cap, şi păru mai îngrijorat ca oricînd, dar Tom spuse cu hotărîre:

– Bine, tată. Şi nu cumva ai o chitanţă de trei sute de lire de la unchiul Moss? Am venit s-o căutăm. Ce gînduri ai în legătură cu ea?

– Îmi pare bine că mi-ai pomenit de asta, fiule, spuse domnul Tulliver; am să fiu înţelegător, de dragul mătuşă-tii. Nu trebuie să-ţi pară rău de bani, dacă nu ţi-i poate da înapoi. Şi eu cred că n-o să poată. Chitanţa e în cutie. M-am străduit întotdeauna să fiu bun cu tine, Gritty, adăugă domnul Tulliver, întorcîndu-se către soră-sa, dar să ştii că m-ai supărat cînd l-ai luat pe Moss.

În clipa aceea, Maggie intră din nou în cameră, urmată de maică-sa, pe care o emoţionase foarte tare ştirea că bărbat-său îşi revenise.

– Iartă-mă, Bessy, spuse el, în timp ce doamna Tulliver îl săruta, iartă-mă dacă te-am adus la sapă de lemn. Dar nu-i vina mea, e vina legilor, adăugă el furios. E vina pungaşilor! Tom, ascultă şi ţine minte: Dacă ai să poţi vreodată să-l arzi pe Wakem, arde-l! Dacă n-ai s-o faci, înseamnă c-ai să fii un fiu netrebnic! Ar merita să-l biciuieşti – dar ţi-ar da cu legea la cap – legea-i făcută să-i apere pe pungaşi!

Domnul Tulliver se înfierbîntase, roşindu-se la faţă în mod îngrijorător. Domnul Glegg ar fi vrut să spună ceva ca să-l calmeze, dar fu întrerupt de bolnav care i se adresă din nou nevestii-sii:

– Or să facă ei într-un fel ca să plătească tot, Bessy, şi să-ţi lase şi mobila. Şi surorile tale or să te ajute... şi Tom o să crească mare... cu toate că nu ştiu ce o să se aleagă de el... am făcut tot ce am putut... L-am trimis la învăţătură... şi fata... ea o să se mărite... dar e păcat...

Efectul curativ al zgomotului se terminase şi, cu aceste ultime cuvinte, bietul om căzu din nou pe pernă, ţeapăn şi fără cunoştinţă. Cu toate că leşinul era doar o recidivă, toţi avură impresia că a murit, nu numai din cauza contrastului faţă de starea de mai înainte, ci pentru că pomenise el însuşi de faptul că s-ar putea să moară curînd. Dar la bietul Tulliver moartea nu avea să vie ca un salt, ci ca o lungă coborîre într-o beznă din ce în ce mai deasă.

Trimiseră după doctorul Turnbull care, cînd auzi ce se întîmplase, spuse că această însănătoşire, cu toate că fusese doar vremelnică, era un semn bun şi dovedea că domnul Tulliver nu suferea de o leziune internă care ar fi împiedicat o vindecare totală.

Bolnavul desluşise o seamă de fire încurcate ale trecutului, dar uitase de contractul de vînzare: scurta lui licărire de luciditate luminase doar ideile importante şi omul căzuse din nou în nesimţire, fără să fi aflat decît jumătate din umilinţele care-l aşteptau.

Dar pentru Tom două lucruri erau clare – chitanţa unchiului Moss trebuia distrusă şi banii lui Luke trebuiau plătiţi, dacă nu altfel, măcar din banii lui şi ai lui Maggie care se aflau la casa de depuneri. Cred că v-aţi dat seama că existau domenii în care Tom se descurca mult mai uşor decît în subtilităţile topicii latine şi greceşti sau ale unei teoreme matematice.

Capitolul V

Tom ia taurul de coarne

A doua zi la zece, Tom o porni spre St. Ogg's. Se ducea să-l vadă pe unchiul Deane care, după cîte îi spusese mătuşa, urma să se întoarcă acasă în seara din ajun. Tom ajunsese la concluzia că unchiul Deane era omul cel mai potrivit să-i dea un sfat în legătură cu o slujbă. El se ocupa de afaceri mari, nu avea concepţiile înguste ale unchiului Glegg şi îşi croise drum în viaţă într-un fel care coincidea cu ambiţiile lui Tom.

Era o dimineaţă întunecoasă, rece şi ceţoasă, care părea că se va isprăvi cu ploaie – una din acele dimineţi în care pînă şi oamenii fericiţi îşi caută adăpost în speranţă. Iar Tom era foarte nefericit. Suferea, cu toată intensitatea firii lui mîndre, umilinţa

şi greutăţile pe care i le pregătea soarta. Şi hotărîrea de a-şi face datoria faţă de taică-său se îmbina cu o furie nestăvilită împotriva lui, ceea ce dădea nenorocirii sale aspectul unei nedreptăţi şi o făcea şi mai greu de îndurat. Dat fiind că toate astea se întîmplau pentru că pierduseră procesul, însemna că taică-său era într-adevăr vinovat, aşa cum susţinuseră întotdeauna unchii şi mătuşile; şi, lucru caracteristic pentru firea lui Tom, deşi considera că mătuşile lui ar fi trebuit să facă mai mult pentru maică-sa, nu împărtăşea furia lui Maggie pricinuită de faptul că nu se arătau mai iubitoare şi mai generoase. Tom nu obişnuia să se aştepte decît la ceea ce avea dreptul să primească. De ce să existe oameni care să umple de bani pe alţii lipsiţi de grijă pentru averea lor? Tom considera că severitatea e un sentiment care include şi un oarecare simţ al dreptăţii, cu atît mai mult cu cît era convins că el personal nu va merita niciodată această dreaptă severitate. Suferea la gîndul că nesăbuinţa lui taică-său îl făcuse să pornească în viaţă într-o stare de inferioritate. Dar nu se va plînge şi nu va învinui pe nimeni că nu se străduise să-i facă viaţa uşoară. Nu va cere nimănui altceva decît să-i dea de lucru şi să-l plătească pentru munca lui. Dar bietul Tom avea şi el o speranţă în care să se refugieze de ceaţa rece şi umedă de decembrie, ce părea doar o palidă umbră a necazurilor de acasă. La şaisprezece ani, nici chiar firea cea mai activă nu putea fugi de iluzii şi de mulţumirea de sine. Şi Tom, în planurile lui de viitor, nu avea altă călăuză decît curajul şi încrederea în sine. Ştia că atît domnul Glegg, cît şi domnul Deane fuseseră cîndva foarte săraci. Tom nu voia să strîngă banii cu încetul şi să se retragă cu o avere moderată ca unchiul Glegg, ci va face ca unchiul Deane – va căpăta de lucru într-o mare societate şi se va ridica de pe o zi pe alta. În ultimii trei ani, aproape că nici nu-l mai văzuse pe unchiul Deane, căci relaţiile dintre cele două familii se cam răciseră – dar tocmai din pricina asta Tom apelase la el cu mai multe speranţe. Era convins că unchiul Glegg n-ar fi încurajat niciodată un plan îndrăzneţ, dar avea impresia netă

că unchiul Deane avea posibilitatea să-l ajute. Taică-său îi spusese cîndva demult, că Deane devenise atît de indispensabil la „Guest and Co.“, încît fuseseră încîntaţi să-l facă asociat. Şi Tom hotărî că aşa se va întîmpla şi cu el. Îi era groază la gîndul că toată viaţa ar putea rămîne sărac şi că lumea s-ar putea uita de sus la el. Va avea grijă de mama şi de sora lui, şi va arăta lumii întregi că are caracter. Sări astfel cu imaginaţia peste mulţi ani şi, în înflăcărarea produsă de acest scop înalt şi de această dorinţă puternică, nu-şi dădu seama că anii vor fi făcuţi din zile, ore, şi minute care se vor scurge încet.

Trecuse podul de piatră peste rîul Floss şi se pregătea să intre în oraşul St. Ogg's; se gîndea că atunci cînd va fi bogat va răscumpăra moara şi pămîntul lui taică-său, va renova casa şi nu va mai pleca niciodată de acolo. Nicăieri nu va putea să se simtă mai bine decît în locurile acelea. Va putea să crească oricîţi cai şi cîini va voi...

Mergea cu pas grăbit şi hotărît, cufundat în gînduri, cînd deodată fu trezit la realitate de un om care trecuse strada fără ca el să bage de seamă şi care i se adresă cu o voce răguşită şi familiară:

– Cum se mai simte tatăl dumneavoastră, domnu' Tom?

Era un cîrciumar din St. Ogg's, unul dintre clienţii lui taică-său.

În clipa aceea Tom n-avea chef de vorbă; îi răspunse totuşi politicos:

– Mulţumesc, e încă foarte bolnav.

– Ce nenorocire pe capul dumneavoastră, domnu' Tom, cu procesu' ăsta pe care l-aţi pierdut... spuse cîrciumarul care-şi închipuia, în mintea lui tulburată de bere, că, vorbind în felul ăsta, dă dovadă de cumsecădenie.

Tom se roşi şi trecu mai departe: chiar dacă omul ar fi făcut aluzia cea mai politicoasă şi delicată la situaţia în care se găsea, tot ar fi avut senzaţia că-i pune sare pe rană.

– E băiatul lui Tulliver, se adresă cîrciumarul către un băcan care stătea în pragul prăvăliei.

– Da, da, spuse băcanul. Mi s-a părut mie că-l știu de undeva. Seamănă cu neamurile mă-sii: e născută Dodson. E un băiat bun și de treabă. Mă întreb ce o fi învățat acolo unde a făcut școala?

– Să se uite de sus la clienții lui tat-său, să fie un domn, și... atît!

Tom, deșteptat brusc din visurile lui de viitor, grăbi și mai tare pasul ca să ajungă la birourile depozitelor „Guest and Co.“, unde se aștepta să-l găsească pe unchiul Deane. Dar află de la un funcționar că nimerise tocmai în ziua în care domnul Deane era la bancă și funcționarul arătă chiar oarecare dispreț cînd băiatul îi spuse că nu știa. Domnul Deane nu se afla niciodată în River Street joia dimineață.

La bancă, Tom fu primit, deîndată ce-și spuse numele, în biroul particular unde se afla unchi-său; domnul Deane revizuia niște conturi, dar cînd intră băiatul, ridică privirea și, întinzîndu-i mîna, spuse:

– Sper că nu s-a mai întîmplat nimic pe acasă, Tom. Ce face tata?

– Mulțumesc, unchiule, cam tot așa, răspunse Tom emoționat. Aș vrea să-ți spun ceva, dacă ai puțin timp.

– Stai jos, stai jos, îl îndemnă domnul Deane, întorcîndu-se la socotelile lui în care se cufundă împreună cu funcționarul de la bancă.

Trecu o jumătate de oră și Tom începu să se întrebe dacă va trebui să aștepte pînă la ora de închidere a băncii – căci cei doi oameni de afaceri, prosperi și sclivisiți, nu păreau a avea de gînd să pună capăt ocupației lor tăcute și monotone. Oare o să-l angajeze unchi-său la bancă? Se gîndi că va fi foarte plicticos și prozaic să stea acolo la nesfîrșit, să scrie în ritmul sacadat al tictacului care marca trecerea timpului. I-ar fi plăcut să găsească o altă cale spre îmbogățire... În cele din urmă se produse totuși o

schimbare: unchiul Deane luă un toc şi scrise ceva cu o înfloritură la capăt.

– Şi acu', domnule Spence, fii te rog bun şi du-te pînă la Torry. Şi, deodată, ticăitul ceasornicului i se păru lui Tom mai puţin lent şi sacadat.

– Ei, Tom – i se adresă domnul Deane cînd rămaseră singuri, sucindu-şi puţin în scaun importanta persoană – despre ce este vorba, băiete, despre ce este vorba?

Domnul Deane, care auzise de la nevastă-sa ce se întîmplase în ajun, îşi închipuia că Tom venise să-l roage să găsească un mijloc prin care să împiedice vînzarea.

– Te rog să mă ierţi că te supăr, unchiule, spuse Tom, roşindu-se şi cu o voce tremurîndă, dar pe un ton care arăta oarecare mîndrie şi spirit de independenţă, însă m-am gîndit că dumneata eşti omul cel mai potrivit să-mi dai un sfat.

– Aha, spuse domnul Deane, oprindu-se din prizat şi privindu-l pe Tom cu interes. Ia să auzim, despre ce e-i vorba?

– Vreau să-mi iau o slujbă, să cîştig nişte bani, începu Tom care nu se încurca în vorbe de prisos.

– O slujbă? întrebă domnul Deane, după care îşi vîrî tacticos o binemeritată priză de tutun în fiecare nară.

Tom considera acest obicei cît se poate de supărător.

– Ia stai... Cîţi ani ai? întrebă domnul Deane, lăsîndu-se din nou pe speteaza scaunului.

– Şaisprezece, adică... merg pe şaptesprezece, răspunse Tom sperînd că unchi-său observase cît de mult îi crescuse barba.

– Stai să mă gîndesc... după cîte ştiu eu, taică-tău voia să te facă inginer.

– Da, dar deocamdată nu cred că pot cîştiga vreun ban cu asta.

– Aşa e! Dar e drept că la şaisprezece ani nu prea poţi cîştiga mare lucru nici cu ingineria, nici cu altele. Totuşi ai învăţat şi matematică, destulă matematică să te pricepi la contabilitate! Sau nu?

– Nu, răspunse Tom cu oarecare șovăială. Eram încă începător. Dar domnul Stelling spune că scriu frumos. Uite... adăugă Tom, punînd pe masă o copie a listei pe care o făcuse în ajun.

– A, bravo, foarte frumos! Dar, vezi tu, dacă nu te pricepi cît de cît la contabilitate sau la socoteli, poți să ai cel mai frumos scris din lume și tot n-ai să poți obține decît un loc de copist. Și copiștii sînt prost plătiți. Da' ce-ai învățat la școală?

Pe domnul Deane nu-l preocupaseră niciodată metodele de educație și nu avea o idee foarte precisă despre ceea ce se petrecea în școlile unde se plăteau mulți bani.

– Am învățat latina... spuse Tom, oprindu-se puțin după fiecare materie, ca și cum ar fi scotocit printre cărțile din pupitru ca să-și ajute memoria... multă latină, și anul trecut am făcut o săptămînă teme în latină și o săptămînă în engleză, și istoria grecilor și a romanilor, și geometria lui Euclid, și am început algebra, dar m-am lăsat, și o zi pe săptămînă aveam aritmetica. Pe urmă am luat lecții de desen și pe urmă, în ultimul semestru, citeam sau învățam o grămadă de alte lucruri... poezia engleză, și *Horae Paulinae*[1], și *Retorica* lui Blair[2]...

Domnul Deane lovi ușor cu degetele în tabacheră și se strîmbă: se simțea așa cum se simt mulți oameni onorabili după ce au citit noua listă de tarife vamale și au descoperit că se importă o grămadă de mărfuri despre care pînă atunci nu auziseră niciodată. Ca orice om de afaceri prudent, evita să vorbească despre o marfă cu care nu avusese de-a face pînă atunci. Dar, e de presupus că dacă ar fi fost un lucru de soi nu se putea ca un om priceput ca domnul Deane să nu fi auzit despre el. În legătură cu latina avea o singură părere, și anume că în cazul unui nou război, caz în care oamenii n-ar mai folosi pudră parfumată pentru păr, ar fi bine să se pună o taxă pe latină, ca un lux monopolizat de clasele dominante și care n-avea nici o legătură

[1] *Horae Paulinae* – Orele de odihnă *(lat.)*, carte cu conținut religios.
[2] Hugh Blair (1715 – 1800), predicator scoțian autor al unui manual de retorică.

cu proprietarii de vapoare. Poate că *Horae Paulinae* însemna ceva, dar una peste alta, această enumerare de cunoştinţe îl făcea să-i fie oarecum silă de bietul Tom.

– Deci, spuse unchiul în cele din urmă, ironic şi cu răceală, dac-ai învăţat trei ani toate lucrurile astea, înseamnă că trebuie să le ştii la perfecţie. N-ar fi mai bine să lucrezi într-un domeniu în care cunoştinţele astea să-ţi folosească?

Tom se roşi şi izbucni cu şi mai multă energie:

– Decît aşa slujbă, unchiule, mai bine mă lipsesc! Nu-mi plac latina şi toate materiile astea. Nu mi-ar servi decît dacă m-aş face pedagog la o şcoală şi nu le ştiu destul de bine pentru asta. De fapt aş fi mai bucuros să car coşuri! Nu vreau să am de-a face cu latina. Vreau să mă apuc de o treabă în care să pot avansa – o treabă serioasă în care să am o răspundere şi să fiu respectat pentru ceea ce fac. Şi aş vrea să pot s-o întreţin pe mama şi pe soră-mea.

– Să ştii, tinere, spuse domnul Deane care, ca toţi oamenii burtoşi de cincizeci de ani care au reuşit în viaţă, considera tendinţa de a spulbera visurile tinereţii drept o datorie firească, să ştii că una e vorba şi alta e fapta...

– Dar dumneata nu te-ai ridicat la fel, unchiule? întrebă Tom enervat că domnul Deane nu se grăbea să-i împărtăşească punctul de vedere. Adică n-ai reuşit prin priceperea şi purtarea dumitale bună?

– Ba da, tinere, răspunse omul de afaceri, întinzîndu-şi puţin mădularele şi gîndindu-se cu plăcere la drumul pe care-l străbătuse în viaţă. Dar am să-ţi spun cum am făcut-o. Nu călărind pe un băţ şi gîndindu-mă că într-o zi băţul se va preface în cal. Am ştiut să ţin ochii şi urechile deschise, domnule Tom, şi nu m-am menajat şi am considerat interesele patronului ca fiind interesele mele. Uite, de pildă, cercetînd ce se petrecea la moară am descoperit că se pierdeau cinci sutare pe an, lucru care putea fi împiedicat. Şi să ştii, domnule, că la început n-aveam mai multă şcoală decît un copil de la azil, dar mi-am dat repede seama că n-am să pot ajunge departe fără să ştiu contabilitate.

Așa că am învățat-o în orele mele libere, după ce isprăveam cu căratul. Uite aici, spuse Deane, deschizînd o carte și arătîndu-i lui Tom o pagină: Scriu și eu destul de bine, și nimeni nu mă-ntrece cînd e vorba să fac o socoteală, și toate astea le-am dobîndit prin muncă grea; și am dat și bani, din cîștigul meu, – de multe ori banii mei de masă. Și am încercat să prind tîlcul tuturor lucrurilor de care mă loveam în meserie și, în timp ce-mi vedeam de treaba mea, adunam cunoștințe și pe urmă le tot întorceam în minte pe față și pe dos. Uite, nu sînt mecanic, și nici n-am pretins vreodată c-aș fi – dar m-am gîndit la cîteva lucruri la care mecanicii nu s-au gîndit vreodată și, datorită lor, am reușit să ne mărim serios cîștigurile. Și nu există articol pe care să-l încarce sau să-l descarce societatea noastră și căruia să nu-i cunosc calitatea. Să știi, tinere, că dacă am reușit în viață, e pentru că am muncit și m-am străduit. Dacă vrei să te strecori printr-o gaură rotundă, trebuie să te faci și tu ca o minge. Asta e!

Domnul Deane lovi din nou în tabacheră. Se lăsase cuprins de entuziasm, uitînd cu totul de legătura pe care o avea această expunere retrospectivă cu interlocutorul său. Avusese de multe ori prilejul să discute de toate astea în fața unui pahar cu *porto* și, de astă dată, uitase că situația era diferită.

– Păi, așa aș vrea și eu să fac, unchiule, spuse Tom cam amărît. Oare eu n-o să pot niciodată să reușesc ca dumneata?

– Ca mine? se miră domnul Deane calm, măsurîndu-l pe Tom din cap pînă-n picioare. Aș vrea să-ți spun cîteva lucruri, tinere. În primul rînd depinde ce fel de plămadă ești și pe urmă, cum ai fost plămădit. Bietul taică-tău a făcut o greșeală cînd s-a gîndit să te dea la învățătură. Nu era treaba mea, așa că nu m-am amestecat. Dar s-a întîmplat cum m-am așteptat eu să se întîmple. Învățătura pe care ai primit-o ar fi foarte bună pentru un tînăr ca domnul Stephen Guest al nostru, care nu are nimic de făcut toată viața decît să semneze cecuri și, ori că își umple capul cu latină, ori că și-l umple cu altă comedie, totuna e!

– Bine, unchiule, spuse Tom cu gravitate, dar nu văd de ce m-ar împiedica latina să reușesc în afaceri. Am s-o uit de alt-

fel foarte repede, că mie şi aşa nu-mi place. La şcoală eram nevoit să-mi fac temele, dar mi-am dat întotdeauna seama că n-au să-mi servească niciodată la nimic. Nu puteam să le sufăr!

– Toate astea-s bune şi frumoase, dar nu schimbă cu nimic ceea ce voiam să spun. Se poate să uiţi latina şi toate fleacurile astea, dar dacă le uiţi, rămîi ca o ramură fără frunze. În afară de asta, învăţătura ţi-a albit mîinile şi te-a dezobişnuit de munca grea. Ce ştii să faci? În primul rînd n-ai nici o idee despre contabilitate şi nu ştii să socoteşti nici măcar cît un băiat de prăvălie. Dacă vrei să reuşeşti în viaţă, o să trebuiască să porneşti de jos. Nu serveşte la nimic să uiţi învăţătura care l-a costat atîţia bani pe taică-tău, dacă nu dobîndeşti alta în loc.

Tom îşi muşcă buzele pînă la sînge. Simţea cum i se pune un nod în gît, dar se gîndea că mai bine moare decît să plîngă.

– Vrei să te ajut să-ţi găseşti o slujbă, continuă domnul Deane, foarte bine. N-am nimic împotrivă. Sînt gata să te ajut. Dar voi, tinerii din ziua de azi, vreţi să trăiţi bine fără să munciţi prea mult. Nu vreţi să mergeţi pe jos, doriţi de la bun început să vă suiţi pe cal. Dar nu uita că eşti doar un băiat de şaisprezece ani, care nu cunoaşte nici o meserie. Băieţi ca tine sînt pe toate drumurile, sînt ca pietricelele alea făcute să nu se potrivească nicăieri. Ai putea să te faci ucenic la un chimist sau la un spiţer, că acolo latina ţi-ar putea folosi într-o oarecare măsură.

Tom dădu să vorbească, dar domnul Deane îl opri, ridicînd mâna şi spunînd:

– Stai, ascultă-mă! Nu vrei să fii ucenic, ştiu: eşti grăbit. Vrei să ajungi mai repede – şi nu te încîntă să stai în dosul tejghelei. Dar dacă te faci conţopist, tot ai să stai: ai să stai în dosul unui birou să te zgîieşti toată ziua la cerneală şi hîrtii. Să ştii că treaba asta nu prea are viitor, şi n-ai să ştii mai mult la sfîrşitul anului decît ai ştiut la început. Lumea nu-i făcută din toc, cerneală şi hîrtie şi, dacă vrei să reuşeşti, trebuie să ştii cum e făcută lumea. Eu cred că cel mai bine ar fi să-ţi găseşti de lucru la un antrepozit de pe chei sau la un mare depozit, unde să înveţi să cunoşti mirosul lucrurilor. Dar sînt convins că n-o să-ţi placă, că trebuie să

stai în frig şi-n umezeală şi să rabzi, şi să fii bruftuit de către oameni grosolani, şi tu eşti prea delicat pentru asta.

Domnul Deane se opri şi se uită cu severitate la Tom, în sufletul căruia se dădea o mare luptă. După un timp răspunse:

– Aş vrea să fac orice ar putea să-mi fie de folos mai tîrziu. Şi pentru asta aş fi gata să îndur orice.

– Dacă poţi s-o faci e foarte bine, dar nu trebuie să uiţi că totul nu-i să apuci funia – trebuie să continui să tragi de ea. Greşeala pe care o faceţi voi, băieţii, care n-aveţi nimic, nici în cap nici în buzunare, e aceea de a vă închipui că aveţi mai multe şanse în viaţă dacă vă aciuaţi într-un loc unde puteţi să vă păstraţi hainele curate şi unde vânzătoarele de magazin vă consideră nişte domni. Eu unul am început altfel. La şaisprezece ani haina-mi mirosea a gudron şi nu-mi era silă să încarc şi să descarc brînză. De-asta pot să port acum stofe fine şi să stau la masă cu patronii celor mai mari firme din St. Ogg's.

Unchiul Deane lovi din nou cu degetele în tabacheră şi, îndreptîndu-şi umerii, păru că se umflă sub jiletcă şi sub lanţul de aur.

– Ştii vreun loc liber pentru mine, unchiule? Mi-ar plăcea să încep să lucrez imediat, spuse Tom cu un uşor tremur în voce.

– Stai. Să nu ne grăbim. Trebuie să-ţi bagi bine în cap că dacă reuşesc să-ţi găsesc un loc, cu toate că eşti cam tînăr, e pentru că se întîmplă să fii nepotul meu şi deci răspund de tine. Şi să ştii că, dacă te angajează, te angajează numai pentru că eşti nepotul meu, rămînînd de văzut dacă eşti bun de ceva.

– Sper că n-am să te fac de rîs, unchiule, răspunse Tom jignit ca orice tînăr care aude adevărul neplăcut că oamenii n-au de ce să aibă încredere în el. Ţin prea mult la reputaţia mea.

– Bravo Tom, bravo! Aşa te vreau! Să ştii că n-am refuzat niciodată să ajut un om atunci cînd a avut de gînd să-şi vadă de treabă. Uite, e un băiat de douăzeci şi doi de ani de care mă ocup eu acum. Am să fac tot ce pot pentru el – are ştofă. Dar, pe de altă parte, a ştiut să-şi petreacă timpul cu folos – face socoteli ca nimeni altul, poate să-ţi spună volumul oricărui obiect cît ai clipi

din ochi şi, deunăzi, a descoperit o nouă piaţă pentru antilopă. E foarte priceput la mărfuri.

– Atunci ar fi mai bine să mă apuc şi eu să învăţ contabilitate... ce zici, unchiule? spuse Tom, vrînd să arate că are bunăvoinţă.

– Da, da, nu strică. Dar... ah, Spence, te-ai întors? Ei, Tom, cred că nu mai avem nimic de discutat acum şi eu am treabă. Aşa că la revedere. Transmite cele cuvenite maică-tii.

Domnul Deane îi întinse mîna în semn de concediere, dar cu amabilitate, şi Tom simţi că n-are curajul să mai pună nici o întrebare, mai ales în prezenţa domnului Spence. Aşa că ieşi iarăşi în aerul rece şi umed de afară. Trebuia să treacă pe la unchiul Glegg pentru banii din casa de depuneri şi, cînd o porni din nou la drum, ceaţa se îngroşase de nu se mai vedea nici la un pas. Dar, mergînd pe River Street şi ajungînd cam la doi metri de partea ieşită în afară a unei vitrine, tresări văzînd cuvintele „moara Dorlcote", scrise cu litere mari pe o înştiinţare, pusă acolo parcă dinadins ca să-l sfideze. Era inventarul vînzării care avea să aibă loc peste o săptămînă şi un motiv în plus pentru Tom să fugă mai iute din oraş.

În drum spre casă, bietul Tom nu se mai gîndi în nici un fel la viitor; simţea doar că prezentul e foarte greu de îndurat. I se părea nedrept că unchiul Deane nu are încredere în el şi nu-şi dă seama că Tom s-ar achita bine de sarcina ce i-ar fi încredinţată, lucru pe care el, Tom, îl considera limpede ca lumina zilei. Îşi dădea seama că nu se va bucura de prea mare consideraţie în lume şi pentru prima dată se simţi abătut la gîndul că e foarte nepriceput şi nu ştie să facă nimic. Cine era oare tînărul vrednic de invidie care putea să spună volumul oricărui obiect cît ai clipi din ochi şi putea face sugestii în legătură cu antilopa? Pînă atunci Tom fusese obişnuit să aibă o idee foarte bună despre el însuşi, cu toate eşecurile lui în domeniul matematicii şi al faptului că traducea *Nunc illas promite vires*[1] cu *Acum făgăduieşte acelor*

---

[1] Acum aceste forţe intră în acţiune *(lat.)*.

oameni. Şi, deodată, încercă o senzaţie de inferioritate, pentru că alţii ştiau mai mult decît el. Existau probabil o grămadă de lucruri care aveau legătură cu acea antilopă şi, dacă le-ar fi ştiut, asta l-ar fi ajutat în drumul spre reuşită. Dar, bineînţeles, i-ar fi fost mult mai uşor să facă impresie cu un cal iute şi o şa nouă.

Cu două ore în urmă, cînd se apropiase de St. Ogg's, Tom văzuse în faţa lui viitorul ca pe o plajă ispititoare de nisip neted, dincolo de un petic îngust de pietriş colţuros; atunci se afla pe malul înverzit, şi-şi închipuia că va trece repede peste pietriş. Dar acum călca pe pietrişul ascuţit şi peticul acesta se lărgise, iar plaja de nisip se îngustase de tot.

– Ce-a spus unchiul Deane, Tom? întrebă Maggie, apucîndu-l de braţ în timp ce băiatul stătea trist în faţa focului din bucătărie, încercînd să se încălzească. Ţi-a făgăduit că-ţi dă o slujbă?

– Nu. De fapt nu mi-a făgăduit nimic. Zicea că nu pot căpăta un post prea bun, fiindcă-s prea tînăr.

– Dar s-a purtat frumos cu tine?

– Frumos? Ce rost are să vorbim de asta, şi pe urmă mi-e totuna cum se poartă, numai slujbă să-mi dea. Ce prostie că tot timpul ăsta cît am fost la şcoală am învăţat şi mi-am bătut capul cu latina şi cu alte materii care n-au nici un folos, şi acu' unchiul Deane zice că trebuie să mă apuc să învăţ contabilitate şi calcule şi lucruri d-astea şi pare convins că nu-s bun de nimic.

Tom rămase cu ochii pironiţi asupra focului, şi gura lui se strîmbă, căpătînd o expresie amară.

– Ce păcat că n-o avem pe Dominie Sampson aici, spuse Maggie neputîndu-se împiedica să amestece oarecare voioşie în tristeţea lor. Dacă m-ar fi învăţat contabilitatea în partidă dublă, după metoda italiană, cum a învăţat-o pe Lucy Bertram, aş fi putut şi eu să te învăţ pe tine, acum.

– Tu să mă înveţi pe mine? Nu mai spune! Întotdeauna îmi vorbeşti pe tonul ăsta superior, se oţărî Tom.

– Am glumit, dragă Tom, răspunse Maggie, lipindu-şi obrazul de mîneca hainei lui.

– Dar mereu faci așa, stărui Tom, încruntîndu-se puțin ca de fiecare dată cînd credea că are motive să fie supărat. Îți închipui mereu că ești mai grozavă decît mine și decît toți ceilalți la un loc. Am tot vrut să ți-o spun de cîteva ori. N-ar fi trebuit să vorbești cum ai vorbit cu unchii și mătușile. Ar fi trebuit să mă lași pe mine să am grijă de mama și de tine și să nu te bagi. Îți închipui că ești cea mai deșteaptă, dar te înșeli aproape întotdeauna. Eu judec mult mai bine decît tine.

Bietul Tom! I se ținuse cu puțin înainte o lecție care îl făcuse să-și dea seama de inferioritatea lui. Reacția firii sale independente și voluntare trebuia să se manifeste într-un fel sau altul. Și iată că avea prilejul să tiranizeze cu adevărat pe cineva. Maggie se roși și buzele începură să-i tremure, în timp ce în sufletul ei se înfruntau sentimente contradictorii; mînie, afecțiune, oarecare groază și oarecare admirație pentru caracterul mai ferm și mai capabil al fratelui ei. Nu răspunse imediat; îi stăteau cuvinte foarte tari pe buze, dar le înghiți și în cele din urmă rosti:

– Mereu mă acuzi că sînt îngîmfată. Și totuși să știi că ceea ce spun, nu spun din îngîmfare. Nu vreau deloc să-mi dau aere. Știu că ieri tu te-ai purtat mai bine decît m-am purtat eu. Dar ești mereu atît de aspru cu mine!

Ultimele cuvinte îl făcură să se înfurie din nou.

– Nu, nu sînt aspru, spuse Tom sever și categoric. Am fost întotdeauna bun cu tine. Și așa am să fiu și de acum încolo. O să am întotdeauna grijă de tine. Dar trebuie să faci ce-ți spun.

În clipa aceea intră doamna Tulliver și Maggie fugi repede afară pentru ca lacrimile care-i stăteau în gît să nu izbucnească decît după ce se va găsi sus, la adăpost. Erau lacrimi amare: toată omenirea de pe glob se purta rău și aspru cu ea. Nu exista nici un pic de milă, nici un pic de bunătate pe lume, așa cum își închipuise ea în visurile ei. În cărți, existau oameni întotdeauna buni sau afectuoși, și încîntați să facă plăcere celorlalți și care nu încercau să facă bine altora judecîndu-i aspru. Maggie socotea că lumea din afara cărților nu era cîtuși de puțin fericită: părea să fie o lume în care oamenii se purtau frumos numai cu cei

de care nu erau apropiaţi sau pe care nu aveau pretenţia că-i iubesc. Şi, dacă în viaţă nu exista dragoste, ce putea să mai aştepte Maggie? Nimic decît sărăcia şi tovărăşia necazurilor mărunte ale maică-sii – şi poate tovărăşia neputinţei copilăreşti a lui taică-său, care-i frîngea inima. Nu există disperare mai mare decît aceea pe care o simţi la o vîrstă foarte fragedă, cînd ai amintiri puţine şi sufletul plin de dorinţi şi cînd viaţa ta nu s-a îmbogăţit încă prin experienţele trăite de alţii; cu toate astea, noi cei care privim dinafară nu înţelegem gravitatea unei disperări premature, ca şi cînd posibilitatea noastră de a privi în perspectivă ar putea uşura durerea oarbă a celui care suferă în prezent.

Maggie, în rochiţa ei cafenie, cu ochii roşii şi părul des dat pe spate, uitîndu-se de pe patul de suferinţă al lui taică-său la pereţii mohorîţi ai încăperii triste care constituia centrul universului ei, se simţea însufleţită de aspiraţii pasionate şi arzătoare către tot cea ce-i frumos şi luminos, era însetată de cunoştinţe, dornică să audă o muzică dulce, care părea să se piardă în depărtări fără să se apropie de ea: nutrea o năzuinţă oarbă, inconştientă, către ceva care ar sintetiza minunatele impresii ale acestei vieţi misterioase şi în care sufletul ei să-şi poată găsi adăpost.

Nu era deci de mirare că din acest contrast între năzuinţele lăuntrice şi lumea exterioară se nasc ciocniri atît de dureroase.

Capitolul VI

În care se combate prejudecata populară împotriva dăruirii unui briceag

Pe vremea aceea posomorîtă de decembrie, vînzarea mobilei din casă dură mai bine de o zi şi jumătate. Domnul Tulliver care, în intervalele de luciditate, începuse să manifeste o nervozitate ce părea adesea să aibă drept efect revenirea rigidităţii spas-

modice şi pierderea cunoştinţei, zăcuse în starea aceasta de letargie tot timpul perioadei critice în care hărmălaia vînzării se auzea din ce în ce mai tare din camera lui. Doctorul Turnbull hotărîse că ar fi mai bine să-l lase unde e decît să-l mute în căsuţa lui Luke, plan pe care acesta îl propusese doamnei Tulliver, gîndindu-se că ar fi foarte rău dacă stăpînul s-ar „trezi" din pricina zgomotelor vînzării. Doamna Tulliver şi copiii nu se mişcaseră din camera bolnavului, privind trupul masiv, întins pe pat, şi tremurînd la gîndul că faţa aceea fără expresie ar fi putut dintr-o dată să reacţioneze la ciocăniturile care loveau timpanele cu o monotonie dureroasă.

Dar, în cele din urmă, se isprăviră şi acestea – epoca aceasta de dureroase certitudini şi de aşteptare încordată luă sfîrşit. Amuţise vocea aceea cu timbru strident, aproape tot atît de metalic ca şi lovitura de ciocan care o urma; şi se stinse şi zgomotul de paşi pe pietriş. În ultimele treizeci de ore, faţa albă-trandafirie a doamnei Tulliver părea să fi îmbătrînit cu zece ani. Biata femeie se tot străduise să deslușească din lovitura ciocanului necruţător momentul cînd îşi va pierde lucrurile ei favorite. Îi tremurase inima la gîndul că întîi un obiect, apoi un altul fuseseră puse în vînzare la „Leul de aur", toată lumea aflînd prin această publicitate îngrozitoare că sînt ale ei; şi în toată această perioadă fusese nevoită să-şi păstreze calmul şi să nu trădeze nimic din frămîntarea care o măcina. Asemenea împrejurări sapă riduri pe feţele bucălate şi înmulţesc firele albe în părul care altădată păruse muiat în raze de soare. Încă de la ora trei, Kezia, fata în casă, cu suflet bun şi limbă ascuţită, care-i socotea pe toţi cei ce luau parte la licitaţie drept duşmanii ei personali al căror noroi de pe tălpi era de o calitate cît se poate de proastă, începuse să frece podeaua cu peria şi cu multă apă, energia ei fiind susţinută de o continuă bombăneală cu voce scăzută împotriva „oamenilor care vin să cumpere lucrurile altora" şi care-şi bat joc de mobilă „zgîriind" tăblia meselor din lemn de mahon, pe care alţi oameni mai de soi ca ei prăpădiseră multe cîrpe ca să le

facă să lucească. Nu freca la întîmplare, căci încă nu se terminase cu murdăria asta îngrozitoare – trebuiau să mai vină şi alţi oameni să ia ceea ce cumpăraseră – dar Kezia voia să dea salonului unde stătuse „porcul cu pipă", adică portărelul, un aspect cît de cît confortabil, atît cît se putea face prin curăţenie şi prin puţinele mobile care fuseseră răscumpărate pentru familie. Şi Kezia nici nu putea concepe ca stăpîna şi copiii să nu-şi ia în seara aceea ceaiul în salon.

Între cinci şi şase seara, aproape de ora obişnuită a ceaiului, Kezia veni sus şi anunţă că-l caută cineva pe domnul Tom. Persoana care-l căuta se afla în bucătărie şi, în primele clipe, în lumina slabă a focului şi a luminării, Tom nu reuşi să-şi dea seama cine era omul acela solid dar vioi, părînd să fie cu vreo doi ani mai mare decît el, care-l privea cu nişte ochi albaştri, plantaţi într-o faţă pistruiată, şi care îşi răsucea buclele roşcovane cu un aer sfios şi plin de respect. Pălăria cu calotă joasă, din pînză impermeabilă şi hainele, care din pricina unui anumit strat de murdărie aşezat pe ele deveniseră lucioase de parcă ar fi fost nişte tăbliţe pregătite pentru scris, îi sugerară lui Tom ceva nedesluşit în legătură cu nişte bărci: dar asta nu-l ajută să-şi aducă aminte cine era băiatul.

– Sluga dumitale, dom' Tom! spuse roşcovanul cu un zîmbet ce părea să răzbată printr-un aer de gravitate pe care şi-l impusese, nu vă mai amintiţi de mine! continuă el în timp ce Tom îl privea cu curiozitate. Dar dacă se poate, aş vrea să vă spun ceva între patru ochi.

– E un foc bun în salon, domnu' Tom, spuse Kezia, căreia nu-i plăcea să părăsească bucătăria în timp ce se prăjea pîinea.

– Atunci, hai în salon. Pe aici... spuse Tom, întrebîndu-se în sinea lui dacă acest tînăr era cumva de la antrepozitele „Guest and Co.", căci imaginaţia lui îl trăgea mereu într-acolo şi se aştepta ca, în orice clipă, unchiul Deane să trimită după el să-i comunice că există un loc liber.

Focul vesel din salon era singura lumină care permitea să distingi cele cîteva scaune, biroul, podeaua fără covor şi singura masă, adică nu, nu singura, căci mai era o a doua într-un colţ, cu o Biblie mare şi alte cîteva cărţi pe ea. Primul lucru pe care-l simţi Tom intrînd în cameră fu pustietatea ei ciudată, neobişnuită, apoi se gîndi să se uite din nou la faţa băiatului, luminată şi ea de foc. Tînărul îi aruncă o privire întrebătoare şi cam timidă, spunîndu-i cu o voce care lui Tom îi era cu totul străină:

– Cum, dom' Tom, nu-ţi mai aduci aminte de Bob, ăl de i-ai dat briceagul şi, zicînd asta, scoase din buzunar briceagul cu mîner grosolan şi desfăcu limba cea mare cu intenţia de a demonstra un lucru neîndoielnic.

– Cum, Bob Jakin? se miră Tom fără prea multă bucurie şi cordialitate, căci îi era puţin ruşine de prietenia lor din copilărie, simbolizată de briceag, şi nu părea deloc convins că motivele pentru care Bob îi amintea de ea ar fi însufleţite de cele mai bune intenţii.

– Da, da, Bob Jakin – dacă trebuie neapărat spus şi Jakin, că-s atîţia Bobi – Bob cu care te-ai dus după veveriţe, ştii... atunci cînd am căzut de pe cracă şi m-am lovit zdravăn la fluierul piciorului, dar am prins veveriţa strîns, şi ce mai rîcîia! Şi uite, limba mică s-a rupt, dar n-am vrut să-i pun una nouă că nu se ştie dacă nu m-ar fi fraierit şi nu mi-ar fi dat alt briceag în loc, că limbă ca asta nu găseşti în toată ţara – şi m-am obişnuit cu ea. Şi pe urmă, mie nu mi-a dat niciodată nimeni nimica, n-am avut decît ce-am făcut rost cu capu' meu, numai 'mneata, dom' Tom, mi-ai dat... şi Bill Fawks, care mi-a dat puiul ăla de terier, în loc să-l înece, şi Dumnezeu ştie că a trebuit să-i ard una să mă ţină minte, ca să-l hotărăsc să mi-l dea.

Bob vorbea cu o voce ascuţită şi cu mare volubilitate aşa că isprăvi discursul ăsta lung cît ai clipi din ochi şi începu să frece afectuos limba briceagului cu mîneca.

– Ei, Bob, spuse Tom cu oarecare aer de superioritate, amintirea făcîndu-l să fie doar atît de prietenos cît se cuvenea, cu toate că nu exista nici un moment din prietenia lui cu Bob de care să-şi aducă mai limpede aminte decît de acela cînd se certaseră ultima oară. Cu ce te pot ajuta?

– Cu nimic, dom' Tom, răspunse Bob, închizîndu-şi briceagul cu un zgomot sec şi vîrîndu-l din nou în buzunar, de unde părea că vrea să scoată altceva. Nu veneam eu pe capu' dumitale acuma, cînd eşti aşa amărît şi lumea zice că stăpînu' pentru care speriam păsările şi care mi-a tras una într-o zi, aşa în glumă, că m-a prins că mîncam o gulie, lumea zice că n-o să mai ridice capu' de pe pernă. Nu veneam eu să vă cer să-mi daţi alt briceag, că mi-aţi mai dat unu', şi dacă îmi dă unu' o dată un pumn e de ajuns. Nu-i mai cer altu' pînă nu-i plătesc, şi oricum un bine face tot atît cît un rău. Şi n-o să mai fiu niciodată mic, dom' Tom. Şi-ai fost baiatu' de care mi-a fost mie cel mai drag cînd eram mic, chiar dacă m-ai bătut şi n-ai vrut să te mai uiţi la mine. Uite, Dick Brumby, de pildă, puteam să-l bat cît voiam! Da' ce vrei, ajungi să te saturi să tot baţi pe cineva şi să vezi că tot nu înţelege unde vrei să ţintească. Sînt unii care pot să stea să se zgîiască la o creangă pîn' le ies ochii din cap şi tot nu deosebesc o coadă de pasăre de o frunză. Tare-i rău să ai de-a face cu lepădături d-astea. Da' 'mneata ai fost întotdeauna bun ţintaş, dom' Tom, şi aş fi putut să mă bizui oricînd că nimereşti cu băţul în şobolanu' care aleargă sau într-o nevăstuică sau în orice animal d-ăsta, după ce le goneam cu băţu' de prin tufişuri.

Bob scoase la iveală o pungă murdară de pînză groasă şi poate că nu s-ar fi oprit tocmai atunci dacă Maggie n-ar fi intrat în cameră şi nu s-ar fi uitat surprinsă şi curioasă la el, drept care Bob îşi răsuci din nou buclele roşcovane cu tot respectul cuvenit. Dar Maggie, dîndu-şi seama de schimbarea din odaie, uită de prezenţa lui Bob, luîndu-şi privirea de la el şi rămînînd cu ochii aţintiţi pe locul unde fusese aşezată biblioteca. Nu mai era nimic acolo în afară de o suprafaţă dreptunghiulară de culoare mai

închisă, pe perete, şi de măsuţa cu Biblia şi cu alte cîteva cărţi aşezate pe ea.

– Vai, Tom, izbucni Maggie frîngîndu-şi mîinile, unde sînt cărţile? Parcă spunea unchiul Glegg c-o să le cumpere! Nu spunea aşa? Nu ni le-au lăsat decît pe astea?

– Aşa cred, răspunse Tom, cu un fel de indiferenţă disperată. De ce să cumpere mai multe cărţi, cînd au cumpărat aşa puţine mobile?

– Bine, Tom, dar... se bîlbîi Maggie cu ochii plini de lacrimi repezindu-se la măsuţă să vadă ce cărţi fuseseră salvate. Vai, unde-i *Drumul pelerinului*, pe care l-ai colorat cu creioanele tale mici şi poza pelerinului cu mantia pe el, care arăta ca o turturică. Ah! Doamne! Maggie continuă să suspine în timp ce se uita prin cărţi... N-aş fi crezut c-o să ne despărţim vreodată de ea – toate se duc – şi la sfîrşitul vieţii n-o să mai avem nimic din ceea ce aveam la început.

Maggie se depărtă de măsuţă şi se trînti pe un scaun. Lacrimile stăteau gata să i se rostogolească de-a lungul obrajilor. Nici nu-l mai vedea pe Bob, care se uita la ea cu privirea stăruitoare, fixă, a unui animal inteligent dar necuvîntător, a cărui putere de percepţie e mai mare decît puterea de înţelegere.

– Ei, Bob, spuse Tom, vrînd să schimbe vorba, căci simţea că subiectul cărţilor e cam nepotrivit, îmi închipui c-ai venit să mă vezi fiindcă aveam necazuri. E foarte drăguţ din partea ta.

– Uite ce e, dom' Tom, spuse Bob, începînd să desfăşoare punga de pînză, lucrez pe un şlep de doi ani încoa'! Cîştig şi eu o pîine cînd nu mă îngrijesc de cazane la moara lui Torry. Dar acu' vreo două săptămîni am avut o baftă grozavă! Totdeauna am zis eu că-s norocos, că totdeauna cînd am pus o capcană am prins cîte ceva. Da' asta n-a fost o capcană. A fost un foc la moara lui Torry şi eu l-am înecat cu apă că altfel s-ar fi aprins păcura şi stăpînu' mi-a dat zece suverani[1]. Mi i-a dat cu mîna lui

[1] Echivalentul a două sute de şilingi de aur.

săptămîna trecută. Şi mi-a spus întîi că-s viteaz – da' asta o ştiam eu dinainte – pe urmă a scos banii, şi asta era ceva nou. Uite-i! Aicea-s! Toţi. Numa' unu lipseşte! Şi zicînd asta, Bob goli punga de pînză pe masă – cînd i-am căpătat îmi fierbea capu' de parc-ar fi fost o oală cu supă, numa' cînd mă gîndeam ce viaţă o să duc de-acu' nainte! – că mă gîndeam eu la multe meserii să le fac – că de şlep m-am săturat pînă peste cap; îţi mănîncă zilele şi le-ntinde pînă se fac lungi ca nişte cîrnaţi. La început m-am gîndit să-mi cumpăr dihori şi cîini şi să mă fac vînător de şobolani. Pe urmă m-am gîndit că mi-ar place să trăiesc pe picior mare, aşa cum n-am trăit de cînd sînt că văzusem ce-nseamnă să fii vînător de şobolani, şi m-am gîndit, şi m-am tot gîndit, pînă cînd m-am hotărît să mă fac vînzător ambulant, că ăştia ştie de toate – ambulanţii vreau să spun – şi aş căra lucrurile cele mai uşoare în sac, şi ştiu că mi-ar merge gura, că dacă are omu' gură... şi gura nu mi-ar fi folosit la nimic cu şobolanii sau cu şlepu'! Şi aş bate ţara-n lung şi-n lat şi aş suci minţile femeilor că-s bun de gură şi aş găsi întotdeauna mîncare caldă la cîrciumă. Doamne! Grozavă viaţă ar fi! Bob se opri, apoi continuă hotărît şi cu sfidare, de parcă ar fi întors categoric spatele acestei imagini de paradis. Da' nu-mi pare rău – nici un pic! Am schimbat unul din suverani să-i cumpăr mamii o gîscă pentru cină şi mi-am cumpărat o jiletcă albastră de pluş şi o bonetă de lutru că, dacă tot era vorba să mă fac vînzător ambulant, măcar s-o fac aşa, ca lumea! Da! Nu-mi pare rău! Nici un pic! Capu' meu nu-i gulie şi poate c-o să mai am baftă să sting vreun foc! Io-s băiat cu baftă! Aşa că v-aş fi recunoscător dac-aţi lua ăştia nouă suverani să vă ajutaţi cumva cu ei, dacă-i adevărat că stăpînu' a pierdut tot! Nouă suverani nu-i cine ştie ce, dar tot e ceva!

Tom era atît de mişcat, încît uită şi de mîndrie, şi de bănuială.

– Eşti un băiat foarte bun, Bob, spuse el, roşindu-se şi cu acel tremur timid în voce care dădea oarecare farmec chiar şi

mîndriei şi severităţii lui. Şi n-am să te mai uit niciodată, cu toate că nu te-am recunoscut astă seară. Da' banii nu pot să-i iau. Pentru tine ar însemna o mică avere, în schimb mie nu mi-ar servi aproape la nimic.

– Nu v-ar servi, dom' Tom? spuse Bob cu părere de rău. Da' să nu cumva să spuneţi aşa fiindcă credeţi că-mi pare rău de ei. Eu nu-s sărac. Mama cîştigă bani buni culegînd pene şi alte mărunţişuri, şi chiar dacă nu mănîncă decît pîine şi apă tot se-ngraşă. Şi eu îs tare norocos! Şi n-aş crede să fiţi tot atît de băftos ca mine dom' Tom! Stăpînu' ăl bătrîn n-a avut baftă – aşa că aţi putea încerca să luaţi o bucăţică din bafta mea, că nu strică! Doamne! O dată am găsit un picior de porc în rîu! Mă prind că-l scăpase vreun olandez din ăia cu fundul mare. Mai gîndeşte-te dom' Tom, aşa măcar de dragu' prieteniei noastre vechi, că altfel o să-mi închipui că-mi porţi pică.

Bob îi împinse suveranii, dar înainte ca Tom să poată vorbi, Maggie îşi împreună mîinile şi uitîndu-se plină de remuşcări la Bob, spuse:

– Vai, ce rău îmi pare, Bob! Nu mi-aş fi închipuit niciodată că eşti atît de bun! Cred că eşti omul cel mai bun de pe lume!

Bob nu ştiuse că Maggie avusese o părere atît de proastă despre el, încît să se simtă acum nevoită să facă un act interior de penitenţă, dar zîmbi, mulţumit de aceste cuvinte frumoase, mai cu seamă că veneau de la o fată care, după cum îi povesti el maică-sii în aceaşi seară, avea nişte ochi atît de neobişnuiţi, că-l făceau să se simtă „nu ştiu cum".

– Nu, Bob, nu pot să-i iau, stărui Tom. Dar să nu crezi că dacă te refuz îţi sînt mai puţin recunoscător. Nu vreau să iau nimic de la nimeni, vreau să-mi croiesc singur drum în viaţă. Şi, oricum, chiar dacă aş lua banii tăi, tot nu mi-ar servi prea mult. Dar, dă-mi voie să-ţi strîng mîna.

Tom întinse palma lui trandafirie, şi Bob se repezi s-o strîngă cu mîna lui aspră şi neagră.

– Lasă-mă să-ți pun banii înapoi în pungă, spuse Maggie, și cînd o să te faci vînzător ambulant, să vii să ne vezi.

– E ca și cum aș fi venit să vă spun toate astea despre bani numa' ca să v-arăt că am bani, făcu Bob, cu un aer nemulțumit, în timp ce Maggie îi restituia punga. Să-i iau înapoi! Îmi place uneori să păcălesc oamenii, știți, dar păcăleli d-astea nu fac decît dacă dau de un mare pungaș sau de un mare mototol. Atunci îmi place să-l duc puțin... Da' altfel nu...

– Ia vezi, bagă de seamă să nu faci vreo șmecherie, îl sfătui Tom, că mai știi, poate te prinde.

– N-aveți nici o grijă, dom' Tom, spuse Bob vesel și plin de încredere. Nu există lege împotriva înțepăturilor de muscă. Dacă n-aș trage din cînd în cînd cîte un fraier pe sfoară, nu s-ar învăța niciodată minte... Da' vă rog, pentru Dumnezeu, luați un suveran, să vă cumpărați ceva pentru dumneavoastră și dom'șoara, numa' așa ca amintire... ca să facă pereche cu briceagul meu.

Și, în timp ce vorbea, Bob puse suveranul pe masă și apoi strînse din nou punga cu un aer hotărît. Tom îi împinse înapoi banul și spuse:

– Nu, zău, nu, Bob, îți mulțumesc din suflet, dar nu pot să primesc.

Maggie, luînd banul, îl întinse lui Bob și îi spuse cu un ton mai convingător:

– Acum nu – dar poate altă dată. Dacă vreodată Tom sau tata o să aibă nevoie de ajutorul tău, o să-ți spunem – nu-i așa, Tom? Cred că asta vrei și tu: să știi că ne vom bizui întotdeauna pe tine ca pe un prieten care să ne ajute la nevoie – nu-i așa, Bob?

– Ba da, domnișoară, vă mulțumesc! răspunse Bob, luînd banul cam în silă. Asta aș vrea! Eu vreau cum vreți dumneavoastră. Și acu' vă spun la revedere domnișoară și noroc dom' Tom, și vă mulțumesc că mi-ați strîns mîna, cu toate că n-ați vrut să luați banii.

Intrarea Keziei, care venise încruntată să întrebe dacă n-ar fi momentul să aducă ceaiul sau dacă trebuia să aştepte ca pîinea prăjită să se facă tare ca o cărămidă, opri tocmai la timp potopul de cuvinte, grăbind plecarea lui Bob.

Capitolul VII

În care se vede cum poate recurge o găină la o stratagemă

Zilele treceau şi, după cîte putea să constate doctorul, domnul Tulliver arăta simptome din ce în ce mai clare de revenire la normal. Încetul cu încetul, paralizia şi starea de inconştienţă începuseră să cedeze şi mintea răzbea în urma unor lupte intermitente, ca o vietate care şi-ar croi drum, răzbătînd printr-o avalanşă de zăpadă care tot lunecă şi lunecă la vale, astupînd fiecare nouă deschizătură ivită.

Pentru cei care vegheau la căpătîiul bolnavului, timpul ar fi putut să pară că abia se scurge, dacă l-ar fi măsurat doar prin speranţa îndoielnică şi îndepărtată, diluată în fiecare dintre clipele ce se mistuiau între cei patru pereţi ai încăperii; dar ei măsurau timpul prin spaima ce creştea o dată cu trecerea orelor şi făcea să li se pară că noaptea vine prea repede. În timp ce domnul Tulliver îşi revenea încet la normal, soarta lui zorea către clipa cînd urma să sufere o transformare simţitoare. Încasatorii îşi îndepliniseră misiunea ca orice armurier respectabil atunci cînd pregăteşte conştiincios arma care, bine mînuită de un braţ viteaz, va distruge o viaţă. Taxele, cheltuielile de judecată, publicaţiile de vînzare sînt ca nişte rafale de împuşcături legale sau ca o bombă care nu poate niciodată nimeri o ţintă izolată, ci produce stricăciuni în dreapta şi-n stînga. E atît de inerent în viaţa

asta a noastră ca unii oameni să sufere pentru păcatele altora, și suferința omenească se răspîndește atît de ușor, încît pînă și dreptatea face victime și nu putem concepe nici o pedeapsă care să nu se întindă dincolo de ținta ei, provocînd pulsațiile unei suferințe nemeritate.

Pe la începutul celei de-a doua săptămîni din ianuarie, apărură afișele care, printr-o decizie a Curții de Justiție, anunțau scoaterea la vînzare a fermei domnului Tulliver și a restului de inventar, după care trebuia să urmeze vînzarea morii și a pămîntului, vînzare programată în orele obișnuite ale după-amiezei, la „Leul de aur". Morarul, care nu era conștient de trecerea timpului, se credea încă în prima fază a nenorocirii lui, cînd se mai putea găsi o soluție și, adesea, în intervalele cînd își revenea, vorbea cu voce stinsă și întretăiată despre planuri pe care voia să le pună în aplicare dacă se va însănătoși. Nevastă-sa și copiii tot mai sperau să găsească o soluție ca domnul Tulliver să nu fie nevoit să-și părăsească locuința și să-și caute un rost într-altă parte, căci reușiseră să-l intereseze pe unchiul Deane în această problemă. Unchiul recunoscuse că n-ar fi o afacere proastă pentru „Guest and Co." să cumpere moara Dorlcote și să continue afacerile care erau prospere și se puteau extinde prin adăugarea unei mașini cu abur; iar domnul Tulliver putea în acest caz să rămînă la moară ca administrator. Cu toate astea, domnul Deane nu voia să dea un răspuns definitiv în această problemă: faptul că Wakem avea în mîinile lui ipoteca pe pămînt l-ar fi putut determina să aibă pretenții asupra întregii proprietăți și, mai mult încă, să convingă pe „Guest and Co.", o firmă prudentă, să nu se mai intereseze de această problemă, cu atît mai mult cu cît firma nu obișnuia să facă afaceri pe baze sentimentale. Domnul Deane se simți obligat să-i spună doamnei Tulliver ceva în acest sens, cînd se duse la moară să cerceteze registrele în tovărășia domnului Glegg, care declarase că dacă „Guest and Co." s-ar gîndi mai bine, și-ar da seama că tatăl și bunicul domnului Tulliver conduseseră moara Dorlcote, mult

înainte de a fi existat fabrica de ulei a firmei. Domnul Deane, în schimb, se îndoia că acest raport între cele două întreprinderi va determina valoarea investiţiilor. Cît despre unchiul Glegg, problema depăşea cu mult posibilitatea lui de înţelegere; domnul Glegg era un om cumsecade şi compătimea sincer familia Tulliver, dar banii lui erau toţi plasaţi în ipoteci excelente şi nu-şi putea permite să rişte nimic; n-ar fi fost cinstit faţă de rudele lui de sînge. Hotărîse însă să-i dea lui Tulliver nişte jiletci noi de lînă la care el, domnul Glegg, renunţase în favoarea unui material mai elastic şi, totodată, să-i aducă doamnei Tulliver, din cînd în cînd, cîte o livră de ceai. Lucrul acesta îi va prilejui o călătorie al cărei scop de binefacere îl încînta dinainte: se gîndea cum îi va duce ceaiul şi cît de bucuroasă va fi cumnată-sa cînd o va asigura că e de cea mai bună calitate.

Şi totuşi, era clar că domnul Deane manifesta multă bunăvoinţă faţă de familia Tulliver. O adusese odată la ei şi pe Lucy, care era în vacanţa de Crăciun şi căpşorul de îngeraş blond se lipise de obrazul oacheş al lui Maggie, acoperindu-l cu multe sărutări şi cîteva lacrimi. Fetele astea blonde şi gingaşe mişcă uşor inimile asociaţilor respectabili ai unor firme respectabile şi poate că întrebările lui Lucy, îngrijorate şi pline de milă în legătură cu bieţii ei veri, contribuiră să-l facă pe unchiul Deane să-i găsească mai repede un post lui Tom la depozit, ajutîndu-l să poată lua seara lecţii de socoteli şi contabilitate.

Asta l-ar mai fi înveselit pe Tom şi i-ar mai fi hrănit puţin speranţele dacă nu s-ar fi produs tocmai atunci lovitura de care le era atît de groază, şi anume descoperirea că taică-său dăduse totuşi faliment. Vor trebui să roage creditorii să ia mai puţin decît li se cuvine, ceea ce pentru mintea neştiinţifică a lui Tom echivala cu bancruta. Se va spune de taică-său nu numai că „şi-a pierdut proprietatea“, dar şi că „dăduse faliment“ – cuvînt care i se părea lui Tom cît se poate de ruşinos căci, după ce vor satisface pretenţiile în ceea ce priveşte cheltuielile de judecată, mai rămîneau plata serviciilor amicale ale domnului Gore şi debitul

de la bancă, precum şi alte datorii care vor face ca bunurile să se deprecieze ajungînd la o disproporţie neîndoielnică faţă de costuri: „nu mai mult de zece sau doisprezece şilingi de liră“, prezicea domnul Deane, cu un ton hotărît, strîngîndu-şi buzele, şi cuvintele astea îl frigeau pe Ton ca un lichid clocotit, producîndu-i o durere care nu se mai potolea. În situaţia nouă şi neplăcută în care se afla, simţea cumplit nevoia unui lucru care să-i mai ridice puţin moralul; fusese brusc scos din plictiseala de puf a orelor de studiu de la domnul Stelling şi a ceasurilor de trîndăvie din ultimul trimestru al anului şcolar cînd „clădea castele în Spania“, şi se trezise în tovărăşia sacilor şi pieilor, şi a unor oameni care urlau şi trînteau cu zgomot baloturi la un metru de el. Primii paşi spre reuşită însemnau pentru Tom să muncească în frig, praf şi zgomot, renunţînd la ceai ca să rămînă la St. Ogg's pentru a lua lecţii de la un funcţionar ciung, între două vîrste, într-o încăpere ce mirosea a tutun prost. Faţa trandafirie de copil a lui Tom arăta palidă atunci cînd, ajuns acasă, îşi scotea pălăria şi se aşeza, mort de foame, la masă. Era deci firesc ca atunci cînd maică-sa sau Maggie îi vorbeau, să le răspundă cam răstit.

Dar în tot acest timp, doamna Tulliver născocise un plan, prin care ea, şi nimeni altul, avea să împiedice rezultatul ce-i îngrozea atît de mult pe toţi şi avea să-l oprească pe Wakem să ceară ca moara să fie scoasă la licitaţie. Închipuiţi-vă că o găină cît se poate de blîndă şi de respectabilă s-ar apuca, printr-o funestă anomalie, să născocească nişte şiretlicuri prin care să-l convingă pe Hodge[1] să nu-i sucească gîtul sau să n-o vîndă împreună cu puişorii ei la piaţă. Singurul rezultat ar fi c-ar cotcodăci şi ar da din aripi fără să se aleagă cu nimic. Doamna Tulliver văzînd că toate ieşiseră pe dos, începu să-şi reproşeze că fusese prea pasivă în viaţă: dacă s-ar fi preocupat de afaceri şi ar fi luat din cînd în cînd cîte o hotărîre, ar fi fost mult mai

[1] Prototipul ţăranului englez.

bine pentru interesele ei şi ale familiei. După cît se părea, nimeni nu avusese ideea de a discuta cu Wakem în legătură cu moara; şi doamna Tulliver se gîndi că totuşi ăsta ar fi fost cel mai bun mijloc ca să-şi ajungă scopul. N-ar fi servit la nimic să se ducă domnul Tulliver, chiar dac-ar fi vrut şi ar fi fost în stare s-o facă – fiindcă în ultimii zece ani se tot „judecase cu Wakem“, îl tot insultase şi probabil că Wakem îl ura. Iar acum, cînd doamna Tulliver ajunsese la concluzia că bărbat-său greşise, făcîndu-se vinovat de toate nenorocirile abătute asupra ei, era gata să creadă că părerea lui despre Wakem fusese de asemenea greşită. E drept că Wakem trimisese portăreii să le scoată toate lucrurile în vînzare, dar doamna Tulliver îşi spunea că, probabil, Wakem îi trimisese ca să-l mulţumească pe cetăţeanul care-i împrumutase domnului Tulliver banii, căci un avocat trebuie să mulţumească mai mulţi oameni deodată, şi nu i se putea cere să-l pună pe domnul Tulliver, care se judecase cu el, înaintea celorlalţi.

S-ar fi putut ca avocatul să fie un om de înţeles. De ce nu? Se însurase cu o domnişoară Clint şi, pe vremea cînd doamna Tulliver auzise prima oară de această căsătorie, în vara în care purtase jacheta aceea scurtă de satin albastru şi nici nu se gîndea c-o să-l ia vreodată pe domnul Tulliver, nu avusese nimic împotriva lui Wakem. Şi, bineînţeles, avocatul nu putea să nu aibă faţă de ea – ştiind că era născută Dodson – decît bunăvoinţă, mai ales după ce va fi aflat că se împotrivise întotdeauna ideii procesului şi era dispusă acum să adopte mai degrabă părerile domnului Wakem decît pe ale soţului ei. De fapt, dacă avocatul va vedea că o matroană respectabilă, ca ea, e dispusă „să-i vorbească frumos“, de ce să n-o asculte? Căci îi va expune clar problema, lucru pe care nu-l făcuse nimeni pînă atunci. Şi Wakem nu va licita moara numai aşa, ca să-i facă în ciudă, ei, o femeie nevinovată, aproape sigură că în tinereţe dansase cu el la Squire Darleigh, pentru că, la petrecerile astea mari, dansase adesea cu tineri cărora le uitase numele.

Doamna Tulliver ascunse aceste gînduri în fundul sufletului; căci, făcînd odată o aluzie față de domnul Deane și de domnul Glegg că n-ar avea nimic împotrivă să se ducă să-i vorbească domnului Wakem, aceștia îi spuseseră: „Nu, nu, nu!" și „Nici gînd!" și „Lasă-l pe Wakem!" cu tonul unor oameni care nu păreau dispuși să asculte o expunere mai precisă a planurilor ei în această privință. Și cu atît mai puțin ar fi îndrăznit să împărtășească acest plan lui Tom și lui Maggie, căci „copiii erau întotdeauna împotriva tuturor ideilor ei", și-și dădea seama că Tom e aproape tot atît de pornit împotriva lui Wakem ca și taică-său. Dar această concentrare mintală neobișnuită îi conferea doamnei Tulliver o inventivitate și o hotărîre neobișnuite; și, cu o zi sau două înainte de vînzarea care avea să aibă loc la „Leul de aur", cînd nu mai era timp de pierdut, își puse planul în aplicare uzînd de un șiretlic. Era vorba de niște murături, o mare cantitate de murături și de *ketchup* pe care doamna Tulliver voia să le vîndă domnului Hyndmarsh, băcanul, care le-ar fi cumpărat cu siguranță după ce s-ar fi învoit cu ea într-o discuție între patru ochi. Așa că în dimineața aceea o porni o dată cu Tom la St. Ogg's și, cînd băiatul stărui, spunîndu-i că-i mai bine să renunțe deocamdată la ideea cu murăturile – nu-i plăcea s-o vadă umblînd prin tîrg tocmai atunci – doamna Tulliver păru jignită că fiul ei o contrazicea în legătură cu niște murături preparate după rețetele de familie moștenite de la propria lui bunică, care se prăpădise cînd maică-sa era mică, așa că Tom cedă, și o porniră împreună pînă în Danish Street unde domnul Hyndmarsh își vindea colonialele. Băcănia nu se afla prea departe de biroul domnului Wakem.

Domnul Wakem nu era încă acolo și doamna Tulliver fu poftită în biroul lui particular să stea lîngă foc și să-l aștepte. Nu avu mult de așteptat; avocatul, punctual, intră în birou, încruntîndu-se și privind cu un aer întrebător femeia blondă și grăsuță care se ridică și făcu o reverență respectuoasă. Domnul Wakem era un om destul de înalt, cu un nas acvilin și un păr des și

cenuşiu. Neavînd de-a face cu domnul Wakem pînă acum, vă întrebaţi desigur dacă era într-adevăr un pungaş atît de mare şi un duşman atît de iscusit şi de nemilos al oamenilor cinstiţi în general şi al domnului Tulliver în special, cît îşi închipuia morarul.

Era clar că morarul, om iute la mînie, lua orice lovitură întîmplătoare a sorţii drept un atentat împotriva propriei lui vieţi şi era victima încurcăturilor acestei lumi sucite, care încurcături, cu toată consideraţia lui faţă de propria-i infaibilitate, presupuneau totuşi existenţa unor forţe active şi diabolice menite să le explice. Şi totuşi, avocatul era probabil tot atît de vinovat faţă de el, cît ar fi fost o maşină perfecţionată, funcţionînd fără greş, faţă de omul nesăbuit care, apropiindu-se prea tare de ea, e prins de un angrenaj sau de o roată, fiind prefăcut, într-o singură clipă, în carne tocată.

Dar e într-adevăr cu neputinţă să ajungi la vreo concluzie numai uitîndu-te la Wakem: trăsăturile şi strălucirea feţei omeneşti sînt, ca şi alte simboluri, greu de citit fără cheie. O privire „apriorică" asupra nasului acvilin al domnului Wakem, care-l supăra atît de mult pe domnul Tulliver nu te făcea să descoperi mai multă pungăşie decît ai fi putut descoperi în forma gulerului lui tare, cu toate că gulerul împreună cu nasul ar fi putut să devină pline de tîlcuri ascunse dacă avocatul s-ar fi dovedit a fi un pungaş.

– Doamna Tulliver, mi se pare, i se adresă Wakem.

– Da, domnule. Fostă Elizabeth Dodson.

– Vă rog să luaţi loc. Aveţi vreo treabă cu mine?

– Păi... da! Domnule Wakem, începu doamna Tulliver îngrozindu-se de propriul ei curaj, acum cînd se afla în faţa acestui om înfricoşător şi cînd îşi dădea seama că nu ştie de unde să pornească.

Domnul Wakem căută ceva în buzunarele jiletcii, privind-o în tăcere.

– N-o să vă închipuiţi, nădăjduiesc, continuă ea în cele din urmă, că vă port pică din cauză că bărbatu-meu a pierdut procesu' şi au venit portăreii şi mi-au vîndut toată rufăria. Vai, Doamne!... eu am fost crescută cu totul altfel! V-amintiţi de tata? Era bun prieten cu moşierul Darleigh,... şi obişnuiam să ne ducem la balurile lui... noi, fetele Dodson... şi toată lumea ne admira... – şi cu drept cuvînt că doar eram patru, şi cred că ştiţi că doamna Glegg, şi doamna Deane sînt surorile mele. Cît despre procese, şi despre bani pierduţi şi lucruri scoase în vînzare cînd mai eşti încă în viaţă, eu n-am pomenit aşa ceva înainte să mă mărit şi nici o bună bucată de vreme după ce m-am măritat, şi nu văd de ce să plătesc pentru ceasu' rău în care m-am măritat şi am plecat de lîngă neamuri şi am intrat într-o familie care avea cu totul altfel de purtări. Iar de jignit aşa cum vă jignesc alţii, eu, domnule Wakem, nu v-am jignit niciodată, şi nimeni nu poate spune că nu-i aşa.

Doamna Tulliver dădu încet din cap şi se uită la tivul batistei.

– Nu mă îndoiesc de ce spuneţi, doamnă Tulliver, replică domnul Wakem cu o politeţe rece. Dar parcă voiaţi să mă întrebaţi ceva.

– Păi... da. Da' ştiţi, mi-am spus – da, asta mi-am spus – că nu se poate să nu aveţi un pic de inimă; cît despre bărbatu-meu care de două luni zace bolnav, nu vreau să-l apăr, că povestea asta cu erigaţiile i s-a urcat la cap – nu că n-ar fi oameni mai răi pe lume că el n-a păgubit niciodată pe nimeni, nici măcar cu un bănuţ, sau în orice caz nu cu voia lui. Şi de înfuriat s-a înfuriat singur şi singur s-a dus să se judece, eu ce puteam să fac? Şi cînd a primit scrisoarea care spunea că aveţi ipoteca pe pămînt, l-a lovit damblaua şi a picat ca trăsnit! Dar eu cred că nu se poate să nu vă purtaţi ca un gentleman.

– Ce înseamnă toate astea, doamnă Tulliver, întrebă avocatul tăios. Ce vreţi de la mine?

– Păi, dac-aţi vrea să fiţi atît de bun, spuse doamna Tulliver, tresărind şi vorbind mai repede – dac-aţi vrea să fiţi atît de bun să nu cumpăraţi moara şi pămîntul – de pămînt, n-ar fi o nenorocire chiar atît de mare dacă l-aţi cumpăra, numai că bărbatu-meu ar înnebuni dac-ar auzi că l-aţi luat dumneavoastră.

O idee nouă păru că-i trece domnului Wakem prin minte, cînd întrebă:

– Cine v-a spus că am de gînd să-l cumpăr?

– Păi, da' n-am scos-o din capu' meu; şi nu m-aş fi gîndit niciodată, dacă n-ar fi fost bărbatu-meu, care ar fi trebuit să ştie ce-i cu legea, şi care tot spunea că avocaţii nu au niciodată nevoie să cumpere nimic – nici pămînt, nici case – că oricum le pică în mînă. Şi cred că aşa e şi cu dumneavoastră; şi n-am spus niciodată că sînteţi om să faceţi altfel.

– Bine, dar cine v-a spus toate astea? întrebă Wakem, deschizîndu-şi biroul şi mutînd lucrurile de colo-colo, în timp ce şuiera încet, aproape imperceptibil, printre dinţi.

– Păi, domnul Glegg şi domnul Deane care se ocupă de toate, şi domnul Deane spune că „Guest and Co." ar cumpăra moara şi l-ar lăsa pe domnul Tulliver să se ocupe de ea, dacă n-aţi face dumneavoastră o ofertă care să-i ridice preţul. Şi tare ar fi bine dacă bărbatul meu ar putea să rămînă unde e şi să-şi cîştige şi-o pîine; că a fost a lui taică-său înainte să ajungă a lui, moara vreau să spun, şi a clădit-o bunică-său cu toate că mie, la început cînd m-am măritat, nu-mi plăcea zgomotul pe care-l făcea, că-n familia noastră – familia Dodson – n-au fost niciodată mori şi, dac-aş fi ştiut că morile au atîta legătură cu legea, n-aş fi fost eu prima din neamul Dodson care să ia un morar; da' am intrat în povestea asta cu ochii închişi, asta am făcut – cu erigaţia şi cu toate celelalte.

– Vasăzică „Guest and Co." vor să păstreze moara şi vor să-i plătească soţului dumitale o leafă?

– Vai, Doamne, spuse doamna Tulliver cu lacrimi în ochi, greu îmi vine să mă gîndesc că bărbatu-meu a ajuns să ia leafă. Dar aşa, cel puţin, dac-am rămîne la moară în loc să ne ducem într-altă parte, ar mai aduce cu ce-a fost.. Şi gîndiţi-vă că dacă aţi face o ofertă pentru moară şi aţi cumpăra-o, pe bărbatu-meu l-ar lovi din nou damblaua, mai rău ca înainte, şi nu s-ar mai face bine, cum e vorba să se facă acum.

– Bine, dar ce-ar fi dac-aş cumpăra eu moara şi l-aş lăsa pe soţul dumitale să lucreze ca administrator în contul meu? întrebă domnul Wakem.

– Vai, domnule Wakem, nu cred că ar putea să-l convingă nimeni să primească, nici chiar dacă moara s-ar opri singură din măcinat ca să-l roage să se-nduplece – că pentru el numele dumneavoastră e mai rău decît otrava şi el e convins că de la dumneavoastră i se trag toate nenorocirile, încă din ziua cînd aţi dezlănţuit legea împotriva lui, din cauza drumului ăla care trece prin pajişte – asta s-a întîmplat acum opt ani – şi de atunci nu şi-a schimbat părerea, cu toate că eu mereu i-am spus că n-are dreptate...

– E încăpăţînat şi rău de gură, izbucni domnul Wakem, ieşindu-şi din fire.

– Vai, Doamne! exclamă doamna Tulliver, speriată de un rezultat atît de deosebit de cel la care se aşteptase. N-aş vrea să vă contrazic, dar se prea poate ca boala să-l fi făcut să-şi schimbe părerile – a uitat o grămadă de lucruri de care vorbea înainte. Şi nu cred că v-ar place să aveţi un mort pe conştiinţă, dac-ar fi să moară. Şi să ştiţi, se spune că dacă moara Dorlcote încape pe alte mîini, nu-i a bună, s-ar putea să sece apa şi atunci... nu că m-aş bucura de răul dumneavoastră, că am uitat să vă spun că mi-amintesc de ziua cînd v-aţi însurat de parc-ar fi fost ieri... ştiu că doamna Wakem era născută Clint. Şi băiatul meu, un băiat bun şi frumos şi cinstit cum nu mai e altul pe lume, a fost coleg cu băiatul dumneavoastră...

Domnul Wakem se ridică, deschise uşa şi strigă pe unul dintre funcţionarii lui.

– Vă rog să mă iertaţi că vă întrerup, doamnă Tulliver, dar am treabă şi cred că nu mai avem nimic de discutat.

– Dar dacă aţi vrea totuşi, stărui doamna Tulliver, să nu ne prigoniţi pe mine şi pe copiii mei... nu spun că domnul Tulliver n-a greşit, dar a fost destul de pedepsit şi sînt pe lume şi oameni mai răi decît el, că vina lui e c-a fost mai darnic cu alţii. Şi n-a făcut nimănui nici un rău, numai lui şi familiei lui – cu atît mai rău – şi eu în fiecare zi mă duc şi mă uit la rafturile goale şi mă gîndesc unde era aşezat cutare sau cutare lucru de-al meu, care acu' nu mai e.

– Da, da, am să ţin minte, o asigură domnul Wakem în grabă, uitîndu-se înspre uşa deschisă.

– Şi vă rog să nu spuneţi că am venit să vă vorbesc, că băiatul meu ar fi foarte supărat pe mine că m-am înjosit, sînt convinsă c-ar fi, şi am destule necazuri şi-aşa, fără să mai fiu şi ocărîtă de copii.

Vocea îi tremură puţin şi nu reuşi să-i răspundă avocatului cînd acesta îi spuse „la revedere" decît printr-o reverenţă, apoi ieşi fără să mai rostească o vorbă.

– În ce zi e vorba să se vîndă moara Dorlcote? Unde-i anunţul? îl întrebă domnul Wakem pe funcţionar după ce rămaseră singuri.

– Vinerea viitoare. Vineri la ora şase.

– Atunci du-te repede la Winship, licitantul, şi vezi dacă-i acasă. Am o treabă pentru el. Roagă-l să vină pînă la mine.

Cu toate că în dimineaţa aceea, cînd intrase în birou, domnul Wakem nu avusese nici o intenţie să cumpere moara Dorlcote, hotărîrea lui era acum luată. Doamna Tulliver îi sugerase mai multe motive care să-l determine s-o cumpere şi mintea lui acţiona foarte ager: era unul dintre acei oameni care pot fi prompţi fără să fie nesăbuiţi, deoarece motivele lor urmează un

drum dinainte stabilit şi nu au nevoie să concilieze scopuri care se bat cap în cap.

Să-ţi închipui că Wakem nutrea faţă de Tulliver o ură la fel de cumplită ca aceea a morarului faţă de el, e ca şi cum ţi-ai închipui că o ştiucă şi o babuşcă se pot privi ca făcînd parte din aceeaşi familie. Babuşca e, bineînţeles, împotriva felului în care se hrăneşte ştiuca şi probabil că ştiuca nu are nici o părere despre babuşcă – nici chiar despre babuştele revoltate – decît că acestea constituie un fel gustos de mîncare; şi nu simte nici o duşmănie faţă de ele, decît atunci cînd se îneacă înghiţindu-le. Dacă domnul Tulliver l-ar fi jignit sau l-ar fi contrazis pe avocat în mod serios, Wakem nu i-ar fi refuzat onoarea de a-l considera obiectul răzbunării lui. Dar cînd domnul Tulliver îl făcea pe Wakem pungaş, chiar la masa care avea loc cu ocazia tîrgului, clienţii avocatului nu se arătau cîtuşi de puţin dispuşi să-şi retragă afacerile din mîinile lui; şi dacă vreun crescător de vite mucalit, stimulat de coniac şi de împrejurări, se lega de Wakem în prezenţa acestuia făcînd aluzie la testamentul unor cucoane bătrîne, avocatul păstra un *sang froid*[1] desăvîrşit, ştiind foarte bine că majoritatea oamenilor cu greutate aflaţi de faţă erau cît se poate de mulţumiţi de faptul că „Wakem e Wakem“, adică un om care ştie întotdeauna să se descurce în procedurile cele mai murdare. E de presupus că un om care a făcut avere şi are la Tofton o casă frumoasă, înconjurată de pomi, şi poate cea mai serioasă provizie de porto din regiunea oraşului St. Ogg's, e în stare să mulţumească opinia publică. Şi nu ştiu dacă cinstitul domn Tulliver cu ideea lui că justiţia e o arenă pentru luptele de cocoşi n-ar fi găsit şi el, în alte împrejurări, că aforismul „Wakem e Wakem“ e cît se poate de mulţumitor; de altfel, după cum am aflat între timp de la oameni cu serioase cunoştinţe în materie de istorie, omenirea e dispusă să nu privească prea

[1] Sînge rece *(franc.)*.

îndeaproape purtarea marilor învingători atunci cînd victoria acestora servește o cauză dreaptă. Domnul Tulliver nu putea deci să fie o piedică în calea lui Wakem; era un biet nenorocit pe care avocatul îl răpusese de mai multe ori – un om arțăgos care făcea ce făcea și-l stîrnea împotrivă-i. Conștiința lui Wakem nu era nicidecum încărcată de faptul că uzase de cîteva stratageme pentru a-l doborî pe morar; și, în definitiv, de ce să-l urască pe acest reclamant păgubos, pe acest taur furios, vrednic de milă, care se încurcase într-o plasă?

Totuși, printre diferitele excese la care e supusă natura umană, moraliștii n-au inclus niciodată dragostea deosebită pentru cei care te înjură în față.

Candidatul „galben“, învingător în alegeri în tîrgul Old Topping, nu simte poate o ură conștientă și neîmpăcată față de redactorul „albastru“, care își consolează abonații cu o retorică injurioasă împotriva galbenilor, acuzați că își vînd țara și că sînt demonii vieții private, dar nu va regreta niciodată dacă legile și o împrejurare prielnică l-ar ajuta pe redactorul „albastru“ să se închidă la culoare pînă se învinețește. Se întîmplă ca oamenii prosperi să se răzbune uneori din simplă distracție, atunci cînd le vine la îndemînă, și cînd asta nu le încurcă afacerile. Aceste răzbunări mici și lipsite de patimă au consecințe foarte mari în viață, făcîndu-te să parcurgi cu satisfacție toate fazele aplicării unei pedepse, îndepărtînd oameni potriviți de la locurile lor și ponegrindu-i în discuții întîmplătoare. Și, mai mult încă, să vezi pe unii oameni care nu te-au jignit prea mult cum decad și ajung umiliți fără ca tu să faci cine știe ce efort, e un lucru care nu poate decît să te calmeze și să te măgulească. Ai senzația că providența sau altă putere ce stăpînește lumea și-a asumat răspunderea să pedepsească în numele tău: și, într-adevăr, printr-o alcătuire fericită a lucrurilor, dușmanii noștri n-ajung niciodată bine.

Wakem era şi el însufleţit de acest latent spirit de răzbunare faţă de morarul necuviincios şi acum, cînd doamna Tulliver îi dăduse ideea, începu să considere că ar fi o plăcere deosebită să comită un lucru care i-ar pricinui domnului Tulliver cea mai îngrozitoare umilinţă – o plăcere complexă, care nu e constituită din răutate pură, ci se combină cu satisfacţia autoaprobării. E adevărat că imaginea unui duşman umilit produce o oarecare mulţumire, dar acest sentiment e slab în comparaţie cu satisfacţia suplimentară de a-l vedea umilit din voia sau din îngăduinţa ta. Felul acesta de răzbunare intră în sfera virtuţilor, şi Wakem avea intenţia de a se menţine în mod respectabil în această sferă. Avusese o dată plăcerea de a băga un vechi duşman de-al lui într-un azil din St. Ogg's, la a cărui reconstrucţie contribuise cu o largă sumă de bani. Şi iată că avea acum prilejul să se ocupe de un altul, făcîndu-l să devină propria lui slugă. Asemenea lucruri conferă prosperităţii un sentiment de plinătate şi creează plăceri subtile pe care un om orbit de acea violentă şi meschină sete de răzbunare, dispus să facă tot ce poate pentru a-şi vărsa focul prin lovituri directe, nici nu le poate visa. Şi Tulliver cu limba lui spurcată, îndulcită de un sentiment de recunoştinţă, ar putea fi un servitor mai bun decît un om angajat la întîmplare, care ar fi cerşit un post cu căciula în mînă. Tulliver trecea drept un om cinstit şi mîndru şi Wakem era prea pătrunzător ca să nu creadă în existenţa cinstei. Se obişnuise să nu judece oamenii după maxime, ci să-i observe, şi ştia mai bine ca oricare altul că nu toţi oamenii sînt ca el. Şi, pe urmă, avea intenţia să cerceteze îndeaproape toată povestea asta cu pămîntul şi cu moara: îi plăceau afacerile rurale. Dar chiar dacă n-ar fi dorit să se răzbune pe morar, oricum avea motive serioase să cumpere moara Dorlcote. Era o investiţie serioasă; şi, în plus, „Guest and Co." aveau să facă o ofertă. Domnul Wakem era în relaţii bune cu domnul Guest, luau uneori masa împreună şi avocatul era încîntat să-şi arate superioritatea asupra unui proprietar de vaporaşe şi patron de fabrică, puţin prea gălăgios în treburile oraşului şi în discuţiile purtate la masă. Căci Wakem nu era

numai un om de afaceri; în lumea bună din St. Ogg's era socotit un om agreabil – purta discuții amuzante la un pahar de *porto,* făcea puțină agricultură, ca amator, și fusese un soț și un tată minunat; cînd se ducea la biserică, stătea sub un monument mural foarte frumos, ridicat în memoria nevesti-sii. Alt bărbat în situația lui s-ar fi recăsătorit, dar se spunea că-și iubește fiul infirm mai mult decît își iubesc majoritatea oamenilor copiii normali. Nu că domnul Wakem n-ar mai fi avut și alți copii în afară de Philip; dar față de ei nutrea doar sentimente obișnuite părintești și le purta de grijă oferindu-le o viață așa cum se cuvine, dar sub nivelul vieții lui. În asta consta de fapt motivul care-l hotărîse să cumpere moara Dorlcote. În timp ce o ascultase pe doamna Tulliver, avocatul cu mintea ageră se gîndise că, printre alte aspecte ale problemei, o asemenea achiziție va oferi în cîțiva ani o situație foarte convenabilă unui anumit băiat pe care îl iubea mai mult decît pe oricine și avea intenția să-l căpătuiască.

Aceasta era starea de spirit asupra căreia doamna Tulliver voise să acționeze în mod convingător, dar dăduse greș; un fapt care s-ar putea ilustra întrucîtva prin remarca unui mare filozof: pescarii dau greș cînd pregătesc momele ca să ademenească peștii într-un anumit loc, pentru că nu cunosc îndeajuns psihologia peștilor.

Capitolul VIII

Epava în plină zi

Domnul Tulliver coborî prima dată din cameră într-o zi senină și geroasă de ianuarie. Soarele care strălucea pe crengile castanilor și pe acoperișurile din fața ferestrei îl făcuse să declare nerăbdător că nu vrea să mai fie ținut în colivie; se gîndea că,

sub soarele ăsta, oriunde e mai vesel decît în camera lui; nu știa cît de pustii deveniseră camerele de jos și că pustietatea asta făcea ca fluxul de lumină să devină supărător, de parcă ar fi simțit o plăcere crudă să scoată în evidență urmele lăsate de lucruri binecunoscute și faptul că încăperile erau goale. Impresia pe care o avea domnul Tulliver că primise scrisoarea domnului Gore în ajun revenea atît de frecvent în discuțiile lui, și tentativele celorlalți de a-l face să-și dea seama că de atunci trecuseră mai multe săptămîni și se petrecuseră multe lucruri fuseseră atît de repede înlăturate de pierderile lui periodice de memorie, încît pînă și doctorul Turnbull începuse să dispere în încercarea de a-l preveni asupra celor petrecute, înainte ca el să dea cu ochii de trista realitate. Sensul realității prezente putea să fie adus la cunoștință doar treptat, prin noi experiențe – și nu prin simple cuvinte, care sînt mai palide decît impresiile lăsate de experiențele vechi. Auzind că domnul Tulliver se hotărîse să coboare din cameră, doamna Tulliver și copiii se îngroziră. Doamna Tulliver îi spuse lui Tom că ar trebui să nu mai plece la St. Ogg's la ora obișnuită, ci să aștepte pînă vine taică-său jos. Și Tom făcu întocmai cu toate că în fundul sufletului îi era groază de scena dureroasă ce avea să urmeze. În ultimele zile, doamna Tulliver și cei doi copii fuseseră mai abătuți ca de obicei. „Guest and Co." nu cumpăraseră moara. În urma licitației, atît moara cît și pămîntul îi reveniseră lui Wakem, care fusese la fața locului și declarase domnilor Deane și Glegg, în prezența doamnei Tulliver, că e dispus să-l folosească pe domnul Tulliver, dacă se însănătoșește, ca administrator. Această propunere prilejuise multe dezbateri în familie. Unchii și mătușile fuseseră aproape unanim de părere că asemenea propunere nu trebuie refuzată atunci cînd nu există și alt motiv decît un sentiment al domnului Tulliver pe care nici unchii și mătușile nu îl împărtășeau, considerîndu-l cît se poate de absurd și pueril. Adică domnul Tulliver simțea față de Wakem o mînie și o ură pe care, la drept vorbind, ar fi trebuit să le îndrepte împotriva lui însuși pentru firea lui artăgoasă în general și pentru manifestările speciale

ale acesteia: intentările de procese. Iată că i se oferea posibilitatea să-şi întreţină nevasta şi fetiţa fără ajutorul rudelor din partea soţiei şi fără a fi nevoit să coboare în mod evident la starea aceea de sărăcie care face ca oamenii respectabili să se simtă prost cînd se întîlnesc cu tine – membru decăzut al familiei. Doamna Glegg considera că domnul Tulliver trebuie să înţeleagă, cînd va reveni la starea normală, că oricît s-ar umili, tot nu-i deajuns, căci, datorită obrăzniciei lui din trecut „faţă de ei, singurii oameni pe care se putea bizui", se întîmplase exact ceea ce prevăzuse ea c-o să se întîmple. Domnii Glegg şi Deane erau mai puţin categorici în hotărîrile lor, dar amîndoi considerau că Tulliver făcuse destul rău prin ieşirile lui violente şi ar fi bine să renunţe la ele atunci cînd i se oferă posibilitatea de a cîştiga o pîine. Wakem se purtase cît se poate de frumos în această poveste – dovedise că nu-i purta pică domnului Tulliver. Tom declarase că nu e de acord cu acceptarea acestei propuneri: nu-i plăcea să-l vadă pe taică-său la cheremul lui Wakem: considera că ar fi un lucru înjositor. Spre marea ei supărare, maică-sa îşi dădea seama că nu va reuşi niciodată să-l facă pe domnul Tulliver să-şi schimbe părerea despre Wakem sau să asculte de raţiune. Nu, vor fi nevoiţi să plece cu toţii să trăiască într-o cocină de porci, numai aşa ca să-i facă în ciudă lui Wakem, care se purtase cum nu se poate mai cinstit. Trăind în atmosfera aceasta ciudată, de inexplicabilă nenorocire, împotriva căreia se jeluia continuu, întrebînd: „Doamne, cu ce am păcătuit eu ca să merit o povară mai grea decît a altor femei?", gîndirea doamnei Tulliver ajunsese într-o asemenea stare de confuzie, încît Maggie începu să se întrebe dacă biata maică-sa nu e pe cale să-şi piardă minţile.

– Tom, spuse ea cînd ieşiră împreună din camera domnului Tulliver, trebuie să încercăm să-l facem pe tata să înţeleagă cît de cît ce s-a întîmplat înainte de a coborî din cameră. Dar bagă de seamă să nu fie mama de faţă, că poate să zică ceva care să strice tot. Spune-i Keziei s-o cheme jos şi s-o ţină în bucătărie.

Kezia se dovedi la înălţimea situaţiei. Declarînd că e hotărîtă să rămînă „cu sau fără simbrie" pînă cînd stăpînul va fi din nou în picioare, găsise oarecare compensaţie în faptul că o ţinea din scurt pe stăpînă-sa, certînd-o că se persecută pe ea însăşi şi umblă toată ziua cu aceeaşi bonetă şi arată ca o curcă plouată. Pentru Kezia toată această perioadă de zbucium fusese o epocă de saturnalii[1]: putea să-şi certe stăpînii în voie. În ziua aceea trebuiau aduse rufele uscate din curte şi Kezia voia să ştie dacă o pereche de mîini puteau face totul în casă şi ogradă, spunînd că, după părerea ei, ar fi bine ca doamna Tulliver să-şi pună boneta şi să ia puţin aer curat îndeplinind totodată această treabă atît de utilă. Aşa că biata femeie coborî supusă în curte. Să primească porunci de la o slujnică era singura demnitate cazanieră care-i mai rămăsese – în curînd nu avea să mai aibă nici măcar o servitoare care s-o muştruluiască.

Domnul Tulliver, susţinut de Tom şi Maggie, se odihnea în fotoliu după oboseala simţită cînd se îmbrăcase, şi chiar atunci intră Luke să întrebe dacă e nevoie să-şi ajute stăpînul să coboare.

– Da, da, Luke. Dar stai puţin jos, răspunse domnul Tulliver, arătînd cu băţul spre fotoliu şi fixîndu-l pe Luke acea privire insistentă cu care convalescenţii urmăresc adesea pe cei ce i-au îngrijit, amintind de privirea cu care copii se uită după doica lor. Căci Luke îşi veghease stăpînul noapte de noapte.

– Ei, cum e cu apa acu', Luke? întrebă domnul Tulliver. N-a mai oprit-o Dix, ai?

– Nu, dom'le Tulliver, e-n regulă!

– Cred şi eu. Acu' n-o să se mai grăbească s-o ia de la-nceput, că Riley s-a dus să-l pună la punct. Tocmai îi spuneam lui Riley ieri... i-am spus...

Domnul Tulliver se aplecă înainte, sprijinindu-şi coatele de marginile fotoliului şi uitîndu-se la podea de parcă ar fi căutat

---

[1] Sărbătoare populară la romani, în cinstea zeului Saturn, cu prilejul căreia stăpînii şi sclavii îşi inversau rolurile.

ceva, părea să urmărească imagini care se pierdeau, ca un om în luptă cu somnul. Maggie îi aruncă lui Tom o privire disperată – mintea tatălui lor era foarte departe de realitatea care avea să se impună într-o clipă conştiinţei lui rătăcite! Tom ar fi vrut grozav să iasă din cameră: simţea nerăbdarea aceea pe care ţi-o dădea o emoţie dureroasă şi care constituie una dintre deosebirile psihice dintre băieţi şi fete, dintre bărbaţi şi femei.

– Tată, spuse Maggie, punînd mîna pe mîna lui, ai uitat că domnul Riley a murit?

– A murit? Spuse domnul Tulliver tăios, uitîndu-se în ochii ei cu o privire ciudată şi cercetătoare.

– Da, de aproape un an. A murit de apoplexie. Mi-amintesc că te-am auzit spunînd că trebuie să achiţi o datorie a lui. Şi-a lăsat fetele în mizerie – una dintre ele era pedagogă la domnişoara Firniss, unde am învăţat eu...

– A? făcu tatăl neîncrezător, continuînd s-o privească drept în faţă.

Dar de îndată ce Tom începu să vorbească, îşi întoarse ochii spre el, cu aceeaşi privire întrebătoare, de parcă ar fi fost uimit de prezenţa celor doi tineri. Ori de cîte ori mintea îi rătăcea la trecutul îndepărtat, uita cum arătau chipurile lor acum: nu semănau deloc cu feţele băiatului şi a fetiţei de pe vremuri.

– E mult de cînd te-ai certat cu Dix, tată! spuse Tom. Mi-amintesc că vorbeai de asta acum trei ani, înainte de a mă duce eu să învăţ la domnul Stelling. Şi eu am urmat cursurile lui timp de trei ani, nu-ţi aminteşti?

Domnul Tulliver se lasă din nou pe spate, pierzînd expresia copilărească din priviri sub imboldul unor idei noi, care îi abăteau atenţia de la impresiile dinafară.

– Da, da, spuse el după o clipă, m-a costat o groază de bani... Voiam să am un băiat învăţat: eu n-am avut învăţătură şi am simţit ce-nseamnă să-ţi lipsească...Dacă ai carte nu-ţi mai trebuie altă avere! Aşa ziceam!... dacă Wakem mă răpune din nou...

Amintindu-și de Wakem îl apucă iar furia și, după o pauză de o clipă, începu să se uite la haina de pe el, și să scotocească într-un buzunar lateral. Apoi se întoarse către Tom și îl întrebă cu tonul lui tăios, din trecut:

– Unde ai pus scrisoarea lui Gore?

Scrisoarea se afla la îndemînă într-un sertar, căci nu era prima oară cînd cerea s-o vadă.

– Știi ce scrie în scrisoare tată? întrebă Tom, dîndu-i-o.

– Sigur că știu! spuse domnul Tulliver supărat. Ei și ce, dacă lui Furley nu-i place proprietatea, o să-i placă altuia: mai sînt și alți oameni pe lume. Da' mă încurcă boala asta a mea – Luke, ia du-te și spune să înhame caii la cabrioletă, că doar sînt în stare s-ajung pîn'la St. Ogg's. Ce Dumnezeu? Gore mă așteaptă!

– Nu, tată dragă, strigă Maggie, a trecut foarte mult de cînd s-au întîmplat toate astea: ai fost bolnav multe, multe săptămîni – mai mult de două luni – și poate s-au schimbat.

Domnul Tulliver se uită rînd pe rînd la toți trei, cu o privire fixă și speriată; gîndul că se întîmplaseră lucruri de care nu știa nimic îi mai trecuseră prin minte, dar acum îl izbea ca ceva cu totul nou.

– Da, tată, spuse Tom, ca răspuns la privirea lui, dar nu e nevoie să te frămînți. Lasă întîi să te faci bine: deocamdată totul este în ordine... în legătură cu moara, și cu pămîntul, și cu datoriile.

– Cum adică în ordine? Care ordine? întrebă tatăl furios.

– Nu puneți lucrurile prea mult la inimă, dom'le Tulliver! interveni Luke. Dacă puteați, le plăteați la toți – asta i-am zis eu lui domn' Tom – am zis că pe toți îi plăteați dacă puteați.

Bunul Luke avea, ca orice om care muncește din greu și și-a petrecut viața slugărindu-i pe alții, dar e totuși mulțumit de soarta lui, acel simț al ierarhiei care-l făcea să considere falimentul stăpînului ca pe propria sa tragedie. Și, în felul lui, cu mintea lui greoaie, se chinuia să spună ceva prin care să arate că ia parte la nenorocirea familiei. Aceste cuvinte, pe care i le tot repetase lui

Tom, de cîte ori nu voise să accepte restituirea celor cincizeci de lire din banii ce aparţineau copiilor, erau cele care-i veneau cel mai la îndemînă. Şi erau tocmai cuvintele în stare să impresioneze mai dureros mintea tulburată a stăpînului.

– Să le plătesc la toţi? Spuse el cu violenţă, roşindu-se şi aruncînd fulgere din ochi. Cum... ce... Au făcut din mine un falit?

– Vai, tată dragă! sări Maggie, care avea impresia că acel cuvînt îngrozitor reprezenta însuşi faptul enunţat. Fii tare, că noi te iubim – şi o să te iubim întotdeauna, şi Tom o să-i plătească pe toţi; a spus c-o să-i plătească, îndată ce se face mare.

Maggie simţi că taică-său începe să tremure. Îi tremura şi vocea cînd, după o clipă, spuse:

– Da, fetiţa tatii, dar eu n-am decît o viaţă...

– Dar poate c-ai să apuci ziua să vezi că plătesc toate datoriile, tată, vorbi Tom cu mare greutate.

– Da, băiete, răspunse domnul Tulliver, dînd încet din cap, dar ce s-a stricat nu mai e niciodată cum a fost... Dacă plăteşti, o să fie meritul tău, nu al meu. Apoi, ridicînd ochii spre el, adăugă: N-ai decît şaisprezece ani – ai de dus o luptă grea – dar nu trebuie să arunci vina pe taică-tău; pungaşii... au fost mai tari ca mine. Te-am dat la învăţătură... asta o să te ajute.

Ultimele cuvinte îi rămaseră pe jumătate în gît: roşeaţa aceea care-i îngrijorase pe copii, pentru că precedase de atîtea ori o revenire a paraliziei, trecuse; faţa îi era acum palidă şi tremura. Tom nu mai spuse nimic: continua să lupte împotriva pornirii de a o lua la fugă. Taică-său păstra de cîteva clipe tăcerea, dar nu dădea nici un semn că mintea lui ar fi luat-o din nou razna.

– Atunci, au scos totul la vînzare? întrebă el, mai liniştit de parcă ar fi vrut pur şi simplu să ştie ce se întîmplase.

– S-a vîndut tot, tată; dar nu ştim încă precis ce-i cu moara şi cu pămîntul, spuse Tom dornic să evite orice întrebare care l-ar sili să-i comunice că le cumpărase Wakem.

– Să nu te miri dacă găseşti odaia de jos pustie, tată, interveni Maggie. Să ştii că fotoliul tău şi biroul au rămas!

– Hai să mergem! Ajută-mă, Luke. Mă duc să văd tot, hotărî domnul Tulliver, sprijinindu-se în baston şi întinzîndu-i cealaltă mînă lui Luke.

– Da, dom' Tulliver, spuse Luke, dîndu-i stăpînului braţul – o să vă daţi mai bine seama după ce vedeţi tot şi o să vă obişnuiţi. Aşa zice şi mama de răsuflarea ei... că acu' s-a obişnuit şi nici nu mai simte că gîfîie, cu toate că la început tare s-a mai luptat cu boala.

Maggie o luă înainte la fugă, ca să vadă dacă toate erau la locul lor în salonul mohorît unde focul, la lumina îngheţată a soarelui de iarnă, părea că face şi el parte din mizeria ce domnea pretutindeni. Întoarse fotoliul lui taică-său şi împinse masa la o parte ca să-i facă loc, apoi, cu inima bătînd să-i spargă pieptul, aşteaptă să-l vadă intrînd şi privind pentru prima dată în jur. Tom intră primul, ducînd scăunelul pe care domnul Tulliver îşi rezema picioarele, şi rămase alături de Maggie lîngă cămin. Dintre cei doi copii, Tom era cel care suferea o durere nealterată, căci Maggie, cu toată marea ei sensibilitate, avea totuşi impresia că durerea îi lasă în inimă şi mai mult loc pentru dragostea pe care o nutrea faţă de taică-său, creînd naturii ei pasionate condiţii de exteriorizare. Un băiat nu simte asta; mai degrabă se duce să ucidă leul din Nemea[1], sau să înfăptuiască orice alt act eroic, decît să sufere o veşnică solicitare a milei sale pentru nişte nenorociri pe care n-are cum să le învingă.

Domnul Tulliver intră în cameră şi se opri lîngă uşă, sprijinindu-se de Luke şi uitîndu-se în jurul lui la toate locurile goale care i se păreau acoperite de umbrele locurilor dispărute, martori de fiecare zi ai vieţii lui. Facultăţile morarului păreau să-şi recapete forţa, găsind un sprijin în această exercitare a simţurilor.

[1] Prima faptă eroică îndeplinită de Hercule.

– Da, spuse încet, apropiindu-se de fotoliu. Mi-au vîndut tot... Tot! Apoi, aşezîndu-se şi punînd jos bastonul, în timp ce Luke ieşea din cameră, se uită din nou în jur. Au lăsat Biblia mare, continuă el. Acolo e însemnat absolut totul – cînd m-am născut şi cînd m-am însurat – ia dă-o încoace, Tom!

Biblia *in-quarto* fu aşezată în faţa lui, deschisă la prima pagină şi, în timp ce citea, încet, căci ochii nu desluşeau cu uşurinţă, doamna Tulliver intră în cameră şi rămase mută de uimire, găsindu-şi soţul acolo, cu Biblia în faţă.

– Da, spuse el, uitîndu-se la locul unde ţinea degetul, pe mama o chema Margaret Beaton. S-a prăpădit la patruzeci şi şapte de ani – noi semănăm cu mama – Gritty şi cu mine, o să ne ducem curînd...

Păru că se opreşte asupra datelor privind naşterea şi căsătoria soră-sii, ca şi cum i-ar fi încolţit un gînd nou, apoi deodată ridică privirea asupra lui Tom, şi întreabă cu un ton ascuţit, de panică:

– Nu cumva s-au dus la Moss să-i ceară banii pe care i-am dat cu împrumut?

– Nu, tată, răspunse băiatul, am ars chitanţa.

Domnul Tulliver îşi întoarse din nou privirea asupra paginii din Biblie şi spuse:

– A... Elizabeth Dodson... sînt optsprezece ani de cînd m-am însurat cu ea.

– Da, imediat după Buna Vestire, şopti doamna Tulliver, apropiindu-se de el şi uitîndu-se la pagină.

Soţul ei o privi cu gravitate în ochi.

– Biată Bessy, ce fată frumoasă erai pe atunci... Toată lumea spunea că erai frumoasă... Şi întotdeauna gîndeam că ţi-ai păstrat frumuseţea ca nimeni alta. Da' tare ai îmbătrînit... Nu-mi purta pică... Am vrut să-ţi fac o viaţă bună... ne-am jurat credinţă, la bine şi la rău...

– Da' n-aş fi crezut niciodată că o să fie chiar aşa de rău ca acu', spuse doamna Tulliver, avînd în ochi privirea aceea ciudată

şi speriată pe care o căpătase în ultima vreme. Şi bietu' tata, care m-a dus la altar... Şi să mă lovească nenorocirea aşa, dintr-o dată.

– Vai, mamă, o întrerupse Maggie, nu mai vorbi aşa.

– Nu, ştiu eu că n-o s-o lăsaţi pe biata voastră mamă să vorbească... aşa aţi făcut întotdeauna... tatăl vostru nu m-a ascultat niciodată... degeaba m-am rugat de ei... Şi n-ar folosi la nimic dacă m-aş ruga acu', chiar dacă m-aş pune în genunchi...

– Nu mai vorbi aşa, Bessy, spuse domnul Tulliver, a cărui mîndrie nu mai acţiona în aceste prime clipe de umilinţă, fiindcă avea sentimentul că reproşurile nevesti-sii erau oarecum îndreptăţite. Dacă ar mai fi ceva de făcut ca să îndrept lucrurile, n-aş spune nu!

– Atunci am putea rămîne aici şi ne-am cîştiga traiul, şi atunci aş putea locui aproape de surorile mele... eu care ţi-am fost o soţie atît de bună şi nu te-am necăjit niciodată... toţi spun aşa... toţi spun c-ar fi drept... dar dumneata eşti atît de pornit împotriva lui Wakem...

– Mamă! o opri Tom cu asprime, nu e acum momentul să vorbim de asta.

– Las-o să vorbească, interveni domnul Tulliver, ce vrei să spui, Bessy?

– Păi, acu' că moara şi pămîntu-s ale lui Wakem şi toate-s în mîna lui, de ce să te mai împotriveşti – dacă spune că poţi rămîne aici, şi vorbeşte cît se poate de frumos, şi spune că poţi să te ocupi de toată treaba, şi să capeţi treizeci de şilingi pe săptămînă şi un cal cu care să te duci la tîrg? Altfel unde ne ducem? Într-o colibă din sat... Să ajungem chiar aşa de rău, eu şi copiii mei! Şi toate astea, fiindcă eşti atît de pornit împotriva oamenilor că nimeni nu te mai poate scoate dintr-ale dumitale!

Domnul Tulliver se sprijini de spetează, tremurînd.

– Poţi face ce vrei cu mine, Bessy, spuse el încet, eu te-am adus la sapă de lemn... lumea asta m-a răpus. Nu sînt decît un falit... acu' nu mai serveşte la nimic să ţin capu' sus!

– Tată, îl întrerupse Tom, eu nu sînt de părerea mamei sau a unchilor şi nu cred că trebuie să lucrezi pentru Wakem. Eu cîştig o liră pe săptămînă şi poţi găsi şi tu ceva de lucru, cînd te-i face bine.

– Nu mai spune nimic, Tom, nu vreau să mai aud nimic. Mi-ajunge pentru ziua de azi. Sărută-mă şi să nu ne purtăm pică... n-o să mai fim tineri niciodată... Lumea asta m-a răpus.

Capitolul IX

Un punct adăugat la catastiful familiei

După primele clipe de supunere şi resemnare, în sufletul morarului se dădu o luptă grea, căci o dată cu recîştigarea treptată a puterii fizice căpătă şi o capacitate crescîndă de a cuprinde dintr-o singură privire situaţia plină de contradicţii în care se afla. Un trup slăbit se lasă supus fără împotrivire şi, cînd sîntem răpuşi de boală, ni se pare uşor să îndeplinim făgăduieli pe care le uităm de îndată ce ne însănătoşim din nou. Erau clipe în care bietul Tulliver socotea că îndeplinirea făgăduielii făcute lui Bessy depăşea puterile omeneşti: îi făgăduise dinainte, fără să ştie ce-i va cere ea – Bessy ar fi putut să-i ceară, de pildă, să care în spate o greutate de o tonă; pe de altă parte însă, erau multe lucruri care pledau în favoarea ei, dacă n-ar fi fost decît convingerea că biata femeie avusese o viaţă grea din cauză că se măritase cu el. Domnul Tulliver întrezărea posibilitatea, strîngînd cureaua, să economisească bani din leafă ca să achite creditorilor un al doilea dividend. Şi pe urmă, va găsi oare uşor o altă slujbă atît de potrivită? Pînă atunci trăise o viaţă uşoară, poruncind mult şi muncind puţin şi nu avea nici un fel de aptitudini pentru o ocupaţie nouă. Ar trebui să se apuce să muncească cu braţele – iar pe nevastă-sa s-o ajute surorile – un

proiect cu atît mai dureros pentru el acum, cînd o lăsaseră pe Bessy să-şi vîndă toate comorile, pesemne pentru că le dădea satisfacţie s-o aţîţe împotriva lui, făcînd-o să simtă că din cauza lui ajunsese în această situaţie. Cînd veniră cu toatele pentru a-l convinge să facă ce se cuvenea pentru fericirea bietei Bessy, ascultă discursul lor mustrător fără să le privească, dar din cînd în cînd ochii i se aprindeau. Gîndul că ar fi putut să aibă nevoie de ajutorul lor îl înspăimînta atît de tare, încît i se părea mai uşor să le urmeze sfatul.

Dar influenţa cea mai puternică o avu dragostea lui faţă de locurile pe unde se jucase în copilărie, locurile unde mai tîrziu se jucase şi Tom. Neamul Tulliver trăise pe aceste meleaguri generaţii de-a rîndul şi, în serile de iarnă, aşezat pe un scăunel, domnul Tulliver îl ascultase pe taică-său povestind despre vechea moară, cea cu bîrne de lemn, pe care ultimele inundaţii o stricaseră atît de rău, încît bunicul o dărîmase şi clădise alta nouă în loc. Dar povara dragostei pentru casa veche, care i se lipise de suflet devenind o parte din viaţa lui, o parte din el însuşi, o simţi abia cînd se înzdrăveni destul ca să poată umbla şi privi toate lucrurile astea vechi. Nu putea să suporte gîndul de a trăi într-altă parte decît aici, unde cunoştea zgomotul fiecărei porţi, al fiecărei uşi, şi unde simţea că forma şi culoarea fiecărui acoperiş, sau mal surpat şi bătut de vînturi erau bune şi frumoase aşa cum sînt, fiindcă crescuse privindu-le. În vagabondajul nostru intelectual, rareori avem răgaz să zăbovim pe lîngă un gard viu, ci alergăm de timpuriu la tropice şi ne simţim la largul nostru printre palmieri şi smochini de India, iar imaginaţia noastră, hrănită cu cărţi de călătorii, se întinde pînă la Zambezi – aşa că am putea să înţelegem ceea ce simţea un om de modă veche, ca Tulliver, pentru locul în jurul căruia se concentraseră toate amintirile lui şi unde viaţa părea o unealtă familiară, cu mîner neted, pe care degetele o strîng cu plăcere şi afecţiune. Trăia în amintirea împrospătată a timpurilor de demult, care îţi reapar în minte în ceasurile lungi ale convalescenţei.

– Da, Luke, spuse el într-o după-masă, în timp ce privea peste gardul livezii, mi-aduc aminte de ziua în care am sădit merii de acolo. Tata se pricepea grozav la săditul pomilor – pentru el era zi de sărbătoare cînd căpăta o căruţă cu puieţi. Şi eu stăteam cu el în frig şi mă ţineam pe urmele lui ca un căţel.

Apoi se întoarse şi, sprijinindu-se de stîlpul de la poartă, se uită la clădirile din faţă.

– Cred că bătrîna moară mi-ar duce dorul, Luke. Se spune că rîul se mînie dacă moara ajunge pe alte mîini – aşa spunea tata. Şi nu se ştie dacă n-o fi adevărat, că lumea asta e tare sucită şi bătrînul Scaraoţchi îşi vîră coada-n toate... – lumea asta e tare păcătoasă... m-a răpus! Aşa e, Luke, ascultă-mă pe mine!

– Da, dom'le Tulliver, răspunse Luke cu compătimire, încercînd să-l liniştească, cînd te gîndeşti la rugina grîului şi la căpiţele care iau foc aşa, parcă din senin, cum am văzut eu uneori, lucrurile par ciudate: uite, de pildă, slănina de la ultimul nostru porc se topeşte ca untu' – lasă numa' o urmă.

– Mi-aduc aminte cînd a început tata să facă malţ, continuă domnul Tulliver. Mi-aduc aminte, de parcă ar fi fost ieri. În ziua cînd au isprăvit de construit fabrica de malţ, mă gîndeam c-o să ne pricopsim: în ziua aia am mîncat budincă de prune la masă şi am petrecut şi ne-am veselit şi i-am spus mamei – era o femeie frumoasă, cu ochi negri, maică-mea, fetiţa o să semene cu ea ca două picături de apă... Şi spunînd asta, domnul Tulliver îşi aşeză bastonul între picioare şi îşi scoase tabachera din buzunar, ca să guste şi mai mult povestea pe care o istorisea pe bucăţele, de parcă în fiecare clipă ar fi pierdut şirul şi mintea i-ar fi zburat departe. Eram mititel pe vremea aia, îi veneam mamei pîn-la genunchi – tare ne mai iubea, pe Gritty şi pe mine – şi, cum ziceam, îi spun: „Mamă – aşa i-am spus – acu', dacă avem şi noi fabrică de malţ, o să ne dai budincă în fiecare zi?" Şi mama mi-a povestit de asta pînă-n ziua cînd s-a prăpădit. Era tînără cînd s-a prăpădit, maică-mea! Dar sînt patruzeci de ani şi mai bine de cînd au isprăvit mălţăria, şi n-au fost multe zile în ăşti patruzeci de ani în care să nu mă fi uitat acolo-n curte, de cum mă sculam

dimineața – tot anu', pe orice vreme. Cred că dacă-aș pleca de aici mi-aș pierde mințile, m-aș simți pierdut. Oricum aș lua-o, tot greu e. O să mă roadă pe mine hamurile, dar tot mai bine e să tragi la ham pe un drum vechi, decît pe unul nou.

– Da, dom'le Tulliver, spuse Luke, o să vă simțiți mult mai bine aici decît într-un loc nou. Io unu' n-aș putea trăi într-un loc nou – totul mi s-ar părea străin, dai de căruțe cu roți înguste și pîrleazurile-s fiecare de alt fel, și e și locuri unde lumea mănîncă turte de ovăz... acolo sus spre izvorul rîului Floss... tare-i rău să schimbi locu' de un' te tragi.

– Da, Luke, dar eu cred că ei or să vrea să se descotorosească de Ben și o să te mulțumești cu un singur băiat – că și eu o să trebuie să ajut cît de cît la moară. Ai s-o duci mai rău ca pînă acu'.

– Nu-i nimic, dom' Tulliver, spuse Luke, n-o să mor eu d-asta. Că doar sînt cu dumneavoastră de douăzeci de ani și tinerețea nu se mai întoarce oricît ai chema-o și nici copacii nu cresc dacă strigi la ei... poți s-aștepți pîn' ți se urăște... Io nu pot să sufăr mutre și bucate noi, nu le sufăr nici în ruptu' capului – că nu poți să știi niciodată dacă nu cumva ți se apleacă.

Își isprăvi plimbarea în tăcere, căci Luke își descărcase sufletul și mintea într-o asemenea măsură, încît resursele lui de conversație secaseră cu totul, iar domnul Tulliver trecuse de la amintiri la o stare de meditație dureroasă, încercînd să aleagă una sau alta dintre suferințele care-i stăteau în față.

În seara aceea la ceai, Maggie observă că taică-său e mai absent decît de obicei și că, după ce isprăvește ceaiul, rămîne în fotoliu aplecat înainte, cu ochii în pămînt, mișcîndu-și buzele și dînd din cînd în cînd din cap. După un timp, se uită fix la doamna Tulliver care era așezată în fața lui și tricota, apoi se uită la Maggie care, aplecată deasupra lucrului de mînă, era totuși conștientă că în mintea lui se petrece o dramă. Deodată bătrînul ridică vătraiul și sfărîmă cu furie bucățelele mai mari de cărbune.

– Vai, Doamne, ce faci? întreabă nevastă-sa, ridicînd îngrijorată privirea. E păcat să sfărîmi cărbunele, şi aşa nu prea avem bucăţi mari, şi nu ştiu zău de unde o să facem rost de altele.

– Parcă nu te simţi prea bine astă-seară, tată, nu-i aşa? întreabă Maggie. Pari neliniştit.

– Dar de ce nu vine Tom? întreabă domnul Tulliver nerăbdător.

– Vai de mine, aşa tîrziu s-a făcut? Trebuie să mă duc să-i aduc mîncarea! spuse doamna Tulliver, punînd deoparte împletitura şi ieşind din cameră.

– Acuma se-ntunecă pe la opt şi jumătate, reflectă domnul Tulliver. Trebuie să pice dintr-o clipă într-alta! Du-te şi adu Biblia cea mare... Şi deschide-o la început unde sînt scrise toate. Ia şi tocu' şi cerneala!

Maggie, uimită, făcu întocmai. Dar după ce aduse Biblia, taică-său nu-i mai dădu nici un alt ordin. Rămase nemişcat în fotoliu, pîndind paşii lui Tom pe pietriş, şi părînd supărat din pricina vîntului care se pornise şi urla acoperind toate celelalte sunete. Avea în ochi o lucire ciudată, care o cam speria pe Maggie. Şi fata se trezi că doreşte şi ea să-l vadă pe Tom cît mai repede acasă.

– Uite c-a venit, spuse domnul Tulliver, foarte neliniştit, cînd în sfîrşit auzi bătaia în uşă.

Maggie se duse să deschidă, dar maică-sa ieşi repede din bucătărie, spunîndu-i:

– Stai, Maggie. Las' că deschid eu!

În ultima vreme, începuse să-i fie frică de băiatul ei, dar era geloasă pe oricine altcineva care-i făcea un serviciu.

– Mîncarea te-aşteaptă în bucătărie, lîngă foc, băiatu' mamei, spuse ea, în timp ce Tom îşi scotea pălăria şi haina. Poţi mînca singur, cum îţi place ţie; eu n-am să scot nici o vorbă.

– Mi se pare că tata vrea să-i spună ceva lui Tom, mamă! interveni Maggie. Trebuie să vină întîi în salon.

Tom intră cu faţa lui tristă din fiecare seară, dar, dînd cu ochii de Biblia deschisă şi de călimară, se uită uimit şi îngrijorat la taică-său care-i spuse:

– Hai, vino încoace... Ai întîrziat... am nevoie de tine.

– S-a întîmplat ceva, tată? întrebă Tom.

– Stați jos... toți... spuse domnul Tulliver autoritar. Şi tu, Tom, aşază-te aici, vreau să scrii ceva în Biblie.

Se aşezară toţi trei, uitîndu-se la el. Începu să vorbească rar, cu ochii la nevastă-sa:

– M-am hotărît, Bessy, şi îţi făgăduiesc că vorba mea rămîne sfîntă. Şi cînd ne-om prăpădi, o să ne bage pe amîndoi în aceeaşi groapă, aşa că nu trebuie să ne duşmănim. Am să rămîn aici şi am să-l slujesc pe Wakem, şi am să-l slujesc cinstit: că nu există Tulliver care să nu fi fost cinstit, să nu uiţi asta, Tom... Şi aici, ridică vocea: Lumea o să-mi arunce în faţă că am plătit o poliţă – da' n-a fost vina mea... Sînt prea mulţi pungaşi pe lume, d-asta s-a întîmplat aşa. Au fost prea tari pentru mine şi a trebuit să mă dau bătut. Am să mă înham la jug – că tu ai dreptul să spui că te-am nenorocit, Bessy – şi am să-l slujesc cinstit, cu toate că n-am să mai ţin niciodată capul sus. Sînt un copac prăbuşit... un copac prăbuşit.

Se opri şi rămase cu ochii în pămînt. Apoi deodată, ridicîndu-şi capul, adăugă pe un ton mai puternic, dar grav:

– Numa' că n-am să-l iert! Ştii ce spune lumea – că n-a vrut să-mi facă niciodată nici un rău... aşa-i ajută „bătrînul Harry" pe pungaşi... de la Wakem mi se trag toate... e un domn, un om subţire... ştiu – toţi spun că n-ar fi trebuit s-ajung la tribunal! Da' cine-i de vină că nu se putea obţine nici arbitraj, nici dreptate? Pentru el nu-nseamnă nimic. Ştiu asta! E unu' din domnii ăia eleganţi care cîştigă bani văzînd de treburile oamenilor nevoiaşi şi, după ce-i aduc la sapă de lemn, le dau de pomană. N-am să-l iert niciodată! Să dea Dumnezeu să ajungă în aşa hal, încît să-i fie şi lui fii-său ruşine de el. Aş vrea să-l văd la ocnă. Da' nu ajunge el acolo, că-i prea mare pungaş să se lase la mîna legii. Şi bagă de seamă, Tom... Dacă vrei să te recunosc drept copilul meu, să nu-l ierţi niciodată! O să vină, poate, o vreme cînd ai să-l poţi face să plătească – eu n-am să mai apuc ziua aceea – că m-a băgat în jug. Şi acu' scrie... scrie asta în Biblie...

– Vai, tată! exclamă Maggie, palidă, tremurînd și lăsîndu-se să cadă la picioarele lui. E păcat să blestemi și să vrei răul altuia!

– Lasă că nu-i nici un păcat, știu eu ce spun! ripostă tatăl cu violență. Păcat e că pungașii o duc bine – asta-i mîna necuratului. Fă ce-ți spun, Tom, scrie!

– Ce să scriu, tată? întreabă Tom supus, dar abătut.

– Scrie că eu, tatăl tău, Edward Tulliver, am intrat în slujba lui John Wakem (omul care m-a ruinat), fiindcă i-am făgăduit nevestei mele că voi face tot ce pot să-i îndulcesc necazurile... Și fiindcă am vrut să mor în casa în care m-am născut și în care s-a născut și tata. Pune asta în cuvinte potrivite, știi tu cum, și pe urmă scrie că n-am să-l iert niciodată. Și cu toate c-am să-l slujesc cinstit, îi doresc tot răul. Scrie!

Se făcu o liniște de mormînt. Nu se mai auzea decît penița lui Tom scîrțîind pe hîrtie; doamna Tulliver părea speriată, iar Maggie tremura ca varga.

– Și acu' citește, s-aud ce-ai scris! porunci bătrînul. Tom citi rar, cu glas tare.

– Și acu' scrie... scrie... scrie că n-ai să uiți niciodată ce i-a făcut Wakem lui tat-tu și că, dacă o să ai vreodată prilejul, ai să-l faci să plătească împreună cu tot neamul lui. Și acu' semnează, cu numele tău: Thomas Tulliver.

– Nu, tată, nu, dragă tată, izbucni Maggie, aproape înecîndu-se de groază. Nu-l pune pe Tom să scrie asta.

– Taci din gură Maggie! spuse Tom. Am să scriu!

CARTEA A PATRA

VALEA UMILINȚEI

Capitolul I

O variantă a protestantismului neştiută de Bossuet[1]

Poate că vi s-a întîmplat să călătoriţi pe Ron într-o zi de vară şi să simţiţi soarele posomorîndu-se la vederea satelor în ruină, presărate ici-colo pe mal, mărturii ale zilelor cînd apele repezi ale rîului se umflau, ca un zeu dezlănţuit al distrugerii, ştergînd de pe faţa pămîntului generaţiile slabe şi lipsite de vlagă şi devastîndu-le casele. Ciudat contrast – aţi putea spune – între efectul produs asupra noastră de ruinele mohorîte ale acestor case modeste, care nici în zilele lor de glorie nu fuseseră altceva decît simbolul unei vieţi mizere, aparţinînd prin toate aspectele ei propriei noastre epoci meschine, şi efectul produs de ruinele castelelor de pe malul Rinului care, dărîmîndu-se, s-au contopit atît de armonios cu malurile verzi şi stîncoase ale apei, încît natura pare să le fi potrivit acolo, aşa cum a potrivit şi pinul de munte. Nu, de fapt trebuie să se fi potrivit cu locurile acelea încă din ziua cînd au fost clădite, de parcă ar fi fost înălţate de un neam născut din glie, care a moştenit de la puternicul său părinte sublimul instinct al formelor. Minunate timpuri de epopee! Dacă baronii-tîlhari au fost nişte căpcăuni necruţători şi beţivi, ei au

---

[1] Jacques Bénigne Bossuet (1627-1704), celebru episcop şi scriitor francez, predicator la curtea lui Ludovic al XIV-lea; a fost unul dintre inspiratorii politicii de persecuţii împotriva protestantismului.

avut totuşi o fărîmă din acea grandoare a fiarelor sălbatice. Erau mistreţi de codru, cu colţi care rup şi sfîşie, şi nu grohăitori obişnuiţi. Reprezentau forţele demonice în veşnică luptă cu frumuseţea, virtutea şi îndeletnicirile blînde ale vieţii şi constituiau, în tabloul vremii, un contrast desăvîrşit cu bardul rătăcitor, cu prinţesa cu buze dulci, cu sihastrul cucernic şi cu israelita cea sfioasă[1].

Era o epocă vie, colorată, în care razele soarelui cădeau pe oţelul strălucitor al armurilor şi pe stindardele ce fîlfîiau în vînt, o epocă de aventuri şi de lupte crîncene, o epocă de artă şi entuziasm religios activ, căci nu s-au înălţat oare, în zilele acelea, atîtea catedrale, şi n-au părăsit oare împăraţi vestiţi palatele lor din Apus ca să moară la porţile fortăreţelor păgîne din Orientul sfînt? Iată de ce castelele de pe Rin mă încîntă şi-mi dau un sentiment de poezie; ele aparţin istoriei mărețe a omenirii şi trezesc în mintea mea o întreagă epocă. În schimb, scheletele acestea jalnice, colţuroase, cu ochii în fundul capului, scheletele acelor sate de pe malul Ronului îmi dau senzaţia apăsătoare că viaţa oamenilor – sau în orice caz o foarte mare parte din ea – e îngustă, urîtă, înjositoare şi că nu o purifică nici măcar nenorocirea, care, mai degrabă, tinde să scoată la suprafaţă toată vulgaritatea ei de concepţie. Am convingerea tristă că vieţile pe care le reprezintă aceste ruine au fost o fărîmă dintr-o mare cantitate de vitalitate obscură, care va fi dată uitării, aşa cum se întîmplă cu generaţiile de furnici şi de castori.

Dacă aţi fi privit viaţa aceea de familie, demodată, de pe malurile rîului Floss, pe care nici măcar durerea nu reuşea s-o ridice deasupra nivelului unei tragi-comedii, poate că aţi fi încercat şi dumneavoastră un sentiment înrudit cu senzaţia apăsătoare de care vă vorbeam. O să spuneţi că viaţa familiei Tulliver sau cea a familiei Dodson era o viaţă măruntă, pe care n-o ilumina nici un principiu înalt, nici o viziune romantică, nici o credinţă activă,

[1] Aluzie la sclavele din Orient ale cavalerilor cruciaţi.

demnă de sacrificii, o viață pe care n-o însuflețea nici una dintre acele pasiuni clocotitoare, dezlănțuite, care proiectează umbrele negre ale deznădejdii și crimei; nu poseda nici acea simplitate primitivă, aspră, a nevoii, acea trudă supusă și prost plătită, acea silabisire copilărească a adevărurilor scrise de natură, care dau o anumită poezie vieții.

Aici, oamenii se serveau de noțiuni convenționale despre viață și aveau obiceiuri banale, lipsite de rafinament – era fără îndoială cea mai prozaică formă de viață umană: o respectabilitate mîndră, într-o cabrioletă demodată – mondenitate fără accesorii. Dacă privești acești oameni de aproape, chiar și atunci cînd ghearele de fier ale nenorocirii le-au zdruncinat rostul în viață, vezi foarte puține manifestări care să denote un spirit religios și, mai puțin încă, o credință creștină precisă.

Credința lor în „Nevăzut", în măsura în care aceasta se manifesta, părea să fie de o esență mai degrabă păgînă; noțiunile lor morale, la care țineau cu încăpățînare, nu păreau să aibă nici un etalon în afara obiceiurilor ereditare. Nu se poate trăi între asemenea oameni. Te înăbuși pentru că nu găsești nici o ieșire către ceva frumos, măreț sau nobil. Te enervează acești oameni plicticoși, care se află într-o discordanță totală cu meleagurile pe care trăiesc: cîmpii roditoare, străbătute de un rîu bogat cu ape veșnic unduioase, legînd pulsul slab al vechiului oraș englez cu bătăile puternice ale inimii universului. O superstiție puternică, împinsă pînă acolo încît să-și flageleze zeii și pe ea însăși, pare să fie mai conformă cu misterul pe care-l reprezintă soarta omenirii, decît starea spirituală a acestor furnici de Dodsoni și Tulliveri.

Împărtășesc sila dumneavoastră față de această meschinărie apăsătoare. Dar trebuie totuși să o fi încercat măcar o dată, dacă vreți să înțelegeți cum a acționat asupra vieților lui Tom și Maggie – cum a acționat, generații de-a rîndul, asupra caracterelor tinere care, în tendința omenirii spre progres, s-au ridicat deasupra nivelului de înțelegere al generației dinaintea lor, de care au fost

totuşi legate prin cele mai puternice fibre afective. Suferinţa – fie ea de martir sau de victimă – care aparţine fiecărui stadiu de dezvoltare a omenirii e reprezentată în fiecare oraş prin sute de inimi anonime: şi nu trebuie să ne fie teamă să comparăm lucrurile mărunte cu cele mărețe, căci nu ne învaţă oare ştiinţa că efortul ei suprem este acela de a stabili o unitate care să lege lucrurile cele mai mărunte de cele mai mari?

După cîte am înţeles, pentru mintea umană, care posedă o viziune largă asupra relaţiilor în univers şi căreia fiecare obiect în parte îi sugerează o sumă a tuturor cauzelor, nu există nici un amănunt lipsit de însemnătate în ştiinţele naturii. Şi bineînţeles că acelaşi lucru se aplică şi observaţiilor pe care le facem în legătură cu viaţa semenilor noştri.

Ideile religioase şi morale ale familiilor Dodson şi Tulliver aveau bineînţeles un caracter mult prea special pentru a încerca să le aflăm prin deducţie, pornind de la premisa că respectivele familii făceau parte din populaţia protestantă a Marii Britanii. Concepţia lor despre viaţă avea un sîmbure de raţiune, aşa cum trebuie să aibă orice concepţie conform căreia au crescut şi au înflorit toate familiile cinstite şi prospere; dar nuanţa ei teologică era aproape imperceptibilă. Dacă în epoca în care surorile Dodson erau încă domnişoare, bibliile lor se deschideau mai uşor la unele capitole decît la altele, faptul se datora petalelor de lalele presate, presărate la întîmplare între paginile Bibliei, fără considerente istorice, religioase sau doctrinare. Simţul lor religios era elementar, aproape păgîn, dar nu conţinea nici o erezie – în măsura în care erezia presupune o alegere – căci nu ştiau că mai există şi alte doctrine în afară de religia celor ce mergeau la capelă şi care părea că bîntuie prin familii, ca astma. Şi, de altfel, de unde să ştie? Vicarul frumoasei lor parohii de ţară nu era un polemist, ci un bun jucător de whist[1], pregătit întotdeauna cu cîte o glumă potrivită pentru înfloritoarele lui enoriaşe. Practica

[1] Joc de cărţi.

religioasă a familiei Dodson consta în a venera tot ceea ce era tradițional și demn de respect: trebuia să fii botezat, altfel nu puteai fi îngropat în cimitirul bisericii, și să te împărtășești înainte de moarte, ca o măsură de securitate împotriva unor pericole viitoare, mai greu de înțeles. Dar, era tot atît de necesar să ai un cioclu potrivit și șunci afumate la înmormîntare și să lași un testament care să fie deasupra oricărei critici. Un Dodson nu uita niciodată nimic din ceea ce se cuvenea sau din ceea ce se făcea de cînd lumea și intra evident în obiceiurile celor mai importanți enoriași, sau în tradițiile familiale – cum ar fi, de exemplu, supunerea față de părinți, loialitatea față de rude, hărnicia, cinstea, cumpătarea, curățirea conștiincioasă a ustensilelor de lemn sau de aramă, păstrarea monedelor care ar putea să dispară de pe piață, producerea unor mărfuri de mîna întîi pentru tîrg și o preferință generală pentru tot ceea ce e făcut în casă. Dodsonii erau un neam de oameni foarte mîndri, și mîndria lor consta în faptul că nimeni n-ar fi putut să le găsească vină că nu-și respectă îndatoririle sau proprietatea moștenită din bătrîni. O mîndrie sănătoasă în multe privințe, de vreme ce identifică onoarea cu integritatea, cu conștiinciozitatea în muncă și cu loialitatea față de regulile general acceptate: și societatea datorează o sumedenie de calități respectabile ale unora dintre membrii ei, mamelor din clasa Dodson, care știau să facă unt și brînză bună și s-ar fi simțit dezonorate să procedeze altfel. „Sărac, dar cinstit" n-a fost niciodată un motto al familiei Dodson, și mai puțin încă acela de „a părea bogat cu toate că ești sărac". Deviza familiei era mai degrabă: „să fii cinstit și bogat", și nu numai bogat, dar chiar mai bogat decît te crede lumea. Să trăiești respectat de cei din jur și să ai ciocli potriviți la înmormîntare constituia realizarea unui țel în viață care însă ar fi putut să fie complet anihilat dacă, la citirea testamentului pe care l-ai lăsat, ai coborî în ochii semenilor tăi fie pentru că s-ar descoperi că ai fost mai sărac decît se așteptaseră, fie pentru că ai împărțit moștenirea în mod nesăbuit, fără să ții seamă de gradele de rudenie. Trebuie să faci întotdeauna

tot ce se poate pentru rude, cu alte cuvinte să le muştruluieşti cu severitate dacă nu fac cinste familiei, dar să le dai totuşi măcar partea care li se cuvine din cataramele de la pantofi sau alte bunuri familiale. Una dintre calităţile evidente ale familiei Dodson era sinceritatea: atît viciile, cît şi virtuţile lor nu erau decît fazele unui egoism mîndru şi onest, şi detestau lucrurile făcute împotriva propriului lor interes sau merit. Puteau fi cît se poate de severi cu „neamurile incomode", dar nu le părăseau sau nu le neglijau niciodată – şi nici nu le lăsau să moară de foame – însă le pretindeau să-şi mănînce pîinea amestecată cu ierburi amare.

Asemenea credinţe tradiţionale existau şi la familia Tulliver, dar se altoiau pe firi mai avîntate, capabile de o generoasă imprudenţă, de o afecţiune caldă şi de o nesăbuită violenţă. Bunicul domnului Tulliver spunea adesea că se trage dintr-un oarecare Ralph Tulliver, care fusese un om deosebit de deştept, dar care se ruinase. Şi se prea poate ca deşteptul Ralph să fi fost un om de viaţă, care călărea pe cai iuţi şi ţinea în mod incontestabil la părerile lui. Pe de altă parte, nu se pomenise niciodată cu vreun Dodson să se ruineze: nu era în spiritul familiei.

Dacă acestea erau concepţiile despre viaţă care formaseră baza educaţiei membrilor familiei Dodson şi ai familiei Tulliver, în vremea demnă de laudă a lui Pitt[1], şi a preţurilor ridicate, veţi deduce, din cunoştinţele dumneavoastră despre starea în care se afla societatea din St. Ogg's că, odată ajunşi la maturitate, nu a existat nici o influenţă care să acţioneze prea puternic asupra lor. Dat fiind că în epoca aceea tîrzie de predici anticatolice mai existau oameni care, deşi aveau multe idei păgîne, se credeau totuşi bisericoşi, nu prea aveam de ce să ne mirăm că domnul Tulliver, cu toate că se ducea regulat la biserică, îşi consemna planurile de răzbunare pe prima pagină a Bibliei. Nu că s-ar fi putut spune

[1] William Pitt (1759-1806), prim-ministru (1783-1801 şi 1804-1806). Războaiele cu Franţa din timpul lui Napoleon au determinat creşterea exagerată a preţurilor.

ceva rău despre vicarul acelei încîntătoare parohii de ţară de care ţinea moara Dorlcote: se trăgea dintr-o familie foarte bună, era un celibatar fără păcat, cu o purtare desăvîrşită, fusese hirotonisit şi era agregat universitar, iar domnul Tulliver îl privea cu respectul cuvenit, aşa cum făcea cu tot ceea ce ţinea de serviciul religios; dar considera că biserica e una şi bunul simţ e alta. Există seminţe care, fiind nevoite să încolţească în locuri neprielnice, au fost înzestrate de natură cu un întreg sistem de „gheare", astfel încît să se poată fixa pe suprafeţe foarte nereceptive. Sămînţa spirituală semănată în sufletul domnului Tulliver fusese, după cît se vede, lipsită de un mediu prielnic în care să încolţească şi, neavînd „gheare" cu care să se fixeze, zburase, dusă de vînt, mai departe.

Capitolul II

În care cuibul sfîşiat e străpuns de spini

E adevărat că poţi uneori găsi un sprijin chiar în tulburarea care întovărăşeşte primele izbucniri ale nenorocirii, după cum o durere acută poate adesea să fie un stimulent sau să producă o emoţie care să constituie, temporar, o forţă. Disperarea nu te ameninţă decît atunci cînd noua ta viaţă începe să-şi urmeze lent cursul, în clipele acelea cînd suferinţa e depăşită, cînd nu mai are intensitatea emoţională care să neutralizeze durerea, în zilele acelea ce se succed monoton, într-o uniformitate fără de speranţă şi în care nenorocirea devine o rutină plictisitoare. Abia atunci simţi foamea aceea imperioasă a sufletului, şi încerci să deschizi ochii şi să-ţi ciuleşti urechile ca să afli o taină neştiută a existenţei, care să dea răbdării aspectul mulţumirii.

Această epocă de lipsuri cumplite se abătu asupra lui Maggie cînd nu avea decît treisprezece ani. Şi la precocitatea deosebită a fetei se mai adăugă şi experienţa timpurie a unui suflet zbuciumat, în care se dădea o luptă între impulsurile lăuntrice şi faptele exterioare, aşa cum se întîmplă de obicei cu fiinţele pasionate şi cu imaginaţie înflăcărată; şi în anii care trecuseră din vremea cînd bătea cuie în capul fetişului de lemn, din podul cu rafturi mîncate de cari, trăise o viaţă atît de intensă, într-un univers populat în egală măsură de realitate, de lecturi şi de visări cu ochii deschişi, încît Maggie era neobişnuit de matură pentru vîrsta ei; cu o singură excepţie; îi lipseau cu totul acea prudenţă şi stăpînire de sine care-l făcuseră pe Tom să fie bărbat, deşi nu dobîndise maturitate intelectuală. Viaţa ei începuse să se scurgă cu o monotonie calmă, tristă, care o făcea să se închidă în ea mai mult ca oricînd. Taică-său era din nou în stare să-şi vadă de treburile lui, care se aranjaseră, şi acum lucra ca administratorul lui Wakem, pe fosta lui proprietate. Tom pleca de dimineaţă şi se întorcea seara; şi în cele cîteva ore pe care le petrecea acasă era din ce în ce mai tăcut. Ce să spună? Toate zilele erau la fel şi interesul lui pentru viaţă, gonit şi strivit din toate părţile, se concentrase pe un singur făgaş, şi anume să se împotrivească nenorocirii din toate puterile. Ciudăţeniile părinţilor îl scoteau din sărite acum cînd erau lipsite de acele elemente ce însoţesc o viaţă prosperă şi uşoară; căci Tom avea o minte foarte clară şi prozaică, o minte care nu se lăsa întunecată de sentimentalisme sau de imaginaţie. Biata doamnă Tulliver părea că nu va mai fi niciodată gospodina de odinioară; şi nici n-ar fi putut. Toate lucrurile prin care trăise în mulţumire, dispăruseră. Toate micile speranţe şi planuri, toate micile speculaţii, toate micile griji plăcute în legătură cu comorile ei, care, timp de un sfert de veac, din ziua cînd făcuse prima achiziţie – cleştele de zahăr – dăduseră un sens existenţei, îi fuseseră deodată smulse, lăsînd-o dezorientată în viaţa ei pustie. De ce să i se întîmple tocmai ei ceea ce nu se întîmplase altor femei? Iată o

întrebare la care nu se găsea răspuns și care constituia o permanentă și chinuitoare comparație între prezent și trecut. Era jalnic să vezi această femeie frumușică slăbind și pierzîndu-și din ce în ce vlaga, din pricina unei frămîntări fizice și sufletești care adesea o făcea să rătăcească prin casa pustie, după ce-și isprăvea treaba, pînă cînd Maggie, îngrijorată, o căuta și o aducea jos, spunîndu-i cît de tare îl supără pe Tom, fiindcă-și ruinează sănătatea și nu vrea să se odihnească. Dar această neputincioasă îndobitocire avea totuși o trăsătură emoționantă de maternitate umilă și devotată, ceea ce o determina pe Maggie s-o îndrăgească și mai mult pe biată maică-sa, care se zbătea în mijlocul necazurilor pricinuite de mintea ei slabă. N-o lăsa pe Maggie să facă nici o muncă grea sau care i-ar fi murdărit mîinile, și se supăra ori de cîte ori fata încerca să-i ajute la frecatul sau curățatul grătarului de la cămin.

– Lasă, fetița mamei, că ți se aspresc mîinile și se fac ca peria! spunea ea de fiecare dată. Las' că asta-i treaba mamei, că de cusut tot nu pot să mai cos, c-au început să mă lase ochii.

Și continua să perie și să îngrijească părul lui Maggie cu care, în sfîrșit, se împăcase, deși nu voia să se încrețească nici în ruptul capului, acum cînd era lung și des. Maggie nu era copilul ei favorit și de fapt gîndea că ar fi fost mult mai bine dacă ar fi arătat altfel. Cu toate astea, inima ei de femeie, atît de dezamăgită în micile aspirații, găsea în viața acestei ființe tinere un viitor pe care să se sprijine, și mama era mulțumită să-și strice mîinile ca să cruțe alte mîini care aveau mult mai multă viață-n ele.

Dar dezorientarea plină de regrete a maică-sii era mai puțin dureroasă pentru Maggie decît deznădejdea posacă a tatălui. Cît timp fusese paralizat și păruse că va rămîne veșnic într-o stare de neajutorare puerilă, în tot acest timp cît stătuse liniștit, doar pe jumătate conștient de nenorocirea abătută asupra lui, fata fusese însuflețită de fluxul puternic de dragoste și milă, aproape ca de o inspirație, ca de o putere nouă care ar fi ajutat-o, de dragul lui, să îndure cu ușurință viața cea mai grea; dar domnul Tulliver își pierduse dependența puerilă, devenise tăcut, con-

centrîndu-se asupra unui singur scop, ceea ce constituia un contrast ciudat cu vechea lui volubilitate şi bună dispoziţie; şi zilele şi săptămînile treceau, iar starea lui rămînea aceeaşi şi nici un interes şi nici o bucurie nu-i luminau privirea întunecată. Sufletele tinere au o lipsă de înţelegere aproape crudă faţă de posomorala stereotipă a oamenilor de vîrstă mijlocie sau bătrîni, care au trăit o viaţă de dezamăgiri şi necazuri şi pe ale căror chipuri zîmbetul devine atît de neobişnuit, încît ridurile triste din jurul gurii şi de pe frunte nu par să mai ţină seamă de el, gonindu-l fără nici un pic de bunăvoinţă. „De ce să nu se bucure şi ei uneori şi să fie fericiţi?" gîndesc tinerii care au facultatea de a trece cu uşurinţă de la o stare la alta. „Ar fi atît de uşor, numai să vrea!" Şi aceşti nori plumburii care nu dispar niciodată, te pot face să-ţi pierzi răbdarea chiar dacă sufletul ţi-e plin de dragoste filială, care se revarsă cu milă şi tandreţe în clipele de nenorocire.

Domnul Tulliver nu întîrzia niciodată nicăieri, întorcîndu-se întotdeauna direct acasă: se grăbea să plece de la tîrg şi refuza orice invitaţie să rămînă să stea de vorbă, ca pe vremuri, în casele pe unde se ducea cu cîte o treabă. Nu izbutea să se împace cu noua-i soartă; nu era situaţie în care mîndria lui să nu simtă loviturile ce le primise şi, în toate atitudinile celorlalţi faţă de el, fie ele binevoitoare sau neprietenoase, descoperea cîte o aluzie la schimbarea petrecută în viaţa lui. Nimic nu i se părea mai îngrozitor, nici chiar zilele cînd Wakem venea să inspecteze proprietatea şi să vadă cum merg treburile, decît zilele de tîrg cînd întîlnea o seamă de creditori care se învoiseră să-l păsuiască. Toate gîndurile şi strădaniile lui se concentrau acum către un singur scop, să facă oarecari economii ca să-şi poată plăti creditorii; şi sub influenţa acestei constrîngeri, morarul, care fusese destul de risipitor şi căruia nu-i plăcuse niciodată să trăiască socotit sau să impună economii celor din casă, se transforma încetul cu încetul într-un zgîrie-brînză. Oricîte alimente sau combustibil ar fi economisit doamna Tulliver, tot nu reuşea să-l mulţumească; iar el nu mînca decît lucruri de calitatea cea mai proastă. Cu toate că posomoreala lui taică-său şi tristeţea de acasă îl amărau

şi îl scîrbeau, Tom împărtăşea întru totul părerea că creditorii trebuie plătiţi, şi bietul băiat aduse acasă cîştigul primului trimestru, cu sentimentul plăcut al unei realizări, dîndu-i lui taică-său banii ca să-i pună în cutia de tablă unde se ţineau de obicei economiile. Mica rezervă de suverani din cutia de tablă părea să fie singura imagine care aducea o vagă licărire de mulţumire în ochii morarului – o pîlpîire slabă şi trecătoare, risipită de gîndul că va trebui să se scurgă multă vreme, poate mai multă decît avea el să trăiască, pînă cînd aceste mici economii să poată înlătura obsesia îngrozitoare a datoriilor. Un deficit de mai bine de cinci sute de lire, la care se mai adăuga şi dobînda, părea să constituie o prăpastie pe care cu greu o puteau umple economiile strînse din treizeci de şilingi pe săptămînă, chiar dacă li s-ar fi adăugat economiile făcute de Tom. Cele patru fiinţe care stăteau în jurul focului mocnit, din surcele, ca să se încălzească puţin înainte de culcare, erau firi cu totul diferite, dar în această privinţă căzuseră complet de acord. Doamna Tulliver, care moştenise integritatea şi mîndria Dodsonilor, fusese învăţată de copil că păgubirea oamenilor de bani, ceea ce era un alt fel de a numi datoriile, însemna pe plan moral un soi de stîlp al infamiei: părerea ei ar fi însemnat să dea dovadă de răutate dacă s-ar fi opus dorinţei bărbatului ei de a face ceea ce trebuia ca să se reabiliteze. Avea o impresie vagă şi absurdă că, dacă s-ar plăti toţi creditorii, şi-ar recăpăta tacîmurile şi rufăria; dar avea convingerea înnăscută că, atîta timp cît un om datorează altuia bani pe care nu-i poate plăti, nu are dreptul să se considere stăpîn pe nimic. Bombăni puţin cînd domnul Tulliver refuză categoric să primească o parte din banii datoraţi de familia Moss, dar se supuse tuturor economiilor pe care i le cerea în gospodărie; ajunse chiar pînă acolo încît să se abţină de la cele mai mici plăceri, cum ar fi folosirea mirodeniilor. Singurul chip sub care-şi manifesta revolta era să ascundă în bucătărie cîte ceva mai bun de mîncare pentru Tom. În epoca de azi, epocă de concepţii comerciale şi filozofice largi, conform cărora totul se îndreaptă de la sine fără ca noi să ne batem capul, ideile înguste despre datorii ale acestor Tulliveri de modă veche ar putea să-i facă pe

mulţi dintre cititori să zîmbească. Faptul că un negustor păgubeşte din pricina ta trebuie privit cu convingerea senină că alt negustor cîştigă de pe urma altcuiva şi, de vreme ce tot trebuie să existe pe lume oameni care să facă datorii şi să nu le plătească, înseamnă să fii egoist să nu accepţi că le poţi face chiar tu. Mă refer la oamenii foarte simpli care n-au avut niciodată îndoieli revelatoare asupra a ceea ce reprezintă integritatea personală şi simţul onoarei.

În toată această viaţă de tristeţe cumplită şi dorinţi din ce în ce mai limitate, domnul Tulliver păstrase sentimentele adînci pe care le avea faţă de „fetiţă", şi care făceau ca prezenţa ei să constituie o necesitate pentru el cu toate că nu reuşea să-l înveselească. Bătrînul o iubea mai departe ca pe ochii din cap, dar sentimentul dulce al dragostei părinteşti era acum amestecat cu amărăciune, ca tot restul de altfel. Seara cînd isprăvea lucrul ei de mînă şi îl punea deoparte, Maggie obişnuia să se aşeze la picioarele lui taică-său, pe un scăunel, sprijinindu-şi obrazul de genunchiul lui. Cît de mult ar fi dorit ca el s-o mîngîie pe păr sau să-i arate cît îl linişteşte gîndul că are o fată care-l iubeşte! Dar Maggie nu mai căpăta acum nici un răspuns la micile ei mîngîieri, nici de la taică-său, nici de la Tom – cei doi idoli ai vieţii ei. În cele cîteva ceasuri pe care le petrecea acasă, Tom era mereu obosit şi preocupat, iar taică-său amărît şi îngrijorat la gîndul că fata creştea – se transforma în femeie – şi nu ştia cum o să se descurce în viaţă! Cine s-o ia acum cînd pierduseră tot? Îl îngrozea gîndul că se va mărita cu un om sărac, aşa cum se măritase mătuşa Gritty: asta l-ar fi făcut să se răsucească în mormînt. „Fetiţa" lui să fie chinuită de copii şi trudă, aşa cum era mătuşa Moss! Cînd oamenii fără cultură şi cu o experienţă personală limitată să se află sub povara unor nenorociri care se ţin lanţ, viaţa lor lăuntrică se roteşte necontenit în jurul aceloraşi gînduri triste şi amare: aceleaşi cuvinte, aceleaşi scene se repetă la nesfîrşit, întovărăşite de aceleaşi stări sufleteşti – şi, după un an, îi găseşti aceiaşi ca la început, de parcă ar fi nişte automate puse să execute o serie de mişcări periodice.

Zilele se scurgeau fără ca monotonia lor să fie întreruptă de prea mulți musafiri. Unchii și mătușile începuseră să vină rar, doar pentru cîte o vizită scurtă: bineînțeles că nu puteau rămîne la masă și stinghereala pricinuită de tăcerea încăpățînată a domnului Tulliver, care părea să sublinieze și mai mult rezonanța camerei goale și fără covoare, făcea ca aceste vizite de familie să devină din ce în ce mai rare, fiind neplăcute pentru toată lumea. Cît despre alte cunoștințe pe care le-ar fi avut, se știe doar că există un curent de răceală care înconjoară pe cei aflați la pămînt; te străduiești să stai cît mai departe de ei, așa cum iarna stai departe de o cameră fără foc, și îți dai seama cu oarecare jenă că n-ai de ce să-i vezi și nici ce să discuți cu cei care nu mai au avere, n-au nimic de oferit și au încetat de a mai fi cineva. Pe atunci, în societatea creștină civilizată de pe acele meleaguri, familiile decăzute sub nivelul lor inițial erau supuse unei triste izolări, în afară doar de cazul cînd aparțineau unei biserici sectare, preocupată să insufle oarecare căldură frățească, în strădania de a apăra focul sacru.

Capitolul III

O voce din trecut

Castanii tocmai dăduseră în floare cînd, într-o după-amiază, Maggie își scoase scaunul în fața ușii de la intrare și se așeză cu o carte pe genunchi. Ochii ei negri nu urmăreau rîndurile cărții, dar nu păreau totuși să se bucure de razele soarelui, care furișîndu-se prin perdeaua de iasomie ce acoperea portalul din dreapta ei, făcea umbrele frunzelor să-i joace pe obrazul palid și rotund; părea că încearcă să deslușească ceva ce nu era dezvăluit de lumina soarelui. Fusese o zi și mai tristă ca de obicei: după o vizită a lui Wakem, taică-său avusese un acces de furie, lovind,

pentru o greşeală neînsemnată, băiatul care lucra la moară. De cînd se făcuse bine, domnul Tulliver mai avusese un acces de felul acesta, o dată cînd îşi bătuse calul. Pe Maggie scena o îngrozise atît de tare, încît nu mai reuşea s-o uite. Şi în mintea ei se născuse gîndul că s-ar putea ca într-o zi domnul Tulliver să-şi bată şi nevasta, dacă s-ar întîmpla cumva să-i vorbească în felul ei plîngăreţ într-un moment nepotrivit. Cel mai tare o înspăimînta însă gîndul că taică-său ar putea adăuga la necazurile lui din epoca aceea nenorocirea de a se face iremediabil de rîs. Manualul rupt care-i aparţinuse cîndva lui Tom şi care zăcea acum pe genunchii ei nu-i dădea nici un pic de curaj, căci se afla încă sub impresia spaimei. Ochii i se umpleau mereu de lacrimi, în timp ce rătăceau fără să vadă nici castanii în floare, nici orizontul îndepărtat, ci numai imaginile unor nenorociri viitoare, care s-ar putea abate asupra casei lor.

O treziră zgomotul brusc al porţii şi sunetul unor paşi pe pietriş. Nu era Tom. Era un om cu bonetă din piele de focă şi jiletcă de pluş albastru. Ducea o legătură în spate şi era urmat de un cîine – o corcitură de buldog şi terier cu blană cafenie-pătată, şi cu o expresie răuvoitoare.

– Vai, Bob, tu erai? exclamă Maggie, sărind de pe scaun şi zîmbind de bucurie că-l vede, căci nu avusese parte de prea multe dovezi de prietenie care s-o facă să uite de mărinimia lui Bob. Ce bine-mi pare că te văd!

– Mulţumesc don'şoară, spuse Bob, scoţîndu-şi boneta cu un aer încîntat. Dar, încercînd să-şi ascundă emoţia, se uită la cîine şi îi porunci scîrbit: Marş, javră păcătoasă!

– Fratele meu n-a venit încă, Bob. Ziua e întotdeauna la St. Ogg's.

– Drept să vă spun... făcu Bob, mi-ar părea bine să-l văd pe dom' Tom, da' n-am venit tocma' d-asta... vreau să v-arăt ceva!

Bob aşeză legătura în pragul uşii şi alături de ea un teanc de cărţi mititele legate cu o sfoară. Dar, de fapt el voia să-i arate

altceva lui Maggie, şi anume un obiect pe care-l cărase sub braţ, înfăşurat într-o basma roşie.

– Ia uitaţi-vă, continuă el, punînd pachetul roşu peste celelalte şi desfăcîndu-l, să nu spuneţi că-s obraznic... don'şoară... da' am dat de cărţile astea şi m-am gîndit că poate dacă vi le aduc n-o să vă mai pară rău de alea de le-aţi pierdut; că v-am auzit spunînd de nişte poze... Şi dacă-i vorba de poze, ia uitaţi-vă aici!

Despăturind batista roşie, Bob scoase la iveală un Anuar vechi şi vreo şase-şapte numere dintr-o *Galerie de Portrete*, de format *in-octavo;* invitaţia insistentă de a privi se referea la un portret maiestuos al lui George al IV-lea, cu craniul lui mic şi cravata voluminoasă.

– E tot felu' de domni aici, continuă Bob, întorcînd paginile cu oarecare emoţie, cu tot felu' de nasuri – şi unii-s cheli şi alţii cu peruci, trebuie să fie din Parlament. Şi aici... adăugă el, deschizînd *Anuarul*, aici îs doamne pentru dumneavoastră... unele cu bucle, altele cu păru' drept şi unele, uite, zîmbesc cu capu' într-o parte, şi uite altele, parc-ar fi gata să plîngă – ia uitaţi – stau pe jos, afară, şi-s îmbrăcate ca cucoanele alea de le-am văzut că ies din trăsuri la baluri, acolo la Old Hall. Pe legea mea, mă-ntreb ce îmbracă pe ei ăi de le fac curte! Am stat şi m-am uitat prin carte pîn-a trecut de douăspe' – zău c-am stat – uite pîn-au început să se zgîiască la mine de-acolo din poze, de parc-ar fi ştiut că vorbesc cu ele. Dar eu zău că n-aş şti ce să le spun. Mai bine se potrivesc cu dumneavoastră, don'şoară Maggie, şi omu' de la prăvălie spune c-au mare căutare... spune că astea e marfă a-ntîia.

– Şi le-ai cumpărat pentru mine, Bob? întreabă Maggie adînc mişcată de bunătatea lui dezinteresată. Ce drăguţ din partea ta! Dar mă tem c-ai dat o grămadă de bani pe ele!

– Da' de unde! se apără Bob, dădeam eu şi de trei ori mai mult dacă e vorba să v-ajut cît de cît să le uitaţi p-alea de s-au vîndut, don'şoară. Că n-am să uit niciodată cum arătaţi şi ce

amărîtă erați cînd v-a luat cărțile... Vă am în minte de parc-ați fi un tablou atîrnat, uite-așa, în fața mea. Şi cînd am văzut cartea deschisă pe galantar, cu cucoana aia din poză de se uita la mine cu niște ochi care aduceau puțin cu ai dumneavoastră cînd sînteți necăjită... vă rog să mă iertați că îndrăznesc don'șoară... m-am gîndit s-o cumpăr pentru dumneavoastră, și pe urmă am cumpărat cartea cu domni că tot se potrivea... Şi pe urmă... Şi Bob luă pachețelul legat cu sfoară. M-am gîndit că poate ați vrea și ceva tipărituri pe lîngă poze și p-astea le-am căpătat pe o bucată de pîine... sînt înțesate cu tipărituri și m-am gîndit că nu strică să le aduc o dată cu cărțile alea mai bune. Şi n-aș vrea să mă refuzați și să spuneți că nu vreți să le primiți cum a făcut dom' Tom cu suveranii.

– Nu, Bob, n-avea nici o grijă! Îți mulțumesc din suflet că nu m-ai uitat și că ești atît de bun cu mine și cu Tom. Nimeni n-a fost niciodată atît de bun cu mine. Eu nu prea am mulți prieteni care să țină la mine.

– Luați-vă un cîine don'șoară... e un prieten mai bun ca orice creștin... spuse Bob, lăsînd din nou pachetul pe care-l luase de jos cu intenția să plece repede; se simțea îngrozitor de stînjenit că vorbește cu o fată ca Maggie, cu toate că, după cum afirma el adesea, cînd începea să vorbească „limba îi mergea mai repede decît mintea“. Nu vi-l pot de pe Mumps că i s-ar rupe inima să se despartă de mine – ei, Mumps, ce părere ai, jigodie? (Mumps se mulțumi să dea afirmativ din coadă). Da' vă fac eu rost de un pui, don'șoară. Oricînd, cu plăcere!

– Nu, mulțumesc, Bob. Avem un cîine de curte, și nu am din ce să țin un cîine care să fie numai și numai al meu.

– Păcat! Altfel ar fi un pui... dacă nu vă supără că nu-i chiar de rasă curată: mama lui joacă în spectacolul la „Punch“... phi, ce cățea grozavă!... Şi deșteaptă foc! Latră cu mai mult tîlc decît ar vorbi un om o zi întreagă. E unu' de cară oale... o meserie păcătoasă, și-i mereu pe drumuri... Şi spune: „Toby nu-i decît o corcitură... nici nu face să te uiți la el...“ zice. Şi eu îi zic atunci:

„Da' tu ce crezi că ești? Tot o corcitură! Dacă mă uit la tine nu cred să fi fost mare lucru de capul mă-tii și-a lui tat-tu." Nu că nu mi-ar plăcea și mie ceva mai de soi, dar tare mi-e silă să văd o corcitură că strîmbă din nas cînd se uită la o alta! Ei, eu v-am spus bună seara, don'șoară! adăugă Bob brusc, luîndu-și din nou legătura, cu sentimentul că-și cam dăduse frîu liber la gură.

– Nu vrei să vii într-o seară să-l vezi pe fratele meu, Bob? întrebă Maggie.

– Ba da don'șoară, mulțumesc, viu eu altă dată. Vă rog să-i spuneți cele cuvenite... E băiat frumos dom' Tom, și ce înalt a crescut... a crescut de la picioare... eu nu...

Lăsase iar legătura jos: se stricase ceva la cîrligul bățului.

– Dar îmi închipui că lui Mumps nu-i spui „corcitură", zise Maggie, simțind că dacă vorbește de Mumps, îi face plăcere lui Bob.

– Nu, don'șoară, nu, spuse Bob, zîmbind înduioșat. Nu găsiți cîine mai bun ca Mumps nicăieri, pe tot malu' rîului, că doar m-am plimbat de-atîtea ori pe rîu cu șlepu'!... Și chiar și domnii se opresc și se uită la el – da' Mumps nu le dă nici o atenție... Își vede de treaba lui! Zău că da!

Expresia de pe mutra lui Mumps, căruia părea că nu-i pasă de nimic din ceea ce nu-l atingea direct, confirma cu tărie aceste laude.

– Pare cam neprietenos, spuse Maggie. Crezi că mă lasă să-l *mîngîi*?

– Cum să nu vă lase. Mumps știe cu cine are de-a face. Nu e el cîine să-l duci cu zăhărelul: simte mult mai bine mirosul hoțului decît al turtei dulci. Doamne! Dac-ați ști cît stau de vorbă cu el... ore întregi... cînd umblu prin locuri pustii și ori de cîte ori fac cîte o poznă, întotdeauna lui îi spun. Zău că-i spun. Nu-i ascund nimic! Știe și despre degetul meu cel mare, zău că știe!

– Degetul tău cel mare?... Care deget? întreabă Maggie.

– Asta, don'șoară! spuse Bob iute, arătînd un exemplar neobișnuit de gros a ceea ce creează deosebirea dintre om și

maimuţă. Ajută cînd măsori flanela. Ştiţi, eu vînd flanelă, că-i uşoară de cărat în balot şi se vinde bine, aşa că degetul mare ajută. Apuc cu degetul capătul metrului şi tai ştofa mai încoace, şi babele nu se prind niciodată!

– Bine Bob, spuse Maggie cu un aer serios, da' asta-i înşelătorie. Nu-mi place să aud că faci aşa ceva.

– Nu, don'şoară? făcu Bob cu regret. Atunci îmi pare rău că v-am spus. Dar m-am obişnuit să vorbesc cu Mumps şi lui nu-i pasă de puţină fraiereală cînd e vorba de femei zgîrcite care se tocmesc pîn' le vine rău şi ar vrea să ia flanela pe gratis, da' nu se-ntreabă niciodată cum de-mi scot şi eu o pîine cu ea. Eu, don'şoară, nu trag omu' pe sfoară dacă nu vrea să mă tragă el pe mine. Îs om cinstit! Zău! Pe sufletu' meu! Numa' că trebuie să mă distrez şi eu cît de cît, şi acu', dacă nu mă mai ocup de nevăstuici, nu mai am nici un fel de lighioane să le viu de hac decît babele care se tocmesc. Ei, eu vă spun noapte bună, don'şoară Maggie!

– La revedere, Bob, şi îţi mulţumesc mult de tot pentru cărţi. Şi să vii să-l vezi pe Tom.

– Da, don'şoară, spuse Bob, depărtîndu-se cîţiva paşi; apoi întorcîndu-se pe jumătate, adăugă: Am să mă las de povestea cu degetu' dacă nu vă place. Da-i păcat, zău că-i păcat. N-o să mai găsesc niciodată un şiretlic bun ca ăsta... Şi pe urmă la ce-ar mai sluji să am un deget aşa de gros? Putea foarte bine să fie şi subţire! Maggie, înălţată la rangul de Madona care să-i lumineze calea lui Bob, rîse fără să vrea; ochii albaştri ai adoratorului licăriră şi ei, sub aceste auspicii prielnice, Bob duse mîna la şapcă şi se depărtă.

Vremurile cavalerismului nu au dispărut cu totul, chiar dacă Burke[1], le-a cîntat prohodul: ele dăinuie în adoraţia multor tineri sau bărbaţi faţă de o femeie despre care nici în vis nu îndrăznesc să-şi închipuie c-ar putea vreodată să-i atingă degetul cel mic sau

[1] Edmund Burke (1729-1797), scriitor şi om de stat englez.

tivul de la rochie. Bob, cu legătura în spinare, simţea faţă de fata cu ochi negri o adoraţie tot atît de respectuoasă ca aceea pe care o simte cavalerul în zale atunci cînd, lovindu-şi duşmanul în luptă, strigă numele iubitei.

Dar veselia se stinse curînd de pe faţa lui Maggie, făcînd, prin contrast, să pară şi mai adîncă tristeţea ce-i luă locul. Se simţea atît de deznădăjduită, încît i-ar fi fost greu să răspundă chiar şi la întrebări în legătură cu cărţile dăruite de Bob, aşa că le duse în camera ei, le puse pe jos şi se aşeză pe singurul scaun care-i mai rămăsese, neavînd chef să se uite la ele chiar atunci. Îşi lipi obrazul de marginea ferestrei, gîndindu-se că Bob cel cu inima uşoară avea o soartă mult mai fericită decît ea.

Sentimentul de singurătate şi de amărăciune crescuse o dată cu strălucirea primăverii. Toate ungherele tăinuite din jurul casei, unde obişnuia să se ascundă în copilărie şi care păreau să fi contribuit, alături de părinţi, s-o crească şi s-o răsfeţe, erau acum învăluite în aceeaşi tristeţe care dăinuia pretutindeni şi nu mai puteau culege nici un surîs de la razele soarelui. Toată afecţiunea, toate bucuriile trăite cîndva în copilărie îi creau acum senzaţia pe care ţi-o dau nişte nervi dureroşi. Pentru ea încetase să mai existe muzica: pianul sau vocile armonioase sau instrumentele încîntătoare de coarde, cu plînsetele lor pătimaşe de duhuri ferecate, care îi transmiteau o vibraţie ciudată. Din viaţa de şcolăriţă nu-i mai rămăseseră decît vreo cîteva cărţi pe care le dădea deoparte cu sentimentul neplăcut că le cunoaşte prea bine şi că nici una n-ar fi putut să-i mîngîie sufletul. Chiar şi la şcoală simţise adesea nevoia unor cărţi care să conţină „mai mult". Tot ce învăţase acolo era asemenea capetelor unor fire lungi care se rupeau prea repede. Şi acum, departe de farmecul indirect al întrecerii de la şcoală – Telemah[1] îşi pierduse orice valoare, iar problemele complicate şi aride ale doctrinei creştine nu mai aveau nici un farmec, nici o putere de convingere.

[1] Telemah, fiul lui Ulise şi al Penelopei. Eroul lucrării cu acelaşi titlu scrisă de clericul francez Fénelon (1651-1715).

Maggie se gîndea uneori că i-ar fi fost de ajuns romanele și cărțile pasionate: dacă ar fi putut face rost de toate romanele lui Walter Scott și de toate poeziile lui Byron! – poate că ar fi fost atît de fericită, încît nici n-ar fi simțit suferințele vieții ei de fiecare zi. Şi totuși... simțea nevoia de mai mult. Pe vremuri, obișnuia să-și clădească în minte lumi de vis – dar nici o lume de vis n-ar mai fi putut s-o mulțumească acum. Voia să găsească o explicație pentru viața ei grea: o explicație pentru nefericirea zugrăvită pe chipul tatălui ei, așezat în fața mesei triste, pentru aerul copilăros și mereu descumpănit al maică-sii, pentru treburile meschine și sordide care-i umpleau zilele, sau pentru vidul și mai apăsător al orelor libere, obositoare și lipsite de bucurie, pentru nevoia de a avea pe cineva care să-i arate puțină dragoste, pentru sentimentul chinuitor că lui Tom puțin îi pasă de ce gîndește sau ce simte ea și că nu se mai puteau juca împreună, pentru lipsa tuturor lucrurilor plăcute care pe ea o chinuia mai mult decît pe ceilalți; ar fi vrut o explicație menită s-o ajute să înțeleagă și, înțelegînd, să poată îndura povara ce copleșea sufletul ei tînăr. Era sigură că, dacă ar fi avut parte de acea „învățătură și înțelepciune adevărată" de care se bucură oamenii luminați, ar fi aflat tainele vieții. Să fi avut măcar niște cărți, să poată învăța singură ceea ce știau înțelepții! O interesaseră întotdeauna mai mult gînditorii și poeții decît sfinții și martirii. Nu știa prea multe despre sfinți și martiri, dar, din cîte știa, ajunsese la concluzia că aceștia elaboraseră un fel de măsuri vremelnice împotriva răspîndirii catolicismului, și că toți muriseră la Smithfield[1].

Tot gîndindu-se așa, îi veni într-o zi în minte că uitase de cărțile de școală ale lui Tom, care fuseseră trimise acasă o dată cu cufărul lui. Dar găsi stocul mult mai mic decît se așteptase – rămăseseră doar cîteva din cărțile vechi, foarte uzate și soioase, *Dicționarul* și *Gramatica limbii latine*, un *Delectus*, un Eutropiu jerpelit, un Virgiliu vechi, *Logica* lui Aldrich și exasperanta

[1] Piață din Londra unde erau executați răsculații.

Geometrie a lui Euclid. Totuşi, latina, Euclid şi logica constituiau fără îndoială un pas serios către acele cunoştinţe care aduceau mulţumire oamenilor, făcîndu-i chiar să se simtă fericiţi că trăiesc. Asta nu înseamnă că aspiraţia lui Maggie către o înţelepciune care să-i lumineze mintea era cu totul dezinteresată: din cînd în cînd, se ridica peste deşertul viitorului o viziune de miraj în care ea apărea onorată pentru fapte uimitoare. Şi astfel, bietul copil cu sufletul înşelat şi cu iluziile ei de mărire începu să muşte, puţin cîte puţin, din fructul cu coajă groasă al arborelui cunoaşterii, umplîndu-şi orele libere cu latină, geometrie şi formele silogismului, încercînd uneori satisfacţia că puterea ei de înţelegere e la înălţimea acestor materii pe care de obicei le studiau doar băieţii. O săptămînă-două continuă cu destulă hotărîre, deşi îşi pierdea curajul de parcă ar fi pornit-o singură spre pămîntul făgăduinţei şi ar fi descoperit că drumul e nesigur, fără apă şi fără cărare. La început, cînd era foarte categorică în hotărîrile ei, îşi lua *Logica* lui Aldrich pe cîmp. Dar părăsea iute cartea, ridicînd ochii spre cer unde ţîşnea ciocîrlia, sau spre trestiile şi tufişurile de lîngă rîu, printre care foşneau păsări de apă stîngace şi speriate; în clipele acelea îşi dădea seama cu uimire cîtă deosebire exista între Aldrich şi această lume de vieţuitoare. Şi pe măsură ce treceau zilele, descurajarea creştea, şi inima ei însetată îşi cerea drepturile în pofida minţii răbdătoare. Cînd stătea la fereastră cu cîte o carte, ochii i se simţeau atraşi de soarele de afară; apoi se umpleau de lacrimi şi, uneori, dacă se întîmpla ca maică-sa să nu fie în cameră, lectura se termina cu hohote de plîns. Se revolta împotriva sorţii, i se făcea rău de atîta singurătate, şi avea chiar accese de furie şi ură împotriva părinţilor ei – care erau atît de departe de ceea ce ar fi vrut ea să fie – şi împotriva lui Tom care o repezea mereu, întîmpinînd orice gînd sau sentiment de-al ei cu permanentă dezaprobare şi contrazicere ce-i acoperea ca un strat de lavă afecţiunea şi conştiinţa, făcînd-o să se gîndească cu groază că nu i-ar fi trebuit prea mult ca să devină de o răutate diabolică. Apoi mintea i se umplea de idei romantice: va fugi de acasă în

căutarea unei vieţi lipsite de mizerie şi tristeţe; se va duce la un om mare – poate la Walter Scott – şi îi va spune cît e de nenorocită şi de deşteaptă şi el sigur că o va ajuta. Dar în mijlocul viselor se întîmpla să intre taică-său care se întorcea acasă şi, mirat că fata rămîne nemişcată fără să-l bage în seamă, începea să se văicărească: „Trebuie deci să mă duc să-mi iau singur papucii?“ Vocea lui o străpungea pe Maggie ca o sabie: existau pe lume şi tristeţi mai mari decît ale ei. Şi ea, care se gîndise să fugă şi să-i părăsească!

În după-amiaza aceea, imaginea feţei lui Bob, veselă şi pistruiată, îi îndreptase nemulţumirea pe alt făgaş. Se gîndi că una dintre nenorocirile ei era faptul că se simţea apăsată de povara unor dorinţe mai mari decît ale celorlalţi – că trebuia să tînjească fără speranţă după acel ceva care reprezenta tot ce e mai bun şi mai măreţ pe lume. Maggie ar fi vrut să fie ca Bob care, în ignoranţa lui, se mulţumea cu puţin, sau ca Tom care avea ceva de făcut şi era concentrat asupra unui scop precis, fără să mai ţină seama de nimic altceva. Biata fată! În timp ce stătea sprijinită de canatul ferestrei, frîngîndu-şi mîinile şi bătînd cu piciorul în podea, se simţea atît de singură în nenorocirea ei, de parcă ar fi fost unica fiinţă din lumea civilizată a acelei epoci care-şi isprăvise şcoala fără ca sufletul să i se fi călit pentru luptă – şi care, din întregul tezaur de gîndire adunat cu greu pentru fericirea omenirii, prin truda chinuitoare a multor generaţii, nu avea dreptul decît la unele fragmente şi bucăţele de literatură proastă şi de istorie falsificată. Era plină de informaţii inutile despre saxoni şi regi nedemni de a fi daţi de exemplu – dar lipsită, din păcate, de cunoaşterea acelor legi ireversibile dinăuntrul şi din afara ei, care, subjugînd obiceiurile, devin morală şi, dezvoltînd sentimentele de supunere şi dependenţă, devin religie; se simţea atît de singură în nenorocirea ei, de parcă aproape toate celelalte fete ar fi fost răsfăţate şi îndrumate de oameni cu minte mai coaptă, care nu uitaseră cu totul de vremea copilăriei, de vremea cînd ei erau munciţi de dorinţe aprige şi porniri puternice.

În cele din urmă însă, privirea lui Maggie căzu asupra cărților așezate pe pervazul ferestrei și, trezindu-se oarecum din visare, se apucă să răsfoiască distrată paginile *Galeriei de portrete*. O dădu însă repede la o parte, ca să se uite la teancul de cărți legate cu sfoară. *Frumusețile spectatorului*[1], *Rasselas*[2], *Economia vieții umane*[3], *Scrisorile lui Gregory*[4]– știa cam ce trebuie să conțină toate acestea; *Anuarul creștin*[5], părea să fie o carte de imnuri religioase și o dădu și pe ea deoparte. Dar Thomas à Kempis[6]? întîlnise numele ăsta în lecturile ei și simți mulțumirea pe care o încerci cînd poți lega niște idei de un nume care rătăcește în memorie. Luă în mînă cărticica veche și groasă și o privi cu oarecare curiozitate: avea multe pagini cu colțurile îndoite, și o mînă, acum liniștită pe vecie, făcuse, ici-colo, sublinieri groase cu cerneală, pe care vremea le decolorase demult. Maggie întoarse foaie după foaie și citi fragmentele subliniate de mîna necunoscută... „Luați aminte că iubirea de sine rănește mai dureros decît orice pe lume... De cauți mereu un lucru sau altul și vrei să afli locul unde să te bucuri de dorințele și plăcerile tale, nu vei fi nicicînd liniștit sau fără de grijă; căci în fiecare lucru va lipsi ceva și pretutindeni vei afla oameni care să ți se împotrivească... Oriunde te-ai îndrepta, sus în ceruri sau jos pe pămînt, pretutindeni vei da de suferință, și oriunde te vor mîna nevoile, fii răbdător, de vrei să te bucuri de pace sufletească și de glorie veșnică... De vrei să te înalți pe culmi, pornește cu bărbăție și lovește cu securea la rădăcină, ca să poți nimici pornirea ascunsă și nemăsurată care te face să te gîndești numai

---

[1] Album conținînd portretele și biografiile unor cunoscute frumuseți, mai ales din lumea teatrelor.

[2] Titlul unui roman oriental aparținînd moralistului și lingvistului englez Samuel Johnson (1709 – 1784).

[3] Pamflet aparținînd lui Robert Dodsley (1703 – 1764).

[4] Se referă probabil la Olinthus Gilbert Gregory (1774 – 1841), *Scrisori către un prieten, asupra dovezilor, doctrinelor și datoriilor credinței creștine.*

[5] Culegere de imnuri și predici religioase.

[6] Călugăr și scriitor german din Evul Mediu.

la tine şi la bunurile lumeşti. Aproape totul, tot ceea ce trebuie învins sau smuls din rădăcină porneşte de la acest păcat, de la această nemăsurată iubire de sine, şi dacă răul acesta e biruit, te vei simţi împăcat. Suferinţa ta e măruntă faţă de suferinţele altora care au fost atît de tîrîţi în ispită şi atît de adînc mîhniţi, faţă de durerea celor care au trecut prin atîtea încercări. Iată de ce trebuie să te gîndeşti la cei care suferă mai mult decît la tine, căci aşa vei putea îndura mai uşor nemulţumirile-ţi mărunte şi, dacă ţie nu ţi se par mărunte, bagă de seamă ca nerăbdarea ta să nu le fie pricina... Binecuvîntate sînt urechile care primesc şoaptele vocii divine şi nu ascultă de şoaptele lumii. Binecuvîntate sînt urechile care nu ascultă de vocea dinafară, ci de adevărul care luminează sufletele."

Citind cele de mai sus, Maggie avu o tresărire ciudată de teamă şi de respect, de parcă ar fi fost trezită în mijlocul nopţii de izbucnirea unui cînt solemn despre fiinţe ale căror suflete vibraseră pline de emoţie, în timp ce sufletul ei se afla într-o stare de încremenire. Trecea de la o însemnare decolorată la alta, de parcă i le-ar fi arătat chiar mîna necunoscută; aproape nici nu era conştientă că citeşte, avea mai degrabă impresia că ascultă, în timp ce o voce joasă îi şoptea: „De ce să priveşti în jur, de vreme ce nu aci e leagănul în care te vei odihni? Lăcaşul tău fi-va în ceruri, iar viaţa pe pămînt nu-i decît o clipă ce precede călătoria ta spre viaţa de apoi. Toate sînt pieritoare şi tu pieri o dată cu ele. Fereşte-te, nu te lega de ele, că de nu, vei fi prins în mrejele lor şi vei pieri... Dacă un om îşi dăruieşte toată averea nu înseamnă nimic. Şi dacă se pocăieşte tot nu înseamnă prea mult. Şi dacă devine atotştiutor încă n-a ajuns nicăieri. Şi dacă e un om virtuos şi cucernic tot nu de ajuns; el trebuie să afle lucrul de care are cea mai mare nevoie, dar care e acest lucru? Anume acela că a părăsi totul înseamnă a te părăsi şi pe tine, a uita de tine şi a nu mai păstra nimic din dragostea de tine însuţi... Am spus adesea şi acum spun din nou: uită de tine, resemnează-te şi te vei bucura, căci sufletul tău va cunoaşte pacea... Şi toate gîndurile deşarte, neliniştea plină de păcat şi grijile de prisos se

vor risipi: teama ta nemăsurată te va părăsi şi dragostea fără rost se va stinge".

Maggie scoase un oftat prelung şi îşi dădu pe spate părul des, de parcă ar fi încercat să desluşească o umbră care-i apăruse brusc în faţa ochilor. Iată deci o taină a vieţii care o va ajuta să renunţe la toate celelalte taine – iată deci înălţimea sublimă la care puteai ajunge fără ajutorul lucrurilor dinafară – iată deci puterea de pătrundere şi forţa şi izbînda care se puteau cuceri cu mijloace aflate înlăuntrul sufletului, unde Învăţătorul suprem aşteaptă să fie auzit. Ca o dezlegare a problemei, o străfulgeră gîndul că toate nenorocirile din scurta ei viaţă erau urma faptului că se gîndise numai la plăcerile ei, de parcă ea ar fi constituit centrul universului; şi pentru prima dată se hotărî să privească sub altă lumină lucrurile şi să nu mai urmărească satisfacerea propriilor ei dorinţe – să renunţe la acest punct de vedere considerînd propria ei viaţă ca pe o parte neînsemnată a unui întreg călăuzit de o forţă divină. Continuă să citească din cartea veche, înghiţind cu nesaţ dialogurile cu Învăţătorul nevăzut şi pilda de suferinţă, izvor al oricărei puteri; se întoarse la carte după ce fusese chemată în altă parte şi citi neîntrerupt pînă cînd soarele se pierdu îndărătul sălciilor. Rămase aşa, în întunericul care se înteţea, făcînd planuri de autoumilire şi devoţiune desăvîrşită, cu toată agerimea unei minţi care nu se putea opri în prezent; şi, în zelul primelor clipe, renunţarea i se păru calea cea mai bună către acea mulţumire după care tînjise atîta vreme în zadar. Nu-şi dăduse seama – şi nici n-ar fi putut să-şi dea seama, cînd avea o experienţă de viaţă atît de limitată – că adevărul intim al elocvenţei bătrînului călugăr era că renunţarea rămîne durere, numai că e o durere pe care o înduri de bunăvoie. Maggie se zbătea necontenit să găsească drumul spre fericire şi era încîntată că-l găsise. Nu ştia nimic despre doctrine şi sisteme, despre misticism sau quietism[1], dar această voce din epoca îndepărtată a

[1] Doctrină mistico-religioasă, dezvoltată în secolul al XVII-lea, propovăduind contemplarea pasivă a vieţii.

Evului Mediu reprezenta o comunicare directă a credinței și experienței unui suflet omenesc și lui Maggie i se păru un mesaj pe care nu-l putea pune la îndoială.

Îmi imaginez că asta trebuie să fie cauza pentru care cărticica aceea demodată, pe care poți s-o cumperi cu șase penny la orice prăvălie, face minuni pînă în ziua de azi, prefăcînd apele amare în miere, în timp ce predicile și tratatele scumpe, publicate recent, nu produc nici o schimbare în sufletele sau mințile oamenilor. Cărticica fusese scrisă de o mînă care urmase îndemnul inimii: era cronica unei suferințe, a unei lupte, a unei credințe și a unui triumf solitar și ascuns – nu fusese scrisă pe perne de catifea ca să-i învețe să rabde pe cei care calcă pe pietre, cu picioarele însîngerate. Ea rămîne, de aceea, pînă-n zilele noastre un document trainic al nevoilor și mîngîierilor omenești: vocea unui frate care cu sute de ani în urmă a simțit și a suferit și a renunțat, trăind poate într-o mănăstire, purtînd sutană de serj și tonsură, psalmodiind, ținînd post vreme îndelungată și vorbind altfel decît vorbim noi – dar trăind sub aceleași ceruri mute și îndepărtate, și cu aceleași dorinți pătimașe, aceleași strădanii, aceleași înfrîngeri, aceeași sfîrșeală.

Cei ce scriu istoria unor oameni de rînd se simt ispitiți să întrebuințeze un ton înflăcărat, care e foarte departe de tonul societății alese, ale cărei principii și credințe nu sînt numai extrem de rezervate, dar sînt întotdeauna cunoscute dinainte, alegîndu-se doar acele subiecte de discuție ce pot fi abordate cu o ironie spumoasă și elegantă. Dar, pe de altă parte, societatea aleasă mai are și vinul ei roșu și covoarele ei de catifea și invitațiile la masă făcute cu șase săptămîni înainte și opera și balurile mascate; ea își plimbă blazarea pe cai de rasă, își pierde vremea la club, și se ferește de vîrtejurile crinolinelor; știința și-o ia de la Faraday[1] și religia de la membrii clerului superior, care frecventează casele cele mai alese: atunci cum să mai aibă timp

[1] Michael Faraday (1791-1867), celebru fizician și chimist englez.

pentru credinţă şi înflăcărare? Dar societatea aleasă care pluteşte pe aripi diafane de ironie spumoasă e un produs foarte costisitor pentru că are nevoie de viaţa vastă, arzătoare a poporului, condensată în fabrici cu miros neplăcut şi zgomote asurzitoare, înghesuită în mine, năduşind la furnale, mînuind ciocanul, ţesînd sub o presiune mai mare sau mai mică de acid carbonic – sau răspîndită pe la stîne, prin casele ori bordeiele singuratice de pe cîmpiile argiloase sau calcaroase, unde zilele ploioase par îngrozitor de mohorîte. Această vastă viaţă a poporului se sprijină în întregime pe pasiune – pasiunea izvorîtă din durerile care o împing către toate acţiunile necesare pentru întreţinerea societăţii alese şi a ironiei spumoase: poporul îşi poartă adesea anii săi grei în locuinţe umede şi reci, în care neînţelegerile de familie nu sînt amortizate prin distanţa unor lungi coridoare despărţitoare. În asemenea împrejurări, există nenumărate suflete care simt nevoia imperioasă a unei credinţe puternice, întrucît viaţa aceasta fără de plăceri pretinde o soluţionare chiar şi de la minţile mai simple, după cum, atunci cînd te zgîrie ceva în somn încerci imediat să vezi ce e cu tapiţeria canapelei, în timp ce salteaua de puf sau arcurile franceze nu-ţi trezesc nedumeriri. Unii cred cu tărie în alcool şi-şi caută ekstasis[1] sau un echilibru exterior în gin; alţii însă au nevoie de ceva pe care lumea aleasă îl numeşte „entuziasm“, ceva care să le ofere măcar explicaţii în lipsa recompenselor, ceva care să-i înarmeze cu răbdare şi să le hrănească dragostea de oameni, chiar atunci cînd oasele li-s frînte de oboseală şi privirile celor din jur sînt fixate asupra lor cu asprime – ceva care să fie în afara sferei dorinţelor personale şi care să simbolizeze resemnare în ceea ce priveşte cerinţele eului lor, şi o dragoste devotată pentru tot ce-i în afara eului lor. Acest fel de entuziasm găseşte uneori o voce cu ecouri adînci, pornind dintr-o experienţă izvorîtă din lipsurile cele mai dureroase. Şi, tocmai pentru că s-a aflat în calea ecoului unei

---

[1] Extaz, plăcere supremă *(grec.)*.

asemenea voci, Maggie, cu fața ei de fetiță și durerea ei neobservată, descoperi o forță și o speranță care o ajutară să înfrunte ani întregi de singurătate, alcătuindu-și o credință fără ajutorul unor autorități întemeiate sau a unor călăuze stabilite – deoarece nu le avea la îndemînă și nevoia ei nu suferea amînare. Din cîte știți despre ea, n-o să vă mirați că pînă și în această autorenunțare amestecase oarecare exagerare și încăpățînare, oarecare mîndrie și pasiune: pentru ea, viața continua să fie o dramă în care voia să-și joace rolul cu intensitate. Și de aceea își pierdea adesea smerenia, devenind excesivă în acțiunile ei exterioare; năzuia adesea către zboruri prea înalte și cădea la pămînt cu bietele ei aripioare golașe muiate în noroi. Astfel, de exemplu, nu numai că se hotărî să coasă pentru alții ca să poată și ea contribui la fondurile din cutia de tablă, dar, în prima clipă, împinsă de zelul de a se mortifica, se duse să ceară de lucru la o prăvălie de albituri din St. Ogg's, în loc să și-l procure într-un fel mai discret și mai pe ocolite; și consideră mustrarea lui Tom pentru această acțiune inutilă ca lipsită de bunătate și nedreaptă, ba chiar o persecuție.

– Nu-mi place s-o văd pe sora mea făcînd asemenea lucruri, spuse Tom. O să am eu grijă ca datoriile să fie plătite fără ca tu să te-njosești în halul ăsta.

Existau, bineînțeles, și oarecare tandrețe și curaj în ambiția și suficiența pe care le vădea acest mic discurs; dar Maggie, care ținu seamă doar de zgură, fără să vadă grăunțele de aur, socoti mustrarea lui Tom drept una din crucile pe care trebuia să le poarte. În nopțile lungi de veghe se tot gîndi cît de aspru se purta cu ea Tom, pe care îl iubise întotdeauna atît de mult; apoi se strădui să se resemneze cu această asprime și să nu mai ceară nimic. Aceasta e calea pe care o alegem cu toții atunci cînd ne hotărîm să renunțăm la egoism: calea martirajului și a suferinței, calea pe care cresc lauri – și o ocolim pe cea abruptă a răbdării, a dreptății și a dezaprobării de sine, unde nu există onoruri și cununi de laur.

Vechile cărţi, Virgiliu, Euclid şi Aldrich – acele fructe zbîrcite ale arborelui ştiinţei – fuseseră date deoparte; căci Maggie renunţase la ambiţia inutilă de a împărtăşi gîndurile acelor înţelepţi. În primele clipe de înflăcărare aruncase cărţile cu un fel de mulţumire că izbutise să se ridice deasupra nevoii pe care ar fi avut-o de ele; şi dacă ar fi fost ale ei, le-ar fi ars, încredinţată că nu se va căi niciodată. Citea atît de des şi cu atîta interes cele trei cărţi: Biblia, Thomas à Kempis şi *Anuarul Creştin* (pe care nu-l mai desconsidera ca pe o carte de cîntece religioase), încît îşi umplu mintea cu un şuvoi continuu de reprezentări care se succedau ritmic; şi se obişnuise, cu mult prea multă înflăcărare, să primească întreaga natură şi viaţă în lumina credinţei ei noi, ca să mai aibă nevoie să se gîndească la altceva în timp ce mînuia cu măiestrie acul, făcînd cămăşi şi alte cusături complicate, greşit numite „simple". Pentru Maggie nu erau simple deloc, căci manşeta şi mîneca şi toate lucrurile astea aveau o specialitate să se lase cusute prost atunci cînd gîndul rătăcea aiurea.

Imaginea lui Maggie aplecată deasupra lucrului la care cosea de zor era plăcută pentru oricine. Noua viaţă interioară, în ciuda unor izbucniri vulcanice de pasiune încătuşată, dădea feţei ei o strălucire dulce şi caldă, care adăuga un farmec în plus culorii şi conturului tot mai bogat al tinereţii sale înfloritoare. Maică-sa observase schimbarea cu un fel de uimire, şi se întreba cum de se făcuse atît de bună. Era uimitor să vezi că această fetiţă, cîndva atît de „îndărătnică", era acum atît de supusă, de puţin dornică să-şi afirme voinţa. I se întîmpla adesea lui Maggie, cînd ridica ochii de pe lucrul de mînă, să surprindă căutătura maică-sii: părea că-i pîndeşte privirea tînără şi blîndă, de parcă s-ar fi aşteptat să-i transmită o căldură de care trupul ei bătrîn avea atîta nevoie. Mama începuse să o îndrăgească pe fiica ei înaltă şi oacheşă, singura avuţie din casă asupra căreia mai putea să-şi concentreze grija şi mîndria. Şi Maggie, în ciuda dorinţelor ei ascetice de a nu face nimic care s-o înfrumuseţeze, era silită să

se supună dorințelor mamei, și s-o lase să-i împletească părul des și negru într-un coc în creștetul capului, după moda ridicolă a acelor timpuri apuse.

– Las-o pe mama să se bucure și ea puțin, spunea doamna Tulliver, că destul m-am chinuit cu părul tău pe vremuri.

Așa că Maggie, bucurîndu-se de orice ar fi putut să o liniștească pe maică-sa și să înveselească zilele lungi pe care le petreceau împreună, nu se mai împotrivi la această înfrumusețare deșartă, și arboră un cap de regină deasupra rochiilor ei vechi, refuzînd totuși cu hotărîre să se privească în oglindă. Doamna Tulliver ar fi dorit să-i atragă atenția tatălui asupra părului lui Maggie și a altor virtuți neașteptate ale fetei, dar domnul Tulliver i-o tăie scurt:

– Știam eu foarte bine cum o să fie... de mult... pentru mine nu-i nimic nou! Da-i păcat că nu-i făcută dintr-o plămadă mai de rînd... mă tem că n-o să se aleagă cu nimic în viață... n-o s-o ia nici unul din ăi cu care s-ar potrivi!

Și farmecul firii și al trupului lui Maggie îl amăra și mai mult. O asculta cu răbdare cînd îi citea cîte un capitol sau îi spunea sfioasă, dacă rămîneau singuri, că zbuciumul se poate preface în binecuvîntare. Considera că toate astea se datorau bunătății fetei, căci îi stricase și ei rostul în viață. În sufletul în care se zbat un scop pătimaș și o sete de răzbunare nesatisfăcută nu prea este loc pentru sentimente noi. Domnul Tulliver nu dorea o consolare spirituală, voia doar să scape de rușinea datoriilor și să se vadă răzbunat.

CARTEA A CINCEA

GRÎUL ȘI NEGHINA

Capitolul I

La Red Deeps

Camera de zi a familiei Tulliver era o încăpere lungă cu cîte o fereastră la fiecare capăt: una dădea către un imaş de-a lungul rîuleţului Ripple şi spre malurile rîului Floss, cealaltă dădea în curtea morii. Maggie lucra lîngă fereastra care da spre curte cînd îl văzu pe domnul Wakem venind ca de obicei, pe calul lui frumos şi negru. De data asta însă nu era singur. Îl însoţea cineva – o siluetă înfăşurată într-o manta, călare pe un ponei de toată frumuseţea. Maggie nici n-apucă să-şi dea seama că era Philip, care se întorsese din străinătate, cînd cei doi călăreţi se şi apropiaseră de fereastră şi băiatul îşi scoase pălăria în semn de salut, în timp ce taică-său, observînd totul cu coada ochiului, le aruncă o privire pătrunzătoare.

Maggie se depărtă iute de fereastră şi o zbughi sus, să-şi continue lucrul; căci domnul Wakem obişnuia să vină să inspecteze registrele şi Maggie simţi că întîlnirea ei cu Philip n-ar fi avut nici un farmec de faţă cu cei doi taţi. Într-o zi poate că va avea prilejul să-l vadă singur, să dea mîna cu el şi să-i spună că n-a uitat cît de bun fusese cu Tom, că n-a uitat cuvintele lui atunci, de mult, cu toate că acum nu mai puteau fi prieteni. Maggie nu simţea nici o tulburare la gîndul să-l revadă pe Philip; îi păstra o recunoştinţă de copil, continua să-i fie milă de el şi-şi amintea cu plăcere că era foarte deştept. În primele săptămîni de singurătate se gîndise mereu la el ca la unul dintre oamenii care

fuseseră buni cu ea, şi-şi spusese de multe ori ce bine ar fi fost să fie el fratele şi mentorul ei, aşa cum visaseră în discuţiile avute împreună. Dar alungase această dorinţă o dată cu alte visuri, care ar fi dat de bănuit că urmăreşte numai mulţumirea ei. Şi pe urmă, se gîndea că Philip se schimbase, poate, trăind în străinătate – devenise probabil dornic de o societate aleasă şi nici nu-i mai păsa de ea. Cu toate astea, chipul lui se transformase uimitor de puţin – era doar o copie mărită, mai bărbătească, a feţei palide şi delicată a băiatului de odinioară, cu ochii cenuşii şi părul castaniu şi buclat de copil; şi mai era şi vechea infirmitate care-i trezea mila de pe vremuri şi, după ce se gîndi bine, Maggie simţi că i-ar face într-adevăr plăcere să-i spună cîteva cuvinte. Poate că era la fel de trist ca odinioară şi s-ar bucura de un semn de afecţiune. Maggie se întrebă dacă-şi mai amintea cît de mult îi plăceau ochii ei; aruncă o privire către oglinda pătrată, condamnată să atîrne cu faţa înspre perete, şi dădu să se ridice de pe fotoliu, ca s-o întoarcă; dar se abţinu, se apucă din nou de lucru şi încercă să-şi potolească imboldurile, străduindu-se să-şi amintească fragmente de psalmi, pînă cînd văzu că Philip şi taică-său o pornesc din nou la drum şi îşi spuse că poate în sfîrşit să coboare liniştită.

Se aflau pe la sfîrşitul lunii iunie şi Maggie simţea nevoia să-şi prelungească plimbările zilnice, singura ei plăcere; dar în ziua aceea şi în zilele următoare avu atît de mult de lucru, încît nu ieşi niciodată dincolo de poartă şi-şi potoli setea de aer curat, stînd şi lucrînd în curte. Una dintre plimbările ei obişnuite, cînd nu trebuia să meargă la St. Ogg's, era către un loc aşezat dincolo de ceea ce se numea „dealul" – o ridicătură neînsemnată de pămînt, înconjurată de copaci, lîngă drumul care trecea prin faţa morii Dorlcote. Spun că era neînsemnată pentru că, în ce priveşte înălţimea, era doar puţin mai mare decît un mal; dar există clipe în care natura preface o simplă ridicătură de pămînt, într-un mijloc ce poate duce la un deznodămînt fatal. Iată deci pentru ce vă vorbesc de această înălţime, înconjurată de copaci,

formînd un perete abrupt, care se întindea cam un sfert de milă, pe partea stîngă a morii Dorlcote și a cîmpiilor din spatele ei, mărginite de murmurul rîului Ripple. Acolo unde panta se nivela din nou, se făcea un drumeag care ducea de partea cealaltă a ridicăturii și se pierdea printre niște gropi și dîmburi neregulate, formate cîndva prin exploatarea unei cariere de piatră, părăsită de atîta vreme, încît terenul era acoperit de mărăcini și de copaci; din loc în loc, se ivea cîte o porțiune de iarbă, pe care oile n-o lăsau să crească niciodată prea mult. Cînd era copil, Maggie se temea atît de tare de locul ăsta, care se numea Red Deeps, încît numai încrederea în curajul lui Tom o putea convinge să meargă să se plimbe pînă acolo; fiecare groapă i se părea bîntuită de stafiile unor bandiți sau de fiare sălbatice. Dar acum, cînd se făcuse mare, Red Deeps avea pentru ea farmecul pe care îl prezintă orice teren accidentat sau orice relief aducînd cu o stîncă sau cu o trecătoare, pentru ochii obișnuiți doar cu întinderi netede; mai cu seamă vara, cînd se putea așeza într-o depresiune acoperită cu iarbă, la umbra unui frasin bogat ce se apleca de-a curmezișul de pe rîpa de deasupra ei, și asculta zumzetul gîzelor ca niște clopoței liliputani ce îmbogățeau liniștea, sau privea razele soarelui filtrîndu-se printre ramurile îndepărtate, vrînd parcă să înapoieze cerului albastrul zambilelor sălbatice care-și furaseră culoarea din bolta azurie. Tot acum, în iunie, înfloreau și trandafirii sălbatici și, de aceea, Maggie, în prima zi cînd avu răgaz să se plimbe în voie, își îndreptă pașii spre Red Deeps. Plimbările astea îi făceau atît de mare plăcere, încît uneori, în dorința ei de a renunța la orice bucurie se gîndea c-ar trebui să-și impună să nu le facă prea des.

Iat-o cum coboară și cotește, pătrunzînd în Red Deeps pe o potecă îngustă, străjuită de pini scoțieni – silueta ei înaltă și rochia veche, albastră ca levănțica, întrezărindu-se printr-un șal mătăsos și negru, dintr-un material cu ochiuri mari ca de plasă, pe care-l moștenise de la neamuri; cînd fu sigură că n-o vede nimeni, își scoase boneta și și-o legă de braț. Dacă te uitai la ea,

îi dădeai mai mult decît cei şaptesprezece ani pe care îi avea – poate din pricina tristeţii resemnate a privirii din care părea să fi dispărut orice urmă de căutare sau nelinişte, sau poate din cauză că silueta ei, cu pieptul dezvoltat, căpătase rotunjimile unei feminităţi timpurii. Tinereţea şi sănătatea înfruntaseră restricţiile pe care şi le impusese singură, sau pe care i le impusese soarta, iar nopţile cînd dormise pe podea, în chip de penitenţă, nu-i lăsaseră nici o urmă vizibilă; avea ochii limpezi, obrajii oacheşi, rotunzi şi tari, pielea smeadă şi buze pline şi roşii. Coroana de păr negru şi strălucitor ce îi domina trupul înalt părea înrudită cu pinii falnici, către care îşi ridica ochii de parcă ar fi vrut să le spună cît îi sînt de dragi. Şi , totuşi, cînd te uitai la ea, ghiceai un clocot lăuntric. Aveai sentimentul că există în sufletul ei elemente contrarii şi care, dintr-o clipă într-alta, se vor ciocni cu violenţă; chipul ei avea acea expresie reţinută, întîlnită deseori pe feţele femeilor mai în vîrstă, pe sub bonetele fără bordură, în total dezacord cu tinereţea aprigă pe care te aşteptai s-o vezi izbucnind în orice clipă, printr-o privire pasionată care-ar nimici aparenţa de seninătate, ca un foc mocnit ce izbucneşte din nou după ce crezi că pericolul incendiului a trecut.

Şi totuşi, în după-amiaza aceea, Maggie nu era deloc neliniştită. Se bucura de aerul curat şi, înălţîndu-şi privirea către pinii bătrîni, îşi spunea că ramurile rupte erau pesemne urmele unor furtuni trecute, care nu făcuseră altceva decît să ajute trunchiurilor roşiatice să crească şi mai înalte. Dar în timp ce continua să-şi ţină ochii aţintiţi în sus, simţi că pe poteca acoperită cu iarbă din faţa ei se mişcă o umbră. Îşi coborî privirea şi tresări uluită văzîndu-l pe Philip Wakem, care-şi scoase pălăria şi, roşindu-se pînă în vîrful urechilor, înaintă către ea şi-i întinse mîna. Maggie se roşi şi ea, uimită; dar uimirea i se transformă îndată în bucurie. Întinse mîna şi învălui silueta diformă din faţa ei într-o privire sinceră care pentru moment exprima doar amintirea sentimentelor din copilărie – o amintire ce dăinuia puternic în mintea ei. Vorbi prima.

– M-ai speriat, spuse cu un zîmbet slab, aici nu întîlnesc niciodată pe nimeni. Cum de te plimbi pe aici? Ai venit dinadins ca să te întîlneşti cu mine?

Era cu neputinţă să nu-ţi dai seama că Maggie se simţea din nou copil.

– Da, răspunse Philip continuînd să pară stingherit, voiam foarte mult să te văd. Ieri, am tot aşteptat pe dîmbul de lîngă moară să văd dacă nu cumva ieşi din casă, dar n-ai ieşit. Şi azi am aşteptat din nou, şi cînd am văzut pe unde ai luat-o, te-am urmărit şi am coborît pe dîmbul din spate. Sper că nu te-ai supărat?

– Nu, spuse Maggie, simplu, cu seriozitate, continuîndu-şi drumul de parcă ar fi vrut să-l facă pe Philip s-o însoţească. Îmi pare foarte bine c-ai venit; voiam să-ţi vorbesc. N-am uitat niciodată cît de bun ai fost cu mine şi cu Tom, atunci demult, dar nu ştiam dacă ai să-ţi mai aduci aminte de noi. Am avut o grămadă de necazuri de cînd nu ne-am mai văzut şi eu cred că necazurile te fac să te gîndeşti şi mai mult la ce-a fost înaintea lor.

– Nu cred că tu te-ai gîndit la mine atît cît m-am gîndit eu la tine, răspunse Philip sfios. Ştii, cît timp am fost plecat, ţi-am făcut portretul aşa cum arătai în bibliotecă, în dimineaţa aceea, cînd mi-ai spus că n-ai să mă uiţi niciodată.

Philip scoase din buzunar o cutie mare, în care se ţin miniaturile, şi o deschise. Maggie se văzu cum era pe vremuri, sprijinită cu coatele pe masă, uitîndu-se în gol cu o privire ciudată şi visătoare, cu şuviţele negre date după urechi şi atîrnîndu-i pe spate.

Era o schiţă în acoarelă, de o reală valoare portretistică.

– Vai, Doamne, exclamă Maggie, zîmbind şi roşind de plăcere, ce fetiţă ciudată eram! Mi-aduc aminte cînd purtam părul aşa şi rochia aia trandafirie. Zău că eram ca o ţigancă. De altfel, aşa am şi rămas. Dar spune-mi, adaugă ea, după o mică pauză, mă găseşti aşa cum te-ai aşteptat?

Cuvintele astea ar fi putut fi un semn de cochetărie, dar privirea deschisă şi veselă pe care i-o aruncă Maggie nu vădea nici un pic de frivolitate. E adevărat c-ar fi dorit ca înfăţişarea ei de acum să-i placă lui Philip, dar asta nu însemna decît redeşteptarea plăcerii ei înnăscute de a fi admirată şi iubită. Philip îi întîlni privirea şi se uită cîteva clipe la ea în tăcere, apoi spuse în şoaptă:

– Nu, Maggie!

Fata se întunecă puţin la faţă şi buzele începură să-i tremure. Plecă ochii, dar nu-şi întoarse capul şi Philip continuă s-o privească. Apoi spuse încet:

– Eşti mult mai frumoasă decît mi-am închipuit!

– Da? se bucură Maggie, roşindu-se şi mai tare de plăcere.

Întoarse capul şi înaintă cîţiva paşi în tăcere, uitîndu-se drept în faţa ei, de parcă ar fi vrut să se familiarizeze cu această nouă idee. Fetele sînt atît de obişnuite să considere rochiile drept principala lor sursă de vanitate, încît renunţînd să se mai uite în oglindă, Maggie urmărise mai degrabă să abandoneze orice preocupare de găteală, decît să înceteze să-şi privească faţa. Cînd se gîndea la fetele bogate şi elegante, i se părea că e cu neputinţă ca înfăţişarea ei să producă vreo impresie asupra cuiva. Lui Philip părea că-i place tăcerea. Mergea lîngă Maggie cercetîndu-i chipul, de parcă aceasta ar fi fost lucrul pe care-l dorea cel mai mult pe lume. Trecuseră de pini şi ajunseseră la o scobitură înconjurată de măceşi trandafirii. Dar, pe măsură ce ieşeau dintre copaci se făcea mai multă lumină în jur şi faţa lui Maggie îşi pierdea treptat strălucirea. Cînd ajunseră în mijlocul depresiunii, se opri şi, privindu-l din nou pe Philip, spuse cu o voce tristă şi serioasă:

– Aş fi vrut să putem fi prieteni – vreau să spun, dacă ar fi fost bine şi drept să fie aşa. Dar aşa mi-e mie scris: nu pot păstra nimic din ceea ce mi-a fost drag cînd eram mică. Cărţile vechi s-au dus. Şi Tom s-a schimbat şi nici tata nu mai e cum era. E ca un fel de moarte. Trebuie să mă despart de toate lucrurile la care

ţineam în copilărie. Şi trebuie să mă despart şi de tine. Nu trebuie să ne mai vedem niciodată. De asta am vrut să-ţi vorbesc. Voiam să ştii că nici Tom nici eu nu mai putem face ce vrem şi dacă mă port de parcă aş fi uitat prietenia noastră nu-i din invidie sau mîndrie – sau... sau fiindcă aş avea ceva împotriva ta.

Maggie vorbea cu blîndeţe, devenind din ce în ce mai tristă, iar ochii începuseră să i se umple de lacrimi... Şi pe măsură ce vorbea, expresia de durere de pe faţa lui Philip creştea, făcîndu-l să semene şi mai mult cu băieţelul de altădată; iar Maggie simţi că i se face şi mai milă de infirmitatea lui.

– Ştiu... Înţeleg tot ce vrei să spui, spuse el cu o voce pe care descurajarea o făcuse şi mai slabă. Ştiu ce motive există şi de o parte şi de alta, pentru care ar trebui să nu ne mai vedem. Dar nu e drept, Maggie – nu te supăra că-ţi spun Maggie, dar sînt atît de obişnuit să te numesc aşa în gînd – nu e drept să sacrifici totul pentru sentimentele absurde ale altora. Eu aş renunţa la multe pentru tata, dar n-aş renunţa la prietenie, sau... la vreun alt sentiment, doar ca să-i îndeplinesc o dorinţă pe care aş socoti-o nedreaptă.

– Nu ştiu, spuse Maggie pe gînduri. Mi s-a întîmplat de multe ori, cînd eram amărîtă sau nemulţumită, să-mi spun că nu trebuie să renunţ la nimic, şi mă tot gîndeam mereu la asta pînă cînd ajungeam să cred că tot gîndindu-mă în felul ăsta, pot distruge orice îndatorire pe care aş avea-o faţă de alţii. Dar n-am ajuns niciodată la nimic – era un păcat să gîndesc aşa. Sînt convinsă că oricît aş încerca, în cele din urmă tot aş renunţa la orice bucurie mai degrabă decît să-l amărăsc pe tata.

– Dar crezi că dacă ne-am vedea din cînd în cînd s-ar supăra? întreabă Philip.

Voi să mai adauge ceva, dar se opri.

– Sînt sigură că nu i-ar face plăcere. Nu mă-ntreba de ce, nu mă-ntreba nimic despre asta, spuse Maggie cu tristeţe. Tata pune unele lucruri foarte tare la inimă! Şi nu e deloc fericit.

– Nici eu nu sînt, replică Philip, aprinzîndu-se. Nu sînt fericit!

– De ce? întrebă Maggie cu blîndeţe. Cel puţin... N-ar trebui să-ţi pun întrebarea asta, dar îmi pare foarte rău.

Philip se întoarse hotărît să plece, de parcă n-ar mai fi avut răbdare să rămînă pe loc; îşi făcu drum printre copaci şi tufe, fără să mai scoată o vorbă. Maggie nu se mai simţea în stare, după ultimele lui cuvinte, să stăruie asupra necesităţii de a se despărţi.

– Eu sînt mult mai fericită, adăugă ea în cele din urmă cu sfială, de cînd am renunţat să mă mai gîndesc la ce e uşor şi plăcut, şi să fiu nemulţumită fiindcă nu pot face ce vreau. Nu noi ne hotărîm soarta – şi, dacă renunţăm la toate dorinţele noastre personale şi ne gîndim doar că avem datoria de a îndura povara de pe umeri şi de a îndeplini ce ni se cere, ne simţim eliberaţi.

– Dar nu pot să renunţ la dorinţele mele, spuse Philip iritat. Eu cred că atîta timp cît trăieşti intens nu poţi renunţa să doreşti ceva sau să năzuieşti spre ceva. Există lucruri bune şi frumoase pe care nu se poate să nu le doreşti. Cum să fim mulţumiţi fără ele cît timp simţurile noastre sînt încă vii? Pe mine mă încîntă tablourile frumoase şi doresc din tot sufletul să pot picta asemenea tablouri şi mă tot lupt şi mă tot străduiesc şi totuşi nu reuşesc să realizez ce vreau. Iar asta mă doare, şi o să mă doară întotdeauna, pînă cînd facultăţile mele îşi vor pierde intensitatea, ca ochii obosiţi de bătrîneţe. Şi pe urmă mai sînt şi alte lucruri pe care le doresc. Şi aici Philip şovăi o clipă, apoi adăugă: lucruri pe care le au alţii şi de care eu nu voi avea niciodată parte. În viaţa mea n-o să existe niciodată nimic măreţ sau frumos. Mai bine nu m-aş fi născut.

– Vai, Philip, nu vreau să spui asta!

Dar inima începu să-i bată mai tare, împrumutînd ceva din nemulţumirea lui Philip.

– Bine, atunci, urmă el, întorcîndu-se repede şi aruncîndu-i o privire rugătoare cu ochii lui cenuşii, dacă ai să vrei să ne întîlnim uneori, am să mă împac cu viaţa. Apoi, văzînd teama

de pe fața ei, se opri, se uită într-altă parte, și adăugă mai liniștit: Nu am nici un prieten căruia să-i pot spune tot, nimeni căruia să-i pese de mine: și dacă aș putea să te văd și să-ți vorbesc măcar din cînd în cînd, și dacă mi-ai arăta că ții puțin la mine – și că în fundul sufletului vom putea fi întotdeauna prieteni și ne vom putea ajuta, atunci poate c-aș ajunge să mă bucur de viață.

– Dar cum să te văd, Philip? întreabă Maggie șovăind.

Putea oare într-adevăr să-l ajute? Va fi foarte greu să se despartă astăzi pentru totdeauna de el și să nu-i mai vorbească niciodată! Și pe urmă, Philip era pentru ea o nouă preocupare, care ar fi putut să-i aducă o schimbare în viață. E mult mai ușor să renunți la un lucru care te interesează, atunci cînd nu-l ai în față.

– Dacă te-ai întîlni cu mine aici, din cînd în cînd, și te-ai plimba cu mine, aș fi mulțumit chiar dacă asta s-ar întîmpla doar o dată sau de două ori pe lună. Așa ceva nu poate face rău nimănui și mie mi-ar îndulci viața. Și pe urmă, continuă Philip, făcînd uz de toată inteligența și inventivitatea pe care ți le dă dragostea la douăzeci și unu de ani, dacă există o dușmănie între familiile noastre, ar trebui cu atît mai mult să încercăm s-o potolim fiind prieteni – vreau să spun că dacă aș reuși să aflu despre ce e vorba am putea ajunge, prin influența pe care am avea-o, la o vindecare a rănilor din trecut. Nu cred că există nici o dușmănie în sufletul tatălui meu și cred că a dovedit-o.

Maggie dădu încet din cap fără să spună nici o vorbă, fiind năpădită de gînduri contradictorii. Pe de altă parte era înclinată să creadă că, întîlnindu-l pe Philip din cînd în cînd și păstrînd legături de prietenie cu el, nu făcea numai un lucru nevinovat, dar și un lucru bun: poate că va izbuti să-l ajute să-și găsească împăcarea, așa cum și-o găsise ea. Vocea care-i șoptea acest îndemn i se părea lui Maggie ca o muzică dulce; dar împotriva ei se ridica o altă voce, monotonă și stăruitoare, pe care se obișnuise s-o asculte: o prevenea că asemenea întîlniri implicau o tăinuire, o acțiune de care s-ar fi temut ca nu cumva să fie

descoperită, pentru că, odată descoperită, ar fi prilejuit supărare și durere; să admiți un lucru ce seamănă atît de mult a prefăcătorie însemna un flagel spiritual. Dar muzica răsuna din nou în ea ca un sunet de clopot purtat de o adiere care se potolește și apoi se iscă din nou, convingînd-o că răul se trăgea numai din vina și slăbiciunile altora și că sacrificiile făcute de unii oameni ca să răscumpere răul pricinuit de alții sînt zadarnice. Era nedrept față de Philip să-l ocolească din cauza unui simț nejustificat de răzbunare împotriva lui taică-său – bietul Philip, pe care oamenii îl ocoleau de obicei pentru că era infirm. Ideea că ar fi putut să devină iubitul ei, sau că întîlnirile cu el, privite din acest punct de vedere, ar fi putut să fie dezaprobate, nu-i trecuse prin minte și Philip văzu clar că Maggie nici nu se gîndește la asta, ceea ce îi pricinui oarecare durere în suflet, cu toate că așa ar fi consimțit mai ușor să-l vadă. Se întristă dîndu-și seama că Maggie era aproape tot atît de deschisă și de nestingherită față de el, ca pe vremuri, cînd era copil.

– Nu-ți pot spune nici da nici nu, răspunse fata în cele din urmă, întorcîndu-se și pornind-o spre drumul pe care venise. Nu vreau să mă pripesc, ca nu cumva să iau o hotărîre greșită. Am nevoie de o îndrumare.

– Atunci, pot să vin din nou? Mîine sau poimîine... sau săptămîna viitoare.

– Cred că e mai bine să-ți scriu, spuse Maggie, șovăind din nou. Am uneori treabă la St. Ogg's, așa că pot pune scrisoarea la poștă.

– Nu, răspunse Philip cu pasiune. Nu e bine așa. Tata ar putea să vadă scrisoarea, și nu că v-ar purta vreo dușmănie, dar cred că privește lucrurile altfel decît mine: are o mare considerație față de avere și de situație. Te rog din suflet lasă-mă să mai vin o dată aici. Spune-mi cînd? Sau dacă nu poți să-mi spui, am să vin de cîte ori am să pot, pînă reușesc să te văd!

– Atunci așa să faci, că nu știu în ce seară pot veni!

Maggie simţi o mare uşurare că amînase hotărîrea, acum era liberă să se bucure de clipele pe care le petrecea în tovărăşia lui Philip şi aproape se gîndi că ar putea să le mai prelungească puţin; la viitoarea lor întîlnire va avea timp să-l amărască, spunîndu-i ce hotărîse.

– Nu pot să nu mă gîndesc, declară ea după cîteva clipe de tăcere, zîmbind şi uitîndu-se la el, ce ciudat e că ne-am întîlnit şi am vorbit de parcă abia ieri ne-am fi despărţit la Lorton. Şi totuşi trebuie să ne fi schimbat amîndoi foarte mult în ultimii cinci ani – cinci sînt, nu-i aşa? Cum de-ai simţit c-am rămas aceeaşi? Eu nu eram atît de convinsă că tu ai să fii la fel. Doar ştiam cît eşti de deştept şi trebuie să-ţi fi îmbogăţit mintea cu atîtea lucruri pe care le-ai văzut şi le-ai învăţat. Nu prea eram convinsă c-o să-ţi mai pese de mine.

– Eu nu m-am îndoit niciodată că ai să fii aceeaşi, oricîtă vreme ar fi trecut. Vreau să spun, aceeaşi în tot ceea ce te-a făcut să-mi placi mai mult decît oricare alta. Nu vreau să-ţi explic de ce: nu cred că impresiile noastre cele mai puternice pot fi vreodată explicate. Nu putem descoperi nici procesul prin care se ajunge la ele, nici felul cum acţionează asupra noastră. Chiar şi cel mai mare pictor n-a pictat decît o singură dată în viaţă un prunc divin şi n-o să poată spune niciodată cum a făcut-o, după cum nici noi nu putem explica de ce simţim că e divin. Cred că există nenumărate rezerve în firea omenească pe care cu puterea noastră limitată de înţelegere nu le putem cuprinde în întregime. Există anumite acorduri care mă impresionează într-un fel ciudat – nu le pot asculta niciodată fără să nu-mi schimb întreaga stare de spirit pentru o bună bucată de vreme şi, dacă efectul ar dura, aş putea fi în stare de acte de eroism.

– Da, ştiu ce vrei să spui despre muzică... Şi eu simt la fel, zise Maggie, frîngîndu-şi mîinile cu pasiunea de altădată. Sau cel puţin, adăugă ea pe un ton mai trist, aşa simţeam cînd puteam să ascult muzică: acu' nu mai am parte decît de orga de la biserică.

– Şi ţi-e dor de muzică, Maggie? întreabă Philip, privind-o cu milă şi duioşie. Să ştii că în viaţă ai parte de foarte puţine lucruri frumoase! Dar cărţi ai? Tare îţi mai plăceau cînd erai mică!

Se întoarseră la groapa înconjurată de măceşi şi se opriră amîndoi, fermecaţi de lumina feerică a serii reflectată de florile trandafirii.

– Nu, m-am lăsat de cărţi, răspunse Maggie încet, nu mi-au rămas decît puţine, foarte puţine...

Philip scoase o carte mică din buzunar şi, uitîndu-se la cotor, spuse:

– A, văd că-i volumul doi... Altfel poate că ţi-ar fi plăcut s-o iei cu tine. Eu am luat-o fiindcă studiez o scenă din ea, pentru un tablou.

Maggie se uitase şi ea la cotorul cărţii, şi văzuse titlul: îi trezea, cu o putere copleşitoare, o impresie de demult.

– *Piratul*[1], spuse apoi, luînd cartea din mîna lui Philip. Am început odată s-o citesc. Am ajuns pînă unde se plimbă Minna cu Cleveland şi n-am reuşit să citesc restul. Aşa că am continuat povestea în capul meu şi i-am închipuit mai multe sfîrşituri. Dar toate erau triste. N-aş fi putut niciodată face un sfîrşit vesel unei cărţi care începe atît de trist. Biata Minna! Mă înreb care-o fi sfîrşitul adevărat? Multă vreme n-am putut să-mi iau gîndul de la Insulele Shetland... Simţeam chiar şi vîntul care sufla pe marea înfuriată.

Maggie vorbea repede şi ochii îi străluceau.

– Atunci ia cartea, o îndemnă Philip, privind-o cu încîntare. Eu n-am nevoie de ea acum! Mai bine îţi fac ţie un portret – tu în mijlocul pinilor scoţieni şi al umbrelor piezişe.

Maggie nu auzise nici o vorbă din cele rostite de Philip. Citea cu mare atenţie o pagină, la care se deschisese cartea. Dar

[1] Roman de Walter Scott.

deodată o închise şi i-o întinse lui Philip, dînd din cap de parcă ar fi spus: „Piei!“ unei năluci care plutea în aer.

– Te rog păstreaz-o, îi ceru, împingîndu-i cartea în mînă şi dînd să plece. M-ar face să iubesc lumea asta din nou, aşa cum am iubit-o pe vremuri – m-ar face să doresc să văd şi să ştiu multe – m-ar face să tînjesc după o viaţă mai plină.

– Dar n-ai să trăieşti totdeauna viaţa searbădă pe care o duci acum; de ce să-ţi sărăceşti mintea? Asta înseamnă un ascetism îngust – şi nu-mi place să văd că te încăpăţînezi să vrei să trăieşti în felul ăsta. Poezia şi arta şi cunoaşterea sînt lucruri sfinte şi pure.

– Da, dar nu pentru mine... nu pentru mine, răspunse Maggie, grăbind pasul, pentru că eu aş cere prea multe. Trebuie să aştept... viaţa asta n-o să dureze la nesfîrşit...

– Nu fugi pînă nu-mi spui „la revedere“ Maggie, îi ceru Philip, cînd ajunseră în dreptul punilor. Dar ea îşi continuă drumul fără să scoată nici o vorbă. Nu e prudent să te însoţesc mai departe, nu?

– Nu, dar era să uit. La revedere, spuse Maggie, oprindu-se şi întinzîndu-i mîna. Acest gest o făcu să simtă din nou duioşia pe care o nutrea faţă de Philip; şi după ce se uitară cîteva clipe unul la celălalt în tăcere, Maggie spuse, retrăgîndu-şi degetele din mîna lui:

– Îţi mulţumesc că te-ai gîndit la mine în toţi anii ăştia. E foarte plăcut să ştii că există oameni care ţin la tine. Ce minunat şi ce frumos mi se pare faptul că Domnul ţi-a dat o inimă în stare să ţină la o fetiţă ciudată pe care ai cunoscut-o doar cîteva săptămîni. Mi-amintesc că ţi-am spus o dată că tu ţii la mine mai mult decît ţine Tom.

– Vai, Maggie, spuse Philip aproape supărat, tu n-ai să mă iubeşti niciodată cît îl iubeşti pe Tom.

– Poate că nu, răspunse Maggie, simplu, dar vezi tu, prima mea amintire e de cînd stăteam cu Tom pe malul rîului şi ne ţineam de mînă. Tot ce s-a întîmplat înainte de asta se pierde în

negură. Dar pe tine n-am să te uit niciodată – cu toate că nu trebuie să ne mai vedem.

– Nu vorbi așa, Maggie, o imploră Philip. Oare dacă am păstrat fetița aceea în minte timp de cinci ani, n-am și eu puține drepturi asupra ei? N-ar trebui să fugă așa de mine!

– N-aș face-o dacă aș fi liberă, răspunse Maggie, dar nu sînt. Și trebuie să mă supun. Șovăi o clipă, apoi adăugă: și să știi că e mai bine să nu discuți cu Tom. Nu-i spune decît bună ziua. Mi-a cerut o dată să nu mai vorbesc cu tine, și să știi că el nu-și schimbă părerea... Vai, Doamne, a apus soarele! și mai e mult pîn' acasă. La revedere.

Și îi întinse încă o dată mîna.

– Am să vin pe aici de cîte ori o să pot, pînă te văd din nou. Te rog să ții puțin la mine, cum ții și la alții.

– Da , da, îl asigură Maggie, fugind și dispărînd iute îndărătul ultimului pin, urmărită de privirea lui Philip.

După ce n-o mai zări, Philip rămase un timp nemișcat, de parcă ar fi continuat s-o vadă încă.

Maggie se întoarse acasă, simțind că în sufletul ei începuse să se dea o luptă, iar Philip se întoarse acasă cu sufletul plin de amintiri și speranțe. Și nimeni n-ar fi putut să-l condamne pentru asta. Avea patru sau cinci ani mai mult decît Maggie și își dădea destul de bine seama de ceea ce simțea față de ea, ca să poată fi conștient de ce-ar fi gîndit o a treia persoană despre întîlnirile lor.

Dar să nu vă închipuiți că Philip dădea dovadă de egoism sau că putea fi mulțumit dacă n-ar fi încercat să se convingă că, de fapt, urmărea să aducă puțină fericire în viața lui Maggie, chiar mai mult decît urmărea fericirea lui. Simțea că ar fi putut să-i ofere căldură, să-i dea ajutor. În felul ei de a se purta nu exista nici o promisiune de dragoste. Îi arăta aceeași afecțiune suavă de copil, ca la doisprezece ani. Poate că nu-l va iubi niciodată. Poate că nu-l va putea iubi nici o femeie. Și dacă asta era situația, atunci era gata s-o îndure, dar voia să guste măcar

fericirea de a o vedea, de a o simți aproape. Şi se agăța cu patimă de gîndul că ar putea totuşi să-l iubească. Poate că sentimentul pe care i-l nutrea va creşte, dacă va ajunge să-l asocieze în mintea ei pe Philip cu acea afecțiune grijulie care o mişca atît de mult. Dacă exista o femeie care să-l poată iubi vreodată, atunci această femeie nu putea fi decît Maggie: avea comori de dragoste în suflet, comori pe care nu i le solicita nimeni. Şi pe urmă, era păcat că o minte ca a ei trebuia să se ofilească înainte de vreme, ca un copac tînăr, care se veştejeşte din lipsă de lumină şi aer în locul unde i-a fost hărăzit să crească. N-ar putea oare să împiedice acest lucru, convingînd-o să renunțe la sistemul ei de privațiuni? Va fi îngerul ei păzitor. Va face orice, va îndura orice pentru ea – orice numai s-o vadă!

Capitolul II

În care mătuşa Glegg face cunoştinţă cu grosimea degetului mare al lui Bob

În timp ce conflictele de viață ale lui Maggie se desfăşurau aproape exclusiv în sufletul ei – o armată de umbre luptîndu-se cu o alta, iar umbrele ce păreau răpuse, ridicîndu-se din nou – Tom se angajase într-o bătălie mai banală şi mai zgomotoasă, încercînd să învingă obstacolele mai importante şi cîştigînd victorii mai categorice. Aşa a fost întotdeauna, încă din timpurile Hecubei şi ale lui Hector, dresorul de cai: dincoace de porți, femeile despletite rugîndu-se cu brațele înălțate spre ceruri, privind de la depărtare lupta bărbaților, umplîndu-şi zilele lungi şi pustii cu amintiri şi cu temeri; dincolo de porți, bărbații purtînd o luptă crîncenă cu chipuri omeneşti sau divine, înăbuşindu-şi amintirile sub presiunea puternică a unui țel imediat,

pierzîndu-şi în agitaţia înflăcărată a acţiunii sentimentul de spaimă şi chiar teama de a fi răniţi.

Din cîte aţi văzut pînă acum, nu puteţi trage concluzia, cred, că Tom ar fi fost un băiat care să dea greş cînd urmărea un ţel important. Cu toată lipsa lui de talent la clasici, balanţa înclina în favoarea lui. Tom nu ţinuse niciodată să aibă succes în acest domeniu; şi e un lucru ştiut că nimic nu promovează mai mult prostia decît umplerea minţii unui om cu o grămadă de lucruri care nu-l interesează. Dar acum, voinţa lui tenace contopise cinstea, mîndria, suferinţele familiale şi ambiţia lui individuală, transformîndu-le într-o unică forţă ce-l ajuta să-şi concentreze eforturile şi să învingă descurajarea. Unchiul Deane, care-l urmărea îndeaproape, începuse să aibă speranţe în privinţa băiatului şi să fie mîndru că angajase la firmă un nepot care dovedea calităţi atît de mari în materie de comerţ. Şi Tom îşi dădu repede seama cît de bun fusese unchiul Deane la început, cînd îl trimisese să lucreze la depozit. Îşi dădu seama, prin aluziile pe care i le făcea unchiu-său, că în scurt timp va putea fi trimis, din cînd în cînd, să cumpere în numele firmei anumite lucruri curente, pe care nu cred că e cazul să le menţionez aici, de teamă să nu supăr urechile prea rafinate. Acesta fusese probabil şi scopul pe care-l urmărise domnul Deane atunci cînd, aflîndu-se singur în faţa unui pahar de vin, îl pofti pe Tom să vină să stea cu el o oră, pe care o petrecu ţinîndu-i o prelegere lungă despre articolele de import şi export, cu sublinieri ocazionale, de o utilitate mai puţin evidentă, a avantajelor relative pe care le aveau negustorii din St. Ogg's atunci cînd aduceau marfă dosită în fundul vaselor lor sau ale altora – subiect care pe domnul Deane, în calitatea lui de proprietar de vapoare, îl înfuria ori de cîte ori era înfierbîntat de vin şi de discuţie. Leafa lui Tom se mări încă din al doilea an, dar totul, în afară de costul mesei şi al hainelor, era depus acasă, în cutia de tablă; se ferea să lege prietenii, de frică să nu fie silit, fără voia lui, să facă cheltuieli suplimentare. Asta nu însemna că Tom era genul de „ucenic silitor" şi cam molîu. Avea o mare

poftă de plăceri – ar fi vrut să aibă cai dresați, să facă impresie celor din jur dînd ospețe și făcînd binefaceri cu o generozitate bine chibzuită și să fie socotit unul dintre tinerii cei mai de vază de prin partea locului. Și era hotărît ca într-o zi, mai devreme sau mai tîrziu, să-și atingă aceste scopuri. Dar perspicacitatea îi spunea că mijloacele pentru a le atinge nu puteau consta, pentru moment, decît în cumpătare și sacrificii; existau anumite obstacole peste care trebuia să treacă și unul dintre primele era achitarea datoriilor tatălui său. O dată ce se hotărî să facă acest lucru, își continua neabătut drumul, călindu-se într-o duritate ursuză, așa cum se întîmplă cu orice tînăr care e nevoit de timpuriu să se bizuie numai pe el. Tom simțea față de taică-său solidaritatea care se naște din simțul de onoare al familiei și era hotărît să se poarte ca un fiu fără de cusur; cu timpul, căpătînd experiență, ajunsese să dezaprobe în tăcere purtarea pripită și nesăbuită pe care o avusese taică-său în trecut. Nu prea își arătau simpatie unul celuilalt, și Tom nu prea părea bine dispus în puținele ore pe care le petrecea acasă. Lui Maggie îi era groază de el, dar lupta împotriva acestui sentiment care i se părea nedrept, dacă țineai seamă de idei mai largi și de motive mai adînci; dar nu-i servea la nimic să lupte. Un om împăcat cu el însuși, care realizează ceea ce vrea să realizeze, înăbușă orice impuls contradictoriu și nu dorește decît ceea ce știe că poate căpăta, e puternic prin înseși negările sale.

Vă dați, cred, seama că unchii și mătușile din partea mamei nu puteau fi decît mulțumiți de faptul că Tom semăna din ce în ce mai mult cu ei și din ce în ce mai puțin cu taică-său. Relatările și prezicerile favorabile, făcute de domnul Deane față de domnul Glegg în legătură cu priceperea lui Tom în afaceri, începuseră să fie discutate sub toate aspectele. După cît se părea, băiatul avea să aducă cinste familiei fără cheltuială și bătăi de cap. Doamna Pullet se gîndise întotdeauna c-ar fi fost ciudat ca tenul frumos al lui Tom, atît de asemănător cu tenul familiei Dodson, să nu constituie o dovadă că va reuși în viață; greșelile

lui din copilărie ca de pildă fugărirea păunului şi, în general, lipsa lui de respect faţă de mătuşi – nefiind altceva decît o fărîmă din sîngele neamului Tulliver – dispăruseră fără îndoială o dată cu vîrsta. Din ziua aceea în care portăreii intraseră în casă şi Tom se purtase cu curaj şi bun-simţ, domnul Glegg începuse să aibă simpatie faţă de el, ce e drept o simpatie ponderată, şi era dispus să-i sprijine în mod activ proiectele, atunci cînd se va ivi o ocazie să facă acest lucru cu chibzuială, şi fără să rişte nimic; dar doamna Glegg observă că, în ceea ce o priveşte, nu era ea omul să vorbească fără să se bizuie pe ceva sigur, aşa cum făceau alţii; că uneori se va vedea cine e în stare să facă mai mult decît să trăncănească. Unchiul Pullet, după ce medită în tăcere timp de mai multe bomboane, ajunse la concluzia că atunci cînd un tînăr pare să facă o treabă bună, e mai bine să nu te amesteci şi să-l laşi în pace.

Dar Tom nu arătase nici un semn că ar fi dorit să se bizuie pe altcineva decît pe el însuşi, cu toate că era sensibil la orice manifestare de apreciere; se bucura că unchiul Glegg îi făcea uneori vizite prietenoase în timpul orelor de lucru şi se simţea încîntat ori de cîte ori era invitat să ia masa la familia Glegg, cu toate că de obicei prefera să refuze invitaţia, pe motivul că nu era sigur dacă va putea să fie punctual. Dar cu un an în urmă se întîmplase ceva care îl făcuse pe Tom să pună la încercare atitudinea prietenoasă a unchiului Glegg.

Bob Jakin, care arareori se întîmpla să nu vină după cîte o peregrinare de-a lui să-l vadă pe Tom sau pe Maggie, îl aşteptă într-o seară pe Tom cînd se întorcea de la St. Ogg's, în dreptul podului, ca să discute cu el ceva între patru ochi. Îi spuse că-şi îngăduie să-l întrebe dacă se gîndise vreodată să cîştige ceva bani, făcînd un pic de comerţ pe cont propriu. „Comerţ? Cum asta?" vru să ştie Tom. Păi, trimiţînd nişte marfă în porturi străine, fu răspunsul. Bob avea un prieten care se oferise să-l ajute să facă o mică afacere în acest sens, cu mărfuri de Laceham, iar el, Bob, era bucuros să-l servească la rîndul lui pe dom' Tom.

Tom se arătă îndată interesat, şi-i ceru informaţii amănunţite, mirîndu-se că nu-i venise această idee pînă atunci. Era atît de încîntat de perspectiva unei speculaţii care ar transforma cursul lent al adunării banilor într-o operaţie de înmulţire, încît se hotărî pe dată să-i vorbească lui taică-său şi să-i ceară consimţămîntul să ia o parte din economiile din cutia de tablă ca să cumpere nişte marfă. Ar fi preferat să nu-l consulte, dar depusese de curînd în cutiuţă leafa de pe ultimul trimestru, şi alte resurse n-avea. Toate economiile se găseau acolo. Căci domnul Tulliver nu voia să depună banii cu dobîndă, de frică să nu-i piardă. De cînd încercase o speculaţie, cumpărînd nişte grîne şi pierzînd banii, nu mai avea linişte decît dacă păstra banii în casă.

Tom abordă schimbul cu grijă, seara, cînd stăteau în faţa căminului, iar domnul Tulliver ascultă, aplecat înainte, şi privindu-l pe băiat cu neîncredere. Prima lui pornire fu să-l refuze, dar se cam temea de dorinţele lui Tom şi, de cînd avea sentimentul că e un „tată lipsit de noroc", pierduse ceva din vechea lui vehemenţă şi din hotărîrea de a fi el stăpînul. Scoase din buzunar cheia biroului, iar din birou cheia scrinului cel mare şi luă cutia cu tablă, încet, de parcă ar fi încercat să amîne clipa unei despărţiri dureroase. Apoi se aşeză lîngă masă şi deschise cutia cu o cheiţă de lacăt pe care o pipăia în buzunarul jiletcii, ori de cîte ori avea ocazia, şi scoase la iveală bacnotele soioase şi suveranii strălucitori. Tulliver îi numără pe masă – strînseseră doi ani cureaua şi nu reuşiseră să adune decît o sută şaisprezece lire.

– Ei, şi cît spui că vrei? întreabă el de parcă vorbele i-ar fi ars buzele.

– Ce-ar fi să încep cu treizeci şi şase de lire, tată? spuse Tom.

Domnul Tulliver despărţi suma asta de restul banilor şi, acoperind-o cu mîna, oftă:

– Cam atît reuşesc eu să economisesc din leafa mea într-un an.

– Da, tată, dar merge atît de încet cu economiile astea din puţinii bani pe care-i cîştigăm!... Cu asta am putea să ne dublăm economiile.

– Da, fiule, răspunse tatăl continuînd să ţină banii acoperiţi cu mîna, dar se poate să-i şi pierzi – să pierzi un an din viaţa mea – şi mulţi nu mai am de trăit!

Tom tăcea.

– Şi ştii bine că n-am vrut să plătesc dividendele din prima sută, fiindcă am vrut să am toţi banii grămadă – dacă-i văd, sînt sigur de ei. Dacă te bizui pe noroc, poţi să fii sigur că-ţi joacă festa, pentru că norocu-i în mîna lui Scaraoţchi şi dacă pierd un an nu-l mai cîştig niciodată, că m-ajunge moartea din urmă.

Vocea domnului Tulliver tremura şi Tom rămase tăcut cîteva clipe înainte să spună:

– Lasă, tată, dacă te necăjeşti aşa de rău, renunţ.

Dar nevrînd să renunţe cu totul la planul pe care şi-l făcuse, se hotărî să-i ceară unchiului Glegg să rişte douăzeci de lire, şi în schimb să capete cinci la sută din profituri. De fapt nu-i cerea mare lucru. Aşa că a doua zi, cînd Bob veni la antrepozit după răspuns, Tom îi propuse să meargă împreună la unchiul Glegg să-i explice despre ce e vorba, căci nu reuşise încă să scape de mîndrie şi timiditate, şi avea sentimentul că gura lui Bob îl va scoate din încurcătură.

La ora patru după-amiază, ora plăcută a unei zile călduroase de august, domnul Glegg îşi număra fructele plantelor agăţătoare ca să se asigure că numărul lor nu se schimbase din ajun, cînd deodată se deschise uşa şi apăru Tom într-o tovărăşie care i se păru domnului Gleg foarte discutabilă; un om cu un sac în spinare – căci Bob se echipase pentru o nouă peregrinare – însoţit de o corcitură de buldog cu terier, enormă şi tărcată, care umbla legănîndu-se uşor dintr-o parte într-alta, aruncînd priviri indiferente şi neprietenoase care ascundeau poate intenţiile cele mai duşmănoase. Ochelarii domnului Glegg, care-l ajutaseră la

număratul fructelor, dădeau acestor detalii suspecte un sens de-a dreptul alarmant.

– Hei, ia vezi ce faci cu cîinele ăla! strigă el, apucînd un par şi ţinîndu-l în faţa lui în chip de scut, în timp ce oaspeţii se aflau la trei metri de dînsul.

– Marş Mumps, porunci Bob, lovindu-l cu piciorul. E blînd ca un miel, dom'le – observaţie pe care Mumps o confirmă printr-un mîrîit slab, în timp ce se ascundea după picioarele stăpînului său.

– Da' ce-nseamnă asta, Tom? întreabă domnul Glegg. Ai aflat ceva despre pezevenghii care mi-au tăiat copacii?

Dacă Bob fusese adus în calitate de „informator", domnul Glegg era gata să tolereze orice neregulă.

– Nu, unchiule, răspunse Tom, am venit să-ţi spun despre o mică afacere pe care vreau s-o fac.

– Bine, bine... dar ce legătură are asta cu cîinele? se miră domnul, îmblînzindu-se din nou.

– E cîinele meu, răspunse Bob repede, şi eu îs ăla de i-am spus lu' dom' Tom de afacere, că dom' Tom mi-e prieten de cînd eram mici; primu' lucru de care mi-aduc aminte e că speriam păsările pentru stăpînu' bătrîn. Şi dacă se iveşte vreo ocazie, mă gîndesc totdeauna dacă nu pot să-l fac pe dom' Tom să se aleagă şi el cu ceva şi ar fi păcat de Dumnezeu dacă are prilejul să cîştige un ban exportînd nişte marfă – zece sau doiş'pe la sută neto după ce plăteşte transportu' şi comisionu' – să nu profite, că tot n-are bani. Şi cînd e vorba de marfă de Laceham – Doamne! parcă dinadins a fost făcută pentru oameni de vor să exporte – e uşoară, şi nu ia prea mult loc – faci un pachet de douăzeci de livre şi abia dacă-l vezi, aşa-i de mic, şi e marfă după sufletul proştilor, aşa că-mi închipui că nu duce lipsă de căutare pe piaţă, şi m-aş repezi eu la Laceham şi-aş cumpăra marfa pentru dom' Tom o dată cu a mea. Şi pe urmă ştiu eu pe unu' de pe un vaporaş care ar căra-o prin străini. Îl cunosc bine,

e un vlăjgan, şi are familie aici în oraş. Salt, aşa îl cheamă, Salt... Şi-i om cu cap... Şi dacă nu mă credeţi, pot să vă duc la el.

Unchiul Glegg rămase cu gura căscată de uimire în faţa acestei limbuţii nestînjenite pe care abia reuşea s-o urmărească. Se uită la Bob, întîi pe deasupra ochelarilor, apoi prin ei, apoi din nou pe deasupra; în timp ce Tom, nesigur de impresia produsă de Bob asupra unchiului Glegg, începu să se gîndească că ar fi fost poate mai bine să nu-l fi adus pe acest ciudat Aaron sau purtător de cuvînt; vorbirea lui Bob i se păru lui Tom şi mai nepotrivită acum cînd mai era şi altul de faţă.

– Văd că ştii multe, spuse domnul Glegg în cele din urmă.

– Asta aşa e, confirmă Bob, aplecîndu-şi capul într-o parte. Eu gîndesc că devla mea e vie pe dinăuntru ca o brînză veche, că-i aşa de plină de planuri, că un plan îl doboară pe celălalt. Dacă nu l-aş avea pe Mumps cu care să vorbesc, mi s-ar umfla capul şi m-ar lovi damblaua. Eu cred că-i din pricină că n-am prea fost la şcoală. D-asta o tot bat la cap pe biata mama!... „Trebuia să mă trimiteţi mai mult la şcoală! îi zic – c-aş fi putut să citesc din cărţi aşa de plăcere şi nu mi s-ar mai fi înfierbîntat capul, ar fi rămas gol şi răcorit". Acu', nu zic, o duc bine, bătrîna mănîncă friptură şi cartofi de cîte ori vrea şi cîştig atîţia bani că-mi trebuie o nevastă să mi-i cheltuie, da' o nevastă te bate la cap şi pe urmă s-ar putea să nu fie pe gustul lui Mumps.

Unchiul Glegg, care de cînd se retrăsese din afaceri devenise un om foarte jovial, începuse să-l găsească distractiv pe Bob; totuşi păstrase o expresie serioasă, căci avea intenţia să facă o observaţie dezaprobatoare.

– Da, spuse el, se vede că n-ai ce face cu banii, că altfel n-ai ţine cîinele ăsta mare care trebuie să mănînce cît doi creştini la un loc. E mai mare ruşinea. Vorbea însă mai mult cu supărare decît cu furie şi adăugă iute: Dar hai să auzim ce e cu afacerea Tom. Îmi închipui că ai nevoie de o mică sumă pe care s-o rişti, dar cu banii tăi ce-ai făcut? Că-mi închipui că nu-i cheltuieşti pe toţi?

– Nu, răspunse Tom roşind, dar tata nu prea vrea să rişte nimic şi nu-mi place să stărui. Dacă aş reuşi să capăt douăzeci sau treizeci de lire pentru început, aş da o dobîndă de cinci la sută, şi pe urmă aş putea, puţin cîte puţin, să-mi strîng un mic capital şi să mă descurc fără împrumuturi.

– Da... da..., făcu domnul Glegg pe un ton aprobator. Asta nu-i o idee rea şi n-am să spun că nu vreau să te ajut. Dar poate că ar fi mai bine să-l văd şi eu pe Salt ăsta de care vorbeşti, şi pe urmă... mai e şi prietenul ăsta care propune să cumpere marfă pentru tine. Poate că ai pe cineva care să garanteze pentru dumneata, tinere, dacă-i dau banii în mînă! adăugă bătrînul prudent, uitîndu-se peste ochelari la Bob.

– Nu cred că e nevoie, unchiule, răspunse Tom. Adică vreau să spun, că eu n-am nevoie de garanţie, fiindcă îl cunosc pe Bob. Dar poate că dumneata e drept că capeţi o garanţie.

– Îmi închipui că-ţi scoţi cîştigul la mărfurile acelea, spuse domnul Glegg, uitîndu-se la Bob.

– Nu, domnule, se apără acesta, indignat, eu nu i-am spus lu' dom' Tom că vreau să-i cumpăr un măr pentru ca să muşc şi eu din el. Cînd trag pe unu' pe sfoară, o fac ca să mă distrez, da' ce distracţie poate fi în asta!

– Da, dar trebuie să te alegi şi dumneata cu un mic profit, spuse domnul Glegg. Eu n-am părere prea bună despre afacerile în care oamenii fac servicii fără să pretindă nimic în schimb. Nu prea-mi miroase a bine.

– Atunci, o-ntoarse Bob care, ager cum era, pricepuse îndată ce voia să spună bătrînul, am să vă arăt eu cum e cu asta, că pîn' la urmă tot m-aleg cu bani în buzunar: dacă cumpăr mai mult, par un negustor mai serios. La asta m-am gîndit! Aşa-i că sînt deştept?

– Domnule Glegg, domnule Glegg! se auzi o voce severă de la fereastra deschisă a salonaşului, vrei te rog să vii la ceai? Sau ai de gînd să pălăvrăgeşti cu vînzătorii ăştia ambulanţi pînă ajung de bagă cuţitul în dumneata, ziua în amiaza mare?

– Să bage cuțitul în mine? spuse domnul Glegg. Ce vorbești, femeie? Cu vînzător ambulant? E nepotul dumitale, Tom. A venit să discute cu mine o mică afacere.

– Da, da, să bage cuțitu-n dumneata! Doar n-a trecut mult de cînd un vînzător ambulant a ucis o femeie tînără într-un loc singuratic și i-a furat degetarul și a aruncat-o într-un șanț.

– Nu, nu, o contrazise domnul Glegg încercînd s-o potolească, vrei să spui, despre omu' fără picioare care conducea docarul.

– Păi, tot aia e, domnule Glegg, numa' că-ți place să mă contrazici și dac-a venit nepotu-miu c-o afacere, ar fi mai potrivit să-l poftești în casă și să-i spui și mătușă-sii despre ce-i vorba, în loc să șoșotești prin colțuri, de parcă ai pune la cale ceva necurat.

– Bine, bine. Venim!

– Dumneata n-ai ce căuta aici, i se adresă doamna Glegg lui Bob, cu o voce puternică, adaptată nu la distanța fizică dintre ei, ci la cea morală. Nu cumpărăm nimic. Nu vreau să am de-a face cu vînzători ambulanți. Și ai grijă să închizi poarta cînd ieși.

– Stai puțin. Nu te pripi, interveni soțul ei, mai am niște treabă cu tînărul ăsta. Hai, Tom, adaugă el, intrînd prin ușa de la terasă.

– Domnule Glegg, îl admonestă nevastă-sa pe un ton fatal, dacă ai de gînd să lași omul ăsta și cîinele să calce pe covoarele mele, sub ochii mei, te rog măcar să-mi spui în față. Sper că o soție are dreptul să pretindă măcar atît.

– Nu vă necăjiți, doamnă, spuse Bob ducînd mîna la căciulă. Își dăduse imediat seama că doamna Glegg era o pradă pe care merita s-o momești și jocul ăsta îl ispitea grozav. Lăsați că Mumps și cu mine rămînem afară, pe pietriș. Mumps știe întotdeauna cu cine are de-a face. Știe precis! Aș putea să-l asmut pînă răgușesc și tot nu s-ar repezi la o cucoană adevărată ca dumneavoastră. Grozav simte cînd e vorba de o femeie frumoasă – și îi plac mai cu seamă alea trupeșe. Tare-i păcat, adăugă Bob, așezîndu-și sacul pe pietriș, că o cucoană ca dum-

neavoastră nu vrea să cumpere de la vînzători ca mine și se duce prin prăvălii d-astea noi s-o servească domnii ăia eleganți cu bărbiile sprijinite pe gulere tari, ca o sticlă cu dop de cristal, da' care se muncesc să-și scoată o pîine dintr-un metru de stambă; și e la mintea cocoșului că trebuie să le dați de trei ori cît ați da unui vînzător ambulant, care-i mult mai potrivit cînd vrei să cumperi cu folos – el nu plătește chirie și nu-l silește nimeni să-și stoarcă mintea să născocească minciuni. Dar ce să vă mai spun eu, dumneavoastră știți mai bine cum stau lucrurile – și mă prind că vedeți prin vînzătorii de la prăvălie ca prin sticlă!

– Da, așa e, dar socot că și prin vînzătorii ambulanți văd tot atît de bine, răspunse doamna Glegg, vrînd să-i arate lui Bob că lingușirile lui nu avuseseră nici un efect asupra ei.

Între timp bărbat-său stătea în spatele ei cu mîinile în buzunare și picioarele depărtate și clipea din ochi, zîmbind încîntat ca orice soț care se gîndește că nevastă-sa ar putea fi trasă pe sfoară.

– Da, sînt convins de asta, doamnă, replică Bob. Trebuie să fi cumpărat mult de la ambulanți cînd erați domnișoară – înainte ca dumnealui să fi avut norocu' să pună ochii pe dumneavoastră. Știu unde stăteați... am văzut casa, de mii de ori... era aproape de casa lui domnu' Darleigh... o casă de piatră cu trepte...

– Da, așa e, spuse doamna Glegg turnînd ceaiul. Asta înseamnă că-mi știi neamurile... spune-mi, ești rudă cu ambulantu' ăla sașiu care ne aducea olandă?...

– Vedeți, spuse Bob, ocolind un răspuns direct. Știam eu c-o să vă amintiți că cele mai bune afaceri din viață le-ați făcut cu ambulanții. Uite că și un ambulant sașiu e mai bun decît un vînzător de prăvălie cu ochi ca lumea. Păi, dac-aș fi avut norocu' să vin la casa de piatră cu balotul ăsta de aici, spuse el aplecîndu-se și lovind cu pumnul în balot – fetele frumoase din casă ar fi ieșit pe treptele de piatră și ar fi fost o plăcere să le arăt marfa... zău c-ar fi fost. Acu' nu mai vindem decît pe la casele săracilor, sau la jupînese. Ce vremuri, Doamne, ce vremuri! Păi, uitați-vă

la stămburi ce-au ajuns şi cum erau cînd le purtaţi dumneavoastră... azi n-aţi mai purta aşa ceva nici în ruptu' capului. Marfa pe care o cumpăraţi trebuie să fie de calitatea întîia, ceva care să ţină, să nu-şi piardă frumuseţea cum nu v-aţi pierdut-o nici dumneavoastră.

– Da' lucruri de calitate mult mai bună decît ai să vinzi dumneata vreodată; dumneata n-ai nimic de mîna întîi – decît neobrăzarea, spuse doamna Glegg cu sentimentul triumfător că nimeni nu-i mai pătrunzător decît ea. Domnule Glegg, ai de gînd să te aşezi la ceai sau nu? Tom, uite o ceaşcă şi pentru tine!

– Aveţi dreptate, doamnă, oftă Bob. Marfa mea nu-i pentru cucoane ca dumneavoastră. S-au schimbat vremurile. Găseşti ocazii, pe nimic, e drept, un defect ici, un defect colo, da' defectele se taie afară la croială sau nici nu se văd cînd le porţi, dar nu face pentru oamenii înstăriţi care pot plăti pentru lucruri frumoase cum nu s-a mai văzut. Nu sînt eu omu' să încerc să vă vînd marfa, doamnă. Nu, nu, oi fi eu neobrăzat, cum spuneţi dumneavoastră – că, de, aşa te fac vremurile – dar nici în halu' ăsta nu-s!

– Ce-ai în balot? întreabă doamna Glegg. Lucruri colorate... Şaluri şi d-al d-astea?

– Tot soiul de lucruri, doamnă, tot soiul, spuse Bob pipăind bocceaua, dar lăsaţi ... că eu am venit pentru o afacere a lu' dom' Tom, şi nu sînt eu omu' să vă fac să pierdeţi vremea cu afacerile mele.

– Şi, mă rog, ce-i afacerea asta pe care mi-o ascundeţi? întrebă doamna Glegg care, mînată de o dublă curiozitate, era nevoită să lase bocceaua să mai aştepte.

– Un mic plan de-al nepotului Tom, răspunse soţul ei amabil. Şi eu cred că nu-i rău deloc. Un plan ca să cîştige nişte bani: un plan potrivit pentru tinerii care vor să facă avere, nu-i aşa, Jane?

– Nădăjduiesc că nu-i un plan în care se aşteaptă ca totul să-i vină de la rude. Că aşa gîndesc tinerii de azi. Şi, mă rog, ce

legătură are ambulantul ăsta cu treburile familiei noastre? Nu poţi vorbi singur, Tom? Nu poţi să-i spui mătuşă-tii despre ce-i vorba, aşa cum se cade să facă un nepot?

– Asta-i Bob Jakin, mătuşă, făcu Tom prezentările încercînd să-şi potolească enervarea pe care i-o producea vocea mătuşii Glegg. Îl cunosc de cînd eram mic. E un băiat foarte bun şi veşnic bucuros să-mi facă un serviciu şi se pricepe la transportul mărfurilor – o mică parte dintr-o încărcătură speculată pe cont propriu – şi el zice că dacă m-aş apuca să fac şi eu ceva, pe scară mică, aş cîştiga nişte parale. Şi te poţi alege cu un cîştig frumos!

– Un cîştig frumos? întreabă mătuşa Glegg cu interes, cum adică?

– Zece, doisprezece la sută... aşa spune Bob, zece, doisprezece la sută, după plata tuturor cheltuielilor.

– Atunci de ce nu mi-ai spus nimic pînă acum, domnule Glegg? întreabă cu un enervat ton de reproş, întorcîndu-se către bărbat-său. N-ai susţinut dumneata întotdeauna că nu se poate obţine mai mult de cinci la sută?

– Vorbeşti prostii, cucoană, spuse domnul Glegg. Doar n-ai să te apuci de comerţ. Şi dacă nu faci comerţ, nu poţi căpăta mai mult de cinci la sută cu garanţie.

– Dar' pot eu să vă mînuiesc nişte bani, doamnă! O fac cu plăcere, se amestecă Bob, dacă vreţi să riscaţi – cu toate că de fapt nu-i un risc. Dar dacă vreţi să-i împrumutaţi nişte bani, puţini, nu prea mulţi, lui dom' Tom, vă plăteşte şase sau şapte la sută şi mai rămîne ceva şi pentru sufletul lui; sînt sigur că o cucoană ca inima bună ca a dumneavoastră o să se bucure mai mult de bani dacă are şi nepot-său parte de-un cîştig.

– Ce spui, doamnă Glegg? întreabă bărbat-său. Mă bate gîndul, după ce mă lămuresc cum stau lucrurile, să-l ajut pe Tom să înjghebe un mic capital – o să-mi plătească dobîndă, ştii – şi dacă ai nişte bănuţi la ciorap cu care n-ai ce face, sau care...

– Domnule Glegg, asta-i prea de tot! Eşti în stare să le povesteşti vagabonzilor despre banii mei, ca să vină să mă prade!

– Păi... păi... cum spuneam, dacă vrei să dai şi dumneata vreo douăzeci de lire, şi poţi să le dai... am să rotunjesc eu suma pînă la cincizeci. Ar fi un capital frumuşel. Ce zici, Tom?

– Sper că nu te bizui pe mine, domnule Glegg, spuse nevastă-sa. Nu mă îndoiesc c-ai putea face lucruri grozave cu banii mei!

– Foarte bine, răspunse domnul Glegg înţepat, ne descurcăm noi şi fără dumneata. Merg cu voi să-l văd pe acest Salt, adăugă el, adresîndu-se lui Bob.

– A'! acu' întorci macazu', domnule Glegg. Ai vrea să mă îndepărtezi cu totul de la afacerile nepotului meu. N-am spus niciodată că nu vreau să bag bani în afacere – nu ştiu dacă o să fie chiar douăzeci de lire, cu toate că dumneata eşti gata să vorbeşti în numele meu – da' o să vadă el într-o zi că mătuşa-sa are dreptate să nu rişte banii pe care tot pentru el i-a agonisit, pînă nu e sigură că nu se pierd.

– Da, e un risc plăcut, spuse domnul Glegg, făcînd un semn cu ochiul lui Tom, care nu se putu împiedica să nu zîmbească.

Dar Bob ori izbucnirea cucoanei jignite:

– Da doamnă, exclamă el cu admiraţie, dumneavoastră ştiţi foarte bine cum stau lucrurile! Şi aşa-i şi drept să fie. Aşteptaţi să vă vedeţi cum iese afacerea şi pe urmă o să daţi şi dumneavoastră bani frumoşi. Bine-i să ai rude cumsecade! Eu mi-am făcut micu' meu capital, cum zicea stăpînu', numa' şi numa' cu capu' meu – zece suverani am avut pentru că am stins focul la moara Torry – şi, pe urmă, capitalu' a crescut şi s-a mărit, puţin cîte puţin, pînă am ajuns să pun deoparte vreo treizeci de lire, ca să nu mai spun că lu' mama i-am făcut o viaţă după pofta inimii. Ar trebui să am şi mai mulţi bani, dar cînd e vorba de doamne sînt slab... le dau lucrurile pe nimic, nu pot altfel şi pace. Uitaţi, lucrurile din bocceaua asta (şi o pipăi cu poftă) oricare altu' ar face bani buni cu ele. Da' eu... o să iau aproape cît am dat cînd le-am cumpărat.

– Spune-mi, ai cumva o bucăţică bună de tul? întrebă doamna Glegg pe un ton superior, sculîndu-se de la masa de ceai şi împăturindu-şi şervetul.

– N-am nimic destul de bun pentru dumneavoastră. Nici n-aş îndrăzni să vă arăt ce am. V-aş jigni.

– Vreau totuşi să văd, spuse doamna Glegg, continuînd să-şi păstreze tonul superior. Or fi mărfuri cu defect, dar se poate să ai şi unele de calitate bună.

– Nu, doamnă, eu îmi cunosc lungu' nasului, spuse Bob luîndu-şi bocceaua şi punînd-o pe umăr. N-am să las eu o doamnă ca dumneavoastră să vadă ce mizerie a ajuns meseria asta a noastră. Ambulanţii nu mai sînt ce erau. Vi s-ar rupe inima dac-aţi şti ce rău am ajuns. Vă stau la dispoziţie, domnule Glegg, oricînd vreţi să mergeţi să-l vedeţi pe Salt.

– Toate la vremea lor, răspunse importantul domn, nedorind de fapt să încheie discuţia. Ai treabă la antrepozite, Tom?

– Nu, l-am lăsat pe Stowe în locul meu.

– Hai, pune bocceaua jos şi lasă-mă să văd, porunci doamna Glegg, trăgînd un scaun lîngă fereastră şi aşezîndu-se cu un aer demn.

– Lăsaţi, doamnă, lăsaţi, stărui Bob.

– Nu mai vorbi atîta, spuse doamna Glegg cu severitate, şi fă ce ţi-am spus!

– Vai, doamnă, tare n-aş vrea să v-arăt marfa... spuse Bob, aşezînd încet bocceaua pe treaptă. Dar dacă porunciţi, se face. Începu să desfacă bocceaua în silă, scotocind îndelung în pauzele dintre fraze. Nu că aţi cumpăra vreodată ceva de la mine... mi-ar părea rău pentru dumneavoastră... gîndiţi-vă la femeile sărmane de prin sate, care stau cu lunile prin casă... ar fi păcat să cumpere altul lucruri care pentru ele sînt un chilipir... Doamne, cînd vin cu bocceaua, se bucură ca de o petrecere... Şi n-am să mai găsesc aşa chilipiruri pentru ele. Cel puţin deocamdată, că acum plec la Laceham. Ia uitaţi-vă... continuă Bob care dădea din nou semne că se grăbeşte, şi scoase o basma de

lînă roşie, cu o coroană de flori brodată într-un colţ. Asta-i ceva care face fetele să moară de poftă şi costă doar doi şilingi... Şi ştiţi de ce? Fin'că are o mică ciupitură de molie în capătul ăsta, nebrodat... Eu cred că moliile şi mucegaiul au fost născocite de soartă anume ca să ieftinească lucrurile pe care le vrea femeile frumoase care n-au prea mulţi bani. Dacă n-ar fi fost moliile, pînă şi ultimele basmale ar fi fost cumpărate de femeile frumoase şi bogate ca dumneavoastră, cu cinci şilingi bucata... nici un ban mai puţin, şi atunci ce face molia? Ronţăie trei şilingi din preţ, cît ai clipi din ochi, şi pe urmă ambulanţii ca mine le vinde fetelor sărace, ca să aducă un pic de bucurie în viaţa lor întunecată. Doamne, cînd te uiţi la aşa broboadă, parcă simţi căldura focului!

Bob ridică broboada şi o ţinu întinsă ca să poată fi admirată, dar doamna Glegg spuse tăios:

– Da, dar în anotimpul ăsta n-are nimeni nevoie de foc. Dă lucrurile astea bălţate la o parte şi arată-mi nişte tul, dacă ai.

– Doamnă, eu v-am spus, răspunse Bob, zvîrlind lucrurile colorate deoparte, cu un aer disperat. Ştiam eu c-o să vă facă rău să vedeţi mărfurile astea nenorocite, uite, de pildă, bucata asta de muselină imprimată – la ce-ar servi să vă uitaţi la ea? E ca şi cum v-aţi uita la mîncarea săracilor! Vă piere pofta! E un iard, ăla din mijloc, unde modelu-i complet stricat... dar pe de altă parte muselină ca asta ar fi purtat şi prinţesa Victoria... dar, adăugă Bob aruncînd-o în spatele lui pe iarbă, de parc-ar fi vrut s-o cruţe pe doamna Glegg să vadă asemenea lucruri, o s-o cumpere nevasta negustorului de mărunţişuri de la Fibb's End – i-o dau cu zece şilingi toată – zece iarzi, numărînd şi pe cel cu defect – douăzeci şi cinci de şilingi ar fi costat... nici un penny mai puţin. Dar mai bine, tac... o bucată de muselină ca asta nu poate să vă servească la nimic; dumneavoastră aveţi de unde să daţi de trei ori mai mult pe un lucru care nu-i nici pe departe aşa de bun ca ăsta. Dumneavoastră aţi spus că vreţi tul... am o bucată pe care pot să v-o arăt dacă vreţi neapărat să aveţi de ce rîde...

– Adu muselina aia încoace... spuse doamna Glegg, e gălbuie... Şi mie îmi place culoarea asta.

– Bine, da-i cu defect, făcu Bob cu o silă dezaprobatoare. N-aveţi ce face cu ea, doamnă – o s-o daţi bucătăresei, sînt sigur c-o s-o daţi şi-ar fi păcat – prea ar semăna a cucoană bucătăreasa şi nu-i bine pentru servitori.

– Ad-o şi să văd cum o măsori, spuse doamna Glegg cu autoritate. Bob făcu întocmai, cu o silă ostentativă.

– Uitaţi-vă ce mult e în plus, spuse el, arătîndu-i jumătatea de iard suplimentară, în timp ce doamna Glegg cerceta bucata cu defect, dînd capul pe spate să constate de la ce distanţă nu se vede defectul.

– Îţi dau şase şilingi pe toată bucata, spuse ea, aruncînd-o pe jos, cu aerul unui om care dă un ultimatum.

– Nu v-am spus, doamnă, c-o să vă facă rău să vă uitaţi în bocceaua mea. Bucăţica asta cu defect v-a întors stomacul pe dos... văd eu, spuse Bob, împăturind muselina cît putea de repede şi părînd că vrea să-şi strîngă bocceaua. Dumneavoastră eraţi obişnuită să vedeţi altfel de mărfuri pe vremea cînd trăiaţi în casa de piatră. Meseria de ambulant a decăzut. V-am spus eu: marfa mea-i pentru oamenii de rînd. Doamna Pepper o să-mi dea zece şilingi pentru muselină şi în plus o să-i mai pară şi rău că nu i-am cerut mai mult, că articolele astea nu-ţi dai seama ce bune e decît după ce le porţi... Îşi păstrează culoarea pînă cînd se toceşte toată urzeala în albia de rufe, şi pînă atunci am timp să îmbătrînesc.

– Bine, atunci fie, şapte şilingi.

– Vă rog să nu vă mai gîndiţi la asta doamnă. Vă rog frumos, imploră Bob. Uitaţi aici o bucăţică de tul. V-o dau numai ca să vă uitaţi, înainte să-mi strîng bocceaua, şi să vă daţi seama ce rău a ajuns meseria mea: e plină de picăţele şi de rămurele, e frumoasă, dar e galbenă... a zăcut prin tot soiul de unghere şi şi-a schimbat culoarea. Nu mi-ar fi dat niciodată mîna să cumpăr asemenea marfă dacă n-ar fi fost îngălbenită. Da' Doamne, cît

timp am pierdut pîn-am învățat ce valoare poate să aibă o marfă ca asta. La început nu știam nimic, eram prost ca o oaie – pentru mine, tul sau stambă totuna era – credeam că lucrurile face mai multe parale dacă-s mai groase. Şi tare m-au mai tras pe sfoară la început – că doar îs om cinstit – nu umblu cu șoalda și pot să spun că-mi cunosc lungu' nasului că dacă nu l-aș cunoaște aș feșteli-o repede; și am dat optzeci de penny pentru bucata asta de tul – aș minți dacă aș pune alt preț – și optzeci și cinci de penny cer pe ea, nici un ban mai mult – că-i articol pentru femei, și mie-mi place să servesc femeile. Optzeci și cinci de penny, șase iarzi, e așa de ieftin, de parcă ați plăti numai praful de pe ea.

– Eu aș lua trei metri, spuse doamna Glegg.

– Vai, doamnă, da-s numai șase cu totul, spuse Bob, și oricum nu merită pentru dumneavoastră: puteți să vă duceți mîine la prăvălie și să vă găsiți același model, și nici nu e îngălbenit. Costă doar de trei ori mai mult – dar ce contează pentru o doamnă ca dumneavoastră?

Şi spunînd asta își legă bocceaua cu un gest hotărît.

– Stai, ia dă muselina încoace, spuse doamna Glegg. Uite opt șilingi.

– Poate vreți să glumiți, doamnă? întreabă Bob privind-o zîmbitor. Mi-am dat eu seama că sînteți glumeață, de cum am venit la fereastră.

– Ad-o încoa, spuse doamna Glegg cu un ton hotărît.

– Dar dacă v-o dau pe zece șilingi, vă rog să nu mai spuneți nimănui, că ar rîde toți de mine – și ceilalți ambulatori ar zvîrli cu pietre după mine dac-ar ști. Trebuie să las oamenii să creadă că cer mai mult, că altfel s-ar afla că sînt un fraier. Îmi pare bine că nu stăruiți să cumpărați tulul, că aș fi pierdut cele mai bune chilipiruri pe care le păstrăm pentru doamna Pepper de la Fibb's End – și e o clientă tare bună!

– Ia mai arată-mi o dată tulul, spuse doamna Glegg, care văzînd că picățelele și rămurelele astea ieftine erau gata să dispară, începuse să regrete că nu le cumpărase.

– Păi... pot eu să spun nu, cînd e vorba de dumneavoastră? zise Bob întinzîndu-i tulul. Uitați-vă la model! Mărfuri de Laceham, nu glumă! D-astea i-am spus eu lu' dom' Tom să ia. E lucruri bune și frumoase pentru oricine are ceva bani. Cu mărfurile astea de Laceham se înmulțește banii ca ciupercile. Dac-aș fi o cucoană cu ceva bani... uite, cunosc eu una care-a băgat treizeci de lire în marfă – o cucoană cu un picior de lemn, da' deșteaptă foc, are capul pe umeri: nu se pripește niciodată cînd face un lucru, se lămurește întîi despre ce e vorba. Ei, și a împrumutat treizeci de lire unui tînăr care face negoț cu postavuri, și a băgat banii în mărfuri de Laceham, și un cetățean pe care-l cunosc și care se ocupă de vînzări pe vase, nu Salt, altu', le-a vîndut printre străini și cucoana a luat opt la sută, la primul transport – și acu' nu mai poți s-o ții, că vrea să trimeată marfă cu fiecare vapor, pînă o ajunge bogată ca un evreu. Bucks o cheamă – nu stă aici în oraș. Ei, și cum vă spuneam, doamnă, dați-mi, vă rog, tulul înapoi...

– Uite, atunci poftim cincisprezece șilingi pentru amîndouă, da' să știi că-i o nerușinare să ceri atîta.

– Nu, doamnă, să știți că n-o să mai ziceți așa cînd o să îngenuncheați în biserică peste cinci ani. Să știți că vi le-am dat pe nimic... zău că da. Ăștia opt penny îmi rade cîștigul meu ca un brici... Ei, și cum vă spuneam, dom'le, continuă Bob, punîndu-și bocceaua pe umăr, dacă vreți, oricînd bucuros mă duc să încerc să-l fac pe dom' Tom bogat. Ei, nu zic că n-aș vrea să am și eu douăzeci de lire de cheltuială. Aș ști ce să fac cu ei, n-aș sta prea mult la îndoială.

– Ia stai puțin, domnule Glegg, zise cucoana, văzîndu-l că-și ia pălăria. Nu mă lași niciodată să vorbesc. Ai să pleci și ai să închei toată afacerea, și pe urmă ai să te întorci și-ai să-mi spui că-i prea tîrziu să mai zic și eu ceva. De parcă n-aș fi mătușa nepotului meu și capul familiei din partea mă-sii, și n-aș fi pus deoparte pentru el gologan lîngă gologan – ca să știe să mă respecte cînd oi fi în mormînt.

– Bine, doamnă Glegg, vorbeşte! spuse domnul Glegg grăbit.

– Uite ce vreau eu: să nu se ia nici o hotărîre fără ştirea mea. Nu spun că n-am să risc douăzeci de lire, dacă zici că totul e în regulă. Şi dacă o s-o fac, Tom, încheie doamna Glegg întorcîndu-se impunătoare către nepotul ei, nădăjduiesc că ai să ţii întotdeauna minte. Şi ai să fii recunoscător că ai o mătuşă ca mine. Şi să ştii că vreau să-mi plăteşti dobîndă – mie nu-mi plac pomenile; în familia mea nu s-a pomenit aşa ceva.

– Mulţumesc mătuşă, răspunse Tom demn. Prefer să iau banii cu împrumut.

– Foarte bine: se vede că eşti din neamul nostru, spuse ea, ridicîndu-se să-şi ia împletitura, cu aerul că orice altă observaţie ar fi făcut-o să cadă din sublim în ridicol.

Îl găsiră pe Salt – cetăţeanul „isteţ“ – la taverna Ancorei, învăluit într-un nor de fum. Domnul Glegg începu investigaţiile care se dovediră a fi destul de mulţumitoare pentru a îndreptăţi avansarea unei sume de bază, la care mătuşa Glegg contribui cu douăzeci de lire. Şi în acest început modest puteţi găsi explicaţia unui fapt care altfel v-ar putea uimi, şi anume faptul că Tom strînse un capital de care taică-său nu ştiu nimic şi care, într-un timp nu prea lung, reuşi să înlocuiască procesul mai lent de acumulare a banilor şi să acopere cu totul deficitul. O dată ce atenţia lui fusese îndreptată către această sursă de venit, Tom se hotărî s-o folosească la maximum şi nu pierdu nici un prilej să obţină informaţii pentru a extinde mica lui afacere. Tom nu-i spusese nimic lui taică-său, lăsîndu-se influenţat de acel amestec ciudat de sentimente contradictorii care te face să dai dreptate atît celor care condamnă o acţiune, cît şi celor care o admiră: tăcerea lui fusese determinată pe de o parte de acea lipsă de încredere care există între rudele apropiate, acea aversiune de familie care distruge relaţiile cele mai sfinte din viaţa noastră şi, pe de altă parte, de dorinţa de a-i face tatălui o mare bucurie. Nu-şi dădea seama

că ar fi fost mai bine să-l liniştească, între timp, cu o nouă speranţă, împiedicînd astfel şocul unei fericiri venite din senin.

La epoca în care Maggie se întîlnise prima oară cu Philip, Tom agonisise un capital de aproape o sută cincizeci de lire, şi pe cînd cei doi tineri se plimbau la Red Deeps în lumina amurgului, aceeaşi lumină îl călăuzea pe Tom în drumul pe care-l făcea călare spre Laceham. Tom era mîndru că face primul lui drum în contul lui „Guest and Co." şi rumega în minte toate şansele pe care le avea să-şi dubleze cîştigurile în decurs de un an, şi să spele astfel numele lui taică-său de ruşinea datoriilor şi, poate, împlinind douăzeci şi unu de ani să pornească în viaţă de pe o treaptă mai înaltă. Nu o merita oare? El era convins că da!

Capitolul III

Balanţa oscilează

După cum spuneam, în seara aceea Maggie se întoarse de la Red Deeps foarte tulburată; în sufletul ei se dădea o luptă. Din discuţia cu Philip v-aţi putut da seama în ce consta această luptă. În zidul de granit ce închidea valea îngustă a umilinţei, a cărei singură perspectivă era cerul îndepărtat şi de nepătruns, se ivise deodată o spărtură şi bucuriile pămînteşti care o obsedau i se părură mai puţin inaccesibile. Va avea parte de cărţi, de discuţii, de afecţiune, va putea afla ce se întîmplă într-o lume de care se simţea încă exilată; şi pe urmă îi va face o bucurie lui Philip care era vrednic de milă şi nu părea deloc fericit. Şi poate ăsta era un prilej potrivit să-şi îmbogăţească sufletul şi să-l facă mai demn de înalta lui menire. O credinţă nobilă şi desăvîrşită nu poate dăinui fără cunoştinţe largi; va trebui oare să trăiască întotdeauna în această sihăstrie resemnată? Prietenia dintre ea şi Philip era

nevinovată, curată, iar motivele care o împiedicau erau absurde și necreștinești! Dar acea plicticoasă voce lăuntrică o prevenea neîncetat că, admițînd un motiv de tăinuire, își pierdea simplitatea și puritatea vieții și, părăsind legea simplă a renunțării totale, s-ar fi lăsat ademenită de imboldul unor dorințe care nu cunoșteau limită. De aceea, abia o săptămînă mai tîrziu, cînd i se păru că are destulă tărie să asculte de tainicul avertisment, se lăsă purtată într-o seară către Red Deeps. Cu toate că era hotărîtă să-și ia un afectuos rămas bun de la Philip, se gîndea totuși cu nerăbdare la plimbarea pe care avea s-o facă în seara aceea în penumbra tăcută a rîpilor, întretăiată de pete de lumină, departe de tot ce era urît și grosolan. Se gîndea la privirea tandră și plină de admirație care o va învălui, la sentimentul de camaraderie, izvorît din amintirile copilăriei, care încălzea discuțiile lor mature și înțelepte de acum, la certitudinea că lui Philip îi plăcea să audă tot ce spunea ea, în timp ce nimeni altul nu voia să o asculte. Îi era tare greu să renunțe la cele cîteva clipe de tovărășie cu Philip, căci simțea că nu le va mai întîlni. Totuși îi comunică ceea ce voia să-i spună, și păru hotărîtă, dar în același timp foarte tristă.

– Philip, m-am hotărît! E mai bine să nu mai existăm unul pentru celălalt decît în amintire. N-aș putea să te văd decît pe ascuns – stai, știu ce vrei să spui – că trebuie să ne ascundem din cauza sentimentelor greșite ale altora; dar e urît să te ascunzi, oricare ar fi motivul. Simt c-ar fi urît pentru mine, pentru noi amîndoi. Și, pe urmă, dacă taina ne-ar fi descoperită, în jurul nostru n-ar mai fi decît suferințe și suspinări îngrozitoare. Și atunci tot va trebui să renunțăm să ne mai vedem și ne va fi mult mai greu.

Philip se roșise și fața lui căpătase o expresie pasionată, de parcă ar fi fost gata să se opună cu toate puterile acestei hotărîri. Dar se stăpîni și, prefăcîndu-se calm, spuse:

– Bine, Maggie, dacă zici că trebuie să ne despărţim, să încercăm măcar, în clipele cît mai sîntem împreună, să uităm acest lucru: hai să stăm puţin de vorbă. E pentru ultima dată.

Îi luă mîna, şi Maggie se gîndi că nu e cazul să şi-o retragă; calmul lui o făcea să simtă şi mai mult că-i pricinuise o mare durere şi ar fi dorit din tot sufletul să-i arate că nu e vina ei. Se plimbară mînă-n mînă în tăcere.

– Hai să ne aşezăm puţin aici, spuse Philip, aici unde am stat ultima oară, Uite cum s-au aşternut măceşii pe pămînt, acoperindu-l cu petalele lor de opal.

Se aşezară la rădăcina frasinului înclinat.

– Am început să pictez portretul tău printre pini, spuse Philip, aşa că trebuie să mă laşi să-ţi studiez puţin faţa – de vreme ce n-am s-o mai văd. Întoarce te rog puţin capul încoace.

Îi vorbise cu o voce stăruitoare şi Maggie simţea că-i vine foarte greu să-l refuze. Faţa plină şi luminoasă, încununată de cocul negru şi lucios, se plecă şi privi, ca o divinitate mulţumită că e adorată, chipul palid, cu trăsături delicate, ce se ridicase spre ea.

– Va să zică îţi pozez pentru un al doilea portret! spuse zîmbind. Îl faci mai mare decît pe celălalt?

– Mult mai mare. E o pictură în ulei. Ai să fii ca o Hamadriadă[1] înaltă şi brună, puternică şi nobilă, proaspăt ieşită dintr-un brad, atunci cînd tulpinile îşi aruncă pe iarbă umbra de după-amiază.

– Spune-mi, nu-i aşa că pictura e ceea ce te interesează cel mai mult acum?

– Poate, răspunse Philip cu oarecare tristeţe, dar mă interesează prea multe lucruri – semăn seminţe de tot felul şi nu culeg aproape nimic de pe urma lor. Pesemne că am fost blestemat să am înclinaţii multe, dar nici un talent real. Îmi plac pictura şi muzica, îmi place literatura clasică şi cea modernă; dau din aripi în toate direcţiile, dar nu zbor nicăieri.

---

[1] Nimfă care trăia şi murea o dată cu copacul unde locuia.

– Trebuie să fie o fericire să ai atîtea înclinații – să te bucuri de atîtea lucruri frumoase atunci cînd le ai la îndemînă, spune Maggie visătoare. Mi s-a părut întotdeauna că dacă ai un singur fel de talent e ca și cum ai fi înzestrat cu un fel de prostie iscusită, ca porumbelul călător.

– Dacă aș fi normal, ca toți oamenii, ar fi o fericire să am mai multe înclinații, spuse Philip cu amărăciune. Aș putea să obțin putere și faimă chiar dacă aș fi mediocru, cum se întîmplă și cu alții; sau aș putea măcar să mă bucur de acele satisfacții mediocre care îi fac pe oameni să fie mulțumiți fără să aibă nevoie de satisfacții majore. Și atunci aș putea considera că societatea din St. Ogg's e plăcută. Dar nimic n-ar putea face viața să valoreze pentru mine prețul durerii, în afară de o aptitudine care m-ar face să mă ridic deasupra nivelului vieții meschine de provincie. Ba da – există ceva: o pasiune! Cred că o pasiune ar avea aceeași valoare.

Maggie nu auzi ultimele cuvinte: se străduia să învingă senzația că vorbele lui Philip treziseră vechea ei amărăciune așa cum o mai treziseră și altădată.

– Înțeleg ce vrei să spui, cu toate că știu mult mai puține lucruri decît tine, zise ea. Pe vremuri îmi închipuiam că n-aș putea să îndur viața dacă ar fi aceeași și aceeași în fiecare zi, dacă ar trebui mereu să fac lucruri mărunte, fără importanță, și să nu cunosc nimic măreț. Dar eu cred că sîntem ca niște copii de care are grijă cineva mai înțelept decît noi. Nu e oare drept să ne resemnăm chiar dacă ni se refuză tot? Gîndul ăsta mi-a dat o mare împăcare în ultimii doi-trei ani. Am simțit chiar o bucurie să-mi înfrînez dorințele.

– Da, Maggie, spuse Philip, cu pasiune, numai că te închizi într-un fanatism îngust, înșelător, care nu e altceva decît un mod de a scăpa de durere, înecînd în pasivitate cele mai puternice forțe ale firii. Bucuria și liniștea sufletească nu presupun resemnare: resemnarea e să suferi de bunăvoie o durere care nu se mai potolește – pe care nu te aștepți s-o vezi potolită. Amorțirea

sufletului nu înseamnă resemnare: şi amorţeşti dacă rămîi neştiutor – închizînd toate căile prin care ai putea cunoaşte viaţa semenilor tăi. Eu nu sînt resemnat: nu sînt convins că viaţa e destul de lungă ca să poţi învăţa această lecţie. Nici tu nu eşti resemnată: încerci doar să-ţi amorţeşti sufletul.

Lui Maggie începuseră să-i tremure buzele: simţea că există oarecare adevăr în afirmaţiile lui Philip şi, totuşi, în fundul sufletului ei, ceva îi spunea că, faţă de efectul imediat pe care l-ar fi avut asupra stării ei sufleteşti, acest adevăr nu era mult mai bun decît minciuna. Impresia asta dublă, contradictorie, corespundea cu tendinţele contradictorii ale vorbitorului. Philip credea ceea ce spunea, dar o spunea cu violenţă fiindcă violenţa constituia ea însăşi un argument împotriva hotărîrii care se opunea dorinţelor lui. Faţa lui Maggie însă, devenită şi mai copilăroasă din cauza lacrimilor care-i umpluseră ochii, îi trezi un sentiment mai cald şi mai generos. Îi luă mîna şi-i spuse cu blîndeţe:

– Hai să nu ne mai gîndim la lucrurile astea; mai e puţin şi trebuie să ne despărţim. Să nu ne mai gîndim decît că sîntem împreună. O să rămînem prieteni în ciuda despărţirii... O să ne amintim mereu unul de altul. Am să fiu fericit să trăiesc cît timp ai să exişti tu pe lume, căci o să mă gîndesc mereu că poate va veni o vreme cînd am să pot – cînd ai să mă laşi – să te ajut.

– Ce frate minunat ai fi fost tu, Philip! Ce mult te-aş fi iubit, spuse Maggie, zîmbind printre lacrimi. Cred că te-ai fi ocupat atît de mult de mine şi ţi-ar fi făcut atîta plăcere că te iubesc, încît pînă şi eu aş fi fost mulţumită. M-ai fi iubit destul ca să rabzi şi să-mi ierţi orice. Aşa aş fi dorit să mă iubească Tom. Nu m-am mulţumit niciodată cu puţin. De asta e mai bine să mă lipsesc cu totul de fericirea lumească... Uite de pildă muzica... Întotdeauna am simţit că vreau mai mult – voiam să aud mai multe instrumente cîntînd deodată – simţeam nevoia să aud voci mai pline şi mai calde. Tu mai cînţi vreodată, Philip? întrebă ea brusc, de parcă ar fi uitat despre ce vorbise înainte.

– Da, răspunse el, în fiecare zi... aproape în fiecare zi. Dar vocea mea e mediocră – ca toate celelalte însuşiri ale mele.

– Hai, cîntă-mi ceva! Te rog! Măcar un cîntec! Pot să mai stau puţin, să te ascult... cîntă-mi ceva... ce cîntai la Lorton sîmbătă după-masă, cînd rămîneam singuri în salon şi-mi trăgeam şorţul peste cap ca să te ascult.

– Ştiu, spuse Philip, şi Maggie îşi ascunsese faţa în mîini, în timp ce el cînta *sotto voce*[1]: *Dragostea-i lucea în ochi*. Apoi o întrebă: Asta era, nu-i aşa?

– Nu, nu, nu pot să mai stau, izbucni Maggie, ridicîndu-se, cîntecul ăsta o să mă urmărească mereu. Hai să mergem, Philip, trebuie să mă întorc acasă.

Spunînd asta, se depărtă, aşa încît Philip fu silit să se ridice şi s-o urmeze.

– Maggie, i se adresă el pe un ton de dojană, nu te încăpăţîna, renunţă la aceste privaţiuni care n-au nici un rost. Mă amărăşte să te văd că-ţi distrugi, că-ţi înăbuşi adevărata fire. Erai atît de plină de viaţă cînd erai copil: am crezut c-ai să ajungi o femeie strălucită – plină de spirit şi de imaginaţie scăpărătoare! Dar să ştii că viaţa tot răzbate pe faţa ta, cînd n-o acoperi cu vălul ăsta de resemnare posomorîtă.

– De ce-mi vorbeşti cu atîta amărăciune, Philip?

– Fiindcă simt că n-o să se sfîrşească bine: nu te poţi chinui aşa la nesfîrşit.

– Ba o să capăt putere să îndur, spuse Maggie cu o voce tremurîndă.

– Nu, Maggie, n-ai să capeţi: nimeni nu capătă putere să facă lucruri care sînt împotriva firii. E o laşitate să-ţi cauţi echilibrul în renunţare. Nimeni nu se căleşte aşa. Într-o zi vei fi azvîrlită în lume şi atunci toate cerinţele, pe care acum le înăbuşi, te vor asalta ca o poftă sălbatică.

Maggie tresări şi se opri, uitîndu-se la Philip cu îngrijorare.

---

[1] Cu voce înceată *(ital.)*.

– Philip, cum îndrăzneşti să mă tulburi aşa? De ce mă ispiteşti?!

– Nu te ispitesc! Dar dragostea te face să devii pătrunzător, Maggie, şi asta îţi dă adesea presimţiri. Ascultă-mă, dă-mi voie să-ţi dau cărţi şi din cînd în cînd să te văd – să fiu fratele şi îndrumătorul tău, cum spuneai la Lorton. E mai mic păcatul să te vezi cu mine decît să te sinucizi aşa, treptat!

Maggie simţi că nu e în stare să scoată nici o vorbă. Dădu din cap şi-şi continuă drumul în tăcere, pînă cînd ajunseră la capătul păduricii de pini, apoi îi întinse mîna în semn de rămas bun.

– Mă izgoneşti pentru totdeauna din locurile astea, Maggie? Nu vrei să mai vin niciodată pe aici? Dar dacă ne-am întîlni din întîmplare nu ar însemna că nu ascundem nimic?

Tocmai în clipa cînd o hotărîre luată pare să devină irevocabilă – cînd porţile fatale de fier par să se închidă definitiv în urma noastră – tocmai atunci se întîmplă ca tăria sufletească să ne fie pusă la încercare. Tocmai atunci, după ceasuri întregi de chibzuială, cînd am ajuns la o convingere fermă, ne agăţăm de orice sofism care ar putea acumula lupta îndelungată şi ne-ar aduce o înfrîngere ce ne e mult mai dragă decît victoria.

Subterfugiul lui Philip făcu să tresalte inima lui Maggie şi pe faţa ei apăru acea tresărire imperceptibilă care însoţeşte orice sentiment de uşurare. Tînărul o văzu, şi se despărţiră în tăcere.

Philip îşi dădea mult prea bine seama cum stau lucrurile, ca să nu-i fie teamă că intervenise în mod prezumţios în acţiunile conştiinţei lui Maggie – şi poate într-un scop egoist. Nu! Încercă să se convingă că scopul lui nu era egoist. Avea foarte puţine speranţe că Maggie va răspunde vreodată sentimentelor puternice pe care le nutrea faţă de ea; şi era mai bine pentru viitorul ei, pentru vremea cînd micile piedici de familie vor fi dispărut din calea libertăţii, să nu-şi sacrifice cu totul viaţa de acum şi să aibă oarecari posibilităţi să se cultive – să schimbe idei cu un om a cărui minte se afla deasupra nivelului celor cu care era osîndită să trăiască. Dacă am putea privi destul de departe în viitor ca să

vedem consecinţele acţiunilor noastre, am putea găsi în complexul rezultatelor cîte un punct care să justifice orice comportare din prezent; admiţînd ideea unei providenţe care determină toate rezultatele finale sau a unei gîndiri care le schiţează dinainte, vom descoperi deci că se pot obţine justificări şi satisfacţii desăvîrşite acţionînd aşa cum ţi-e mai plăcut pe moment. Astfel justifica şi Philip eforturile lui subtile de a învinge sentimentul care o îndemna pe Maggie să se împotrivească unei tăinuiri în stare să-i introducă duplicitatea în suflet şi ar fi putut amărî şi mai rău pe cei ce aveau asupra ei drepturi naturale. Dar exista la Philip un surplus de pasiune care îl făcea să nu se lase convins decît pe jumătate de acele argumente justificatoare. Dorinţa lui de a o vedea şi de a face parte din viaţa ei conţinea o fărîmă din impulsul acela sălbatic de a prinde cu amîndouă mîinile bucuria ce ţi se oferă, impuls născut dintr-o existenţă în care o anumită conformaţie mintală şi fizică determină o predominare a suferinţei. Philip n-avea parte, ca alţi oameni, de bucurii obişnuite; nu se putea integra nici măcar în rîndurile celor neînsemnaţi; se vedea întotdeauna remarcat şi privit cu milă, fiind exclus de la ceea ce era firesc pentru alţii. Constituia chiar şi pentru Maggie o excepţie: era clar că fata nu se gîndise niciodată la el ca la un om care ar putea fi iubitul ei.

Dar nu-l judecaţi prea aspru! Oamenii urîţi sau infirmi au mare nevoie de virtuţi neobişnuite, căci fără ele le-ar fi tare greu în viaţă. Dar teoria că virtuţile neobişnuite ar fi consecinţa directă a unor defecte personale, după cum animalele capătă o blană mai groasă cînd trăiesc într-o climă mai rece, e poate puţin exagerată. S-a vorbit întotdeauna foarte mult despre ispitele la care e expusă frumuseţea, dar eu cred că a le compara cu ispitele urîţeniei e ca şi cum ai asemui tentaţia de a face exces la o petrecere unde există numeroase posibilităţi de a-ţi desfăta ochii, urechile şi stomacul, cu tentaţiile care te asaltează cînd ai ajuns la disperare din cauza foamei. Şi, oare, nu reprezintă Turnul

Foamei[1] simbolul celei mai aprige încercări la care e supus tot ceea ce e omenesc în noi?

Philip nu cunoscuse niciodată mîngîierea dragostei de mamă ce se revarsă spre fiecare dintre noi cu atît mai caldă, cu cît avem mai multă nevoie de ea și care ne învăluie cu o duioșie tot mai mare pe măsură ce devine mai limpede că nu vom ieși cîștigători în jocul vieții. Și sentimentul de afecțiune și bunăvoință al lui taică-său față de el era tulburat de faptul că Philip își dădea și mai bine seama de defectele acestuia. Ținut departe de orice activitate practică și avînd o sensibilitate aproape feminină, Philip simțea o repulsie și o intoleranță de femeie față de plăcerile lumești și față de goana premeditată după asemenea plăceri; și această legătură puternică și firească din viața lui – legătura cu taică-său – era pentru el ca un picior sau o mînă dureroasă. Poate că există ceva morbid în orice ființă care, într-un fel sau altul, constituie o excepție a nefericirii față de starea firească a lucrurilor, și acest ceva morbid dăinuie pînă cînd forța binelui ajunge să triumfe; dar rar se întîmplă să ajungă să triumfe la douăzeci și doi de ani. La Philip, această forță se manifesta puternic, dar în ceața dimineții, chiar și soarele pare slab.

Capitolul IV

O nouă scenă de dragoste

La începutul lui aprilie, aproape la un an după despărțirea ai cărei martori ați fost, puteați s-o vedeți din nou pe Maggie venind la Red Deeps, printre pinii scoțieni.

---

[1] Dante Alighieri (1265 – 1321) povestește în *Infernul* despre contele Ugolino, întemnițat, împreună cu doi dintre fiii săi și cu doi nepoți, într-un turn din Pisa, fiind condamnați la moarte prin înfometare.

Dar de data asta nu mai era în amurg, ci devreme după-amiază şi aerul rece de primăvară o făcea să-şi strîngă şalul pe umeri şi să meargă cu pas grăbit, deşi se uita ca de obicei în jur, la copacii atît de dragi. Privirea îi era mai însetată, mai întrebătoare decît cu un an în urmă şi pe buze îi juca un zîmbet, de parcă veselia ei ar fi aşteptat să dea peste un auditor potrivit. Auditorul nu se făcu mult aşteptat.

– Ia-ţi înapoi *Corinne*[1], spuse Maggie scoţînd o carte de sub şal. Aveai dreptate cînd mi-ai spus că n-o să-mi facă nici un bine, dar ai greşit crezînd că am să vreau să fiu ca ea.

– Şi chiar n-ai vrea să fii o a zecea muză, Maggie, întreabă Philip, ridicîndu-şi privirea şi uitîndu-se la ea aşa cum te uiţi la prima spărtură de nor, care vesteşte din nou vreme bună.

– Nu, nici gînd, răspunse Maggie rîzînd. Muzele erau nişte zeităţi nefericite – cel puţin aşa cred. Trebuiau să care mereu cu ele instrumentele muzicale şi suluri de note. Dacă aş căra o harfă după mine, în climatul ăsta al nostru, ar trebui să aibă o acoperitoare de postav verde – şi sînt sigură c-aş uita-o pe undeva din greşeală.

– Atunci mă înţelegi de ce nu-mi place Corinne?

– Încă n-am isprăvit cartea, spuse Maggie. Cînd am ajuns la femeia tînără şi blondă care citeşte în parc, am închis-o şi am hotărît să nu mai citesc. Sînt sigură că fata blondă fură dragostea lui Corinne, şi o face să sufere. Sînt hotărîtă să nu mai citesc cărţi în care femei cu părul bălai fură fericirea celorlalte. Am să încep să am prejudecăţi împotriva lor. Dac-ai putea să-mi dai o carte în care să triumfe femeia brună, s-ar restabili echilibrul. Vreau s-o răzbun pe Rebeca şi pe Flora MacIvor, şi pe Minna[2] şi pe toate celelalte brune nefericite. Dacă eşti mentorul meu, trebuie să mă aperi de prejudecăţi – că doar lupţi mereu împotriva lor.

---

[1] Roman al scriitoarei franceze Madame de Staël (1766-1817).

[2] Eroine ale romanelor lui Walter Scott: *Ivanhoe*, *Waverley* şi *Piratul*.

– Ei, poate că într-o zi ai să răzbuni tu femeile brune şi ai să furi dragostea care o să i se cuvină verişoarei tale Lucy. Trebuie să existe vreun tînăr frumos la St. Ogg's care să stea la picioarele ei: n-ai decît să-ţi arăţi strălucirea – şi verişoara ta bălaie va păli.

– Philip, nu-i frumos să aplici prostiile mele la lucruri adevărate, îi mustră Maggie cu o expresie jignită. De parcă eu, cu rochiile mele vechi, şi lipsită de orice educaţie cum sînt aş putea să fiu vreodată rivala micuţei şi iubitei mele Lucy care ştie să facă o grămadă de lucruri minunate, şi e de zece ori mai frumoasă decît mine – chiar dac-aş fi atît de rea şi de josnică încît să doresc să-i fiu rivală. Şi pe urmă, eu nu mă duc niciodată la mătuşa Deane cînd e lume: iar Lucy vine să mă vadă şi mă cheamă uneori la ea numai pentru că e bună şi drăguţă şi mă iubeşte.

– Maggie, spuse Philip uimit, ce-i cu tine? Pînă acum nu luai glumele în serios. Probabil că ai fost azi dimineaţă la St. Ogg's şi te-ai molipsit de atmosfera îmbîcsită de acolo.

– Dacă ai vrut să glumeşti, răspunse Maggie zîmbind, să ştii că a fost o glumă proastă. În schimb cred c-a fost o lecţie bună. Cred c-ai vrut să-mi aminteşti că sînt uşuratică şi doresc să fiu admirată de toată lumea. Dar să ştii că nu ţin cu femeile brune pentru că sînt eu brună, ci pentru că ţin cu oamenii nefericiţi: dacă fata bălaie ar fi fost cea părăsită, eu aş fi iubit-o pe ea mai mult decît pe cealaltă. Eu ţin întotdeauna partea îndrăgostiţilor respinşi din romane.

– Atunci tu n-ai putea să respingi niciodată pe nimeni, nu-i aşa Maggie? întreabă Philip roşindu-se puţin.

– Nu ştiu, răspunse Maggie şovaind. Apoi cu un zîmbet care-i lumină toată faţa, continuă: Ba cred că aş putea, dac-ar fi un om îngîmfat, dar dacă s-ar arăta foarte umil după aceea, m-aş lăsa înduplecată.

– M-am întrebat adesea, rosti Philip cu oarecare efort, dacă tu ai fi în stare să iubeşti un om la care celelalte femei nu s-ar uita niciodată.

– Depinde de ce nu s-au uitat, spuse Maggie rîzînd. Poate că-i un om nesuferit. Poate că priveşte printr-un monoclu schimonosindu-şi faţa, aşa cum face tînărul Torry. Îmi închipui că asta nu poate să placă celorlalte femei, dar nici mie nu-mi place şi nu mi-a fost niciodată milă de tînărul Torry. Nu mi-e milă de oamenii îngîmfaţi. Cred că n-au nevoie de ajutorul nimănui.

– Dar închipuie-ţi, Maggie... Închipuieşte-ţi c-ar fi vorba de un om care nu e îngîmfat – care-şi dă seama că n-are de ce să fie îngîmfat – care a fost blestemat din copilărie cu o anumită suferinţă – şi pentru care tu ai fi luceafărul vieţii – care te-ar iubi, te-ar diviniza atît, încît s-ar considera fericit chiar dacă i-ai îngădui numai să te vadă, din cînd în cînd...

Philip se opri îngrozit că destăinuirea lui ar putea alunga tocmai această fericire – era aceeaşi groază care-l împiedicase să-şi declare dragostea atîtea luni de-a rîndul. Un sentiment de jenă îl făcu să-şi dea seama că era o prostie să-i spună toate astea.

Maggie se purtase în dimineaţa aceea cu indiferenţa şi cu naturaleţea ei obişnuită. Dar acum nu mai părea indiferentă. Uimită de emoţia neobişnuită cu care vorbise Philip, se întoarse brusc să se uite la el şi, în timp ce tînărul continua să vorbească, faţa ei se schimbase cu totul – se roşise şi trăsăturile i se încordaseră puţin, aşa cum se întîmplă cînd auzi anumite lucruri care te fac să-ţi schimbi părerile de pînă atunci. Nu mai scoase nici o vorbă şi, făcînd cîţiva paşi spre trunchiul unui copac căzut la pămînt, se aşeză de parcă ar fi fost sleită de puteri. Tremura.

– Maggie, continuă Philip, pe care tăcerea ei îl îngrijora din ce în ce mai tare, am fost un prost că ţi-am spus toate astea – te rog să uiţi tot ce ţi-am înşiruit. O să fiu mulţumit dacă lucrurile rămîn cum au fost pînă acum.

Vorbea cu atîta amărăciune, încît Maggie se simţi obligată să spună ceva:

– Sînt uimită, Philip.... nu m-am gîndit niciodată la asta... Şi efortul de a rosti cele cîteva cuvinte îi umplu ochii de lacrimi.

– Spune-mi, Maggie, vorbele mele te fac să mă urăşti? întreabă Philip cu pasiune. Mă crezi nebun şi înfumurat?

– Vai, Philip, cum poţi să-ţi închipui una ca asta? De parcă n-aş fi recunoscătoare pentru orice fel de dragoste. Dar... nu m-am gîndit niciodată că ai putea să fii iubitul meu. Gîndul că aş putea avea vreodată un iubit mi se părea irealizabil – ca un vis – sau ca una dintre poveştile pe care ţi le plăsmuieşti în minte.

– Atunci, poţi să te gîndeşti la mine ca la iubitul tău, Maggie? întreabă Philip, aşezîndu-se lîngă ea şi luîndu-i mîna, cu exaltarea pe care ţi-o dă o experienţă neaşteptată. Tu mă iubeşti?

Maggie se făcu palidă. Îi venea greu să răspundă la această întrebare directă. Dar privirea ei întîlni ochii lui Philip, în clipa aceea umezi şi strălucitori de frumuseţea pe care le-o dădea dragostea lui stăruitoare. Maggie vorbi cu şovăială, dar cu afecţiunea caldă şi simplă a adolescenţei:

– Nu cred că aş putea iubi pe cineva mai mult decît te iubesc pe tine; şi nu preţuiesc nimic mai mult pe lume decît calităţile pentru care te iubesc. Se opri o clipă, apoi adăugă: Dar ar fi mai bine să nu mai vorbim de asta, nu-i aşa, Philip? Ştii bine că dacă s-ar descoperi pretenia noastră n-am putea continua să fim nici măcar preteni. Ştiam eu că n-a fost bine c-am cedat şi-am continuat să ne vedem – cu toate că în anumite privinţe asta m-a făcut foarte fericită; şi acum mi-e din nou teamă că totul va sfîrşi rău.

– Dar pînă acum nu s-a întîmplat nimic rău, Maggie, şi dacă ai fi lăsat teama să te călăuzească, ai fi trăit încă un an posomorît în care sufletul ţi-ar fi amorţit, în loc să renaşti şi să devii din nou cea de odinioară.

Maggie dădu din cap.

– A fost foarte plăcut, ştiu, mi-au plăcut discuţiile noastre şi cărţile şi sentimentul ce-l încercam cînd mă gîndeam la plimbările pe care le vom face împreună, cînd voi putea să-ţi înşir toate lucrurile la care m-am gîndit cînd eram departe de tine. Dar toate astea m-au făcut să-mi pierd liniştea – să mă gîndesc mult la

viața asta – și să doresc din nou o seamă de lucruri – sînt sătulă de casă, și totuși mă doare că m-am săturat de părinți. Eu cred că a fost mai bine cînd sufletul meu era, cum spui tu, „amorțit“ – a fost mai bine pentru mine, că atunci amorțiseră și dorințele egoiste.

Philip se ridicase din nou în picioare și se plimba agitat de colo-colo.

– Nu, Maggie, ai idei greșite despre stăpînirea de sine, ți-am mai spus-o de atîtea ori. Ceea ce numești tu stăpînire de sine – adică a închide ochii și urechile față de orice în afară de un singur fel de impresii – înseamnă, la o fire ca a ta, să cultivi o monotonie.

Vorbise cu oarecare enervare, dar după o clipă se așeză din nou lîngă ea și-i luă mîna.

– Nu te mai gîndi la trecut, Maggie, gîndește-te numai la dragostea noastră. Dacă poți într-adevăr să rămîi lîngă mine cu tot sufletul, vom învinge cu timpul toate piedicile: trebuie numai să avem răbdare. Eu mă pot hrăni cu speranțe. Uită-te la mine, Maggie, și spune-mi: crezi că poți să mă iubești? Nu te uita la copacul acela despicat! E semn rău!

Maggie își întoarse ochii mari și negri către el și zîmbi cu tristețe.

– Hai, Maggie, spune-mi o vorbă bună; altfel o să cred că erai mai drăguță cu mine la Lorton. Odată, cînd eram la Lorton, m-ai întrebat dacă mi-ar plăcea să mă săruți – ți-amintești? – și mi-ai făgăduit c-o să mă săruți cînd o să ne întîlnim din nou. Dar nu te-ai ținut de cuvînt!

Amintirea acelor timpuri de demult i se păru lui Maggie o ușurare. Prezentul devenea astfel mai familiar. Îl sărută aproape tot atît de simplu și de liniștit ca la doisprezece ani. Ochii lui Philip străluciră de fericire, dar cuvintele pe care le rosti îndată după aceea exprimau nemulțumire.

– Nu pari destul de fericită, Maggie. Te silești să-mi spui că mă iubești, din milă.

– Nu, Philip, răspunse Maggie scuturând din cap, așa cum făcea cînd era copil. Ți-am spus adevărul. Totul e nou și ciudat pentru mine. Dar nu cred că aș putea iubi pe cineva mai mult decît te iubesc pe tine! Mi-ar plăcea să fiu veșnic împreună cu tine – să te fac fericit. Am fost întotdeauna fericită alături de tine. Dar există un lucru pe care nu l-aș face niciodată, nici măcar de dragul tău; să-l supăr pe tata. Să nu-mi ceri asta niciodată.

– Nu, Maggie, n-am să-ți cer nimic. Sînt gata să îndur orice – sînt în stare să aștept încă un an doar pentru un sărut, dacă-mi promiți că n-ai să iubești pe altul mai mult decît pe mine.

– Nu, îl asigură Maggie zîmbind. N-am să te fac să aștepți atît de mult. Dar după o clipă, reluîndu-și expresia serioasă, adăugă ridicîndu-se în picioare: Dar ce-o să spună tatăl tău, Philip? Vezi, am știut eu că nu se poate să fim mai mult decît prieteni, mai mult decît frate și soră în taină, așa cum am fost pînă acum. Hai să nu ne mai gîndim c-am putea însemna vreodată altceva unul pentru altul.

– Nu, Maggie, eu nu pot renunța la tine – decît dacă ce mi-ai spus n-a fost adevărat și ții într-adevăr la mine doar ca la un frate. Spune-mi adevărul!

– Ți-am spus adevărul, Philip. Crezi că de cînd eram copil, din zilele în care Tom se purta frumos cu mine, am cunoscut vreodată o fericire mai mare decît aceea de a fi cu tine? Mintea ta e un fel de univers pentru mine; știi să-mi spui tot ce mă interesează, cred că alături de tine n-am să mă plictisesc niciodată.

Se plimbau mînă în mînă, uitîndu-se unul la celălalt. Maggie se grăbea, căci simțea că-i timpul să se întoarcă acasă. Dar sentimentul că aveau să se despartă peste cîteva clipe o făcea să se întrebe îngrijorată dacă nu cumva lăsase, fără să vrea, vreo impresie dureroasă în sufletul lui Philip. Era una dintr-acele clipe primejdioase cînd vorbele sînt în același timp sincere și amăgitoare – cînd sentimentele, ridicîndu-se mult deasupra intensității lor obișnuite, ating culmi la care după aceea nu mai ajungi niciodată.

Se opriră printre pinii scoţieni ca să-şi spună la revedere.

– Viaţa mea va fi deci plină de speranţă, Maggie, şi voi putea fi totuşi fericit! Mai fericit decît toţi ceilalţi bărbaţi? Aparţinem într-adevăr unul altuia – pentru totdeauna – fie că sîntem împreună sau despărţiţi, nu-i aşa?

– Da, Philip, aş vrea să nu ne mai despărţim niciodată; aş vrea să te fac fericit.

– Eu aştept altceva – mă întreb dacă o să se întîmple.

Maggie zîmbi printre lacrimi, apoi se aplecă să sărute faţa palidă care strălucea de dragoste sfioasă şi părea să implore, ca faţa unei femei, şi atunci Maggie avu o clipă de adevărată fericire – o clipă în care se simţi convinsă că sacrificiile vor face această dragoste cu atît mai plină şi mai satisfăcătoare.

Se întoarse şi o porni iute spre casă, simţind că, în ceasul acela care se scursese de cînd venise pe acelaşi drum, viaţa ei luase o nouă întorsătură. Urzeala de visuri nelămurite va trebui să se îngusteze însă din ce în ce, şi toate firele gîndurilor şi emoţiilor se vor contopi treptat în ţesătura care forma viaţa ei de fiecare zi.

Capitolul V

Copacul despicat

Se întîmplă foarte rar ca o taină să fie trădată sau dezvăluită în felul în care ne închipuim noi c-o să se întîmple. De cîte ori ţi-e teamă de un lucru, îţi apare în minte un deznodămînt îngrozitor, dramatic, care te urmăreşte mereu, în ciuda celor mai viabile argumente care ar pleda împotriva lui.

În cursul anului în care Maggie purtase în suflet povara tainei ei, ar fi putut oricînd să fie descoperită, fie că s-ar fi întîlnit

pe neaşteptate cu taică-său, fie că s-ar fi întîlnit cu Tom în timp ce se plimba cu Philip la Red Deeps. Şi, totuşi, îşi dădea seama că era greu să se întîmple aşa ceva; dar ăsta era deznodămîntul prefigurat în mintea ei de teama care n-o părăsea niciodată. Faptele mărunte, neînsemnate şi indirecte care rezultă din coincidenţe aparent banale şi din stări de spirit imponderabile constituie mecanismul preferat al întîmplării, dar nu şi materia asupra căreia e în stare să speculeze imaginaţia.

Una dintre persoanele care în mintea lui Maggie se asocia cel mai puţin cu pericolul era mătuşa Pullet. Nu locuia la St. Ogg's şi nefiind nici foarte perspicace, nici foarte susceptibilă, ar fi fost absurd să se teamă mai degrabă de ea decît de mătuşa Glegg. Şi, cu toate astea, calea fatalităţii – drumul trăsnetului – aveau să fie întruchipate tocmai de mătuşa Pullet. Nu locuia la St. Ogg's, dar drumul de la Garum Firs trecea pe lîngă Red Deeps, la capătul celălalt al potecii pe care venea de obicei Maggie.

A doua zi după ultima ei întîlnire cu Philip fiind duminică şi domnul Pullet fiind obligat să se ducă la biserica din St. Ogg's, cu pălărie şi brasardă de doliu, doamna Pullet profită să ia masa la sora Glegg şi ceaiul cu biata soră Tulliver. Duminica era singura zi în care Tom îşi petrecea după-masa acasă şi, la data de care vorbim, dispoziţia mai bună în care se aflase în ultimul timp se manifestase printr-o discuţie veselă cu taică-său şi prin invitaţia „hai Maggie, vino şi tu cu noi!", atunci cînd o chemă pe maică-sa la o plimbare în grădină, ca să privească cireşii în floare. În ultima vreme fusese mai binevoitor faţă de Maggie, care se purtase mai puţin ciudat şi mai renunţase la ascetism. Începuse chiar să fie mîndru de ea: auzise multă lume declarînd că sora lui e foarte frumoasă. În ziua aceea, faţa ei avea o strălucire deosebită, născută dintr-o emoţie interioară în care se amestecau, pe lîngă plăcere, îndoiala şi durerea, dar care ar fi putut uşor trece drept un semn de fericire.

– Arăţi foarte bine, drăguţă, spuse mătuşa Pullet, dînd cu tristeţe din cap în timp ce se aşezau la masa rotundă de ceai. Nu mi-am închipuit niciodată că fie-ta o să se facă atît de frumoasă, Bessy. Dar de ce nu porţi roz, drăguţă? Rochia asta albastră, pe care ţi-a dat-o mătuşa Glegg, te face să arăţi ca o sperietoare. Jane n-a avut niciodată gust! De ce nu porţi rochia de la mine?

– E prea frumoasă şi prea elegantă, mătuşă, şi cred că e prea pretenţioasă pentru mine – cel puţin în comparaţie cu celelalte lucruri pe care le port alături de ea.

– Sigur c-ar fi nepotrivită dacă n-ar şti lumea c-ai primit-o de la cineva care-şi poate permite să-ţi dea asemenea lucruri, după ce le-a purtat o vreme. E firesc să-i dau nepoată-mii din cînd în cînd cîte ceva – haine pe care eu pot să-mi permit să le cumpăr în fiecare an şi pe care nu ajung să le uzez niciodată. Cît priveşte pe Lucy, ei nu-i dau nimic, că are de toate – lucrurile cele mai alese. Sora Deane poate să ţină capul sus, cu toate că tare-i galbenă săraca – mă tem că boala asta de ficat o s-o doboare. Aşa a spus de altfel şi vicarul ăl nou, doctorul Kenn, azi la înmormîntare.

– Ce predicator minunat! Nu-i aşa, Sophy? exclamă doamna Tulliver.

– Şi Lucy avea un guler minunat, în astă zi binecuvîntată, continuă doamna Pullet cu ochii pierduţi şi gîndul aiurea, nu spun că n-am şi eu gulere d-astea, dar numai gulerele mele cele mai bune pot sta alături de-al ei.

– Aud că domnişoarei Lucy i se spune clopoţelul[1] din St. Ogg's... da' nu înţeleg de ce! remarcă domnul Pullet care se simţea uneori copleşit de misterele etimologiei.

– Aş! spuse domnul Tulliver gelos pentru Maggie, e mititică şi nu prea are trup de femeie, dar dacă penele-s frumoase e şi pasărea frumoasă. Eu unu' nu prea mă omor după femeile de-o

[1] Joc de cuvinte intraductibil: domnul Pullet confundă cuvîntul *bell*, care înseamnă „clopot", cu *belle* – „frumoasă".

şchioapă; par proaste cînd stau lîngă un bărbat... ele mici, ei mari!... nu se potrivesc... Eu, unul, cînd mi-am ales nevastă, am ales-o cum trebuie – nici prea mică, nici prea mare.

Biata lui nevastă, cu frumuseţea ei ofilită, zîmbi încîntată.

– Dar nu-s toţi bărbaţii înalţi, interveni unchiul Pullet, trăgînd spuza pe turta lui. Un tînăr poate foarte bine să fie frumos şi fără să aibă doi metri, ca domnul Tom, aici de faţă.

– Ce tot vorbiţi de oameni că-s înalţi sau scunzi, gîndiţi-vă mai bine că e o fericire să nu fii ghebos, spuse mătuşa Pullet. Uite, de exemplu, băiatu' acela cocoşat al lui Wakem – l-am văzut azi la biserică. Cînd te gîndeşti ce avere o să aibă într-o zi, ţi se face rău. Şi se spune că-i foarte ciudat şi singuratic – nu-i prea place să stea printre oameni. Nu m-ar mira să-şi piardă într-o zi minţile, că ori de cîte ori o luăm pe drumul ăsta îl vedem apărînd de după copacii şi mărăcinii de la Red Deeps.

Faptul că doamna Pullet spuse că-l vede mereu pe Philip în locul de care pomenise, deşi nu-l văzuse de fapt decît de două ori, produse asupra lui Maggie un efect cu atît mai puternic, cu cît Tom se afla drept în faţa ei, şi Maggie ar fi dorit din tot sufletul să pară indiferentă. Roşi la auzul numelui lui Philip şi continuă să roşească din ce în ce mai tare pînă cînd, auzind-o pe doamna Pullet că pomeneşte de Red Deeps, avu impresia că întreaga ei taină fusese descoperită şi nu îndrăzni nici măcar să ia linguriţa în mînă de frică să nu se vadă că tremură. Rămase cu mîinile împreunate sub masă, necutezînd să se mai uite în jur. Din fericire, taică-său era aşezat pe aceeaşi parte a mesei, lîngă unchiul Pullet, şi nu putea să-i vadă faţa decît dacă se apleca înainte. Vocea maică-sii îi dădu un sentiment de uşurare. Doamna Tulliver voia să schimbe vorba, căci era întotdeauna îngrijorată cînd se pomenea de Wakem în faţa lui bărbatu-său.

Maggie recăpătă încetul cu încetul destul calm ca să-şi ridice ochii. Întîlni privirea lui Tom, care întoarse însă brusc capul. În seara aceea, înainte de a adormi, Maggie se întrebă dacă nu cumva Tom bănuise ceva văzîndu-o atît de încurcată. Poate că nu;

poate își închipuise doar că fusese îngrijorată din cauză că mătușă-sa pomenise de Wakem în prezența tatălui lor; maică-sa, cel puțin, așa gîndise. Pentru taică-său, Wakem era ca o boală care l-ar fi desfigurat, pe care trebuia s-o îndure în mod conștient, dar părea exasperat ori de cîte ori îi recunoșteau alții existența. Și Maggie se gîndea că oricîtă emoție ar fi arătat în legătură cu taică-său, tot n-ar fi fost de mirare.

Dar Tom avea ochi prea pătrunzători ca să se declare mulțumit cu o asemenea interpretare. Văzuse clar că roșeața și agitația lui Maggie însemnau altceva decît grija față de taică-său. Și, cînd încercă să-și reîmprospăteze toate detaliile care ar fi putut da un contur bănuielilor lui, își aminti că o auzise de curînd pe maică-sa certînd-o pe Maggie că se plimbase la Red Deeps după ploaie și venise acasă cu pantofii plini de pămînt roșu. Totuși, lui Tom, căruia îi era tot atît de silă de infirmitatea lui Philip ca și pe vremuri, nu-i prea venea să creadă că soră-sa ar putea simți altceva decît un interes prietenesc pentru această ființă care constituia o excepție nefericită față de ceilalți oameni. Tom avea un fel de repulsie superstițioasă pentru tot ceea ce era neobișnuit. Dragostea față de un infirm i se părea un lucru îngrozitor la orice femeie, dar cînd era vorba de sora lui, îl considera de nesuportat. Dar oricare ar fi fost relațiile lui Maggie cu Philip, trebuiau oprite imediat: Maggie călcase peste sentimentele cele mai puternice ale tatălui ei, și peste ordinele precise ale fratelui ei, în afară de faptul că, întîlnindu-se cu Philip pe ascuns, se și compromitea.

A doua zi de dimineață, Tom pleacă de acasă în acea stare de spirit care te face să consideri cele mai obișnuite evenimente drept coincidențe semnificative.

În după-amiaza aceea, pe la trei și jumătate, se duse la debarcader să discute cu Bob Jakin despre vaporul de mărfuri „Adelaide“ care trebuia să sosească într-o zi sau două, aducînd niște răspunsuri de mare însemnătate pentru amîndoi.

– Hei, spuse Bob fără nici o legătură cu ce discutau privind peste cîmpiile din cealaltă parte a rîului. Uite-l pe cocoşatul de Wakem... Îl ştiu de la o poştă, şi pe el şi umbra lui: tot umblă mereu, pe acolo, pe mal.

Tom păru deodată străfulgerat de o idee.

– Trebuie să plec, Bob, spuse el, mi-am adus aminte că am o treabă.

Se duse repede la depozit şi aranjă să-i ţină cineva locul, pretextînd că e chemat acasă pentru o treabă urgentă. O porni spre casă cu pas grăbit şi pe drumul cel mai scurt. Se opri să deschidă poarta pe îndelete ca să poată intra cu un aer calm. Tocmai atunci Maggie apăru în uşa din faţă cu boneta pe cap şi broboada pe umeri. Presupunerea lui se dovedise a fi întemeiată. O aşteptă la poartă. Văzîndu-l, Maggie tresări cu violenţă.

– Cum de te-ai întors acasă, Tom? Ce s-a întîmplat? Maggie vorbea încet, cu un tremur în glas.

– M-am întors ca să merg cu *tine* la Red Deeps să-l întîlnesc pe Philip Wakem, spuse Tom încruntîndu-se, şi cuta din mijlocul frunţii, care devenise ceva obişnuit la el, se adîncea pe măsură ce vorbea.

Maggie rămase locului, neputincioasă – palidă şi îngheţă. Tom aflase, deci, totul. În cele din urmă spuse: „Nu merg“, şi se întoarse.

– Ba da, ai să mergi. Dar mai întîi vreau să vorbesc cu tine – unde-i tata?

– A plecat, cu calul!

– Dar mama?

– Cred că e în curte, la păsări!

– Atunci pot să intru fără să mă vadă.

Intrară în casă şi Tom se duse în salon, strigînd-o pe Maggie să-l urmeze.

Maggie se supuse şi Tom închise uşa în urma lor.

– Şi acum, Maggie, te rog să-mi spui imediat tot ce s-a petrecut între tine şi Philip Wakem!

– Tata știe? întreabă Maggie, continuînd să tremure.

– Nu, spuse Tom indignat. Dar o să știe, dacă încerci să mai umbli cu minciuni.

– Nu vreau să umblu cu nici o minciună, răspunse fata roșindu-se de mînie, la auzul acestui cuvînt pus în legătură cu purtarea ei.

– Atunci, spune-mi adevărul.

– Poate că-l știi.

– N-are a face dacă-l știu sau nu. Spune-mi ce s-a întîmplat că, dacă nu, îi mărturisesc totul tatii.

– Atunci îți spun de dragul tatii.

– Frumos îți șade să pretinzi că-l iubești, cînd ai călcat peste sentimentele lui cele mai adînci.

– Tu nu greșești niciodată, Tom! îl ironiză Maggie.

– Nu. Nu cu bună știință, răspunse Tom sincer și cu mîndrie. Dar atîta vreau să te întreb, ce s-a petrecut între tine și Philip Wakem. Cînd te-ai întîlnit pentru prima dată cu el la Red Deeps?

– Acum un an, răspunse Maggie încet. Severitatea lui Tom o făcea să fie sfidătoare și, pentru moment, se simțea mai puțin vinovată. Nu mai e nevoie să-mi pui nici o întrebare. Sîntem prieteni de un an. Ne-am întîlnit și ne-am plimbat destul de des și mi-a împrumutat cărți.

– Asta-i tot? întreabă Tom, uitîndu-se fix la ea și continuînd să se încrunte.

Maggie se opri o clipă; apoi hotărî să-i arate lui Tom că n-are de ce s-o acuze de minciună; spuse cu mîndrie:

– Nu. Nu chiar tot. Sîmbătă mi-a spus că mă iubește. Nu mi-aș fi închipuit niciodată asta – mă gîndisem la el doar ca la un vechi prieten.

– Și tu l-ai încurajat? întreabă Tom, cu o expresie scîrbită.

– I-am spus că îl iubesc și eu.

Tom rămase cîteva clipe tăcut, cu mîinile în buzunare, uitîndu-se în pămînt și i se adresă cu răceală:

– Ascultă, Maggie, nu există decît două soluţii: ori te juri în mod solemn pe Biblia tatii că n-ai să te mai întîlneşti şi n-ai să mai vorbeşti niciodată între patru ochi cu Philip Wakem, ori refuzi, şi îi spun totul tatii. Şi luna asta, cînd datorită străduinţelor mele ar putea să fie din nou fericit, vrei să-i dai o lovitură făcîndu-l să afle că eşti o fiică neascultătoare, falsă, că te compromiţi prin întîlniri tainice cu fiul unui om care a contribuit să-l ruineze? Alege! declară Tom în încheiere, cu un ton hotărît şi glacial, ducîndu-se spre Biblia cea mare, luînd-o şi deschizînd-o la prima pagină unde se aflau consemnate momentele cele mai importante din viaţa familiei.

Era o dilemă îngrozitoare pentru Maggie.

– Tom, spuse Maggie obligată din orgoliu să-şi pledeze cauza. Nu-mi cere asta! Îţi făgăduiesc că n-am să mai am de-a face cu Philip, dacă mă laşi să-l mai văd o dată sau măcar să-i scriu şi să-i explic totul – am să renunţ atîta timp cît asta îl va face pe tata să sufere... să ştii că nutresc şi pentru Philip un sentiment de afecţiune. Nici el nu e fericit!

– Nu mă interesează sentimentele tale; ţi-am spus ce vreau: alege – şi repede, să nu intre mama.

– Dacă ţi-aş da cuvîntul meu de onoare ar fi ca şi cum aş jura cu mîna pe Biblie. N-am nevoie de jurăminte ca să mă simt legată de o promisiune.

– Fă ce ţi-am cerut, zise Tom. Nu pot avea încredere în tine. Eşti uşuratică. Pune mîna pe Biblie şi spune: „Renunţ de acum încolo la orice discuţie între patru ochi şi la orice relaţii cu Philip Wakem". Altfel ne acoperi pe toţi de ruşine şi îl amărăşti pe tata. La ce serveşte să mă străduiesc şi să mă lipsesc de toate plăcerile, ca să plătesc datoriile tatii dacă tu îl înfurii şi îl necăjeşti, tocmai acum cînd începe să-i meargă mai bine şi cînd poate din nou să ţină capul sus.

– Vai, Tom... e adevărat că ai să plăteşti curînd toate datoriile? întreabă Maggie, împreunîndu-şi mîinile într-o izbucnire de bucurie, care o făcea să uite pentru o clipă cît era de nefericită.

– Da, dacă totul reușește așa cum nădăjduiesc! spuse Tom. Dar, adăugă el cu o voce care tremura de indignare, în timp ce eu făceam planuri și mă străduiam ca tata să mai aibă parte de puțină liniște și mulțumire înainte de a se prăpădi, în timp ce eu munceam pentru onoarea familiei tu făceai tot ce puteai ca să le distrugi pe amîndouă.

Maggie simți o remușcare adîncă; pentru moment mintea ei încetă să mai lupte împotriva unui lucru care i se părea crud și absurd și, condamnîndu-se, îl justifică pe frate-său.

– Tom, vorbi ea încet, am greșit, dar eram atît de singură – și-mi părea rău de Philip. Și, pe urmă, eu cred că dușmania și ura sînt păcate.

– Prostii! răspunse Tom. Datoria ta era clară. Nu vreau să mai aud nimic, vreau numai să-mi făgăduiești cu cuvintele pe care ți le-am spus.

– Dar trebuie să mai vorbesc o dată cu el!

– Ai să mergi să-i vorbești acum cu mine de față.

– Îți dau cuvîntul meu că n-am să-l mai întîlnesc și n-am să-i mai scriu niciodată, fără voia ta. Asta-i singurul lucru pe care pot să ți-l făgăduiesc. Și dacă vrei, pot s-o jur cu mîna pe Biblie.

– Atunci jură!

Maggie puse mîna pe pagina de manuscris și repetă făgăduiala. După aceea, Tom închise cartea și-i porunci:

– Și acum, hai să mergem!

Pe drum nu schimbară nici o vorbă. Maggie suferea dinainte pentru durerea lui Philip și îi era groază de cuvintele jignitoare pe care i le va azvîrli Tom în față; dar își dădea seama că ar fi fost zadarnic să încerce altceva decît o supunere totală. Tom avea un ascendent puternic asupra conștiinței și temerilor ei celor mai profunde. Se crispase auzind caracterizarea făcută purtării ei, caracterizare bazată pe argumente valabile și, cu toate astea, se revolta din adîncul sufletului considerînd-o nedreaptă, pentru că vădea o concepție limitată. Pe de altă parte, toată furia lui Tom se îndrepta acum împotriva lui Philip. Nu-și dădea seama cît din

repulsia de odinioară, sau cîtă mîndrie şi duşmănie se amestecau în asprimea amară a vorbelor prin care avea de gînd să-şi exercite datoria de fiu şi de frate. Tom nu obişnuia să cerceteze amănunţit propriile lui raţiuni, după cum nu cerceta nici o altă problemă de natură abstractă. Era convins că motivele sau acţiunile lui erau îndreptăţite, căci altfel le-ar fi respins.

Singura speranţă a lui Maggie era ca, pentru prima oară, să se fi ivit ceva care să-l fi împiedicat pe Philip să vină. Asta ar fi însemnat totuşi o amînare – şi apoi, cu timpul, poate că Tom i-ar fi îngăduit să-i scrie lui Philip. Cînd ajunseră în pădurea de pini, inima începu să-i bată de două ori mai tare. Maggie se gîndi că asta era ultima clipă de aşteptare: de obicei Philip apărea în întîmpinarea ei de îndată ce ajungea în dreptul pinilor. Dar trecură de un luminiş de verdeaţă şi intrară pe o alee îngustă, mărginită de tufişuri, care cotea pe lîngă dîmb. Încă o cotitură şi ajunseră atît de aproape de Philip, încît şi Tom şi el se opriră brusc, la distanţă de un metru unul de altul. Urmă o clipă de tăcere în care Philip îi aruncă o privire întrebătoare lui Maggie. Şi pe buzele ei palide, întredeschise, în expresia de groază a ochilor ei mari, văzu un răspuns. În fantezia ei bogată, Maggie îl văzu pe frate-său, înalt şi puternic, înşfăcîndu-l pe Philip care era atît de plăpînd, zdrobindu-l şi călcîndu-l în picioare.

– Consideri purtarea dumitate demnă de un bărbat şi un gentleman? i se adresă Tom cu un ton de dispreţ şi batjocoră, de îndată ce Philip întoarse din nou privirea către el.

– Ce vrei să spui? întrebă Philip cu superioritate.

– Ce vreau să spun? Stai te rog mai departe de mine, că pun mîna pe dumneata! Uite ce vreau să spun: că ai profitat de prostia şi neştiinţa unei fete, ca s-o convingi să se întîlnească cu dumneata pe ascuns. Vreau să spun că ai îndrăznit să-ţi baţi joc de onoarea unei familii care trebuie să-şi păstreze un nume bun şi cinstit.

– Nu-i adevărat, îl întrerupse Philip cu violenţă. Nu mi-aş bate niciodată joc de ceva, ştiind că ştirbesc fericirea lui Maggie.

Mi-e mai dragă decît ţi-e dumitate. O respect mai mult decît ai să fii vreodată în stare s-o respecţi dumneata. Mi-aş da viaţa pentru ea.

– Lasă tîmpeniile astea pompoase. Vrei cumva să spui că nu ştiai că-i faci un rău dacă te întîlneşti cu ea săptămîni de-a rîndul? Pretinzi că aveai vreun drept să-i faci mărturisiri de dragoste, chiar dacă ai fi fost un soţ potrivit pentru ea, atunci cînd ştiai bine că nici tatăl ei, nici tatăl dumitale n-ar fi consimţit niciodată să vă căsătoriţi? Ştii ce-ai făcut? Ai încercat să te furişezi în sufletul unei fete frumoase, care n-a împlinit nici optsprezece ani, şi care a fost ţinută departe de lume din pricina nenorocirilor lui taică-său! Asta-i noţiunea dumitale strîmbă despre onoare? Eu numesc asta perfidie josnică – numesc asta să profiţi de situaţie ca să dobîndeşti ceea ce n-ai fi dobîndit niciodată prin mijloace drepte.

– Iar dumneata consideri că te porţi ca un bărbat cînd îmi vorbeşti cum îmi vorbeşti, spuse Philip cu amărăciune, cutremurîndu-se de emoţie violentă. Uriaşii au avut întotdeauna monopolul prostiei şi al neruşinării. Dumneata nici măcar nu eşti în stare să înţelegi ce simt eu pentru Maggie. Sentimentele mele faţă de ea sînt atît de puternice, încît aş putea ajunge pînă la a dori să fiu prieten cu dumneata!

– Nu ţin deloc să-ţi înţeleg sentimentele, spuse Tom cu un dispreţ nimicitor. Ceea ce doresc eu e să mă înţelegi dumneata pe mine – să înţelegi că de sora mea am grijă eu şi dacă îndrăzneşti să faci cea mai mică încercare de a te apropia de ea sau de a-i scrie, sau dacă încerci cît de cît să pui stăpînire pe sufletul ei, trupul dumitale păcătos şi jalnic, care ar fi trebuit să te facă să fii mai modest, n-o să te poată apăra. Am să te snopesc în bătaie – am să te fac de rîsul lumii! Crezi c-o să fie vreun om pe lume care să nu rîdă la gîndul că dumneata ai putea fi iubitul unei fete frumoase?

– Tom, isprăveşte... – nu vreau să te mai ascult, izbucni Maggie, cu o voce sugrumată de emoţie

– Stai, Maggie! o liniști Philip, făcînd un mare efort să vorbească. Apoi, uitîndu-se la Tom zise: îmi închipui că dumneata ai tîrît-o pe Maggie aici, ca să te asculte cum mă ameninți și mă insulți! Asta ți s-a părut bineînțeles mijlocul cel mai potrivit ca să mă influențezi. Dar ai greșit. Las-o pe sora dumitale să vorbească. Dacă-mi spune că este gata să renunțe la mine, am să mă supun dorințelor ei întru totul.

– A trebuit să accept pentru tata, de dragul lui, se tîngui Maggie cu un ton de implorare. Tom mă amenință să-i spună tatii. Și tata n-ar îndura niciodată una ca asta; am făgăduit, am jurat că nu voi mai avea nimic de-a face cu tine fără știrea lui Tom.

– Ajunge, Maggie! Eu nu-mi voi schimba sentimentele, dar doresc ca tu să te consideri cu totul liberă. Te rog doar un singur lucru: să ai încredere în mine și să nu uiți că-ți vreau numai binele.

– Desigur, izbucni Tom exasperat de atitudinea lui Philip. Acum poți spune că-i vrei binele, dar îi voiai binele și înainte?

– Da, și poate c-am făcut-o cu oarecare risc. Dar doream să aibă un prieten care să-i fie credincios toată viața – care s-o iubească și s-o înțeleagă mai bine decît un frate grosolan și îngust la minte, față de care și-a irosit întotdeauna dragostea în zadar.

– Da, e adevărat că felul meu de a ocroti e deosebit de-al dumitale; și am să-ți spun care e: vreau s-o împiedic să se împotrivească dorințelor tatălui ei și să-i facă numele de rîs; vreau s-o împiedic să-și irosească tinerețea cu dumneata – să ajungă de rîsul lumii – să fie disprețuită de un om ca tatăl dumitate, fiindcă nu-i destul de bună pentru fiul lui. Știi bine ce fel de prețuire și de dreptate îi pregăteai. Nu vreau să mă las înșelat de vorbe frumoase. Pentru mine contează faptele. Hai, vino Maggie!

În timp ce vorbea, Tom o apucă pe Maggie de mîna dreaptă, dar ea îi întinse mîna stîngă lui Philip, care i-o strînse aruncîndu-i o privire arzătoare, apoi se depărtă în grabă.

Tom şi Maggie făcură cîţiva paşi în tăcere. Tom continua s-o ţină strîns de mînă, de parcă ar fi silit un inculpat să părăsească locul crimei. În cele din urmă, Maggie îşi trase mîna cu o mişcare bruscă şi violentă şi dădu frîu liber furiei pe care o stăpînise atîta vreme.

– Să nu-ţi închipui că-ţi dau dreptate sau că mă supun voinţei tale. Tom, meriţi tot dispreţul pentru sentimentele de care ai dat dovadă cînd ai vorbit cu Philip; ai fost groaznic cu toate aluziile tale la infirmitatea lui. Au fost jignitoare şi laşe! Toată viaţa ai învinovăţit pe alţii – şi ai fost întotdeauna convins că tu ai dreptate – asta pentru că nu ai un spirit destul de larg să-ţi dai seama că există pe lume şi lucruri mai bune decît purtarea ta şi scopurile tale meschine.

– Sigur că da, spuse Tom cu răceală. E adevărat, nu găsesc că purtarea ta sau scopurile tale ar fi mai bune decît ale mele... Dacă purtarea ta şi a lui Philip Wakem au fost atît de bune şi de frumoase, atunci, spune-mi, de ce ţi-e ruşine să se afle? Eu ştiu ce am urmărit purtîndu-mă cum m-am purtat. Şi am reuşit. Dar ţie ce ţi-au adus purtările tale? Ţie sau altora? Ţi-au adus vreodată ceva bun?

– Nu vreau să mă apăr, răspunse Maggie, continuînd să vorbească pe un ton violent. Ştiu că am greşit... de multe ori... mereu. Şi totuşi, uneori cînd am greşit a fost pentru că am sentimente pe care ar fi fost bine să le ai şi tu. Dacă tu ai greşi vreodată... dacă ai face un lucru urît, mi-ar părea rău să suferi. Nu mi-ar plăcea să te văd veşnic pedepsit. Dar ţie îţi face plăcere să mă pedepseşti... Ai fost întotdeauna aspru şi rău cu mine – chiar şi pe vremea cînd eram mică şi te iubeam mai mult ca orice pe lume, mă lăsai să mă culc seara plîngînd, fără să mă ierţi. N-ai nici un pic de milă în suflet; nu-ţi dai seama de cusururile şi păcatele tale. E un păcat să fii rău, nu-i demn de un om şi un

creştin. Eşti un fariseu! Nu-i mulţumeşti lui Dumnezeu decît pentru virtuţile tale – îţi închipui că sînt destul de mari ca să-ţi îngăduie să-i ceri orice. Nici măcar nu-ţi poţi închipui că există sentimente pe lîngă care strălucirea virtuţilor tale nu e decît beznă!

– Bine, spuse Tom cu răceală şi dispreţ, dacă sentimentele tale sînt superioare, aş vrea să ţi le manifeşti într-alt fel decît printr-o purtare care ne-ar face de rîs pe toţi – sau prin izbucniri caraghioase care cad dintr-o extremă în alta. Spune-mi, te rog, cum ţi-ai dovedit dragostea faţă de mine sau de taică-meu, dragostea asta de care vorbeai? Trecînd peste dorinţele noastre şi minţindu-ne! Eu am un alt fel de a-mi dovedi dragostea.

– Fiindcă tu eşti bărbat, şi eşti puternic, şi poţi face ceva în viaţă!

– Atunci, dacă tu nu poţi face nimic, supune-te celor care pot!

– Mă voi supune atunci cînd cred eu că e mai bine şi drept să mă supun. M-aş supune chiar şi unei hotărîri nedrepte dacă mi-ar cere tata, dar nu mă voi supune niciodată unei asemenea hotărîri, dacă mi-o ceri tu. Te lauzi cu virtuţile tale, de parcă virtuţile astea te-ar îndreptăţi să fii rău şi laş. Să nu-ţi închipui c-am să renunţ la Philip Wakem, fiindcă mi-o ceri tu. Infirmitatea pentru care l-ai jignit m-ar face să rămîn alături de el şi să-l iubesc cu atît mai mult.

– Foarte bine, dacă aşa vezi lucrurile, spuse Tom din ce în ce mai rece, nu mai e nevoie să adaugi nimic. Îmi dau seama ce prăpastie s-a săpat între noi. Ar fi bine să ne amintim de asta şi în viitor, şi să punem punct.

Tom se întoarse la St. Ogg's să-l întîlnească pe unchiul Deane şi să primească de la el instrucţiuni în legătură cu un drum pe care urma să-l facă a doua zi dimineaţă.

Maggie urcă în camera ei să-şi verse prin lacrimi fierbinţi mînia în faţa căreia mintea lui Tom rămînea insensibilă. Apoi, după ce-şi potoli furia reţinută cît timp fusese cu Tom, îşi aminti de seninătatea în care trăise înainte ca scurta epocă de mulţumire

ce sfîrşise cu nenorocirea de azi să fi tulburat viaţa ei simplă şi clară. Pe vremea aceea îşi închipuise că realizase mari izbînzi şi dobîndise o poziţie durabilă pe culmi de seninătate, deasupra ispitei şi zbuciumului omenesc. Şi iată că se afla din nou în mijlocul unei lupte aprige împotriva pasiunii ei şi a altora. Viaţa nu era deci atît de scurtă şi odihna veşnică nu era atît de apropiată pe cît visase ea cu doi ani în urmă. Trebuia să mai lupte – poate chiar să mai sufere şi înfrîngeri. Dacă ar fi simţit că e întru totul vinovată şi că Tom avea într-adevăr dreptate, ar fi putut să-şi redobîndească mai uşor echilibrul moral. Dar pocăinţa şi supunerea ei erau mereu stăvilite acum de resentimente care se manifestau ca o îndreptăţită indignare. I se rupea inima cînd se gîndea la Philip. Îşi amintea mereu de insultele pe care le îndurase, simţea cu intensitatea unei dureri fizice ceea ce simţise el, probabil, cînd Tom îi aruncase jignirile în obraz – o durere ascuţită care o făcea să lovească tare cu piciorul în podea şi să-şi încleşteze pumnii.

Şi, cu toate astea, cum de încerca, totuşi un sentiment nelămurit de uşurare că o siliseră să se despartă de Philip? Poate pentru că nu trebuia să se mai ascundă, ceea ce era o fericire, oricare i-ar fi fost preţul.

Capitolul VI

O victorie cîştigată cu greu

Într-o seară, trei săptămîni mai tîrziu, în anotimpul în care priveliştea la moara Dorlcote era mai frumoasă decît oricînd – castanii uriaşi fiind în floare, şi iarba mare presărată cu pansele – Tom Tulliver sosi acasă mai devreme ca de obicei. Trecînd pe pod, privi cu dragoste – o dragoste adînc sădită în suflet – casa

mare de cărămidă roșie care pe dinafară arăta întotdeauna veselă și primitoare, oricît de goale i-ar fi fost încăperile și oricît de triste ar fi fost sufletele celor dinăuntru. O lumină plăcută lucea în ochii albaștri-cenușii ai lui Tom, în timp ce privea ferestrele casei; cuta de pe frunte nu-i dispărea niciodată, dar nu-i stătea rău: părea semnul unei voințe neclintite și putea fi lipsită de asprime atunci cînd ochii și gura căpătau o expresie blîndă. Pasul lui hotărît se iuți: colțurile gurii se răzvrăteau împotriva efortului de a-și stăpîni un zîmbet.

La ora aceea, cei din salon nu priveau către pod; în cameră domnea o tăcere resemnată: domnul Tulliver, în fotoliu, ostenit după un drum lung, călare, căzuse pe gînduri; privirea obosită îi era îndreptată mai cu seamă asupra lui Maggie, care stătea aplecată deasupra lucrului de mînă, în timp ce maică-sa pregătea ceaiul.

Cînd auziră pasul binecunoscut, toți ridicară mirați privirile.

– Dar ce s-a întîmplat, Tom? întreabă tatăl. Ai venit mai devreme ca de obicei.

– Da. Nu mai aveam nimic de făcut, așa că am plecat. Ce mai faci, mamă?

Tom se duse la maică-sa și o sărută. Asta dovedea la el o bună dispoziție neobișnuită. În ultimele trei săptămîni abia dacă schimbase o vorbă sau o privire cu Maggie, dar cum în genere nu prea era comunicativ acasă, părinții nu observaseră nimic.

– Tată, începu Tom după ce sfîrșiră ceaiul, știi cîți bani sînt în cutia de tablă?

– Numai o sută nouăzeci și trei de lire, spuse domnul Tulliver. În ultima vreme ai adus mai puțin... da' așa-s tinerii... le place să-și cheltuiască banii... cu toate că eu, unul, nu mi-am făcut mendrele înainte de majorat.

Domnul Tulliver vorbea cu o sfioasă nemulțumire.

– Tată, ești sigur că avem numai atît? întrebă Tom. Te-aș ruga să te ostenești să-mi aduci cutia de tablă. S-ar putea să te fi înșelat!

– Cum să mă înşel? făcu taică-său enervat. Doar i-am numărat de-atîtea ori. Da' dacă nu mă crezi, o aduc.

Pentru domnul Tulliver, care ducea o viaţă atît de mohorîtă, aducerea cutiei de tablă şi numărarea banilor constituiau întotdeauna o plăcere.

– Stai aici, mamă, i se adresă Tom, văzînd-o că se ridică după plecarea lui taică-său.

– Să stea şi Maggie? întrebă doamna Tulliver. Cineva trebuie să strîngă masa.

– Cum pofteşte, răspunse Tom cu indiferenţă.

Cuvintele lui o jigniră adînc pe Maggie. Era convinsă că Tom avea să-i comunice lui taică-său că poate să-i achite toate datoriile şi, de emoţie, simţi că inima începe să-i bată mai tare. Dar Tom nu ţinea ca ea să fie de faţă cînd le dădea o asemenea veste! Maggie scoase tava afară şi se întoarse imediat. Sentimentul că fusese nedreptăţită nu putea dăinui într-o împrejurare ca asta.

Domnul Tulliver aduse cutia de tablă şi o deschise, iar Tom se aşeză în colţul mesei lîngă el; lumina roşiatică a apusului scotea la iveală expresia mohorîtă, ursuză şi obosită de pe chipul întunecat al tatălui şi bucuria care strălucea pe faţa bălaie a fiului, bucurie pe care cu greu reuşea s-o stăpînească. Mama şi Maggie stăteau în celălalt capăt al mesei, prima într-o aşteptare placidă, Maggie cu sufletul la gură.

Domnul Tulliver numără banii, aşezîndu-i în grămăjoare pe masă. Apoi, uitîndu-se la Tom cu o privire pătrunzătoare, spuse:

– Uite! Vezi c-am avut dreptate?

Rămase tăcut, privind banii cu o descurajare amară.

– Lipsesc mai mult de trei sute de lire ... o să mai treacă mult pîn-o să fiu în stare să le strîng. Păcat c-am pierdut patruzeci şi două de lire cu grînele... mare păcat! Viaţa asta m-a răpus. Mi-au trebuit patru ani ca să pun banii ăştia deoparte... Şi nu ştiu, zău, dac-oi mai apuca să trăiesc alţi patru ani... Va trebui să-ţi încredinţez ţie plata datoriilor, continuă el, cu un tremur în voce,

dacă n-o să-ţi schimbi gîndul cînd ai s-ajungi major... Da' cred că pîn-atunci mă îngropi.

Îl privi enervat pe Tom, aşteptînd o consolare de la el.

– Nu, tată, spuse Tom, plin de hotărîre, cu toate că şi glasul lui tremura. N-avea nici o grijă, că ai să le plăteşti. Ai să le plăteşti chiar dumneata, cu mîna dumitale.

Tonul cu care vorbea trăda ceva mai mult decît speranţă şi hotărîre. Domnul Tulliver simţi cum îi trece un fior prin tot trupul şi rămase cu ochii pironiţi asupra băiatului, plin de nerăbdare şi curiozitate, în timp ce Maggie, neputînd să se stăpînească, alergă la taică-său şi îngenunche lîngă el. Tom rămase o clipă tăcut, apoi continuă:

– Acum cîtva timp unchiul Gleeg mi-a împrumutat ceva bani cu care să cumpăr şi să vînd nişte marfă, şi afacerea a reuşit. Am trei sute douăzeci de lire la bancă.

Nici n-apucă să rostească ultimele cuvinte, că maică-sa se şi aruncă de gîtul lui, exclamînd cu voce întretăiată de suspine:

– Vai, băiatul mamei, ştiam eu că ai să dregi lucrurile cînd ai să te faci mare!

Domnul Tulliver însă rămase tăcut: valul de emoţie îl gîtuise, nu era în stare să scoată nici o vorbă. Cei doi copii se speriară, gîndindu-se ca nu cumva bucuria neaşteptată să-l doboare. Dar curînd se ivi uşurarea binecuvîntată a lacrimilor. Pieptul lat începu să zvîcnească, muşchii feţei se destinseră şi omul cu păr cărunt izbucni în hohote de plîns. Apoi, încetul cu încetul, se linişti şi începu să respire regulat. În cele din urmă, privindu-şi nevasta, spuse cu blîndeţe:

– Bessy, vino să mă săruţi... băiatul te-a despăgubit. Poate că acu' o să ai parte de o viaţă mai bună.

Doamna Tulliver îl sărută. După ce îi ţinu o clipă mîna în mîna lui, morarul îşi aduse din nou aminte de bani:

– Era bine să-mi fi adus banii să mă uit la ei, spuse el, pipăind mărunţişul de pe masă. Aş fi fost mai liniştit.

– Ai să-i vezi mîine, tată, spuse Tom. Unchiul Deane a aranjat să se întîlnească mîine cu creditorii la „Leul de Aur“ şi a comandat o masă pentru ei la ora două. O să vină şi unchiul Glegg. S-a publicat şi în *Messenger*, sîmbătă.

– Asta înseamnă că a aflat şi Wakem! exclamă domnul Tulliver şi în ochii lui apăru o lucire de triumf. Ah, continuă el scoţînd un sunet lung şi gutural apoi luîndu-şi tabachera, singurul lux pe care şi-l mai îngăduia, o lovi uşor cu degetele; îşi recăpătase ceva din aerul sfidător de pe vremuri. Acum o să scap de sub gheara lui... cu toate că înseamnă să părăsesc moara. Credeam c-o să pot rămîne aici pînă la sfîrşit... dar nu pot... N-avem nimic de băut în casă, Bessy?

– Ba da, răspunse doamna Tulliver, scoţînd din buzunar legătura de chei care se micşorase simţitor, avem nişte rachiu pe care mi l-a adus sora Deane cînd am fost bolnavă.

– Dă-l încoace! M-a apucat un soi de leşin. Tom, băiatule, spuse el, cu o voce mai puternică după ce bău puţin rachiu îndoit cu apă, trebuie să le ţii un discurs. Şi eu o să le spun că tu ai făcut rost de grosul banilor. O să-şi dea seama că sînt totuşi un om cinstit şi am un băiat cinstit. Ce s-ar mai bucura Wakem dac-ar avea şi el un băiat ca al meu... un băiat frumos şi zdravăn... nu un băiat cocoşat! Tu ai să faci avere, băiete; poate c-o s-apuc ziua cînd ai s-ajungi mult mai bine ca Wakem şi ca fii-său. Nu m-aş mira să ajungi şi tu ca unchiul Deane, asociat într-o afacere – că doar eşti pe drumul ăl bun; şi pe urmă nimic n-o să te mai împiedice să te îmbogăţeşti... Şi dacă s-o întîmpla să strîngi destui bani – ascultă-mă ce-ţi spun, încearcă să răscumperi bătrîna noastră moară.

Domnul Tulliver se prăbuşi din nou pe scaun; mintea lui care de atîta vreme nu avusese parte decît de gînduri şi presimţiri întunecate se umpluse dintr-o dată, prin miracolul bucuriei, de gînduri optimiste. Dar un gînd ascuns îl făcea să prevadă că el personal nu va putea gusta fericirea.

– Dă-mi mîna, băiete, i se adresă lui Tom, întinzîndu-i-o pe a lui. Mare lucru e cînd are omul un fiu cu care să se mîndrească. Eu am avut norocul ăsta.

Clipele acelea se dovediră a fi cele mai fericite din viaţa lui Tom; chiar şi Maggie uită de necazuri. Tom era într-adevăr bun, şi Maggie simţi acea dulce umilinţă care ţi se naşte în suflet în clipele de admiraţie şi recunoştinţă şi care o făcea să-şi spună că, în timp ce Tom îşi răscumpărase greşelile, ea rămăsese la fel de vinovată ca şi înainte. Şi în seara aceea, cînd pentru prima dată i se păru că trecuse pe planul al doilea în sufletul tatălui ei, Maggie nu simţi nici o urmă de gelozie.

Discuţia se prelungi pînă la ora culcării. După cum era şi firesc, domnul Tulliver ţinuse să afle toate amănuntele peripeţiilor comerciale ale lui Tom, pe care le ascultă cu un interes şi o încîntare crescîndă. Era curios să ştie ce se spusese şi, dacă se putea, ce se gîndise în fiecare împrejurare; şi aflînd de rolul lui Bob Jakin în toată povestea, îşi manifestă simpatia faţă de iscusinţa şi succesul vînzătorului ambulant prin adevărate izbucniri de entuziasm. Domnul Tulliver îşi reaminti povestea adolescenţei lui Bob, atît cît o cunoştea, cu sentimentul că de atunci promitea să aibă un viitor strălucit, aşa cum promit toţi oamenii mari încă din copilărie.

Interesul faţă de aceste poveşti, care umbrea pentru moment sentimentul vag dar sălbatic de triumf asupra lui Wakem, era bine venit, căci altfel toată bucuria lui Tulliver s-ar fi canalizat, cu o forţă primejdioasă, pe acest făgaş. Dar, chiar şi aşa, sentimentul de triumf îşi dezvăluia din cînd în cînd ameninţător adevărata lui putere, prin exclamaţii neaşteptate şi nepotrivite.

În noaptea aceea, domnul Tulliver rămase multă vreme treaz, iar somnul, care îl cuprinse în cele din urmă, fu agitat şi plin de vise. La cinci şi jumătate, doamna Tulliver, încă de mult sculată, se sperie de bărbatul ei care sări din pat cu un strigăt înăbuşit şi începu să se uite buimăcit în jur.

– Ce-i, domnule Tulliver, ce s-a întîmplat? îl întrebă nevastă-sa.

Domnul Tulliver o privi cu o expresie de nedumerire şi, în cele din urmă, spuse:

– Ah... visam... am făcut vreun zgomot?... Mi s-a părut că l-am prins.

Capitolul VII

Lichidarea socotelilor

Domnul Tulliver era un om cumpătat – îi plăcea să bea, ba chiar să bea bine, dar niciodată nu întrecea măsura. Era un om iute din fire ca Hotspur şi, ca să se aprindă, nu avea nevoie de combustibil lichid: combativitatea lui se dovedea întotdeauna a fi la înălţimea unor împrejurări emoţionante, fără să mai aibă nevoie de stimulente, iar dorinţa de a bea un pahar de rachiu îndoit cu apă însemna, în ziua aceea, că bucuria neaşteptată acţionase ca un şoc primejdios asupra unui sistem slăbit de patru ani de viaţă mohorîtă şi fără de noroc. Dar după primul moment de îndoială, de nesiguranţă, puterea domnului Tulliver păru să crească, pe măsură ce-i creştea şi emoţia; şi, a doua zi, stînd la masă cu creditorii, domnul Tulliver, cu ochii strălucitori şi obrajii aprinşi de convingerea că era din nou în stare să facă o figură onorabilă, semăna mult mai mult cu omul mîndru, încrezător, inimos şi iute din fire de pe vremuri, decît ar fi putut să-şi închipuie oricine l-ar fi văzut cu o săptămînă în urmă, călărind – aşa cum obişnuia în ultimii patru ani de cînd îl copleşiseră datoriile şi sentimentul înfrîngerii – cu capul plecat şi aruncînd priviri piezişe şi ursuze oricărui om pe care nu reuşea să-l ocolească. Îşi ţinu discursul exprimîndu-şi, cu zelul încrezător

de odinioară, principiile cinstite, făcînd aluzie la norocul ce-l ocolise şi la pungaşii asupra cărora triumfase, într-o anumită măsură, prin muncă grea şi datorită ajutorului dat de un fiu iubitor, şi povesti, în încheiere, cum făcuse Tom rost de cea mai mare parte din banii de care aveau nevoie; şi, un timp, orice urmă de furie şi de triumf duşmănos păru să dispară, lăsînd locul unui sentiment mai pur de mulţumire şi mîndrie părintească. Cineva ceru să bea în sănătatea lui Tom, şi unchiul Deane profită de acest prilej pentru a rosti cîteva cuvinte de laudă în legătură cu caracterul şi purtarea băiatului în general; apoi, Tom însuşi se ridică de pe scaun şi ţinu singurul discurs din viaţa lui, un discurs cît se poate de scurt în care mulţumi celor de faţă pentru onoarea ce i-o făcuseră; era bucuros că fusese în stare să contribuie ca taică-său să-şi dovedească cinstea şi să-şi redobîndească un nume nepătat; cît despre el, spera să nu strice niciodată ceea ce fusese înfăptuit şi să nu ajungă niciodată să păteze acest nume. Urmară aplauze atît de furtunoase, iar Tom avea o înfăţişare atît de nobilă, era atît de înalt şi se ţinea atît de drept, încît domnul Tulliver se simţi dator să spună prietenilor săi din dreapta şi din stînga, în chip de explicaţie, că educaţia băiatului îl costase o grămadă de bani.

Masa se încheie la ora cinci, cît se poate de liniştit. Tom rămase la St. Ogg's să se ocupe de nişte treburi, în timp ce domnul Tulliver se urcă pe cal şi o porni spre casă să le redea „bietei Bessy şi fetiţei" evenimentele memorabile care avuseseră loc şi vorbele însemnate care fuseseră rostite. Aerul lui agitat se datora doar în mai mică măsură bunei dispoziţii sau vreunui alt stimulent, cît elixirului ameţitor al triumfului. În ziua aceea nu o luă pe străzi lăturalnice, ci o porni la pas, de-a lungul străzii principale pînă la pod, cu capul sus şi privirea nestingherită. Cum de nu-l întîlnise pe Wakem? Lipsa acestei coincidenţe îl supăra şi mintea lui începu să se frămînte. Poate că Wakem plecase în ziua aceea din oraş ca să nu vadă şi să nu audă nimic în legătură cu o faptă atît de lăudabilă, în măsură să-i pricinuiască unele mustrări

de conștiință. Dacă l-ar întîlni acum pe Wakem, domnul Tulliver l-ar privi drept în față și pungașul și-ar mai pierde puțin din obrăznicia și îngîmfarea lui. Va afla el curînd că un om cinstit ca el, Tulliver, n-avea să-l mai slujească și să-și vîndă cinstea pentru a umple un buzunar care și așa era plin de cîștiguri murdare. Poate că norocul începuse să treacă de partea cealaltă; poate că nu toate cărțile cîștigătoare erau în mîna diavolului.

Tot frămîntîndu-se așa, domnul Tulliver se apropiase îndeajuns de porțile morii Dorlcote ca să poată desluși silueta bine cunoscută, care tocmai ieșea pe poartă, călare pe un cal alb și frumos. Se întîlniră cam la vreo cincizeci de metri de poartă, între castanii și ulmii cei mari și malul înalt.

– Tulliver, spuse Wakem brusc, pe un ton mai arogant decît de obicei, ai făcut o prostie cît capul dumitale de mare cînd ai împrăștiat bulgării ăia de pămînt pe Far Close! Și doar ți-am spus dinainte ce-o să se întîmple, dar voi n-o să fiți niciodată în stare să munciți pămîntul cu cap.

– Așa, făcu domnul Tulliver, înfierbîntîndu-se dintr-o dată. Atunci fă-ți rost de altul care să-ți muncească și să te roage să-l înveți ce să facă!

– Ești băut! spuse Wakem, crezînd într-adevăr că de-asta îi luceau ochii atît de tare și avea obrajii atît de aprinși.

– Nu, nu sînt băut, răspunse Tulliver. N-am nevoie de băutură ca să mă hotărăsc să nu mai slujesc pe un pungaș.

– Foarte bine. Atunci te rog ca mîine să pleci din casa mea. Și acu' ține-ți gura asta pocită și lasă-mă să trec!

Tulliver își așezase calul de-a curmezișul drumului, tăindu-i calea.

– Nu, nu te las să treci, strigă Tulliver înfierbîntîndu-se și mai tare. Întîi îți spun tot ce cred despre tine. Ești un pungaș prea mare ca să ajungi la spînzurătoare... ești...

– Lasă-mă să trec, vită, că dacă nu, dau peste tine.

Îmboldindu-și calul și ridicînd biciul, domnul Tulliver făcu un salt înainte iar calul lui Wakem, sărind îndărăt și clătinîn-

du-se, își zvîrli călărețul din șa și-l trînti la pămînt. Wakem avusese prezența de spirit să slăbească repede frîul și, cum calul lui se poticnise ușor și apoi se opintise, ar fi putut să se ridice și să încalece din nou, fără nici o altă neplăcere în afară de o zguduială și cîteva zgîrieturi. Dar înainte de a fi în stare să se ridice, Tulliver sărise și el din șa. Văzîndu-și stăpînul, pe care-l urîse atîta vreme, zăcînd pe jos, la cheremul lui, morarul se simți cuprins de beția unei răzbunări triumfătoare, care părea că-i dă o agilitate și o putere supraomenească. Se năpusti asupra lui Wakem, care tocmai încerca să se ridice, îl apucă de brațul stîng, silindu-l să-și lase toată greutatea pe brațul drept care se sprijinea de pămînt, și începu să-i biciuiască spinarea, cu sete. Wakem strigă după ajutor, dar nu se ivi nimeni. Într-un tîrziu, se auziră niște țipete de femeie:

– Tată, tată!

Wakem simți deodată că ceva oprise mîna lui Tulliver; loviturile încetară, iar strînsoarea de pe braț slăbi.

– Pleacă de-aici... du-te! striga morarul furios.

De data asta însă nu i se adresa lui Wakem. Avocatul se ridică încet și, întorcînd capul, văzu că brațul lui Tulliver fusese oprit de o fată – sau mai degrabă de teama de a nu lovi fata care se agățase de el cu toată puterea tinereței.

– Luke... mamă... veniți să-l ajutați pe domnul Wakem! strigă Maggie, auzind pașii mult așteptați.

– Ajută-mă să-ncalec pe calul ăla mic, îi spuse Wakem lui Luke. Poate c-o să reușesc... cu toate că... fir-ar al naibii... cred că mi-a scrîntit brațul!

Wakem fu urcat, cu chiu cu vai, pe calul lui Tulliver. Apoi se întoarse către morar și rosti, palid de mînie:

– Ai să mi-o plătești, domnule Tulliver! Fiica dumitale e martoră că m-ai atacat.

– Puțin îmi pasă, răspunse Tulliver furios și cu o voce răgușită, du-te și arată-le și altora spatele și spune-le că te-am biciuit eu! Spune-le că am făcut puțină dreptate pe lume.

– Du-mă acasă, îi porunci Wakem lui Luke. Pe la Tofton Ferry – nu prin oraş.

– Hai să mergem tată! îl rugă Maggie. Apoi, văzînd că Wakem plecase şi nu trebuia să se mai teamă de vreun act de violenţă din partea lui taică-său, slăbi strînsoarea, şi izbucni într-un plîns isteric, în timp ce biata doamnă Tulliver stătea tăcută, tremurînd de spaimă. Dar Maggie îşi dădu seama că, de îndată ce slăbise strînsoarea, taică-său o apucă de braţ şi acum se sprijinea pe ea cu toată puterea. Uimirea îi opri plînsul.

– Mă simt cam prost... Simt ca un soi de leşin, spuse el. Bessy, ajută-mă să intru în casă... Am ameţeală... mă doare capul.

Păşi încet, sprijinindu-se de nevastă-sa şi de fiică-sa şi, clătinîndu-se, se aşeză în fotoliu. Obrajii care înainte fuseseră aproape purpurii, se făcuseră albi ca varul, iar mîinile îi erau reci.

– N-ar fi mai bine să trimitem după doctor? întreabă doamna Tulliver.

Părea prea slăbit şi prea suferind ca s-o audă; dar, cîteva clipe mai tîrziu, cînd doamna Tulliver îi ceru lui Maggie să trimită pe cineva după doctor, o privi cu aerul că înţelege totul şi spuse:

– Care doctor? Nu... nu vreau nici un doctor. Mă doare capul... asta-i tot. Ajută-mă să mă bag în pat.

Trist sfîrşit al unei zile care păruse să vestească pentru toţi zorii unor vremuri mai bune! Dar seminţele amestecate dau tot soiul de roade.

O jumătate de oră după ce taică-său se culcase, sosi şi Tom acasă, cu Bob Jakin... Bob venise să-l felicite pe „stăpînul bătrîn“ cu o mîndrie oarecum justificată că fusese şi el părtaş la norocul lu' dom' Tom; iar Tom se gîndise că taică-său nu şi-ar fi putut dori să încheie ziua aceea mai plăcut decît stînd de vorbă cu Bob. Şi iată că Tom se vedea silit să-şi petreacă seara aşteptînd abătut urmările neplăcute ale acelei nesăbuite izbucniri a urii pe care taică-său o înăbuşise atîta vreme. După ce aflase veştile triste, Tom rămăsese tăcut. Nu avea puterea şi nici dorinţa să-i

povestească maică-sii şi soră-sii despre masa la care luase parte – şi nici ele nu ţineau să afle nimic. Se părea că firele încîlcite ale vieţii lor se răsuciseră într-un chip atît de ciudat, încît pentru ei nu putea exista fericire care să nu fie îndată urmată de un necaz. Gîndul că eforturile lui exemplare erau zădărnicite de greşelile altora îl umplea pe Tom de descurajare. Maggie retrăia neîncetat chinul clipelor în care alergase şi se agăţase de braţul lui taică-său, cu presimţirea nelămurită, îngrozitoare, că vor urma şi alte scene şi mai cumplite.

Nici unul dintre cei trei nu era prea îngrijorat de starea sănătăţii domnului Tulliver: simptomele nu aminteau de atacul grav pe care-l avusese înainte, şi părea firesc să se simtă rău după atîtea ceasuri de emoţii violente, mînie şi încordare. Probabil că odihna avea să-l vindece.

Tom, istovit după o zi atît de zbuciumată, adormi repede. Cînd, după un somn adînc, se deşteptă şi o văzu pe maică-sa lîngă el, în lumina cenuşie a zorilor, i se păru că abia se culcase.

– Trebuie să te scoli imediat, băiatu' mamei. Am trimis după doctor şi taică-tău vrea să te vadă.

– De ce? Se simte mai rău, mamă?

– Toată noaptea l-a durut capul, dar nu zice că i-ar fi mai rău... numai că deodată mi-a spus: „Bessy, adu băiatul şi fata. Spune-le să se grăbească".

Maggie şi Tom se îmbrăcară repede în semiîntunericul leşios şi rece al dimineţii şi intrară în odaia tatălui lor aproape în acelaşi timp. Domnul Tulliver îi aştepta cu o expresie de durere întipărită pe faţă; ochii îi scînteiau însă plini de luciditate şi îngrijorare. Doamna Tulliver stătea la un capăt al patului, tremurînd speriată; veghease toată noaptea şi arăta obosită şi îmbătrînită. Maggie se apropie de pat, dar privirile lui taică-său se îndreptau către Tom, care se oprise lîngă ea.

– Tom, băiatule, vezi ce-a dat peste mine... n-o să mă mai scol niciodată din pat... Pe mine viaţa m-a răpus, dar tu ai făcut

tot ce-ai putut ca să îndrepţi lucrurile. Dă-mi încă o dată mîna, băiete, pînă nu vă las!

Tatăl şi fiul îşi strînseră mîna şi se priviră o clipă în ochi. Apoi Tom spuse, încercînd să-şi stăpînească emoţia:

– Tată, ai vreo dorinţă... pe care să ţi-o îndeplinesc cînd...

– Da, băiete... Încearcă să ajungi din nou stăpîn pe moară.

– Da, tată.

– Şi încearcă s-o despăgubeşti pe maică-ta, cum poţi, că n-a avut noroc cu mine... Şi fetiţa...

Tatăl îşi îndreptă privirile către Maggie cu o expresie mai însufleţită, în timp ce fata, cu inima zdrobită, căzu în genunchi ca să fie mai aproape de chipul drag, brăzdat de ani, chipul care fusese alături de ea atîta vreme, ca o întruchipare a dragostei cele mai adînci şi a celor mai grele încercări.

– Să ai grijă de ea, Tom... Linişteşte-te, fetiţa mea... ai să întîlneşti pe cineva care să te iubească şi să te apere în viaţă... Şi tu, băiete, să te porţi frumos cu ea. Eu m-am purtat frumos cu sora mea. Sărută-mă, Maggie... Vino-ncoace, Bessy... Tom, vezi să faci un mormînt de piatră, ca să se odihnească şi maică-ta alături de mine.

Rostind aceste cuvinte, privi în altă parte şi rămase cîteva clipe tăcut, în timp ce ai lui stăteau încremeniţi în picioare, uitîndu-se la el. Lumina dimineţii se făcea din ce în ce mai clară, astfel încît putură desluşi cum i se umbreşte faţa şi i se sting ochii. În cele din urmă, privindu-l pe Tom, bătrînul rosti:

– Mi-a venit şi mie rîndul să-l bat... Şi l-am bătut. Era drept să-l bat. N-am dorit niciodată un lucru care să nu fie drept.

– Tată, dragă tată, izbucni Maggie, cuprinsă de o nelinişte fără margini care-i înăbuşiră durerea, îl ierţi, nu-i aşa? Îi ierţi pe toţi?

Fără să întoarcă privirea către ea, domnul Tulliver spuse:

– Nu, fata mea. Nu-l iert... De ce să-l iert? De ce să-mi fie milă de un pungaş?

Vorbea din ce în ce mai greu. Dar voia să mai spună ceva: începu să-și miște buzele, chinuindu-se în zadar să scoată un sunet. În cele din urmă, reuși să îngăime:

– Oare Dumnezeu îi iartă pe pungași?... dar chiar dacă-i iartă, n-o să mă judece prea aspru!

Începu să dea din mîini, de parcă ar fi vrut să ceară celor de față să înlăture o greutate care-l apăsa. Rosti de cîteva ori frînturi de cuvinte:

– Viața asta... m-a răpus... om cinstit... ciudat...

Curînd, vorbele i se prefăcură în simple șoapte; ochii lui nu mai distingeau nimic; apoi sosi tăcerea cea din urmă.

Dar nu tăcerea morții. Timp de mai bine de o oră, pieptul i se mai înălță încă, iar respirația greoaie continuă că se audă, stingîndu-se încetul cu încetul, în timp ce o sudoare rece îi îmbrobonea fruntea.

În cele din urmă se lăsă o liniște desăvîrșită; sufletul mohorît al bietului Tulliver încetase să mai fie chinuit de enigma acestei vieți.

Între timp sosiră Luke și nevastă-sa ca să dea și ei o mînă de ajutor și, în cele din urmă, veni și doctorul Turnbull. Dar era prea tîrziu pentru a mai face altceva decît să spună:

– S-a sfîrșit.

Tom și Maggie coborîră împreună și intrară în cameră, unde dădură cu ochii de scaunul tatălui lor, acum pustiu. Privirile li se îndreptară către același punct, iar Maggie spuse:

– Tom, iartă-mă... să ne iubim mereu unul pe celălalt.

Și, îmbrățișîndu-se, izbucniră în plîns.

CARTEA A ŞASEA

MAREA ISPITĂ

Capitolul I

Un duet în Paradis

Salonul, cu mobilă luxoasă, cu pianul deschis și cu o vedere plăcută spre grădina care cobora către debarcaderul de pe malul rîului Floss, făcea parte din locuința domnului Deane. Fata în doliu, micuță și delicată, cu bucle castanii ce unduiau peste broderia colorată la care lucra, era bineînțeles Lucy Deane, iar tînărul chipeș, de pe scaun, care se apleca să plesnească cu foarfecele botișorul cățelului de rasă „King Charles" culcat la picioarele fetei, nu era altul decît domnul Stephen Guest. Inelul cu briliant, parfumul de trandafiri, aerul degajat și lipsa lui de ocupație ziua în amiaza mare constituiau corolarul fericit al faptului că era proprietarul celei mai importante fabrici de ulei și al celui mai mare antrepozit din St. Ogg's. Gestul cu foarfecele ar fi putut să pară gratuit, dar un om cu discernămînt n-ar fi omis să întrezărească îndărătul lui o intenție demnă de un tînăr cu minte pătrunzătoare și înfățișare plăcută. Era clar că lui Lucy îi trebuia foarfecele și era nevoită, oricît i-ar fi fost de greu, să-și dea buclele pe spate, să-și ridice ochii căprui atît de blînzi, să zîmbească șăgalnic acestui tînăr aplecat spre picioarele ei și să-i întindă mîna mică și trandafirie, spunînd:

– Dă-mi te rog foarfecele, dacă poți renunța o clipă la plăcerea de a-l persecuta pe cățelușul meu Minny.

Foarfecele neghiob păru să fi lunecat prea tare peste încheieturile degetelor; și Hercule, deznădăjduit, întinse către Lucy degetele încătușate.

– Ce foarfece afurisit! Uite, s-a sucit și mi-a prins degetele. Ajută-mă să-l scot!

– Scoate-l singur cu cealaltă mînă, spuse domnișoara Lucy, vrînd să-l necăjească.

– Da, dar e mîna stîngă și eu nu sînt stîngaci.

Lucy începu să rîdă și, cu degetele ei delicate, scoase foarfecele, operație care pe Stephen îl făcu să dorească s-o ia *da capo*. Pîndi eliberarea foarfecelor cu gîndul să-l apuce din nou.

– Nu, nu, se apără Lucy, băgîndu-l în cordon. Nu ți-l mai dau. Și așa mi l-ai stricat. Și nu-l mai face pe Minny să mîrîie. Așază-te frumos și stai cuminte, că am să-ți spun ceva.

– Ce vrei să-mi spui? întrebă Stephen, lăsîndu-se pe spate și sprijinindu-și brațul drept de colțul scaunului. Așa cum stătea, ar fi putut poza unui pictor pentru portretul unui tînăr de douăzeci și cinci de ani; avea o înfățișare deosebită, cu fruntea lată, păr castaniu-închis, drept ca o perie și puțin ondulat la vîrf, ca niște spice de grîu des, o privire jumătate pasionată, jumătate ironică și sprîncene drepte și bine conturate.

– E ceva important?

– Da, foarte. Ghici ce e!

– Ai de gînd să schimbi regimul lui Minny și să-i dai în fiecare zi trei biscuiți amestecați cu o lingură de smîntînă?

– Nu! Nici gînd!

– Atunci probabil că părintele Kenn a ținut o predică împotriva corsetelor și voi, cucoanele, i-ați trimis o scrisoare comunicîndu-i că doctrina lui e prea aspră și nimeni nu poate s-o îndure.

– Să-ți fie rușine, îl mustră Lucy, luînd o înfățișare serioasă. Dacă nu ghicești ce vreau să-ți spun, înseamnă că nu ești prea isteț, pentru că e vorba de ceva de care am vorbit de curînd.

– Dar în ultimul timp am vorbit despre o mulţime de lucruri. Oare tirania dumitale de femeie pretinde ca, atunci cînd te referi la un lucru dintr-o mie, să ghicesc imediat despre ce e vorba?

– Las' că ştiu că mă crezi proastă.

– Te cred fermecătoare.

– Şi prostia face parte din farmecul meu?

– N-am spus asta.

– Nu. Dar oricum eu ştiu că nu-ţi plac femeile prea deştepte. Te-a trădat Philip Wakem. A spus-o o dată cînd nu erai de faţă.

– Ştiu că Philip e cumplit cînd e vorba de lucruri d-astea; le pune foarte tare la inimă. Trebuie să fie mort după o necunoscută... o Beatrice inaccesibilă, pe care a cunoscut-o în străinătate.

– A, dar fiindcă tot veni vorba de Philip, spuse Lucy, oprindu-se din lucru, mi-am adus aminte că nici pînă acum nu ştiu dacă verişoara mea Maggie o să vrea să-l vadă sau va refuza, aşa cum face fratele ei. Tom nu intră niciodată într-un loc unde ştie că se află Philip. Poate că şi Maggie face la fel. Şi atunci n-o să mai putem cînta refrenele împreună.

– Cum? Vine verişoara dumitale să stea aici? întrebă Stephen cu o expresie de nemulţumire în ochi.

– Da. Asta era vestea pe care n-o ghiceai. Îşi părăseşte serviciul unde a lucrat aproape doi ani, de cînd a murit tatăl ei... biata fată... Şi o să stea cu mine o lună, două, sau poate chiar mai mult. Cel puţin aşa aş vrea eu.

– Şi te aşteptai ca vestea asta să-mi facă plăcere?

– Nu, deloc, răspunse Lucy cam înţepată. Mie îmi pare bine, dar asta nu înseamnă că trebuie să-ţi pară bine şi dumitale. În orice caz, eu o iubesc pe verişoara mea Maggie mai mult decît pe oricare altă fată din lume.

– Şi cînd o să vină, veţi fi probabil nedespărţite. N-o să mai avem prilejul să ne vedem singuri, dacă nu-i găseşti cumva vreun admirator cu care să se retragă din cînd în cînd. Şi, mă rog, ce are cu Philip? Philip ar fi putut să ne fie de ajutor.

– E vorba de o ceartă de familie cu tatăl lui Philip... ceva foarte neplăcut. Nu știu chiar tot și nici n-am înțeles prea bine ce s-a întîmplat. Unchiul Tulliver n-a avut noroc și și-a pierdut averea întreagă, și l-a socotit pe domnul Wakem vinovat de tot ce i s-a întîmplat. Domnul Wakem a cumpărat moara Dorlcote, care era a unchiului Tulliver și unde unchiul a trăit de altfel toată viața... Ți-aduci aminte de unchiul Tulliver, nu-i așa?

– Nu, spuse Stephen cu indiferență și cu oarecare dispreț. Îl știu după nume și cred că l-am văzut de cîteva ori. Îl știu, așa cum știu pe foarte mulți oameni de aici, fără să-i cunosc personal.

– Era tare violent. Mi-aduc aminte... cînd eram mică și mă duceam pe la verii mei, mă speria mereu, se răstea de parcă ar fi fost supărat. Tata mi-a spus c-a avut loc o ceartă îngrozitoare între unchiul Tulliver și domnul Wakem, chiar în ajunul zilei în care s-a prăpădit unchiul, dar nu s-a vorbit niciodată despre asta. Pe vremea aceea dumneata erai la Londra. Tata spunea că unchiul n-a prea avut dreptate. În ultima vreme se cam acrise. Dar pentru Tom și Maggie trebuie să fie trist să-și aducă aminte de toate astea. Au avut atîtea necazuri! Maggie a fost cu mine la școală acum șase ani și a trebuit să se întoarcă acasă din pricina nenorocirii care i s-a întîmplat lui taică-său și cred că de atunci n-a mai avut o clipă fericită. Pe urmă și-a luat un serviciu amărît la o școală, hotărîtă să rămînă independentă și să nu stea cu mătușa Pullet, iar eu nu îndrăzneam s-o iau cu mine pentru că pe atunci mama era bolnavă și totul era foarte trist la noi. De-asta vreau să vină acum aici, să se bucure și ea de o vacanță. O vacanță lungă, lungă!

– E foarte frumos și generos din partea dumitale, declară Stephen cu un zîmbet plin de admirație. Și cu atît mai frumos, dacă are și ea același dar al conversației ca maică-sa.

– Biata mătușă! Ești rău! Cum poți să rîzi așa de ea! Pentru mine, mătușa Bessy înseamnă foarte mult. Conduce casa mult

mai bine decît ar fi condus-o un străin, iar cînd a fost mama bolnavă, m-a ajutat şi mi-a dat curaj!

– Da, dar ar fi mai bine să fie reprezentată numai prin vişinata sau prăjiturile ei cu cremă. Mă îngrozesc la gîndul că fata va fi mereu cu noi – în persoană – fără să poată fi înlocuită, ca maică-sa, prin bunătăţi de felul ăsta. Trebuie să fie blondă, grasă, cu nişte ochi rotunzi şi albaştri, care or să se holbeze la noi în tăcere.

– Da, da! exclamă Lucy, rîzînd maliţios şi bătînd din palme, aşa e! Nu se poate, trebuie să o fi văzut cîndva.

– Nu. Zău că nu. Dar aşa trebuie să arate fata doamnei Tulliver, iar dacă o să-l surghiunească pe Philip – singurul tenor pe care-l avem la îndemînă – o să fie şi mai plicticos.

– Sper că n-o să-l surghiunească. Te rog să treci pe la Philip să-i spui că Maggie vine mîine. Ştie care sînt sentimentele lui Tom faţă de el şi are întotdeauna grijă să nu-i iasă în cale, aşa că va înţelege dacă ai să-i comunici că te-am rugat eu să-l previi să nu dea pe aici pînă nu-l chem.

– Cred c-ai face mai bine să-i scrii cîteva rînduri amabile pe care să i le duc eu. Ştii bine ce sensibil e; cel mai mic lucru l-ar putea face să nu mai calce niciodată pe aici şi doar m-am străduit din greu să-l fac să vină. Nu l-am putut convinge niciodată să ne viziteze la Park: cred că nu-i plac surorile mele. Numai degetele dumitale de zînă pot netezi penele lui zburlite.

Stephen prinse mîna delicată care rătăcea pe masă şi o atinse uşor cu buzele. Micuţa Lucy se simţi foarte mîndră şi fericită. Curtea lui Stephen se afla în faza care constituie clipele cele mai încîntătoare ale tinereţii, faza cînd înmugureşte pasiunea, faza cînd fiecare e sigur de dragostea celuilalt, cu toate că nu şi-au făcut încă nici o mărturie formală şi totul nu e decît o presimţire ce face să înflorească cel mai banal cuvînt, cel mai mic gest, transformîndu-le în emoţii diafane şi fermecătoare ca o adiere de parfum de iasomie. Logodna care dezvăluie totul toceşte

această latură fină a sensibilității: e iasomia culeasă și dăruită într-un buchet mare.

– Dar zău că e ciudat ce bine ai descris-o pe Maggie și felul ei de a fi, spuse Lucy cu șiretenie, îndreptîndu-se către masa ei de scris. Pentru că știi, ar fi putut să semene cu fratele ei: și Tom n-are ochi rotunzi și nici nu se holbează la oameni.

– Probabil că seamănă cu tatăl lui; pare să fie mîndru ca Lucifer. Dar nu cred că poate fi un prieten plăcut.

– Mie-mi place. El mi l-a dăruit pe Minny cînd am pierdut-o pe Lolo; și tata ține foarte mult la el. Spune că e un băiat cu principii serioase. Datorită lui, unchiul meu a reușit să-și plătească toți creditorii înainte de a muri.

– Mda, parcă am auzit ceva de asta. L-am auzit pe tata vorbind cu tatăl dumitale într-o seară, după-masă, într-una din nesfîrșitele lor discuții de afaceri. Se sfătuiau cum să facă să-l ajute pe tînărul Tulliver. Erau să piardă niște bani, dar datorită lui nu i-au mai pierdut. A venit în goana calului ca un erou, ca Turpin[1], să le spună că o bancă anumită se închisese și așa mai departe. Dar cînd a venit el, eu eram cam adormit, așa că nu știu prea bine despre ce e vorba.

Stephen se ridică de pe scaun și se îndreptă încet către pian fredonînd *in falsetto* „Blîndă consoartă" apoi începu să răsfoiască partitura deschisă a „Creației".

– Vino să cîntăm, spuse, cînd văzu că Lucy se ridică în picioare.

– Ce să cîntăm? „Blînda consoartă"? Nu cred că se potrivește cu vocea dumitale.

– N-are a face. Dacă nu se potrivește cu vocea se potrivește cu sentimentele mele și, după cum spune Philip, asta e condiția esențială ca să cînți bine. Am observat însă că e, în general, părerea oamenilor cu voce mediocră.

---

[1] Dick Turpin (1706–1739), tîlhar a cărui viață romanțată constituie subiectul romanului *Rookwood*, de W.H. Ainsworth (1805–1882).

– Acum cîteva zile, Philip a izbucnit din nou împotriva „Creației", povesti Lucy, așezîndu-se la pian. Pretinde că e plină de vanitate dulceagă și ipocrizie lingușitoare, de parcă ar fi fost compusă pentru sărbătorirea zilei de naștere a unui Mare Duce german.

– Philip are sufletul înăcrit ca Adam izgonit din rai – în timp ce noi sîntem Adam și Eva în paradis, înaintea izgonirii. Și acum, de dragul moralei, cîntă te rog recitativul. Dumneata vei cînta îndatoririle femeii și „Din supunere se naște fericirea și mîndria".

– Vai, dar n-am să respect niciodată un Adam care tărăgănează măsura, cum faci dumneata, spuse Lucy, începînd să cînte duetul.

Singura manifestare de dragoste nechinuită de îndoieli și de temeri este aceea în care îndrăgostiții cîntă împreună. Sentimentul de armonie – izvorît din cele două note profunde care se împreună la momentul potrivit cu notele de argint ale sopranei, din acordul perfect al treimilor și cincimilor din ce în ce mai joase și din goana premeditată și pasionată a fugii – poate înlocui ușor nevoia imperioasă a unor forme de înțelegere mai puțin pasionale. O contraltă nu se va osteni niciodată să supună un bas la interogatoriu, după cum nici un tenor nu se va teme de lipsa stingheritoare a subiectelor de conversație în serile petrecute cu o încîntătoare soprană. În provincie, unde în vremurile acelea îndepărtate se făcea foarte puțină muzică, ar fi fost cu neputință ca melomanii să nu se îndrăgostească unul de celălalt. Și în astfel de împrejurări, chiar și principiile politice riscau să devină mai puțin rigide; iar vioara, fidelă fiefurilor electorale putrede[1], trebuie că s-a simțit ispitită să fraternizeze în chipul cel mai demoralizant cu un violoncel reformator. În

[1] *Aluzie la circumscripțiile electorale lipsite de alegători, a căror reprezentare în parlament continua în virtutea unor legi din Evul Mediu.*

cazul de față, soprana cu voce de privighetoare și basul cu voce joasă, cîntînd:

Cu tine totu-i încîntare
Cu tine viața-i ca un vis,

credeau în ceea ce spuneau, cu atît mai mult cu cît o confirma și cîntecul.

– Și-acum marea arie a lui Rafael, comandă Lucy după ce isprăvi de cîntat duetul. Dumneata imiți perfect „fiarele mari".

– Oare ăsta vrea să fie un compliment? întrebă Stephen, uitîndu-se la ceas. Doamne, s-a făcut aproape unu și jumătate! Mai cîntăm asta și pe urmă gata.

Stephen imită fără nici un efort pasul fiarelor prin note joase; dar cînd publicul unui cîntăreț e compus din două persoane, părerile pot fi împărțite. Stăpîna lui Minny era încîntată. Minny însă, care se adăpostise tremurînd în coșul lui de îndată ce începuse muzica, era atît de supărat de acest bubuit, încît sări din coș și se băgă sub șifonierul cel mai îndepărtat, socotindu-l locul indicat pentru un cățel care așteaptă ziua judecății de apoi.

– Adio, dulce consoartă, declamă Stephen, încheindu-și paltonul după ce terminase de cîntat și zîmbind, de la înălțimea lui, cu aerul unui îndrăgostit puțin superior, tinerei fete așezate pe taburetul de la pian. Pentru mine fericirea nu e veșnică, fiindcă, uite, trebuie să mă duc repede acasă. Am promis să nu întîrzii la masă.

– Atunci n-ai să te poți opri la Philip! Nu-i nimic, i-am scris în bilet tot ce aveam să-i spun.

– Îmi închipui că mîine ești ocupată cu verișoara Maggie.

– Da, o să avem o mică petrecere în familie. Vărul meu Tom o să ia masa cu noi; și e prima dată că mătușa Bessy o să-și aibă amîndoi copiii lîngă ea. O să se bucure foarte tare! Abia aștept să-i văd pe toți împreună!

– Dar poimîine pot veni?

– Sigur că da! Vino să te prezint verişoarei Maggie – deşi nu-mi vine să cred că n-ai văzut-o niciodată. Prea ai descris-o bine.

– Deci, la revedere.

Urmă o uşoară strîngere de mînă şi acea întîlnire de o clipă a privirilor care lasă adesea pe obrajii unei fete o uşoară îmbujorare şi un zîmbet ce dăinuie un timp – nu dispare de îndată ce se închide uşa – şi o face să umble de colo-colo, prin cameră, în loc să se aşeze liniştită să-şi reia broderia la care lucra sau să-şi vadă de alte treburi serioase şi folositoare. Cel puţin acest efect îl avu asupra lui Lucy şi nădăjduiesc că n-o să consideraţi drept o dovadă de vanitate – acea vanitate mai puternică decît imboldurile dulci ale inimii – faptul că s-a privit în treacăt în oglinda de deasupra căminului. Dorinţa de a te convinge că n-ai arătat ca o sperietoare în răstimpul cîtorva ore de conversaţie nu depăşeşte limitele unui respect şi ale unei bunăvoinţe lăudabile faţă de alţii. Iar Lucy era atît de binevoitoare din fire, încît îmi vine să cred că pînă şi micile ei egoisme erau îmbibate de bunăvoinţă, după cum există oameni a căror bunăvoinţă are un iz pătrunzător şi cam rînced de egoism. Chiar acum, cînd se plimba prin odaie cu un sentiment de emoţie victorioasă la gîndul că e iubită de omul cel mai însemnat din micul ei univers, aţi fi putut vedea în ochii ei căprui o expresie de necontenită şi luminoasă blîndeţe, în care licăririle de vanitate erau doar trecătoare; şi dacă se simţea fericită cînd se gîndea la iubitul ei, era numai pentru că imaginea lui se potrivea de minune cu sentimentele duioase şi îndatoririle pline de bunăvoinţă cu care-şi umplea viaţa paşnică de fiecare zi. Pînă şi acum, mintea ei, prin acea alternare spontană care face ca două curente de afecţiune sau de imaginaţie să pară simultane, zbura necontenit de la Stephen la pregătirile pentru odaia lui Maggie, încă neîncheiate. Verişoara Maggie se va bucura de atenţiile ce se acordau de obicei oaspetelui celui mai de seamă, ba chiar mai mult, căci camera ei va fi împodobită cu cele mai frumoase gravuri şi desene ale

lui Lucy, iar pe masă o va aştepta un buchet din cele mai încîntătoare flori de primăvară. Lui Maggie toate astea îi vor face plăcere – lucrurile frumoase o încîntau întotdeauna. Şi apoi mai era ceva: biata mătuşă Tulliver, pe care nimeni n-o băga în seamă, va avea şi ea o surpriză, va primi o bonetă de cea mai bună calitate şi se va bea un pahar în cinstea ei, lucru pe care Lucy urma să-l comploteze în seara aceea cu taică-său. Era deci limpede că n-avea timp de pierdut visînd la fericitele ei poveşti de dragoste; cu gîndul ăsta în minte o porni către uşă, dar se opri imediat ca să răspundă la schelălăitul micului patruped care îşi ridica botişorul lucios către obrazul ei trandafiriu. „Ce se întîmplă, Minny? Credeai c-am să te las aici? Hai să mergem să-l vedem pe Sindbad".

Sindbad era roibul lui Lucy, pe care îl hrănea cu mîna ei, după ce era adus la grajd. Îi plăcea să hrănească animalele de pe lîngă casă, cunoştea gusturile fiecăruia, o încînta ciripitul canarilor cînd ciuguleau seminţele proaspete, şi ronţăitul unor animale pe care, ca să nu scădem din prestigiul lui Lucy, le vom numi rozătoare de casă.

N-avea oare dreptate Stephen Guest să fie convins că această fetiţă graţioasă de optsprezece ani ar fi fost o soţie ideală şi nici un bărbat nu s-ar fi căit dacă s-ar fi însurat cu ea? O femeie care îndrăgea celelalte femei şi se purta prietenos cu ele, nu le dădea „săruturi de Iudă" privindu-le cu ochi răuvoitori şi încîntată să le descopere cusururi, ci, dimpotrivă, le privea cu afecţiune, ghicindu-le durerile şi jignirile ascunse şi gîndindu-se tot timpul cum să facă să le ofere cîte o mică bucurie. Poate că admiraţia lui Stephen pentru Lucy nu se datora calităţilor ei excepţionale – poate că era mulţumit de alegerea lui, tocmai pentru că Lucy nu i se părea o fiinţă prea deosebită; orice bărbat vrea ca nevasta lui să fie frumoasă: şi Lucy era frumoasă, dar nu într-atît încît să scoată un om din minţi. Orice bărbat vrea ca nevasta lui să aibă purtări alese, să fie bună, iubitoare şi nu prea proastă: Lucy avea toate aceste calităţi. Stephen nu era deci mirat că se îndrăgostise

de ea și găsea că avusese dreptate s-o aleagă pe ea și nu pe Miss Leyburn, fiica deputatului din comitat, deși Lucy era doar fiica unui asociat subaltern al tatălui său; și, în afară de asta, fusese nevoit să lupte și să învingă oarecari împotriviri și o oarecare dezamăgire a tatălui și surorilor sale, fapt care dă unui tînăr sentimentul plăcut că-și respectă demnitatea. Stephen avea destul spirit de independență și destulă judecată ca să-și aleagă o soție care să-l poată face fericit, neținînd seama de părerile altora. Era hotărît s-o aleagă pe Lucy: era o fetiță încîntătoare și genul de femeie care-i plăcea.

Capitolul II

Primele impresii

– Să știi, Maggie, că e foarte deștept, spuse Lucy. Stătea în genunchi, pe un taburet, la picioarele lui Maggie, după ce-și instalase oacheșa verișoară într-un fotoliu mare de catifea roșie. Sînt sigură c-o să-ți placă. Sau, în orice caz nădăjduiesc c-o să-ți placă.

– Am să fiu foarte exigentă, răspunse Maggie zîmbind și ridicînd una din buclele lui Lucy, ca să vadă cum trec razele soarelui prin ea. Un domn care-și închipuie că o merită pe Lucy trebuie să se aștepte la o critică severă.

– Cred că e mult prea bun pentru mine. Uneori, cînd e departe, aproape nu-mi vine să cred că mă iubește. Dar cînd e cu mine, sînt convinsă – deși n-aș putea să îndur gîndul că în afară de tine mai știe cineva ce se petrece în sufletul meu.

– Bine, atunci dacă n-o să-mi placă, poți să renunți la el, că tot nu sînteți logodiți, spuse Maggie cu o seriozitate prefăcută.

– Lasă că-i mai bine așa! Cînd te logodești începi să te gîndești la căsătorie, replică Lucy prea preocupată ca să-și dea seama că Maggie glumea, și mie mi-ar plăcea ca lucrurile să rămînă multă vreme așa cum sînt acum. Cîteodată parcă mi-e și teamă să nu-mi spună Stephen că a și vorbit cu tata, iar dintr-o vorbă pe care a scăpat-o tata fără să vrea acum cîteva zile, m-am convins că și el, și domnul Guest se așteaptă la asta. Și surorile lui Stephen au început să se poarte mai drăguț cu mine. La început cred că nu le prea plăcea că-mi face Stephen curte, și cu drept cuvînt. Pare puțin nepotrivit să locuiesc într-o casă mare și impunătoare ca Park-House, eu, o fetiță mică și lipsită de importanță.

– Eu nu cred că oamenii trebuie să fie pe măsura caselor în care locuiesc, ca melcii, spuse Maggie rîzînd. Spune-mi, surorile domnului Guest sînt uriașe?

– Nu, sigur că nu, și nici frumoase nu sînt, adică nu prea frumoase, adăugă Lucy care simțea oarecari remușcări pentru această caracterizare nemiloasă. El în schimb e foarte frumos, cel puțin așa spune toată lumea.

– Cu toate că tu nu ești de părerea asta!

– Eu... nu știu, răspunse Lucy îmbujorîndu-se. Nu e bine că te fac să te aștepți la prea mult – s-ar putea să fii dezamăgită. În schimb lui i-am pregătit o surpriză grozavă. Ce-o să mai rîd de el! Dar ție nu-ți spun nimic!

Lucy se ridică, se îndepărtă puțin, înclinînd căpșorul ei frumos într-o parte, de parcă ar fi așezat-o pe Maggie să pozeze pentru un portret și ar fi vrut să observe efectul în ansamblu.

– Ridică-te puțin în picioare, Maggie.

– Cu ce te pot ajuta? întrebă Maggie zîmbind galeș. Se ridică din fotoliu privind-o pe Lucy, atît de subțirică și aeriană, încît trupul ei părea copleșit de îmbrăcămintea severă de mătase și voal negru.

Lucy tăcu vreo cîteva clipe, continuînd s-o privească, apoi spuse:

– Nu ştiu ce minune te face pe tine să pari mai frumoasă în haine proaste, cu toate că, zău, nu ţi-ar strica o rochie nouă. Ştii, azi noapte încercam să mi te închipui într-o rochie frumoasă, după ultima modă, dar oricît m-aş fi străduit, tot rochia ta veche de merinos, modestă, îţi venea cel mai bine. Mă întreb dacă Maria Antoaneta nu ar fi părut şi mai maiestuoasă într-o rochie cîrpită la coate. Dacă eu aş pune o haină jerpelită, nu s-ar mai uita nimeni la mine. Aş fi ca o zdreanţă.

– Sigur, sigur, spuse Maggie, prefăcîndu-se că-i serioasă. Mă mir că nu te mătură din odaie, o dată cu pînzele de păianjen şi praful de pe covoare şi că nu te trezeşti sub vatră ca Cenuşăreasa. Îmi dai voie să stau jos?

– Da, îţi dau voie, răspunse Lucy rîzînd, apoi, cu aerul că se gîndeşte adînc, îşi desprinse din piept broşa mare de mărgele, spunînd: dar trebuie să-ţi schimbi broşa, fluturaşul ăla pe care-l porţi la gît pare caraghios.

– Dar oare n-o să strice fermecătorul efect al lipsei mele de eleganţă? întrebă Maggie aşezîndu-se cuminte, în timp ce Lucy, din nou în genunchi, desprinse fluturaşul demn de dispreţ. Ce n-aş da să gîndească şi mama ca tine; ieri s-a necăjit îngrozitor, că asta-i singura mea rochie mai bună. Pun bani deoparte ca să iau nişte lecţii: nu voi reuşi niciodată să obţin o slujbă mai bună dacă nu mă perfecţionez, oftă Maggie.

– Nu mai fi amărîtă, o consolă Lucy, prinzînd broşa cea mare la gîtul graţios al lui Maggie. Uiţi că ai terminat cu sala aceea înfiorătoare de la şcoală şi nu va mai trebui să cîrpeşti hainele fetiţelor.

– Da, răspunse Maggie, cu mine se întîmplă cum îmi ziceam eu c-o să se întîmple cu ursul alb, trist şi stingher pe care l-am văzut la circ. Mă gîndeam că se prostise atît de tare tot plimbîndu-se în sus şi în jos în cuşca lui îngustă, încît probabil ar fi continuat să se plimbe aşa chiar dacă i s-ar fi dat drumul să plece. Omul se deprinde cu nenorocirea.

– Da, dar eu am să te supun la un regim sever de distracţii, care or să te facă să pierzi deprinderea asta proastă, spuse Lucy, prinzîndu-şi distrată pe guler fluturaşul negru, în timp ce privirea ei caldă o întîlni pe a lui Maggie.

– Drăguţa de tine, exclamă Maggie într-un elan de admiraţie drăgăstoasă, te bucuri atît de mult de fericirea altora, încît aproape îmi vine să cred că pentru alţii ai fi în stare să renunţi la fericirea ta proprie. Tare aş fi vrut să fiu şi eu ca tine!

– N-am fost niciodată supusă la încercări de felul ăsta; întotdeauna am fost fericită. Nu ştiu dacă aş putea îndura multă vreme să fiu nenorocită. Singura nenorocire din viaţa mea a fost cînd am pierdut-o pe mama. Tu însă ai trecut prin multe, şi totuşi sînt sigură că te bucuri de fericirea altora ca şi mine.

– Nu, Lucy, răspunse Maggie, dînd încet din cap. Eu nu mă bucur. Dacă m-aş bucura ca tine de fericirea altora, aş fi mai mulţumită. Mi-e milă cînd văd oameni nenorociţi şi cred că n-aş putea face pe nimeni să sufere vreodată, dar mi-e silă de mine cînd constat că fericirea altora mă scoate uneori din sărite. Şi cred că pe măsură ce îmbătrînesc, devin şi mai rea, şi mai egoistă; or, asta e îngrozitor.

– Ascultă, Maggie, eu nu cred o vorbă din ce spui, o dojeni Lucy. Vezi totul în negru numai pentru că viaţa ta mohorîtă şi plicticoasă te-a deprimat.

– Aşa o fi, răspunse Maggie spijinindu-se de speteaza scaunului, hotărîtă să împrăştie, cu un zîmbet luminos, norii. Poate că e din pricina mîncării de la şcoală – budincă apătoasă de orez dreasă cu *pinnock*. Să sperăm că tristeţea mea o să piară în faţa cremelor făcute de mama şi a acestui frumos Geoffrey Crayon[1], adăugă Maggie, luînd culegerea de schiţe aflată lîngă ea pe masă.

[1] Geoffrey Crayon, pseudonimul sub care scriitorul american Washington Irving (1783–1859) a publicat în 1819 o culegere de schiţe.

– Crezi că pot purta broşa asta? întrebă Lucy îndreptîndu-se către oglinda de pe cămin, ca să constate cum îi vine broşa.

– Nu, Lucy, nu. Dacă te vede cu ea domnul Guest, se retrage imediat. Du-te repede şi pune-ţi alta.

Lucy ieşi iute din cameră, dar Maggie nu profită de acest prilej ca să deschidă cartea; o lăsă în poală, în timp ce privirea i se întoarse către fereastră, rătăcind departe, spre razele strălucitoare care poleiau tufele bogate de flori primăvăratice şi spre gardul de lauri – şi chiar mai departe încă, spre întinderea argintie a rîului Floss, pe care-l îndrăgea atît de mult şi care, la distanţa aceea, părea că doarme liniştit ca într-o dimineaţă de sărbătoare. O mireasmă plăcută şi proaspătă adia dinspre grădină prin fereastra deschisă, iar păsărelele zburau şi se lăsau pe crengi, ciripind. Maggie simţi că ochii i se umplu de lacrimi. Priveliştea meleagurilor copilăriei îi răscolise un noian de amintiri atît de dureroase, încît numai cu o zi înainte se gîndise la confortul în care trăia din nou maică-sa şi la dragostea frăţească a lui Tom, cu acea bucurie detaşată pe care ţi-o procură veştile bune despre nişte prieteni îndepărtaţi, şi nu ca la o fericire ce ar fi privit-o pe ea. Amintirile şi imaginaţia ei înflăcărată îi dădeau senzaţia unor privaţiuni ce o împiedicau să guste plăcerile trecătoare ale prezentului şi o făceau să considere că viitorul va fi, fără îndoială, mai amar decît trecutul pentru că, după ani de zile în care se împăcase cu renunţarea, începea să se lase din nou atrasă de năzuinţa spre fericire. Se gîndea că îi va veni din ce în ce mai greu să îndeplinească îndeletnicirile anoste ale zilelor mohorîte ce aveau să vină, iar imaginea vieţii intense şi variate la care rîvnea şi de care nu va avea niciodată parte, va deveni din ce în ce mai obsedantă. Zgomotul uşii o trezi din visare. Îşi şterse repede ochii şi începu să răsfoiască filele cărţii.

– Ştiu că există un lucru care te poate lecui de tristeţea cea mai adîncă, spuse Lucy intrînd în cameră, şi lucrul ăsta e muzica. Am de gînd să-ţi ofer cîtă muzică vrei. Şi te rog să-ţi reiei pianul.

Mi-aduc aminte că la Laceham cîntai la pian mult mai bine ca mine.

– Te-ai fi prăpădit de rîs să mă vezi cîntînd fetițelor, cînd le puneam să facă exerciții... le repetam mereu aceleași melodii, la infinit, doar așa de dragul de a atinge din nou clapele, spuse Maggie. Dar nu știu dacă aș mai fi în stare să cînt ceva mai greu decît „Risipește-te, grijă mohorîtă".

– Mi-aduc aminte ce bucuroasă erai cînd veneau pe la noi cîntăreții ăia ambulanți, spuse Lucy, reluîndu-și lucrul la broderie. Și am putea repeta toate cîntecele vechi, alea pe mai multe voci, care-ți plăceau ție atît de mult, dacă aș fi sigură că nu împărtășești, în anumite privințe, sentimentele lui Tom.

– Credeam că nu te îndoiești de asta, răspunse Maggie zîmbind.

– Da, dar trebuie să mă lămuresc cum stau lucrurile, căci, dacă ai să împărtășești sentimentele lui Tom într-o anumită privință, va trebui să căutăm o a treia voce. Și la St. Ogg's există foarte puțini bărbați amatori de muzică; Stephen și Philip Wakem sînt singurii cu suficiente cunoștințe muzicale ca să poată cînta partitura unei anumite voci.

Rostind ultima frază, Lucy își ridică ochii de pe broderie și văzu că Maggie se schimbase la față.

– Spune-mi, Maggie, te supără să auzi numele lui Philip? Dacă te supără, n-am să-l mai pomenesc niciodată. Știu bine că Tom face tot ce poate ca să nu-l vadă.

– Nu sînt deloc de acord cu Tom în această privință, răspunse Maggie, ridicîndu-se și îndreptîndu-se către fereastră, de parcă ar fi vrut să privească peisajul. Philip Wakem mi-a fost întotdeauna simpatic, încă din copilărie, cînd îl întîlneam la Lorton. Nici nu știi ce frumos s-a purtat cu Tom cînd s-a rănit la picior.

– Vai, ce bine-mi pare! exclamă Lucy. Atunci n-ai să te superi dacă o să vină din cînd în cînd pe la noi. Să știi că o să putem face mult mai multă muzică dacă o să fie și el. Eu țin

foarte mult la bietul Philip şi tare aş vrea să nu se mai gîndească tot timpul la infirmitatea lui. Cred că de asta e atît de trist uneori şi atît de amar. Ţi-e şi milă să-l vezi atît de palid, cu trupul lui plăpînd şi diform, în mijlocul celorlalţi tineri, puternici şi voinici.

– Ascultă-mă, Lucy... spuse Maggie, încercînd să oprească flecăreala verişoarei ei.

– A sunat cineva! Trebuie să fie Stephen, continuă Lucy fără să observe că Maggie încercase să spună ceva. Unul dintre lucrurile care-mi plac cel mai mult la Stephen e că-l preferă pe Philip Wakem tuturor prietenilor lui.

Maggie nu mai avu timp să adauge nimic: uşa salonului se deschise şi Minny începu să mîrîie arătîndu-şi colţii către un domn înalt care se îndreptă spre Lucy şi-i luă mîna cu o privire tandră, dar politicoasă şi cu un aer întrebător, părînd că nu-şi dă seama de prezenţa altcuiva în cameră.

– Dă-mi voie să te prezint verişoarei mele, domnişoara Tulliver, spuse Lucy, întorcîndu-se cu o bucurie malițioasă către Maggie, care venea de la fereastră. Domnul Stephen Guest.

Faţă în faţă cu această nimfă înaltă cu ochi întunecaţi şi o cunună de păr negru şi lucios pe cap, Stephen reuşi cu greu să-şi ascundă uimirea; iar Maggie primi pentru prima dată în viaţă tributul unui om care se împurpură şi o salută pînă la pămînt, un om în faţa căruia se simţi şi ea cuprinsă de sfială. Această nouă experienţă i se păru foarte plăcută – atît de plăcută, încît aproape uită de emoţia care o cuprinsese la auzul numelui lui Philip. Îşi reluă locul pe scaun. Ochii ei căpătaseră o nouă strălucire, iar faţa i se îmbujorase, astfel încît părea şi mai frumoasă ca de obicei.

– Sper că-ţi dai seama ce bine ai descris-o alaltăieri pe Maggie, spuse Lucy cu un mic zîmbet de triumf.

Era încîntată să-şi vadă admiratorul atît de tulburat. De obicei, el era cel victorios.

– Ai o verişoară vicleană care m-a indus în eroare, domnişoară Tulliver, spuse Stephen, aşezîndu-se lîngă Lucy şi

aplecîndu-se să-l mîngîie pe Minny. Arunca doar cîte o privire pe furiş spre Maggie. Spunea că eşti blondă şi ai ochi albaştri.

– Ba nu, dumneata ai spus asta, protestă Lucy. Şi eu n-am vrut să-ţi zdruncin încrederea în simţul dumitale de previziune.

– Ce bine ar fi dac-aş greşi întotdeauna în felul ăsta şi aş descoperi că realitatea e mult mai frumoasă decît previziunile mele.

– De data asta poţi fi mulţumit: te-ai arătat la înălţimea situaţiei şi ai spus exact ce se cuvenea într-o astfel de împrejurare, i se adresă Maggie, aruncîndu-i o privire uşor dispreţuitoare.

Era clar că Stephen o descrisese în mod ironic. Ştia de la Lucy că tînărul era înclinat spre ironie, iar Maggie adăugase în sinea ei „şi cam încrezut".

„Fata asta are un spirit diabolic", fusese primul gînd al lui Stephen. Iar al doilea, văzînd că Maggie se apleacă asupra broderiei la care cosea, fusese: „Aş vrea să se mai uite o dată la mine". Apoi răspunse:

– Îmi închipui că se întîmplă uneori ca un compliment să fie şi adevărat, după cum uneori se întîmplă să fii într-adevăr recunoscător cînd spui „mulţumesc". Dar e drept că-ţi vine greu să spui tot „mulţumesc" şi atunci cînd vrei să refuzi o invitaţie care nu-ţi place. Nu găseşti că am dreptate, domnişoară Tulliver?

– Nu, răspunse Maggie, uitîndu-se la el cu o privire deschisă. Dacă întrebuinţăm cuvinte pentru a exprima sentimente înalte, ele sînt cu atît mai izbitoare cu cît simţi imediat că au un înţeles nepotrivit, ca drapelele vechi sau ca hainele de fiecare zi, atîrnate într-un loc sacru.

– În cazul ăsta complimentul ar trebui să fie grăitor – răspunse Stephen, care, tulburat de privirea lui Maggie, nu-şi mai dădea bine seama ce spune – avînd în vedere că vorbele mele au fost atît de puţin potrivite cu situaţia.

– Nici un compliment nu poate exprima altceva decît indiferenţa, spuse Maggie roşind uşor.

Lucy începuse să se simtă puţin îngrijorată: se gîndea că Stephen şi Maggie n-or să se înţeleagă niciodată. Îi fusese întotdeauna teamă că Maggie n-o să-i placă acestui domn cu spirit critic, care o va găsi prea ciudată şi prea deşteaptă pentru gustul lui.

– Vai, Maggie, interveni ea, ai spus întotdeauna că îţi place să fii admirată – şi acum te superi că îndrăzneşte cineva să te admire.

– Nici gînd, răspunse Maggie, îmi place să fiu admirată, dar complimentele nu mă fac niciodată să simt acest lucru.

– N-am să-ţi mai fac niciodată complimente, domnişoară Tulliver, o asigură Stephen.

– Mulţumesc, asta o să fie o dovadă de respect.

Biata Maggie era atît de puţin familiarizată cu viaţa de societate, încît nu se putea împiedica să nu ia toate lucrurile în serios. Nu i se întîmpla niciodată să vorbească la întîmplare, doar de dragul de a vorbi. Era deci firesc să pară absurdă unor femei cu mai multă experienţă, din cauza pasiunii cu care privea cele mai neînsemnate întîmplări ale vieţii. Dar de data asta chiar şi ea îşi dădu seama că fusese cam absurdă. E drept că din principiu era împotriva complimentelor şi îşi amintea că îi spusese cîndva, enervată, lui Philip că nu vede de ce e mai firesc să li se spună cu un zîmbet prostesc femeilor că sînt frumoase decît bătrînilor că sînt venerabili. Totuşi era absurd să te superi de un compliment banal venit din partea unui străin ca domnul Guest sau să te sinchiseşti că vorbise jignitor despre tine înainte de a te cunoaşte. Şi de îndată ce încetă să mai vorbească, Maggie începu să se ruşineze de purtarea ei. Nu era conştientă că o iritase tocmai emoţia plăcută care precedase supărarea, după cum se întîmplă uneori, cînd te-ai învăţat cu arşiţa, ca o nevinovată picătură de apă rece să-ţi dea un şoc brusc.

Stephen era prea binecrescut ca să nu-şi dea seama că discuţia anterioară ar fi putut să pară penibilă. De aceea începu să vorbească despre lucruri de interes general, întrebînd-o pe Lucy dacă se fixase în sfîrşit data deschiderii bazarului, astfel

încît să poată exista speranța ca ochii ei să-și exercite atracția asupra unor obiective mai vrednice de interesul lor decît florile de lînă care-i înfloreau sub degete.

– Cred că luna viitoare, răspunse Lucy, dar surorile dumitale se ocupă de bazar mai mult decît mine; or să aibă cel mai mare stand.

– Da, numai că ele își fabrică produsele într-un salon unde eu nu pun niciodată piciorul. Văd că dumneata, domnișoară Tulliver, nu ai mania broderiei, care e acum la modă, spuse Stephen, privind cusătura simplă la care lucra Maggie.

– Nu, răspunse ea, nu sînt în stare să cos nimic mai complicat sau mai elegant decît o cămașă.

– Coși atît de frumos, interveni Lucy, încît cred că am să te rog să-mi dai cîteva mostre să le prezint ca lucrături artistice. Pentru mine-i un mister cum de reușești să faci cusături atît de perfecte. Înainte nu puteai suferi să coși.

– Este un mister ușor de înțeles, răspunse Maggie calm, ridicîndu-și privirea. Era singurul lucru cu care puteam cîștiga ceva bani, așa că am fost nevoită să-l fac bine.

Lucy, deși era bună și naivă din fire, nu se putu împiedica să roșească: nu-i plăcea ca Stephen să afle – Maggie n-ar fi trebuit s-o spună. Dar poate că această mărturisire ascundea un fel de mîndrie: mîndria săracului căruia nu-i e rușine de sărăcia lui. Dacă Maggie ar fi fost cea mai cochetă dintre femei, i-ar fi venit greu să găsească un mijloc prin care frumusețea ei să capete și mai mult farmec în ochii lui Stephen; nu cred că simpla mărturisire a sărăciei și a nevoii de a coase pentru alții ar fi fost de ajuns, dar, asociată cu frumusețea ei, o făcea pe Maggie și mai deosebită de celelalte femei, decît i se păruse lui Stephen la început.

– Știu în schimb să croșetez, continuă Maggie, dacă asta-ți poate folosi pentru bazarul tău.

– Cum să nu-mi folosească? Îmi folosește chiar foarte mult. Mîine am să-ți dau niște lînă roșie și am să te pun să împletești.

Dar sora dumitale e o persoană de invidiat, reluă Lucy întorcîndu-se către Stephen, se pricepe să modeleze, lucrează la un bust al doctorului Kenn, și e minunat, mai ales că-l face numai și numai din memorie.

– Păi, dacă o să-i plaseze ochii foarte aproape unul de celălalt și colțurile gurii foarte depărtate, asemănarea va fi desigur izbitoare pentru oamenii din St. Ogg's.

– Ești cumplit de răutăcios! îl apostrofă Lucy cu o expresie jignită. N-aș fi crezut că poți vorbi nerespectuos despre doctorul Kenn.

– Am spus eu ceva nerespectuos? Ferească sfîntul! Dar asta nu înseamnă că trebuie să respect un bust care nu-i face nici o onoare. După mine, doctorul Kenn e un om minunat. Nu mă dau în vînt după sfeșnicele înalte pe care le-a pus pe masa de împărtășanie și nici n-am de gînd să-mi stric buna dispoziție sculîndu-mă în crucea nopții ca să asist în fiecare zi la slujba de dimineață. Dar e singurul om, din cîți am cunoscut, care pare să aibă ceva de apostol adevărat – un om cu un venit de opt sute de lire pe an și care se mulțumește cu mobile de brad și cu rasol de vacă, pentru că împarte altora două treimi din bani. A fost foarte frumos din partea lui cînd l-a luat la el pe nenorocitul de Grattan – băiatul care și-a împușcat din greșeală mama. Și cheltuiește mult mai mult timp decît și-ar îngădui un om mai puțin ocupat decît dînsul, ca să-l împiedice pe bietul băiat să cadă pradă deznădejdii. Văd că-l ia peste tot cu el.

– Ăsta-i un lucru foarte frumos! spuse Maggie, care scăpase cusătura din mînă și asculta cu mare atenție. Nu cunosc pe nimeni în stare de asemenea gesturi.

– Și ceea ce face ca fapta lui să fie și mai de admirat, întări Stephen, e că, în general, e un om rece și sever. Nu-i un tip mieros sau plîngăreț.

– Eu cred că e un om fără cusur, se entuziasmă Lucy.

– Nu, nu sînt de părerea dumitale, răspunse Stephen, dînd din cap cu o gravitate ironică.

– De ce? I-ai descoperit vreun cusur?

– E anglican.

– Ei și? Eu cred că asta e adevărata credință, ripostă Lucy cu seriozitate.

– Ba nu. Soluționează problema în abstract, spuse Stephen, dar nu din punct de vedere parlamentar. Doctorul Kenn a stîrnit o dispută îngrozitoare între nonconformiști și oamenii bisericii, și un viitor deputat, ca mine, de care țara are atît nevoie, va găsi această dispută supărătoare, atunci cînd va candida la onoarea de a reprezenta orașul St. Ogg's în parlament.

– Te gîndești într-adevăr la asta? întrebă Lucy cu ochii strălucind de mîndrie și plăcere, uitînd de polemica în legătură cu anglicanismul.

– Sigur că da, de îndată ce guta și simțul cetățenesc îl vor sili pe bătrînul Leyburn să-mi cedeze locul. Tata ține foarte mult la asta; și îți dai seama cred, că merite ca ale mele – și aici Stephen se ridică în picioare și-și frecă mîinile mari și albe deasupra capului vrînd să arate, în glumă, că se admiră grozav – merite cum sînt ale mele, zic, implică o mare răspundere. Ce părere ai, domnișoară Tulliver, n-am dreptate?

– Ba da, spuse Maggie zîmbind, dar fără să ridice ochii; ar fi păcat să se irosească în viața personală atîta stăpînire de sine și atîta elocvență.

– Ah, văd că ai un spirit pătrunzător, comentă Stephen. Ai descoperit imediat că sînt vorbăreț și obraznic. Persoanele superficiale nu-și dau niciodată seama de asta – probabil din cauza felului meu de a fi.

„Cînd îi vorbesc despre mine întoarce capul", se gîndi Stephen, în timp ce fetele rîdeau. „Trebuie să încerc alte subiecte ca s-o fac să mă privească".

Următoarea întrebare adresată lui Lucy era dacă intenţionează să ia parte la întrunirea de la Clubul Cărţii, care urma să aibă loc peste o săptămînă. Apoi o sfătui să aleagă *Viaţa lui Cooper* de Southey[1], dacă nu cumva avea înclinaţii filozofice şi voia să scandalizeze doamnele din St. Ogg's optînd pentru unul din tratatele lui Bridgewater[2]. Lucy dori, bineînţeles, să afle despre ce era vorba în aceste cărţi care păreau atît de savante; şi, deoarece e întotdeauna plăcut să cultivi mintea doamnelor vorbindu-le despre lucruri de care n-au auzit niciodată, Stephen ţinu un discurs strălucit despre tratatul lui Buckland[3], pe care tocmai îl citise de curînd. Se simţi răsplătit văzînd-o pe Maggie cum lasă lucrul din mînă şi devine din ce în ce mai atentă la minunatele lui povestiri geologice: îl privea pierdută, aplecată către el, cu braţele încrucişate de parcă ar fi fost un student căruia abia îi mijise mustaţa, iar el un bătrîn profesor cu experienţă. Stephen era atît de fermecat de ochii ei mari şi de privirea limpede, încît pînă la urmă uită s-o mai privească din cînd în cînd şi pe Lucy. Dar biata fată se bucura din tot sufletul că Stephen se arată atît de deştept în faţa lui Maggie şi că pînă la urmă vor fi totuşi prieteni.

– Îmi dai voie să-ţi aduc cartea, domnişoară Tulliver? întrebă Stephen, dîndu-şi seama că amintirile lui începeau să pălească. Are şi poze, o mulţime de poze care or să-ţi placă.

– Vă mulţumesc, spuse Maggie, roşind cu oarecare timiditate în faţa acestei propuneri directe, şi reluîndu-şi lucrul.

---

[1] Robert Southey (1774-1843), poet romantic englez, autorul unei biografii a poetului englez W. Cooper (1731-1800).

[2] Francis-Henry Bridgewater (1756-1829), preot englez care a lăsat prin testament patruzeci de mii lire spre a fi atribuite autorului celui mai bun tratat cu teme religioase. După îndelungi deliberări, suma respectivă a fost împărţită între opt autori de tratate religioase.

[3] William Buckland (1784-1856), geolog englez, autorul unui studiu asupra sedimentărilor diluviene.

– Nu, nu, interveni Lucy, nu-ți dau voie s-o faci să se vîre din nou cu nasul în cărți. N-am să ajung niciodată s-o scap de ele; și vreau să stea aici fără să facă nimic altceva decît să se plimbe cu barca sau cu trăsura, să călărească și să discute, are nevoie de o asemenea vacanță.

– A, fiindcă veni vorba, propuse Stephen uitîndu-se la ceas, nu vreți să ne plimbăm puțin cu barca? Fluxul ne va împinge pînă la Tofton și de acolo ne putem întoarce pe jos.

Propunerea i se păru minunată lui Maggie, care nu se mai plimbase de ani de zile pe rîu. În timp ce își punea pălăria, Lucy rămase în urmă să dea niște dispoziții servitorului, șoptindu-i cu acest prilej lui Stephen că verișoara ei n-avea nimic împotrivă să-l revadă pe Philip, și îi părea rău de biletul pe care i-l trimisese cu două zile în urmă. Dar îi va scrie în ziua următoare din nou și-l va pofti să treacă pe la ea.

– Am să mă duc eu pe la el să-l trag de urechi, spuse Stephen, și am să-l aduc cu mine mîine seară. Îmi dai voie? Surorile mele or să vrea și ele să vină să te vadă, cînd am să le spun că ți-a venit verișoara. Așa că le cedez terenul, dimineața.

– Chiar te rog să-l aduci pe Philip, insistă Lucy și... și... îți place Maggie, nu-i așa? întrebă ea pe un ton rugător. Nu-i așa că e încîntătoare și distinsă?

– E prea înaltă, spuse Stephen, zîmbindu-i și privind-o pe micuța Lucy. Și e prea pătimașă. Nu e deloc genul de femeie care să-mi placă mie.

Barbații, dupa cum știți, au deseori tendința să facă femeilor confidențe imprudente în legătură cu părerea proastă pe care ar avea-o despre alte femei. Asta e pricina pentru care atîtea femei au avantajul de a simți cînd bărbații care, din motive altruiste, le-au făcut cîndva o curte asiduă, le socotesc de fapt neatrăgătoare. Pentru firea lui Lucy însă era foarte caracteristic să creadă ce-i spusese Stephen și, în același timp, să ia hotărîrea de a face orice ca să nu afle Maggie. Dumneavoastră însă, care nu vă călăuziți după o logică verbală ci după una superioară, ați

prevăzut probabil, ca o consecinţă directă a părerilor proaste pe care le avea Stephen despre Maggie, că în drum spre debarcader va calcula, cu ajutorul scînteietoarei sale imaginaţii, că nu se poate ca în cursul acestei plimbări Maggie să nu fie silită să-i întindă mîna cel puţin de două ori, şi că un bărbat care doreşte să fie admirat de femei se află într-o poziţie foarte avantajoasă atunci cînd le plimbă cu barca. Dar ce însemnau toate astea? Se poate oare să se fi îndrăgostit la prima vedere de uimitoarea fiică a doamnei Tulliver? Bineînţeles că nu. Asemenea lucruri nu se întîmplă niciodată în viaţă. Şi în afară de asta era îndrăgostit şi aproape logodit cu cea mai încîntătoare fiinţă de pe lume; şi apoi nu era el omul să facă vreo prostie, în nici o împrejurare. Dar cînd ai douăzeci şi cinci de ani, degetele nu-ţi sînt de piatră şi nu pot rămîne insensibile cînd ating mîna unei fete frumoase. Era absolut firesc şi lipsit de primejdii să admiri frumuseţea şi să te bucuri de ea – cel puţin în condiţiile acelea. Fata asta, cu toate necazurile şi sărăcia ei, avea totuşi ceva deosebit. Era plăcut să vezi prietenia dintre cele două verişoare. Stephen recunoştea că de obicei nu-i prea plăceau femeile originale; în cazul lui Maggie însă, originalitatea părea de o esenţă superioară; şi dacă nu eşti silit să te însori cu ele, asemenea femei introduc o oarecare variaţie în relaţiile sociale.

Dar Maggie îl dezamăgi pe bietul Stephen, căci în primul sfert de oră al plimbării nu se uită deloc la el: ochii ei priveau cu nesaţ malurile bătrîne pe care le cunoştea atît de bine. Departe de Philip, se simţea singură. Philip era singurul om care o iubise cu credinţă, aşa cum dorise dintotdeauna să fie iubită. Dar curînd începu să se simtă atrasă de mişcarea ritmică a vîslelor şi se gîndi că i-ar plăcea să înveţe să vîslească. Vîslitul nu era însă o treabă atît de uşoară, şi Maggie devenea tot mai ambiţioasă. Se îmbujoră la faţă şi se înveseli.

– Nu mă las pînă n-ajung să vîslesc cu amîndouă lopeţile şi să vă plimb pe amîndoi, spuse ea coborînd veselă din barcă.

Maggie, după cum se știe, nu prea era atentă la gesturile ei și se apucase să vorbească într-un moment foarte nepotrivit: călcă greșit, alunecă și era cît pe-aci să-și piardă echilibrul, dacă domnul Guest n-ar fi ținut-o de mînă împiedicînd-o astfel să cadă.

– Te-ai lovit? întrebă el, aplecîndu-se îngrijorat și privind-o în ochi.

E plăcut să simți că cineva se îngrijește de tine cu blîndețe și amabilitate, mai cu seamă cînd e vorba de un om înalt și puternic. Pentru Maggie sentimentul ăsta era ceva cu totul nou.

Cînd ajunseră din nou acasă, găsiră pe unchiul și pe mătușa Pullet în salon, împreună cu doamna Tulliver. Stephen se grăbi să plece, cerînd voie să vină din nou seara.

– Te rog nu uita să aduci culegerea de partituri de Purcell[1] pe care ai luat-o, îi spuse Lucy. Vreau ca Maggie să audă ce cîntece interpretezi cel mai bine.

Mătușa Pullet, convinsă că Maggie va fi poftită la Park-House împreună cu Lucy, era indignată de rochiile sărăcăcioase ale fetei; văzute de înalta societate din St. Ogg's, aceste rochii ar fi fost o rușine pentru toată familia, o rușine care trebuia împiedicată cu orice preț. Urmă deci o discuție – la care luară parte atît doamna Tulliver cît și Lucy – pentru a se hotărî care dintre rochiile de prisos ale doamnei Pullet ar fi mai potrivită pentru acea ocazie. În orice caz, lui Maggie îi trebuia cît mai repede o rochie de seară. Asta era clar, și fata era cam de aceeași înălțime cu doamna Pullet.

– Numai că, din păcate, Maggie e mult mai lată în umeri decît mine, spuse doamna Pullet. Altfel ar putea îmbrăca rochia mea frumoasă de brocart negru, fără nici o transformare, dar ce te faci cu brațele astea? adăugă doamna Pullet cu tristețe, ridicînd brațul lung și rotund al lui Maggie. N-o să încapă niciodată în mînecile mele.

---

[1] Henry Purcell (1658 - 1695), unul dintre cei mai celebri compozitori englezi.

– Nu-i nimic, mătuşă; te rog trimite-ne rochia, sări Lucy. Tot nu voiam ca Maggie să poarte mîneci lungi, şi am o grămadă de dantelă neagră care poate servi drept garnitură. Braţele ei or să arate de minune.

– E adevărat că Maggie are braţe frumoase, interveni doamna Tulliver. Aşa aveam şi eu cînd eram fată, numai că pielea mea nu era atît de închisă la culoare. Mi-ar fi plăcut să aibă pielea albă ca familia Dodson.

– Ce idee, mătuşă, ripostă Lucy bătînd-o pe umăr. Nu te pricepi. Uite, un pictor, de pildă, ar găsi tenul lui Maggie cît se poate de frumos.

– Poate, draga mea, replică doamna Tulliver supusă. Tu te pricepi mai bine decît mine. Dar cînd eram eu tînără, oamenii cumsecade nu prea vedeau cu ochi buni pielea smeadă.

– Nu-i chiar aşa, preciză unchiul Pullet, care asculta cu mult interes conversaţia doamnelor, în timp ce-şi sugea bomboanele. Cu toate că mi-amintesc de un cîntec despre „Fata brună ca o nucă". Fata brună şi nebună ... da, cred că era nebună – Kate nebuna[1] – dar nu-mi mai-aduc prea bine aminte.

– Vai, îl întrerupse Maggie rîzînd, dar începînd să-şi piardă răbdarea. Cred că aşa o să sfîrşesc şi eu, dacă se mai vorbeşte mult de pielea mea smeadă.

Capitolul III

Clipe de destăinuire

În seara aceea, cînd urcă în camera ei, Maggie nu dădu nici un semn c-ar fi avut chef să se dezbrace şi să se bage repede în pat. Puse lumînarea pe prima masă pe lîngă care trecu şi începu să se plimbe prin camera spaţioasă, cu un pas ferm, egal şi iute –

---

[1] Joc de cuvinte: *nut* înseamnă şi nucă, şi nebun.

dovada cea mai bună că ori de cîte ori ești tulburat simți instinctiv nevoia să faci un efort fizic. Ochii și obrajii ei aveau o strălucire aproape febrilă; umbla cu capul dat pe spate, ținea mîinile încleștate, cu palmele în afară și cu acea încordare a brațelor care trădează de obicei o stare de adîncă frămîntare.

Se întîmplase oare ceva deosebit?

Nu; era vorba de lucruri pe care dumneavoastră le-ați găsi cu totul lipsite de importanță. Ascultase o muzică frumoasă, cîntată de o voce minunată de bas. Faptul că basul cîntase ca orice amator provincial era un lucru pe care l-ar fi putut simți doar o ureche critică. Maggie își dădea seama că fusese urmărită îndelung și pe furiș de doi ochi care-i aruncaseră, pe sub sprîncenele orizontale și frumos desenate, o privire ce părea să fi împrumutat emoția din vibrațiile glasului. Dar toate acestea n-ar fi impresionat niciodată o fată cu o educație adevărată, o fată cumpănită, care s-ar fi bucurat de toate avantajele averii, educației și tovărășiei unei societăți alese. Dacă Maggie ar fi cunoscut toate aceste avantaje, probabil că n-ar fi avut niciodată prilejul să auziți de ea; viața ei s-ar fi scurs liniștită, fără să prezinte nici un interes literar, pentru că femeile fericite, ca și popoarele fericite, nu au istorie.

Pentru firea sensibilă și pasionată a lui Maggie, venită de curînd de la acea școală de mîna a treia unde lucrase, și de la ocupațiile ei mărunte și zgomotul discordant al orelor de clasă, toate aceste cauze aparent neînsemnate aveau darul să-i trezească și să-i aprindă imaginația, astfel încît singură nu-și mai dădea seama ce se petrece cu ea.

Nu că s-ar fi gîndit în mod delicat la domnul Stephen Guest sau la faptul că o privise cu admirație, dar începuse să-și dea seama de existența unei lumi îndepărtate, o lume plină de dragoste, de frumusețe și de încîntare, alcătuită din miraje vagi, sugerate de toate versurile și romanele pe care le citise, îmbinate cu imagini create de închipuirea și de visurile ei. Își aducea aminte de perioada cînd își impusese o seamă de privațiuni, crezînd că toate dorurile și toată nerăbdarea fuseseră învinse; această epocă se încheiase pentru totdeauna, pînă și amintirea ei i se părea nesuferită. Acum, oricît s-ar fi rugat, oricît s-ar fi

străduit, n-ar mai fi putut să retrăiască acea linişte a negărilor: bătălia ei cu viaţa nu era menită să se soluţioneze atît de uşor şi de repede – prin renunţare totală – tocmai acum cînd se afla în pragul tinereţii. Muzica lui Purcell continua să-i răsune în urechi cu fantezia şi pasiunea ei sălbatică, făcînd să i se şteargă din minte trecutul pustiu şi singuratic. Plutea din plin în lumea nouă de vis şi de lumină, cînd cineva bătu la uşă: era verişoara Lucy, îmbrăcată într-un capot alb, foarte bogat.

– Ce-i cu tine, copil neascultător, nici n-ai început să te dezbraci?! se miră fata. Nu voiam să vin să stau de vorbă cu tine fiindcă te credeam prea obosită, şi cînd colo parc-ai fi gata să te îmbraci să pleci la bal. Hai, pune-ţi capotul şi despleteşte-ţi părul.

– Dar nici tu n-ai ajuns prea departe, răspunse Maggie, luîndu-şi în grabă capotul din stambă roz şi privind la buclele castanii ale lui Lucy, neglijent periate spre spate.

– Eu nu mai am mare lucru de făcut. Am să stau cu tine pînă văd că eşti gata de culcare.

În timp ce Maggie îşi despletea părul lung şi negru, lăsîndu-l să unduiască pe capotul roz, Lucy se aşeză lîngă masa de toaletă, urmărind-o cu o privire afectuoasă şi cu capul aplecat într-o parte de parc-ar fi fost un pui de prepelicar. Dacă vă gîndiţi măcar o clipă că în astfel de împrejurări nu e cu putinţă ca două fete să-şi poată face destăinuiri, eu am să vă rog să vă amintiţi că viaţa e plină de excepţii.

– Nu-i aşa că ţi-a plăcut muzica de astă-seară?

– Da, asta m-a şi împiedicat să adorm. Cred că dacă aş putea asculta toată ziua muzică, nu mi-aş mai dori nimic. Muzica te face mai puternic, şi-ţi trezeşte în minte tot felul de idei frumoase. Cînd aud muzică, viaţa mi se pare uşoară. Altfel mă simt tot timpul de parcă aş purta o povară grea în spinare!

– Nu-i aşa că Stephen cîntă frumos?

– Nu ştiu dacă sîntem oamenii cei mai potriviţi să judecăm asta, răspunse Maggie rîzînd, aşezîndu-se pe un scaun şi dîndu-şi

părul lung pe spate. Tu nu poţi judeca fără părtinire, iar pe mine mă mişcă pînă şi ultima caterincă nenorocită.

– Spune-mi ce crezi despre el? Spune-mi tot! Şi de bine, şi de rău.

– Cred că ar trebui din cînd în cînd să-l umileşti puţin. Un admirator nu trebuie să fie atît de liniştit şi de sigur pe el. Ar trebui să-i fie puţin teamă.

– Prostii, Maggie! Crezi că poate să se teamă cineva de mine? Îl găseşti încrezut, nu-i aşa? Totuşi nu-ţi displace, nu?

– Să-mi displacă? Nici gînd! Crezi că văd atîţia oameni fermecători în fiecare zi, încît să fac pe mofturoasa? Şi apoi cum ar putea să-mi displacă un om care a hotărît s-o facă fericită pe iubita mea Lucy?! spuse Maggie apucînd-o de bărbia ei cu gropiţă.

– Mîine seară facem iar muzică, anunţă Lucy pe care o asemenea perspectivă o fericea. Stephen îl aduce şi pe Philip Wakem.

– Vai, Lucy, nu pot să-l văd, spuse Maggie pălind. În orice caz, nu pot să-l văd fără încuviinţarea lui Tom.

– Dar de cînd e Tom aşa de tiran? întrebă Lucy uimită. Las' că-mi iau eu răspunderea, spune-i că e vina mea.

– Da, dar înainte de a se prăpădi tata... continuă Maggie şovăind, i-am dat lui Tom cuvîntul... că n-am să mai vorbesc cu Philip fără să-i cer voie... şi mă tem să aduc din nou vorba de asta şi să stîrnesc o nouă discuţie.

– N-am auzit niciodată de ceva atît de ciudat şi de absurd. Ce rău a putut să facă bietul Philip? îmi dai voie să vorbesc eu cu Tom?

– Vai, nu cumva să-i vorbeşti, se sperie Maggie. Las' că mă duc eu mîine la el şi îi spun că vrei să vină Philip pe aici. M-am gîndit de mult să-l rog să mă dezlege de făgăduială, dar n-am avut curajul să mă hotărăsc.

Tăcură cîteva clipe, apoi Lucy reluă:

– Maggie, tu ai secrete faţă de mine în timp ce eu îţi spun tot.

Maggie căzu pe gînduri, întorcîndu-şi privirea de la Lucy. Apoi, după un timp, se uită din nou la ea şi şopti:

– Aş vrea să-ţi mărturisesc ceva despre Philip. Dar nu trebuie să spui nimănui că ştii, nici lui Philip, nici domnului Stephen Guest. Mai cu seamă lor.

Povestea fu lungă. Pentru prima oară în viaţă, Maggie cunoştea mîngîierea de a se destăinui. Pînă atunci nu-i împărtăşise lui Lucy nimic din viaţa ei intimă; Lucy îşi apleca faţa drăgălaşă către ea cu simpatie şi interes; îi strînse mîna în mîna ei micuţă încurajînd-o să vorbească. Dar Maggie îi ascunse totuşi lui Lucy două lucruri: în primul rînd cum îl jignise şi cum îl insultase Tom pe Philip, fapt care o chinuia îngrozitor (dar, oricît de tare ar fi supărat-o amintirea, gîndul că ar mai fi putut să afle şi altcineva o supăra şi mai rău, atît pentru Tom cît şi pentru Philip); şi, în al doilea rînd, îi era cu neputinţă să-i povestească lui Lucy despre ultima scenă dintre Wakem şi taică-său, cu toate că aceasta constituia încă o piedică în relaţiile dintre ea şi Philip. Se mulţumi să spună că Tom avea dreptate cînd considera că relaţiile dintre cele două familii făceau imposibil orice proiect de dragoste şi de căsătorie între ea şi Philip. Şi desigur că nici tatăl lui Philip nu-şi va da niciodată consimţămîntul.

– Ei, Lucy, iată că ştii toată povestea mea, încheie Maggie, zîmbind cu ochii plini de lacrimi. Vezi, sînt şi eu ca Sir Andrew Aguecheek[1]... Mi s-a întîmplat şi mie să fiu iubită o dată.

– A, acum văd de unde-l cunoşti atît de bine pe Shakespeare şi de unde ştii atîtea lucruri pe care le-ai învăţat în răstimpul de cînd ai părăsit şcoala, ceea ce, pînă azi, mi se părea vrăjitorie – îmi părea că asta face parte din ciudăţenia ta, spuse Lucy. Rămase pe gînduri, cu ochii plecaţi, apoi adăugă privind-o pe Maggie: E foarte frumos că-l iubeşti pe Philip. Niciodată n-aş fi crezut că o să aibă parte de atîta fericire! Şi nu cred că trebuie să

---

[1] Personaj din comedia *A douăsprezecea noapte* de Shakespeare.

renunţi la el. E adevărat că deocamdată există piedici, dar cu timpul poate vor dispărea.

Maggie dădu din cap neîncrezătoare.

– Da, da, insistă Lucy, sînt sigură că aşa o să se întîmple. Povestea voastră e foarte romantică, are ceva deosebit, ieşit din comun, ca orice lucru care ţi se întîmplă ţie. Iar Philip o să te adore ca un soţ din poveşti. Am să mă străduiesc, cu mintea mea măruntă, să născocesc un plan care să-i facă pe toţi să fie de acord să te măriţi cu Philip, în ziua cînd eu mă mărit cu... cu altcineva. Nu crezi că ăsta ar fi un sfîrşit pentru toate necazurile bietei mele Maggie?

Maggie încercă să zîmbească, dar deodată fu străbătută de un fior.

– Vai, ţi-e frig, spuse Lucy. Bagă-te imediat în pat. De altfel trebuie să mă culc şi eu. Nici nu îndrăznesc măcar să mă uit la ceas.

Se sărutară şi Lucy ieşi din cameră plină de încredere, o încredere care avea să-i influenţeze puternic impresiile ulterioare. Maggie fusese cît se poate de sinceră: ţinînd seama de firea ei, nici n-ar fi putut să fie altfel. Dar destăinuirile sînt uneori înşelătoare, chiar cînd sînt sincere.

Capitolul IV

Fratele şi sora

Maggie trebuia să treacă pe la Tom spre prînz, cînd obişnuia să vină la masă, altfel risca să nu-l găsească. Tom nu locuia la străini. Prietenul nostru Bob Jakin, nu numai că se însurase în urmă cu opt luni, cu consimţămîntul tacit al lui Mumps, dar închiriase pe malul apei una dintre acele case vechi şi ciudate,

plină de coridoare neaşteptate, unde, după cîte afirmase chiar el, maică-sa şi nevastă-sa puteau să-şi găsească un rost închiriind două bărci, în care Bob investise o parte din economii, şi luînd cîte un locatar în salonaş şi odaia de musafiri.

În aceste împrejurări, chiriaşul care corespundea intereselor tuturor – ca să nu mai vorbim de considerentele de igienă – era Tom.

Maggie fu primită în uşă de nevasta lui Bob. Era o femeie măruntă, aducînd cu o păpuşă olandeză, şi care alături de mama lui Bob, atît de grasă încît umplea coridorul, părea o miniatură aşezată de un artist lîngă o statuie imensă, ca să sublinieze contrastul. Femeia micuţă făcu o reverenţă şi se uită la Maggie cu teamă şi respect; dar cînd fata o întrebă zîmbind: „Fratele meu e acasă?“ se întoarse emoţionată şi spuse:

– Mamă, mamă, spune-i lui Bob că e domnişoara Maggie! Poftiţi în casă, domnişoară, continuă ea deschizînd o uşă laterală şi lipindu-se de perete ca să-i facă musafirei cît mai mult loc.

Intrînd în salonaşul care acum constituia căminul lui Tom, Maggie fu năpădită de amintiri triste; îşi aducea aminte de căminul care cu mulţi ani în urmă însemnase pentru amîndoi o îmbinare de lucruri dragi şi binecunoscute. Şi, totuşi, în încăperea asta nouă se afla un obiect cunoscut – Biblia cea mare şi veche, care îi trezi şi mai mult vechile amintiri. Rămase locului fără să scoată o vorbă.

– Vă rog să luaţi loc, domnişoară, spuse doamna Jakin ştergînd cu şorţul un scaun imaculat, ridicînd apoi un colţ al şorţului şi ducîndu-l la obraz, puţin ruşinată, în timp ce se uita întrebător la Maggie.

– Bob e acasă? întrebă Maggie, revenindu-şi şi zîmbindu-i păpuşii olandeze cu totul intimidată.

– Da, domnişoară, dar cred că se spală şi se îmbracă. Mă duc să văd, spuse tînăra doamnă Jakin, ieşind din cameră.

Se întoarse imediat, pășind cu ceva mai mult curaj în urma lui Bob, care salută respectuos din ușă; avea ochi albaștri-luminoși și dinți albi și regulați.

– Bună ziua, Bob, îl salută Maggie, îndreptîndu-se către el și întinzîndu-i mîna. De mult voiam să-i fac o vizită soției dumitale și am să vin o dată special dacă-i face plăcere. Dar azi am venit să vorbesc cu Tom.

– Acu' trebuie să pice don'șoară! Să știți că se descurcă foarte bine. O să ajungă om însemnat. Ascultați-mă pe mine, să vedeți dacă n-am dreptate.

– Sînt sigură că, orice-ar ajunge, trebuie să-ți mulțumească dumitale. Chiar și el mi-a spus asta acum cîteva zile, cînd vorbeam despre dumneata.

– Ei, don'șoară așa spune dînsul! Da' eu cred ce spune fiindcă nu-i limbut ca mine. Eu îs ca o sticlă care dă să cadă; cînd mă pornesc nu mă mai pot opri. Da' bine arătați, don'șoară. E o plăcere să se uite omu' la dumneavoastră. Tu ce zici, Prissy? întrebă Bob, întorcîndu-se către nevastă-sa. Așa e c-am avut dreptate? Și tu știi că nu-s multe lucruri de le ridic eu în slăvi.

Năsucul doamnei Bob părea să urmeze exemplul ochilor care se ridicaseră cu respect către Maggie; acum căpătase însă curaj să zîmbească, să facă o reverență și să spună:

– Tare am vrut să vă cunosc, domnișoară. Bărbatul meu mi-a tot vorbit de dumneavoastră, de parcă-i luase Dumnezeu mințile... încă de pe vremea cînd îmi făcea curte, la început.

– Bine, bine, făcu Bob încurcat. Du-te și vezi ce-i cu cartofii, că vine domnu' Tom și n-o să aibă ce mînca!

– Sper că Mumps se poartă bine cu doamna Jakin, spuse Maggie zîmbind. Mi-aduc aminte cum spuneai că nu prea voia să te însori.

– Eh, știți dumneavostră cum e, răspunse Bob zîmbind, n-a mai spus nimic cînd a văzut ce fetiță drăguță am luat. Se face că n-o vede, sau se poartă ca față de un copil. Dar să vă spun de dom' Tom, don'șoară, continuă Bob cu aer serios și vorbind mai

încet. E închis ca un cazan de fier, da' eu îs băiat isteţ şi de cînd m-am lăsat de comerţ, nu mai am nici o treabă şi am mai multă minte decît îmi trebuie, şi atunci îmi bag nasu' în treburile altora. Şi tare nu-mi place să-l văd pe dom' Tom cum stă şi se tot uită la foc, singur, şi amărît, şi încruntat. Ar trebui să fie mai vesel acu' băiat aşa frumos! Nevastă-mea spune că intră cîteodată în odaie, fără să bage el de seamă, şi-l vede cum stă încruntat şi se tot uită la foc de parcă n-ar vedea mereu decît oamenii cu care lucrează.

– Se gîndeşte prea mult la treburile lui, spuse Maggie.

– Credeţi că nu mai e şi altceva? întrebă Bob scăzînd vocea. E grozav de închis dom' Tom; da' eu îs băiat isteţ şi anul trecut la Crăciun am descoperit că are şi el slăbiciunile lui. E vorba de un prepelicar mic şi negru – un cîine de soi – tare s-a mai zbătut să facă rost de el! De atunci s-a întîmplat ceva cu dom' Tom de l-a făcut să fie pornit împotriva oamenilor... cu tot norocu' care l-a avut. Tare voiam să vorbesc cu dumneavoastră, eu trag nădejde că, acum, dacă aţi venit, poate faceţi ceva pentru dom' Tom, că prea stă singur ca un cuc.

– Nu prea cred să am multă trecere la Tom! spuse Magie mişcată de sugestia lui Bob.

I se părea cu totul neaşteptat ca Tom să sufere din dragoste. Bietul băiat! şi s-o iubească tocmai pe Lucy! Dar poate era doar o născocire a minţii naive a lui Bob. Poate că prepelicarul pe care i-l dăruise lui Lucy nu era decît un semn de atenţie şi de recunoştinţă. Dar tocmai atunci Bob strigă, în timp ce se deschidea uşa de afară:

– Uite că vine dom' Tom!

– Rămîn doar o clipă, Tom, i se adresă Maggie, de îndată ce ieşi Bob din odaie. Îţi spun în două vorbe de ce am venit, că nu vreau să te reţin de la masă.

Tom stătea în picioare cu spatele la cămin, iar Maggie se aşezase în contra luminii. Tom îşi dădu seama că sora lui e

tulburată şi presimţi de îndată ce avea să-i spună. Presimţirea îl făcu s-o întrebe cu un ton aspru şi rece:

– Despre ce e vorba?

Tonul lui trezi spiritul de revoltă al lui Maggie, ceea ce o făcu să-şi formuleze cererea altfel decît îşi propusese. Se ridică în picioare şi, privindu-l pe Tom în faţă, spuse:

– Te rog să mă dezlegi de făgăduiala pe care ţi-am făcut-o în legătură cu Philip Wakem... ţi-am făgăduit să nu-l văd fără voia ta şi acum am venit să-ţi spun că vreau să-l văd.

– Foarte bine, răspunse Tom şi mai rece.

Dar Maggie nici n-apucase bine să-i vorbească în felul acela glacial şi sfidător, că se şi căi, fiindu-i teamă că asta o va înstrăina de fratele ei.

– Nu e vorba de mine, Tom! Nu te supăra! Nu ţi-aş fi vorbit de asta dacă Philip n-ar fi fost prieten cu Lucy care doreşte să-l vadă, – l-a invitat deseară la ea, iar eu am prevenit-o că nu vreau să-l văd decît cu altă lume de faţă. N-o să mai existe nimic tainic între noi.

Tom îşi întoarse o clipă privirea încruntîndu-se şi mai mult, apoi se uită din nou la ea, adresîndu-i-se rar şi răspicat:

– Maggie, tu ştii bine ce simt eu în toată povestea asta. Nu văd de ce ar fi nevoie să mai repet ce ţi-am spus acum un an. Cît a trăit tata, mă simţeam dator să te împiedic să te faci de rîs, şi să-l faci de rîs pe tata şi pe noi toţi. Acum însă te las să hotărăşti singură. Cînd s-a prăpădit tata mi-ai spus că vrei să fii independentă. Eu nu mi-am schimbat părerea. Dacă tu continui să te gîndeşti la Philip Wakem ca la un iubit, trebuie să renunţi la mine.

– Nu, dragă Tom, nu mă gîndesc la aşa ceva, cel puţin atîta vreme cît lucrurile sînt cum sînt. Îmi dau foarte bine seama că asta ar duce la un dezastru. Şi pe urmă, oricum, în curînd plec să lucrez în altă parte, dar atîta timp cît mai stau aici aş vrea să fiu iar prietenă cu Philip. Este şi dorinţa lui Lucy.

Tom se mai înmuie puţin.

– N-aş avea nimic împotrivă să-l întîlneşti, din cînd în cînd, în casa unchiului Deane. Dar nu vreau să dai prea mare importanţă acestui lucru. Şi n-am încredere în tine, Maggie. Oricine te poate convinge să faci o prostie.

Tom era crud. Buzele lui Maggie începură să tremure.

– De ce spui asta, Tom? Eşti nedrept. N-am fost eu ascultătoare şi n-am îndurat totul cu cîtă demnitate am putut? Nu m-am ţinut eu de cuvînt atunci... atunci...? Şi să nu crezi c-am fost mai fericită decît tine.

Părea un copil – ochii i se umplură de lacrimi. Cînd nu era supărată, Maggie se arăta tot atît de sensibilă, la vorbele bune sau la cele aspre, ca o floricică la razele soarelui sau la umbra norilor: nevoia de afecţiune o făcea să devină supusă, aşa cum se întîmpla în zilele de demult, cînd se retrăgea în podul măcinat de cari. Bunătatea lui Tom se trezi la această provocare, dar se purtă aidoma firii lui. O luă pe Maggie de braţ cu blîndeţe şi rosti pe tonul unui pedagog plin de înţelegere:

– Maggie, am să-ţi spun care-i părerea mea. Tu exagerezi întotdeauna – nu judeci şi nu ştii să te stăpîneşti, şi totuşi eşti convinsă că ai dreptate şi nu admiţi să primeşti sfaturi. Ştii bine că eu m-am împotrivit să-ţi iei o slujbă. Mătuşa Pullet acceptase cu bucurie să te primească să stai la ea şi ai fi putut duce o viaţă onorabilă în mijlocul familiei, pînă cînd aş fi fost în stare să vă ofer, ţie şi mamei, un cămin. De altfel asta am de gînd să fac. Voiam ca sora mea să ducă o viaţă de cucoană şi aş fi avut întotdeauna grijă de tine, aşa cum ar fi dorit tata, pînă cînd ţi-ai fi găsit un bărbat bun. Dar din nenorocire n-am avut niciodată aceleaşi păreri, iar tu eşti tare îndărătnică. Cu toate astea ai putea să-ţi dai seama că un frate care cunoaşte lumea şi oamenii ştie mai bine ce e bun şi onorabil pentru sora lui, decît poate să ştie ea. Îmi spui că nu sînt bun cu tine. Dar bunătatea mea se lasă condusă de ceea ce cred eu că-i interesul tău.

– Da, ştiu, Tom... , răspunse Maggie, străduindu-se să-şi înghită lacrimile. Sînt sigură că eşti gata să faci orice pentru

mine; știu cît de mult muncești... și cît de puțin te gîndești la tine. Și pentru asta-ți mulțumesc. Dar, crede-mă, nu poți judeca în locul meu. Firile noastre nu se aseamănă deloc. Tu nu-ți dai seama că eu nu semăn deloc cu tine.

– Ba da, îmi dau seama. Și încă foarte bine! Există o mare deosebire între ce simt eu și ce simți tu în legătură cu familia noastră și demnitatea ta, de vreme ce ai acceptat curtea pe care ți-a făcut-o Philip Wakem în taină. Și chiar dacă toată povestea asta nu m-ar fi scîrbit din toate punctele de vedere, m-aș fi împotrivit ca numele surorii mele să fie rostit alături de numele unui tînăr al cărui tată urăște pînă și ideea existenței noastre și care te-ar disprețui. Sînt convins că orice altă fată, după ce ar fi fost martoră la scena petrecută înainte de moartea tatălui nostru, nu s-ar mai gîndi la Philip Wakem ca la un curtezan. Dar de tine nu sînt sigur. Cînd e vorba de tine, nu-s niciodată sigur de nimic. Uneori îți găsești mulțumirea într-un soi de austeritate care mă scoate din sărite, alteori n-ai puterea nici măcar să rezisți unei tentații care știi bine că nu poate duce decît la rău!

Ceea ce spusese Tom conținea un adevăr aspru și implacabil – adevărul crud pe care-l concep oamenii lipsiți de imaginație și înțelegere. Maggie suferise întotdeauna din pricina felului de a judeca al lui Tom, și, în același timp, se simțea revoltată și umilită: avea impresia că Tom îi așază în față o oglindă în care să-și vadă reflectate toată nebunia și slăbiciunile ei. Vorbele lui Tom păreau să prevestească greșelile ei viitoare. Și totuși Maggie îl judeca la rîndul ei pe Tom; și își spunea că e meschin și nedrept, că e incapabil să înțeleagă pornirile care îi determinau de cele mai multe ori greșelile și absurditățile, făcînd din viața ei o enigmă inexplicabilă pentru dînsul.

Nu-i răspunse imediat: era prea amărîtă! Stătea pe scaun, rezemîndu-și brațul de masă. N-ar fi folosit la nimic dacă încerca să-i arate că era totuși foarte aproape de el, căci oricum n-ar fi înțeles-o. Dar aluzia lui Tom la ultima scenă dintre Wakem și tatăl lor o influențase totuși pe Maggie și, în cele din urmă,

amintirea tristă şi dureroasă se dovedi a fi mai puternică decît supărarea ei de o clipă. Nu, sigur că nu era uşuratică şi nu se gîndea la toate astea cu nepăsare; iar Tom era nedrept cînd o învinuia. Se uită la el cu o privire sinceră şi gravă, zicîndu-i:

– Nimic din tot ce ţi-aş putea spune nu te va face vreodată să-ţi schimbi părerea despre mine. Dar ştii că nu sînt atît de străină de ceea ce simţi tu, cum îţi închipui. Îmi dau seama ca şi tine că, din pricina relaţiilor noastre cu tatăl lui Philip – şi nu din alte motive – ar fi o prostie... ar fi o greşeală ca Philip şi cu mine să ne gîndim la căsătorie. Am renunţat să-l mai privesc ca pe iubitul meu... Să ştii că-ţi spun adevărul, n-ai nici un drept să te îndoieşti de asta. M-am ţinut întotdeauna de cuvînt şi nu m-ai prins niciodată cu minciuna. Nu numai că n-am să încurajez, dar am să caut să ocolesc orice relaţii cu Philip în afară de o simplă prietenie. N-ai decît să crezi că nu mă pot ţine de cuvînt; dar nu văd de ce m-ai dispreţui pentru nişte greşeli pe care încă nu le-am făcut!

– Bine, spuse Tom înduplecat de vorbele ei, nu vreau să exagerez. Dacă stau şi mă gîndesc, cred că nu e nici o nenorocire să-l vezi pe Philip, dacă Lucy ţine să-l invite la ea. Cred ce spui, sau cel puţin cred că eşti de bună-credinţă. Vreau numai să-ţi atrag atenţia. Aş dori să fiu un frate cît mai bun, dar tu nu trebuie să mă împiedici!

Vocea lui Tom tremură puţin cînd rosti ultimele cuvinte. Dragostea neistovită a lui Maggie se reaprinsese la fel de înflăcărată ca şi în anii copilăriei, cînd, ca un ritual al împăcării, muşcau din aceeaşi prăjitură. Se ridică şi puse mîna pe umărul lui:

– Sînt convinsă că vrei să fii bun cu mine. Ştiu că ai suferit şi ai muncit mult. Aş vrea să fiu un sprijin pentru tine, nu să te necăjesc. Să nu crezi că-n sufletul meu nu-i nimic bun.

Tom zîmbi văzîndu-i faţa emoţionată. Zîmbea rar, dar surîsul lui era foarte plăcut, pentru că ochii cenuşii, pe sub sprîncenele încruntate, puteau deveni foarte duioşi.

– Nu cred, Maggie.

– S-ar putea ca pînă la urmă să fiu chiar mai bună decît îți închipui.

– Așa să fie!

– Lasă-mă să vin o dată să-ți fac ceaiul, și s-o văd din nou pe nevasta mititică a lui Bob.

– Da, ar acum șterge-o, că nu mai am nici o clipă de pierdut, spuse Tom, uitîndu-se la ceas.

– Nu vrei să mă săruți?

Tom se plecă s-o sărute pe obraz, apoi spuse:

– Hai, fii cuminte. Azi am multe pe cap. După-masă, am o lungă întrevedere cu unchiul Deane.

– Vii mîine la mătușa Glegg? Mîncăm mai devreme, ca să putem lua ceaiul la ea. Hai vino și tu, Lucy m-a rugat să-ți spun să vii.

– Bine, dar am o groază de treburi, răspunse Tom, trăgînd cu violență de clopoțel și dărîmînd toată instalația de sonerie.

– Aoleu, mi-e frică, fug! spuse Maggie rîzînd în timp ce Tom, cu o filozofie tipic bărbătească, zvîrli cordonul în capătul celălalt al camerei – care nu era prea spațioasă.

Iată o mică experiență care mi-ar plăcea să cred că va înduioșa pe mulți bărbați cu stare sau cu o situație importantă, pentru că și lor li s-a întîmplat cîndva, la începutul carierei, să nutrească speranțe foarte mari în cămăruțe foarte mici.

Capitolul V

În care se vede că Tom a luat taurul de coarne

– Și-acum, Tom, că am rezolvat problema Newcastle, spuse domnul Deane în aceeași după-amiază în timp ce discutau în

biroul său de la bancă, mai este ceva despre care vreau să-ți vorbesc. Dat fiind că te-așteaptă cîteva săptămîni cam neplăcute în fumul de la Newcastle, ai nevoie de ceva plăcut la care să te gîndești și care să-ți dea curaj.

Tom așteptă, mai calm acum decît se simțise în altă împrejurare în același birou, în timp ce unchiul își scoase tabachera și trase în fiecare nară, cu imparțialitate, cîte o priză egală.

– Vezi, Tom, începu el în cele din urmă, lăsîndu-se pe spate, lumea înaintează mai repede acum decît pe vremea cînd eram eu tînăr. Acum patruzeci de ani, cînd eram și eu un băiat solid ca tine, omul aștepta să tragă la jug aproape toată viața, înainte de a lua el biciul în mînă. Războaiele de țesut lucrau încet și moda nu se schimba chiar de pe o zi pe alta. Mi-aduc aminte că am avut un costum pentru ocazii care m-a ținut șase ani. Totul era la scară mai mică – vreau să spun în ce privește cheltuielile. Dar mașina cu abur a revoluționat lumea, a dublat viteza fiecărei roți și, în același timp, viteza roții norocului, cum spunea domnul Stephen Guest al nostru la banchetul de aniversare (grozav le mai nimerește, mai cu seamă cînd te gîndești că nu se pricepe deloc la afaceri). Eu nu sînt împotriva schimbărilor, ca alții. Afacerile, domnule, îți deschid ochii, iar dacă populația pămîntului crește, așa cum se și întîmplă, lumea trebuie să-și frămînte creierii cu invenții de tot felul. În ceea ce mă privește, eu mi-am făcut datoria ca simplu om de afaceri. Cineva a spus că e mare lucru să obții două spice de grîu acolo unde înainte nu creștea decît unul; dar să știi că nici să îmbunătățești sistemul de schimb al mărfurilor și să dai grîu flămînzilor nu-i un fleac, și noi de asta ne ocupăm, iar eu gîndesc că e o îndeletnicire tot atît de onorabilă ca oricare alta.

Tom își dădea seama că afacerea de care voia să-i vorbească unchiul nu-i urgentă; domnul Deane era un om mult prea șiret și cu prea mult simț practic ca să îngăduie amintirilor din tinerețe sau prizelor de tutun să stînjenească dezvoltarea

comerţului. De fapt, în ultimele două luni, i se făcuseră lui Tom o seamă de aluzii din care trăsese concluzia că în curînd va primi o propunere care-l va interesa. La începutul discursului ţinut de unchiul său, Tom îşi întinsese picioarele şi îşi băgase mîinile în buzunare pregătindu-se să asculte o introducere cam confuză din care trebuia să reiasă că domnul Deane reuşise prin meritele lui proprii şi ţinea să spună tinerilor care se găseau în pragul vieţii că, dacă nu vor reuşi, va fi numai din vina lor. Iată de ce se miră cînd unchiul îi puse o întrebare directă:

– Ia să vedem, Tom... După cîte ştiu eu, sînt şapte ani de cînd ai venit prima dată la mine să-mi ceri o slujbă?

– Da, unchiule, am împlinit douăzeci şi trei de ani.

– Ah! Ar fi mai bine să nu mai spui aşa; pentru că pari mai matur şi asta face impresie mai bună pentru afaceri. Mi-aduc foarte bine aminte cînd ai venit prima oară. Şi am avut dreptate – eu nu mă prea înşel... Sigur că la început mi-a fost greu să te împing, fiindcă erai nepotul meu, dar sînt fericit să spun că nu m-ai făcut de rîs; dacă aş fi avut un băiat, nu mi-ar fi părut rău să-ţi semene.

Domnul Deane bătu în tabacheră, o deschise din nou şi repetă cu oarecare căldură:

– Nu, cu siguranţă că nu mi-ar fi părut rău să-ţi semene.

– Îmi pare bine că sînteţi mulţumit; am făcut tot ce-am putut, spuse Tom cu tonul lui mîndru de om independent.

– Da, Tom, sînt foarte mulţumit. Şi nu vorbesc de felul în care te-ai purtat faţă de tatăl tău, deşi asta a contat în părerea pe care mi-am făcut-o despre tine. Dar ce mă interesează pe mine, ca membru al acestei companii comerciale, sînt calităţile tale de om de afaceri. Societatea noastră e foarte importantă şi foarte apreciată – şi nu există nici un motiv să nu se dezvolte mai departe: capitalul este din ce în ce mai mare şi debuşeurile din ce în ce mai numeroase; dar orice societate, mică sau mare, mai are nevoie şi de altceva care să-i garanteze prosperitate, şi

anume: de oamenii care s-o conducă – oameni pricepuţi, nu maimuţoi d-ăştia de-ai voştri, ci oameni pe care să poţi conta. De acest lucru mi-am dat foarte bine seama şi eu, şi domnul Guest. Acum trei ani l-am luat pe Gell ca asociat şi i-am cedat o parte din acţiunile fabricii noastre de ulei. Şi de ce crezi că am făcut-o? Pentru că serviciile aduse de Gell meritau o recompensă. Şi aşa o să fie întotdeauna. Aşa a fost şi cu mine. Şi chiar dacă Gell are aproape zece ani mai mult decît tine, tu ai în schimb alte calităţi.

Pe măsură ce domnul Deane vorbea, Tom devenea tot mai neliniştit: îşi dădea seama că avea de spus ceva care s-ar putea să nu-i placă unchiului său. Şi asta pentru că voia mai degrabă să-i facă o propunere nouă, decît să accepte ceea ce propunea unchiul.

– E clar, continuă domnul Deane după o nouă priză de tabac, că rudenia noastră pledează în favoarea ta. Dar chiar dacă n-am fi fost rude, felul cum te-ai purtat în afacerea băncii Pelley ne-ar fi obligat, pe domnul Guest şi pe mine, să te recompensăm pentru serviciile pe care ni le-ai făcut, şi, adăugînd la asta felul cum lucrezi şi talentul tău ca om de afaceri, am hotărît să te facem asociatul firmei noastre. Şi vom fi bucuroşi să-ţi sporim cu timpul participaţia. Socotim că asta face mai mult decît o mărire de salariu, din toate punctele de vedere. Ai să capeţi mai multă greutate şi experienţă, şi mai tîrziu ai să mă poţi elibera de o parte din obligaţiile mele. Deocamdată, mulţumesc lui Dumnezeu, mai pot încă munci destul de bine; dar vremea trece şi eu îmbătrînesc. I-am făgăduit domnului Guest c-o să-ţi vorbesc despre asta; şi cum te întorci din Nord, o să discutăm amănuntele. Pentru un tînăr de douăzeci şi trei de ani e o avansare serioasă, dar trebuie să recunosc c-o meriţi.

– Mă simt foarte recunoscător faţă de dumneata şi faţă de domnul Guest; bineînţeles că-ţi sînt în primul rînd îndatorat dumitale, fiindcă m-ai primit şi ţi-ai bătut capul cu mine.

Tom vorbise cu o uşoară emoţie în glas.

– Da, sigur că da, întări domnul Deane. Nu mă dau înapoi de la greutăţi, cînd ştiu că folosesc la ceva. Mi-am bătut eu capul şi cu Gell... altfel n-ar fi ajuns unde-i azi.

– Dar aş vrea să-ţi mai spun ceva, unchiule, un lucru pe care nu ţi l-am mărturisit niciodată pînă acum. Poate îţi aminteşti că atunci cînd tata şi-a pierdut averea a fost vorba ca firma dumneavoastră să cumpere moara; ştiu că eraţi de părere că e un plasament bun, şi e cu atît mai bun acum cînd se poate lucra cu abur.

– Da, sigur că da, numai că Wakem oferea mai mult şi voia s-o cumpere cu orice chip. Îi place întotdeauna să aibă ultimul cuvînt.

– Poate că n-are rost să vorbesc despre asta acum, continuă Tom, dar aş vrea să ştii ce planuri am în legătură cu moara. E un lucru la care ţin foarte mult. Ultima dorinţă a tatii a fost să încerc să pun din nou mîna pe ea. Moara era de cinci generaţii a familiei noastre. I-am făgăduit tatii şi, în afară de asta, ţin şi eu la ea. Niciodată n-o să-mi placă altceva mai mult, iar dacă firmei i-ar conveni s-o cumpere, mi-ar fi mai uşor să îndeplinesc dorinţa tatii. N-aş fi vorbit de asta dacă dumneata n-ai fi avut bunătatea să spui că serviciile mele au fost de oarecare folos. Şi aş renunţa la avantaje mai mari în schimbul morii, adică dac-aş putea s-o plătesc treptat şi să devină a mea.

Domnul Deane ascultă atent, apoi căzu din nou pe gînduri.

– Da, înţeleg, rosti el după un timp. Lucrul s-ar putea face, dacă Wakem ar vrea să renunţe la moară. Dar n-aş crede. L-a băgat acolo pe tînărul Jetsome; şi sînt sigur că şi-a făcut toate socotelile cînd a cumpărat-o.

– Tînărul Jetsome e o secătură, spuse Tom. A căzut la beţie şi lumea spune că nu-şi mai vede de treabă. Luke, fostul nostru morar, mi-a povestit toate astea şi mi-a spus că, dacă

lucrurile nu se schimbă, el pleacă. M-am gîndit că, dacă merge înainte aşa, Wakem va ceda şi în cele din urmă va vinde moara. Luke spune că bătrînul s-a acrit de tot, văzînd ce se petrece acolo.

– Bine, Tom, am să mă gîndesc. Trebuie să cercetez chestiunea şi să discut cu domnul Guest. Dar asta înseamnă să creăm o nouă ramură şi să te trimitem acolo, în loc să rămîi unde eşti acum şi unde avem nevoie de tine.

– Aş putea să mă ocup şi de altele după ce voi pune moara din nou pe picioare, vreau să am cît mai mult de lucru. Altceva nu mă prea interesează pe lumea asta.

Chiar şi pentru unchiul Deane pe care nu-l interesau decît afacerile, aceste cuvinte rostite de un băiat de douăzeci şi trei de ani sunau foarte trist.

– Lasă, lasă, în curînd, dacă treburile-ţi merg tot aşa, ai să ai şi altceva care să te intereseze: o nevastă. Dar în ce priveşte moara nu-i încă timpul să numărăm bobocii. În tot cazul, îţi promit c-o să mă mai gîndesc şi o să mai vorbim cînd te întorci. Acum mă duc la masă. Vino mîine dimineaţă la ceai să-ţi iei rămas bun de la maică-ta şi de la Maggie, înainte de plecare.

Capitolul VI

Care ilustrează forţa atracţiei

E clar, cred, pentru dumneavoastră, că viaţa lui Maggie atinsese faza cînd – conform părerilor oricărei persoane înţelepte – o fată tînără are cele mai mari şanse de succes. Lansată în marea societate din St. Ogg's, cu înfăţişarea ei originală care avea avantajul să nu fie prea cunoscută şi cu ajutorul relativ al

unei garderobe reduse – după cum reieşise din discuţia îngrijorată dintre Lucy şi mătuşa Pullet – Maggie începea o nouă viaţă. La prima serată oferită de Lucy, tînărul Torry îşi chinuise mai mult ca de obicei muşchii feţei pentru ca „fata cu ochi negri care stătea într-un colţ" să observe eleganţa suplimentară pe care i-o conferea monoclul; multe fete se întorseseră acasă în seara aceea hotărîte să poarte rochii cu mîneci scurte, împodobite cu dantelă neagră, şi să-şi împletească părul într-un coc mare pe ceafă. „Verişoarei lui Lucy Deane îi şedea atît de bine." De fapt biata Maggie, cu tot trecutul ei dureros şi presimţirea unor necazuri viitoare, începea să devină o persoană invidiată – un subiect de conversaţie în noua sală de biliard sau printre prietenele care nu-şi ascundeau nimic una faţă de alta, în chestiunile de modă. Domnişoarele Guest, care priveau oamenii din St. Ogg's cu superioritate şi erau considerate culmea distincţiei şi a eleganţei, se hotărîră să facă o excepţie în ceea ce priveşte purtările lui Maggie. Aceasta avea un fel al ei de a şovăi înainte de a admite observaţiile curente din buna societate şi de a declara că nu-şi dă seama dacă sînt adevărate sau nu, ceea ce îi dădea un aer de *gaucherie*[1] care împiedica desfăşurarea lină a conversaţiei; dar există cazuri fericite cînd o nou-venită, care se află într-o stare oarecum de inferioritate, trezeşte doamnelor o anumită indulgenţă şi bunăvoinţă. Maggie era atît de lipsită de acea cochetărie care are faima să scoată bărbaţii din minţi, încît doamnele începură s-o privească oarecum compătimitor pentru faptul că, în ciuda frumuseţii ei, nu era deloc periculoasă. Avusese foarte puţine mulţumiri în viaţă, sărăcuţa, şi era de o modestie care înlătura orice îndoială, iar purtarea ei repezită şi agitată era evident rezultatul vieţii retrase şi al condiţiilor vitrege. Lumea care cunoştea pe celelalte rude ale bietei Lucy descoperea cu uimire că Maggie n-avea nici o urmă de vulgaritate. Domnişoarele

---

[1] Stîngăcie *(franc.)*.

Guest se cutremurau întotdeauna cînd se gîndeau la rudele lui Lucy şi ideea unei înrudiri cu oameni ca aceia din familiile Glegg sau Pullet era departe de a le fi plăcută; dar cînd Stephen îşi băga ceva în cap era inutil să-l mai contrazici; şi, de altfel, nimeni nu avea nimic de spus împotriva lui Lucy – toţi o iubeau. Pentru Lucy era firesc ca domnişoarele Guest să se poarte bine cu verişoara la care ţinea atît de mult, iar Stephen s-ar fi supărat îngrozitor dacă surorile lui n-ar fi fost drăguţe cu ea. Invitaţiile la Park-House nu se făcură deci aşteptate, fiind urmate de alte invitaţii, în alte locuri unde domnişoara Deane era apreciată şi considerată ca o membră prea distinsă a societăţii din St. Ogg's ca să nu fie primită cu tot respectul cuvenit.

Cu acest prilej, Maggie trăi pentru prima dată viaţa domnişoarelor de societate şi descoperi plăcerea de a te scula dimineaţa fără obligaţia de a îndeplini o îndatorire sau alta. Această nouă senzaţie de libertate şi aceste plăceri pe care nimeni nu i le putea refuza, în mijlocul adierilor dulci şi parfumate ale florilor de primăvară, în mijlocul muzicii de care acum avea parte din plin, al lungilor plimbări în soare şi al reveriilor minunate în barcă, lunecînd pe rîu, toate acestea nu puteau să n-o îmbete puţin pe Maggie după atîţia ani de mizerie; de altfel, încă din prima săptămînă, amintirile triste şi teama de viitor începuseră s-o obsedeze mai puţin. Viaţa ei devenise foarte plăcută; era minunat să te găteşti în fiecare seară şi să simţi că eşti una dintre frumuseţile acelei primăveri. Oriunde se ducea, Maggie întîlnea priviri admirative. Încetase să mai treacă neobservată, încetase să mai fie o fetiţă pe care poţi s-o cerţi şi la care se poate ţipa, o fetiţă mereu mustrată că nu-i atentă şi pe care nimeni nu era obligat s-o ia în seamă. Îi plăcea să rămînă singură la pian, în timp ce Lucy şi Stephen se plimbau călare, şi să descopere că potrivirea dintre clape şi degetele ei rămăsese aceaşi, că reînviase – ca o prietenie caldă pe care n-o poate distruge nici

o despărțire, oricît ar fi ea de lungă; era plăcut să-și amintească melodiile auzite în ajun și să le repete mereu, pînă ce ajungea să le cînte, transformîndu-le într-un limbaj mai expresiv și mai pasionat. Simplul acord al octavelor era pentru Maggie o încîntare și adesea prefera să aleagă un caiet de studii mai curînd decît orice alt fel de cîntec, ca să poată gusta mai bine senzația primitivă a intervalelor, prin această muzică lipsită de prejudecăți melodice. Bucuria ce i-o dădea muzica nu înseamnă că avea un deosebit talent de pianistă; am putea spune mai curînd că receptivitatea în fața emoției supreme inspirate de muzică era doar o latură a naturii ei pasionate și sensibile care făcea ca greșelile și virtuțile să se contopească, iar dragostea să-și ceară uneori drepturile în mod imperios, împiedicîndu-i în același timp orgoliul să îmbrace forma unor simple cochetării și a unor șiretlicuri feminine și dîndu-i în schimb poezia năzuințelor ambițioase. Dar dumneavoastră o cunoașteți de mult pe Maggie și probabil că nu vă interesează caracterul, ci povestea vieții ei, destul de greu de prevăzut chiar dacă-i cunoașteți perfect firea. Pentru că tragedia vieții noastre nu vine numai dinlăuntrul nostru. „Caracterul, spune Novalis[1] în unul din aforismele lui discutabile, caracterul înseamnă destin". Dar nu întregul nostru destin. Hamlet, prințul Danemarcii, era un cugetător și un om veșnic nehotărît, trăsătură de caracter care a creat o mare tragedie. Dar dacă tatăl lui Hamlet ar fi trăit pînă la adînci bătrînețe, iar unchiul lui ar fi murit de mic, Hamlet ar fi putut foarte bine să se însoare cu Ofelia și să trăiască menținîndu-și toată viața reputația unui om echilibrat, cu toate monologurile lui și cu unele ieșiri sarcastice la adresa frumoasei fete a lui Polonius, ca să nu mai vorbim de atitudinea lipsită de politețe față de socru-său.

---

[1] Novalis – pseudonimul poetului romantic german Friederich von Hardenberg (1772–1801).

Deci, soarta lui Maggie rămîne deocamdată ascunsă, precum cursul unui fluviu care nu s-ar găsi încă pe hartă; ştim doar că fluviul e adînc şi tumultos şi că drumul lui, ca şi al celorlalte fluvii, îl duce spre ocean. Cuprinsă de farmecul vieţii noi, Maggie, cu toată imaginaţia ei bogată, încetase să se mai gîndească la ce-i va aduce viitorul; şi neliniştea pe care o încerca la gîndul primei întîlniri cu Philip nu mai era atît de puternică; poate chiar că, fără să şi-o mărturisească, se bucura de amînarea întîlnirii.

Philip nu venise la ei în seara cînd fusese aşteptat, iar domnul Stephen Guest le spusese că plecase la mare – probabil, după părerea lui Stephen, ca să picteze – şi nu se ştia cînd se va întoarce. Philip obişnuia adesea să plece aşa, fără să spună nimănui, şi, într-adevăr, se întoarse abia după douăsprezece zile, găsind ambele bilete ale lui Lucy: plecase înainte de a afla de sosirea lui Maggie.

Poate că trebuie să ai *nouăsprezece ani* ca să poţi înţelege semnificaţia sentimentelor ce se adunaseră în sufletul lui Maggie în aceste douăsprezece zile, ca să poţi înţelege cît de pline i se păruseră, din pricina experienţelor noi pe care le trăise şi a multiplelor stări sufleteşti prin care trecuse. Primele zile ale unei noi prietenii au aproape întotdeauna pentru noi această semnificaţie şi ocupă în amintirea noastră un loc mult mai pregnant decît perioadele ulterioare, mai lungi, de prietenie propriu-zisă, mai lipsite de descoperiri noi şi de impresii inedite.

În zilele următoare, Stephen îşi petrecu aproape tot timpul stînd lîngă Lucy, sau cîntînd cu ea la pian, sau însoţind-o cînd mergea la plimbare: îi făcea o curte din ce în ce mai stăruitoare, lucru la care se aştepta toată lumea. Lucy era foarte fericită, cu atît mai fericită, cu cît Stephen devenise mult mai interesant şi mult mai amuzant de cînd venise Maggie. Atît Stephen, cît şi Maggie se întreceau în lungi discuţii serioase sau pline de glume spre marea admiraţie a lui Lucy

cea blîndă şi modestă, care se gîndea de multe ori la cvartetul încîntător pe care-l vor forma de-a lungul vieţii, cînd Maggie se va căsători cu Philip. E oare de înţeles ca o fată să aprecieze tovărăşia iubitului ei în prezenţa unei terţe persoane, fără nici o umbră de gelozie, cu toate că fiinţa iubită se adresează mai tot timpul acelei persoane? Da, cînd e vorba de o fată încrezătoare ca Lucy, care era convinsă de dragostea lui Stephen pentru ea şi de dragostea lui Maggie pentru Philip: o fată care nu era înclinată să-şi piardă încrederea fără dovezi palpabile. Şi, pe urmă, Stephen se afla tot timpul lîngă ea, îi oferea braţul şi i se adresa, fiind sigur că-l aprobă, cu aceeaşi politeţe afectuoasă şi aceeaşi atenţie faţă de toate dorinţele ei, repetată zi de zi. Dar era oare într-adevăr aceeaşi? Lucy avea impresia că e chiar mai intensă. Nu e deci de mirare că nu-şi dădea seama de adevărata semnificaţie a acestei schimbări. Era o schimbare imperceptibilă de care nici chiar Stephen nu-şi dădea perfect seama. Atenţiile lui faţă de Maggie erau relativ neînsemnate; ba chiar intervenise între ei o anumită răceală, care făcea imposibile relaţiile vag curtenitoare de la început, din ziua cînd se plimbaseră cu barca. Dacă i se întîmpla lui Stephen să intre în odaie cînd Lucy nu era acolo, sau dacă fata îi lăsa singuri împreună, nu-şi vorbeau niciodată. Stephen se făcea că se uită într-o carte sau într-o partitură, iar Maggie îşi băga nasul în lucru. Amîndoi simţeau cu întreaga lor făptură prezenţa copleşitoare a celuilalt. Şi totuşi, aşteptau şi doreau în fiecare zi să se întîmple acelaşi lucru. Nici unul nici altul nu se gîndiseră încă la ce se întîmplă şi nici nu se întrebaseră în tăcere „oare la ce or să ducă toate astea?“ Maggie simţea doar că viaţa îi dezvăluie ceva cu totul nou; se cufundase cu trup şi suflet într-o experienţă imediată şi directă, fără să mai aibă energia de a deveni conştientă de ea sau de a o judeca. Stephen evita să-şi mărturisească în sinea lui că simte o influenţă care ar putea avea un efect hotărîtor asupra purtării sale ulterioare. Iar cînd

Lucy intra din nou în încăpere, își recăpătau calmul: Maggie se simțea iarăși în stare să-l contrazică și să rîdă de el, iar Stephen să-i recomande exemplul fermecătoarei Sophia Western[1], o eroină care avea mult „respect pentru inteligența bărbaților". Maggie se putea uita din nou la Stephen – lucru pe care, pentru un motiv sau altul, îl evita întotdeauna cînd erau singuri; iar el se simțea chiar în stare s-o roage să-l acompanieze la pian, Lucy fiind ocupată cu pregătirea bazarului, și să-i facă observații că accelerează ritmul – ceea ce era fără îndoială punctul slab al lui Maggie.

În ziua întoarcerii lui Philip, Lucy se hotărî să-și petreacă seara cu doamna Kenn. Sănătatea șubredă a acestei doamne amenința, în urma unei bronșite, să se transforme într-o boală serioasă, ceea ce o făcea să renunțe la obligațiile în legătură cu bazarul, a cărui deschidere trebuia să aibă loc în curînd, și să le încredințeze altor doamne, printre care ar fi dorit să se afle și Lucy. Fata îi promisese de față cu Stephen să-i facă o vizită, și deci urma să ia masa mai devreme și să treacă la ora șase pe la domnișoara Torry, care-i transmisese invitația doamnei Kenn.

– Iată încă o consecință a acestui bazar idiot, izbucni Stephen de îndată ce domnișoara Torry ieși din odaie. Sustrage femeile de la îndatoririle lor casnice și le atrage în orgii de milieuri de pus sub samovare sau de sacoșe brodate. Mă întreb ce altă menire are femeia pe lume decît aceea de a crea motive puternice pentru a-i face pe bărbații lor să stea acasă, și motive și mai puternice pentru a-i face pe burlaci să plece de acasă. Dacă lucrurile continuă să meargă așa, vom asista în curînd la descompunerea societății.

– Să știi că nu mai ține mult, îl asigură Lucy rîzînd. Bazarul se deschide de luni într-o săptămînă.

---

[1] Eroină a romanului *Tom Jones* de Henry Fielding (1707-1754).

– Slavă Domnului! exclamă Stephen. Pînă şi Kenn a declarat deunăzi că nu-i place acest plan prin care deşertăciunea îndeplineşte funcţiile carităţii, dar, după cum poporul englez n-are destulă minte ca să suporte impozitele directe, tot aşa şi St. Ogg's n-are raţiuni destul de puternice să construiască şi să înzestreze şcolile fără apel la slăbiciunile oamenilor.

– Chiar aşa a spus? întrebă micuţa Lucy, pe care îngrijorarea o făcu să deschidă mari ochii ei căprui. Eu nu l-am auzit niciodată vorbind aşa. Credeam că-i de acord cu ce facem.

– Sînt convins că-i de acord cu ce faci dumneata, spuse Stephen, zîmbindu-i afectuos. Trebuie să-ţi mărturisesc că vizita dumitale din seara asta pare cam suspectă. Dar, în sfîrşit, ştiu că porneşte dintr-un sentiment frumos.

– O! ai o părere prea bună despre mine, răspunse Lucy, dînd din cap şi îmbujorîndu-se, ceea ce o făcu să pară şi mai frumoasă.

Şi cu asta discuţia se încheie. Dar, cum era de la sine înţeles că Stephen nu va mai reveni în seara aceea, îşi prelungi puţin vizita de dimineaţă, luîndu-şi rămas bun de la domnişoare abia după ora patru.

Maggie se aşeză singură în salon imediat după-masă, cu Minny în braţe, lăsîndu-l pe unchi-său să-şi termine paharul şi să tragă un pui de somn, conform obiceiului, iar pe maică-sa pradă unui compromis între tricotat şi moţăială, operaţii pe care, cînd nu erau musafiri, le prelungea în sufragerie pînă la ora ceaiului. Maggie tocmai se apleca să mîngîie căţelul mătăsos, încercînd să-l consoleze de absenţa stăpînă-sii, cînd, deodată, auzi pasul cuiva pe pietriş şi ridică ochii: era domnul Stephen Guest care intra în grădină venind parcă dinspre rîu. Nu venea niciodată atît de devreme după-masă. Se plîngea mereu că la Park-House se mănîncă foarte tîrziu. Totuşi, era el, îmbrăcat în hainele lui negre: se vedea clar că fusese acasă şi se reîntorsese cu barca. Maggie simţi cum îi ard obrajii şi îi bate inima: în chip firesc se simţea tulburată, căci nu era obişnuită să primească

vizite cînd se găsea singură. Stephen o văzu prin uşa de sticlă care dădea în grădină şi o salută, îndreptîndu-se spre ea cu intenţia de a intra pe acolo, şi nu pe uşa din faţă. Se înroşise şi el, avînd aerul cel mai stîngaci pe care te puteai aştepta să-l întîlneşti la un tînăr deştept şi stăpîn pe sine. Intră ţinînd în mînă o partitură făcută sul şi spuse cu un ton pe care se căznea să-l facă spontan:

– Te miri că mă vezi aşa curînd, domnişoară Tulliver? Te rog să mă ierţi că am venit pe neaşteptate, dar am avut treabă în oraş şi l-am rugat pe omul nostru să mă ducă cu barca; aşa că am luat notele cu „Fecioara din Artois“ ca să le aduc verişoarei dumitale: azi dimineaţă le uitasem acasă. Vrei să fii drăguţă să i le dai?

– Da, răspunse Maggie intimidată, sculîndu-se de pe scaun cu Minny în braţe, după care, neştiind bine ce să facă, se aşeză din nou.

Stephen îşi puse pălăria pe masă şi alături de ea partitura, care căzu pe parchet; apoi se aşeză pe scaunul de lîngă Maggie, îndrăzneală pe care pînă atunci n-o avusese niciodată, conştient, ca şi Maggie de altfel, că se aflau acum într-o situaţie cu totul nouă.

– Ce faci, răsfăţatule? Se adresă el căţelului, aplecîndu-se să-l tragă de urechile lungi şi buclate, care cădeau pe braţele lui Maggie.

Observaţia nu era prea originală şi, dat fiind că inspiraţia lui Stephen se oprise aici, conversaţia se opri şi ea. Stephen continua să-i mîngîie capul lui Minny cu senzaţia că trăieşte în vis şi nu se poate opri – fără să ştie prea bine de ce. Şi totuşi senzaţia era plăcută; ar fi vrut doar un lucru în plus: să îndrăznească s-o privească pe Maggie, să poată privi măcar o dată în ochii ei adînci şi ciudaţi şi ea să se uite la el, după care n-ar mai fi dorit nimic. Îşi dădea seama că dorinţa de a privi în ochii lui Maggie devenea din ce în ce mai puternică, luînd proporţiile unei obsesii. Îşi chinuia neîncetat imaginaţia să găsească un mijloc s-o

privească, fără ca lucrul să pară curios şi fără ca el să se simtă prost după aceea. Cît despre Maggie, gîndurile îi deveniseră confuze, singura prezenţă de care era conştientă fiind ca aceea a unei păsări uriaşe care se zbătea lîngă ea, în întunecime, căci nu-şi putea ridica privirile şi în faţa ochilor nu avea decît blana neagră şi ondulată a lui Minny.

Dar toate astea trebuiau să se sfîrşească odată – poate de fapt se sfîrşiseră demult şi dădeau numai impresia că durează, întocmai ca visurile de un minut care par nesfîrşite. În cele din urmă, Stephen se îndreptă pe scaun, apoi se aplecă într-o parte, cu un braţ peste spetează, şi cu ochii lui Maggie. „Ce să-i spună?“

– Cred că astăzi o să avem un apus de soare minunat, nu vrei să-l vezi?

– Nu ştiu... răspunse Maggie, ridicînd ochii şi privind cu curaj pe fereastră. Apoi adăugă: Poate... dacă nu joc cărţi cu unchiul meu!

Urmă o pauză, în care timp Minny, fiind din nou mîngîiat, dar conştient că n-avea de ce să fie recunoscător, ba dimpotrivă, începu să mîrîie.

– Îţi place să stai singură?

Maggie îi aruncă o privire şireată, apoi răspunse:

– Mă întreb dacă ar fi politicos să spun da?

– Este adevărat, întrebarea e cam riscată din partea unui intrus, spuse Stephen încîntat de privirea lui Maggie şi hotărît să mai aştepte una, dar după ce plec, vei avea prilejul să te mai bucuri de singurătate încă o jumătate de oră, adăugă Stephen uitîndu-se la ceas. Ştiu că domnul Deane nu se iveşte niciodată înainte de şapte şi jumătate.

Urmă o nouă pauză în timpul căreia Maggie privi insistent pe fereastră pînă cînd, în cele din urmă, îşi întoarse cu mare efort capul şi începu să privească din nou spinarea lui Minny. Apoi spuse:

– Îmi pare rău că Lucy a trebuit să plece; am pierdut ora noastră de muzică.

– Mîine seară o să avem un nou cîntăreț. Te rog să-i spui verișoarei dumitale că s-a întors prietenul nostru Philip Wakem. L-am întîlnit cînd mă duceam spre casă.

Maggie tresări – era ceva, mai mult decît un fior, care o străbătu o clipă din creștet pînă în tălpi. Dar imaginea nouă, trezită de numele lui Philip, risipise o bună parte din farmecul copleșitor care pusese stăpînire pe ea. Se ridică în picioare hotărîtă și, așezînd cățelul pe perna lui, se îndreptă spre colțul odăii să ia coșulețul de lucru al lui Lucy. Stephen era furios și dezamăgit; se gîndea că poate lui Maggie nu-i făcuse plăcere s-audă numele lui Wakem așa, pe neașteptate. Își adusese brusc aminte că Lucy îi vorbise de cearta dintre cele două familii. Nu mai avea de ce să stea: Maggie, rece și mîndră, se așezase la masă și-și reluase lucrul, iar el părea un nerod care nu avea ce căuta acolo. O asemenea vizită, deplasată și complet inutilă, nu putea decît să-l facă să pară antipatic și ridicol. Era limpede că Maggie își dăduse seama că Stephen se grăbise să ia masa la el în odaie ca să se poată întoarce, s-o găsească singură.

Copilăroasă stare de spirit pentru un tînăr de douăzeci și cinci de ani, instruit și cu serioase cunoștințe juridice! Dar, dacă ne gîndim la ce s-a întîmplat cu alții, nu o să ni se mai pară curios.

În clipa aceea, ghemul de lînă al lui Maggie căzu pe jos și ea se ridică să-l prindă. Stephen se sculă și el și, ridicînd ghemul, se apropie de ea cu o privire atît de supărată și plină de reproșuri, încît ochii lui căpătară o expresie cu totul nouă pentru Maggie, care îi întîlni privirea în clipa cînd luă ghemul.

– La revedere, spuse Stephen pe un ton tot atît de trist și rugător ca și expresia ochilor.

Nu îndrăznea să-i întindă mîna – le vîrî pe amîndouă în buzunarele hainei. Maggie se întreba dacă nu cumva fusese nepoliticoasă.

– Nu vrei să mai stai? întrebă ea sfios, fără să-i mai evite privirea, căci asta ar fi fost din nou nepoliticos.

– Nu, mulţumesc, spuse Stephen continuînd să privească în ochii ei pe cît de sfioşi, pe atît de fascinanţi, ca omul chinuit de sete care se uită către albia unui pîrîu îndepărtat. Mă aşteaptă omul cu barca... să-i spui verişoarei dumitale...

– Da?

– Să-i spui că am adus partitura.

– Da.

– Şi că s-a întors Philip.

– Da.

De data asta Maggie rămase indiferentă la numele lui Philip.

– Nu vrei să ieşi puţin în grădină? întrebă Stephen cu o voce şi mai caldă.

Dar o clipă mai tîrziu regretă că Maggie nu refuzase, căci acum o văzu îndreptîndu-se către uşa de sticlă, iar el fu nevoit să-şi ia pălăria şi să pornească în urma ei. Stephen găsi însă imediat o compensaţie:

– Nu vrei să mă iei de braţ? îi şopti el, de parcă i-ar fi împărtăşit o taină.

Multe femei găsesc un farmec cuceritor în gestul unui bărbat care le oferă braţul: în clipa aceea nu au aproape niciodată nevoie de sprijin fizic, dar sentimentul că primesc acest sprijin – prezenţa unei forţe exterioare dedicată lor – satisface o nevoie permanentă a imaginaţiei feminine. Maggie acceptă braţul oferit, poate pentru acest motiv sau poate pentru un altul. Făcură înconjurul peluzei şi se plimbară pe sub frunzişul verde al plantelor agăţătoare, visători aşa cum fuseseră cu un sfert de ceas în urmă, cu singura deosebire că Stephen dobîndise de la Maggie privirea dorită, dar fără să se cuminţească, în timp ce mintea ei confuză

era străfulgerată de o seamă de gînduri: „Ce căuta acolo? De ce ieşise din casă?“ Nu rosteau o vorbă nici unul, nici altul. Dacă n-ar fi tăcut, poate că n-ar fi fost atît de conştienţi fiecare de prezenţa celuilalt.

– Vezi să nu te împiedici de treaptă, îi atrase atenţia Stephen, în cele din urmă.

– Mă întorc acasă, spuse Maggie, pentru care treapta apăruse ca o salvare. La revedere.

Îşi trase repede braţul şi alergă către casă. Nu se gîndea că gestul acesta brusc nu făcea decît să amplifice amintirea tulburătoare a întîmplării. Nu voia să se mai gîndească la nimic. Se aruncă în fotoliu şi izbucni în plîns.

– Ah, Philip, Philip, ce n-aş da să fim iar împreună, liniştiţi ca la Red Deeps.

O bucată de vreme Stephen o urmări cu privirea. Apoi se îndreptă către rîu şi curînd după aceea coborî la debarcader. Petrecu seara în sala de biliard, fumînd ţigară după ţigară şi făcînd cu încăpăţînare, ore întregi, exerciţii şi caramboluri. Era hotărît să nu se gîndească la nimic – să nu mai admită alte amintiri decît acelea pe care i le impunea prezenţa constantă a lui Maggie. O vedea la braţul lui şi-şi aducea aminte cît o privise de intens.

Apoi fu nevoit să se întoarcă acasă sub lumina rece a stelelor şi, umblînd aşa în noapte, îşi blestema nebunia şi-şi jura să nu mai rămînă niciodată singur cu Maggie. Îşi pierduse minţile. Doar era îndrăgostit de Lucy şi se angajase faţă de ea cu toată seriozitatea de care era în stare un om de onoare. Tare ar fi dorit să n-o fi întîlnit niciodată pe această Maggie Tulliver şi să nu se fi aprins în felul ăsta. Ar fi putut să fie o soţie delicioasă, ciudată şi greu de stăpînit, pentru orice bărbat în afară de el; el însă nu ar fi ales-o niciodată. Simţea oare şi dînsa acelaşi lucru? Stephen nădăjduia că... nu. N-ar fi trebuit să se ducă s-o vadă. De acum înainte se va stăpîni. Va fi nesuferit şi poate că se va certa cu ea. Să se certe cu ea? E oare

posibil să te cerţi cu o ființă care are nişte ochi ca ai ei – dispreţuitori şi rugători, chemători şi dornici să-şi manifeste împotrivirea, autoritari şi stăruitori – plini de contradicţii înnebunitoare. Să vezi o astfel de femeie stăpînită de dragoste era un lucru pentru care merita să lupţi, dar el n-avea de gînd să lupte.

Stephen încheie acest monolog interior printr-o exclamaţie abia şoptită, după care zvîrli capătul ţigării de foi şi, cu mîinile în buzunar, porni încet de-a lungul tufişurilor. Exclamaţia era de altfel departe de a fi binevoitoare.

Capitolul VII

Philip îşi face din nou apariţia

A doua zi de dimineaţă ploua cu găleata; era una dintre acele dimineţi cînd bărbaţii din împrejurimi, pe care nimic nu-i sileşte să stea în casă, obişnuiesc să facă vizite nesfîrşite fetelor de care sînt îndrăgostiţi. Ploaia mai uşor suportată la venire, fie că mergi pe jos, fie că mergi călare, se înteţeşte apoi, lăsîndu-ţi speranţa că se va opri cîndva, aşa că numai o ceartă furtunoasă poate pune capăt vizitei; plictiseala mocnită n-ar putea să aibă nici un efect. Şi, cînd e vorba de îndrăgostiţi, ce poate fi mai minunat, în Anglia, decît o dimineaţă ploioasă? Pe soare nu te poţi bizui niciodată; bonetele sînt în primejdie, şi pe iarbă nu poţi sta, că rişti să te alegi cu un guturai. Pe ploaie însă, te poţi bizui din plin. După un galop prin ploaie, înfăşurat în manta, te trezeşti instalat pe scaunul favorit – ceva mai înalt sau mai scund decît cel pe care stă zeiţa inimii tale (de fapt, din punct de vedere metafizic e acelaşi lucru, şi poate de asta femeia e adulată şi

în acelaşi timp privită de sus), cu speranţa că nu va veni nici o cucoană în vizită.

– Sînt sigură că Stephen o să sosească azi mai devreme. Întotdeauna vine mai devreme cînd plouă.

Maggie nu răspunse nimic. Era furioasă pe Stephen. Îşi spunea chiar că ar trebui să-l urască. Dacă n-ar fi plouat, s-ar fi dus s-o vadă pe mătuşa Glegg, numai ca să nu dea ochii cu el. Însă de vreme ce ploua, trebuia să găsească un pretext ca să poată sta cu maică-sa în altă cameră.

Dar Stephen nu veni mai devreme. Şi înaintea lui sosi un alt oaspete – un vecin mai apropiat. Intrînd în cameră, Philip, la gîndul că prietenia lor era o taină ce nu trebuie trădată, hotărîse doar să se încline în faţa lui Maggie; dar cînd aceasta se îndreptă spre el, cu mîna întinsă, îşi dădu seama că Lucy ştie tot. Erau amîndoi cam tulburaţi, deşi Philip se pregătise ceasuri întregi în vederea acestei întîlniri. Dar, ca toţi cei ce trec prin viaţă fără să ceară prea multă simpatie din partea semenilor, Philip reuşea aproape întotdeauna să se stăpînească şi, plin de mîndrie şi susceptibilitate, evita orice gest care i-ar fi trădat emoţia. O paloare mai accentuată, un uşor tremur al nărilor în timp ce vorbea şi o voce mai ascuţită – care pentru străini n-ar fi fost decît semnul unei indiferenţe pline de răceală – erau singurele mărturii ale unei drame lăuntrice destul de dureroase. Dar Maggie, care avea tot atîta putere să-şi ascundă vibraţiile cît ar fi avut dacă sufletul ei ar fi fost o strună de vioară, simţi că ochii i se îneacă în lacrimi cînd mîinile lor se împreunară în tăcere. Nu erau lacrimi de durere; semănau mai degrabă cu lacrimile pe care le varsă femeile şi copiii atunci cînd găsesc pe cineva să-i apere şi cînd pot privi, în urmă, la primejdia ce i-a ameninţat. Philip, care pînă atunci se asociase în mintea lui Maggie cu mustrările oarecum îndreptăţite ale lui Tom, devenise pentru ea, în cîteva clipe, un fel de conştiinţă exterioară capabilă s-o ajute şi să-i dea putere. Afecţiunea ei caldă şi liniştită pentru Philip, cu rădăcini adînci în copilăria lor,

amintirea ceasurilor lungi petrecute în discuţii care întăriseră prin impresii clare, succesive, simpatia instinctivă din primul moment – faptul că îi trezea mai degrabă un sentiment de milă şi eterna nevoie a femeii de a se devota, iar nu deşertăciunea sau alte porniri egoiste ale firii – păreau să constituie un fel de lăcaş sacru, un sanctuar unde putea să găsească adăpost împotriva unei forţe ispititoare căreia trebuia să i se împotrivească cu tot ceea ce era mai bun în ea. O forţă care ar fi dezlănţuit un zbucium groaznic în sufletul ei şi multă nenorocire în jur. Această lumină nouă în care-i apăreau relaţiile dintre ea şi Philip spulberă remuşcările şi îngrijorarea ce ar fi simţit-o altădată de teamă ca nu cumva prietenia lor să meargă prea departe şi să-l supere pe Tom; şi astfel, fără a se mai gîndi să-şi înfrîneze sentimentele, Maggie îi întinse mîna şi ochii i se umplură de lacrimi. Tocmai la asta se aşteptase şi Lucy, care simţea cum îi creşte inima văzînd că Philip şi Maggie sînt din nou împreună. Dar, cu toate că îl respecta pe Philip, nu se putea împiedica să constate că vărul Tom avusese oarecare dreptate să fie revoltat de nepotrivirea fizică dintre cei doi tineri, vărul Tom fiind un om prozaic căruia nu-i plăceau poeziile şi poveştile. Totuşi Lucy începu îndată să sporovăiască pentru a-i face să se simtă la largul lor.

– E frumos şi lăudabil din partea dumitale c-ai venit să ne vezi atît de curînd după ce te-ai înapoiat în oraş – spuse ea cu o voce plăcută de soprană, ca un gîngurit de păsărică, de aceea cred c-am să te iert c-ai dispărut aşa din senin, fără să le spui prietenilor dumitale nici o vorbă. Hai, vino şi stai aici, îl îndemnă ea arătîndu-i cel mai bun scaun, şi poate că o să te iertăm.

– Niciodată nu vei reuşi să domini oamenii, domnişoară Deane, spuse Philip aşezîndu-se. N-o să te creadă nimeni că eşti severă, şi oamenii or să greşească mereu, fiind convinşi că nu te va răbda inima să nu-i ierţi.

Lucy îl contrazise în glumă, dar Philip nici n-o auzi, căci, după cum era și firesc, se întorsese către Maggie care se uita la el cu o privire deschisă și afectuoasă, așa cum te uiți la un prieten cînd nu l-ai mai văzut de mult. Cît de îngrozitoare fusese clipa despărțirii! Philip avea impresia că totul se întîmplase în ajun. Și impresia aceasta era atît de intensă – își amintea atît de bine fiecare amănunt, fiecare vorbă rostită, fiecare privire schimbată cînd se întîlniseră ultima oară – încît cu acea gelozie și lipsă de încredere care, la naturile timide, însoțesc întotdeauna un sentiment puternic, i se părea că deslușește în privirea lui Maggie și în purtarea ei dovada unei schimbări. Însuși faptul că se temea de acest lucru, și era aproape convins că nu se înșală, ar fi fost de ajuns ca să-i trezească bănuiala în lipsa unor dovezi în stare să-i demonstreze contrariul.

– Ce vacanță minunată petrec! exclamă Maggie. Lucy se poartă cu mine ca o zînă din povești; m-a prefăcut într-o clipă din cenușăreasă în prințesă. De dimineață pînă seara fac tot ce vreau. Nici n-apuc să doresc ceva, că Lucy mi-a și ghicit gîndul.

– Sînt convins că din ziua în care te afli lîngă ea e și mai fericită, spuse Philip. Cred că se joacă mult mai bine cu dumneata decît cu o menajerie întreagă de cățel și pisicuțe. Și să știi că arăți foarte bine – schimbarea îți priește.

Conversația superficială continuă un timp, pînă cînd Lucy, hotărîtă să-i pun capăt, exclamă, pe un ton care imita foarte bine enervarea că a uitat ceva, și ieși din cameră.

Maggie și Philip se aplecară îndată unul spre celălalt și mîinile lor se împreunară din nou; se priveau cu bucuria tristă a prietenilor care păstrează în suflet amintirea unei vechi dureri încă nestinse.

– Știi, Philip, i-am spus lui Tom că vreau să te văd. L-am rugat să mă dezlege de făgăduiala pe care i-am făcut-o și a consimțit.

Maggie, cu firea ei impulsivă, ar fi vrut să-l facă pe Philip să înţeleagă de la început care vor trebui să fie relaţiile dintre ei; totuşi nu-i spuse nimic. Toate cîte se întîmplaseră de cînd Philip îi mărturisise prima oară că o iubeşte erau atît de dureroase, încît Maggie nu voia să fie ea prima care să pomenească de asta. I se părea de ajuns că rostise numele lui Tom, care odinioară îl insultase pe Philip, chiar şi atît putea însemna o jignire. Dar, în clipa aceea, Philip era prea preocupat de prezenţa ei ca să se mai poată gîndi la altceva.

– Atunci putem fi măcar prieteni, Maggie, nu-i aşa? Nu mai există nici o piedică în calea prieteniei noastre?

– Dar ce-o să spună tatăl tău? N-o să se împotrivească? întrebă Maggie, retrăgîndu-şi mîna.

– Nu există nimic care să mă facă să renunţ la tine. Nu renunţ decît dacă mi-o ceri tu, spuse Philip, roşindu-se. După cum ţi-am mai declarat, există lucruri în privinţa cărora n-am să fac niciodată ce vrea tata. Şi ăsta e unul dintre ele.

– Înseamnă că nu ne mai împiedică nimic să fim prieteni, să ne vedem şi să stăm de vorbă cît vrem; pînă plec... căci în curînd plec din nou. Vreau să plec foarte curînd... să-mi iau un nou serviciu.

– N-ai putea să renunţi, Maggie?

– Nu. Nu pot să mai rămîn aici. Prea m-aş dezobişnui de viaţa la care trebuie să mă întorc. Nu vreau să depind de alţii... nu vreau să stau cu Tom... deşi se poartă foarte frumos cu mine. El ar vrea să-mi poarte de grijă, dar eu n-aş accepta pentru nimic în lume.

Philip păstră cîteva clipe tăcerea. Apoi spuse cu o voce slabă şi ascuţită, care la el era întotdeauna semnul unei emoţii înăbuşite:

– Crezi că altă soluţie nu există? Oare numai către viaţa asta, care te desparte de cei cărora le eşti dragă, îţi poţi îngădui să năzuieşti?

– Da, Philip, răspunse Maggie privindu-l stăruitor, de parcă l-ar fi rugat s-o creadă că e silită să ia această hotărîre. Cel puţin deocamdată; în viitor nu ştiu ce-o să se mai întîmple. Dar am început să cred că mie nu mi-e dat să fiu fericită în dragoste – la mine dragostea a fost întotdeauna amestecată cu suferinţă. Bine-ar fi să-mi pot făuri un univers fără dragoste, aşa ca bărbaţii.

– Maggie, văd c-ai revenit la vechile tale idei, într-o formă nouă... ideile pe care le combăteam, spuse Philip, cu o nuanţă vagă de amărăciune. Vrei să găseşti o formă de renunţare prin care să scapi de durere. Dar îţi repet că asemenea scăpare nu-i posibilă decît prin falsificarea sau schilodirea firii tale. Ce s-ar întîmpla cu mine, dac-aş încerca să fug de durere? Dispreţul şi cinismul ar fi singurul meu opiu, în cazul în care n-aş cădea într-un fel de nebunie orgolioasă şi m-aş crede alesul Domnului, doar pentru că nu sînt alesul oamenilor.

Pe măsură ce vorbea, amărăciunea lui căpăta un fel de forţă. Se vedea limpede că vorbele lui nu erau numai un răspuns pentru Maggie, ci şi un mijloc de exteriorizare al unui sentiment care-l copleşea. În clipa aceea, sufletul lui era împovărat de durere. Dar evită, cu o delicateţe plină de mîndrie, orice aluzie la dragoste – la făgăduielile de dragoste pe care şi le făcuseră cîndva. Să-i amintească lui Maggie de o făgăduială, ar fi însemnat că uzează de o constrîngere josnică. Ce rost ar fi avut să-i repete că el rămăsese acelaşi? Şi asta ar fi sunat ca o rugăminte. Dragostea lui Philip pentru Maggie, mai mult chiar decît orice altă experienţă din viaţa lui, era pecetluită de sentimentul exagerat că el constituia o excepţie, şi că Maggie, alături de toţi ceilalţi, îl privea ca pe o excepţie.

Dar Maggie începuse să aibă remuşcări.

– Da, Philip, afirmă ea cu aerul de copil pocăit pe care-l căpăta ori de cîte ori o certa Philip. Ştiu că ai dreptate. Mă gîndesc prea mult la sentimentele mele şi prea puţin la sentimentele altora... la sentimentele tale. Am nevoie de tine, să-mi

atragi atenția cînd am greșit și să mă înveți ce să fac. Mi-ai spus atîtea lucruri care s-au adeverit!

Rosti cuvintele acesea stînd cu coatele pe masă și capul sprijinit în palme și uitîndu-se la Philip cu un aer de dependență pocăită și afectuoasă, în timp ce el o privea cu o expresie pe care Maggie o recunoscu din ce în ce mai bine, pe măsură ce sufletul îi era năpădit de amintiri. Oare se gîndea și Philip la lucrul pe care și-l amintise ea acum? Ceva în legătură cu iubitul lui Lucy? Acest gînd o făcu să se cutremure. Arunca o nouă lumină asupra sentimentelor ei actuale și asupra urmărilor pe care putea să le aibă întîmplarea din ajun. Ridică brațele de pe masă, simțind nevoia să se miște, căci avea o greutate pe inimă, greutatea care însoțește uneori o durere sufletească neașteptată.

– Ce-i cu tine, Maggie? Ce s-a întîmplat? întrebă Philip cuprins de o neliniște ciudată, imaginația lui fiind oricînd gata să descopere ceva care putea fi fatal relațiilor dintre ei.

– Nimic. Nu s-a întîmplat nimic, spuse Maggie, încercînd să-și trezească voința adormită. Gîndul acela îngrozitor nu trebuia să pătrundă în mintea lui Philip; și Maggie hotărî că trebuie să-l alunge și din mintea ei. Nimic, repetă ea. Nu s-a petrecut nimic decît în sufletul meu. Spuneai că viața asta secătuită, cum o numești tu, o să se răzbune pe mine, și ai avut dreptate. Mă bucur cu prea multă poftă de muzică și de viața ușoară de care am parte acum.

Și, spunînd asta, își luă lucrul și se apucă, hotărîtă, să coasă. Philip o privea întrebîndu-se dacă totuși n-o frămîntă și altceva. Știa că Maggie e în stare să se chinuie învinuindu-se singură de tot felul de lucruri. Dar nu trecu mult și în toată casa răsună clinchetul clopoțelului de la ușă, tras cu putere de o mînă bine cunoscută.

– Ce furtunos se anunță, spuse Maggie stăpînă pe ea, cu toate că inima începuse să-i bată mai tare. Mă întreb unde-o fi Lucy.

Lucy auzise semnalul şi, după două-trei minute, în care avu timpul să-i pună cîteva întrebări pline de grijă şi de afecţiune, îl aduse pe Stephen în salon.

– Ce faci, bătrîne, izbucni Stephen ducîndu-se drept la Philip şi strîngîndu-i mîna cu entuziasm, după ce, în treacăt, se înclinase în faţa lui Maggie. Sînt fericit că te-ai întors printre noi. De data asta te rog să nu te mai porţi ca o vrabie care şi-a făcut cuibul pe casă şi vine şi pleacă fără să anunţe pe nimeni. Cred că-i a douăzecea oară cînd urc degeaba scările alea nesfîrşite de la atelierul tău. Am urcat fiindcă ai tăi credeau că eşti acasă. Să ştii că lucrurile astea înveninează o prietenie.

– Vin atît de puţini oameni la mine, încît nu merită să las vorbă cînd plec şi cînd mă întorc, răspunse Philip, copleşit de prezenţa lui Stephen cu aerul lui prosper şi vocea lui puternică.

– Cum vă simţiţi astăzi, domnişoară Tulliver? întrebă Stephen, întorcîndu-se către Maggie cu o politeţe glacială şi întinzîndu-i mîna cu aerul că nu face altceva decît să-şi îndeplinească o îndatorire socială.

Maggie îi oferi vîrful degetelor şi răspunse pe un ton mîndru şi indiferent:

– Mulţumesc, bine.

Philip îi urmărea pe amîndoi cu atenţie. Dar Lucy era obişnuită cu relaţiile schimbătoare dintre ei şi îşi spunea cu regret că există probabil o antipatie înnăscută între Maggie şi Stephen, care ieşea din cînd în cînd la iveală, oricît s-ar fi străduit amîndoi s-o ascundă. „Lui nu-i plac femeile de tipul lui Maggie, iar pe ea o enervează ceva la Stephen: îl găseşte îngîmfat“, îşi spunea Lucy cu naivitate, gîndindu-se că asta explică totul. Dar după ce Maggie şi Stephen se salutară atît de convenţional, fiecare dintre ei se simţi jignit de răceala celuilalt. Şi, în timp ce-l tot întreba pe Philip ce mai desenase în ultima lui călătorie, Stephen era mereu cu gîndul la Maggie, cu atît mai mult cu cît

nu reuşea s-o atragă în conversaţie, aşa cum făcuse întotdeauna pînă atunci.

„Maggie şi Philip nu par deloc fericiţi, îşi spuse Lucy. Întîlnirea asta i-a cam întristat."

– Mi se pare că tocmai noi care n-am galopat prin ploaie sîntem mai muiate, spuse ea, adresîndu-se lui Stephen. Hai să ascultăm puţină muzică. Să profităm că eşti şi dumneata, şi Philip aici. Cîntaţi-ne duetul din „Masaniello". Maggie nu l-a auzit niciodată şi sînt sigură c-o să-i placă.

– Atunci să-ncepem, hotărî Stephen, îndreptîndu-se spre pian şi fredonînd melodia cu vocea lui joasă, atît de plăcută.

– Philip, vrei să fii drăguţ să-l acompaniezi tu, ca eu să-mi pot vedea de lucru, îl rugă Lucy. Îţi place să cînţi la pian, nu-i aşa? Adăugă ea cu drăgălăşenie, privindu-l întrebător şi temîndu-se, ca de obicei, să nu fi făcut vreo propunere care să-i displacă celuilalt, dar dorind, în acelaşi timp, să-şi termine broderia.

Auzind-o, Philip se lumină la faţă, căci nu există poate nici un sentiment, în afară de teama şi durerea fără margini, care să nu-şi găsească alinare în muzică şi să nu te ajute să cînţi mai bine; şi, în clipa aceea, Philip era năpădit de sentimente atît de complexe, încît numai un cuartet sau un trio ar fi fost în stare să exprime dragostea şi gelozia, resemnarea şi bănuiala chinuitoare din sufletul lui.

– Sigur că da, spuse el, aşezîndu-se la pian. Muzica e o compensaţie pentru viaţa asta strîmbă şi te face să te simţi de parcă ai fi trei fiinţe deodată: cea care cîntă din gură, cea care cîntă la pian şi cea care îi ascultă pe amîndoi. Asta se întîmplă şi cînd cînţi şi pictezi în acelaşi timp.

– Tu, Philip, eşti un om de invidiat. Eu nu ştiu să fac nimic cu mîinile, spuse Stephen. Cred că asta se poate observa la toţi oamenii cu talente administrative. La mine raţiunea are tendinţa de predominare. N-ai observat, domnişoară Tulliver?

Fără să vrea, Stephen începuse iar, ca de obicei, să glumească cu Maggie, care nu se putu stăpîni să nu roşească şi să nu-i răspundă ironic:

– Da, am observat o tendinţă de predominare, spuse ea zîmbind, şi Philip ar fi dorit din tot sufletul ca această tendinţă să-i displacă lui Maggie.

– Haideţi, îi îndemnă Lucy. S-auzim muzica! O să ne analizăm calităţile altă dată.

De cîte ori asculta muzică, Maggie devenea incapabilă să-şi mai continue lucrul, oricît s-ar fi străduit. De data asta, însă, îşi dublă eforturile, căci gîndul că Stephen ştia cît de mult îi place vocea lui o determină să-i reziste nu numai în glumă, ca pînă atunci. Şi, în plus, Maggie ştia că Stephen are obiceiul să se aşeze în aşa fel, încît s-o poată vedea. Dar toate încercările fură zadarnice. Lucrul îi căzu din mîini şi intenţiile eroice se topiră în emoţia nelămurită pe care i-o trezea în suflet acest duet înflăcărat; o emoţie ce părea să-i dea, în acelaşi timp, putere şi slăbiciune: putere să se bucure, şi slăbiciune în a rezista. Melodia trecu în gama minoră, şi emoţia neaşteptată a acestei schimbări o făcu pe Maggie să tresară. Biata Maggie! Tare era frumoasă cînd îşi lăsa sufletul pradă puterii implacabile a sunetului! Întreaga ei fiinţă vibra de emoţie; stătea puţin aplecată înainte, cu mîinile încleştate, ca un om care încearcă să se ţină tare. Ochii ei strălucitori, larg deschişi, cu pupilele dilatate, aveau acea expresie copilărească de uimire şi de încîntare, ce apărea în clipele cînd era fericită. Lucy, care pînă atunci stătuse întotdeauna la pian şi nu văzuse niciodată această expresie pe faţa lui Maggie, nu reuşi să se împotrivească dorinţei de a veni tiptil pînă la ea şi de a o săruta. Philip, care îi arunca şi el din cînd în cînd cîte o privire, ridicînd ochii de pe partitură, simţi că e prima oară cînd o vedea pe Maggie stăpînită de o emoţie atît de puternică.

– Mai vrem, mai vrem! strigă Lucy după ce bisară duetul. Tot ceva vioi! Maggie spune mereu că-i place s-audă cascade de sunete.

– Atunci hai să cîntăm „S-o pornim la drum", spuse Stephen. Se potriveşte grozav cu dimineaţa asta ploioasă. Dar nu vrei să părăseşti cele mai sfinte îndatoriri ale vieţii şi să vii să cînţi cu noi?

– Ba da, răspunse Lucy, rîzînd. Dacă vrei să cîntăm „Opera cerşetorilor"[1]. E acolo, pe etajera de note... Vezi că are o copertă jerpelită.

– Preţioasă indicaţie, n-am ce zice! Sînt vreo zece coperte aici, una mai jerpelită ca alta, răspunse Stephen, căutînd partitura.

– Între timp, cîntă-ne dumneata ceva, Philip! Te rog, stărui Lucy, văzînd că degetele lui rătăceau pe clape. Ce cîntai adineaori? Era foarte frumos, dar nu ştiu ce e.

– Cum nu ştii? întrebă Philip, începînd să cînte clar melodia. E un fragment din „Somnambula": *Ah, perche non posso odiarti*[2]. Nu cunosc opera, dar se pare că tenorul îi declară eroinei că o va iubi pe veci, chiar dacă ea-l va părăsi.

Philip nu alesese această melodie la întîmplare, era poate o expresie indirectă a vorbelor pe care nu se putea hotărî să le rostească în faţa lui Maggie. Aceasta auzise explicaţiile date lui Lucy şi, cînd Philip începu să cînte, îşi dădu seama de tristeţea pasionată a melodiei. Tenorul care-şi pleda atît de arzător cauza nu avea o voce excepţională, dar trezea în sufletul ei o seamă de amintiri: Philip îi mai cîntase uneori, în surdină, pe potecile năpădite de iarbă sau la umbra frasinului înclinat de la Red Deeps. Vorbele ascundeau parcă o învinuire. Oare asta urmărise Philip? Maggie regretă că nu-i spusese mai clar, atunci cînd

---

[1] Vodevil aparţinînd poetului englez John Gay (1685-1732).

[2] Ah, de ce nu te pot urî! *(ital.)*. Opera *Somnambula* aparţine compozitorului italian Vincenzo Bellini (1801-1835).

vorbise cu el puţin mai înainte, că nu voia să-i trezească din nou speranţa deşartă a dragostei pentru că asta ar fi fost împotriva situaţiei în care se găseau şi din care nu exista ieşire. Cîntecul lui Philip o mişca, dar nu-i mai dădea nici un fior; îi trezea în suflet gînduri şi amintiri precise, dar n-o tulbura, ci îi inspira doar o duioasă părere de rău.

– Aşa-i cu voi, tenorii, spuse Stephen, care aşteptase cu partiturile în mînă să sfîrşească Philip cîntecul. Întristaţi sexul frumos, ciripind vorbe de dragoste şi jurăminte de credinţă, în timp ce iubita vă tratează cu cruzime. Şi nu v-aţi abţine să vă exprimaţi resemnarea decît dacă vi s-ar tăia capetele şi ar fi servite pe o tavă, cum s-a întîmplat cu tenorul sau trubadurul acela medieval. Trebuie să vă administrez un antidot pînă ce reuşeşte domnişoara Deane să se smulgă de lîngă ghemele ei.

Şi Stephen începu să cînte cu patos şi impertinenţă:

Să tot plîng să mă topesc,
Doar pentru că te iubesc?

Şi tot aerul din salon păru să vibreze însufleţit de această undă înviorătoare. Lucy, care era întotdeauna mîndră de Stephen, se îndreptă zîmbitoare spre pian, privindu-l cu admiraţie, în timp ce Maggie, în ciuda dorinţei de a se împotrivi unui asemenea cîntec şi celui care-l cînta, se simţi fermecată de o influenţă nelămurită şi se lăsă în voia aceestui val puternic, căruia nu putea să-i ţină piept.

Era însă hotărîtă cu înverşunare să nu se trădeze; se apucă din nou de lucru, făcînd cu îndărătnicie împunsături greşite şi înţepîndu-şi degetele, fără să ridice ochii sau să ia seama la ceea ce se petrecea în jur, pînă cînd cele trei voci intonară împreună „S-o pornim la drum".

Dacă ar fi putut să înţeleagă că acel Stephen atît de impertinent şi de îngîmfat se gîndea tot timpul la ea, dacă şi-ar fi dat

seama cum trecea brusc de la hotărîrea de a o trata cu o indiferență ostentativă la dorința enervantă de a surprinde un semn de căldură din partea ei, de a schimba cu ea o vorbă sau o privire pe furișă, mă tem că Maggie ar fi încercat o satisfacție ascunsă. Cînd începură să cînte „Furtuna", Stephen găsi prilejul pe care-l căuta. Simțind nevoia să-și rezeme picioarele pe ceva, Maggie se ridică să caute un scăunel. Stephen, care în clipa aceea nu cînta și îi urmărea toate mișcările, îi ghici dorința și se grăbi să i-o satisfacă. În timp ce ridica scăunelul, ochii lui exprimară o rugă atît de fierbinte, încît Maggie nu se putu împiedica să nu-i arunce o privire de recunoștință. Atunci cînd scăunelul de care ai nevoie e așezat cu grijă lîngă tine de către o persoană foarte sigură de sine, și nu de orice persoană sigură de sine, ci de una anumită, care a căpătat dintr-o dată un aer umil și îngrijorat și mai zăbovește o clipă lîngă tine ca să te întrebe dacă nu cumva te trage vreun curent în locul acela dintre fereastră și cămin, rugîndu-te totodată să-i îngădui să-ți mute masa de lucru mai încolo, și dacă tu, femeia căreia îi sînt adresate toate acestea, ai fost nevoită de mică să înveți lecția vieții într-o limbă aspră, e cu neputință ca o părticică din nevoia de dragoste, năvalnică, oricînd gata să izbucnească, să nu ți se reflecte în priviri. Și pentru Maggie asemenea atitudini nu erau un lucru obișnuit, ci un element nou în viața ei, iar dorința de a se vedea înconjurată de atenții era puternică și nealterată. Tonul acela de grijă afectuoasă o făcu să privească chipul aplecat deasupra ei și să spună: „Nu, mulțumesc". Și, orice s-ar fi întîmplat în clipa aceea, privirea pe care o schimbară tot li s-ar fi părut minunată, așa cum li se păruse și-n seara din ajun.

Stephen nu făcuse decît un gest firesc de politețe care nu durase nici două minute iar Lucy, abia îl observase. Dar pentru Philip, care purta în suflet un sentiment vag de neliniște fiind oricînd gata să-și hrănească această neliniște cu incidentele cele mai neînsemnate, grija neașteptată din partea lui

Stephen și schimbarea de pe chipul lui Maggie, părînd să reflecte o rază de lumină de pe chipul lui, formau un contrast atît de puternic cu semnele de indiferență exagerată dinainte, încît totul căpătă o semnificație dureroasă. Vocea lui Stephen care umplu din nou încăperea îl irită ca un zăngănit de tablă și Philip simți nevoia să bată în clape, scoțînd sunete ascuțite și false. De fapt, Philip nu observase nimic care să-l facă să bănuiască c-ar putea exista vreun sentiment neobișnuit între Stephen și Maggie. Așa-i glăsuia rațiunea, și Philip ar fi vrut să plece imediat acasă și să mediteze în liniște asupra acestor imagini aparente, pînă s-ar fi convins că erau cu totul neîntemeiate. Dar, pe de altă parte, nu-i venea să plece înaintea lui Stephen, căci voia să urmărească orice apropiere dintre acesta și Maggie. Bietul Philip! I se părea firesc, ba chiar inevitabil, ca orice om care se afla în preajma lui Maggie să se îndrăgostească de ea! Dar dacă Maggie s-ar fi lăsat ademenită și s-ar fi îndrăgostit de Stephen Guest, n-ar fi fost în nici un caz fericită. Gîndul ăsta îi dădu lui Philip curaj să privească propria lui dragoste pentru Maggie într-o lumină nouă: nu i se mai părea demnă de dispreț.

Zbuciumul acesta sufletesc care părea că-l asurzește îl făcu să cînte foarte fals. Lucy îl privi uimită, dar intrarea doamnei Tulliver, venită să-i poftească la masă, fu ca un pretext care întrerupse brusc muzica.

– A, uite-l și pe domnul Philip, exclamă domnul Deane cînd intrară cu toții în sufragerie. Nu te-am mai văzut de o veșnicie. Ce mai face tatăl dumitale? Am auzit că e plecat. L-am căutat deunăzi la birou și mi s-a spus că nu e în oraș.

– Da, a fost cîteva zile la Mudport, cu niște treburi, răspunse Philip. Dar s-a întors.

– Tot așa de mult îi place să se ocupe de fermă?

– Cred că da, răspunse Philip, cam uimit de interesul neașteptat al domnului Deane pentru ocupațiile lui taică-său.

– Am auzit c-a pus mîna pe nişte pămînt pe ambele maluri ale rîului, continuă domnul Deane. E adevărat?

– Da, este!

– Cred că ferma asta îi dă mare bătaie de cap, îi dădu zor domnul Deane în timp ce împărţea plăcinta de porumbel – şi înghite o grămadă de bani. Eu n-am avut niciodată manii d-astea... şi nici n-aş vrea să am. Şi să ştii că cele mai păcătoase manii sînt alea din care te aştepţi să cîştigi un ban. Îţi golesc buzunarele, de parcă ar fi nişte saci găuriţi din care curge grîu.

Auzind aceste critici la adresa cheltuielilor domnului Wakem – critici care voiau să pară gratuite – Lucy se simţi cam îngrijorată. Dar discuţia se opri acolo, şi tot timpul cît durā masa domnul Deane rămase pe gînduri, mai tăcut ca de obicei. Lucy, care urmărea întotdeauna reacţiile lui taică-său şi care în ultima vreme avea motive serioase să se intereseze de tot ce avea legătură cu familia Wakem, era curioasă să ştie ce se ascunde îndărătul întrebărilor acelora. Şi tăcerea care urmă o făcu să bănuie că întrebările fuseseră puse cu un anumit scop.

Preocupată de acest gînd, Lucy recurse la metoda folosită ori de cîte ori voia să-i spună sau să-l întrebe ceva pe taică-său. Găsi un pretext ca s-o facă pe mătuşa Tulliver să plece din sufragerie după-masă, şi se aşeză pe un scăunel la picioarele lui. În afară de faptul că Lucy, care nu putea suferi să i se presare tutun în păr, începea prin a pune stăpînire pe tabacheră, domnul Deane trăia în asemenea împrejurări clipele cele mai fericite pe care i le putea oferi o viaţă clădită exclusiv pe merite personale.

– Nu-i aşa că nu te duci imediat la culcare şi mai stai puţin cu mine, tăticule? îl întrebă ea, trăgîndu-şi scăunelul mai aproape de el şi desfăcîndu-i degetele groase care ţineau tabachera.

– Da, mai stau, răspunse el, cu ochii la clondirul ce conţinea răsplata meritelor lui personale. Dar ce vrei de la mine? Adăugă

el, ciupindu-i drăgăstos bărbia cu gropiță. Vrei să mă lingușești ca să mai faci rost de niște bani pentru bazar?

– Nu, azi urmăresc scopuri josnice. Nu vreau să-ți cer nimic, vreau numai să-ți vorbesc. Ia spune, tăticule, de ce l-ai întrebat azi pe Philip despre ferma lui taică-său? Mi s-a părut curios, fiindcă dumneata nu prea ai obiceiul să-l întrebi de taică-său. Şi nu înțeleg de ce te necăjești că domnul Wakem își risipește banii pe fermă.

– E vorba de niște afaceri care nu te privesc, răspunse domnul Deane, făcînd un gest cu mîinile de parc-ar fi vrut să respingă orice tendință de amestec în acest mister.

– Bine, tăticule, dar dumneata spuneai întotdeauna că domnul Wakem l-a crescut pe Philip ca pe o fată. Atunci cum de-ai crezut că poți afla ceva de la el cînd e vorba de afaceri? Întrebările dumitale neașteptate au părut cam ciudate și Philip a fost cam surprins.

– Prostii, fetițo, replică domnul Deane, vrînd să-și justifice purtarea în lume, purtare care, de cînd începuse să prospere, îi cam dădea bătaie de cap. Am auzit că moara și ferma lui Wakem de pe celălalt mal al rîului – moara Dorlcote, fostă proprietatea lui Tulliver – nu mai fac parale ca pe vremuri. Şi am vrut să aflu de la prietenul tău Philip dacă taică-său nu s-a săturat cumva de fermă.

– Da' de ce, tăticule? Dac-o vinde, vrei s-o cumperi dumneata? întrebă Lucy, curioasă. Hai, tăticule, spune... spune tot... uite, dacă-mi spui îți dau tabachera înapoi. Ştii, Maggie mi-a povestit că ceea ce doresc ei mai mult și mai mult pe lume e ca Tom să pună din nou mîna pe moară. Asta a fost unul dintre ultimele lucruri pe care i le-a cerut unchiul Tulliver lui Tom: să facă așa fel ca să ajungă din nou stăpîn pe moară.

– Sst, pisicuța tatii, o mîngîie domnul Deane, folosindu-se de tabachera care ajunsese iar în stăpînirea lui. Să nu cumva să scapi o vorbă despre asta, auzi? Nu prea văd cum ar putea de-alde

Tulliver s-ajungă iar în stăpînirea morii sau să reușească cineva s-o scoată din mîinile lui Wakem. Şi, dacă află că vrem moara numai ca s-ajungă iar în mîinile familiei Tulliver, nu se mai desparte de ea în ruptul capului. Şi e şi firesc, după cîte s-au întîmplat. Wakem s-a purtat destul de frumos cu Tulliver pe vremuri, dar nu poți cere nimănui să se lase biciuit şi după asta să-ți mai şi ofere zaharicale.

– Ascultă, tăticule, i se adresă Lucy cu un aer solemn, ai încredere în mine? Vreau să-ți spun ceva, dar să nu-mi pui nici o întrebare... să știi că am motive cît se poate de serioase să fac ceea ce vreau să fac. Şi m-am gîndit bine... zău că m-am gîndit.

– Bine. S-auzim.

– Uite ce e, dacă mă laşi să vorbesc deschis cu Philip, dacă mă laşi să-i spun că ai de gînd să cumperi moara şi de ce vrei s-o cumperi, şi că verii mei vor s-o capete înapoi şi de ce vor s-o capete, cred că Philip o să ne ajute. Sînt sigură c-o să ne ajute.

– Nu prea înțeleg, fetițo, se miră domnul Deane. De ce să ne ajute? Apoi, privind-o lung pe fiică-sa, adăugă: Nu cumva crezi că bietul băiat s-a îndrăgostit de tine şi poți să-l duci de nas? (Domnul Deane nu-şi făcea nici un fel de griji în privința sentimentelor lui Lucy.)

– Nu, tăticule, Philip nu prea ține la mine... în orice caz ține mai puțin decît țin eu la el. Dar am motive să fiu sigură că-i aşa cum ți-am spus. Nu mă întreba mai mult. Şi, dacă ghiceşti despre ce-i vorba, nu-mi spune. Lasă-mă doar să procedez aşa cum vreau.

Şi, făcîndu-i această rugăminte, Lucy se ridică de pe scăunel, se cățără pe genunchii lui taică-său, și-l sărută.

– Vezi să nu faci vreo poznă, o sfătui el, sorbind-o din ochi.

– Nu, n-avea nici o grijă! Sînt o fată deşteaptă: am moştenit talentul dumitale în afaceri. Nu ții minte că mi-ai admirat caietul de socoteli, deunăzi cînd ți l-am arătat?

– Bine, Bine. Dacă tinerelul ăsta își ține gura, n-avem nimic de pierdut. Și, să-ți spun drept, nici nu cred c-avem altă soluție. Ei, și-acum lasă-mă să mă duc la culcare.

Capitolul VIII

Wakem apare într-o nouă lumină

Nu trecuseră nici trei zile de la discuția dintre domnul Deane și fiică-sa, la care ați fost martori și dumneavoastră, și Lucy reuși să discute cu Philip între patru ochi, profitînd de faptul că Maggie era în vizită la mătușa Glegg. După cele spuse de Lucy, Philip se frămîntă o zi și o noapte și, în cele din urmă, hotărî ce are de făcut. I se părea că întrezărește posibilitatea unei schimbări în relațiile lui cu Maggie și c-ar putea înlătura măcar una dintre piedicile care le stăteau în cale. Își întocmi un plan de bătaie și calculă toate mișcările cu calmul pasionat al unui jucător de șah în zilele primelor entuziasme, mirîndu-se singur de neașteptatul lui talent de strateg. Și, pe cît era planul lui de bine calculat, pe atît era de îndrăzneț. Pîndi un moment cînd domnul Wakem n-avea altceva de făcut decît să-și citească ziarul, se apropie de el, se opri în spatele lui și, punîndu-i o mînă pe umăr, i se adresă:

– Tată, nu vrei să vii în sanctuarul meu, să-ți arăt ultimele schițe? Tocmai le-am pus în ordine.

– Nu prea mă simt în stare să urc scările pîn' la tine. Mi-au cam înțepenit încheieturile, răspunse Wakem, lăsînd ziarul din mînă și privindu-l pe fii-său cu blîndețe. Dar hai, totuși, să merg.

– Ești mulțumit de încăperea asta, Phil, nu-i așa? Lumina de sus e grozavă.

Acestea fură, ca de obicei, primele cuvinte pe care le rosti domnul Wakem cînd intră în atelier. Îi plăcea să-şi amintească, şi să-i amintească şi lui Philip, ce tată bun fusese dăruindu-i un asemenea atelier. Da, fusese într-adevăr un tată bun! Şi dacă Emily s-ar fi sculat din mormînt, n-ar fi avut nimic să-i reproşeze.

– Ia te uită! Făcu el, punîndu-şi ochelarii pe nas şi aşezîndu-se pe un scaun de unde putea să aibă o viziune de ansamblu şi, în acelaşi timp, să se mai şi odihnească puţin. Ai o expoziţie grozavă! Picturile tale mi se par tot atît de bune ca pînzele pictorului ăla din Londra... ăla pentru care a plătit Leyburn atîţia bani.

Philip dădu, zîmbind, din cap. Se aşezase pe taburetul de lucru şi ţinea în mînă un condei de plumb, cu care începu să tragă nişte linii apăsate ca să-şi ascundă emoţia. Îl privea pe taică-său care se ridicase şi se plimba de jur împrejurul încăperii cu pas rar, oprindu-se în faţa pînzelor cu mult mai mult interes decît l-ar fi îndemnat gustul lui pentru peisaj, pînă cînd rămase în faţa unui suport pe care se aflau două picturi, una dintre ele mai mare şi cealaltă mai mică, înrămate în piele.

– Doamne, dar asta ce mai e? întrebă Wakem, surprins de această trecere neaşteptată de la peisaj la portret. Credeam că te-ai lăsat de portrete. Cine-s astea?

– Tablourile astea reprezintă amîndouă aceeaşi persoană, la vîrste diferite, răspunse Philip, calm şi fără şovăială.

– Ce persoană? întrebă Wakem, uitîndu-se fix la tabloul mai mare, cu un aer din ce în ce mai bănuitor.

– Domnişoara Tulliver. În portretul mai mic e aşa cum arăta pe vremea cînd eram cu fratele ei la şcoală, la King's Lorton. Portretul mai mare, care e mai puţin izbutit, e de pe vremea cînd m-am întors din străinătate.

Wakem se răsuci spre el, stacojiu de furie, lăsă să-i cadă ochelarii de pe nas, şi îl privi cu expresie atît de sălbatică, de parcă ar fi vrut să lovească făptura aceea slabă, dar plină de cutezanţă, şi s-o doboare de pe scaun. Se aruncă însă din nou în fotoliu, vîrîndu-şi mîinile în buzunarele pantalonilor şi se uită la fii-său cu turbare. Philip nu se uita le el; privea liniştit vîrful creionului pe care-l ţinea în mînă.

– Vrei să spui c-ai mai văzut-o de cînd te-ai întors din străinătate? întrebă Wakem, în cele din urmă, cu acel efort zadarnic pe care-l faci cînd eşti furios şi vrei să-ţi exprimi toată patima prin vorbe şi ton, de vreme ce loviturile nu-ţi sînt îngăduite.

– Da. Am văzut-o destul de des, timp de un an întreg, înaintea morţii lui taică-său. Ne întîlneam în desişul de la Red Deeps, lîngă moara Dorlcote. O iubesc mult. Şi în viaţa mea n-am să iubesc altă femeie. Mă gîndesc la ea de cînd era copil...

– Continuă, te rog! V-aţi scris tot timpul?

– Nu. Nu i-am spus c-o iubesc decît înainte de a ne despărţi, şi Maggie i-a făgăduit fratelui ei că n-o să mă mai vadă niciodată şi nici n-o să-mi mai scrie. Nu sînt convins că mă iubeşte şi nici nu ştiu dac-ar primi să se mărite cu mine. Dar dac-ar consimţi, dacă m-ar iubi destul ca să facă asta, m-aş însura imediat cu ea.

– Va să zică aşa-mi mulţumeşti tu mie pentru toată bunătatea cu care te-am copleşit, izbucni Wakem, palid şi tremurînd de furie, neputincios în faţa dispreţului calm şi a aerului hotărît al lui Philip.

– Nu, tată, răspunse el, ridicîndu-şi pentru prima oară privirea către domnul Wakem. Nu consider asta ca o mulţumire. E drept c-ai fost un tată bun. Dar am crezut c-ai făcut-o pentru că mă iubeşti şi vrei să mă vezi fericit – atît de fericit cît îmi îngăduie soarta mea nenorocită. N-am ştiut că socoteşti asta ca o datorie pe care pretinzi să ţi-o plătesc, sacrificînd orice posi-

bilitate de fericire numai ca să-ţi satisfac nişte sentimente pe care n-am să le împărtăşesc niciodată.

– Cred că orice fiu ar împărtăşi sentimentele tatălui său într-un caz ca ăsta, spuse Wakem cu amărăciune. Tatăl fetei era un imbecil, o bestie turbată, şi a fost cît pe-aci să mă omoare. O ştie tot tîrgul. Iar fii-său e tot atît de obraznic, doar că e mai stăpînit din fire. Spui că i-a interzis soră-sii să te vadă. Mi-e teamă că dacă nu bagi de seamă, o să-ţi rupă oasele... ca să te fericească şi mai mult. Dar văd că hotărîrea ta e luată, şi-mi închipui că te-ai gîndit la consecinţe. Bineînţeles că n-ai nevoie de consimţămîntul meu, eşti liber să faci ce pofteşti şi poţi să te căsătoreşti cu fata oricînd, şi mîine dacă vrei. Ai douăzeci şi cinci de ani, şi n-ai decît să urmezi calea care-ţi convine, iar eu o voi urma pe-a mea. Nu-i nevoie să mai avem de-a face unul cu altul.

Wakem se ridică şi se îndreptă spre uşă, dar ceva păru să-l oprească şi, în loc să iasă, începu să se plimbe prin cameră. Philip nu se grăbi să răspundă, dar, cînd se hotărî în sfîrşit să vorbească, tonul lui era mai calm şi mai răspicat decît oricînd.

– Nu, nu mă pot căsători cu domnişoara Tulliver, dacă sînt nevoit s-o întreţin din munca mea, chiar de ar vrea să se mărite cu mine. Nu am nici o meserie. Nu pot s-o silesc să îndure sărăcia şi infirmitatea mea.

– Aha, de asta nu vrei să te desparţi de mine, spuse Wakem, pe acelaşi ton amar, cu toate că ultimele cuvinte ale lui Philip îl îndureraseră, trezindu-i un sentiment care de douăzeci şi cinci de ani nu-l părăsise nici o clipă. Se trînti din nou pe scaun.

– Eram sigur că aşa o să se întîmple, conchise Philip. Ştiu că scene din astea au loc deseori între părinţi şi copii. Dacă aş fi şi eu ca alţi bărbaţi de vîrsta mea, aş răspunde vorbelor tale mînioase prin altele şi mai mînioase, şi poate că ne-am despărţi; eu m-aş însura cu femeia pe care o iubesc, şi poate c-aş avea

norocul să fiu tot atît de fericit ca oricare altul. Dar dacă-ți face plăcere să distrugi efectul tuturor eforturilor pe care le-ai făcut pentru mine, să știi că ai un mare avantaj față de alți părinți: poți să mă lipsești de singurul lucru care m-ar face să consider că viața-i demnă de a fi trăită. Philip făcu o pauză, dar taică-său păstră tăcerea. Și știi bine cu ce mulțumire te-ai alege din asta, în afară de orgoliul de a-ți satisface un resentiment ridicol, demn doar de triburile de nomazi.

– Ce-ai zis? Resentiment ridicol? exclamă Wakem. Cum adică? Ce naiba! Te biciuiește un bădăran și după toate alea mai trebuie să te topești de dragul lui? Și, pe urmă, mai e și fii-său, scîrba aia îngîmfată cu inimă de piatră. La licitație mi-a spus o vorbă pe care n-am s-o uit cît oi trăi. Ar fi o țintă grozavă pentru un glonte... numai că-i păcat să strici glontele pe el!

– Nu vorbesc de ura dumitale față de ei, reluă Philip care avea anumite motive să aprobe părerea lui taică-său despre Tom, cu toate că nu merită să păstrezi atîta timp în inimă un sentiment de răzbunare. Voiam doar să spun că din cauza lor dușmănești o biată făptură fără apărare, care e prea înțeleaptă și prea bună ca să împărtășească prejudecățile înguste ale neamurilor ei. Ea nu s-a amestecat niciodată în certurile de familie.

– Ce vrei să înțelegi prin asta? N-are nici o importanță cum se poartă o femeie – important e de unde se trage. Oricum e înjositor pentru tine să iei de nevastă pe fata bătrînului Tulliver.

Pentru prima oară în timpul discuției, Philip își pierdu cumpătul și se roși la față de mînie.

– Domnișoara Tulliver, declară el pe un ton tăios, dar plin de amărăciune, are acele trăsături de caracter pe care numai un om prost și vulgar le poate atribui clasei mijlocii. Are purtări cît se poate de alese, iar rudele ei, oricare ar fi ele, sînt respectate

pentru marea lor cinste şi integritate. Cred că nu e om în St. Ogg's care să nu spună că e mai mult decît merit eu.

Wakem îi aruncă o privire cruntă şi întrebătoare, dar Philip se uita în altă parte şi, după cîteva clipe, continuă pe un ton în care se simţeau oarecari regrete, dar urmărind parcă să accentueze ultimele cuvinte:

– Crezi că există vreun om în St. Ogg's să nu spună că o fată frumoasă ca ea face o prostie, irosindu-şi viaţa alături de un nenorocit ca mine?

– În orice caz, ea n-ar putea să afirme asta, zise Wakem, ridicîndu-se din nou şi uitînd totul, într-o izbucnire de mîndrie şi revoltă, atît paternă, cît şi personală. Ar fi o partidă neaşteptată pentru ea! Ce contează o infirmitate din accident dacă o fată ţine sincer la un băiat.

– Da, dar în asemenea cazuri fetele nu prea se îndrăgostesc, spuse Philip.

– Dacă-i aşa, răspunse Wakem cu violenţă, încercînd să-şi păstreze poziţia iniţială, dacă nu ţine la tine, de ce te-ai mai ostenit să-mi vorbeşti de ea; ai fi putut să mă scuteşti de neplăcerea de a-ţi refuza încuviinţarea pentru un lucru care nu are să se întîmple niciodată.

Spunînd asta, Wakem se îndreptă cu paşi mari spre ieşire şi, fără să se mai uite în urma lui, ieşi trîntind uşa.

Philip nu pierdu speranţa că, în cele din urmă, discuţia cu taică-său va da roadele dorite. Totuşi scena care avusese loc îi zdruncinase nervii sensibili, ca de femeie. Se hotărî să nu coboare la masă; simţea că în ziua aceea nu mai poate da ochii cu taică-său. Wakem obişnuia, cînd n-avea cine să-i ţină de urît, să iasă seara în oraş, uneori chiar devreme – pe la şapte şi jumătate; cum era destul de tîrziu după-amiază, Philip îşi încuie atelierul şi se hotărî să facă o plimbare lungă, ca să se întoarcă abia după plecarea lui taică-său. Luă o barcă şi vîsli coborînd pe rîu, la vale, pînă ajunse la un sat care-i plăcea lui

foarte mult, și unde luă masa zăbovind pînă se făcu destul de tîrziu ca să se poată întoarce acasă. Pînă atunci nu se certase niciodată cu tatăl lui și gîndul că neînțelegerea lor, o dată începută, ar putea să dureze săptămîni întregi îl mîhnea și-l îngrijora. Cîte nu se puteau întîmpla între timp? Nici nu îndrăznea să lămurească sensul acestei întrebări, care-i apăruse în minte fără voia lui. Dar dacă ar deveni iubitul lui Maggie, acceptat și recunoscut, teama lui nelămurită îi va pieri încetul cu încetul din suflet. Se urcă din nou în atelier și se așeză obosit într-un fotoliu, privind cu gîndul aiurea peisajele cu ape și stînci de pe pereți, pînă ațipi; o visă pe Maggie zbătîndu-se în apa lucioasă, verzuie a unui rîu, în timp ce el o privea neputincios. Fu trezit din somn de un zgomot neașteptat, care semăna cu un trosnet puternic.

Zgomotul era, de fapt, scîrțîitul ușii, și Philip își dădu seama că dormise doar cîteva clipe, pentru că lumina înserării rămăsese aceeași. Cel care intrase era taică-său. Văzînd că Philip vrea să se ridice să-i ofere un scaun, Wakem spuse:

– Nu-i nevoie. Nu te ridica. Las' că mai bine mă învîrtesc prin încăpere.

După ce se plimbă de cîteva ori de la un capăt la altul al odăii, cu pas hotărît, Wakem se opri cu mîinile în buzunare în fața lui Philip, și-i spuse, de parc-ar fi continuat o discuție care nu fusese întreruptă:

– După cîte înțeleg eu, Phil, fata ține la tine; altfel nu s-ar fi întîlnit cu tine pe ascuns.

Philip simți cum îi zvîcnește inima și, o clipă, pe fața lui apăru o roșeață care semăna cu o lumină trecătoare. Îi venea greu să vorbească așa, pe nepregătite.

– La King's Lorton, cînd era mică, ținea la mine, fiindcă stăteam mai tot timpul lîngă frate-său care se rănise la picior. Amintirea asta i-a rămas întipărită în minte și de-atunci m-a socotit întotdeauna ca pe un vechi prieten. Iar cînd ne-am întîlnit

din nou, m-a socotit tot ca pe un vechi prieten şi nu ca pe iubitul ei.

– Bine, dar pînă la urmă tot i-ai vorbit de dragoste! Şi atunci ce ţi-a spus? îl întrebă Wakem, începînd să se plimbe din nou prin cameră.

– A spus că mă iubeşte şi ea.

– Atunci ce naiba mai vrei? E cumva o fată cu toane?

– Era foarte tînără pe vremea aceea, continuă Philip, şovăind. Mă tem că nici ea nu ştia prea bine ce-i în sufletul ei. Mi-e teamă că lunga noastră despărţire şi gîndul că împrejurările ne vor fi mereu potrivnice au cam schimbat lucrurile.

– Da, dar acum e aici în oraş. Am văzut-o la biserică. De cînd te-ai întors, n-ai vorbit niciodată cu ea?

– Ba da, am întîlnit-o la domnul Deane. Dar, din diferite motive, n-am putut să-mi reînnoiesc propunerea. Dacă dumneata ţi-ai da consimţămîntul... dacă ai vrea s-o priveşti ca pe nora dumitale, cel puţin una dintre piedici ar fi înlăturată.

Wakem rămase cîteva clipe tăcut, privind portretul lui Maggie.

– Şi totuşi, Phil, să ştii că nu-i ca maică-ta... rosti el într-un tîrziu. Am văzut-o la biserică. E mai frumoasă decît aici, în portret... Are nişte ochi minunaţi... şi e bine făcută... Dar pare cam sălbatică şi greu de îmblînzit.

– Nu. E blîndă, şi afectuoasă, şi simplă... n-are mofturile şi meschinăriile altor femei.

– Adevărat? întrebă Wakem. Apoi, întorcîndu-se şi privindu-l pe Philip, adăugă: Dar maică-ta părea mai blîndă. Avea păr castaniu, ondulat, şi ochi cenuşii, ca tine. Tu nu ţi-o mai aminteşti bine. Mare păcat că n-am nici un portret de-al ei.

– Nu ţi-ar părea bine să am şi eu parte de puţină fericire, ca tine... o fericire care să-mi îndulcească viaţa? Pentru tine n-o să mai existe niciodată o legătură atît de copleşitoare ca aceea începută acum douăzeci şi opt de ani, cînd te-ai căsătorit cu

mama, şi, de douăzeci şi opt de ani n-ai făcut decît s-o întăreşti şi mai mult.

– Ah, Phil, tu eşti singurul om care ştie să vadă ce-i bun în mine, spuse Wakem, întinzîndu-i mîna. Trebuie să încercăm să nu ne despărţim niciodată. Şi acum, spune-mi, ce trebuie să fac? Vino jos să stăm de vorbă. Ce zici, să mă duc să-i fac o vizită domnişoarei cu ochi negri?

De vreme ce nu mai exista nici un obstacol între ei, Philip putea să discute deschis cu taică-său despre situaţia în care se aflau faţă de familia Tulliver – despre dorinţa lor de a răscumpăra moara şi pămîntul – şi despre trecerea morii şi a pămîntului în mîinile societăţii „Guest and Co.“, ca o măsură intermediară. Philip îşi putea îngădui acum să stăruie, iar taică-său cedă mai uşor decît se aşteptase.

– Nu-mi pasă de moară, încheie el, în cele din urmă, cedînd cam enervat. În ultima vreme n-a făcut decît să-mi scoată peri albi. Tot ce vreau e să-mi plătească amenajările pe care le-am făcut. Dar e un singur lucru pe care te rog să nu mi-l ceri: nu vreau să am de-a face direct cu tînărul Tulliver. Dacă tu eşti dispus să-l înghiţi, de dragul soră-sii, n-ai decît! Eu nu pot: mi-ar rămîne în gît.

Şi acum, gîndiţi-vă la bucuria care-l însufleţea pe Philip a doua zi, cînd se duse la domnul Deane să-i comunice că domnul Wakem era gata să înceapă tratativele şi la aerul triumfător pe care-l arboră drăgălaşa Lucy cînd îl întrebă pe taică-său ce părere avea despre marele ei talent în afaceri. Domnul Deane rămase cam nedumerit: bănuia că tinerii complotaseră ceva între ei şi tare ar fi vrut să afle ce. Dar, pentru oamenii de felul domnului Deane, ceea ce se petrece cu tineretul e tot atît de străin de treburile serioase ale vieţii, ca şi ceea ce se petrece cu păsările şi cu fluturii – în cazul în care asta nu are urmări nefaste asupra afacerilor băneşti. Şi, în cazul de faţă, urmările erau cît se poate de favorabile.

Capitolul IX

Milostenia în veşmînt de sărbătoare

Succesul lui Maggie, în calitate de membră admirată a societăţii din St. Ogg's, ajunse fără îndoială la apogeu în ziua bazarului, cînd frumuseţea ei simplă şi nobilă, înveşmîntată într-o rochie de muselină albă, mătăsoasă şi vaporoasă, care bănuiesc că provenea din rezervele mătuşii Pullet, se distingea de la distanţă printre femeile mai gătite şi mai convenţionale din jurul ei. Poate că nu ajungem niciodată să ne dăm seama cît de artificială e purtarea noastră în societate pînă nu vedem o fiinţă care e, în acelaşi timp, frumoasă şi plină de simplitate; căci simplitatea lipsită de frumuseţe poate fi luată drept stîngăcie. Domnişoarele Guest erau mult prea binecrescute ca să se fandosească şi să vorbească pe tonul afectat, caracteristic unei vulgarităţi pretenţioase; dar cum standul lor se afla chiar lîngă standul unde stătea Maggie, oricine ar fi putut observa că domnişoara Guest cea mai mare ţinea bărbia prea ridicată, iar domnişoara Laura era lipsită de naturaleţe atît în gesturi, cît şi în felul de a vorbi.

Bazarul atrăsese toată lumea elegantă din St. Ogg's şi din împrejurimi; merita să vii de la o distanţă mai mare să vezi sala aceea veche şi frumoasă, cu tavanul descoperit, cu grinzi sculptate şi uşi mari pliante de stejar, şi cu lumina care cădea de sus, peste spectacolul multicolor: era o sală ciudată cu pereţii tapetaţi în dungi late, îngălbenite de vreme, printre care, din loc în loc, apărea cîte un animal heraldic, cu păr ţepos şi rît lung – emblemele preţioase ale unei familii nobile care stăpînise pe vremuri acest palat, devenit acum locaş public.

La un capăt al sălii, o arcadă monumentală săpată în zid domina loja orchestrei îmbrăcată în stejar, care se deschidea într-o încăpere cu plante de seră şi mese cu mîncare şi băutură – un

refugiu plăcut pentru domnii cărora le plăcea să-şi piardă timpul umblînd de colo-colo, dar voiau totuşi să părăsească din cînd în cînd înghesuiala din încăperea mare, pentru un loc de observaţie mai comod. De fapt, această clădire veche era atît de potrivită pentru acest scop modern vrednic de laudă, care dădea milosteniei o înfăţişare elegantă şi încerca să astupe golurile prin intermediul deşertăciunii, încît nu era om să intre acolo fără să repete această remarcă. Lîngă arcada de deasupra lojii orchestrei, era o verandă de piatră cu vitralii colorate, care constituia una dintre discordanţele solemne ale acestui vechi palat; în apropierea acestei verande îşi fixase standul Lucy, fiindcă era mai uşor să aranjeze acolo unele articole simple şi voluminoase încredinţate de doamna Kenn. Maggie ceruse să se aşeze la capătul deschis al standului şi să vîndă o serie de articole pe care le prefera covoraşelor de mărgele sau altor produse complicate despre care nu ştia mare lucru. Dar, nu trecu mult şi halatele bărbăteşti care făceau parte dintre articolele standului ei, se dovediră a avea o căutare atît de mare, trezind întrebări atît de complicate referitoare la căptuşeală şi la calitatea lor, şi o dorinţă atît de vie de a se verifica aceste calităţi prin probă, încît locul unde stătea Maggie deveni un adevărat punct de atracţie. Doamnele care aveau alte produse la stand şi nu voiseră să vîndă halate îşi dădură îndată seama cît de uşuratici şi lipsiţi de gust erau bărbaţii, care preferau să cumpere unele articole uşor de găsit la orice croitor; şi se prea poate ca diferitele comentarii stîrnite de domnişoara Tulliver în această împrejurare să fi lămurit pe mulţi dintre cei de faţă asupra felului ei de a fi, astfel încît purtarea ei ulterioară nu-i mai uimi cîtuşi de puţin. Dar asta nu înseamnă că sufletele angelice ale doamnelor caritabile se pot revolta împotriva frumuseţii, pe care de altfel o socotesc demnă de dispreţ, ci, mai degrabă, că defectele unor persoane cîndva foarte admirate devin, în mod inevitabil, mai vizibile prin simpla forţă a contrastului; şi, de asemenea, în ziua aceea, situaţia favorabilă ocupată de Maggie scoase pentru prima dată

în lumină unele trăsături ale firii ei, care, mai tîrziu, se dovediră a fi fost pline de tîlc.

După părerea juriului feminin din St. Ogg's, privirea deschisă a domnişoarei Tulliver era puţin prea îndrăzneaţă, şi frumuseţea ei puţin prea violentă, toate astea făcînd-o să fie mult inferioară verişoarei ei, domnişoara Deane, căci doamnele din St. Ogg's renunţaseră cu totul la pretenţiile pe care le-ar fi putut avea la admiraţia domnului Stephen Guest.

Cît despre micuţa Lucy, triumful lăudabil obţinut de curînd în legătură cu moara şi planurile ei cu privire la Maggie şi la Philip, planuri în care punea atîta suflet, o făceau să fie cît se poate de veselă şi să se bucure din toată inima de succesul verişoarei ei. E drept că în ziua aceea era şi ea foarte drăguţă, iar Stephen Guest nu se mai dezlipea de lîngă standul ei: cumpăra, gelos, toate articolele pe care le ştia de cînd o văzuse pe Lucy lucrîndu-le, şi o ajuta, voios, să-i ademenească pe clienţi şi să-i convingă să cumpere fel de fel de nimicuri. Merse chiar pînă acolo, încît să-şi scoată pălăria şi să-şi pună pe cap un fes stacojiu, brodat de Lucy. Dar, pentru un ochi superficial, purtarea lui risca să pară mai degrabă o extravaganţă decît un omagiu adus lui Lucy.

– Guest e un mare extravagant – declară tînărul Torry. Dar e un privilegiat la St. Ogg's... poate să-şi îngăduie orice. Dacă altul ar face ca el, toată lumea ar spune că-i un caraghios

Stephen nu cumpără nimic de la Maggie, pînă cînd, în cele din urmă, Lucy îi şopti pe un ton cam supărat:

– Toate lucrurile tricotate de Maggie or să se vîndă şi tu n-ai cumpărat nimic. Uite, mînecuţele alea moi şi călduroase, uite ce frumoase sînt. Hai, cumpără-le!

– Nu, nu, răspunse Stephen. Astea au fost făcute pentru persoane cu imaginaţie bogată, care, chiar dacă e groaznic de cald, sînt în stare să dîrdîie de frig numai cînd se gîndesc la gerurile Caucazului. Ştii doar că logica e calitatea mea de bază! De ce

nu-l convingi pe Philip să le cumpere? Dar ce-i cu Philip? De ce n-a venit?

– Nu-i place să se arate în locuri unde-i lume multă, cu toate că l-am rugat să vină. Dar mi-a promis c-o să-mi cumpere toate lucrurile pe care nu le vor alţii! Şi acum du-te şi cumpără ceva de la Maggie!

– Nu, nu... Uite... are un client: bătrînul Wakem în persoană. Uite, s-apropie de ea...

Lucy îşi îndreptă, curioasă şi neliniştită, privirea spre locul unde se afla Maggie; voia să vadă cum decurge întîlnirea cu un om faţă de care nutrea probabil sentimente ciudate şi complexe, prima întîlnire după o întîmplare de tristă amintire. Se bucură să vadă că Wakem are destul tact ca să înceapă imediat să discute despre articolele din bazar şi să pară amator să cumpere cîte ceva, zîmbindu-i, din cînd în cînd, binevoitor lui Maggie, fără a o sili să vorbească prea mult, de parc-ar fi observat cît de palidă se făcuse şi ce tare tremura.

– Văd că Wakem e cît se poate de drăguţ cu vara dumitale, îi şopti Stephen lui Lucy. Oare o face numai din mărinimie? Parcă mi-ai spus ceva despre o ceartă de familie.

– O ceartă care în curînd sper că va fi dată uitării, afirmă Lucy, vorbind cu înţeles, prea mulţumită ca să mai fie discretă.

Dar Stephen nu păru să observe nimic şi, profitînd că se apropiau nişte cumpărătoare, o porni încet către celălalt capăt al standului, unde se afla Maggie; se opri la oarecare distanţă de ea şi începu să examineze mărunţişurile, pînă cînd Wakem îşi scoase portofelul şi îşi încheie tranzacţiile.

– Philip a venit cu mine, îl auzi el pe Wakem spunînd, dar a dispărut într-altă parte a clădirii, şi a lăsat toate aceste obligaţii caritabile pe seama mea. Te rog să-i faci morală că s-a purtat atît de meschin.

Maggie răspunse la salutul şi zîmbetul lui fără să scoată o vorbă, şi Wakem plecă, zărindu-l abia atunci pe Stephen şi dînd

din cap către el. Observînd că Stephen e tot acolo, Maggie se apucă să numere nişte bani, ocolindu-i privirea. Fusese mulţumită că Stephen se ocupase toată ziua de Lucy şi nu se apropiase deloc de ea. Se salutaseră de dimineaţă cu indiferenţă, amîndoi fiind apoi bucuroşi că sînt siliţi să stea departe unul de altul, ca nişte bolnavi care, în ciuda unor înfrîngeri din trecut, au reuşit în cele din urmă să se dezbare de opiu. În ultimele zile, aproape se resemnaseră în faţa unor astfel de înfrîngeri, socotind că evenimentele exterioare care, în curînd, aveau oricum să-i despartă, îi scuteau de efortul de a mai lupta cu ei înşişi.

Stephen făcu un pas, şi încă unul, apropiindu-se încet de ea, de parcă l-ar fi atras împotriva voinţei lui. Înconjură capătul deschis al standului, şi rămase pe jumătate ascuns în dosul unui paravan de draperii. Maggie continuă să-şi numere banii, pînă cînd, deodată, auzi o voce joasă şi caldă care-i şoptea:

– Eşti obosită? Dă-mi voie să-ţi aduc ceva... nişte fructe, sau nişte jeleuri...?

Tonul lui neobişnuit o tulbură ca vibraţia bruscă şi neaşteptată a unei harfe.

– Nu, nu, mulţumesc, răspunse ea cu o voce stinsă, aruncîndu-i doar o privire.

– Eşti palidă, continuă Stephen şi mai stăruitor, sînt sigur că abia te ţii pe picioare. Chiar dacă nu vrei, tot îţi aduc ceva.

– Nu, nu, te rog nu... nu pot să mănînc nimic.

– Eşti supărată pe mine? Ce ţi-am făcut? Hai, uită-te la mine.

– Te rog, pleacă, şopti Maggie cu o privire disperată, întorcîndu-se spre celălalt capăt al lojii, pe jumătate ascunsă de faldurile unei draperii verzi, vechi şi ofilite.

Nici n-apucă bine să rostească această rugăminte că se şi simţi nenorocită, gîndindu-se că vorbele ei o dăduseră de gol. Stephen se întoarse îndată şi, urmărindu-i privirea, dădu cu ochii de Philip Wakem, aşezat lîngă perdeaua verde care-l masca pe

jumătate şi de unde nu se putea vedea decît acea parte din sală unde se afla şi Maggie. În mintea lui Stephen se ivi un gînd nou care, asociat cu impresia făcută de purtarea lui Wakem şi cu răspunsul dat de Lucy la propriile lui observaţii, îl convinse că între Philip şi Maggie trebuie să existe o altă legătură decît prietenia din copilărie despre care auzise. Mînat de o seamă de porniri lăuntrice, Stephen părăsi îndată sala şi urcă la bufet, unde, apropiindu-se de Philip, se aşeză în spatele lui şi-i puse mîna pe umăr.

– Ce faci aici, Phil? întrebă el. Studii pentru un portret? Sau vrei să faci o schiţă a vitraliului? Din colţul ăsta întunecat, priveliştea e minunată, mai cu seamă încadrată de draperie.

– Fac un studiu de expresie, răspunse Philip tăios.

– Expresia cui? A domnişoarei Tulliver? Pare sălbatică şi cam morocănoasă azi, seamănă cu o prinţesă scăpătată care a ajuns să servească în dosul tejghelei. Vara ei m-a rugat să fiu amabil şi să-i ofer ceva de mîncare sau de băut, dar m-a repezit, ca de obicei. Cred că există o antipatie reciprocă între noi. Mi se întîmplă foarte rar să am onoarea să-i fiu pe plac.

– Ce ipocrit eşti! spuse Philip, înroşindu-se de furie.

– De ce ipocrit? Pentru că experienţa mi-a dovedit că mă place toată lumea? În principiu e adevărat, dar în cazul de faţă e ceva care strică totul.

– Eu plec, spuse Philip, ridicîndu-se brusc.

– Şi eu... Mă duc să iau puţin aer. Aici te înăbuşi. Cred că mi-am făcut datoria din plin.

Cei doi prieteni coborîră scările în tăcere. Philip ieşi în curte, în timp ce Stephen, spunînd: „Am puţină treabă aici...“ o porni pe coridor, oprindu-se în celălalt capăt al clădirii şi intrînd într-o încăpere ce fusese repartizată bibliotecii municipale. Sala era goală şi asta-i tocmai ce-şi doreşte un om cînd are chef să-şi trîntească pălăria pe masă, să se arunce într-un fotoliu şi să fixeze încruntat zidul înalt de cărămidă, cu aerul furios al unui Apolo cînd a ucis Balaurul. Atitudinea rezultată

dintr-un conflict moral seamănă uneori atît de bine cu ticăloşia, încît un om care judecă din afară, bazîndu-se pe o simplă comparaţie a faptelor, nu reuşeşte să le deosebească. V-aţi dat, cred, seama că Stephen nu era un ipocrit, că nu era în stare să se prefacă pentru un scop egoist; şi, totuşi, ezitarea lui de a accepta un sentiment precum şi eforturile susţinute de a-l ascunde ar fi putut constitui un argument perfect în sprijinul acuzaţiilor aduse de Philip.

Între timp Maggie rămase la standul ei, tremurînd ca scuturată de friguri, cu acea senzaţie dureroasă în ochi pe care o ai cînd te lupţi să-ţi reţii lacrimile. Oare viaţa ei va trebui să fie întotdeauna aşa? O să i se ivească mereu cîte ceva care s-o facă să sufere? Auzea ca prin vis vocile oamenilor indiferenţi care roiau în jurul ei şi tare-ar fi vrut să se poată lăsa şi ea în voia acestui curent vesel şi zglobiu. Tocmai atunci, doctorul Kenn, care abia sosise şi se plimba prin sală cu mîinile la spate, privind în jur, dădu cu ochii de Maggie şi fu izbit de expresia dureroasă de pe chipul ei frumos. Fata stătea aproape nemişcată. Şuvoiul de cumpărători scăzuse la ora aceea tîrzie a dupăamiezii, mai toţi domnii din St. Ogg's trecuseră pe acolo la amiază şi standul lui Maggie era acum gol. Lucrul acesta, împreună cu expresia absentă şi dureroasă de pe chipul ei, constituia un contrast şi mai izbitor între ea şi tovarăşele ei, care erau vesele şi agitate. Se opri, adînc impresionat. Observase la biserică, după cum era şi firesc, chipul ei nou şi neobişnuit. O cunoscuse apoi în timpul unei vizite de afaceri pe care o făcuse domnului Deane, dar nu-i adresase niciodată mai mult de trei cuvinte. Se îndreptă deci spre standul ei şi Maggie, simţind că se apropie cineva, se strădui să-şi ridice privirea şi să vorbească. Dar cînd dădu cu ochii de doctorul Kenn şi văzu chipul acestui om cumsecade, între două vîrste, cu expresia pătrunzătoare, blîndă şi gravă, – expresia unui om care şi-a găsit un făgaş în viaţă şi priveşte cu compătimire pe cei care se zbat în vîltoarea valurilor, fiind gata să vină în ajutor – Maggie simţi

o uşurare instinctivă, de copil. Apariţia doctorului Kenn avu asupra ei un efect de care Maggie îşi aminti mai tîrziu ca de o făgăduială. Oamenii de vîrstă mijlocie, trecuţi de emoţiile puternice ale vieţii, dar fără să fi depăşit încă vîrsta cînd memoria mai păstrează o urmă de pasiune şi nu e încă strict contemplativă, ar trebui să fie un fel de preoţi naturali, pe care viaţa i-a disciplinat şi i-a consacrat ca pe un refugiu şi o salvare a celor care, în tinereţe, şovăie şi cad pradă disperării. Cîţi dintre noi în anii tinereţii n-ar fi întîmpinat cu braţele deschise un preot canonic sau necanonic, aparţinînd unui asemenea ordin al naturii, în loc să se lupte singuri şi neajutoraţi cu problemele vîrstei de nouăsprezece ani, aşa cum făcea Maggie.

– Mă tem că treaba asta te cam oboseşte, domnişoară Tulliver, spuse doctorul Kenn.

– Da, e cam obositoare, răspunse Maggie simplu, nefiind obişnuită să nege, cu un zîmbet amabil şi afectat, o realitate evidentă.

– Dar am să-i spun doamnei Kenn că i-ai vîndut toate lucrurile într-o clipă, adăugă el. Şi o să-ţi fie recunoscătoare.

– Nu e meritul meu. Domnii s-au repezit să cumpere halatele şi vestele brodate, dar cred că oricare dintre celelalte doamne ar fi vîndut mai bine ca mine. Eu nu mă pricep să-mi laud marfa.

Doctorul Kenn zîmbi.

– Sper că de-acum încolo o să te putem număra printre enoriaşii noştri. Pînă acum ai stat departe de noi.

– Am fost profesoară, şi în curînd o să capăt un post la o altă şcoală.

– Da? Nădăjduiam că vei rămîne lîngă rudele dumitale. După cîte ştiu, locuiesc toate pe-aici, prin împrejurimi.

– Nu, nu se poate, trebuie să plec, răspunse Maggie cu convingere, aruncîndu-i doctorului Kenn o privire încrezătoare de parcă prin aceste cuvinte i-ar fi dezvăluit toată povestea vieţii ei.

Era una din acele clipe de destăinuiri mute, pe care le faci cîteodată oamenilor întîlniţi în treacăt – într-o scurtă călătorie sau într-un popas la marginea drumului. Există întotdeauna un prilej să schimbi o vorbă sau o privire cu un om străin şi să păstrezi astfel treaz sentimentul solidarităţii umane.

După tonul şi privirea lui Maggie, doctorul Kenn îşi dădu seama că această scurtă mărturisire era plină de tîlc.

– Da, da, văd, spuse el. Găseşti că e mai bine să pleci. Dar nu înseamnă că n-o să te mai întâlnesc şi n-o să te cunosc mai bine, dacă asta îţi poate fi de vreun folos.

Şi doctorul Kenn îi întinse mîna, i-o strînse prietenos, şi plecă.

„Are ceva care o frămîntă, îşi spuse el. Bietul copil! Parc-ar fi una din acele

Inimi ce firea prea sus le avîntă
Şi chinul le trage prea jos."

E ceva minunat de cinstit în ochii aceştia frumoşi!

Ar putea să pară ciudat că Maggie, care printre multe alte cusururi îl avea şi pe acela că simţea mereu nevoia de a fi admirată şi de a i se recunoaşte superioritatea – cusur păstrat încă de pe vremea cînd dădea sfaturi ţiganilor cu gîndul să ajungă regina lor – nu era mai veselă în ziua aceea cînd se bucurase de atîtea priviri şi zîmbete şi cînd, împinsă de Lucy în faţa unei oglinzi mari, îşi privise, cu o încîntare firească, silueta zveltă şi graţioasă şi chipul încadrat de părul bogat şi negru ca noaptea. Maggie zîmbise imaginii din oglindă şi, copleşită o clipă de propria ei frumuseţe, uitase totul. Dacă acel sentiment ar fi putut să dăinuie, Maggie nu şi-ar fi dorit altceva decît să-l aibă la picioarele ei pe Stephen Guest care să-i ofere o viaţă plină de bucurii şi s-o adore în orice clipă, fie că era aproape sau departe, şi care să-i dea prilejul de a-şi satisface toate năzuinţele spre cultură. Dar, în sufletul lui Maggie exis-

tau sentimente mai puternice decît deşertăciunea: dragoste şi afecţiune, şi amintirea vie şi profundă a unor vremuri de strădanie şi disciplină, amintirea zilelor cînd dăruise altora iubire şi milă; şi şuvoiul deşertăciunii se pierdu pe nesimţite într-un alt şuvoi, care, în ziua aceea, sub influenţa întîmplărilor şi a imboldurilor sufleteşti din ultima săptămînă, era mai puternic decît oricînd.

Philip încă nu-i spusese că, în ceea ce-l privea pe taică-său, piedicile dintre ei fuseseră înlăturate; îi venea greu să-i comunice; dar îi povestise totul lui Lucy, cu speranţa că aceasta îi va transmite lui Maggie, care îl va încuraja poate printr-un semn cît de mic, arătîndu-se fericită că se pot apropia mai mult unul de celălalt. Maggie fusese copleşită de simţăminte atît de contradictorii, încît abia reuşise să îngăime cîteva vorbe atunci cînd Lucy, cu chipul strălucind de bucurie, ca un heruvim de Correggio[1], îi dezvăluise, triumfătoare, ceea ce aflase. Şi Lucy nu se mirase cîtuşi de puţin s-o vadă pe Maggie izbucnind în lacrimi de bucurie la gîndul că dorinţa lui taică-său fusese îndeplinită şi moara va fi din nou a lui Tom, ca o răsplată a strădaniilor lui neobosite. Apoi pregătirile pentru bazar fuseseră timp de cîteva zile singura preocupare a lui Lucy, astfel încît cele două verişoare nu mai vorbiră despre lucruri care să trezească sentimente mai adînci. Philip venise de mai multe ori să le vadă, dar Maggie nu avusese niciodată prilejul să stea de vorbă cu el între patru ochi, astfel încît lupta din sufletul ei se desfăşurase fără nici o intervenţie dinafară.

Dar după ce bazarul se termină cu bine şi verişoarele se văzură din nou singure acasă, Lucy spuse:

– Maggie, nu te mai duce la mătuşa Moss poimîine. Scrie-i că te-am rugat să-ţi amîni vizita, şi trimit eu pe cineva să-i ducă

---

[1] Antonio Allegri Correggio (1494-1534), pictor italian, şeful şcolii din Parma. Tablourile sale tratează în special teme religioase.

scrisoarea. N-o să se supere. Şi o să ai destul timp să o vizitezi mai tîrziu. Nu vreau să pleci tocmai acum.

– Nu se poate, trebuie să plec, nu pot să mai amîn. Nu renunţ la mătuşa Gritty pentru nimic în lume. Şi, de altfel, nu mi-a rămas prea mult timp, pentru că la 25 iunie îmi reiau munca.

– Maggie, exclamă Lucy, aproape albă de uimire.

– Nu ţi-am spus nimic pîn-acum, fiindc-ai fost prea ocupată, continuă Maggie, străduindu-se cu greu să-şi păstreze calmul. Dar acum cîtva timp i-am scris bătrînei noastre profesoare, domnişoara Firniss, şi am rugat-o să-mi comunice dacă află de vreo slujbă convenabilă şi în urmă cu cîteva zile am primit o scrisoare în care-mi spunea c-aş putea însoţi trei elevi de-ai ei, orfani, la mare, pe tot timpul verii, iar mai tîrziu aş putea încerca să lucrez cu ea, ca profesoară. Ieri i-am scris că accept propunerea.

Lucy se simţi atît de jignită, încît un timp nu reuşi să scoată nici o vorbă.

– Maggie, spuse ea în cele din urmă, cum de-ai putut să fii atît de rea cu mine... să nu-mi spui nimic... să iei o hotărîre ca asta... şi tocmai acum! Apoi, după o clipă, adăugă: Dar cu Philip cum rămîne? Eu, care credeam că totul o să se sfîrşească atît de bine!... Ah, Maggie... de ce vrei să pleci? Hai, nu mai pleca! Îi scriu eu că te-ai răzgîndit. Acum nu mai există nimic care să te despartă de Philip!

– Ba da, răspunse Maggie, cu voce stinsă. Sentimentele lui Tom. Mi-a spus că dacă mă mărit cu Philip nu vrea să mă mai vadă niciodată. Şi ştiu că n-o să-şi schimbe părerea... în orice caz, n-o să şi-o schimbe curînd... dacă nu intervine ceva care să-l îmbuneze.

– Las' că vorbesc eu cu el... săptămîna asta cînd se întoarce. Cînd o auzi de moară, se îmbunează. Îi vorbesc eu despre Philip. Tom a fost întotdeauna drăguţ cu mine şi nu cred că-i chiar atît de încăpăţînat.

– Da, dar eu tot trebuie să plec, spuse Maggie cu o voce deznădăjduită. Trebuie să las să mai treacă un timp. Nu stărui să rămîn, Lucy, te rog.

Lucy stătu cîteva clipe pe gînduri, cu ochii pierduţi în gol. În cele din urmă, îngenunche pe covor, lîngă Maggie şi, privind-o drept în ochi, cu o expresie gravă şi îngrijorată, întrebă:

– Maggie, oare nu-l iubeşti pe Philip îndeajuns ca să te măriţi cu el? Spune-mi... n-ai încredere în mine?

Maggie luă mîna lui Lucy şi o ţinu strîns, cîteva clipe, fără să scoată nici o vorbă. Avea mîinile reci, dar cînd vorbi, glasul ei răsună clar şi răspicat.

– Ba da, Lucy. Sînt gata să mă mărit cu el oricînd. Cred că pentru mine nu poate exista o soartă mai bună şi mai frumoasă decît să-i fac viaţa fericită. Philip a fost primul băiat care m-a iubit. Nimeni n-ar putea să însemne mai mult pentru mine. Dar nu pot să trăiesc despărţită de Tom toată viaţa. Trebuie să plec şi să aştept. Te rog să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre asta.

Lucy se supuse, uimită şi întristată. Apoi şopti:

– Cum vrei tu, Maggie, dar oricum, mîine mergem la balul de la Park-House să mai asculţi şi tu puţină muzică şi să mai petreci puţin, înainte de a te duce să faci vizitele alea plicticoase. Ah, uite că vine mătuşa cu ceaiul.

Capitolul X

Vraja pare să se fi risipit

Park-House, ale cărei încăperi dădeau una într-alta, părea scăldată în valuri de lumină şi de flori şi strălucea de frumuseţea

celor șaisprezece perechi de tineri, însoțiți de părinții sau de tutorii lor. Centrul acestei străluciri era salonul mare unde tinerii dansau, antrenați de acordurile unui pian cu coadă; biblioteca, în care puteai pătrunde din salon, avea o lumină mai potolită, pe măsura oamenilor mai maturi, amatori de joc de cărți; la celălalt capăt, salonul se deschidea într-un salonaș cochet, care dădea într-o seră, folosită, din cînd în cînd, drept refugiu de către cei ce doreau să se mai răcorească de vîltoarea dansului. Lucy părăsise pentru prima dată hainele de doliu și purta o rochie amplă de mătase albă, care-i punea în valoare silueta zveltă și grațioasă, și era socotită de toți regina balului, căci această petrecere era una dintre acelea pe care domnișoarele Guest le dădeau cu un sentiment de condescendență, neincluzînd printre invitați nici un membru al aristocrației superioare celei din St. Ogg's, și extinzîndu-se doar pînă la limitele extreme ale aristocrației comerciale și profesionale din localitate.

La început, Maggie refuză să danseze, pretextînd că uitase toate figurile – trecuseră mulți ani de pe vremea cînd dansa la școală – și era încîntată că găsise o scuză, pentru că nu e plăcut să dansezi cînd un necaz te apasă pe suflet. În cele din urmă însă, simți muzica pătrunzînd în fiecare fibră din trupul ei tînăr și se trezi dorind cu înflăcărare să danseze și ea, cu toate că cel ce încercă, pentru a doua oară, s-o convingă să danseze se nimeri să fie tocmai tînărul Torry, care-i era atît de nesuferit. Maggie îl preveni că nu știe decît un anumit dans popular, dar el o asigură că pentru o asemenea fericire era gata să aștepte oricît, declarîndu-i, evident din dorința de a-i face un compliment, că-i o mare nefericire că nu știe să valseze... căci i-ar fi plăcut grozav să valseze cu ea! În cele din urmă, veni și rîndul acelui dans vechi și plăcut, lipsit de deșertăciune dar plin de voioșie, și Maggie uită de viața ei chinuită și se lăsă cuprinsă de o bucurie copilărească la auzul ritmului rustic, care părea să alunge orice etichetă pretențioasă. Începu chiar să se simtă binevoitoare față de tînărul Torry, al cărui braț o condusese în

mijlocul dansatorilor şi o sprijinea acum în vîltoarea dansului; bucuria tinereţii, bucurie ce izbucneşte ca o flacără la cea mai mică suflare, îi aprinsese ochii şi obrajii, iar rochia ei simplă, neagră, cu garnitură de dantelă, părea montura întunecată a unui giuvaer sclipitor.

Stephen nu o poftise încă la dans. O salutase doar în treacăt, politicos. Din ajun, imaginea ei care nu-l părăsea nici o clipă, fusese umbrită de chipul lui Philip Wakem ca de o pată; trebuie să fi existat oarecare afecţiune din partea lui care o făcea pe Maggie să se simtă legată de el. Iată deci – îşi spunea Stephen – cum încă un motiv făcea apel la onoarea lui, cerîndu-i să reziste ispitei ce ameninţa în orice clipă să-l copleşească. Aşa îşi spunea Stephen; şi, totuşi, uneori ar fi vrut să reziste cu violenţă, dar alteori se cutremura de silă cînd imaginea nepoftită a lui Philip îi apărea deodată în minte, şi se simţea parcă îndemnat să alerge la Maggie şi să-i ceară să fie a lui. Dar în seara asta se purtase întocmai cum hotărîse să se poarte: se ţinuse departe de Maggie, nu se uitase aproape deloc la ea şi, pe de altă parte, o copleşise pe Lucy cu atenţii, fiind tot timpul foarte vesel în vecinătatea ei. Acum însă nu-şi mai putea lua ochii de la Maggie; îi venea să-i dea un picior tînărului Torry, să-l scoată din dans şi să-i ia locul. Începu să aştepte cu nerăbdare sfîrşitul dansului, ca să poată scăpa de partenera lui din acel moment. Gîndul că ar putea să danseze cu Maggie şi să-i ţină atîta vreme mîna în mîna lui începu să-l obsedeze ca nevoia de a bea apă cînd eşti însetat. Dar chiar şi acum, mîinile lor se împreunau în timpul dansului, se împreunară mereu pînă la sfîrşit, cu toate că erau atît de departe unul de altul.

Stephen aproape că nici nu-şi dădu seama ce se petrecea cu el şi cum reuşi să se achite în mod automat de obligaţiile lui de politeţe, pînă cînd se pomeni din nou liber şi singur şi o zări pe Maggie în celălalt capăt al încăperii. Era singură. Porni către ea, făcîndu-şi loc printre perechile care se formau

pentru vals, şi cînd Maggie îşi dădu seama că pe ea o căuta, simţi, în ciuda gîndurilor care o stăpîniseră pînă atunci, o bucurie fierbinte. Ochii şi obrajii îi străluceau încă de bucuria copilărească a dansului şi dorinţa de fericire şi de dragoste pusese stăpînire pe întreaga ei fiinţă; chiar şi suferinţa care avea să vină nu i se mai părea atît de amară – era gata s-o accepte ca făcînd nemijlocit parte din viaţă, căci viaţa, care în clipa aceea i se părea intensă şi pasionantă, se înălţase deasupra plăcerii sau durerii. În noaptea asta, doar în noaptea asta, voia să se bucure în voie de căldura clipei prezente şi să alunge gîndurile reci şi nemiloase ale trecutului şi ale viitorului, care o chinuiau necontenit.

– Dansul următor e un vals, spuse Stephen, aplecîndu-se să-i vorbească.

Glasul şi privirea îi erau învăluite în acea duioşie reţinută care se naşte în sufletele visătoare cînd, vara, în pădure, ciripitul păsărelelor umple tot văzduhul. Un asemenea glas şi o asemenea privire aduc o adiere de poezie într-o încăpere în care lumina puternică a lămpilor de gaz şi cochetăria tinerelor perechi par că te înăbuşă.

– Dansul următor e tot vals; te ameţeşte să te uiţi la ei şi aici e foarte cald. Nu vrei să facem cîţiva paşi?

Stephen o luă de braţ şi porniră împreună spre salonaş, unde mesele fuseseră presărate cu gravuri, pregătite anume pentru musafiri, care, de altfel, nici nu se uitau la ele. Dar în clipa aceea nu se afla nimeni acolo şi cei doi, trecînd mai departe, intrară în seră.

– Ce ciudaţi şi ireali par pomii şi florile astea printre care sclipesc luminile; e ca o privelişte de vis, spuse Maggie încet. Parc-ar fi dintr-o lume fermecată unde nimic nu se ofileşte şi nu piere niciodată... totul pare smălţuit de nestemate.

În timp ce vorbea, Maggie se uita la răsadul de muşcate. Stephen nu răspunse nimic, dar rămase cu ochii la ea... căci nu a spus oare un mare poet, care a contopit sunetul şi lumina în-

tr-un tot, că întunericul e mut şi lumina grăitoare? În privirea insistentă a lui Stephen strălucea o forţă ciudată care o făcu pe Maggie să întoarcă încet capul şi să-şi îndrepte privirea spre el... încet, cum se îndreaptă o floare către soarele ce se înalţă pe cer. Porniră înainte cu pas şovăitor, fără să-şi dea seama ce fac, fără să vadă nimic în afară de privirea gravă şi stăruitoare cu care se cuprindeau unul pe celălalt şi care ascundea tragismul ce vibrează în orice pasiune omenească adîncă şi adevărată. Certitudinea ameninţătoare că trebuie să renunţe şi că vor renunţa unul la altul dădea acestor clipe de mărturisiri mute o intensitate, un farmec şi mai mare.

Ajunseseră la capătul serei, aşa că fură nevoiţi să se întoarcă. Asta o făcu pe Maggie să se trezească; se roşi, întoarse capul, se dezlipi de braţul lui Stephen şi se îndreptă către nişte flori, să le miroasă. Stephen rămase nemişcat şi alb la faţă.

– Pot să rup trandafirul ăsta? îl întrebă Maggie, făcînd un efort disperat de a spune ceva ca s-alunge senzaţia copleşitoare că va trebui să audă mărturisiri grave. Sînt foarte rea cu trandafirii... îmi place să-i culeg şi să-i miros, să-i tot miros pînă le piere tot parfumul.

Stephen amuţise de tot; nu se simţea în stare să rostească nici o vorbă. Maggie îşi îndoi puţin braţul ca s-ajungă la trandafirul mare, cu petalele pe jumătate desfăcute, care îi plăcuse. Există oare vreun om pe lume să nu fi fost cîndva mişcat de frumuseţea unui braţ de femeie... de tandreţea nespusă ce ţi-o sugerează gropiţele cotului, sau de liniile dulci şi arcuite ce se pierd în încheietura delicată cu vinişoarele fine, aproape imperceptibile, pulsînd sub pieliţa catifelată? Acum două mii de ani, un braţ de femeie a mişcat sufletul unui mare sculptor care i-a dăltuit imaginea pentru Partenon[1] şi braţul acela, cuprinzînd cu o mişcare drăgăstoasă marmura roasă de vreme a unui trunchi fără cap, ne

[1] Templu în Atena, ridicat în cinstea zeiţei Atena şi decorat de *Fidias* (500–431 î.Hr.).

mai emoţionează şi azi. Braţul lui Maggie era tot atît de frumos, dar frumuseţea lui era însufleţită de nuanţele calde ale vieţii.

Stephen se simţi cuprins de o pornire nesăbuită: îl acoperi cu sărutări.

Maggie îşi smulse braţul din strînsoare şi, tremurînd de furie şi de ruşine, îl străfulgeră pe Stephen cu privirea pe care ar fi putut s-o aibă o zeiţă a războiului, insultată de un muritor.

– Cum îndrăzneşti?... izbucni ea, cu o voce tremurîndă şi aproape sugrumată de furie. Ce ţi-am făcut de crezi că poţi să mă insulţi în felul ăsta?

Maggie alergă în odaia de alături şi se azvîrli pe sofa, gîfîind şi tremurînd.

O pedeapsă cumplită se abătuse asupra ei pentru că păcătuise, îngăduindu-şi o clipă de fericire care însemna o trădare faţă de Lucy, faţă de Philip, faţă de tot ceea ce era mai bun în ea. Fericirea ei efemeră fusese năpădită de o molimă... de lepră: Stephen o respecta mult mai puţin decît o respecta pe Lucy.

Stephen se rezemase de peretele serei, ameţit, copleşit de pasiuni contradictorii: dragoste, furie şi disperare oarbă – disperare că nu fusese în stare să se stăpînească şi o jignise pe Maggie.

Acest ultim sentiment fu mai puternic decît toate celelalte: dorea din suflet să se apropie de ea, să-i ceară iertare. Asta îi dădu puterea să se ducă după ea şi Maggie nici n-apucă să se aşeze bine că Stephen şi apăru în faţa ei, copleşit de umilinţă. Dar furia şi amărăciunea fetei nu se potoliseră încă.

– Lasă-mă te rog singură, izbucni ea plină de mîndrie, şi de-acum încolo să nu-mi mai ieşi în cale!

Stephen se întoarse şi se îndreptă către celălalt capăt al încăperii unde începu să se plimbe agitat. Ar fi fost timpul să se arate din nou în sala de dans şi îşi dădu şi el seama de asta. Lipsiseră totuşi atît de puţin, încît în clipa cînd Stephen intră din nou în salon, valsul era în toi.

Maggie nu întîrzie nici ea prea mult. Toată mîndria firii ei se revoltase: slăbiciunea îngrozitoare care-l făcuse pe Stephen să-i calce demnitatea în picioare avusese totuşi un efect salutar. Gîndurile şi ispitele din ultima lună vor fi alungate şi zăvorîte într-o încăpere părăsită a memoriei; nu mai exista nimic care s-o ademenească; îi va fi uşor acum să-şi îndeplinească datoria şi vechile ei preocupări cuminţi vor domni din nou netulburate. Cînd intră în salon mai era puţin îmbujorată şi furioasă, totuşi stăpînă pe sine şi plină de o mîndrie care sfida orice ar fi putut s-o tulbure. Refuză să danseze, dar se arătă dispusă să discute cu oricine îi adresa cuvîntul, fără să-şi piardă nici o clipă capul. Şi, în noaptea aceea, cînd ajunseră acasă, o sărută pe Lucy cu inima împăcată, bucurîndu-se aproape de izbucnirea pasională care o eliberase de orice vorbă sau privire însemnată cu pecetea trădării faţă de acea soră blîndă şi încrezătoare.

A doua zi dimineaţă, Maggie o porni spre Basset mai tîrziu decît se aşteptase. Maică-sa avea s-o însoţească în trăsură şi, cum doamna Tulliver nu obişnuia să dea peste cap treburile gospodăriei, Maggie, care se grăbise cu pregătirile, fu nevoită să aştepte în grădină gata îmbrăcată pentru călătorie. Lucy era în casă unde împacheta nişte lucruri rămase de la bazar şi pe care voia să le trimită copiilor doamnei Moss. În clipa cînd auzi clopoţelul de la intrare, Maggie se îngrozi gîndindu-se că Lucy ar putea să-l aducă pe Stephen la ea: căci era sigură că cel care sunase era Stephen.

Dar cîteva clipe mai tîrziu, oaspetele apăru singur în grădină şi se aşeză lîngă dînsa pe bancă. Nu era Stephen.

– Uite Maggie, de aici poţi zări vîrfurile pinilor scoţieni, spuse Philip.

Îşi dădură mîna în tăcere, Maggie îl privi cu zîmbetul ei afectuos şi copilăresc de altădată, care acum părea mai viu ca oricînd, şi Philip prinse curaj.

– Da, răspunse ea. Mă uit de multe ori la ei şi tare-aş vrea să le mai văd trunchiurile poleite de soare, în asfinţit. Dar n-am mai

fost pe acolo decît o singură dată... cînd m-am dus cu mama la cimitir.

– Eu am fost... mă duc mereu pe acolo, spuse Philip. Nu mai trăiesc decît din amintirea trecutului.

Amintirile vii şi un puternic sentiment de milă o făcură pe Maggie să-i cuprindă mîna. Hoinăriseră de atîtea ori mînă în mînă!

– Îmi amintesc de fiecare colţişor, continuă ea. Îmi amintesc ce mi-ai spus în fiecare loc... poveştile minunate pe care nu le mai auzisem niciodată pînă atunci.

– În curînd ai să te-ntorci din nou acolo, spuse Philip, devenind deodată mai sfios. Moara va fi din nou a voastră.

– Da, dar eu n-am să mai locuiesc la moară, răspunse Maggie. N-o să am parte de fericirea asta decît din auzite.

– Atunci viitorul nu se va mai întîlni niciodată cu trecutul? Tot ce-a fost s-a isprăvit? E o carte închisă?

Ochii lui cenuşii care o imploraseră de atîtea ori, cu adoraţie, o priveau acum cu o ultimă rază de nădejde, întîlnind privirea ei deschisă şi sinceră.

– Cartea asta nu se va închide niciodată, Philip, şopti ea cu seriozitate şi tristeţe. Nu doresc un viitor care să rupă legăturile mele cu trecutul. Dar legătura dintre mine şi fratele meu e foarte puternică. Mi-ar fi cu neputinţă să fac ceva care să mă despartă pentru totdeauna de el.

– Oare ăsta e singurul motiv care ne desparte, Maggie? o întrebă Philip, cu hotărîrea disperată de a primi un răspuns clar.

– Da, singurul! răspunse Maggie, pe un ton calm şi hotărît.

Şi era convinsă de ceea ce spunea. În clipa aceea i se părea că potirul fermecat se rostogolise şi se prefăcuse în cioburi. Reacţia care o determinase să-şi recapete mîndria şi stăpînirea de sine mai dăinuia încă şi Maggie privea viitorul cu sentimentul că-şi alesese singură calea.

Rămaseră cîteva clipe mînă în mînă, fără să se privească şi fără să mai scoată nici o vorbă. În mintea lui Maggie, primele scene de dragoste şi de despărţire din viaţa ei erau mai vii decît clipa prezentă, iar Philip îi apărea aşa cum îl văzuse atunci la Red Deeps.

Philip se gîndea că răspunsul ei ar fi trebuit să-l facă fericit; Maggie avea un suflet deschis şi limpede ca apa unui lac de munte. Atunci de ce nu izbutea să se simtă pe deplin liniştit? Gelozia nu se potoleşte decît după ce află tot şi scormoneşte cutele cele mai ascunse ale sufletului omenesc.

Capitolul XI

Pe potecă

Maggie se afla de patru zile la mătuşa Moss. De cînd sosise, ochii umbriţi de necazuri ai acelei femei cu suflet de aur deveniseră mai strălucitori în lumina începutului de iunie, iar copiii ei, mici şi mari, trăiau o adevărată sărbătoare, străduindu-se să înveţe pe dinafară fiecare vorbă rostită de Maggie şi să-i imite fiecare gest, de parc-ar fi văzut în ea întruchiparea efemeră a înţelepciunii şi frumuseţii desăvîrşite.

În ceasul acela liniştit al vieţii de fermă, înaintea mulsului de după-amiază, Maggie stătea în bătătura din faţa casei, cu mătuşă-sa şi cîţiva dintre copii, şi dădea de mîncare la păsări. Clădirile mari dimprejurul ogrăzii în pantă erau tot atît de mohorîte şi de dărăpănate ca pe vremuri, tufele răzleţe de trandafiri începuseră să-şi anine povara văratică peste gardul vechi al grădinii, în timp ce lemnăria cenuşie şi cărămizile vechi ale casei, care fusese clădită pe un teren mai ridicat, păreau să moţăie ca bătrînii în lumina generoasă a soarelui de după-a-

miază, făcîndu-te să simţi şi mai mult că timpul se oprise în loc. Maggie, cu boneta legată pe braţ, se uita zîmbind la puişorii mici şi pufoşi cînd, deodată, doamna Moss strigă:

– Vai, oare cine-o fi domnul care intră pe poartă?

Era un domn călare pe un cal roib care, de atîta alergat, avea crupa şi grumazul scăldate în sudoare. Maggie simţi că inima şi tîmplele încep să-i zvîcnească îngrozitor, de parcă s-ar fi aflat în faţa unui duşman fioros, care, după ce s-a prefăcut că moare, se ridică deodată din nou.

– Cine-i domnul ăsta, draga mea? întrebă doamna Moss, uitîndu-se la Maggie şi dîndu-şi seama că fata îl cunoaşte.

– Domnul Stephen Guest, spuse Maggie, cu o voce stinsă. E... ştii... verişoara Lucy... e un domn care vine foarte des pe la ea.

Între timp Stephen sări de pe cal şi se apropie de doamne cu pălăria în mînă.

– Ţine calul, Willy, spuse doamna Moss băiatului ei în vîrstă de doisprezece ani.

– Nu, mulţumesc, răspunse Stephen, încercînd să-şi potolească roibul care se smucea nervos. Trebuie să mă întorc imediat. Am venit pentru că trebuie să vă comunic ceva, domnişoară Tulliver... ceva personal. Nu vreţi să mă însoţiţi cîţiva paşi?

Stephen avea înfăţişarea istovită şi zbuciumată a omului chinuit de o grijă sau de o durere, căruia nu-i mai tihneşte nici somnul, nici mîncarea. Vorbise fără introducere, ca şi cum însărcinarea pe care o avea nu îngăduia nici o amînare, şi de aceea nu avea rost să se mai întrebe ce credea doamna Moss despre vizita lui şi despre cererea adresată lui Maggie. Buna doamnă Moss se cam fîstîcise în faţa acestui domn care părea atît de mîndru, şi se tot întreba dacă n-ar fi mai bine să-l mai poftească o dată să-şi lase calul pe mîna lui Willy şi să intre în casă. Dar Maggie, dîndu-şi seama cît de încurcaţi erau cu toţii şi nefiind

în stare să rostească nici o vorbă, îşi puse boneta şi o porni spre poartă.

Stephen se întoarse şi el, şi o porni alături de Maggie, ducînd calul de dîrlogi.

Făcură cîţiva paşi în tăcere, dar cînd ajunseră pe potecă, Maggie, care tot timpul îi ocolise privirea, se întoarse şi-l apostrofă furioasă şi plină de mîndrie:

– N-are nici un rost să merg mai departe. Poate crezi că-i frumos şi delicat din partea dumitale să mă sileşti să te urmez sau poate ai vrut să mă jigneşti şi mai tare, forţîndu-mă să stau de vorbă cu dumneata.

– Eşti supărată pe mine c-am venit şi ai dreptate, i se adresă Stephen cu amărăciune. N-are, bineînţeles, nici o importanţă cît de mult suferă un om... pe dumneata nu te interesează decît demnitatea dumitale de femeie.

Maggie avu o tresărire bruscă de parcă ar fi simţit un şoc electric.

– Nu-i de ajuns că mi-am complicat viaţa în halul ăsta... că te iubesc ca un nebun... că trebuie să lupt împotriva celei mai mari pasiuni de care poate fi în stare un om... fiindcă încerc să rămîn credincios altor obligaţii... toate astea nu-s de ajuns, trebuie să te mai porţi şi dumneata cu mine de parcă aş fi o brută, un necioplit care te jigneşte dinadins. Iar eu, dac-aş fi liber să fac ce vreau, ţi-aş oferi mîna mea, averea mea, viaţa mea, să faci cu ele ce pofteşti. Ştiu că mi-am pierdut capul. Ştiu că mi-am îngăduit un lucru nepermis, sînt furios pe mine însumi... Dar să ştii că îndată după aceea m-am căit îngrozitor... şi de atunci mă tot chinuie remuşcările. Iartă-mă; gîndeşte-te că un om care iubeşte cu disperare, aşa cum te iubesc eu pe dumneata, poate cădea o clipă pradă simţămintelor lui. Dar să ştii – şi trebuie să mă crezi... că ceea ce mă doare cel mai tare e că te-am jignit... Aş fi în stare să fac orice ca să-mi răscumpăr greşeala.

Maggie nu îndrăznea să vorbească... nu îndrăznea nici măcar să întoarcă privirile. Toată puterea pe care i-o dăduse indignarea pierise şi oricine putea să vadă cum îi tremurau buzele. Nu se simţea în stare să rostească vorbele de iertare ce-i apăreau în minte drept răspuns la mărturisirea lui. Ajunseseră lîngă poartă şi Maggie se opri, tremurînd.

– Să nu mai spui asta... Nu vreau să mai aud nimic, şopti ea, plecînd amărîtă ochii în timp ce Stephen se aşeză în faţa ei, ca s-o împiedice să înainteze spre poartă. Îmi pare rău să văd că suferi, oricare ar fi cauza, dar n-are nici un rost să vorbeşti aşa.

– Ba are, răspunse Stephen, cu pasiune. Ar avea dacă ţi-ar fi puţină milă de mine şi ai vrea să mă iei în seamă în loc să mă nedreptăţeşti. Mi-ar fi mult mai uşor să îndur totul dac-aş şti că nu mă urăşti şi nu mă socoteşti un îngîmfat şi un obraznic. Uită-te la mine şi ai să vezi că sînt un biet nefericit... am făcut în fiecare zi cîte treizeci de mile călare numai şi numai ca să fug de chipul dumitale, ca să te uit.

Maggie nu-l privi... nu îndrăznea să-l privească. Dar îi văzuse expresia zbuciumată. În cele din urmă, spuse cu blîndeţe:

– Nu sînt supărată pe dumneata.

– Atunci, uită-te la mine, dragostea mea, o rugă Stephen pe un ton cald şi afectuos. Nu pleca atît de repede. Lasă-mă să fiu fericit măcar o clipă... Arată-mi că m-ai iertat.

– Da, te-am iertat, murmură Maggie tulburată de vocea lui şi temîndu-se din ce în ce mai tare de ea însăşi. Dar lasă-mă, te rog, să plec, să mă întorc acasă. Şi pleacă, te rog, du-te!

O lacrimă mare îi lunecă de sub pleoape.

– Nu pot să mă clintesc de lîngă dumneata. Nu pot să te las, spuse Stephen pe un ton din ce în ce mai stăruitor. Dacă mă izgoneşti cu atîta răceală, mă întorc. Nu mai răspund de mine. Dar dacă vrei să facem cîţiva paşi împreună, mi-ar ajunge ca să

trăiesc din amintirea acestor clipe. Ai văzut doar că mînia dumitale m-a făcut de zece ori mai nebun.

Maggie se întoarse, dar Tancred, calul roib, începu să protesteze cu atîta energie împotriva schimbărilor necontenite de direcţie, încît Stephen, dînd cu ochii de Willy Moss care se uita la ei printre uluci, strigă:

– Hei, băieţel, vino-ncoace! ţine-mi puţin calul.

– Nu, nu se poate, se repezi Maggie. Ce-o să creadă mătuşă-mea? O să i se pară ciudat!

– Nu-i nimic, răspunse Stephen, pierzîndu-şi răbdarea. Tot nu-i cunoaşte pe cei din St. Ogg's. Plimbă-l cinci minute, pe aici, adăugă el, adresîndu-se lui Willy care se apropiase de ei.

Apoi se întoarse către Maggie şi o porniră împreună. N-avea încotro, trebuia să-l urmeze.

– Ia-mă de braţ, o rugă Stephen şi Maggie se supuse.

I se părea că trăieşte un vis cumplit în care tot aluneca la vale, într-o prăpastie.

– E îngrozitor! Spuse Maggie străduindu-se să alunge prin vorbe vraja care punea stăpînire pe făptura ei. E urît... e josnic... să schimbăm măcar o vorbă sau o privire de care Lucy... de care alţii... să nu ştie nimic. Gîndeşte-te la Lucy.

– Mă gîndesc... cum să nu mă gîndesc... şi-i vreau numai binele. Dacă nu m-aş gîndi...

Stephen cuprinse în palmă mîna lui Maggie care îl ţinea de braţ şi amîndoi simţiră că nu mai pot scoate nici o vorbă.

– Eu mai am şi alte obligaţii, spuse Maggie în cele din urmă, făcînd un efort disperat să vorbească. Nu e vorba numai de Lucy.

– Eşti logodită cu Philip Wakem? întrebă Stephen cu sufletul la gură. Spune, e adevărat?

– Îl consider logodnicul meu... şi n-am de gînd să mă mărit cu nimeni altul.

Stephen tăcu pînă cînd ieşiră din aleea însorită şi o luară pe o potecă ferită, năpădită de ierburi, apoi izbucni furios:

– Bine, dar e groaznic... e împotriva firii! Maggie, dacă m-ai iubi aşa cum te iubesc eu, ar trebui să renunţi, să renunţăm la orice numai pentru fericirea de a rămîne împreună. Ar trebui să anulăm toate făgăduielile pe care le-am făcut cu ochii închişi, şi care au fost o greşeală, şi să ne căsătorim.

– Mai bine mor decît să cad pradă unei asemenea ispite, spuse Maggie rar şi răspicat, simţind că toată forţa morală pe care o adunase de-a lungul unor ani grei şi dureroşi îi vine în ajutor în această clipă de încercare.

Şi, în timp ce vorbea, Maggie îşi retrase braţul.

– Atunci spune-mi că nu-ţi pasă de mine, adăugă el aproape violent. Spune-mi că iubeşti pe altul.

Maggie se gîndi că poate, dacă i-ar declara lui Stephen că-l iubeşte pe Philip, ar scăpa cel puţin de frămîntarea discuţiei. Dar buzele ei refuzau s-o asculte şi rămase tăcută.

– Dacă mă iubeşti într-adevăr, spuse Stephen cu blîndeţe, luîndu-i din nou mîna şi punînd-o pe braţul lui, e mai bine... e mai drept... să ne căsătorim. Şi dacă asta îi face pe alţii să sufere, n-avem încotro. Dragostea s-a ivit fără voia noastră: e un lucru firesc... uite, a pus stăpînire pe mine cu toate că m-am străduit din răsputeri să mă împotrivesc. Dumnezeu mi-e martor că m-am străduit să rămîn credincios unor făgăduieli tacite, dar n-a servit la nimic... dimpotrivă... mai bine cedam de la început.

Maggie tăcea. Ce bine ar fi fost dacă dragostea lor nu era un păcat – dacă ar fi reuşit să se convingă de asta – şi dacă n-ar fi trebuit să se zbată şi să lupte împotriva acestui curent dulce şi puternic, ca un şuvoi de apă în arşiţa verii.

– Haide, spune „da", iubito, o rugă Stephen, aplecîndu-se s-o privească în ochi. Dac-am fi unul al altuia nu ne-ar mai păsa de nimeni de pe lume!

Simțea răsuflarea lui Maggie pe obraz, buzele îi erau foarte aproape de ale ei, dar dragostea lui era plină de teamă.

Buzele și pleoapele fetei tremurau. Îl privi o clipă cu ochii larg deschiși, ca o sălbăticiune gingașă și sfioasă, care se zbate sub mîngîieri, apoi deodată se întoarse și dădu s-o pornească din nou spre casă.

– Și, la urma urmei, continuă el puțin enervat, încercînd să înfrîngă atît scrupulele lui cît și ale lui Maggie, nu pot spune că rup o logodnă: dacă Lucy ar fi încetat să mă iubească și ar fi dăruit dragostea ei altcuiva, nu m-aș fi socotit îndreptățit să am nici o pretenție. Și dacă nici dumneata nu i-ai făgăduit lui Philip în mod categoric c-ai să te căsătorești cu el, înseamnă că sîntem amîndoi liberi.

– Nu, nu-i adevărat... asta nu-i părerea dumitale sinceră, protestă Maggie înfierbîntîndu-se, dumneata, ca și mine, știi că adevăratele legături sînt sentimentele și speranțele pe care le deșteptăm în sufletele altora. Dacă n-ar fi așa, dacă nu ne-am teme de nici o pedeapsă, am călca orice făgăduială și n-ar mai exista fidelitate.

Stephen nu spuse nimic; nu putea să mai continue discuția, căci, după lupta îndelungată din sufletul lui, ajunsese la o concluzie care contrazicea tot ce susținea Maggie acum. Dar, curînd, hotărîrea lui apăru într-o nouă formă:

– Făgăduiala asta nu poate fi respectată, stărui el pasionat. Nu e firesc: ne-am preface doar că ne dăruim altcuiva și asta e un păcat... nu ne poate aduce decît nenorocire și nouă, și lor. Maggie, trebuie să înțelegi... nu se poate să nu înțelegi.

Stephen o privea stăruitor, nădăjduind să vadă un semn cît de mic de aprobare. Mîna lui mare și puternică strîngea ușor mîna ei. Maggie rămase cîteva clipe tăcută, cu ochii în pămînt, oftă adînc și, privindu-l cu o tristețe gravă, rosti:

– Vai ce greu e, ce grea e viața! Uneori îmi pare drept să urmăm sentimentele, dar aceste sentimente se lovesc de

legăturile trecutului – legături care i-au făcut pe alții să depindă de noi – și le rup. Dacă viața ar fi într-adevăr simplă și ușoară, așa cum trebuie să fi fost în paradis, și dacă am putea să întîlnim de la început ființa aceea, pe care... vreau să spun, dacă nu ne-am crea îndatoriri înainte de a se ivi dragostea, dragostea ar fi semnul că doi oameni trebuie să aparțină unul altuia. Dar, acum văd... simt, că nu e așa; sînt unele lucruri în viață la care trebuie să renunțăm... unii oameni trebuie să trăiască fără dragoste. Multe lucruri mi se par complicate și obscure, dar unul e cît se poate de clar pentru mine... și anume că nu pot și nu trebuie să-mi caut fericirea jertfind fericirea altora. Dragostea e un lucru firesc, dar mila, fidelitatea, amintirile sînt tot atît de firești și, dacă n-aș ține seamă de ele, ar rămîne ascunse undeva în sufletul meu și în cele din urmă m-ar sfîșia. Suferința pe care aș pricinui-o m-ar urmări necontenit și mi-ar otrăvi dragostea... Nu stărui... ajută-mă, tocmai pentru că te iubesc.

Pe măsură ce vorbea, Maggie se înflăcăra mai tare, fața i se îmbujora și ochii rugători i se umpleau de dragoste. Chemarea ei trezi tot ceea ce era mai nobil în Stephen... dar, în același timp – și cum ar fi putut să fie altfel? – se simți și mai fermecat de fata frumoasă care-l implora.

– Dragostea mea, îi spuse el aproape în șoaptă, cuprinzînd-o ușor cu brațul pe după umeri. Am să fac tot ce-mi ceri... am să-ndur orice. Dar... o sărutare... una... numai una... ultima... înainte de despărțire...

O sărutare... apoi o privire lungă, nesfîrșită... pînă cînd Maggie spuse, tremurînd:

– Lasă-mă, haide să ne întoarcem!

Maggie o porni aproape în fugă și nici unul nu mai scoase vreun cuvînt. Cînd ajunseră aproape de Willy și de cal, Stephen se opri și făcu un semn din cap, în timp ce fata își continuă drumul și intră pe poartă. Doamna Moss stătea singură în ușa verandei vechi; bună și prevăzătoare, trimisese copiii în casă. Maggie

avea un iubit bogat și frumos, poate că era fericită, dar desigur că s-ar simți stingherită să apară iar cu el... și, pe urmă, s-ar putea totuși să nu fie fericită. În orice caz, doamna Moss o aștepta cam îngrijorată. Chipul expresiv al fetei arăta cît se poate de clar că, dacă era fericită, fericirea ei se dovedea îndoielnică și plină de zbucium.

– Stai puțin jos, aici, draga mea, i se adresă doamna Moss, ducînd-o pe Maggie în verandă și așezîndu-se lîngă ea pe bancă...

În casă le-ar fi stingherit copiii.

– Ah, mătușă Gritty, tare sînt nefericită! Mai bine muream cînd aveam cincisprezece ani. Atunci mi se părea atît de ușor să renunț la toate... acum mi se pare atît de greu!

Și biata fată se aruncă de gîtul mătușă-sii, izbucnind în hohote de plîns.

Capitolul XII

Întîlnire de familie

La sfîrșitul săptămînii, Maggie își luă rămas bun de la mătușa Gritty și se duse la Garum Firs s-o viziteze pe mătușa Pullet, după cum făgăduise. Între timp se petrecuseră lucruri neașteptate, și la Garum Firs urma să aibă loc o întîlnire de familie în care să se discute și să se sărbătorească evenimentul survenit în viața familiei Tulliver și care, în cele din urmă, avea să le șteargă umbra păcatelor – așa cum dispare ultima margine întunecată a unei eclipse dînd o strălucire desăvîrșită unor virtuți pînă atunci adumbrite. E plăcut să știi că numai noii miniștri pe cale să-și preia funcțiile sînt singurii oameni ce se pot bucura de o perioadă de apreciere înaltă și de elogii entuziaste: în multe

familii respectabile din acest regat, rudele care şi-au redobîndit creditul sînt recunoscute cu aceeaşi cordialitate ca şi miniştrii, cordialitate eliberată de constrîngerea oricăror antecedente, în stare a ne permite să sperăm că într-o bună zi ne vom deştepta, fără să ne dăm seama, în mijlocul unei epoci fericite cînd balaurii nu mai înghit oameni iar lupii nu-şi mai arată colţii decît cu intenţiile cele mai blînde.

Lucy sosise atît de devreme, încît i-o luase înainte chiar şi mătuşii Glegg; dorea să discute în linişte cu Maggie despre întîmplarea fericită petrecută în viaţa lor. Se părea – nu-i aşa? – constată Lucy cu aerul ei de copil înţelept, că toate, chiar şi nenorocirile altora (bieţii oameni), complotau ca biata mătuşă Bessy – draga de ea – şi vărul Tom, şi nesuferita de Maggie – dacă nu cumva se va încăpăţina să vrea contrariul – să aibă parte de fericirea meritată din plin, după nenorocirile pe care le înduraseră. Şi tocmai în ziua cînd Tom se întorsese de la Newcastle – tocmai atunci – nenorocitul de Jetsome, tînărul pe care-l angajase domnul Wakem să vadă de moară, se îmbătase şi căzuse de pe cal şi acum zăcea la St. Ogg's între viaţă şi moarte, ceea ce-l făcuse pe Wakem să ceară ca noii proprietari să-şi ia imediat moara în primire. Era trist pentru bietul băiat, dar nenorocirea părea că se întîmplase exact atunci, şi nu altă dată, tocmai pentru ca vărul Tom să poată primi şi mai curînd răsplata pe care o merita purtarea lui exemplară. Domnul Deane avea o părere grozav de bună despre el! Mătuşa Bessy se va duce, bineînţeles, cu Tom la moară, să se ocupe de gospodărie: pentru Lucy asta însemna că va pierde un ajutor preţios, dar ce fericire că biata mătuşă va fi din nou la casa ei şi, încetul cu încetul, va strînge tot ce-i trebuie şi nu va mai duce lipsă de nimic.

În privinţa asta, Lucy născocise nişte planuri iscusite şi, cînd reuşi, împreună cu Maggie, să coboare treptele periculos de bine lustruite şi să intre în salonul mare şi frumos, unde pînă şi razele

soarelui păreau mai curate decît în altă parte, își îndreptă, ca un adevărat strateg, toate manevrele împotriva punctului vulnerabil al inamicului.

– Mătușă Pullet, începu ea, așezîndu-se pe canapea și potrivindu-i cu un gest de mîngîiere panglicile înfoiate ale bonetei, ar fi bine să hotărăști ce rufărie și ce alte lucruri vrei să-i dai lui Tom pentru casă. Dumneata ai fost întotdeauna generoasă... și darurile pe care le faci sînt atît de frumoase... iar dacă dumneata dai exemplu, face și mătușa Glegg la fel.

– Asta nu poate s-o facă, draga mea, replică doamna Pullet cu o neobișnuită convingere, pentru că, să știi, rufăria ei nu-i nici pe departe așa de bună ca a mea. Degeaba cheltuie parale, că n-are nici un pic de gust. Fețele ei de masă sînt pline de pătrate mari și de animale... cerbi și vulpi... și n-ai să vezi printre ele nici măcar o picățea sau un romb. Da' să știi că-i păcat să-ți împarți rufăria înainte de moarte... Cînd am ales împreună țesătura aia, cu romburi duble, continuă doamna Pullet, dînd din cap și privind-o pe soră-sa, n-aș fi crezut să ajung să văd una ca asta! Prima țesătură de olandă pe care am tors-o! Și Dumnezeu știe pe ce mîini or fi ajuns pînzeturile tale!

– Ce vrei să fac, soră? răspunse biata doamnă Tulliver, care se obișnuise să fie mereu învinovățită de cîte ceva. Eu, una, știu că n-am vrut să se întîmple nimic din toate astea... Cîte nopți n-am stat să mă gîndesc la pînzeturile mele albite... răspîndite prin toată parohia.

– Ia o bomboană de mentă, doamnă Tulliver, interveni unchiul Pullet, convins că-i oferă o consolare ieftină și sănătoasă, pe care o recomanda prin propriul său exemplu.

– Ai dreptate, mătușă Pullet, se amestecă Lucy, dar dumneata ai atîta rufărie frumoasă! Și pe urmă închipuie-ți c-ai fi avut fete și ar fi trebuit să le dai din lucruri cînd s-ar fi măritat.

– N-am spus că nu dau nimic, răspunse doamna Pullet. Acum, cînd lui Tom i s-a întors norocu', e drept să ne îngrijim

de el şi să-l ajutăm. Uite, Bessy, am nişte feţe de masă, alea pe care le-am cumpărat de la tine numa' aşa, de bună ce sînt, şi de-atunci tot zac în dulap... nu le-am folosit niciodată. Da' să ştii că n-am de gînd să-i mai dau lui Maggie nici muselină indiană, nici altceva, dacă vrea să-şi mai ia servici în loc să stea colea cu mine şi să-mi ţină de urît, şi să-mi mai coasă cîte ceva, dacă frate-său n-are nevoie de dînsa.

„A-şi lua servici“ era expresia pe care o folosea familia Dodson ori de cîte ori cineva voia să se facă profesor sau institutor, şi faptul că Maggie stăruia să se întoarcă la o situaţie atît de inferioară acum cînd împrejurările îi deschideau perspective mai plăcute era un motiv de tristeţe nu numai pentru Lucy, dar şi pentru toate celelalte rude. Maggie, aşa cum arătase pe vremea cînd era copil, cu părul pe spate şi cu o înfăţişare ce nu promitea nimic bun, nu era deloc nepoata pe care să ţi-o doreşti; dar acum, putea fi în acelaşi timp o podoabă şi un ajutor în casă. Subiectul fu discutat din nou după sosirea unchiului şi mătuşii Glegg, în timp ce se servea ceaiul cu pîinişoare.

– Ia ascultă, Maggie, i se adresă domnul Glegg, bătînd-o părinteşte pe umăr, ce-s prostiile astea? Să nu te mai aud că vrei să-ţi cauţi de lucru. La bazar trebuie să fi dat gata o mulţime de amorezi. Ia zi, n-ai găsit nici unu' care să-ţi fie pe plac?

– Domnule Glegg, îl întrerupse nevastă-sa, pe un ton sever ce căpătase acea nuanţă de politeţe pe care obişnuia s-o folosească ori de cîte ori îşi punea buclele false cele mai încreţite, iartă-mă că ţi-o spun, dar eşti mult prea uşuratic pentru anii dumitale. Şi află că ceea ce ar fi trebuit s-o împiedice pe nepoată-mea să plece din nou, fără să ne ceară sfatul, este respectul şi datoria faţă de mătuşi şi de celelalte neamuri atît de bune cu ea, şi nu amorezii, dacă e să folosesc o asemenea vorbă, cu toate că în familia mea n-am auzit-o niciodată.

– Păi, atunci, cum ne-am zis cînd ne-am dus noi prima oară să le peţim, vecine Pullet? Pe vremea aia ne găseau şi pe noi

destul de dulci, se exprimă domnul Glegg făcînd cu ochiul, în timp ce domnul Pullet, auzind că e vorba de ceva dulce, mai turnă puţin zahăr în ceai.

– Domnule Glegg, îl interpelă nevastă-sa, dacă ai de gînd să fii grosolan, te rog să-mi spui.

– Stai soră, că bărbat-tu glumeşte, interveni doamna Pullet. Lasă-l să glumească şi el cît e sănătos şi în putere, că uite bietu' domn Tilt... i s-a strîmbat gura rău de tot şi oricît ar vrea să rîdă, tot n-ar mai putea.

– Te rog atunci fii bun şi dă-mi farfuria cu pîinişoare, domnule Glegg, spuse doamna Glegg, dacă pot avea îndrăzneala să-ţi întrerup glumele. De fapt, lumea ar putea găsi şi altă pricină de rîs... decît o nepoată fără pic de respect pentru sora mai mare a maică-sii, care-i şi capul familiei, o nepoată care cît a stat în oraş a trecut doar în fugă pe la neamuri şi pe urmă s-a hotărît să plece, fără să-mi spună şi mie o vorbă... degeaba am pus eu deoparte nişte bonete ca să mi le lucreze... şi cînd te gîndeşti că mi-am împărţit banii în testament fără pic de părtinire...

– Vai, soră, o întrerupse doamna Tulliver, îngrijorată, sînt sigură că Maggie nici nu s-a gîndit să plece pînă n-o sta şi la dumneata cît a stat şi la ceilalţi. Şi să nu crezi că eu vreau să ne părăsească... dimpotrivă. Eu, una, ştiu că n-am nici o vină. I-am spus de-o mie de ori: „Draga mamei, n-are nici un rost să ne laşi iar". Da' nu pleacă pînă-n zece zile sau două săptămîni. Aşa că poate să vină să stea şi la dumneata, şi-o să vin şi eu, din cînd în cînd, cu Lucy.

– Bessy, îi răspunse doamna Glegg, dac-ai sta şi-ai judeca şi tu un pic, ţi-ai da seama că n-are nici un rost să mai desfac un pat şi să-mi bat capul acum, la sfîrşit, de vreme ce de la mine pînă la domnul Deane nu face mai mult de-un sfert de ceas. N-are decît să vină dis-de-dimineaţă şi să plece seara, şi să fie mulţumită că are în apropiere o mătuşă atît de bună cu care

să-şi petreacă vremea. Eu, una, ştiu c-aş fi fost încîntată – cînd eram de vîrsta ei.

– Stai, Jane, se amestecă doamna Pullet, că dacă-i vorba aşa, nu le-ar strica deloc paturilor tale să mai doarmă cineva în ele. Camera aia cu pereţii în dungi miroase a închis de-ţi vine rău şi oglinda-i pătată toată de mucegai.

– A, uite-l şi pe Tom, exclamă Lucy, bătînd din palme. A venit călare pe Sindbad, cum i-am cerut eu; mi-era teamă că n-o să se ţină de cuvînt.

Maggie sări de pe scaun şi-l sărută cu foc; era prima lor întîlnire de cînd se ivise perspectiva întoarcerii la moară. Îl luă de mînă şi-l aşeză pe scaunul de lîngă ea. Dorinţa să nu existe nici o umbră între ea şi Tom era acum înrădăcinată prea adînc în sufletul lui Maggie pentru ca vreo schimbare s-o poată alunga. În seara aceea, Tom îi zîmbi cu dragoste, întrebînd-o:

– Ei, Maggie, ce mai face mătuşa Moss?

– Ia te uită la el! exclamă domnul Glegg, întinzîndu-i mîna. Eşti cineva, domnule! Văd că toate-ţi merg din plin. Norocul ţi-a surîs mult mai devreme decît ne-a surîs nouă, la vremea noastră, dar îţi doresc numa' bine. Numa' bine. Şi pun rămăşag că moara va fi într-o zi a ta, că doar n-ai să te opreşti la jumătatea drumului.

– Dar nădăjduiesc că n-o să uite că datorează toate astea neamurilor maică-sii, îşi dădu sentinţa doamna Glegg. Dacă n-ar fi semănat cu neamul nostru, ar fi ajuns un prăpădit. În neamul nostru n-a dat nimeni greş, n-a umblat nimeni prin tribunale, nu şi-a risipit nimeni averea... şi nici n-a murit fără să lase testament.

– Nu, şi nici n-a murit nimeni aşa, din senin, spuse mătuşa Pullet. Au chemat întotdeauna doctorul. Dar Tom de mic a semănat la faţă cu familia Dodson; eu întotdeauna am spus asta. Nu ştiu ce-ai de gînd să faci tu, Jane, dar eu vreau să-i dau o faţă de masă din cele trei de mărime mijlocie, şi nişte cearşafuri. Nu

spun ce-am să-i mai dau, dar de dat îi dau şi dac-o fi să mor mîine, domnule Pullet, te rog să ţii minte – da' las' că ştiu eu că dumneata ai să încurci cheile şi n-ai să fii în stare să-ţi aduci aminte că cheia ascunsă în cel de-al treilea raft al dulapului din stînga, în dosul bonetelor de noapte cu panglici late... nu alea cu volănaşe înguste... e cheia de la sertarul din camera albastră, unde se află cheia dulapului albastru. O să încurci sigur lucrurile iar eu n-o să ştiu niciodată că le-ai încurcat. E adevărat că ţii minte cînd şi cum trebuie să iau toate pilulele şi hapurile alea... asta sînt gata s-o recunosc oricînd... dar cînd e vorba de chei, te zăpăceşti de tot.

Perspectiva întunecată a încurcăturilor ce aveau să se işte după moartea ei o întrista adînc pe doamna Pullet.

– Lasă, Sophy, că şi tu prea te întreci cu încuiatul. Toate le încui, i-o trînti doamna Glegg cam scîrbită de nebunia soră-sii. Întreci tot neamul nostru. Nu că eu nu mi-aş încuia lucrurile, dar încui ce trebuie şi nimic mai mult. Cît despre rufărie, o să caut cîte ceva care se mai poate folosi şi o să-i dau lu' nepotu-miu. Am nişte pînzeturi care n-au fost niciodată albite, şi care-s mai bune decît olanda cea mai fină a altora, şi nădăjduiesc că Tom o să-şi amintească de mătuşă-sa ori de cîte ori s-o înveli cu ele.

Tom îi mulţumi doamnei Glegg, fără să-i făgăduiască însă că-şi va petrece nopţile meditînd asupra virtuţilor ei. Iar domnul Glegg îi oferi o diversiune, întrebîndu-l ce intenţii avea domnul Deane în legătură cu aburii.

Cînd îl rugase pe Tom să vină călare pe Sindbad, Lucy o făcuse cu oarecari intenţii. La întoarcere, trimiseră servitorul cu calul, iar vărul Tom rămase să mîne trăsura în care se afla doamna Tulliver şi Lucy.

– Te las singură, mătuşică, spuse tînăra domnişoară care se pricepea să ticluiască tot soiul de planuri. Eu stau lîngă Tom... că am o grămadă de lucruri să-i spun!

Lucy, care o iubea pe Maggie din tot sufletul şi se îngrijea atîta de soarta ei, hotărî că nu mai poate amîna discuţia cu Tom. Acesta, îşi spunea ea, fiind încă sub impresia unei bucurii atît de mari – realizarea dorinţelor lui în legătură cu moara – va fi cu siguranţă – va fi cu siguranţă înţelegător şi plin de bunăvoinţă. Nimic din firea lui Lucy n-o putea ajuta să-l înţeleagă pe Tom şi de aceea fu uimită şi mîhnită cînd, povestindu-i despre rolul jucat de Philip în hotărîrea lui taică-său, văzu o umbră de nemulţumire întunecînd faţa vărului ei. Fusese convinsă că vestea va constitui pentru Tom totodată certitudinea că bătrînul Wakem era gata s-o primească pe Maggie cu toate onorurile cuvenite unei nurori. Lucy nu dorea decît să-l vadă pe Tom, care se lumina la faţă ori de cîte ori îşi privea verişoara, că-şi schimbă atitudinea de pînă atunci şi începe să susţină exact contrariul a tot ce afirmase înainte: adică încîntarea că toate necazurile din trecut luaseră sfîrşit şi hotărîrea că Maggie era liberă să se mărite cu Philip oricît de repede o îngăduiau convenienţele; după părerea lui Lucy, nimic nu putea fi mai simplu.

Dar pentru minţile care poartă pecetea adîncă a însuşirilor şi defectelor din care se naşte severitatea – putere de voinţă, conştiinţa urmăririi unui scop drept, imaginaţie şi inteligenţă limitată, o mare stăpînire de sine şi tendinţa de a stăpîni şi pe alţii – prejudecăţile constituie o hrană firească pentru că aceste înclinaţii nu-şi pot trage seva din acea cunoaştere complexă, incompletă, generatoare de îndoieli, care se cheamă adevăr. O prejudecată, fie că e moştenită, culeasă din auzite ori prinsă din zbor cu mintea sau cu ochii, găseşte oricînd găzduire într-o asemenea minte: ea poate fi susţinută cu putere şi curaj, poate umple vidul lăsat de lipsa unor idei spontane, şi poate fi impusă altora cu autoritatea unui adevăr neîndoielnic; e, în acelaşi timp, ciomag şi baghetă. Orice prejudecată conformă acestor scopuri e evidentă prin ea însăşi. Mintea lui Tom Tulliver, bun şi cinstit cum

era, aparținea și ea acestei categorii: faptul că în sinea lui critica defectele lui taică-său nu-l împiedica să-și însușească prejudecățile lui; prejudecăți împotriva unui om cu principii mai puțin rigide și cu o viață mai puțin rigidă, un om care constituia cauza tuturor dezamăgirilor suferite de mîndria lui Tulliver și a familiei lui. Mai existau și alte sentimente care întăreau repulsia amară a lui Tom față de Philip și față de o eventuală căsătorie între el și Maggie. Și, cu toată influența ei asupra acestui văr cu o voință atît de neclintită, Lucy nu obținu altceva decît refuzul rece și categoric de a încuviința o asemenea căsătorie... „Dar Maggie era, bineînțeles, liberă să facă ce poftește...! Nu afirmase ea oare că vrea să ducă o viață independentă? El însă avea datoria, față de memoria lui taică-său și față de sentimentele lui de om, să nu încuviințeze nici un fel de legături cu familia Wakem."

Și astfel, prin intervenția ei plină de zel, Lucy nu reușise decît să-l convingă pe Tom că hotărîrea nesăbuită a lui Maggie să-și găsească din nou o slujbă se va transforma în curînd, așa cum se întîmpla cu orice hotărîre a ei, într-un lucru tot atît de nesăbuit, dar pe cu totul alt plan: anume o căsătorie cu Philip Wakem.

Capitolul XIII

În voia curentului

Nu trecuse nici o săptămînă, și Maggie se afla din nou la St. Ogg's. Totul părea să fie la fel ca la începutul șederii ei la familia Deane. Îi venea destul de ușor să-și petreacă diminețile departe de Lucy, căci îi făgăduise mătușii Glegg că o va vizita în fiecare zi și, în afară de asta, era firesc ca în aceste ultime săptămîni să stea mai mult ca de obicei cu maică-sa, mai ales că trebuiau să

se sfătuiască asupra pregătirilor pentru viitoarea gospodărie a lui Tom. Dar Lucy nu voia nici în ruptul capului să-şi petreacă serile fără Maggie, oricare ar fi fost motivul invocat de ea. Lucy îi cerea să se întoarcă de la mătuşa Glegg în fiecare seară înainte de cină... „Că altfel eu cînd te mai văd?" spunea ea cu lacrimi în ochi şi cu un aer de copil bosumflat la care nu putea să reziste nimeni. Şi, lucru curios, domnul Stephen Guest începuse să ia cina la domnul Deane ori e cîte ori avea prilejul; nu mai refuza invitaţiile, ca înainte.

În prima dimineaţă se deşteptase hotărît să nu mai ia masa la familia Deane, şi nici măcar să nu mai treacă serile pe acolo, pînă la plecarea lui Maggie. Văzînd vremea frumoasă de iunie, se gîndise chiar să plece într-o călătorie; durerile de cap de care se văita tot timpul, ca să-şi justifice tăcerea sau purtarea prostească, erau o scuză destul de convingătoare. Totuşi nu plecă nicăieri şi, după patru zile, nu ajunsese încă la nici o hotărîre în legătură cu felul cum ar trebui să-şi petreacă serile; acestea nu mai însemnau pentru el decît un prilej de a o mai vedea o dată pe Maggie, de a-i mai fura o privire sau de a-i mai atinge o dată mîna. Şi la urma urmei de ce nu? Nu mai aveau nimic să-şi ascundă: ştiau – îşi mărturisiseră dragostea, renunţaseră unul la altul şi în curînd aveau să se despartă. Îi despărţea simţul datoriei şi al onoarei; aşa hotărîse Maggie, ascultîndu-şi vocea conştiinţei. Şi totuşi mai aveau încă timp să schimbe priviri nesfîrşite deasupra prăpastiei, înainte de sosirea clipei în care vor hotărî să nu se mai privească, pînă cînd acea lumină ciudată din ochii lor se va stinge pentru totdeauna.

În tot acest timp, Maggie se mişca prin casă fără vlagă, ca prin vis, lucru care se potrivea atît de puţin cu firea ei, cu accesele ei de veselie şi de entuziasm, încît Lucy ar fi fost nevoită să caute o explicaţie pentru această schimbare, dacă n-ar fi fost convinsă că situaţia în care se găsea Maggie, prinsă între Philip şi fratele ei, precum şi perspectiva surghiunului

jalnic pe care şi-l impusese singură erau de ajuns ca să justifice tristeţea ei adîncă. Dar starea de apatie ascundea o frămîntare cumplită, un zbucium pe care Maggie nu-l mai cunoscuse şi nici măcar nu-l bănuise vreodată, oricît de chinuită îi fusese viaţa. I se părea că spiritul rău din ea se ţinuse pînă atunci deoparte, la pîndă, ca să erupă apoi dintr-o dată, înarmat pînă-n dinţi, cu o forţă înfricoşătoare căreia nu i se putea împotrivi! Erau clipe în care Maggie se simţea cuprinsă de un egoism feroce. De ce să nu sufere Lucy? Sau Philip? Ea nu suferise ani de-a rîndul? Făcuse oare cineva vreun sacrificiu pentru ea? Şi acum, cînd putea în sfîrşit să se bucure şi ea de o viaţă plină de dragoste, de bogăţie, de rafinament, o viaţă în care să nu ducă lipsă de nimic, o viaţă aşa cum îşi dorise, de ce să renunţe de dragul altuia care avea poate mai puţină nevoie de toate astea decît ea! Dar în mijlocul acestui zbucium pătimaş, vocile trecutului se înălţau cu şi mai multă forţă parcă, şi un timp chinul părea că se potoleşte. Oare viaţa aceasta, care o ispitea, era ceea ce-şi visase ea? Ce se va alege din toate amintirile strădaniilor din trecut, din toată mila faţă de durerea celorlalţi, mila adunată în suflet de-a lungul unor ani nesfîrşiţi de dragoste şi suferinţă. Ce se va alege din presentimentul divin că există ceva mai presus de fericirea fiecăruia, ceva care face ca viaţa să devină un lucru sfînt? Nu vedea în ce fel, schilodindu-şi încrederea şi dragostea faţă de oameni – cele mai frumoase trăsături ale firii ei – s-ar mai fi putut bucura de viaţă, după cum nu şi-ar fi închipuit niciodată că schilodindu-şi picioarele ar mai putea încerca bucuria de a merge. Şi, pe urmă, dacă ei i se părea atît de greu să îndure suferinţa, cum or s-o îndure ceilalţi? „Ah, Doamne, nu mă lăsa să-i fac pe alţii să sufere... dă-mi putere să îndur numai eu suferinţa..." Cum de ajunsese să lupte cu o ispită de care altădată s-ar fi crezut tot atît de departe, pe cît s-ar fi crezut de posibilitatea de a comite o crimă premeditată? Cînd se ivise oare clipa aceea blestemată în care îşi dăduse seama că

nutreşte un sentiment potrivnic tuturor celor ce credea, îndrăgea, sau datora recunoştinţă? Şi de ce nu-l izgonise din suflet, cu groază, ca pe un lucru demn de dispreţ? şi, totuşi, de vreme ce nu avea să se lase subjugată de această forţă ciudată şi dulce şi îmbietoare, de vreme ce hotărîse că totul avea să rămînă doar o suferinţă a ei... Maggie se trezi gîndind, ca şi Stephen, că înaintea despărţirii aveau dreptul să mai fure cîteva clipe de mărturisiri tăcute. Căci nu suferea oare şi el? Maggie era în fiecare zi martora suferinţei lui, citea totul în privirea lui bolnavă, istovită – îl vedea cum devine nepăsător ori de cîte ori atenţia nu-i era solicitată, apatic faţă de orice în afară de posibilitatea de a o privi. Putea ea oare să nu răspundă acelei priviri care o implora, care o urmărea pretutindeni ca o şoaptă de dragoste şi de durere? Şi, astfel, Maggie începu să răspundă din ce în ce mai des privirilor lui, pînă cînd, în cele din urmă, seara se reducea pentru ei la clipa cînd privirile li se întîlneau. Se gîndeau mereu la această clipă, iar cînd sosea, nu se mai puteau gîndi la nimic altceva. Un singur lucru părea să-i mai facă din cînd în cînd oarecare plăcere lui Stephen: muzica; fiindcă şi muzica era un mijloc prin care putea să comunice cu Maggie. Poate că nu era foarte conştient de acest lucru, dar ceea ce-l îndemna să cînte era tocmai dorinţa ascunsă – potrivnică tuturor hotărîrilor luate – de a exercita o putere şi mai mare asupra ei. Urmăriţi-vă o dată felul de a vorbi şi, constatînd cît e de influenţat de dorinţele dumneavoastră mai puţin conştiente, veţi înţelege contradicţia din sufletul lui Stephen.

Philip Wakem venea mai rar, însă, din cînd în cînd, se nimerea şi el seara pe la familia Deane, şi întîmplarea făcu să fie de faţă în clipa în care, aflîndu-se cu toţii pe peluza din curte, la apusul soarelui, Lucy spuse:

– Acum cînd Maggie a încheiat, în sfîrşit, cu vizitele la mătuşa Glegg trebuie să facem, pînă la plecarea ei, în fiecare zi cîte o plimbare cu barca. Din pricina vizitelor astea plicticoase

Maggie a pierdut o mulţime de plimbări, şi-i place mai mult ca orice pe lume să se plimbe cu barca. Nu-i aşa, Maggie?

– Vrei să spui că-i place mai mult ca orice alt mijloc de locomoţie, interveni Philip, zîmbindu-i lui Maggie care se legăna într-un scaun de grădină... căci altfel ar fi în stare să-şi vîndă sufletul luntraşului din poveste, care rătăceşte cu barca pe Floss... doar aşa ca s-o plimbe veşnic.

– N-ai vrea să fii tu luntraşul ei? întrebă Lucy. Dacă vrei, poţi să vii cu noi să vîsleşti. De-ar fi rîul un lac liniştit, n-am avea nevoie de nimeni să ne însoţească, pentru că Maggie vîsleşte grozav. Dar aşa cum stau lucrurile, sîntem nevoite să apelăm la serviciile unor cavaleri şi scutieri nu prea grăbiţi să ni le ofere...

Rostind aceste cuvinte, Lucy îl privi cu o supărare prefăcută pe Stephen care se plimba în sus şi în jos pe pajişte, fredonînd *pianissimo falsetto:*

Setea ce din suflet vine vrea doar băuturi cereşti.

N-o auzise pe Lucy şi continua să stea deoparte, aşa cum obişnuia să facă în ultima vreme, cînd era şi Philip de faţă.

– Mi se pare că nu prea ai chef să te plimbi cu barca, îl mustră Lucy, cînd Stephen se aşeză pe bancă lîngă ea. Nu-ţi mai place să vîsleşti?

– Nu pot suferi bărcile în care sînt mulţi oameni, răspunse el aproape enervat. Am să vin altă dată cînd n-ai să mai ai alţi invitaţi.

Lucy se roşi, gîndindu-se că Philip se va simţi jignit; Stephen nu vorbise niciodată aşa, dar e adevărat că de la o vreme se simţea foarte prost cu sănătatea!

Philip se roşi şi el, nu atît din cauză că s-ar fi simţit jignit, cît din pricina unei bănuieli nelămurite că proasta dispoziţie a lui Stephen avea oarecare legătură cu Maggie care, cînd începuse el să vorbească, se ridicase de pe scaun şi pornise către gardul de dafin ca să privească apusul soarelui pe rîu.

– Domnişoara Deane nu şi-a dat seama că, invitîndu-mă pe mine, a exclus pe altcineva, aşa că mă văd silit să refuz.

– Nu, nici nu vreau să aud de aşa ceva, sări Lucy foarte supărată. Vreau neapărat să vii mîine cu noi. Cel mai bine e să plecăm la zece şi jumătate cînd fluxul e mai puternic; să vedeţi ce frumos o să fie! Mergem cu barca pînă la Luckreth şi ne întoarcem pe jos cît nu se face prea cald. Cum poţi să afirmi că nu-ţi place să te plimbi cu trei oameni în barcă? adăugă ea, privindu-l pe Stephen.

– N-am nimic cu oamenii, am cu numărul lor, se apără Stephen, căruia începuse să-i fie ruşine că se purtase atît de grosolan. Dac-ar fi să accept un al patrulea, sigur că acela ai fi tu, Phil. Dar e mai bine să nu împărţim plăcerea de a însoţi doamnele: o vom face pe rînd. Tu mergi mîine, eu merg poimîine!

Acest incident avu darul să-i atragă lui Philip din nou atenţia asupra relaţiilor dintre Stephen şi Maggie şi să-l îngrijoreze şi mai mult. Cînd intrară din nou în casă, se gîndiră să facă puţină muzică şi, cum doamna Tulliver şi domnul Deane jucau cărţi, Maggie se aşeză la măsuţa pe care se afla lucrul ei, împreună cu un teanc de volume, dar nu se apucă de treabă; rămase visătoare, ascultînd muzica. Stephen alese un duet, stăruind să-l cînte Lucy şi Philip. Nu era prima dată cînd făcea asta, dar în seara aceea i se păru lui Philip că fiecare vorbă, fiecare privire a lui Stephen avea un înţeles ascuns. Începu să-l urmărească atent, fiind în acelaşi timp furios că nu-şi poate alunga bănuiala din suflet. Nu-i afirmase oare Maggie că n-avea de ce să se îndoiască de ea? Şi doar ştia foarte bine că Maggie era întruchiparea adevărului; i-ar fi fost cu neputinţă să nu se încreadă în ochii ei sau în vorbele rostite cînd stătuseră ultima oară de vorbă în grădină. S-ar fi putut ca Stephen să fi fost fermecat de Maggie (era cît se poate de firesc), dar lui Philip i se părea josnic să se amestece în tainele dureroase ale prietenului său. Şi totuşi stătea la pîndă. Stephen se depărtă de pian, o porni încet spre măsuţa lîngă care şedea Maggie şi începu să răsfoiască ziarele, cu aerul că nu-l pre-

ocupă nimic în mod special. Apoi se aşeză cu spatele spre pian şi îşi trase un ziar sub cot, trecîndu-şi degetele prin păr, de parcă atenţia i-ar fi fost exclusiv îndreptată către ştirile locale din „Laceham Courier"[1]. De fapt însă, o privea pe Maggie care nici nu-l băgase în seamă. Maggie avea întotdeauna mai multă putere să se stăpînească atunci cînd era Philip de faţă, aşa cum, într-un loc sfînt, ni se pare firesc să vorbim în şoaptă. Dar, în cele din urmă, auzi cuvîntul „iubito" şoptit de o voce blîndă, rugătoare şi îndurerată, cu vocea unui bolnav implorînd ceva ce ar fi trebuit să primească fără să ceară. Nu mai auzise acest cuvînt din clipele petrecute pe poteca de la Basset, cînd Stephen îl rostise mereu, fără voia lui, de parc-ar fi fost un sunet nearticulat. Philip nu putea să audă nimic, dar se mutase de cealaltă parte a pianului şi o văzu pe Maggie tresărind şi roşind, ridicînd o clipă ochii spre Stephen şi uitîndu-se apoi, cu teamă, către pian. Maggie nu-şi dădu seama că Philip o văzuse, dar fiindu-i ruşine că trebuie să se prefacă, se ridică de la locul ei şi se duse lîngă maică-sa, să urmărească jocul de cărţi.

Puţin după aceea, Philip plecă acasă, într-o stare de îndoială chinuitoare, amestecată cu sentimentul dureros al certitudinii. Oricît s-ar fi străduit, nu reuşea să reziste convingerii că între Stephen şi Maggie exista o oarecare înţelegere. Nu închise ochii aproape toată noaptea, obsedat de întîmplarea aceea nenorocită care-i irita nervii sensibili şi-l aducea în pragul nebuniei: nu reuşea să găsească nici o explicaţie în stare să împace întîmplarea cu vorbele şi faptele lui Maggie. Cînd, în cele din urmă, nevoia de a crede în Maggie învinse, ca de obicei, văzu limpede adevărul: Maggie se lupta cu ea însăşi, voia să plece departe, să se izoleze, şi asta explica tot ce observase el de cînd se întorsese. Dar împotriva acestei convingeri, se ridicau alte ipoteze care puneau stăpînire pe

[1] Ziarul local din Laceham.

mintea lui. Cu imaginația sa vie, Philip reconstitui o întreagă poveste: Stephen era îndrăgostit nebunește de Maggie; îi mărturisise dragostea lui; ea îl respinsese și voia să fugă undeva, departe. Dar va fi oare Stephen în stare să renunțe la ea, dîndu-și seama – și Philip simțea acest lucru cu o disperare ce-l sfîșia – că sentimentele lui Maggie față de el o împiedicau să se apere?

A doua zi dimineață, Philip se simți prea bolnav ca să-și respecte promisiunea de a se plimba cu barca. Era atît de tulburat, încît nu se simțea în stare să ia nici o hotărîre; tot ce putea face era să șovăie între o seamă de intenții contradictorii. Întîi se gîndi să stea de vorbă cu Maggie și s-o roage să aibă încredere în el și să-i destăinuiască tot ce avea pe suflet; dar, după un timp, își spuse că n-are nici un rost să se amestece. În ultima vreme se vîrîse mereu în sufletul ei. E adevărat că fata rostise cîndva, de mult, anumite cuvinte, dar pe atunci nu fusese decît un copil neștiutor; era de ajuns ca acele cuvinte să fie luate drept un legămînt ca Maggie să ajungă să-l urască. Avea el oare dreptul de a-i cere să-i dezvăluie niște sentimente pe care era limpede că avusese de gînd să i le ascundă? Se temea s-o vadă înainte de a fi sigur că e în stare să acționeze doar din grijă pentru ea și nu împins de o furie egoistă. Îi trimise lui Stephen dis-de-dimineață cîteva rînduri printr-un servitor, spunîndu-i că nu se simte destul de bine ca să-și poată îndeplini făgăduiala luată față de domnișoara Deane, rugîndu-l să-i prezinte scuzele lui și să-l înlocuiască.

Lucy născocise un plan încîntător, care o făcuse să se bucure întrucîtva că Stephen refuzase să se plimbe cu barca. Aflase că în dimineața aceea, la ora zece, domnul Deane urma să plece la Lindum cu trăsura; și tocmai la Lindum voia și ea să meargă după niște cumpărături importante care nu puteau fi amînate cu nici un chip, iar mătușa Bessy trebuia neapărat s-o însoțească, fiindcă unele dintre cumpărături o interesau și pe ea.

– Voi să vă plimbaţi totuşi cu barca, o îndemnă ea pe Maggie, în timp ce ieşeau din sufragerie după micul dejun şi urcau scara împreună. Philip vine pe la zece şi jumătate şi afară e foarte frumos! Şi nu cumva să zici nu, iubita mea fetiţă necăjită! Ce rost are să mă port cu tine ca o zînă bună, dacă te împotriveşti la toate minunile pe care vreau să le înfăptuiesc pentru fericirea ta. Nu te mai gîndi la vărul Tom. E un nesuferit! Nu trebuie să fii chiar atît de ascultătoare!

Maggie cedă destul de uşor. Aproape că era bucuroasă de planul lui Lucy; poate că tovărăşia lui Philip o va linişti şi îi va da putere; plimbarea lor va fi ca o întoarcere la viaţa mai senină din trecut, cînd pînă şi zbuciumul părea lin şi calm faţă de chinurile îndurate acum, zi de zi. Se pregăti pentru plimbare şi la ora zece şi jumătate se aşeză în salon să-l aştepte pe Philip. După o clipă auzi clopoţelul de la uşă şi se gîndi cu plăcere şi cu o afecţiune puţin tristă la surpriza lui Philip cînd îşi va da seama că erau singuri, dar în clipa aceea auzi în hol un pas grăbit şi hotărît care nu semăna deloc cu pasul lui Philip. Uşa se deschise şi Stephen Guest intră în salon.

În prima clipă fură prea tulburaţi ca să poată vorbi: Stephen aflase de la servitor că ceilalţi plecaseră de acasă. Maggie sări în picioare, apoi se aşeză din nou pe scaun, în timp ce inima îi bătea să-i spargă pieptul. Stephen îşi puse cascheta şi mănuşile deoparte şi se aşeză lîngă ea, în tăcere. Maggie gîndi că Philip trebuie să sosească şi el, dintr-o clipă într-alta şi, făcînd un efort disperat – căci se vedea că fusese cuprinsă toată de un tremur – se ridică şi se duse către un scaun mai îndepărtat.

– Philip nu mai vine, spuse Stephen încet. O să merg eu în locul lui.

– Nu. Nu se poate, îngăimă Maggie, lăsîndu-se să cadă pe scaun. Lucy nu ştia de asta... o să se supere. De ce nu vine Philip?

– Nu se simte bine. Şi m-a trimis pe mine.

– Lucy a plecat la Lindum, continuă Maggie, scoţîndu-şi repede boneta. Mîinile-i tremurau. N-are rost să mergem.

– Foarte bine, răspunse Stephen, privind-o visător în timp ce-şi rezema braţul de spătarul scaunului. Atunci rămînem aici.

Stephen privea în ochii ei adînci, melancolici, tainici ca întunericul luminat de stele, şi totuşi atît de calzi, de sfioşi, şi plini de dragoste. Maggie rămase nemişcată cîteva clipe, sau poate mai mult, pînă cînd tremurul nestăpînit care-o cuprinsese se potoli şi sîngele i se urcă iar în obraji.

– Omul aşteaptă... a luat pernele, murmură ea. Vrei să te duci să-i spui?

– Ce să-i spun? întrebă Stephen aproape în şoaptă, privindu-i buzele.

Maggie nu răspunse.

– Hai să mergem, o rugă Stephen încet, ridicîndu-se şi luînd-o de mînă ca să se ridice şi ea. N-o să zăbovim mult.

Şi plecară. Maggie se simţi condusă pe aleea de trandafiri din grădină, simţi cum o mînă grijulie, puternică şi blîndă, o ajută să se urce în barcă, îi potriveşte perna şi pelerina pe picioare, îi deschide umbrela (pe care ea o uitase) – toate astea fiind înfăptuite de o prezenţă puternică, ce părea să o conducă fără a fi nevoie ca ea să mai facă vreun efort, asemenea unui al doilea „eu“ care apare o dată cu influenţa subită şi stimulentă a unui tonic puternic... Apoi nu mai simţi nimic altceva. Toate amintirile îi pieriseră.

Alunecau repede de-a lungul apei; Stephen vîslea ajutat de curentul ce-l împingea din spate, trecînd pe lîngă arborii şi casele din Tofton – printre cîmpiile şi păşunile liniştite, scăldate în soare, care păreau că iradiază o bucurie firească, fără să-i învinuiască pe ei, pentru bucuria lor. Suflul tînăr, neistovit, al acelui început de zi, plescăitul plăcut al vîslelor cufundate ritmic în apă, ciripitul unei păsări care zbura din cînd în cînd pe lîngă ei, ca revărsarea unei bucurii fără de margini, singurătatea caldă

a două inimi ce se contopeau sub privirea gravă, neobosită, pe care nu mai erau nevoiți s-o ascundă – ce altceva le trebuia pentru primul ceas petrecut împreună! Din cînd în cînd, Stephen, vîslind încet, ca în vis, șoptea cîte o vorbă de dragoste blîndă și supusă: mai mult de atît nu-și vorbiră. Căci vorbele nu sînt altceva decît un mijloc de exprimare a gîndurilor. Și gîndul nu avea ce să caute în ceața fermecată care-i învăluia – gîndul aparținea trecutului și viitorului întins dincolo de ceață. Maggie nu-și prea dădea seama pe unde treceau; barca lor aluneca la vale, satele pe care le lăsau în urmă i se păreau necunoscute; știa doar că trebuiau să treacă pe lîngă un număr de sate pînă la Luckreth, unde obișnuiau să se oprească și să lase barca. Maggie fusese întotdeauna înclinată spre visare și era firesc să nu-și dea seama pe unde trece.

Dar, în cele din urmă, Stephen, care vîslise din ce în ce mai încet, se opri, lăsă ramele din mînă, își încrucișă brațele, și privi apa, de parc-ar fi urmărit viteza cu care barca înainta fără ajutorul lui. Această schimbare neașteptată o trezi pe Maggie. Privi cîmpiile care se întindeau cît vedeai cu ochii și malurile rîului, și totul i se păru străin. O cuprinse o neliniște îngrozitoare.

– Vai, am trecut de Luckreth... unde trebuia să ne oprim! Exclamă ea, uitîndu-se în urmă să vadă dacă se mai zărește satul.

Nu se mai zărea nimic. Se întoarse din nou către Stephen, cu o privire uimită și îndurerată.

Stephen stătea tot cu ochii în jos, uitîndu-se la apă, și rosti pe un ton ciudt, visător și absent:

– Da... de mult.

– Vai, ce mă fac? strigă Maggie îngrozită. N-o să ajungem acasă decît peste cîteva ore... și Lucy... ah, Doamne, nu mă lăsa!

Își încleștă mîinile și începu să plîngă în hohote, ca un copil speriat; nu putea să se mai gîndească la nimic decît la întîlnirea

cu Lucy, la expresia ei de mirare îndurerată, şi de îndoială şi poate la învinuiri îndreptăţite.

Stephen se ridică şi se aşeză lîngă ea, apucîndu-i cu blîndeţe mîinile încleştate.

– Maggie, îi spuse el pe un ton grav, hotărît şi calm. Hai să nu ne mai întoarcem acasă... pînă cînd nu ne mai poate despărţi nimeni... pînă cînd ne căsătorim.

Tonul neobişnuit, vorbele lui neaşteptate opriră ca prin farmec suspinele lui Maggie care rămase nemişcată, întrebîndu-se dacă Stephen nu găsise cumva o soluţie menită să schimbe totul, să anuleze realitatea îngrozitoare.

– Vezi, Maggie, cum a venit totul fără ca noi să fi făcut nimic... oricît ne-am fi străduit să ne împotrivim. Nici nu ne-am gîndit c-o să mai fim vreodată singuri, împreună: totul a fost aranjat de alţii. Uite cum ne duce curentul... departe de toate legăturile nefireşti care ne înlănţuiau, pe care-am încercat să le strîngem şi mai tare... dar n-am izbutit. Barca o să ne ducă pînă la Torby unde putem trage la mal şi de unde putem lua o trăsură să ne ducă la York şi apoi în Scoţia... şi nu ne vom mai opri decît după ce vom fi legaţi pe veci, pînă la moarte. E singurul lucru înţelept pe care-l putem face, dragostea mea, singurul mijloc de a scăpa de toate aceste încurcături nenorocite. Totul ne-a ajutat să ne dăm seama de acest lucru. Noi n-am pus nimic la cale, nu ne-am gîndit singuri la nimic...

Stephen pleda stăruitor, cu înflăcărare. Maggie îl asculta trecînd de la uimire la dorinţa de a se convinge că numai curentul făcuse totul... că se putea lăsa în voia apei care curgea tăcută la vale şi nu mai era nevoie să lupte. Dar în faţa mirajului care o fura se ridică umbra înfricoşătoare a gîndurilor ei trecute, şi groaza care o cuprinse dintr-o dată că fusese prinsă în capcana beţiei fatale o făcu să se împotrivească lui Stephen cu indignare.

– Lasă-mă să plec, izbucni ea, frămîntîndu-se, aruncîndu-i o privire furioasă şi încercînd să-şi elibereze mîinile din

strînsoare. Ai vrut să mă pui în fața unui fapt împlinit. Știai c-am mers prea departe... ai îndrăznit să profiți de nesăbuința mea. Nu e demn de un gentleman să mă pui într-o asemenea situație.

Lovit de această învinuire, Stephen dădu drumul mîinilor ei, se ridică și se duse din nou la locul unde stătuse mai înainte, încrucișîndu-și brațele, cuprins de un fel de disperare: vorbele lui Maggie îl treziseră la realitate. Dacă ea nu primea să meargă mai departe, însemna că Stephen trebuia să-și dea cu pumnii în cap pentru încurcăturile în care o amestecase. Dar reproșurile ei îl înnebuneau; singurul lucru mai rău decît despărțirea era gîndul că Maggie socotea nedemnă purtarea lui față de ea. În cele din urmă, rosti pe un ton de furie înăbușită:

– Mi-am dat seama că am trecut de Luckreth doar cînd am ajuns la satul următor; apoi mi-a venit ideea să mergem mai departe. N-am nici o scuză, ar fi trebuit să-ți spun. E destul ca să merit să mă urăști... de vreme ce nu mă iubești de ajuns ca să nu-ți mai pese de nimic, așa cum te iubesc eu. Vrei să opresc barca aici și să încercăm să coborîm? O să-i spun lui Lucy că am fost nebun... și că tu mă urăști... și ai să scapi de mine pentru totdeauna. Nimeni n-o să te învinuiască... purtarea mea a fost de neiertat.

Maggie era ca paralizată; îi venea mai ușor să reziste rugăminților decît acestei imagini a suferinței lui, în timp ce ea ar fi fost răzbunată. Îi venea mai ușor să fugă de privirile lui pline de dragoste decît de privirea încărcată de supărare și suferință, căci i s-ar fi părut că se depărtează în mod egoist de el. Stephen crease o situație în care toate cauzele ce acționaseră asupra conștiinței ei păreau să se fi transformat în egoism. Fulgerele de mînie din ochi i se potoliră și Maggie începu să-l cerceteze cu o tristețe sfioasă. Îl învinuise că o împinsese către un păcat iremediabil... tocmai ea, care fusese atît de slabă!

– Vorbești de parcă mie nu mi-ar păsa de ce ți se întîmplă ție... tot atît de mult.

Îi aducea acum altă învinuire, învinuirea dragostei care cere mai multă încredere. Cedarea în fața gîndului că Stephen suferă se dovedi a avea urmări mai nenorocite decît cealaltă cedare, pentru că se confunda cu acea solicitudine pe care o avea Maggie față de nevoile celorlalți și care constituia baza morală a existenței ei.

Stephen simți cum privirea și vocea îi devin mai calde; cerul își deschidea din nou porțile. Se ridică și veni lîngă ea, îi luă mîna, sprijinindu-se într-un cot de marginea bărcii, și nu mai spuse nimic. Îi era teamă să mai rostească vreun cuvînt, să mai facă vreo mișcare, ca să nu trezească un nou val de învinuiri, un nou refuz. Viața atîrna de consimțămîntul ei, fără de care totul era o suferință tulbure, sfîșietoare și fără de nădejde. Plutiră la vale, legănați în tăcerea odihnitoare, ca într-un golf însorit, temîndu-se ca nu cumva înțelegerea lor să fie din nou tulburată... pînă cînd își dădură seama că cerul se acoperise de nori și briza răcoroasă, care la început abia se simțise, se transforma încet în vînt, schimbînd întreaga înfățișare a zilei.

– Maggie, o să-ți fie frig în rochia asta subțire. Dă-mi voie să-ți pun pelerina pe umeri. Ridică-te o clipă, iubito.

Maggie se supuse. Ce farmec nespus aveau aceste cuvinte, ce plăcut era să ți se spună ce să faci și să ia altul hotărîri în locul tău! Se așeză din nou, acoperită de pelerină, iar Stephen începu să vîslească grăbit, căci trebuiau să încerce să ajungă cît mai repede la Tobby. Maggie nu-și prea dădea seama dacă rostise sau făcuse ceva hotărîtor. Căci ești mai puțin conștient cînd cedezi decît atunci cînd rezişti. Cînd cedezi e ca și cum ți-ar amorți mintea, personalitatea ta se lasă absorbită de altă personalitate. Ce i se întîmpla acum lui Maggie potolea orice tendință de împotrivire: alunecase pe apă timp de patru ore, amețise și era obosită – și senzația de extenuare, groaza la gîndul de a coborî din barcă la o distanță atît de mare de casă și de a merge pe jos

kilometri întregi, lucru ce i se părea o greutate de neînvins... totul o îndemna să se supună acelei vrăji puternice și misterioase care făcea ca despărțirea de Stephen să-i apară drept sfîrșitul oricărei bucurii, iar ideea de a-l îndurera să-i dea senzația încercată la primul contact cu un instrument de tortură, în fața căruia orice hotărîre slăbește. Și apoi mai era și fericirea de a fi alături de el, care era de ajuns ca să absoarbă întreaga ei energie, și așa destul de sleită.

Nu durǎ mult și Stephen zări un vas care venea în urma lor. La început, trecuseră pe lîngă ei mai multe vase, printre care și vaporul cu abur care mergea spre Mudport, dar de o oră nu mai zăriseră nici un vas. Stephen se uită la vapor din ce în ce mai atent, de parcă o dată cu el îi venise și o nouă idee, apoi o privi pe Maggie șovăitor.

– Maggie, iubito, spuse el în cele din urmă, dacă vasul ăsta se duce la Mudport sau în oricare alt loc potrivit pe coasta de nord, cel mai bun lucru ar fi să-i rugăm să ne ia și pe noi. Ești obosită... și s-ar putea să se pornească ploaia; ar fi un chin să încercăm să ajungem la Torby cu barca. Nu e decît un vas comercial, dar cred c-o să fie destul de confortabil pentru tine. O să luăm pernele din barcă. E cel mai bun lucru pe care-l putem face. Cred c-o să le convină să ne primească: am o mulțime de bani la mine și pot să le dau cît vor.

La auzul acestei noi propuneri, Maggie simți cum începe iar s-o apuce groaza, dr nu mai spuse nimic: orice hotărîre ar fi luat, tot dădea naștere la greutăți.

Stephen făcu semn celor de pe vas. Secundul englez îl informă că era un vas danez în drum spre Mudport și că, dacă vîntul continua să bată, vor ajunge acolo în mai puțin de două zile.

– Barca noastră ne-a dus prea departe, le explică Stephen. Tocmai încercam să ajungem la Torby. Dar mă tem că se strică vremea, și doamnei – soția mea – o să i se facă rău de oboseală și de foame. N-ați vrea să ne luați cu dumneavoastră, și să ridicați și barca pe punte? Vă dau oricît.

Maggie, căreia i se făcuse într-adevăr rău de oboseală şi tremura de frică, fu condusă pe bordul vasului unde deveni un punct de interes şi de admiraţie pentru danezii de pe bord. Secundul se temea că doamna nu va fi prea mulţumită pe vapor, căci nu aveau nici un loc unde să găzduiască nişte pasageri atît de neaşteptaţi; nu avea nici o cabină separată mai mare decît o strană din bisericile de pe vremuri. Dar, fiind un vas danez, totul strălucea de curăţenie şi asta făcea ca celelalte neajunsuri să fie mai uşor de îndurat. Încropiră pe dată un culcuş pentru Maggie la pupă, cu pernele aduse din barcă. Dar prima acomodare de care avea nevoie Maggie era să se plimbe pe punte cu Stephen, susţinută de braţul lui puternic; apoi veni masa şi, pe urmă, odihna tihnită pe perne şi senzaţia că în ziua aceea nu mai putea lua nici o hotărîre nouă. Totul trebuia să aştepte pînă a doua zi. Stephen stătea lîngă ea, ţinînd-o de mînă. Nu puteau să-şi vorbească decît în şoaptă, nu se puteau privi decît din cînd în cînd, căci trebuia să treacă mult timp pînă curiozitatea celor cinci oameni de pe bord avea să se potolească şi pînă cînd interesul stîrnit de aceşti străini tineri şi frumoşi avea să se reducă la acea placiditate cu care marinarii privesc orice obiect mai apropiat decît orizontul. Dar Stephen triumfase şi era fericit. Orice altă grijă, orice alt gînd erau alungate de certitudinea că Maggie trebuia să fie a lui. Pasul fusese făcut: fusese chinuit de scrupule, luptase cu toată puterea împotriva altor sentimente care încercaseră să pună stăpînire pe el, şovăise, dar nu se căia. Îi împărtăşi în şoaptă lui Maggie, în frînturi de fraze, toată fericirea... adoraţia... dragostea... toată încrederea lui că viaţa alături de ea va fi ca-n rai... că fiecare zi alături de ea va fi un vis... că plăcerea de a-i îndeplini orice dorinţă era pentru el o adevărată binecuvîntare... că, de dragul ei, orice i se părea uşor, în afară de gîndul despărţirii, dar că de acum înainte nu se vor mai despărţi niciodată; va fi pentru totdeauna al ei, tot ce era al lui era şi al lui Maggie şi nimic nu avea preţ pentru dînsul, dacă nu-i aparţinea şi ei... Asemenea

vorbe rostite şovăielnic, cu un ton grav, de către glasul ce a trezit pentru prima dată pasiunea tinereţii, nu pot avea decît un efect slab asupra cititorilor mei cu experienţă, care privesc totul de la distanţă. Dar biata Maggie se afla sub influenţa imediată a acestor vorbe; ele erau ceea ce e nectarul pentru buzele arse de sete. Exista deci posibilitatea, trebuia să existe posibilitatea de a duce o viaţă care să nu fie nici grea, nici aspră, şi în care dragostea să nu însemne întotdeauna sacrificiul de sine. Şoaptele înflăcărate ale lui Stephen făceau ca imaginea unei asemenea vieţi să-i apară lui Maggie mai clară şi mai apropiată ca oricînd. Şi, pentru moment, această viziune acoperea tot ce era în jur, totul în afară de razele piezişe ale soarelui care păreau că se sparg pe oglinda apei, o dată cu apropierea amurgului, confundîndu-se cu strălucirea efemeră a fericirii făgăduite, totul în afară de mîna care strîngea mîna ei, de vocea care-i vorbea şi de ochii care o priveau cu o dragoste adîncă şi fără de margini.

Se părea că totuşi n-o să plouă; norii se rostogoliseră din nou către orizont, adunîndu-se în meterezele acelea uriaşe şi purpurii şi în insulele lungi şi învăpăiate ale tărîmului de basm care ni se dezvăluie la asfinţitul soarelui, vegheat de luceafărul serii. Maggie hotărî să doarmă la pupa; se simţea mai bine acolo decît jos, în cală, şi se înveli în păturile cele mai călduroase de pe bord. Era încă devreme cînd simţi că o doboară oboseala şi că tot ce dorea în clipa aceea era un somn adînc; puse capul jos, cu ochii la lumina roşiatică şi palidă care se topea la asfinţit, în timp ce lampa aurie a lunii se aprindea din ce în ce mai puternic pe cer. Apoi îl privi pe Stephen care stătea aplecat deasupra ei, cu braţul sprijinit de parapetul vasului. În spatele imaginilor minunate din ultimele ceasuri, care trecuseră peste ea ca apa unui pîrîu molcom şi care o moleşiseră, se ascundea impresia nelămurită că tot ce se întîmpla acum cu ea era trecător, că a doua zi va trebui să-şi reia viaţa chinuită... şi că anumite gînduri se vor răzbuna pentru că fuseseră date uitării. Dar deocamdată nimic nu era clar:

adormi, legănată de apele domoale care o purtau pe unda lor de vis şi cu mintea învălmăşită de imaginile minunate ce se amestecau şi se topeau asemenea tărîmului de basm al norilor de la asfinţit.

Capitolul XIV

Deşteptarea

După ce adormi Maggie, Stephen, obosit de atîta vîslit şi de frămîntarea din ultimele ore, dar totuşi prea agitat ca să poată dormi, se plimbă pe punte, fumînd pînă tîrziu după miezul nopţii, fără să vadă apa întunecată şi cerul smălţuit de stele, trăind doar în viitor, un viitor apropiat sau îndepărtat. În cele din urmă, oboseala se dovedi a fi mai puternică decît neliniştea şi Stephen se înfăşură într-o prelată şi se culcă pe punte, la picioarele lui Maggie.

Maggie se lăsase furată de somn înainte de ora nouă şi dormi şase ceasuri pînă cînd primul semn al zorilor acelei zile de vară se ivi la orizont. Se trezi din vălmăşagul de vise agitate care formează un fel de hotar între somnul adînc şi trezire: se făcea că se afla cu Stephen într-o barcă, pe înserat, în mijlocul rîului, şi, pe măsură ce se întuneca, vedea cum se iveşte în depărtare o lumină ca o stea, care creştea într-una pînă cînd se prefăcu în Fecioara din barca Sfîntului Ogg. Barca se apropia din ce în ce mai tare de ei pînă cînd văzură că Fecioara era Lucy, iar barcagiul, Philip... nu, nu era Philip, era fratele ei, Tom, care trecu cu barca pe lîngă ea fără s-o privească. Maggie se ridică şi întinse braţele spre el, vrînd să-l strige, dar, din pricina mişcării pe care o făcu, barca lor se răsturnă şi începură să se scufunde pînă cînd o tresărire de

groază păru că o trezește: era din nou copil, se afla în salon, pe înserat, și Tom nu era deloc supărat pe ea. De la liniștea deșteptării în salonul din vis, trecu la deșteptarea adevărată, devenind conștientă de apa care lovea plescăind laturile vasului, de zgomotul de pași de pe punte și de cerul înfricoșător, luminat de stele. În prima clipă nu-și dădu bine seama ce se petrece cu ea și unde se află, apoi mintea începu încetul cu încetul să i se desprindă din urzeala încurcată a viselor și deveni conștientă de toată situația îngrozitoare în care se găsea. Stephen nu era în clipa aceea lîngă ea; Maggie era singură cu amintirile și spaima ei. Răul care-i pîngărise pentru totdeauna viața fusese săvîrșit; adusese nenorocire în viețile altora – în viețile unor oameni legați de ea prin firele încrederii și ale dragostei. Într-un răstimp scurt, de numai cîteva săptămîni, simțămintele o împinseseră spre o seamă de păcate de care îi fusese silă toată viața: trădarea încrederii altora și egoismul feroce; rupsese toate legăturile care dăduseră un înțeles datoriei; devenise un suflet blestemat care se lăsa călăuzit doar de capriciile pasiunii. Unde aveau s-o ducă toate astea? Unde o duseseră acum? Spusese odată că mai bine moare decît să cadă într-o asemenea ispită. Și simțea acest lucru cu atît mai mult acum, cînd urmările păcatului apăruseră chiar înainte ca el să se fi consumat. Șirul anilor acelora în care se luptase și năzuise către tot ce e mai măreț și mai bun îi folosise la ceva: sufletul ei, deși fusese trădat, înșelat și prins în cursă, n-ar fi ales niciodată de bunăvoie josnicia. Dar ce alesese? Ah, Dumnezeule! În nici un caz fericirea, ci o cruzime și o răceală conștientă, căci va reuși oare vreodată să alunge din fața ochilor chipul lui Lucy și al lui Philip, cu încrederea și nădejdile lor zdrobite? Viața ei alături de Stephen va fi lipsită de orice puritate; se va cufunda și va rătăci fără țintă, împinsă de porniri nesigure; căci scăpase din mînă principiul călăuzitor al vieții... principiul acela pe care, în primii ani ai tinereții, se străduise să-l stăpînească. Pe

atunci, renunţase la toate bucuriile înainte de a le cunoaşte, înainte de a-i fi apărut în cale. Philip avusese dreptate cînd îi spusese că ea nu ştie ce înseamnă renunţarea; Maggie crezuse că renunţarea înseamnă un extaz contemplativ; dar acum se găsea faţă-n faţă cu această forţă tristă, învăluitoare, resemnată, care conţine însuşi sîmburele vieţii... şi Maggie îşi dădu seama că spinii îi vor însîngera veşnic fruntea. Dacă ar fi putut să şteargă ziua de ieri din viaţa ei, s-o schimbe cu zile nesfîrşite de resemnare, ar fi primit să-şi poarte crucea cu un sentiment de uşurare.

Şi în timp ce viaţa trecută punea stăpînire pe ea cu disperare, aşa cum se întîmplă întotdeauna în ultimele clipe cînd lupţi să te mai poţi salva, zorile însîngerară orizontul. Îl văzu pe Stephen întins pe punte, dormind adînc şi, dînd cu ochii de el, se simţi străbătută de un fior dureros şi scoase un suspin prelung, înăbuşit. Ceea ce o făcea să sufere cel mai mult în această despărţire, gîndul care îi trezea în suflet acel strigăt puternic de ajutor, era durerea pe care trebuia să i-o pricinuiască lui. Dar nimic nu era atît de copleşitor ca groaza că s-ar putea să greşească din nou, spaima că din nou conştiinţa ei ar putea fi adormită şi atunci cînd se va trezi va fi prea tîrziu. Prea tîrziu! Chiar acum era prea tîrziu pentru a nu fi pricinuit suferinţă, prea tîrziu pentru orice. Singurul lucru ce putea să-l mai facă era să fugă de acel ultim act de josnicie care ar fi însemnat să guste o bucurie smulsă unor inimi zdrobite.

Soarele răsărea încet-încet şi Maggie se sculă din culcuşul ei cu convingerea că începe o nouă zi în care va trebui să se împotrivească tuturor ispitelor. Genele îi erau ude de lacrimi; stătea înfăşurată în şal, uitîndu-se la soarele ce se ridica la orizont. Apoi se trezi Stephen şi, ridicîndu-se de pe patul lui tare, veni să se aşeze lîngă ea. Instinctul ascuţit al iubirii chinuite de nelinişte îl făcu să-şi dea seama din prima clipă că în sufletul lui Maggie se petrecuse ceva care-l îngrijora. Lui Stephen îi era per-

manent teamă că firea lui Maggie îi va opune rezistență, o rezistență pe care nu va fi în stare s-o înfrîngă. Era chinuit de remușcări că-i forțase oarecum mîna în ajun și avea un simț prea puternic al onoarei ca să nu-și dea seama că, dacă Maggie dădea înapoi, purtarea lui fusese odioasă și fata avea tot dreptul să-l condamne.

Dar Maggie nu-și dădea seama că avea acest drept: era prea conștientă de slăbiciunea ei care o ducea la pieire și prea plină de afecțiunea pe care o simte un om față de altul cînd știe că trebuie să-l facă să sufere. Cînd veni să se așeze lîngă ea, îl lăsă să-i ia mîna într-ale lui și-i zîmbi – dar privirea ei era tristă; nu avea deocamdată curajul să-i spună nimic care să-l îndurereze; va aștepta un moment cînd despărțirea va fi mai apropiată. Și astfel, băură cafea, se plimbară pe punte și discutară cu căpitanul care-i asigură că vor ajunge la Mudport pe la ora cinci. Dar amîndoi simțeau o greutate pe suflet: Stephen – o teamă nelămurită, care însă, după cîte nădăjduia el, avea să se risipească în curînd, iar Maggie – o hotărîre fermă pe care se lupta în tăcere s-o păstreze. Toată dimineața, Stephen îi repetă mereu cît de rău îi pare că e silită să îndure atîta oboseală și lipsă de confort și îi pomeni de debarcare, de schimbarea pe care o vor face și de odihna de care se va bucura în trăsură, vrînd să se asigure și mai mult, prin aceste propuneri, că totul va fi așa cum plănuise. Un timp, Maggie se mulțumi să-l asigure că dormise bine și n-o supără faptul că se afla pe puntea vasului – nu era ca în largul mării, era doar ceva mai puțin plăcut decît într-o barcă pe rîul Floss. Dar ochii ei trădau o hotărîre ascunsă și, pe măsură ce trecea timpul, Stephen devenea din ce în ce mai neliniștit: simțea că Maggie își pierduse cu totul pasivitatea. Dorea, dar nu îndrăznea, să-i vorbească despre căsătoria lor – despre locul unde vor pleca după aceea și despre măsurile pe care le va lua ca să-l înștiințeze pe taică-său și pe ceilalți de ceea ce se întîmplase. Ar fi dorit să se asigure de consimțămîntul ei tacit.

Dar de cîte ori o privea, se simțea și mai neliniștit de tristețea calmă de curînd apărută în ochii ei. Deveniră din ce în ce mai tăcuți.

– Uite că se zărește Mudport, spuse Stephen, în cele din urmă. Oboseala cea mare a trecut, adăugă întorcîndu-se spre ea și aruncîndu-i o privire rugătoare. Pe pămînt, viteza va fi în mîna noastră. Într-o oră și jumătate ne vom găsi împreună în trăsură și, după atîtea ceasuri de vapor, călătoria cu trăsura ți se va părea odihnitoare.

Maggie simți că venise clipa să-i vorbească: ar fi fost urît din partea ei să tacă, făcîndu-l astfel să-și închipuie că este de acord. Vorbi, așa cum vorbise și el, aproape în șoaptă, dar pe un ton hotărît.

– Nu vom fi împreună... ne vom despărți.

Stephen se făcu roșu la față.

– Nu. Nu se poate, răspunse el. Mai bine mor!

Va să zică era așa cum se temuse el – trebuia să lupte. Totuși, nici unul nu îndrăzni să mai scoată o vorbă, pînă cînd barca lor fu coborîtă și ajunseră la chei. Pe chei se aflau o grămadă de gură-cască și de pasageri, care așteptau plecarea vaporului spre St. Ogg's. După ce debarcară, pe cînd Stephen o conducea grăbit, ținînd-o de braț, Maggie avu, la un moment dat, senzația nelămurită că cineva se desprinde din mulțime și înaintează către ea, vrînd parcă să-i vorbească. Dar Stephen mergea repede și Maggie nu se mai gîndi decît la încercarea prin care avea să treacă.

Un hamal îi îndreptă spre hanul și stația de diligență cea mai apropiată, unde, trecînd prin curte, Stephen porunci să li se pregătească o trăsură. Maggie nu observă acest lucru. Spuse doar:

– Roagă-i să ne conducă într-o încăpere unde să ne putem așeza.

Intrară, dar Maggie nu se așeză, iar Stephen, pe fața căruia se putea citi o hotărîre disperată, tocmai se pregătea să tragă clopoțelul cînd ea i se adresă, pe un ton hotărît:

– Eu nu merg. Trebuie să ne despărțim aici.

– Maggie, începu Stephen, întorcîndu-se spre ea și vorbind ca un om care simte că-l așteaptă niște chinuri cumplite, vrei să mă ucizi? Ce rost mai are asta, acum? E prea tîrziu. Totul e consumat.

– Nu, nu e, răspunse fata. E adevărat că și așa am mers prea departe și nu vom putea niciodată șterge urmele faptelor noastre. Dar mă opresc aici! Nu încerca din nou să mă convingi. Ieri n-am avut puterea să mă împotrivesc.

„Ce să fac?" se întreba Stephen în sinea lui. Nu îndrăznea să se apropie de ea... îi era teamă să n-o înfurie și să ridice astfel un nou zid între ei. Era năucit și înnebunit. Începu să se plimbe agitat prin cameră.

– Maggie, reluă el în cele din urmă, oprindu-se în fața ei și vorbindu-i pe tonul unui om nenorocit care imploră, fie-ți milă de mine... ascultă-mă... iartă-mă pentru purtarea mea de ieri. De-acum înainte am să fac numai ce vrei tu... N-am să mai mișc un deget fără încuviințarea ta deplină. Dar nu distruge viața noastră printr-o îndărătnicie nesăbuită care nu poate avea nici o urmare fericită pentru nimeni... care nu poate face decît rău. Stai jos, iubito; așteaptă... gîndește-te ce faci. Nu te purta cu mine ca față de un om în care nu poți avea încredere.

Stephen alesese argumentul cel mai potrivit, dar voința lui Maggie se fixase cu încăpățînare asupra despărțirii dureroase ce avea să vină. Era gata să îndure orice.

– Nu mai are rost să așteptăm, spuse ea încet dar răspicat. Trebuie să ne despărțim acum.

– Nu se poate să ne despărțim, izbucni Stephen, aprinzîndu-se și mai tare. E mai mult decît pot să îndur. Ce rost are să mă faci să sufăr? Răul – oricare ar fi el – s-a consumat. Crezi că mai servește la ceva să mă faci să-mi pierd mințile?

– Nu-mi pot clădi viitorul, răspunse Maggie cu un glas tremurat, pe o faptă pe care nu trebuia s-o fac, nici măcar de dragul tău. Acum simt cu adevărat ceea ce ți-am spus la Basset: mai bine aş fi murit decît să cad în asemenea ispită. Mai bine ne-am fi despărțit atunci, pentru totdeauna. Dar dacă nu ne-am despărțit atunci, trebuie să ne despărțim acum.

– Nu. Nu ne despărțim, izbucni Stephen, lipindu-se instinctiv cu spatele de uşă şi uitînd tot ce afirmase cu cîteva clipe în urmă. Nu se poate. Mă faci să înnebunesc... n-o să mai răspund de ce fac.

Maggie tremura. Își dădea seama că nu se vor putea despărți atît de repede. Trebuia, încetul cu încetul, să încerce să trezească ceea ce era mai bun în Stephen – trebuia să se pregătească să înfrunte o situație mult mai grea decît aceea de a fugi în clipa cînd hotărîrea ei era încă neclintită. Se aşeză pe un scaun şi Stephen, urmărind-o cu acea privire deznădăjduită care-i întuneca fața, se apropie încet, se aşeză lîngă ea şi-i luă mîna. Inima lui Maggie bătea ca o inimă de păsărică speriată. Dar apropierea asta o ajută, şi hotărîrea ei deveni şi mai categorică.

– Aminteşte-ți ce simțeai acum cîteva săptămîni, începu ea, stăruind cu înflăcărare. Aminteşte-ți ce simțeam amîndoi... că sîntem legați de alții şi că trebuie să înfrîngem orice sentiment care ne-ar fi făcut să ne uităm datoriile. Nu ne-am respectat hotărîrile; dar adevărul rămîne acelaşi.

– Nu, nu rămîne acelaşi, spuse Stephen. Ai văzut că a fost cu neputință să ne respectăm hotărîrile, că sentimentul care ne apropie e prea puternic ca să poată fi învins, că legea firii le întunecă pe toate celelalte, şi nu sîntem noi de vină dacă se ciocneşte cu altceva.

– Nu, Stephen... n-ai dreptate... greşeşti. Am tot stat şi m-am gîndit... şi-mi dau seama că dacă ar fi să judecăm aşa, am găsi justificări pentru orice trădare, pentru orice cruzime... şi ne-am simți îndreptățiți să rupem legăturile cele mai sfinte pe care le

putem crea pe pămînt. Dacă trecutul nu ne mai leagă, atunci unde mai e datoria? Înseamnă că n-am mai avea nici o lege în afară de înclinaţiile de o clipă.

– Dar există legături care nu pot fi respectate numai pentru că am hotărît astfel, pledă Stephen, ridicîndu-se şi începînd să se plimbe iar prin cameră. Crezi că fidelitatea de formă înseamnă ceva? Crezi că ceilalţi s-ar mulţumi să le dăruim un sentiment atît de găunos cum e credinţa fără dragoste?

Maggie nu răspunse imediat. Se lupta în acelaşi timp şi cu el şi cu sentimentele ei. În cele din urmă vorbi, exprimîndu-şi cu pasiune o convingere care se ridica atît împotriva ei, cît şi împotriva lui:

– Ceea ce spui pare drept... la prima vedere. Dar dacă mă gîndesc mai bine, îmi dau seama că nu e drept. A fi credincios şi constant înseamnă altceva decît să faci numai ceea ce ţi se pare uşor şi plăcut. Înseamnă ceva în plus, înseamnă să renunţi la tot ce se opune încrederii pe care o au alţii în noi... la tot ceea ce poate să-i facă să sufere pe cei care, de-a lungul vieţii noastre, au ajuns să depindă de noi. Dacă am fi fost... dacă aş fi fost mai bună, mai nobilă, aceste obligaţii ar fi fost atît de puternice, ar fi rămas atît de vii în sufletul meu... tot timpul... aşa cum sînt acum cînd mi s-a trezit conştiinţa... încît n-aş fi îngăduit niciodată unui sentiment contrar să pună stăpînire pe mine: l-aş fi înăbuşit din prima clipă... m-aş fi rugat fierbinte să capăt ajutor... aş fi fugit aşa cum fugi de o primejdie îngrozitoare. Îmi dau seama că n-am nici o scuză... Nici una. N-aş fi păcătuit niciodată faţă de Lucy şi pe Philip, cum am păcătuit, dacă n-aş fi fost slabă, egoistă şi rea – dacă m-aş fi gîndit la durerea lor şi aş fi simţit şi eu o durere care ar fi distrus orice ispită. Ce-o fi acum în sufletul lui Lucy? Avea atîta încredere în mine!... Mă iubea!... Era atît de bună! Gîndeşte-te la ea... imploră Maggie, rostind ultimele cuvinte cu o voce sugrumată.

– Nu pot să mă gîndesc la ea, răspunse Stephen, bătînd din picior de parcă ar fi simţit o durere fizică. Nu pot să mă gîndesc la nimic altceva decît la tine, Maggie. Ceri lucruri imposibile. Toate astea le-am simţit şi eu odată; dar acum nu mă mai pot întoarce de unde am plecat. Ce rost mai are să te gîndeşti la ele? Nu reuşeşti să faci altceva decît să mă chinuieşti. Tot nu mai poţi să-i împiedici să sufere; poţi doar să te smulgi de lîngă mine şi să mă laşi cu o viaţă lipsită de orice bucurie. Şi chiar dacă n-ar fi prea tîrziu şi am mai putea să ne întoarcem şi să ne îndeplinim obligaţiile... dac-ar mai fi cu putinţă să facem asta acum – ar fi îngrozitor... monstruos să-mi închipui că poţi deveni vreodată nevasta lui Philip... că poţi fi nevasta unui om pe care nu-l iubeşti. Am fost amîndoi împiedicaţi să săvîrşim o mare greşeală.

Maggie se înroşi şi nu mai fu în stare să scoată nici o vorbă. Stephen văzu că roşeşte şi se aşeză din nou, luîndu-i mîna şi privind-o cu un aer de rugăminte pasionată.

– Maggie! Iubito! Dacă mă iubeşti înseamnă că eşti a mea. Cine altul poate avea mai mult drept asupra ta decît mine? Viaţa mea atîrnă de dragostea ta. Nu există nimic în trecutul nostru care să ne poată lipsi de dreptul de a aparţine unul altuia: e prima dată cînd şi tu şi eu iubim cu adevărat, din toată inima.

Maggie rămase o vreme tăcută, cu ochii în pămînt. Stephen se simţea din nou plin de nădejde: va triumfa, totuşi, în cele din urmă. Dar cînd Maggie ridică ochii, privirea ei nu era supusă... Era doar plină de suferinţa pe care ţi-o dau remuşcările.

– Nu, Stephen... nu, din toată inima, declară ea categoric, dar cu sfială. N-am consimţit niciodată din tot sufletul. Sînt amintiri, afecţiuni şi năzuinţe spre desăvîrşire care au putere prea mare asupra mea; niciodată nu le-aş putea uita cu totul; mi-ar reveni din nou în mine ca un chin... ca o remuşcare. N-aş putea trăi în linişte dacă aş ridica între mine şi Dumnezeu umbra unui păcat săvîrşit cu bună ştiinţă. Am pricinuit şi aşa

destulă durere, dar am făcut-o... știu... simt asta, fără să vreau. N-am spus niciodată: „Lasă-i să sufere, eu să fiu fericită!“ N-am vrut niciodată să mă mărit cu tine și, dacă ar fi să spun da, ar fi numai pentru că sentimentele pe care le am față de tine ar triumfa o clipă, dar inima mea n-ar fi niciodată cu totul a ta. Dacă m-aș putea întoarce în timp și m-aș trezi din nou cu două zile în urmă, aș hotărî să rămîn credincioasă simțămintelor mai senine din sufletul meu și să trăiesc fără bucuria dragostei.

Stephen dădu drumul mîinii lui Maggie și, ridicîndu-se enervat, începu să se plimbe prin cameră clocotind de furie stăpînită.

– Doamne, Dumnezeule! Izbucni el în cele din urmă. Ce jalnică e dragostea unei femei față de dragostea unui bărbat! Eu aș fi în stare să săvîrșesc și crime de dragul tău... iar tu stai și șovăi și nu știi ce să alegi. Nu mă iubești, Maggie! Dac-ai simți pentru mine măcar o fărîmă din ceea ce simt eu pentru tine, nu te-ai gîndi nici măcar o clipă să mă sacrifici. Dar ție nu-ți pasă că mă lipsești pe mine de fericire.

Maggie stătea cu mîinile împreunate în poală, frîngîndu-și degetele cu disperare. O cuprinsese o spaimă îngrozitoare, de parcă fulgere puternice o luminau din cînd în cînd, ca s-o lase apoi iar să bîjbîie în întuneric.

– Nu... nu te sacrific... mi-ar fi cu neputință să te sacrific, spuse ea, de îndată ce se simți iar în stare să vorbească, dar nu cred că te poți bucura de o fericire care simt... care simțim că-i un păcat față de alții. Nu ne e dat să alegem fericirea noastră sau a altora: nu putem ști unde se află fericirea. Tot ce putem face e să ne bucurăm de clipa de față sau să renunțăm la ea și să dăm ascultare vocii divine din sufletul nostru... și să rămînem credincioși față de tot ceea ce ne sfințește viața. Știu că e foarte greu, mi s-a întîmplat de multe ori să mă îndepărtez de această credință, dar simt că dac-o pierd pentru totdeauna, n-o să mai existe nimic care să-mi lumineze viața.

– Maggie, stărui Stephen, aşezîndu-se din nou lîngă ea. Se poate oare să nu-ţi dai seama că ceea ce s-a întîmplat ieri a schimbat totul? Ce nebunie... ce încăpăţînare, ce obsesie te orbeşte? E prea tîrziu să spunem ce-am fi putut face sau ce-ar fi trebuit să facem. Trebuie să ţinem seama de cea mai neagră interpretare care s-ar putea da celor întîmplate; faptul rămîne fapt şi pe baza lui trebuie să acţionăm acum; situaţia noastră s-a schimbat şi calea pe care trebuie s-o urmăm nu mai e aceeaşi. Trebuie să acceptăm acţiunile noastre şi, pornind de la ele, să începem o viaţă nouă. Închipuie-ţi că ne-am căsătorit ieri. De fapt e ca şi cum ne-am fi căsătorit. Efectul asupra celorlalţi ar fi fost acelaşi. Doar pentru noi ar fi existat o diferenţă, adăugă Stephen cu amărăciune, căci ţi-ai fi dat poate seama că eşti mai puternic legată de mine decît de alţii.

Maggie se înroşi din nou, dar nu spuse nimic. Stephen se gîndi că începe iar să cîştige teren – de fapt nu crezuse nici o clipă că va fi învins: există posibilităţi la care nici nu vrem să ne gîndim şi de aceea nu ne temem de ele.

– Dragostea mea, spuse el cu tonul cel mai cald şi afectuos cu putinţă, aplecîndu-se către ea şi cuprinzînd-o cu braţul. Acum eşti a mea... lumea aşa crede... şi asta te obligă: peste cîteva ore vei fi a mea şi prin lege şi cei care pretind că au drepturi asupra noastră se vor resemna... îşi vor da seama că a existat o forţă care s-a ridicat împotriva pretenţiilor lor.

Maggie făcu ochii mari, aruncînd o privire îngrozită către chipul de lîngă ea şi se ridică din nou, albă la faţă.

– Nu pot face asta, spuse ea cu voce pierdută. Stephen, nu-mi cere asta... nu stărui, inima nu-mi îngăduie să fac ceea ce-mi ceri. Acum văd... simt nenorocirea lor în suflet, ca pe un stigmat... Am suferit şi eu şi n-am avut pe nimeni căruia să-i fie milă de mine; şi acum i-am făcut eu pe alţii să sufere. Şi asta n-aş uita-o niciodată; ne-ar otrăvi dragostea. Ţin la Philip... altfel decît la tine... Îmi amintesc tot ce am discutat cu el; ştiu că se gîndea la mine ca la singura speranţă a vieţii lui. Soarta mi l-a scos în cale

ca să-i îndulcesc viaţa şi eu l-am părăsit. Şi Lucy... am înşelat-o şi pe ea... ea care avea atîta încredere în mine. Nu pot să mă căsătoresc cu tine: nu pot să-mi hrănesc fericirea din nenorocirea lor. Nu trebuie să ne lăsăm călăuziţi de ceea ce simţim unul pentru altul; asta m-ar îndepărta de tot ceea ce mi-a devenit drag şi sfînt de-a lungul anilor. Nu pot s-o apuc pe un drum nou şi să uit de toate astea: trebuie să mă întorc şi să mă agăţ iarăşi de trecut, căci altfel aş simţi că-mi fuge pămîntul de sub picioare.

– Doamne fereşte, Maggie! exclamă Stephen, ridicîndu-se şi el şi apucînd-o de braţ. Aiurezi! Cum poţi să te întorci fără să te căsătoreşti cu mine? Nu-ţi dai seama ce-o să spună lumea? Iubito, văd că nu-ţi dai seama de nimic!

– Ba da. Dar ei or să mă creadă. O să le mărturisesc tot. Lucy o să mă creadă... o să te ierte şi, şi... şi dacă urmăm calea cea dreaptă, nu se poate să nu iasă bine. Dragul meu Stephen, lasă-mă să plec. Nu mă cufunda în remuşcări şi mai cumplite. N-am consimţit niciodată din tot sufletul... şi nu consimt nici acum.

Stephen îşi luă mîna de pe braţul lui Maggie şi se prăbuşi pe un scaun, aproape paralizat de furie şi de disperare. Cîteva clipe rămase tăcut, ferindu-se s-o privească, în timp ce ea, speriată de schimbarea lui bruscă, îşi întoarse privirile rugătoare către el.

În cele din urmă, Stephen izbucni, ocolindu-i privirea:

– Atunci pleacă... lasă-mă... nu mă mai chinui... sînt la capătul puterilor!

Maggie se aplecă fără să vrea spre el şi întinse mîna să-i atingă faţa, dar Stephen se feri ca de un fier înroşit în foc, şi strigă din nou:

– Lasă-mă!

Maggie se îndepărtă de Stephen – care-şi întorsese faţa nedorind s-o mai vadă – şi ieşi din cameră, fără să-şi dea prea bine seama ce face: i se părea că se mişcă asemenea unui automat, de parcă ar fi dus în mod mecanic la îndeplinire o

intenţie uitată. Avea senzaţia că ar coborî nişte trepte, ca de vis. Şi pe urmă? Imaginea unor dale... a unei trăsuri cu cai... apoi o stradă care dădea într-altă stradă, unde aştepta o diligenţă în care suiau călători... se gîndi că diligenţa aceea ar putea s-o ducă undeva, departe, poate spre casă. Dar nu se simţi în stare să întrebe nimic. Reuşi doar să se urce în diligenţă.

Casa... unde se afla mama şi fratele ei... şi Philip... şi Lucy... locurile unde trăise atîtea dureri şi trecuse printr-atîtea încercări... erau limanul către care se îndreptau gîndurile ei acum... sanctuarul cu relicve sfinte... care o va împiedica să se prăbuşească şi mai adînc. Cînd se gîndea la Stephen simţea o durere violentă, îngrozitoare care, ca orice durere de acest fel, părea să-i răscolească şi mai mult gîndurile. Dar gîndurile nu i se îndreptau spre ce va spune sau va crede lumea despre purtarea ei, căci dragostea, mila adîncă şi remuşcările chinuitoare nu-i mai lăsau loc pentru alte simţăminte.

Diligenţa o ducea spre York, depărtînd-o şi mai mult de casă, dar Maggie află asta abia cînd coborî la miezul nopţii în oraşul acela străvechi. Dar n-avea importanţă; putea să doarmă acolo şi s-o pornească spre casă a doua zi. Avea la ea toată averea de care dispunea: o bancnotă de un suveran, pe care uitase să o scoată din buzunar, după ce se întorsese de la cumpărături, cu două zile în urmă.

Oare în noaptea aceea, cînd se întinse în patul din odaia mohorîtă a hanului vechi, Maggie era tot atît de hotărîtă, ca la început, să se sacrifice şi să-şi ispăşească greşeala? Marile frămîntări ale vieţii nu sînt niciodată uşoare; marile probleme ale vieţii nu sînt niciodată clare. În întunericul acelei nopţi, Maggie văzu chipul lui Stephen, îndreptat spre ea, plin de dragoste, de suferinţă şi de reproşuri; trăi din nou fericirea şi emoţiile pe care le simţise în prezenţa lui, şi care făceau ca viaţa să i se pară o alunecare uşoară pe un torent de bucurie, şi nu o seamă de eforturi mute şi clipe de necontenită

resemnare. Dragostea la care renunţase îi reapăru în minte cu un farmec sfîşietor şi simţi cum îşi desface braţele ca s-o prindă încă o dată; apoi păru că-i scapă din mîini, că se destramă şi piere, lăsînd în urma ei doar ecoul stins al unei voci calde, mişcătoare, care şoptea: „s-a dus... s-a dus pentru vecie“.

CARTEA A ŞAPTEA

MÎNTUIREA CEA DE PE URMĂ

Capitolul I

Întoarcerea la moară

Cinci zile după plecarea lui Stephen şi a lui Maggie din St. Ogg's, pe la cinci după-masă, Tom Tulliver se afla pe poteca pietruită din faţa casei vechi de la Dorlcote. Tom era acum stăpînul morii: îndeplinise pe jumătate dorinţa rostită de taică-său în ceasul morţii şi după ani de zile de austeritate şi muncă neobosită se afla pe punctul să ajungă, ba chiar să depăşească, situaţia respectabilă ce constituise întotdeauna o tradiţie de care familiile Dodson şi Tulliver erau mîndre.

Dar chipul lui Tom, în lumina caldă şi blîndă a acelei după-amiezi de vară, nu oglindea nici bucurie, nici triumf. Gura lui avea o expresie şi mai amară, iar fruntea severă era brăzdată de o cută mai adîncă şi mai posomorîtă decît de obicei; îşi trăsese pălăria pe frunte ca să-şi ferească ochii de soare şi, vîrîndu-şi mîinile adînc în buzunare, începu să se plimbe pe potecă, în sus şi în jos. Tom nu mai aflase nimic despre soră-sa de cînd se întorsese Bob Jakin cu vaporul de la Mudport şi pusese capăt presupunerilor puţin probabile că Maggie ar fi fost victima unui accident pe apă, spunîndu-i că o văzuse coborînd de pe vas, însoţită de domnul Stephen Guest. Va afla oare că s-a căsătorit... sau ce...? Probabil că nu se căsătorise; Tom era pregătit să înfrunte nenorocirea cea mai mare care ar fi putut să se întîmple – nu moartea, ci ruşinea.

În timp ce se îndepărta de poarta de la intrare, mergînd spre roata morii, o fată înaltă cu ochi negri, pe care o cunoaştem foarte bine, se apropie de poartă şi se opri să-l privească, cu inima bătîndu-i puternic în piept. Tom fusese încă din copilărie omul de care Maggie se temuse cel mai tare: se temuse cu groaza ce se naşte în noi atunci cînd iubim o fiinţă rigidă, neînduplecată, pe care n-o putem schimba, pe care n-o putem modela şi de care totuşi nu putem să ne înstrăinăm. Teama aceea, adînc înrădăcinată în sufletul ei o chinuia şi acum pe Maggie şi totuşi era hotărîtă să se întoarcă la Tom, ca la singurul ei refugiu firesc. Umilinţa fără margini pe care o simţea amintindu-şi de slăbiciunea ei... gîndul chinuitor că-i făcuse pe alţii să sufere o făceau aproape să simtă nevoia ca Tom s-o dojenească sever şi era gata să se supună răbdătoare la judecata aspră, lipsită de înţelegere care o revoltase de atîtea ori; de data asta i se părea că o merită din plin... exista oare vreo fiinţă care să se fi purtat mai nesăbuit decît ea? Simţea nevoia să mărturisească supusă totul şi să găsească astfel un sprijin care s-o facă să rămînă credincioasă năzuinţelor mai înalte din sufletul ei; simţea nevoia să fie lîngă aceia ale căror priviri şi al căror grai ar fi fost o oglindire a propriei ei conştiinţe.

La York, Maggie fusese nevoită să stea o zi în pat, din pricina unei dureri cumplite de cap, urmare firească a tensiunii îngrozitoare din ziua şi noaptea precedente. Fruntea şi ochii ei purtau încă urmele durerii, întreaga-i înfăţişare, ca şi rochia pe care n-o mai schimbase de atîta timp, era jalnică şi istovită. Dădu la o parte cîrligul şi intră încet pe poartă. Tom nu auzi poarta, căci se afla aproape de stăvilar unde vîjîitul apei era asurzitor; dar în clipa următoare se întoarse şi, ridicîndu-şi privirea, dădu cu ochii de expresia obosită şi disperată a fetei, care i se păru o confirmare a celor mai triste bănuieli. Se opri, alb la faţă, tremurînd de silă şi de indignare.

Maggie se opri şi ea la trei metri de el. Văzu ura zugrăvită pe chipul lui... simţi cum ura asta îi sfredeleşte sufletul, dar începu totuşi să vorbească.

– Tom, spuse ea cu voce stinsă, m-am întors la tine... m-am întors acasă... să-mi caut adăpost... să-ţi spun tot.

– N-ai ce căuta aici, n-ai ce căuta la mine! răspunse el, cu vocea tremurînd de mînie. Ne-ai acoperit pe toţi de ruşine. Ai acoperit numele tatii de ruşine. Ai fost o năpastă pentru prietenii tăi cei mai buni. Ai fost o ticăloasă... ne-ai înşelat pe toţi, eşti în stare să treci peste orice, nu te poate opri nimic. Eu nu mai vreau să ştiu de tine, nu mai eşti sora mea.

Între timp, ieşise şi doamna Tulliver în uşă. Rămăsese împietrită de lovitura pe care o primise, văzînd-o pe Maggie şi auzind cuvintele lui Tom.

– Tom, continuă Maggie, prinzînd curaj. Poate că nu sînt chiar atît de vinovată cum îţi închipui. Eu n-am vrut nici o clipă să dau frîu liber simţămintelor mele. M-am luptat. Barca ne-a dus prea departe aşa că n-am putut să mă întorc marţi... m-am întors cît am putut de repede.

– Nu mai pot avea încredere în tine, răspunse Tom, trecînd încet de la tremurul agitat al primelor clipe, la o răceală neînduplecată. Ai întreţinut relaţii ascunse cu Stephen Guest... aşa cum ai făcut înainte cu un altul. A venit să te vadă la mătuşa Moss; te-ai plimbat singură cu el, pe poteci; dacă te-ai fi purtat aşa cum se cade să se poarte o fată modestă cu iubitul verişoarei ei, nu s-ar fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat. Cei din Luckreth te-au văzut trecînd... ai trecut şi pe lîngă celelalte sate; ştiai foarte bine ce faci. Te-ai folosit de Philip Wakem ca de un paravan ca s-o înşeli pe Lucy... pe cea mai bună prietenă pe care ai avut-o vreodată. Du-te să vezi ce i-ai făcut: e bolnavă... nici să vorbească nu poate... şi mama nici nu se mai apropie de ea de teamă să nu-i amintească de tine.

Maggie rămase împietrită – era prea copleşită de durere ca să vadă nepotrivirea dintre vina ei reală şi acuzaţiile aduse de Tom şi, cu atît mai mult, ca să se apere.

– Tom, izbucni ea, frîngîndu-şi mîinile pe sub pelerină şi străduindu-se să vorbească, oricare ar fi vina mea, să ştii că-mi pare îngrozitor de rău. Vreau să-mi răscumpăr greşeala. Sînt gata să îndur orice. Dar am nevoie de ajutor ca să nu cad iar în păcat!

– Ce te poate ajuta pe tine? întrebă Tom cu o amărăciune crudă. Nici religia, nici sentimentele fireşti de recunoştinţă şi de cinste! Cît despre el... el ar merita să fie împuşcat dacă n-ar fi... Dar tu eşti de o mie de ori mai vinovată decît el. Mi-e silă de purtarea şi de apucăturile tale. Pretinzi că ai vrut să-ţi înfrîngi sentimentele, că te-ai luptat... Am avut şi eu sentimente cu care a trebuit să lupt, dar le-am învins. Am dus o viaţă mai grea decît tine; dar mi-am găsit împăcarea în îndeplinirea datoriei. N-am să încurajez niciodată o fire ca a ta: lumea o să vadă că ştiu ce e bine şi ce e rău. Dacă duci lipsă de ceva, am să te ajut... ai să-i spui mamei. Dar să nu încerci să vii în casa mea. Mi-e de ajuns că trebuie să îndur ruşinea: mi-e silă să te mai şi văd.

Maggie se întoarse încet, cu inima zdrobită. Dar dragostea bietei mame speriate se dovedi mai puternică decît spaima.

– Fetiţa mamei, vin cu tine! Mama nu te lasă.

Cît de blîndă şi mîngîietoare i se păru bietei Maggie această îmbrăţişare. Un strop de milă simplă, omenească, mila unui om care nu te părăseşte la nevoie, face mai mult decît o mare de înţelepciune.

Tom se întoarse, şi intră în casă.

– Hai înăuntru, fetiţa mamei, spuse doamna Tulliver în şoaptă. O să te lase să dormi în patul meu, dacă-i cer eu! N-o să se împotrivească.

– Nu, mamă, răspunse Maggie cu o voce surdă, ca un geamăt. N-am să mai intru în casa asta cît oi trăi.

– Atunci aşteaptă-mă afară. Mă îmbrac şi vin cu tine.

Cînd maică-sa apăru cu boneta pe cap, Tom se apropie de ea pe coridor şi-i dădu nişte bani.

– Să ştii că eşti întotdeauna binevenită aici, mamă, îi spuse el. Şi să vii să-mi spui oricînd ai nevoie de ceva... şi să te întorci la mine.

Biata doamnă Tulliver luă banii, prea speriată ca să poată vorbi. Singurul lucru clar pentru ea era instinctul că trebuie să-şi urmeze copilul nefericit.

Maggie o aştepta la poartă; luă mîna maică-sii şi, un timp, merseră în tăcere.

– Mamă, spuse Maggie în cele din urmă, hai să ne ducem la Luke. El o să ne primească în căsuţa lui. Era tare bun cu mine, cînd eram mică.

– N-are loc pentru noi, draga mamei; nevastă-sa are o grămadă de copii. Nu ştiu unde am putea merge, în afară de mătuşi; dar la ele nu prea îndrăznesc să mă duc, spuse biata doamnă Tulliver, pe care mintea o părăsise cu totul în situaţia aceea nenorocită.

Maggie rămase cîteva clipe tăcută, apoi propuse:

– Hai să mergem la Bob Jakin, mamă; nevastă-sa o să ne găzduiască, dacă n-au alt chiriaş.

Aşa că o porniră la St. Ogg's, spre casa veche de lîngă rîu. Acolo îl găsiră chiar pe Bob în persoană; în ciuda bucuriei şi mîndriei de a avea un copilaş de două luni, cel mai vioi copil de două luni care s-a născut vreodată din prinţ sau negustor ambulant, Bob avea o greutate pe suflet. Poate n-ar fi înţeles atît de bine cît de suspectă era prezenţa lui Maggie lîngă domnul Stephen Guest pe cheiul din Mudport, dacă n-ar fi văzut cu ochii lui efectul pe care îl avuseseră aceste veşti asupra lui Tom; şi, între timp, împrejurările care dăduseră fugii lui Maggie cu Stephen un aer de catastrofă depăşiseră nivelul discuţiilor din cercurile mai alese ale societăţii din St. Ogg's, devenind un subiect de bîrfă pentru oricine, chiar şi pentru lumea rîndaşilor

şi a comisionarilor. Aşa că, deschizînd uşa şi văzînd-o pe Maggie în faţa lui, copleşită de tristeţe şi de oboseală, nu mai simţi nevoia să pună nici o întrebare; ba da, poate una singură, pe care însă nu îndrăznea s-o rostească cu glas tare, şi anume: „unde este domnul Stephen Guest?" Bob nădăjduia, în sinea lui, că se afla în încăperea cea mai încinsă a unui azil care se presupune că ar exista pe lumea cealaltă pentru domnii căzuţi în păcat.

Camerele erau libere; cele două doamne Jakin, cea grasă şi cea mai puţin grasă, fură rugate să pregătească totul, în aşa fel încît „bătrîna doamnă şi tînăra domnişoară – ce păcat că era încă «domnişoară» – să se simtă cît mai bine". Bob cel isteţ se mira, amărîndu-se, cum de ajunseseră aici... cum de avusese domnul Stephen Guest inima s-o părăsească sau s-o lase să-l părăsească, deşi ar fi putut s-o păstreze lîngă el. Nu spuse totuşi nimic şi nu-i îngădui nici nevesti-sii să-i pună vreo întrebare; nu intră în cameră, ca să nu pară că vrea să-şi bage nasul unde nu-i fierbe oala, avînd faţă de fata cu ochi negri aceeaşi purtare cavalerească de pe vremea cînd îi oferise darul memorabil de cărţi.

După vreo două zile, doamna Tulliver se duse, la îndemnul lui Maggie, pentru cîteva ceasuri la moară, să mai vadă de gospodăria lui Tom. După prima izbucnire violentă de sentimente care se declanşase de îndată ce nu mai avusese nici un scop activ de îndeplinit, Maggie simţi mai puţin nevoia s-o aibă pe maică-sa lîngă ea, dorea chiar să rămînă singură cu durerea ei. Dar n-apucase să rămînă prea mult singură în salonaşul vechi care dădea spre rîu, cînd auzi o bătaie în uşă şi, întorcîndu-şi faţa tristă ca să spună: „intră!", îl văzu pe Bob cu copilul în braţe şi cu Mumps după el.

– Dacă vă supărăm, plecăm imediat, spuse Bob.

– Nu, răspunse Maggie încet, dorind din suflet să poată zîmbi.

Bob închise uşa, se apropie de Maggie şi se opri în faţa ei.

– Vedeţi, don'şoară, avem şi noi o fetiţă, şi voiam să v-o arăt... nu vreţi s-o luaţi în braţe? Ştiţi, ne-am îngăduit să-i dăm numele dumneavoastră, aşa că poate vreţi să vă uitaţi şi dumneavoastră la ea.

Maggie nu era în stare să scoată nici o vorbă, dar întinse braţele să ia copilaşul, în timp ce Mumps îl tot mirosea îngrijorat, încercînd să se convingă că nu i se întîmplă nimic rău. Era mişcată de gestul şi vorbele lui Bob; îşi dădea foarte bine seama că Bob făcuse acest lucru ca să-i arate simpatia şi respectul pe care le nutrea faţă de ea.

– Stai jos, Bob, spuse Maggie, şi tînărul se aşeză în tăcere, simţind, ca niciodată, că limba i se înţepenise în gură şi că refuză să rostească ceea ce-i poruncea el. Bob, continuă ea după cîteva clipe, privind copilaşul şi strîngîndu-l cu grijă la piept de parcă s-ar fi temut, fiind cu gîndul aiurea, ca nu cumva să-l scape printre degete. Vreau să-ţi cer o favoare.

– Nu vorbiţi aşa, dom'şoară, spuse Bob apucîndu-l pe Mumps de ceafă. Mă bucur de orice pot face pentru dumneavoastră, ca de un cîştig.

– Te rog să te duci la doctorul Kenn, să-i ceri să te primească şi să-i spui că sînt aici şi i-aş fi recunoscătoare dac-ar veni pe la mine acum, cît e mama plecată. Mama se întoarce abia desearå.

– Cum să nu, don'şoară... eu m-aş duce şi acu'... că doar sînt numai doi paşi de aici. Dar să ştiţi că nevasta-sa zace moartă... o îngroapă mîine... s-a prăpădit în ziua cînd m-am întors eu de la Mudport. Păcat de ea, păcat c-a murit tocmai acu', cînd aveţi nevoie de el. Ştiţi... nu prea-mi vine să mă duc la el tocmai acum.

– Ai dreptate, Bob, spuse Maggie, lasă... mai tîrziu... poate peste cîteva zile... cînd ai s-auzi c-a început să iasă din nou în oraş. Dar poate că are de gînd să plece de aici... undeva departe, adăugă ea, descurajată de acest nou gînd.

– Nu pleacă el, don'şoară, o asigură Bob. Nu pleacă nicăieri. Nu e ca domnii ăia de se duc să plîngă la băi, că le-a murit nevasta: el mai are şi altceva de făcut. Îşi bate capul... El a botezat-o p-asta mică; şi într-o zi m-am pomenit cu el aici... venise să mă întrebe ce fac duminicile de nu viu la biserică. Da' i-am spus că duminica sînt mai mult pe drumuri – zic – şi, pe urmă, m-am obişnuit aşa de mult să stau în picioare, că nu mai pot să stau jos. Şi un negustor ambulant se mulţumeşte şi cu o porţie mai mică de slujbă, că oricum e cam săţioasă – zic – n-are rost să pui un strat prea gros pe pîine. Ia uitaţi-vă, don'şoară, ce bine se simte cu dumneavoastră mititica! Parcă v-ar cunoaşte! De fapt eu zic că vă cunoaşte aşa măcar un pic, vă ştie cum ştiu păsărelele cînd vine dimineaţa.

Era limpede că lui Bob i se dezlegase limba şi părea chiar gata să turuie mai mult decît era nevoie. Dar subiectele care-l interesau în clipa aceea pe Bob erau atît de spinoase şi de greu de atacat, încît prefera să bată cărări cunoscute decît să pornească pe un drum neumblat. Bob îşi dădea seama de acest lucru şi mai rămase cîteva clipe tăcut, rumegînd cum să-i pună întrebarea. În cele din urmă rosti, cu o voce şi mai sfioasă ca de obicei:

– Pot să vă pun o întrebare, don'şoară?... numai una!

Maggie păru cam mirată, dar răspunse:

– Da, Bob, dacă e în legătură cu mine... dar nu cu altcineva.

– Uite don'şoară, aveţi pică pe careva?

– Nu, n-am pică pe nimeni, răspunse Maggie, aruncîndu-i o privire uimită. Dar de ce mă-ntrebi?

– Ei, don'şoară, spuse Bob ciupindu-l pe Mumps şi mai tare de ceafă. Aş fi vrut să aveţi pică pe careva... şi să-mi spuneţi şi mie... că i-aş trage o mamă de bătaie de nu s-ar vedea... zău că i-aş trage... şi pe urmă n-au decît să-mi facă ce vor la judecată.

– Eşti un prieten de nădejde, Bob, spuse Maggie străduindu-se să zîmbească. Dar nu vreau să pedepsesc pe nimeni, chiar dacă a greşit faţă de mine, că doar am greşit şi eu de-atîtea ori.

Acest fel de a privi lucrurile îl uimi pe Bob, care rămase şi mai nelămurit în privinţa celor întîmplate între Stephen şi Magie. Dar ar fi fost prea indiscret să mai pună alte întrebări, oricît de bine le-ar fi ticluit, aşa că luă copilaşul din braţele lui Maggie ca să-l ducă din nou la maică-sa care-l aştepta.

– Nu vreţi să vi-l las pe Mumps, don'şoară? întrebă el, luînd copilul. Că rar găseşti aşa tovarăş... pricepe tot, dar nu te bate la cap. Dacă-i poruncesc eu, stă cuminte şi vă păzeşte... aşa cum îmi păzeşte mie marfa. De ce nu vreţi să vi-l las un pic? O să vă îndrăgească. E mare lucru să ai o făptură d-astea necuvîntătoare care să ţină la tine; o să vedeţi ce cuminte e; nici n-o să se mişte de lîngă dumneavoastră.

– Da, lasă-l, răspunse Maggie. Mi-ar plăcea să mă împrietenesc cu el.

– Mumps, stai acolo jos, îi porunci Bob, arătîndu-i un loc în faţa lui Maggie; şi să nu te mişti pînă nu-ţi spune.

– Mumps se lungi la picioarele lui Maggie şi, cînd stăpînul lui ieşi din cameră, nu dădu nici un semn de nelinişte.

Capitolul II

St. Ogg's îşi dă sentinţa

Nu trecu mult şi tot oraşul află că domnişoara Tulliver se întorsese; asta însemna că nu fugise ca să se căsătorească cu domnul Stephen Guest – sau în orice caz că domnul Stephen Guest nu se căsătorise cu ea – lucru care, de altfel, nu o făcea mai puţin vinovată. Obişnuim să judecăm oamenii după rezultate. Nici n-am putea să-i judecăm altfel, atîta timp cît nu ştim

cum au ajuns la aceste rezultate. Dacă, după cîteva luni de călătorii bine chibzuite, domnişoara Tulliver s-ar fi întors la St. Ogg's în calitate de doamna Stephen Guest, cu un *trousseau* confecţionat după căsătorie şi cu toate avantajele de care se bucură soţia unui fiu unic, chiar atunci cînd e nedorită, opinia publică – şi la St. Ogg's, ca oriunde în altă parte, ea ştie întotdeauna ce atitudine să adopte – ar fi judecat totul prin prisma acestor rezultate. Opinia publică fiind, în asemenea împrejurări, întotdeauna de genul feminin – nefiind alcătuită din bărbaţi, ci din nevestele lor – şi-ar fi dat seama că o fată frumoasă şi un tînăr chipeş – tînărul aparţinînd celei mai însemnate familii din St. Ogg's – aflîndu-se într-o situaţie dubioasă, apucaseră pe o cale cît se poate de greşită, ca să nu spunem mai mult, pricinuind suferinţă, durere şi dezamăgiri, mai cu seamă unei fete atît de drăgălaşe ca domnişoara Deane. Era clar că domnul Stephen Guest nu se purtase frumos; dar, ce să-i faci, aşa sînt tinerii: cum se îndrăgostesc îşi pierd capul şi, oricît de urît ar fi fost din partea doamnei Stephen Guest să îngăduie vreun avans din partea iubitului verişoarei ei (şi se spunea că fusese de fapt logodită cu tînărul Wakem – însuşi bătrînul Wakem lăsase odată să-i scape o vorbă în acest sens), era totuşi foarte tînără – şi, pe urmă, ştiţi... un băiat infirm! – şi tînărul Guest era atît de atrăgător!... lumea zice că e mort după ea (dar asta nu poate să ţină mult!) şi c-a dus-o cu barca împotriva voinţei ei. Fata ce era să facă?... De întors nu mai putea să se întoarcă: toată lumea i-ar fi închis uşa în nas!... şi ce bine-i şade rochia asta de mătase lucioasă, galbenă ca porumbul!... Se pare că se poartă falduri în faţă! Are mai multe rochii croite aşa! Se pare că el nu mai ştie ce să-i cumpere, nimic nu i se pare destul de frumos pentru ea! Biata domnişoară Deane! Cînd te uiţi la ea, ţi se rupe inima; dar pe de altă parte nu erau chiar logodiţi; şi aerul de mare o să-i facă bine. De fapt, dacă tînărul Guest n-o iubea, mai bine că nu s-a măritat cu el. Ce noroc pe domnişoara Tulliver... ce căsătorie

minunată... ce romantic! Tînărul Guest va fi candidatul orașului la viitoarele alegeri! În ziua de azi nu e nimic mai grozav decît comerțul! Cît despre tînărul Wakem, aproape că și-a pierdut mințile, întotdeauna a fost el cam ciudat; dar a plecat din nou în străinătate, ca să nu le mai stea în cale – ăsta-i lucrul cel mai bun pe care-l putea face un tînăr cocoșat. Domnișoara Unit spune că n-o să calce niciodată pragul tinerilor Guest... ce prostie! Se crede mai virtuoasă decît toată lumea. Dacă ne-am băga mereu nasul în treburile altora, societatea n-ar mai progres niciodată... și pe urmă credința creștină te învață să nu-ți bănuiești aproapele de păcat... sînt convinsă că domnișoara Unit n-a primit nici o invitație să vină la ei în vizită...

Dar, după cîte știm, rezultatele nu erau în măsură să-i îndreptățească pe cetățenii din St. Ogg's să uite păcatele din trecut. Maggie se întorsese fără *trousseau*, fără bărbat și se afla în starea de decădere și izolare în care te împinge păcatul; iar nevestele din St. Ogg's, cu acel instinct pătrunzător cu care au fost înzestrate femeile în vederea perpetuării speciei, își dădură seama din prima clipă că purtarea domnișoarei Tulliver era cît se poate de urîtă. Ce putea fi mai îngrozitor? O fată care ar fi trebuit să fie recunoscătoare rudelor ei! Că doar familia Deane o primise și pe ea și pe maică-sa cu brațele deschise... auzi, să-și pună în gînd să-l cucerească pe tînărul Guest și să-l îndepărteze de verișoara care se purtase cu ea ca o soră! Să-l cucerească? Nu era ăsta cuvîntul potrivit pentru o fată ca domnișoara Tulliver: ar fi mai nimerit să spunem că fusese împinsă de o pasiune nestăpînită și de o îndrăzneală nefirească pentru o femeie. Fata asta avusese întotdeauna o purtare curioasă. Legătura ei cu tînărul Wakem, care se pare că durase ani de zile, fusese cam urîtă... se poate spune chiar dezgustătoare! Dar la ce te poți aștepta de la o fată cu asemenea apucături! După părerea nevestelor din St. Ogg's, domnișoara Tulliver avusese întotdeauna în înfățișarea ei ceva care pentru un om cu instinct rafi-

nat prevestea numai rele. Cît despre bietul Stephen Guest, era mai degrabă de plîns: în asemenea împrejurări un tînăr de douăzeci şi cinci de ani nu trebuie judecat prea aspru, pentru că o fată îndrăzneaţă şi intrigantă poate face din el ce vrea. Şi e limpede că cedase împotriva voinţei lui, căci se descotorosise de ea cît putuse de repede, şi e limpede că despărţirea lor atît de grabnică arunca o lumină foarte neplăcută... asupra ei. E adevărat că scrisese o scrisoare în care luase toată vina asupra lui, povestind toată întîmplarea într-un chip cît se poate de romantic, astfel încît s-o facă pe ea să pară nevinovată. Era de altfel de aşteptat că o să se poarte aşa! Numai că, din fericire, instinctul rafinat al nevestelor din St. Ogg's nu se lăsa înşelat! Căci altfel ce s-ar mai alege din Societate? Pînă şi fratele ei i-a închis uşa-n nas: ştia el, probabil, destule de s-a purtat aşa. Un tînăr demn de tot respectul – domnul Tulliver – un tînăr sortit să reuşească în viaţă! Ruşinea pe care o aruncase soră-sa asupra familiei fusese, bineînţeles, o lovitură grea pentru el. Dar să sperăm că fata va pleca de aici... în America, sau în altă parte... ca aerul otrăvit de prezenţa ei să se purifice, căci domnişoara Tulliver era o prezenţă cît se poate de periculoasă pentru fiicele cetăţenilor din St. Ogg's. N-o să se aleagă nimic bun din fata asta: singurul lucru pe care putem să-l nădăjduim e că se va căi şi că Domnul va avea milă de ea, că el nu are pe cap grija societăţii, ca nevestele din St. Ogg's şi din întreaga lume.

Dar instinctul lor pătrunzător nu-şi confirmă bănuielile decît după aproape două săptămîni; într-adevăr, scrisoarea prin care Stephen îl înştiinţa pe taică-său de cele întîmplate, adăugînd că trecuse granita în Olanda – luînd nişte bani de la agentul lui din Mudport – şi că deocamdată nu se simţea în stare să ia nici o hotărîre, sosi abia după o săptămînă.

Între timp, Maggie fusese prea copleşită de griji şi de suferinţă ca să se mai gîndească la ce credea lumea din St. Ogg's despre purtarea ei: grija pentru Stephen... pentru Lucy...

pentru Philip... se dezlănțuise în inima ei ca o furtună puternică, cumplită, care nu se mai potolea, o furtună în care dragostea se îmbina cu mila și cu remușcările. Și chiar dacă s-ar fi gîndit că va fi respinsă și nedreptățită, i s-ar fi părut că nu putea să sufere mai mult decît suferise pînă atunci: după vorbele auzite din gura fratelui ei, i se părea că poate îndura orice. Vorbele lui îi reveneau necontenit în mintea copleșită de grijă față de cei iubiți și loviți; reveneau ca un chin adînc, sfîșietor, care i-ar fi adus spaimă și nenorocire chiar dacă s-ar fi aflat într-un paradis de bucurii. Gîndul că ar mai putea fi vreodată fericită nici nu-i trecea prin minte, de parcă făptura ei ar fi fost prea adînc cufundată în durere ca să mai poată fi în stare să perceapă vreo altă influență. Viitorul îi apărea ca o mare nesfîrșită de pocăință și, cînd se gîndea la soarta ce-o aștepta, singura ei dorință era să găsească ceva care s-o împiedice să se cufunde și mai adînc: slăbiciunea ei o urmărea, trezindu-i în minte o seamă de imagini înfiorătoare care nu-i permiteau să conceapă liniștea decît găsindu-și un refugiu unde s-ar fi simțit în siguranță.

Dar Maggie avea și unele intenții practice: pentru ea, dragostea de libertate devenise un obicei și îi intrase prea tare în sînge ca să uite că trebuie să-și cîștige singură pîinea; și cum nu avea alte proiecte mai sigure, se gîndi să se apuce iar să coasă, ca să-i poată plăti lui Bob chiria. Avea de gînd s-o convingă pe maică-sa să se întoarcă la moară, să stea din nou cu Tom; iar ea va găsi un mijloc s-o scoată la capăt în St. Ogg's. Poate că doctorul Kenn o va ajuta, o va sfătui. Își amintea de ceea ce-i spusese cînd se despărțiseră la bazar. Își amintea de încrederea pe care i-o sădiseră în suflet vorbele lui și aștepta plină de nădejde să găsească un nou prilej să-l întîlnească și să-i mărturisească totul. Maică-sa se ducea în fiecare zi la domnul Deane să vadă cum îi merge lui Lucy, și veștile aduse de acolo erau întotdeauna triste – nimic nu reușise încă s-o trezească din starea de slăbiciune și apatie în care căzuse după primul șoc. Despre Philip,

doamna Tulliver nu aflase nimic: era şi firesc, căci nimeni din cei pe care-i întîlnea nu-i pomenea vreun cuvînt ce-ar fi putut avea vreo legătură cu fiică-sa. În cele din urmă însă, doamna Tulliver îşi luă inima-n dinţi şi se duse la doamna Glegg care ştia, bineînţeles, totul, ba chiar fusese pe la moară să-l vadă pe Tom, fără ca acesta să-i fi pomenit însă maică-sii ceva despre vizita mătuşii.

De îndată ce maică-sa ieşi pe uşă, Maggie îşi puse boneta. Se hotărîse să se ducă la doctorul Kenn şi să-l roage s-o primească. Pastorul suferise o mare durere, dar, în asemenea împrejurări, durerea altuia nu ne supără. De cînd se întorsese la St. Ogg's, Maggie nu mai ieşise niciodată din casă; cu toate astea, era atît de preocupată de scopul vizitei ei, încît nici nu se gîndi cît de neplăcut va fi să se întîlnească pe drum cu oameni care să caşte ochii mari cînd o văd. Nici n-apucă bine să iasă din străduţele înguste care duceau de la casa lui Bob spre oraş, şi începu să-şi dea seama că oamenii o privesc într-un chip ciudat, ceea ce o făcu să grăbească pasul, temîndu-se să se uite în dreapta sau în stînga. Dar după cîţiva paşi se întîlni nas în nas cu doamna şi domnişoara Turnbull, nişte cunoştinţe vechi ale familiei; amîndouă o priviră distant şi întoarseră puţin capul într-o parte, fără să-i vorbească. Orice privire aspră era o durere pentru Maggie, dar învinuirile pe care şi le aducea singură erau prea puternice ca să mai lase loc resentimentului. „Nu e de mirare că nu vor să-mi vorbească, îşi spuse ea... ţin prea mult la Lucy". Mai făcu vreo cîţiva paşi şi îşi dădu seama că trebuie să treacă pe lîngă un grup de domni adunaţi în uşa sălii de biliard şi, fără să vrea, îl văzu pe tînărul Torry, cu monoclul la ochi, făcînd un pas înainte şi înclinîndu-se în faţa ei cu aerul nepăsător cu care ar fi salutat o chelneriţă cunoscută de la bar. Oricît ar fi fost de nenorocită, Maggie era totuşi prea mîndră să nu simtă că fusese jignită şi, pentru prima oară, îşi dădu seama că oamenii o vor dispreţui nu numai pentru că înşelase încrederea lui Lucy, ci şi din alte pricini. Între timp, ajunsese la casa parohială şi se gîndi

că poate acolo va găsi altceva decît pedeapsă. Pedeapsa poate veni de la oricine: chiar și puștiul cel mai obraznic, cel mai crud și mai răutăcios care bate maidanele, poate să te pedepsească; în schimb, mila și altruismul sînt mai rare și doar sufletele alese simt nevoia să le dăruiască.

Maggie ceru să fie anunțată și, două clipe mai tîrziu, se afla în biroul doctorului Kenn. Îl găsi înecat în teancuri de cărți, de care însă nu prea avea poftă, preferînd să țină în brațe pe cel mai mic dintre copilași, o fetiță de trei ani, și lipindu-și obrazul de căpșorul ei. Doctorul Kenn rugă servitorul să ia fetița și, cînd ușa se închise, i se adresă lui Maggie arătîndu-i un scaun:

– Tocmai voiam să vin să te văd, domnișoară Tulliver. Dar mi-ai luat-o înainte, și asta mă bucură.

Maggie îl privi cu ochi sinceri, de copil – privirea pe care o avusese și la bazar – și spuse:

– Vreau să vă povestesc tot.

Dar, rostind aceste cuvinte, ochii i se umplură de lacrimi și toată suferința, înăbușită pe parcursul drumului umilitor de acasă și pînă aci, izbucni la suprafață; abia după cîteva clipe reuși să vorbească.

– Da, istorisește-mi totul, o îndemnă doctorul Kenn cu o voce gravă, hotărîtă, calmă și plină de bunătate. Gîndește-te că sînt un om cu multă experiență și poate reușesc să te ajut.

Maggie începu șovăind, făcînd eforturi să vorbească, apoi prinzînd curaj pe măsură ce căpăta mai multă încredere, scurta poveste a unui zbucium care avea să dea naștere la atîta suferință. Doctorul Kenn aflase abia în ajun de scrisoarea lui Stephen și crezuse din prima clipă totul, fără să aibă confirmarea lui Maggie.

Exclamația dureroasă: „Ah! Trebuie să plec!“ care-i scăpase lui Maggie la bazar, fără voia ei, îi rămăsese doctorului Kenn întipărită în minte, ca o dovadă că fata trăia un conflict sufletesc puternic.

Maggie stărui asupra sentimentului care-o făcuse să se întoarcă la maică-sa şi la Tom, care o determinase să se agaţe de amintirile trecutului. După ce Maggie isprăvi povestea, doctorul Kenn rămase cîteva clipe tăcut; îl preocupa ceva. Se ridică şi începu să se plimbe în faţa căminului, cu mîinile la spate. În cele din urmă, se aşeză din nou şi i se adresă privind-o:

– Îndemnul pe care l-ai simţit de a te întoarce la rudele dumitale cele mai apropiate şi de a rămîne acolo unde au luat fiinţă toate legăturile vieţii dumitale e un îndemn lăudabil, conform tuturor legilor şi disciplinei care se află la baza bisericii... Biserica primeşte cu braţele deschise pe cei ce se pocăiesc... ea veghează asupra fiilor ei pînă-n ultima clipă... şi nu-i părăseşte decît atunci cînd se dovedesc a fi nişte ticăloşi fără leac. Biserica ar trebui să întruchipeze sentimentele comunităţii, astfel încît fiecare parohie să fie o familie unită de sentimentul frăţesc al creştinismului, sub îndrumarea unui părinte spiritual. Dar ideile disciplinei şi frăţiei creştineşti s-au destrămat şi aproape că nu mai există în conştiinţa publică: abia dacă mai supravieţuiesc, în forma redusă, contradictorie, pe care au adoptat-o în comunităţile înguste ale schismaticilor; şi, dacă nu m-ar susţine credinţa nestrămutată că biserica trebuie să redobîndească în cele din urmă întreaga forţă a legilor care pot răspunde nevoilor omeneşti, aş pierde deseori curajul, văzînd cum credincioşii mei nu au nici un sentiment de înfrăţire şi de răspundere reciprocă. În ziua de azi, totul pare să tindă spre destrămarea legăturilor dintre oameni... spre înlocuirea unor obligaţii, care au rădăcini adînci în trecut, cu o seamă de preferinţe schimbătoare. Conştiinţa şi inima dumitale, domnişoară Tulliver, te-au îndrumat, în această împrejurare, pe calea cea bună, şi ţi-am spus toate astea ca să-ţi dai seama ce ţi-aş dori eu, ce sfaturi ţi-aş da, dacă m-aş conduce doar după sentimentele şi părerile mele, şi nu m-aş lăsa influenţat de condiţiile exterioare care le sînt potrivnice.

Doctorul Kenn făcu o mică pauză. Atitudinea lui nu vădea bunăvoinţă, iar vocea şi privirea gravă conţineau oarecare răceală. Şi dacă Maggie n-ar fi ştiut că în ciuda rezervei lui îi era totuşi binevoitor, s-ar fi simţit îngrozită, paralizată. Dar, cunoscîndu-i firea, îl ascultă plină de nădejde, fiind încredinţată că vorbele lui îi vor aduce mîngîiere. Doctorul Kenn continuă:

– Lipsa de experienţă, domnişoară Tulliver, te împiedică să-ţi dai seama de părerile greşite ce se vor naşte, probabil, în legătură cu purtarea dumitale, păreri ce vor avea urmări nefaste, în ciuda unor dovezi evidente care să le contrazică.

– Ba da... încep să înţeleg, răspunse Maggie, dînd fără să vrea glas durerii suferite de curînd. Ştiu că lumea o să mă insulte şi o să mă creadă mai vinovată decît sînt.

– Poate nu ştii că a sosit o scrisoare care ar trebui să mulţumească pe oricine te cunoaşte, spuse doctorul Kenn, exteriorizîndu-şi puţin mila. Scrisoarea asta spune că ai ales calea grea şi spinoasă a întoarcerii pe drumul cel bun, în clipa cînd această întoarcere era mai anevoioasă decît oricînd.

– Ah... dar el unde e? întrebă biata Maggie, pe care în clipa aceea nici o prezenţă pe lume n-ar fi putut-o împiedica să roşească şi să se emoţioneze.

– A plecat în străinătate, dar i-a scris tatălui său despre ce s-a întîmplat. A făcut totul să-ţi reabiliteze onoarea; şi nădăjduiesc că veştile în legătură cu această scrisoare vor avea un efect binefăcător asupra verişoarei dumitale.

Doctorul Kenn se opri, aşteptînd pînă ce Maggie se linişti din nou:

– După cum am spus, scrisoarea asta ar trebui să fie de ajuns ca să împiedice oamenii să-şi formeze păreri greşite despre dumneata. Dar trebuie să-ţi spun că nu numai experienţa de o viaţă, ci şi ceea ce-am văzut în ultimele trei zile, mă face să mă îndoiesc c-ar putea exista vreo dovadă în stare să te ferească de urmările dureroase ale unor învinuiri nedrepte, şi cel

mai tare te vor acuza aceia care nu sînt capabili de o luptă cinstită, cum este lupta dusă de dumneata, şi te vor învinui tocmai pentru că nu sînt în stare să creadă că ai luptat. Mă tem că rămînînd aici vei avea parte de suferinţă şi te vei lovi de o mulţime de piedici; pentru asta – şi numai pentru asta – te rog să te gîndeşti dacă n-ar fi mai bine să-ţi cauţi o slujbă undeva departe, aşa cum voiai mai demult. O să încerc să-ţi găsesc eu ceva.

– Da, dar mult aş vrea să rămîn aici! pledă Maggie. N-am curaj să încep o viaţă nouă printre străini. N-aş putea să trăiesc departe. M-aş simţi singură, pribeagă... ruptă de trecut. I-am scris doamnei care-mi oferea o slujbă şi m-am scuzat. Dac-aş rămîne aici, poate că aş reuşi să-mi răscumpăr vina faţă de Lucy... faţă de ceilalţi: poate i-aş convinge că mă căiesc de ceea ce-am făcut. Şi, pe urmă, adăugă ea cu un rest din mîndria şi înflăcărarea de altă dată, n-am de gînd să plec numai pentru că oamenii spun lucruri neadevărate despre mine. Am să-i fac să-şi retragă cuvintele. Şi chiar dacă va trebui să plec, fiindcă... fiindcă aşa vor alţii, n-am să plec acum.

– Bine, răspunse doctorul Kenn, după ce stătu puţin pe gînduri. Dacă ai hotărît să alegi calea asta să ştii că te poţi bizui pe întreaga influenţă pe care mi-o dă situaţia mea. Însăşi datoria mea de preot al acestei parohii mă face să te ajut şi să te sprijin. Dar vreau să-ţi spun că liniştea şi mulţumirea dumitale sufletească mă preocupă şi personal.

– Singurul lucru pe care-l doresc e să-mi găsesc de lucru, să cîştig o pîine şi să fiu independentă, declară Maggie. Nu cer cine ştie ce. Pot locui acolo unde locuiesc şi acum!

– Trebuie să chibzuiesc serios la toate astea şi peste cîteva zile o să-mi dau mai uşor seama ce gîndeşte lumea. Voi veni pe la dumneata. N-am să te uit.

După plecarea lui Maggie, doctorul Kenn rămase pe gînduri, cu mîinile la spate şi cu ochii în pămînt, frămîntat de îndoială şi de sentimentul că toată povestea asta dăduse naştere

la mari complicații. Tonul scrisorii lui Stephen, pe care pastorul o citise, precum și relațiile actuale dintre toți cei care aveau legătură cu această poveste îl convinseră pe doctorul Kenn că o căsătorie între Stephen și Maggie ar fi fost soluția cea mai bună; iar prezența amîndurora în St. Ogg's, dacă nu s-ar fi căsătorit sau n-ar fi trecut mulți ani înainte de a se revedea, ar fi făcut ca viața lui Maggie în acel oraș să devină un lucru imposibil. Pe de altă parte, fiind un om care știa ce-nseamnă zbuciumul sufletesc și care petrecuse ani întregi slujindu-și semenii cu credință, doctorul Kenn își dădea perfect seama ce simțea și gîndea Maggie atunci cînd considera această căsătorie ca o profanare: nimeni nu trebuia să încerce să se amestece în conștiința ei; principiul pe baza căruia acționase era o călăuză mai sigură decît cîntărirea consecințelor. Experiența îl învățase pe doctorul Kenn că e o mare răspundere să te amesteci în viața omului fără să cumpănești bine ce faci; ceea ce se putea întîmpla dacă ar fi încercat să restabilească vechile relații dintre Maggie și Lucy, sau dintre Maggie și Philip, sau dacă ar fi sfătuit-o să se supună sentimentului care o copleșea, era cu atît mai obscur cu cît orice măsură imediată putea eșua în păcat.

Marea problemă a raportului atît de labil dintre pasiune și datorie nu e niciodată limpede; nu știi niciodată dacă un om a ajuns la momentul cînd nu mai are puterea de a renunța, cu folos, și este deci nevoit să se supună unei pasiuni împotriva căreia luptase, considerînd-o ca pe o încălcare a dreptului altcuiva, deoarece nu există soluții-cheie, valabile pentru toate cazurile. Cazuiștii[1] au devenit un subiect de defăimare; dar spiritul lor pervertit de necesitatea unei disecări minuțioase reprezintă sîmburele unui adevăr față de care ochii și inimile noastre sînt, din nenorocire, adesea zăvorîte: adevărul că

[1] Cazuistică – parte a teologiei scolastice medievale care încerca să rezolve cazurile de conștiință prin subtile dispute filozofice, menite să ascundă situații false.

judecăţile morale sînt sortite să rămînă false şi găunoase, dacă nu sînt verificate şi lămurite printr-o continuă referire la împrejurările speciale care definesc soarta unui om.

Toţi oamenii înţelepţi, cu vederi largi, sînt din instinct împotriva amatorilor de maxime, dîndu-şi seama că misterioasa complexitate a vieţii nu poate fi cuprinsă într-o maximă şi a ne încorseta în formule înseamnă a reprima orice impuls sau inspiraţie divină izvorîtă dintr-o pătrundere şi o înţelegere mai adîncă. Omul maximelor este reprezentantul apreciat al minţilor care, în judecăţile lor morale, se călăuzesc numai după dogme crezînd că acestea îi vor duce spre dreptate, printr-o metodă confecţionată dinainte şi brevetată de alţii fără ca ei să-şi mai bată capul să judece cu discernămînt şi fără părtinire, fără să-şi mai bată capul să se încredinţeze dacă posedă într-adevăr acea înţelegere pe care ţi-o dă capacitatea, greu dobîndită, de a judeca ispita sau o viaţă destul de plină şi intensă, pentru a-ţi fi creat un sentiment adînc de înfrăţire cu tot ceea ce e omenesc.

Capitolul III

În care se vede că vechile cunoştinţe sînt uneori în stare să ne uimească

Întorcîndu-se acasă, doamna Tulliver îi povesti lui Maggie cît de neaşteptat se purtase mătuşa Glegg. Atîta timp cît nu avusese nici o veste despre Maggie, doamna Glegg închisese obloanele pe jumătate şi trăsese jaluzelele: era convinsă că Maggie se înecase; era mult mai probabil ca nepoata şi moştenitoarea ei să se fi înecat decît să fi putut face un lucru care să pateze onoarea familiei, la care ţineau cu toţii atît de mult. Cînd, în cele din urmă, află de la Tom că Maggie se întorsese acasă şi

auzi explicația dată de ea în legătură cu absența, doamna Glegg îi făcu reproșuri aspre nepotului care fusese gata să creadă lucrurile cele mai îngrozitoare despre soră-sa, înainte să fi avut vreo dovadă că lucrurile se petrecuseră astfel. Dacă nu ții cu „neamurile“, atîta timp cît mai păstrează o fărîmă de simț al onoarei, atunci cu cine mă rog să mai ții? Familia Dodson nu se pripise niciodată să admită că vreun membru al familiei ar fi avut o purtare care să te silească să-ți schimbi testamentul; și cu toate că doamna Glegg prevăzuse, încă de pe vremea cînd alții erau, poate, mai puțin clarvăzători, că viitorul lui Maggie nu va fi deloc ceea ce trebuia, totuși judecata dreaptă e ca un giuvaer și nu se cădea ca tocmai rudele fetei să se alăture celor care încercau să-i strice reputația înainte de a se convinge dacă e vinovată sau nu și s-o alunge de sub acoperișul părintesc ca s-ajungă de rîsul lumii. Doamna Glegg nu pomenise niciodată să se întîmple cuiva din familia Dodson ceva asemănător cu ceea ce i se întîmplase lui Maggie; dar în cazul de față, cinstea moștenită din bătrîni și tăria ei de caracter mergeau mînă-n mînă cu ideile fundamentale despre solidaritatea de clan, așa cum toată viața avusese considerație pentru spiritul de echitate în chestiunile bănești. Se certase cu domnul Glegg, a cărui bunătate manifestîndu-se exclusiv prin milă față de Lucy îl făcea s-o judece pe Maggie cu aceeași asprime cu care o judeca și domnul Deane; și, tunînd și fulgerînd împotriva lui Bessy că nu venise îndată să-i ceară sfaturi și ajutor, doamna Glegg se închise în camera ei cu Odihna Sfinților de Baxter și rămase acolo de dimineață pînă seară, refuzînd să primească vreun musafir, pînă cînd domnul Glegg se întoarse de la domnul Deane cu vestea scrisorii lui Stephen. În clipa aceea, doamna Glegg își dădu seama că dispune de mijloacele de luptă necesare și, punîndu-l pe Baxter deoparte, se pregăti să primească pe oricine ar fi vrut s-o vadă. Între timp, doamna Pullet nu se simțea în stare să facă altceva decît să dea din cap și să plîngă și să declare că mai bine-ar fi murit vărul Abbott, sau ar fi fost o

mie de înmormîntări, decît să se întîmple un lucru ca ăsta, care nu se mai întîmplase niciodată pînă atunci, de nici nu mai ştiai cum să te porţi, şi ea nu mai putea pune piciorul în St. Ogg's, că toate cunoştinţele ei aflaseră de întîmplare. În schimb, doamna Glegg abia aştepta ca doamna Woll, sau oricare alta, să vină la ea cu toate născocirile lor despre Maggie, că ştia ea ce să spună acestor cucoane prost informate.

Avusese o discuţie cu Tom, cu atît mai serioasă cu cît între timp poziţia ei se întărise. Dar Tom, ca orice om neînduplecat, părea şi mai hotărît să nu cedeze în faţa încercării ei de a-l emoţiona. Bietul Tom judeca după ceea ce avusese prilejul să vadă în jurul lui, şi această judecată era destul de dureroasă pentru el. Socotea că ceea ce se întîmplase acum era ilustrarea unor fapte observate ani de-a rîndul cu ochii lui care nu-l înşelaseră niciodată şi anume că nu putea să aibă nici o încredere în Maggie, aceasta avînd prea multe apucături rele ca să poată fi tratată cu indulgenţă, fără nici un risc. Şi Tom era hotărît să se poarte în consecinţă; dar această hotărîre îi otrăvea zilele. Tom, ca oricare dintre noi, era încătuşat în limitele propriei lui firi, iar educaţia primită nu făcuse decît să treacă peste el lăsînd în urmă o vagă spoială; şi dacă sînteţi cumva înclinaţi să vă arătaţi severi faţă de severitatea lui, amintiţi-vă că toleranţa e apanajul oamenilor cu idei largi. Tom căpătase faţă de Maggie o repulsie a cărei intensitate deriva din dragostea pe care o simţeau în copilărie, cînd îşi împreunau mînuţele şi, mai tîrziu, din sentimentul că erau uniţi printr-o datorie şi durere comună: şi, aşa cum îi spusese şi ei, îi era silă s-o mai vadă. În această ramură a familiei Dodson, mătuşa Glegg găsise o fire mai neînduplecată decît a ei – o fire în care sentimentul de familie îşi pierduse caracterul solidarităţii de clan, acoperindu-se cu un strat gros de mîndrie personală. Doamna Glegg era de acord că Maggie trebuie pedepsită – nu era ea femeia să nege asta, că doar cunoştea ce înseamnă să ştii să te porţi; dar socotea că trebuia pedepsită în raport cu greşelile de care se dovedise vinovată şi nu în raport cu acelea de care o

învinuiau nişte străini domici să arate că neamul lor era mai bun decît al altora.

– Vai, Maggie, mătuşa Glegg m-a făcut cu ou şi cu oţet că nu m-am dus la ea pîn-acum, povesti biata doamnă Tulliver cînd se întoarse acasă, zicea că nu se cade să vină ea întîi la mine. Dar mi-a vorbit ca o soră; cu toate că de cînd o ştiu a fost întotdeauna autoritară şi tare greu de mulţumit!... Ah, Doamne!... da' să ştii că a vorbit de tine mai frumos ca alţii. Că zicea că, dacă te duci la ea ca o nepoată supusă, cu toate că nu-i place să mai aibă încă un om în casă, să mai pună un tacîm la masă şi să-şi strice rostu', e gata să te adăpostească sub acoperişul ei şi să te apere de lumea care vorbeşte urît de tine fără nici un drept. I-am spus că eşti atît de necăjită, încît nu vrei să mă vezi decît pe mine, da' ea a spus: „N-am s-o ocărăsc... au ei, străinii, grijă de asta. Am să-i dau sfaturi, sfaturi bune... *numa'* să fie supusă." Nu mă aşteptam de la Jane să se poarte aşa frumos, că doar de cînd o ştiu mi-a scos ochii pentru orice greşeală – pentru vinul de stafide care nu ieşea bine, sau pentru plăcintele prea calde, sau, mă rog, pentru orice.

– Ah, mamă, protestă biata Maggie gîndindu-se cu groază că va trebui să-şi dezvăluie sufletul rănit faţă de atîţia oameni, spune-i că-i sînt foarte recunoscătoare... c-o să mă duc pe la ea cît de repede oi putea; dar deocamdată nu pot să văd pe nimeni decît pe doctorul Kenn. Am fost pe la el... a spus că vrea să m-ajute să-mi găsesc o slujbă şi să mă sfătuiască. Spune-i mătuşii Glegg că vreau să locuiesc singură şi să nu depind de alţii: trebuie să muncesc să-mi cîştig o pîine. Dar n-ai aflat nimic de Philip... Philip Wakem? Nu te-ai întîlnit cu nimeni care să-ţi pomenească de el?

– Nu, draga mamei. Dar am fost pe la Lucy şi am vorbit cu unchiu-tău care mi-a spus că i-au citit scrisoarea şi Lucy a ascultat şi a recunoscut-o pe domnişoara Guest şi a pus o grămadă de întrebări, şi doctorul zice că merge spre bine. Ah, Doamne, cîtă nenorocire e pe lumea asta, draga mamei! Întîi a fost povestea

cu procesu' şi pe urmă, cînd să ne meargă şi nouă mai bine, a început să ne meargă din ce în ce mai rău.

Era prima dată cînd doamna Tulliver îndrăznea să se vaite faţă de Maggie; dar, după întîlnirea cu doamna Glegg, îşi reluase vechile obiceiuri.

– Vai, ce rău îmi pare, mamă! Sărmana, sărmana mea mamă! Izbucni Maggie, aruncîndu-se de gîtul maică-sii cu inima sfîşiată de milă şi remuşcare. Întotdeauna am fost rea şi te-am necăjit! Şi cînd te gîndeşti că acum, dacă nu eram eu, puteai să fii fericită.

– Ei, draga mamei, o potoli doamna Tulliver, aplecîndu-se spre obrazul fraged şi îmbujorat al lui Maggie, trebuie să mă mulţumesc cu copiii pe care-i am... că alţii n-o să mai fac. Şi dacă am necazuri de pe urma lor, trebuie să mă mulţumesc şi cu ele, doar n-am altceva ce să mă mulţumească, că mobila am pierdut-o de mult. Într-o vreme erai un copil bun; nu înţeleg cum de a ieşit totul aşa de rău!

Mai trecură cîteva zile şi Maggie tot nu află nimic despre Philip; grija faţă de soarta lui o chinuia îngrozitor şi, în cele din urmă, îşi luă inima în dinţi şi la prima vizită pe care i-o făcu doctorului Kenn, îl întrebă de el. Doctorul Kenn nu ştia nimic – nici măcar dacă Philip se afla în oraş. Bătrînul Wakem se acrise de tot din pricina necazurilor abătute asupra lui: dezamăgirea avută cu tînărul Jetsome, la care se pare că ţinuse foarte mult, apoi spulberarea speranţelor în legătură cu fii-său, după ce el însuşi îşi călcase principii foarte puternice, cedînd în faţa acestor speranţe şi făcînd imprudenţa să vorbească despre acest lucru în St. Ogg's... aşa că aproape îşi ieşea din sărite cînd îl întreba cineva despre fii-său. Bolnav nu era, căci ar fi chemat doctorul şi s-ar fi aflat, dar probabil plecase pentru un timp din oraş. Această stare de nesiguranţă o înnebunea pe Maggie; începu să se gîndească din ce în ce mai mult la suferinţele prin care îşi închipuia că trebuie să treacă Philip. Oare ce credea despre ea?

În cele din urmă, Bob îi aduse o scrisoare netimbrată, cu adresa scrisă de o mînă cunoscută – o mînă care-i scrisese numele, cu ani în urmă, pe un Shakespeare de buzunar pe care-l mai avea și acum. Doamna Tulliver era și ea de față cînd sosi scrisoarea și Maggie, tulburată, fugi sus ca s-o citească în liniște. O citi cu sufletul la gură:

Maggie,

Cred în tine – știu că n-ai avut niciodată intenția să mă înșeli... știu c-ai încercat să-mi rămîi credincioasă și mie și celorlalți. Am fost convins de asta înainte de a avea altă dovadă decît firea ta. În noaptea aceea, cînd ne-am văzut pentru ultima oară, am suferit ca un nebun. Am văzut ceva care m-a convins că nu ești liberă, că există un altul a cărui prezență avea asupra ta o putere pe care eu n-am avut-o niciodată; dar învingînd toate pornirile – porniri aproape ucigașe, porniri de furie și de gelozie – am rămas la convingerea că ești demnă de toată încrederea. Eram convins că de fapt doreai să rămîi cu mine, așa cum îmi spuseseși; eram convins că-l respinseseși; că te luptai să renunți la el, de dragul lui Lucy și de dragul meu. Dar nu vedeam nici o ieșire, fără urmări nenorocite; și teama asta alunga pînă și gîndul resemnării. Presimțeam că nu va renunța la tine și îmi închipuiam, așa cum îmi închipui și acum, că atracția puternică dintre voi era produsul unei anumite laturi a naturii voastre, aparținînd acelei tendințe de dualitate și de divizare a firii noastre, care determină jumătate din tragediile omenirii. În ființa ta am simțit o vibrație pe care n-am observat-o la el. Dar poate că greșesc; poate că simt pentru tine ceea ce simte un artist pentru modelul asupra căruia a meditat cu sufletul plin de dragoste și ar fi îngrozit să-l vadă încredințat altor mîini, neputînd să-și închipuie vreodată că și pentru un altul ar putea avea înțelesul și frumusețea pe care le prezintă pentru el.

N-am îndrăznit să te văd atunci, în dimineața aceea: n-aveam încredere în mine, sufletul mi-era plin de patimi egoiste: era zbuciumat după o noapte de delir conștient. Ți-am mărturisit cîndva, demult, că nu m-am putut împăca niciodată cu mediocritatea forțelor mele; atunci, cum puteam să mă împac cu gîndul de a pierde singurul bun ce mi-a fost hărăzit pe pămînt, o dată cu făgăduiala unei bucurii adînci care ar fi dat un înțeles nou și binecuvîntat durerii trecute... făgăduiala unui alt eu, care ar preface dragostea mea îndurerată în încîntarea dumnezeiască a unei dorinți veșnic noi și veșnic împlinite.

Dar chinurile nopții m-au călit pentru ceea ce avea să urmeze: când am auzit ce s-a întîmplat nu m-am mirat. Eram sigur că te convinsese să sacrifici totul pentru el și așteptam tot atît de sigur să aud că v-ați căsătorit. Am măsurat dragostea ta și a lui după dragostea mea. Dar m-am înșelat. În tine există ceva mai puternic decît dragostea pentru el.

N-am să-ți povestesc prin ce am trecut în ultima vreme. Dar chiar și în clipele cele mai cumplite – chiar și în clipele de agonie pe care trebuie să le îndure dragostea pentru a se elibera de dorințe egoiste – dragostea mea pentru tine m-a oprit de la sinucidere, fără să mai fie nevoie de alte piedici. Cu tot egoismul meu, nu puteam să îndur gîndul că o să apar ca o umbră a morții la ospățul fericirii tale. Nu puteam să îndur gîndul de a părăsi această lume în care tu mai trăiai și, poate, mai aveai nevoie de mine; jurămîntul de credință pe care ți-l făcusem îmi cerea să aștept și să îndur. Maggie, nu vreau prin scrisoarea asta decît să te asigur că nici una dintre suferințele prin care am fost nevoit să trec din pricina ta n-a fost un preț prea mare pentru viața pe care am cunoscut-o de cînd m-am îndrăgostit de tine. Nu fi amărîtă că m-ai făcut să sufăr. Am crescut de mic cu sentimentul renunțării; nu m-am așteptat niciodată să fiu fericit; și faptul că te-am cunoscut și te-am iubit m-a împăcat cu viața. Ai fost pentru inima mea ceea ce e lumina și culoarea pentru ochii mei, ceea ce e muzica pentru sufletul meu; ai trezit o senzație

nelămurită de nelinişte într-o conştiinţă arzătoare. Viaţa pe care am descoperit-o de cînd bucuriile şi nevoile tale au început să însemne pentru mine mai mult decît bucuriile şi nevoile mele a schimbat murmurul de revoltă în supunerea aceea voită care dă naştere unui sentiment adînc. Cred că iubirea intensă şi nemărginită m-a făcut să capăt o pătrundere mai largă a vieţii, care a crescut pe măsură ce înţelegeam viaţa altora, căci, pînă atunci, conştiinţa dureroasă a înfăţişării mele mă ţinuse departe de ceilalţi. Şi uneori mă gîndesc chiar că dragostea mea pentru tine, această nouă viaţă pe care mi-ai dăruit-o, îmi va da, poate, puteri noi.

Draga mea Maggie, tu ai fost totuşi binecuvîntarea vieţii mele. Nu te lăsa copleşită de remuşcări din pricina mea. Eu cred că ar trebui totuşi mai degrabă să am eu remuşcări că ţi-am impus sentimentele mele şi te-am silit să faci făgăduieli care te-au încătuşat. Şi tu ai vrut să fii credincioasă acestor făgăduieli şi ai reuşit. Dar îmi dau seama de întinderea sacrificiului tău numai dacă ar fi să-mi amintesc ce am simţit eu o dată, într-o jumătate de oră petrecută alături de tine, cînd am visat că mă poţi iubi cu adevărat. Dar nu am dreptul să-ţi cer altceva decît să-ţi aminteşti de mine cu afecţiune.

Un timp mi-a venit greu să-ţi scriu, fiindcă n-am vrut să crezi că încerc să mă vîr în sufletul tău, repetînd, astfel, greşeala pe care am făcut-o altădată. Dar nu mă înţelege greşit. Ştiu că trebuie să rămînem mult timp departe unul de altul. Gurile rele ne vor sili să o facem, chiar dacă nu va interveni altcineva. Dar nu voi pleca şi, chiar dacă aş călători, gîndurile mele vor fi mereu acolo unde te afli tu. Şi nu uita că voi fi întotdeauna al tău – nu cu dorinţe egoiste, ci cu un devotament care exclude asemenea dorinţe.

Dumnezeu să te ajute să-ţi găseşti alinare, draga mea Maggie bună şi generoasă. Şi dacă ceilalţi te-au înţeles greşit, te rog să nu uiţi că acela care acum zece ani te-a recunoscut drept aleasa inimii lui nu s-a îndoit de tine nici o clipă.

Dacă îți spune cineva că sînt bolnav pentru că nu mă vede prin oraș, să nu-l crezi. Am avut doar o stare nervoasă și niște dureri de cap, care însă nu au fost mai grele decît cele obișnuite. Dar căldura înăbușitoare din timpul zilei mă moleșește cu totul. Să știi însă că mă simt destul de bine ca să-ți pot fi de folos prin vorbă sau prin faptă, oricînd ai avea nevoie de mine.

Al tău pînă la moarte,
Philip Wakem.

Maggie îngenunche lîngă pat suspinînd și strîngînd scrisoarea la piept; sentimentele ei izbucneau în repetate șoapte de jale, exprimate mereu prin aceleași cuvinte:

– Ah, Doamne, mi-ar putea da oare dragostea vreo fericire care să mă facă să uit durerea ce le-am pricinuit-o lor?

Capitolul IV

Maggie și Lucy

Către sfîrșitul săptămînii, doctorul Kenn hotărî că nu era decît o singură cale prin care putea să-i asigure lui Maggie o viață onorabilă la St. Ogg's. Cu toate că avea în urma lui douăzeci de ani ca preot de parohie, era îngrozit de încăpățînarea oamenilor, care, în ciuda dovezilor, continuau s-o învinovățească. Pînă atunci, toți îl divinizau și toți îi cereau ajutorul chiar mai mult decît ar fi dorit, dar acum, ori de cîte ori venea vorba de Maggie și încerca să deschidă mintea femeilor din St. Ogg's la rațiune și conștiința lor la dreptate, doctorul Kenn se simțea atît de neputincios, de parcă ar fi încercat să influențeze modelele bonetelor. E adevărat că

nu puteau să-l contrazică; îl ascultau în tăcere; dar de îndată ce părăseau încăperea, femeile care îl ascultaseră începeau să-și confrunte părerile ajungînd în cele din urmă cam la aceeași concluzie de la început. Nu exista nici o îndoială că domnișoara Tulliver avusese o comportare condamnabilă; asta n-o putea nega nici chiar doctorul Kenn; atunci cum de putea să o judece așa de superficial, încît să găsească justificări tuturor faptelor ei? Chiar dacă s-ar presupune – și asta ar fi o dovadă de mare încredere – că nimic din ceea ce se spusese despre domnișoara Tulliver nu era adevărat, totuși, numai faptul că se vorbise despre ea așa cum se vorbise aruncase asupra ei o lumină ce făcea ca orice femeie care ținea la reputația ei... și la reputația societății, s-o ocolească. Puteai oare s-o iei pe Maggie de mînă și să-i spui: „Eu nu cred nimic rău despre tine pînă n-am dovezi: buzele mele nu te vor batjocori; urechile mele nu vor asculta vorbele rele, căci și eu sînt un muritor păcătos, supus greșelii, și chiar și eforturile mele cele mai mari pot da greș; soarta ta a fost mai crudă decît a mea, ispita ta a fost mai mare; hai să ne ajutăm una pe alta să pășim drept și să nu mai cădem în păcat?" Pentru asta era nevoie de curaj, de o milă adîncă, de cunoaștere de sine, de încredere și generozitate – pentru asta era nevoie de o minte care să nu găsească nici o plăcere în bîrfeală, care să nu creadă că se pune într-o lumină mai bună dacă îi condamnă pe alții, care să nu se înșele cu vorbe mari încercînd să se convingă că viața poate avea un scop moral sau religios înalt care să excludă adevărul desăvîrșit, dreptatea și dragostea pentru oamenii întîlniți în calea ta. Doamnele din St. Ogg's nu se lăsau înșelate de nici un fel de concepții largi și speculative; dar mintea lor era totuși receptivă la o abstracție care se numea Societate și care le servea să-și împace conștiința, atunci cînd își satisfăceau propriul lor egoism gîndind și vorbind urît despre Maggie Tulliver și întorcîndu-i spatele. Și era firesc ca, după doi ani de tămîieri exagerate din partea femeilor din

parohie, doctorul Kenn să se simtă dezamăgit, văzînd cum, dintr-o dată, încep să susțină păreri opuse părerilor lui; de fapt, ele se opuneau acum unei înalte Autorități, pe care de multă vreme o veneraseră. Această Autoritate dăduse un răspuns foarte explicit celor ce întrebaseră de unde încep îndatoririle lor sociale și care s-ar fi putut lăsa ispitite să adopte vederi mai largi în privința punctului de unde începeau aceste îndatoriri. Răspunsul nu se întorsese împotriva binelui societății, ci împotriva „unui individ izolat" care fusese prins în drum cu niște nereguli.

Asta nu înseamnă că în St. Ogg's nu existau și femei înțelegătoare, cu inima bună: proporția de oameni buni din acel oraș era probabil aceeași ca în orice alt tîrg comercial al vremii. Dar atîta timp cît există bărbați buni și lipsiți de curaj, e firesc să existe și femei bune lipsite de curaj; atît de lipsite de curaj, încît să nu poată nici măcar crede că imboldurile lor cele mai nobile sînt corecte, atunci cînd aceste imbolduri nu reprezintă părerea unei majorități. Și în St. Ogg's bărbații erau departe de a fi curajoși: unii dintre ei erau chiar amatori de bîrfeli și discuțiile lor ar fi avut un caracter strict feminin dacă n-ar fi fost condimentate de glume bărbătești și de faptul că ridicau din umeri ori de cîte ori venea vorba de ura reciprocă dintre femei; căci părerea generală a bărbaților din St. Ogg's era că nu trebuie să te amesteci în treburile femeilor și în relațiile dintre ele.

Și astfel, peste tot unde se adresase cu speranța de a obține puțină bunăvoință față de Maggie sau o slujbă pentru ea, doctorul Kenn fusese refuzat. Doamna James Torry nu vroia s-o ia pe Maggie ca guvernantă la copii nici măcar pentru un timp; cum era să ia o fată despre care, se spuseseră asemenea lucruri „și în legătură cu care domnii făceau asemenea glume!" Domnișoara Kirke, care suferea de șira spinării și avea nevoie de cineva să stea cu ea să-i facă lectură, considera că felul de a gîndi al lui Maggie era de o calitate pe care ea una nu vroia să

riște să aibe vreo legătură. De ce nu accepta adăpostul oferit cu către doamna Glegg? Nu se cuvenea ca o fată în situația ei să refuze o asemenea propunere. Sau de ce nu pleca să-și caute o ocupație undeva unde era mai puțin cunoscută? (Căci se pare că nu avea prea mare importanță dacă Maggie, cu părerile ei primejdioase ar fi ajuns în mijlocul unei familii străine, necunoscute la St. Ogg's.) Tare obraznică și nesimțitoare trebuie să fie ca să dorească să rămînă într-o parohie unde toată lumea era cu ochii pe ea și o vorbea de rău!

În fața acestei opoziții, doctorul Kenn care avea o mare forță de caracter deveni, ca orice om de caracter, și mai dîrz în hotărîrea lui, chiar mai dîrz decît o cerea scopul urmărit. Doctorul Kenn avea și el nevoie de o guvernantă pentru copiii lui mai mici; și cu toate că la început șovăise să-i ofere lui Maggie această slujbă, hotărîrea de a protesta energic, atît ca om cît și ca pastor, împotriva distrugerii și alungării lui Maggie prin calomnii, devenise acum decisivă. Maggie acceptă cu recunoștință acest serviciu care-i umplea timpul și-i oferea un mijloc de a-și cîștiga pîinea: acum zilele îi vor fi pline, iar serile ei lipsite de tovărășie vor deveni o odihnă binevenită. Nu mai era nevoie ca doamna Tulliver să se sacrifice să stea cu ea, așa că o convinse să se întoarcă la moară.

Dar curînd, lumea începu să descopere că doctorul Kenn, oricît de onorabil ar fi părut pînă atunci, avea și el capriciile lui... Poate chiar slăbiciunile lui. Bărbații din St. Ogg's zîmbeau binevoitori și nu păreau deloc uimiți că lui Kenn îi plăcea să vadă în fiecare zi doi ochi frumoși sau că era gata să privească trecutul cu atîta îngăduință; femeile, care în acea perioadă erau socotite că ar avea mai puține resurse mintale, priveau cazul cu pesimism. Dar dacă doctorul Kenn se va lăsa dus de nas și se va căsători cu această domnișoară Tulliver? Nu e bine să pui mîna în foc nici chiar pentru bărbații cei mai virtuoși: s-a întîmplat cîndva să cadă chiar și un apostol, care a plîns apoi cu lacrimi amare, și cu toate că lepădarea lui Petru

de Hristos nu era un exemplu prea apropiat, căinţa lui ar fi putut să fie.

Nu trecu mult de cînd Maggie începuse să vină zilnic la casa parohială şi posibilitatea îngrozitoare ca ea să devină, mai devreme sau mai tîrziu, nevasta rectorului deveni un subiect de discuţie atît de frecvent încît doamnele din St. Ogg's începură chiar să se întrebe cum să se poarte cu ea în viitoarea ei situaţie. Căci, după cît se părea, doctorul Kenn stătuse într-o dimineaţă o jumătate de oră în clasă, în timp ce domnişoara Tulliver îşi preda lecţiile; nu, de fapt stătea în fiecare dimineaţă şi o dată o însoţise pînă acasă... ba nu, o însoţea aproape în fiecare zi... şi, cînd n-o însoţea, se ducea s-o vadă seara. Ce făptură vicleană! Ce mamă pentru bieţii copii! Gîndul că bieţii copii ar putea ajunge pe mîna acestei fete, doar la cîteva săptămîni după moartea doamnei Kenn, era de ajuns s-o facă pe biata răposata să se răsucească în mormînt. Să fi uitat el oare cu totul de buna cuviinţă şi să vrea să se însoare cu ea înainte de a se împlini un an? Bărbaţii, mai sarcastici, erau de părere că nu!

Pentru domnişoarele Guest, durerea de a vedea că pastorul lor părea gata să facă o nebunie era atenuată de gîndul că fratele lor va scăpa astfel de primejdie; ştiau că dacă Stephen ţinea la un lucru, nu renunţa uşor la el, fapt ce constituia pentru ele un motiv permanent de îngrijorare: se temeau ca nu cumva Stephen să se întoarcă şi să se căsătorească cu Maggie. Spre deosebire de alţii, ele credeau cele afirmate în scrisoarea fratelui lor, dar nu erau convinse că Maggie renunţase pentru totdeauna la el; bănuiau că se împotrivise mai degrabă să fugă cu el decît să-l ia de bărbat şi că rămînea la St. Ogg's în speranţa că Stephen se va întoarce la ea. Maggie le fusese întotdeauna antipatică. Acum o considerau în plus şi vicleană şi îngîmfată. Domnişoarele Guest aveau tot atîtea motive să judece astfel cîte aţi avea dumneavoastră sau eu pentru a susţine asemenea păreri. Înainte nu fuseseră prea încîntate de perspectiva căsătoriei lui

Stephen cu Lucy, dar acum teama unei căsătorii cu Maggie dădea şi mai mult avînt indignării lor sincere împotriva acesteia din urmă şi milei faţă de biata Lucy, care era atît de blîndă, făcîndu-le să dorească întoarcerea lui Stephen la ea. De îndată ce Lucy se va simţi în stare să iasă din casă, va trebui să plece cu domnişoarele Guest la mare ca să scape de zăpuşeala de august şi surorile plănuiseră să-l convingă pe Stephen să vină şi el. Şi, de îndată ce auzi prima aluzie în legătură cu relaţiile dintre Maggie şi doctorul Kenn, domnişoara Guest cea mare se grăbi să-i scrie lui Stephen.

Maggie primea mereu veşti fie prin maică-sa, fie prin mătuşa Glegg sau prin doctorul Kenn despre îmbunătăţirea treptată a stării sănătăţii lui Lucy şi gîndurile ei se îndreptau necontenit spre casa unchiului Deane; dorea din tot sufletul s-o întîlnească pe Lucy, măcar pentru cîteva clipe... să-i spună cît se căieşte, să se încredinţeze, din spusele şi privirea ei, că nu crede cu adevărat că cei pe care îi iubise şi în care avusese încredere o trădaseră de bună voie. Dar Maggie ştia: chiar dacă unchiul Deane n-ar fi fost atît de furios încît să-i închidă uşa în nas, emoţiile unei asemenea întrevederi i-ar fi făcut rău lui Lucy. Chiar dacă ar fi văzut-o fără să-i vorbească, tot s-ar fi simţit mai uşurată; căci Maggie era urmărită de imaginea unui chip care o chinuia prin însăşi blîndeţea lui. Un chip ce se detaşa din amurgul amintirilor şi care cîndva se întorsese spre ea, plin de bucuria caldă a încrederii şi a dragostei; dar pe care, acum prima durere îl prefăcuse într-un chip trist şi vlăguit. Şi cu cît treceau zilele, imaginea aceea palidă căpăta un contur din ce în ce mai clar; sub acţiunea răzbunătoare a remuşcărilor, imaginea lui Lucy devenea din ce în ce mai vie: privirea îndurerată a ochilor ei căprui atît de blînzi, o urmărea necontenit pe Maggie şi era cu atît mai chinuitoare, cu cît nu vădea nici o urmă de mînie. Dar Lucy nu era încă în stare să se ducă la biserică sau într-alt loc unde Maggie ar fi putu s-o întîlnească; chiar şi speranţa ca în cele

din urmă ar fi putut totuşi s-o vadă se spulberă cînd mătuşa Glegg îi spuse lui Maggie că Lucy va pleca peste cîteva zile la Scarborough cu domnişoarele Guest, care anunţaseră că urma să vină şi fratele lor acolo.

Numai cei care ştiu ce-nseamnă zbuciumul sufletesc, ce înseamnă să te temi de propriile tale dorinţe egoiste, aşa cum mama care-şi veghează copilul se teme de calmantul care i-ar potoli propria durere şi ar face-o să adoarmă, pot înţelege ce simţea Maggie, stînd singură, în seara cînd aflase aceste ştiri de la doamna Glegg...

Maggie îşi dădea seama că afară se întunecă, dar nu se îndura să aprindă lumînarea; ferestrele erau larg deschise spre rîu, şi senzaţia de căldură înăbuşitoare făcea ca soarta ei să i se pară şi mai grea. Se aşezase pe un scaun în faţa ferestrei, cu braţul pe pervaz, şi privea în gol, către rîul care curgea repede, mînat de flux... chinuindu-se să distingă chipul blînd pe care se zugrăvea o tristeţe resemnată şi care părea mereu că se destramă ascunzîndu-se îndărătul unei siluete ce se strecura între Maggie şi imaginea lui Lucy, întunecînd totul. Auzind că se deschide uşa, Maggie îşi spuse că trebuie să fie doamna Jakin care venise, ca de obicei, cu cina; şi cu acea repulsie faţă de flecăreală pe care o are orice om cînd e obosit şi nefericit, Maggie simţi că nu avea puterea să se întoarcă şi să-i spună că nu vrea nimic: desigur că tînăra doamnă Jakin va face, cu cele mai bune intenţii, o droaie de observaţii! Dar în clipa următoare, fără să fi auzit zgomot de paşi, simţi o mînă uşoară pe umăr şi auzi lîngă ea o voce care şopti: „Maggie!"

Chipul era acolo... schimbat, dar cu atît mai dulce: ochii căprui erau aievea, în faţa ei, cu privirea lor iubitoare, care-ţi sfîşia inima.

– Maggie! murmură glasul blînd.

– Lucy! răspunse o voce cu un ton de adîncă durere.

Lucy se aruncă de gîtul lui Maggie şi îşi lipi obrazul palid de fruntea ei înfierbîntată.

– Am fugit de-acasă cînd tata şi ceilalţi erau plecaţi, spuse Lucy, aproape în şoaptă, aşezîndu-se lîngă Maggie şi luîndu-i mîna. Am luat-o pe Alice cu mine. Am rugat-o să m-ajute. Dar nu pot să stau mult, că-i tîrziu.

Îi venea mai uşor, la început, să spună asta decît altceva. Apoi rămaseră tăcute, uitîndu-se una la alta. Întîlnirea lor părea că se va sfîrşi fără ca nici una să mai poată rosti vreun cuvînt, căci le venea greu să vorbească. Simţeau că vorbele lor ar avea efectul unui foc care pîrjoleşte, căci le vor aminti de o suferinţă fără leac. Dar nu trecu mult şi, pe măsură ce Maggie o privea pe Lucy, fiecare gînd distinct fu înceţoşat de un val de regrete pline de dragoste, şi cuvintele izbucniră a un suspin:

– Dumnezeu să te binecuvînteze c-ai venit, Lucy!

Şi amîndouă izbucniră în plîns.

– Maggie, dragă Maggie, linişteşte-te, o alină Lucy, lipindu-şi iar obrazul de obrazul ei. Nu te mai necăji!

Şi rămase tăcută, sperînd s-o liniştească pe Maggie cu mîngîierea ei blîndă.

– N-am vrut să te înşel, Lucy, izbucni Maggie, de îndată ce reuşi să vorbească. Tare m-a chinuit faptul că nutream un sentiment despre care nu voiam să ştii tu... Am crezut c-am să fiu tare şi n-ai să observi niciodată nimic care să te facă să suferi.

– Ştiu... spuse Lucy. Ştiu că n-ai vrut să mă faci nefericită. E o nenorocire care s-a abătut asupra noastră... tu ai mai mult de îndurat decît mine... şi tu ai renunţat la el, cînd... cînd... ştiu că ai făcut un lucru pe care trebuie să-ţi fi venit tare greu să-l faci.

Mai rămaseră cîtva timp tăcute, obraz lîngă obraz şi ţinîndu-se de mînă.

– Lucy, începu iar Maggie, să ştii că şi el s-a luptat. A vrut să-ţi rămînă credincios. O să se întoarcă la tine. Iartă-l... o să fie fericit dacă-l ierţi...

Maggie îşi smulsese aceste cuvinte din suflet, cu un efort care semăna cu strînsoarea convulsivă a unui om care se îneacă.

Lucy nu răspunse nimic. Tremura. Tocmai atunci bătu cineva încet în uşă. Era Alice, camerista, care intră spunînd:

– Domnişoară Deane, mi-e frică să mai stau. Or să descopere tot şi or să se facă foc cînd or vedea că aţi plecat aşa tîrziu de acasă!

Lucy se ridică spunînd:

– Bine, Alice... vin într-o clipă! Trebuie să plec vineri, Maggie, adăugă ea, după ce Alice închise iar uşa. După ce mă întorc şi am să mă simt mai bine, o să mă lase să ies cînd vreau. Şi atunci o să vin toată ziua să te văd.

– Lucy, şopti Maggie, făcînd din nou un mare efort. Mă rog mereu lui Dumnezeu să nu-ţi mai pricinuiesc niciodată vreun necaz.

Strînse mîna mică a lui Lucy cu amîndouă mîinile şi privi chipul care se apleca deasupra ei. Lucy n-avea să mai uite privirea aceea niciodată.

– Maggie, murmură ea cu vocea joasă şi gravă a mărturisirilor, tu eşti mai bună decît mine. Eu nu pot...

Se întrerupse şi nu mai spuse nimic, dar se cuprinseră iar, într-o ultimă îmbrăţişare.

Capitolul V

Ultimul conflict

Era într-a doua săptămînă a lunii septembrie; Maggie stătea din nou singură în cameră, luptîndu-se cu vechile fantome duşmănoase care, după ce cădeau răpuse, se ridicau din nou în faţa ei. Era trecut de miezul nopţii şi ploaia bătea puternic în geam, smucită din cînd în cînd, cu furie, de vîntul care şuiera să te asurzească. A doua zi după vizita lui Lucy, vremea se schim-

base pe neașteptate; în locul căldurii și al secetei se stîrnise un vînt rece și schimbător și, din cînd în cînd, cădeau ploi abundente, astfel încît Lucy fusese nevoită să amîne călătoria plănuită, pînă cînd vremea va deveni mai stabilă. În comitatele care se aflau în susul rîului Floss plouase fără încetare și strîngerea recoltei fusese întreruptă. De două zile, ploile nu mai conteniseră nici aici, nici în vale, și bătrînii dădeau din cap pomenind de ce se întîmplase cu șaizeci de ani în urmă, cînd aceleași ploi, ivite cam pe la echinocțiu, pricinuiseră mari revărsări de ape care luaseră podul cu totul și aduseseră mari neajunsuri celor din St. Ogg's. Dar generația tînără, care fusese martora unor inundații mai mici, nu prea lua în seamă aceste amintiri și preziceri triste. Bob Jakin, întotdeauna gata să se încreadă în norocul lui, rîse de maică-sa cînd o auzi spunînd cît îi părea de rău că aleseseră o casă pe malul rîului și-i aminti că, dacă n-ar fi ales-o, n-ar fi avut bărci, care erau bunul cel mai de preț în cazul unei inundații, cînd ar fi fost siliți să-și caute hrana în altă parte.

Dar la această oră, atît cei nepăsători cît și cei cu sufletul plin de teamă, dormeau liniștiți în paturile lor. Se putea foarte bine ca ploaia să se potolească a doua zi; cei tineri auziseră adesea prevestiri rele în legătură cu dezghețuri bruște după ninsoare, dar toate trecuseră fără nici un fel de urmări; și, în cel mai rău caz, cînd va năvăli fluxul, malurile rîului se vor nărui și apele vor fi mînate de curent, pricinuind doar cîteva necazuri trecătoare și cîteva pagube celor săraci, pe care însă îi va ajuta milostenia.

Toți dormeau acum, căci era trecut de miezul nopții – toți în afară de cîteva suflete singuratice rămase de veghe, ca și Maggie. Era așezată în salonașul dinspre rîu, lîngă masa pe care ardea o lumînare, lăsînd toată încăperea în întuneric, în afară de o scrisoare aflată pe masă, în fața ei. Scrisoarea, primită în ziua aceea, era una dintre cauzele pentru care rămăsese trează în miez de noapte – fără să-și dea seama de trecerea timpului, fără să caute odihnă, fără să se gîndească la odihnă, în afară de aceea

îndepărtată, din care nu se va mai trezi pe lumea asta atît de zbuciumată.

Cu două zile înainte de a primi această scrisoare, Maggie fusese pentru ultima oară la casa parohială. Ploaia ar fi împiedicat-o oricum să se mai ducă pe acolo în ultimele două zile; dar mai exista şi un alt motiv. La început, doctorul Kenn aflase doar din cîteva aluzii despre noua întorsătură luată de bîrfelile şi calomniile la adresa lui Maggie, dar se lămurise despre ce era vorba, auzind protestul vehement al unui enoriaş care îi arătase cît e de imprudent să se încăpăţîneze în încercarea lui de a birui sentimentul ce predomina în parohie, opunîndu-i-se. Simţindu-se cu conştiinţa curată, doctorul Kenn n-ar fi vrut să renunţe – n-ar fi vrut să cedeze în faţa unor sentimente publice demne de dispreţ şi indignare; dar, în cele din urmă, se lăsă convins de ideea că funcţia lui implica o mare răspundere, şi anume aceea de a evita pînă şi „aparenţa“ păcatului, o „aparenţă“ care depinde întotdeauna de nivelul mediu al minţilor celor din jur. Acolo unde minţile sînt înguste şi vulgare, zona acelei „aparenţe“ e, proporţional, mai întinsă. Doctorul Kenn îşi spunea că era poate în pericol de a acţiona din încăpăţînare; sau poate că era de datoria lui să se lase învins. Oamenii conştiincioşi consideră de multe ori că datoria lor e să urmeze calea cea mai grea; şi pentru doctorul Kenn retragerea era întotdeauna grea. Se hotărî s-o sfătuiască pe Maggie să părăsească pentru o vreme oraşul; şi îndeplini această sarcină grea cu toată delicateţea de care era în stare, mulţumindu-se să-i spună, în termeni vagi, că efortul lui de a o încuraja să rămînă în oraş devenise un motiv de neînţelegere între el şi enoriaşii lui, ceea ce l-ar fi putut împiedica să-şi îndeplinească datoria de pastor aşa cum se cuvenea. O rugă să-i îngăduie să scrie unui prieten preot, care s-ar putea s-o primească în familia lui ca guvernantă sau care va şti, poate, un alt post liber pentru o fată pe care doctorul Kenn dorea din suflet s-o ajute.

Biata Maggie ascultă toate astea simţind cum îi tremură buzele. Reuşi greu să îngăime cu o voce pierdută: „mulţumesc... v-aş fi recunoscătoare“ şi ieşi pornind-o prin ploaia torenţială spre casă, mai nenorocită ca oricînd. Era sortită să ajungă să rătăcească singură printre străini care o vor privi cu uimire, văzînd-o atît de nefericită; trebuia să înceapă o viaţă nouă, să se deprindă cu impresii noi şi se simţea obosită, îngrozitor de obosită. Pentru cei care greşesc nu există nici casă, nici ajutor: chiar şi cei cărora le e milă de ei sînt siliţi să fie aspri. Dar avea oare dreptul să se plîngă? Avea oare dreptul să fugă de pocăinţa nesfîrşită a vieţii, singura posibilitate de a uşura povara altor nenorociţi, transformînd astfel greşeala dragostei într-o nouă forţă – forţa iubirii de aproape? A doua zi rămase de dimineaţă pînă seara singură, în camera ei cu fereastra întunecată de nori şi de ploaia ce bătea pieziş în geam, gîndindu-se la viitor şi luptîndu-se să fie răbdătoare, căci putea oare Maggie să dobîndească vreodată tihna fără să lupte?

A treia zi – ziua care tocmai se încheiase – sosise scrisoarea aflată acum în faţa ei, pe masă.

Scrisoarea era de la Stephen. Se întorsese din Olanda; era din nou la Mudport, dar nici una dintre rudele lui nu ştia unde se află. Îi scrisese lui Maggie, trimiţînd scrisoarea unei persoane de încredere din St. Ogg's. Scrisoarea era de la un capăt la celălalt un strigăt de revoltă: un apel împotriva faptului că Maggie îl sacrifica fără nici un rost... împotriva faptului că se sacrifica ea însăşi... împotriva acelei noţiuni greşite despre dreptate care o făcea să-i distrugă toate speranţele nu de dragul binelui, ci de dragul unei simple idei – distrugea speranţele omului pe care-l iubea şi care o iubea cu acea pasiune unică şi atotputernică, cu acea adoraţie de care un bărbat nu e în stare decît o singură dată în viaţă.

„Mi-au scris că te căsătoreşti cu Kenn. Ca şi cum aş fi putut să cred una ca asta! Poate că ţi-au spus şi ţie nişte poveşti din

astea despre mine. Poate că ţi-au spus că am «călătorit». Da, e adevărat, trupul meu a fost tîrît de colo-colo; dar nu m-am îndepărtat nici o clipă de locul groaznic unde m-ai părăsit – unde m-am trezit din starea aceea de încremenire în care mă împinsese furia deznădăjduită, ca să descopăr că ai plecat.

Maggie! Crezi că mai există cineva care să fi suferit cît am suferit eu? Care să fi fost nedreptăţit ca mine? Cine, în afară de mine, a întîlnit privirea aceea arzătoare a dragostei care mi-a pîrjolit sufletul, că nici o altă imagine nu mai poate încolţi în el? Maggie, cheamă-mă înapoi la tine! – cheamă-mă înapoi la viaţă şi la fericire! Acum n-am parte de nici una. Nimic nu mă mai îndeamnă să trăiesc: nimic nu mă mai interesează. Cele două luni care s-au scurs n-au făcut decît să mă convingă că viaţa fără tine n-are nici o valoare. Scrie-mi doar o vorbă... spune-mi: «vino» şi în două zile sînt lîngă tine. Maggie... ai uitat ce simţeam cînd eram împreună?... cînd puteam să ne privim... să ne vorbim?"

Cînd Maggie citi scrisoarea prima oară, simţi că abia acum începe adevărata ispită. Cînd intrăm într-o peşteră rece şi întunecoasă, ne despărţim de lumina şi căldura de afară plini de curaj – un curaj nou, neistovit; dar, după ce-am străbătut cale lungă prin întunericul umed şi-am început să simţim că obosim şi că ni se taie picioarele şi, deodată, se iveşte în faţa noastră o ieşire care ne duce din nou spre lumina dătătoare de viaţă, ce se întîmplă atunci? Dorinţa firească de a azvîrli povara durerii e atît de puternică, încît, pînă ne lecuim de suferinţă, uităm de orice altceva.

Ceasuri întregi, Maggie simţi că toată lupta ei fusese zadarnică, orice gînd de care se chinuia să se agaţe era alungat de imaginea lui Stephen – Stephen aşteptînd cuvîntul care l-ar aduce lîngă ea. Maggie nu „citise" scrisoarea: îl auzise pe Stephen rostind-o, şi vocea lui o mişcase cu forţa ei stranie de altădată. Toată ziua din ajun fusese urmărită de imaginea unui viitor în care va trebui să-şi ducă singură povara regretelor,

neavînd alt sprijin decît credința pe care se lupta să n-o piardă. Și aici – aproape de ea – impunîndu-se ca o necesitate, apărea un alt viitor, în care suferința și strădania aveau să fie înlocuite cu o viață ușoară, cu fericirea de a te sprijini de un om puternic, care te iubește! Și totuși, pentru Maggie, ceea ce făcea ispita și mai puternică nu era făgăduiala unor bucurii în locul tristeții, ci suferința lui Stephen, citită printre rînduri, îndoiala că hotărîrea ei era într-adevăr dreaptă. Toate astea făcuseră balanța să șovăie, o făcuseră pe Maggie aproape să sară de pe scaun ca să ia tocul și hîrtia și să scrie „Vino!“

Dar, tocmai cînd era cît pe-aci să săvîrșească gestul hotărîtor, dădu înapoi: și sentimentul că neagă tot ce simțise și îndrăgise în trecut, încercat în clipele ei de tărie și puritate, puse din nou stăpînire pe ea, dîndu-i senzația dureroasă a unei alunecări de bunăvoie în prăpastie. Nu! Trebuia să aștepte; trebuia să se roage; lumina care o părăsise va apărea din nou și va simți ceea ce simțise atunci cînd Lucy era aproape, cînd scrisoarea lui Philip trezise în ea tot ceea ce o lega de un trecut mai senin.

Rămase așa, împietrită, pînă tîrziu, în noapte. Nu simțea nevoia să se miște, nu avea putere nici măcar să se roage; nu făcea decît să aștepte lumina ce trebuia să se ivească. Și lumina se ivi într-adevăr o dată cu amintirile pe care nici o pasiune nu le poate întuneca decît vremelnic. Trecutul îndepărtat îi apăru din nou în minte și, o dată cu el, tăria de a se sacrifica, mila și iubirea de aproape și hotărîrea de a rămîne credincioasă. Cuvintele subliniate de mîna necunoscută în cărticica veche pe care, odată, demult, le învățase pe dinafară, îi veniră în minte și se trezi rostindu-le într-un murmur stins, acoperit de ropotul ploii, de gemetele și de șuieratul sinistru al vîntului! „Am primit crucea, am primit-o din mîna ta; o voi purta, o voi purta, așa cum mi-ai încredințat-o, pînă la moarte.“

Dar, curînd după aceea, alte cuvinte îi încolţiră în minte, cuvinte care nu puteau fi rostite decît printr-un suspin: „Iartă-mă, Stephen! Ai să uiţi. Ai să te întorci la ea".

Luă scrisoarea, o întinse spre lumînare şi o lăsă apoi să ardă încet în cămin. Mîine îi va scrie o ultimă scrisoare de despărţire.

„Am să port crucea, am s-o port pînă la moarte... dar ce mult mai e pînă atunci! Sînt atît de tînără, atît de sănătoasă! De unde să capăt atîta răbdare şi putere? Oare va trebui să lupt fără încetare şi să greşesc mereu şi apoi să mă căiesc?... oare mă mai aşteaptă şi alte încercări tot atît de grele?"

Cu acest strigăt de disperare, Maggie căzu în genunchi lîngă masă şi-şi ascunse în mîini faţa răvăşită de durere. Sufletul ei se îndrepta către Mila Nevăzută, care avea s-o susţină pînă-n ultima clipă. Poate că avea ceva de învăţat din această experienţă nefericită; poate că va afla taina iubirii de aproape şi a suferinţei îndelungate, pe care cei ce n-au păcătuit n-o pot cunoaşte:

„Ah, Doamne, dacă mi-e dat să trăiesc ani mulţi, îngăduie-mi să trăiesc pentru binele şi mîngîierea altora..."

În clipa aceea, Maggie avu o senzaţie ciudată de răceală la genunchi şi la picioare: era apă, apa care năpădise în cameră. Sări în picioare; apa pătrunsese pe sub uşa de la coridor. Maggie nu-şi pierdu nici o clipă cumpătul – îşi dădu îndată seama că se revărsaseră apele rîului.

Emoţiile puternice prin care trecuse în ultimele douăsprezece ore păreau să-i fi dat o mare stăpînire de sine; se sui fără să strige, cu lumînarea în mînă, în camera unde dormea Bob Jakin. Uşa era întredeschisă; Maggie intră, îl apucă de umăr şi începu să-l scuture.

– Bob, s-a revărsat rîul! A intrat apa-n casă. Hai să vedem ce facem cu bărcile.

Aprinse lumînarea lui Bob, în timp ce biata lui nevastă, luîndu-şi copilaşul în braţe, începu să plîngă. Maggie alergă apoi din nou jos să vadă dacă apele creşteau cu repeziciune. La uşa

care dădea de pe scară în cameră, exista o treaptă şi Maggie văzu că apa ajunsese la nivelul acesteia. Apoi, văzu ceva izbindu-se de fereastră cu un zgomot asurzitor, spărgînd canaturile de plumb ale ferestrei şi lemnăria veche şi într-o clipă, aşa năvăli înăuntru inundînd odaie.

– Asta a fost barca! strigă Maggie. Bob, vino jos să dezlegi bărcile.

Şi, fără nici un pic de teamă, se vîrî în apa care se ridica repede, ajungîndu-i pînă la genunchi; la lumina slabă a luminării pe care o lăsase pe scară, se sui pe pervazul ferestrei şi se tîrî în barca rămasă cu prora sprijinită de fereastră şi puţin ieşită în afară. Bob veni repede după ea, alergînd fără pantofi şi fără ciorapi, dar cu felinarul în mînă.

– Ia te uită, sînt amîndouă aici... amîndouă bărcile, spuse Bob, vîrîndu-se în barca unde se afla Maggie. Mare minune că nu s-a rupt şi frînghia asta, cum s-au rupt odgoanele.

Chinuindu-se să se urce în barcă, să dezlege frînghia şi să găsească o vîslă, Bob nu-şi dădu seama de pericolul la care se expunea Maggie. Nu ne îngrijorăm niciodată de soarta celor fără teamă cînd ne aflăm în faţa aceleiaşi primejdii, iar Bob nu se mai gîndea decît cum să facă să-i salveze pe cei neputincioşi rămaşi în casă. Faptul că Maggie fusese trează, că-l deşteptase şi pe el şi că luase primele măsuri, îi dădea lui Bob impresia nelămurită că fata putea da ajutor şi altora, nu că ar fi avut nevoie de ajutor ea însăşi. Găsise şi ea o vîslă, şi se servise de ea ca să împingă şi să scoată barca din canatul ferestrei care atîrna deasupra ei.

– Ia uitaţi-vă ce repede cresc apele! strigă Bob. Nu m-ar mira să umple într-o clipă toată casa... că tare-i joasă! Ar fi mai bine, dacă pot, s-o vîr pe Prissy, cu copilu' şi cu mama în barcă, şi pe urmă să mă las în voia apei... că-n casa asta veche nu prea mă simt în siguranţă. Şi dacă las barca să plutească... dar dumneavoastră, don'şoară, ce faceţi? exclamă el, ridicînd brusc felinarul ca s-o lumineze pe Maggie, care stătea în

ploaie cu vîsla în mînă, în timp ce apa şiroia din părul ei negru.

Maggie nu avu timp să răspundă, căci un nou val izbi zidurile casei, tîrînd amîndouă bărcile în larg, mînîndu-le cu o forţă mai tare decît curentul care le venea în întîmpinare.

În prima clipă Maggie nu simţi nimic, nu se gîndi la nimic, decît că părăsise viaţa de care se temuse atît de mult: era tranziţia morţii, fără agonie... şi era singură în întuneric – singură cu Dumnezeu.

Totul se întîmplase ca într-un vis – se întîmplase atît de repede, încît firele obişnuitelor asociaţii de idei se rupseseră; Maggie se lăsă să cadă în barcă, strîngînd vîsla cu un gest mecanic, şi multă vreme rămase aşa, fără să-şi dea seama în ce situaţie se află. Primul lucru care o trezi fu încetarea ploii şi senzaţia că bezna era întretăiată de o geană de lumină, care despărţea întunericul nesfîrşit al apei de umbrele grele ce pluteau deasupra. Era dusă de potop – acea nenorocire îngrozitoare prin care Dumnezeu îi pedepsea pe oameni şi despre care taică-său îi povestise de nenumărate ori – nenorocirea ce îi apăruse adesea în visele groaznice din copilărie. Şi, o dată cu gîndul ăsta, îşi aminti de casa lor veche... de Tom... de maică-sa... Cu toţii împreună ascultaseră povestea.

– Ah, Doamne, unde or fi? Unde-o fi drumul spre casă? strigă ea, în mijlocul beznei şi al singurătăţii.

„Ce se întîmplase oare cu cei de la moară? Cîndva apele revărsate aproape că dărîmaseră moara. Poate că sînt în primejdie... poate că li s-a întîmplat o nenorocire; poate că maică-sa şi Tom sînt singuri acolo, singuri şi lipsiţi de ajutor!“ Gîndul ăsta o înnebuni: avu vedenia chipurilor mult iubite căutînd ajutor, în întuneric, şi neaflînd nimic.

Acum plutea pe o suprafaţă liniştită – poate undeva, departe, pe cîmpurile acoperite de apă. În clipa aceea nu era nici un pericol iminent care s-o împiedice să se gîndească la vechiul ei cămin; şi Maggie se strădui să străpungă perdeaua de întuneric

ca să-şi poată în sfîrşit da seama unde se află – ca să vadă, cît de cît, încotro să încerce a cîrmi pentru a ajunge în locul către care se îndreptau toate temerile ei.

Cît de binevenită era lărgirea acelei suprafeţe mohorîte acoperite cu apă... retragerea treptată a boltei înnorate... contururile negre ale obiectelor ce se defineau încetul cu încetul pe întunericul lucios! Da, se afla probabil pe cîmp – uite şi vîrfurile copacilor care întretăiau gardurile vii! Oare în ce parte se afla rîul? Privind în urma ei, văzu siluetele negre ale copacilor; dar înainte nu se zărea nici un pom: asta însemna că rîul era în faţă. Apucă o vîslă şi o porni înainte cu energia pe care ţi-o dă speranţa renăscută: acum, cînd avea o ţintă precisă, zorile păreau că vin mai repede; şi curînd văzu bietele dobitoace fără grai înghesuindu-se neputincioase pe o movilă unde se refugiaseră. Vîslea înainte, în lumina din ce în ce mai clară a zorilor; hainele ude i se lipeau de trup, iar părul despletit îi flutura în vînt, dar nu simţea nimic în afară de senzaţia de forţă pe care i-o dădea emoţia puternică. O dată cu sentimentul primejdiei şi cu speranţa că ar putea să salveze fiinţele iubite aflate în casa veche, avea şi sentimentul ciudat că se împăcase cu Tom – căci puteau oare neînţelegerea, supărarea şi cruzimea să dăinuie în faţa unei calamităţi în care viaţa îşi leapădă orice veşmînt artificial, şi nevoile primitive, omeneşti, ne înfrăţesc? Maggie simţea nelămurit acest lucru; dragostea puternică, renăscută, faţă de Tom alunga ultimele urme ale unor jigniri adînci şi nemiloase şi ale neînţelegerii, lăsînd loc doar pentru amintirile vii, de nezdruncinat, ale legăturilor copilăriei.

Maggie zări în depărtare ceva masiv şi întunecat şi, undeva, pe aproape, curentul rîului. Trebuia să fie... da, da, asta era... oraşul St. Ogg's. Acum ştia încotro să privească pentru a putea zări vîrfurile copacilor familiari – sălciile cenuşii, castanii cu frunza îngălbenită şi, deasupra lor, vechiul acoperiş! Dar nu izbutea să desluşească nici o culoare, nici un contur: totul era cenuşiu şi fără formă. Toată energia ei părea să se trezească şi s-o

împingă înainte, de parcă întreaga viaţă din trup ar fi fost o forţă neconsumată, care trebuia să se cheltuiască atunci, nemaiavînd nici un rost în viitor.

Trebuia să vîslească astfel încît să ajungă în mijlocul rîului Floss, căci în alt chip nu va reuşi niciodată să întîlnească pîrîul Ripple şi să se apropie de casă. Gîndul ăsta îi stăruia în minte, în timp ce încerca să-şi închipuie ce se întîmplase acasă. Dar barca ei putea să ajungă departe, împinsă de rîu la vale, şi atunci n-ar mai fi putut să iasă din curent. Pentru prima dată începu să-şi dea seama că viaţa îi era în pericol, şi gîndul ăsta o îngrozi: dar n-avea de ales, n-avea timp să şovăie, aşa că îşi îndreptă barca spre mijlocul rîului. Acum plutea repede, fără efort. Pe măsură ce se micşora distanţa şi lumina se înteţea, începea să distingă, din ce în ce mai clar, contururi care ştia că sînt ale unor copaci şi acoperişuri binecunoscute; da, da, nu mai avea mult pînă la şuvoiul acela de apă mîloasă care nu putea fi decît pîrîul Ripple, sub o înfăţişare nouă şi ciudată.

„Doamne, Dumnezeule! Pe apă pluteau nişte mase mari şi informe care puteau să se izbească de barca ei şi s-o facă ţăndări, aducîndu-i prea devreme moartea. Oare ce erau grămezile astea?

Maggie simţi pentru prima dată cît de tare îi bate inima în piept de spaimă. Rămase nemişcată, neputincioasă – aproape fără să-şi dea seama că era dusă de apă – singurul lucru de care era conştientă fiind ciocnirea aşteptată cu groază. Dar spaima se risipi repede; pe măsură ce se apropia de depozitele din St. Ogg's, începu să-şi revină. Îşi dădu seama că trecuse de gura pîrîului Ripple: acum trebuia să-şi folosească toată forţa şi dibăcia ca să-şi mîne barca şi să încerce să iasă din curent. Văzu că podul se năruise, văzu catargele unui vas azvîrlit pe mal, departe, în mijlocul cîmpiilor inundate. Dar pe rîu nu zări nici o barcă – toate bărcile pe care oamenii reuşiseră să le găsească erau folosite pe străzile inundate ale oraşului.

Cu o voință din ce în ce mai tenace, Maggie apucă lopata și se ridică în picioare ca să poată vîsli mai ușor, dar fluxul în retragere făcea ca șuvoiul apei să fie și mai năvalnic, iar barca ei fu tîrîtă de curent dincolo de pod. De la ferestrele caselor ce dădeau spre rîu auzea strigăte care păreau că i se adresează. Dar trecu mai departe și nu reuși să scoată barca din curent decît după ce ajunse aproape de Tofton. Apoi, aruncînd o privire plină de dragoste spre casa unchiului Deane care se zărea ceva mai jos pe malul rîului, apucă amîndouă lopețile și începu să vîslească din toate puterile, peste cîmpiile inundate, înapoi spre moară. Culorile începeau să se trezească și, pe măsură ce se apropia de cîmpiile din Dorlcote, Maggie începu să deslușească nuanțele pomilor – bătrînii pini scoțieni, departe, spre dreapta, și castanii de lîngă casă. Vai cît de mult îi acoperise apa! Erau mai împotmoliți decît copacii din partea astălaltă a dealului. Dar unde era acoperișul morii? Ce erau bucățile acelea mari care coborau repede, duse de apele pîrîului Ripple? Cu casa nu se întîmplase nimic – era în picioare. Inundată pînă la primul etaj, dar în picioare! Poate că se dărîmase totuși la capătul dinspre moară?

Aproape înnebunită de bucurie că ajunsese în sfîrșit acolo – o bucurie care ștergea orice urmă de tristețe – Maggie se apropie de casă. La început nu auzi nici un zgomot și nu văzu nici o mișcare. Barca ei era la nivelul ferestrelor de la etaj. Strigă tare, cu o voce puternică:

– Tom, unde ești? Mamă, unde ești? Sînt eu, Maggie!

Nu trecu mult și de la fereastra mansardei frontonului central, auzi vocea lui Tom:

– Cine e? Ai adus o barcă?

– Eu sînt, Tom... eu sînt, Maggie. Unde-i mama?

– Nu-i aici. A plecat alaltăieri la Garum. Stai că vin mai jos. Ești singură, Maggie? O întrebă Tom, adînc uimit, în timp ce deschidea o fereastră aflată la același nivel cu apa.

– Da, Tom. Dumnezeu m-a ajutat s-ajung pînă la tine. Suie-te repede în barcă. Nu mai e nimeni aici?

– Nu, răspunse Tom, urcîndu-se în barcă. Mă tem că omul s-a înecat. Cred că l-au luat apele pîrîului Ripple, cînd s-a năruit o parte din moară sub greutatea pomilor şi a pietrelor care au năboit peste ea. Am tot strigat, dar n-am primit nici un răspuns. Dă-mi vîslele, Maggie.

Abia după ce împinse barca şi ajunseră în larg – unul în fața celuilalt – Tom înțelese toată semnificația celor întîmplate. Înțelese totul cu o forță atît de copleşitoare – era o revelație cu totul neaşteptată a complexității vieții, care depăşea cu totul concepțiile socotite de el atît de clare şi de pătrunzătoare – încît nu se mai simți în stare să întrebe nimic. Rămaseră tăcuți, uitîndu-se unul la altul: Maggie cu fața istovită, dar cu ochii strălucitori şi plini de viață, Tom, palid din pricina spaimei şi a umilinței. Mintea le era plină de gînduri, deşi nu rosteau nici un cuvînt; şi cu toate că Tom nu se simțea în stare să pună nici o întrebare, îşi dădu seama că Maggie, în dorința de a ajunge la el, făcuse eforturi miraculoase, ocrotită de o putere divină.

În cele din urmă însă, ochii albaştri-cenuşii i se încețoşară, şi buzele găsiră un cuvînt pe care să-l poată rosti: vechiul „Maggie" din copilărie.

Maggie nu era în stare să răspundă nimic; scoase doar un suspin adînc, suspinul fericirii minunate şi tainice care e una cu durerea.

Dar de îndată ce se simți în stare să vorbească, spuse:

– Tom, hai să mergem la Lucy, să vedem dacă nu e în primejdie, şi pe urmă mergem să-i ajutăm şi pe ceilalți.

Tom vîslea cu o putere neobosită şi cu o viteză mult mai mare decît vîslise biata Maggie. Curînd, barca fu mînată din nou în mijlocul rîului; încă puțin şi aveau să ajungă la Tofton...

– Uite Park-House! Apele n-au ajuns pînă acolo! exclamă Maggie. Poate c-au luat-o şi pe Lucy la ei.

Nu mai schimbară nici o vorbă. Îi amenința o nouă primejdie, apele rîului goneau spre ei. O construcție de lemn se desprinsese de unul din debarcadere şi bucăți uriaşe pluteau acum pe valuri. Soarele se ridica pe cer şi deşertul nemărginit de apă se întindea în jurul lor, cu o claritate îngrozitoare; şi cu aceeaşi claritate îngrozitoare veneau către ei, în viteză, bucățile amenințătoare. Un grup de oameni într-o barcă, croindu-şi drum pe lîngă casele din Tofton, văzură primejdia şi strigară: „Ieşiți din curent!"

Dar asta nu era uşor şi Tom, privind în fața lui, văzu moartea venind spre ei în goană. Bucăți uriaşe, legate între ele într-o împreunare sinistră, formau o masă care plutea cu repeziciune de-a curmezişul rîului.

– Vine, Maggie! strigă Tom, cu o voce joasă, răguşită, scăpînd vîslele din mînă şi cuprinzînd-o în brațe.

În clipa următoare barca dispăru de pe suprafața apei, şi masa uriaşă îşi urmă drumul la vale, triumfătoare şi hidoasă.

Dar nu trecu mult şi fundul bărcii apăru din nou, cu o pată neagră pe apa aurie.

Barca reapăruse... dar fratele şi sora se scufundaseră înlănțuiți într-o îmbrățişare din care nimeni nu avea să-i mai despartă, retrăind, într-o singură clipă, zilele însorite în care îşi împreunau drăgăstoşi mînuțele şi hoinăreau împreună pe cîmpul presărat cu margarete.

ÎNCHEIERE

Natura îşi lecuieşte, cu timpul, rănile – le lecuieşte cu lumina soarelui şi cu truda oamenilor. Cinci ani mai tîrziu, nu se mai vedea aproape nici o urmă lăsată de revărsarea pustietoare a apelor. Anul acela toamna fusese bogată şi căpiţele de grîu auriu se înălţau dese pe cîmpiile despărţite de gardurile vii; în danele şi depozitele de pe malul rîului Floss se muncea iar de zor – se auzea zvon de voci puternice, oamenii încărcau şi descărcau plini de nădejde.

Şi toţi cei pomeniţi în această povestire erau încă în viaţă – toţi în afară de cei al căror sfîrşit îl cunoaştem.

Natura îşi lecuieşte, cu timpul, rănile – dar nu pe toate. Copacii dezrădăcinaţi nu mai prind rădăcină; dealurile care s-au rupt unul de altul rămîn cu coastele năruite, iar dacă vegetaţia creşte din nou, copacii nu mai sînt cum erau şi, sub veşmîntul lor verde, costişele poartă încă urmele surpării. Ochii, cărora le-au fost familiare toate aceste privelişti înainte, mai desluşesc ici-colo cîte o cicatrice...

Moara Dorlcote fusese reclădită. Iar cimitirul din Dorlcote – unde mormîntul de piatră, care adăpostea un tată cunoscut nouă, fusese găsit, după retragerea apelor, prăbuşit – era din nou acoperit cu iarbă şi îşi recăpătase liniştea plină de cuvioşenie.

Alături de mormîntul de piatră fusese înălţat, curînd după inundaţie, un cavou pentru două trupuri care fuseseră găsite strîns îmbrăţişate. Din cînd în cînd, dar nu în acelaşi timp,

veneau pe acolo doi bărbaţi: cea mai mare fericire şi durere a vieţii lor stătea îngropată acolo, pentru totdeauna.

Mai tîrziu, unul dintre ei veni însoţit de o tînără cu chip blînd – dar pînă atunci trecură mulţi ani.

Celălalt era veşnic singur. Tovărăşia cea mai bună o găsea sub copacii din Red Deeps, unde fericirea moartă părea că mai pluteşte încă – asemenea unei fantome ce se întoarce pe pămînt.

Pe cavou se putea citi numele lui Tom şi al lui Maggie Tuliver, iar dedesubt era scris:

„Moartea i-a unit".

„Se spune, în general, că stilul lui George Eliot este «masculin». Fals! Este direct, agresiv, uneori dur, dar niciodată masculin. Dimpotrivă, feminitatea sa este reală şi profundă.“

Arnold BENNETT

„Încă de la publicare, romanul *Moara de pe Floss* a fost admirat pentru măiestria cu care George Eliot evocă viaţa rurală şi, în acelaşi timp, criticat pentru finalul brutal şi greu de acceptat.“

Ian OUSBY

editura rao

ISBN 973-9460-70-4